

క వి జీ వి త ము.

అభివ భారతమును నీసద్వింధమును మతుకుమల్లి
మాదయమంత్రి రచించెను. ఇతడు తఱువేల నియోగి
శాఖాబోధ్యుడు. కృష్ణయాజుర్వేదముడు. ఆచార్యులు
సూతుడు. తండ్రి కృష్ణయ్య, తల్లి అంతమ్మ, అన్న రంగ
య్య, భార్య వెంగమ్మ. వివాహగ్రామము మహాకుమర్లపైఠాను
కత్తాది పట్టణముల జలస్థానించుచున్నది.

శా. శ్రీలాలియ్యలై సుభామయినప్పరింబులై యొక్క స
ల్లాలాపాగ తరంగ సాధములచే లోకాశీత్రై లి మ
యేక భావుకమై చెలంగగను దద్విష్ణుం బ్రకంశించెక
శీలానా సుమ విగ్రహాక నతుకుమల్లి రాజగోప లునిక.

సీ॥ గురుతరకాశ్యప గోద్రవంజాతుడౌ

సంతంబసూత్రుండు పటుచతుండు

సలరెడుకృష్ణ యాసంతాంబికాగర్భ

వననిధిజాత జైవాతుగోకు

సమాదగ్రీతర చతుష్టస్థివిద్యాతిగం

భీర పారాపార పారగుండు

విహితప్రతైక సాధ్వీజన సన్నత

స్వాంత వెంగాంబికా వల్లభుండు

గీ. నిజగుణస్థగితాఖిల సృపకుమార

మంత్రిపుంగవ దుర్మంత్ర మండలుండు

హరి రంగప్రధాన సదగ్రజుండు

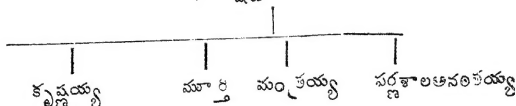
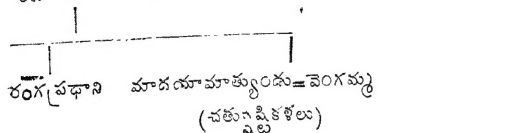
మహితవిభవుండు మాదయా మాతృభునుడు.

సుబోదార్థమై యీవంశము నిట్లుజ్జీతించుచున్నారము.

మతస్కమర్త్యచింతనము.

కృష్ణయ్య = ఆచార్యుడు.

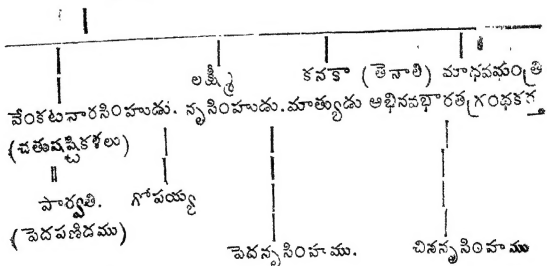

||
తీర్థయ్య

||
కొండయ్య

||
అక్కయ్య

||
వెంగళామాత్యుండు. (మాతెకొండ
లింగయ్య (చతుష్పాతకశేలు) (సృష్టిహాసకుడు)

అభినవభారతము.

పెదనృసింహము కుటుంబము.

(వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయునివారి సంస్థానకవి)

చినకనకాద్రిశాస్త్రి. నరసింగరాయుడు. మాదన్న (తాడిపత్రు)

వెంకటనృసింహము

1 నూలె కొండలరాయుడు 2 కోటయ్య

సుబ్బారావు. రామారావు కృష్ణారావు
యమ్. ఏ. బి. ఏ.

తీర్థనల్లి కాలేజి
ప్రిన్సిపాల్

మదనమోహనరావు

చిననృసింహము కుటుంబము.

కనకాద్రిశాస్త్రి మాధవశాస్త్రి మంగళాద్రిశాస్త్రి

దశావతారస్తవగ్రంథకర్త

1 విద్యనృజి

నృసింహశాస్త్రి

2 కృష్ణశాస్త్రి

1 నృకేశరి

2 అక్షిప్తకాంతశాస్త్రి

(నోబులుకాలేజి)

నరహరిరాయుడు

నరకంఠీరవరాయుడు

నైజాంపట్నము

రఘూత్తమరామశాస్త్రి (వకీలు) = కొమారుడుగోశయ్యశాస్త్రియమ్.ఏ.

నరహర్యక్షరాయశాస్త్రి

(ఇంగ్లాండు బారెట్లా)

సరస్వతిశాస్త్రి.

వత్సకుమలి వంశము.

నెల్లూరుజల్లా చినపవిడి, పెదపవిడి, కొమ్మరేణిమాల గ్రామములలో భల్లేరాయణింగారిసంస్థానములో వత్సకుమలి వారు దివాను పదవిలో వంశపరంపరగా నుండెడి వారు. వారిలో వత్సకుమలి వెంగళప్పగారు సంతానములేక చుండి గ్రామ సమీపాగ్రామములలో నుడు మాత్రమే కొండమీద శ్రీమాన్మయైల స్మరించువాని గూర్చి ఆరుమాసములు సరా హార ప్రత్యక్షముగా తప్పకుండా చేసినారనియు, అంతట ఆయనకు స్మరించువాని ప్రతిక్షముగా గావించినవత్సకుమారుడు కావలెనని కోరినయు అరువది కొద్దికాలమునకు మానెనని అను కుమారుడు కలిగెననియు ఆయనకు చతుష్పత్తి విద్వంస మాధవకవి యనిపేరిన ఆభినవ భారతిమహల్ల తెలియ వచ్చు చున్నది ఈ మాధవకవి కూడ పై సంస్థానములోనే దివాను గా నుండెడివాడట. ఆయనకు కృష్ణయ్య, మూర్తయ్య, మంత్రయ్య, పద్మశాలసంతయ్య అను నలుగురు కుమారులు. ఇప్పుడు తెనాలిలో నుండు వత్సకుమలివారందరును పైన చెప్పబడిన కృష్ణయ్య సంతతివారు. భర్తిపూడిలో నున్న వారివంశ స్మృత్యంతయు తక్కినవి తెలియ వచ్చును.

పైన చెప్పబడిన కృష్ణయ్యకు కొండయ్య, ఆయనకు వెంగళప్ప, ఆయనకు వెంకట సరసింహం, అశ్వినరసింహం, కనకయ్య, మాడయ్య అను నలువురు పుత్రులు గలరు. ఈ మాడయ్యయే ఆభినవ భారత గ్రంథకర్త. వెంకట సరసింహముసంతతి సత్తెనపల్లి తాలూకా పెదపవిడి గ్రామములో నున్నట్లు తెలియును. అశ్వినరసింహమునకు గోపయ్య. ఆయనకు పురుషసంతతిలేదు. ఆరుగురు కొమ్మరేణి మాత్రం

ముండిరి. కనకయ్య, మాదన్న యిద్దఱును తెనాలిగ్రామము నకు వచ్చిరి. ఈయన వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుడింగారిసంస్థాన పండితుడు. ఇప్పుడు తెనాలిలో నున్న ముకుకుమ్మలివారి యీనామ లిప్తయు వెంకటాద్రిగారిచ్చినవే. కచ్చల తాడిపర్తి గ్రామములోని యీనామలు గోపాలరాయణిగారివలన నీరు సంపాదించినవి. చినరావూరిలోని మాన్యములు మాణిక్యరావుగారివల్ల యియ్యబడినవి..

కనకయ్య నృసింహుడు, భద్రాచలం దేవాలయములో బ్రవేశించి రామదాసుడామెను. అచటి రామభక్తుల విగ్రహములలో యీయన విగ్రహముకూడ నున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. వెంకట నరసింహము అనే ఆయనకు మాత్రే కొండలరాయుడు కోటయ్య అను కుమారులు కలిగిరి. ఆయన కడపటి దినములలో సర్వాస్వాశ్రమమును స్వీకరించెను. మాత్రేకొండలరాయుడు గారికి సుబ్బారావు, రామారావు, కృష్ణారావు అను పుత్రులు మదన మోహనుక్షను పౌత్రులు, పుత్రికలు, పౌత్రులు గలరు.

అభినవ గ్రంథకర్త యగు మాధవమూర్తికి చిన నృసింహ మను కుమారుడును ఆయనకు కనకాద్రిశాస్త్రి, మాధవశాస్త్రి, మంగళాద్రిశాస్త్రి యను ముగ్గురు పుత్రులు గలరు. వారిపాలు పండితులు. అందులో మాధవశాస్త్రి గవించిన దశావతారస్థవము మిగుల ప్రౌఢముగా నుండును. (అముత్రితియ) శైలి తెలియుటకై యీ క్రిందిపద్యము బుదహరించుచున్నాము.

దశావ తారస్తవము లోని పద్యములు.

శ్రీరామావతార స్తవము.

ధనురాశోపణమంతునై బరగ సీతాహస్తవిన్యస్త నూ
తన నీలోత్పలదామకంబు దృఢలగ్నంబై తమింగ్రహృగం
జనలేకున్న తదీయపంజల కటాక్షశ్రేణి నా గంధ సీ
మ నుదారన్యతు లీనబొల్చు రఘురామ బ్రహ్మముంగొల్చెదన్

శ్రీ సింహావ తారస్తవము

దివికింజూచునెడన్ గభస్తివిలసత్కంజల్మహాలోక భూ
ధవబింబంబుల కర్ణకాకృతని శెందన్ స్పంధసర్వాయ పం
సప సామ్రాజ్యరమకరస్థిత సరోజ భ్రాంతిబుట్టించునా
ది వటు బ్రహ్మపదంబు సంతతము భక్తిన్ ముక్తికై గొల్చెదన్.

వరహావ తారస్తవము.

శ్రీహరీణవిమాణపాదిత సముత్తీర్ణ రాత్రించర
గ్రామణ్యంగవిలోక నోష్ఠపిర్ప పక్షుచ్చేదన క్రౌర్య సం
గ్రాహార్థాభి నిజేశ్వరాపతదుద శ్రీవ్యగ్రమై నాకది
శ్యామహ్యో ఛవియైనయాదిమకిటిం బ్రాధంతున శ్రాంతమున్.

మత్స్యావతారము.

పరిపీతాభిజలాదరానుగ మహాపక్షుచల ప్రేక్షణా
తరహృష్య ద్వివిశేంద్ర డిండిమ జయధ్వసత్రుటద్విలాం
తరనిర్యత్స్వయశాపలీక్ష వనజాంతః కర్ణికాకారభా
స్వరశేఖండు దలంతు దంభశకులిస్యావిన్ శుభావాప్తికై.

కనకాద్రి శాస్త్రిగారికి సృసిహ విద్వంశియు, క్రిష్ణ శాస్త్రియను నిరవధులు పుత్రులుండిరి. వారిరువురసమాన వాడతీ పోలిభాళులు. విద్వంశిసృసిహశాస్త్రి ఛాయా పటమిందు బ్రదిర్చింపఁ బడినది. ఈ కవితల్లజుడు పెద పేదాంగ సకల శాస్త్ర పారంగతుడు. లెక్కశాస్త్ర సుభిమానశాస్త్రము. వల్లూరు స స్థానాథీశ్వరులగు శ్రీరాజా నాగన్న నాయుడు బహుద్దరు జమీందారుగారి ఆస్థానపండితుడై మిగుల ప్రఖ్యాతి వడసెను. వీరు ఇందుమతీపరిణయము, చెన్న పురీవిలాసము, జలకీర్తిడలు (దిశావతార చరిత్రము) వేంకటాచల మాహాత్మ్యము, పుండ్రీన్ద్రయచంద్రిక , శ్రీలక్ష్మీసృసిహత్రిశతీస్తోత్రమ్. మన్నగు గ్రంథములు రచించెను. అవియన్నియు వారి ప్రథమ పుత్రులు శ్రీఘూర్తిమరాయ శాస్త్రిగారిపితృభక్తి, బౌదార్యములవలన పునర్ముద్రితము గావించబడి యున్నవి. కనకాద్రి శాస్త్రిలవారు కిడ్మలెచ్చల, వారు రచించిన గ్రంథములంతగా కానవచ్చుట లేదుగాని, ఇందుమతీ పరిణయములో వారు రచించిన పద్యములు మాత్రము శైలిదెలియుటకుదాహరించుచున్నాము.

క. శ్రీమహితదనుజరాజను

తామయమును భవవిదళనః ప్రవృత్తరికికా

సామజరిపునక్రూరకుకా

సోమసుధాహరహీరః శుద్ధాంగునకుకా.

క. కలితమాహ్వాదయసు

స్ఫులిలాయితహస్తరసవిః శంకటకేళీ

విలసితమానసహంసున

కలిః భయంతలవృః తాననాంభోజనకుకా.

రఘుత్తమరామ శాస్త్రిగారు.

మతుకుమల్లి స్మరిహ విద్యకుశి పుట్టిలలో బ్రహ
ములు రఘుత్తమరామ శాస్త్రిగారు. వీరు పల్లవంగనామ
సంవత్సర జ్యేష్ఠ శుక్ల ప్రతిపత్తువామ జనన మొందిరి. కుంబ
మర్యాద ననుసరించి జగద్విదితి పాండితీ ప్రభానుష్ఠలకు జన
కుల కడ సుస్సృత విద్యాభ్యాస మొనరించి పాండితీసలపర
చుకొనిరి. అప్పటి దింములలో నియోగిబ్రాహ్మణు లనేకులు
వైదికచార సంపత్తికంటె తాత్కవ్యాపర సంపత్తియందే
ప్రవేశించి సుఖశానము చేయుచుండిరి. కాని మతుకుమల్లి
సందిరాబుట్టినట్లంటిమున్నగు విశయలవారు మాత్రము వైదిక
మొక్క కర్మములయందు సంచరించుచుండిరి.

నియోగములు

ఈ జగంబున నియోగులను బ్రహ్మచరణావతంసులు
గలరు. వాడుత్తీనవన నపుడు, త్రోగ క్రిందవిస్వతులు చతుర్వే
చాస్యయశపరులు చతుర్ముఖముభోదితులు చతుశ్శాస్త్ర
ప్రవక్తలు చతుర్స్వయంబోధితులు పంచయజ్ఞప్రవగాలు పం
చాంగమంత్రప్రతిములు పంచగోత్రవివేకజ్ఞులు సంచారుతన.
పూజకులు ముగ్ధగృహితులు మాన్యనిపుణులు సప్తయజ్ఞప్ర
యోక్తలు సప్తాంగరత్నాదీక్షితు లష్టాంగయోగాభిజ్ఞులప్రసిద్ధా
ధస్సజ్ఞులు గగనదురు. దేవతలకు నమరులు నిజగురు విబుధులు
సురలు నమసర్యాయులుబుట్ల నియోగులు బ్రాహ్మణులు కవీ
మ్రులు పండితులు నిహషణులు నమనవి వారికిం బ్రాహ్మణులు
ములు. ఘటాదిపదంబులట్లనియోగిపదంబుసంజ్ఞామాఢంబు. కొం

వరు మోగంబుజెప్పి రెట్లన్న నిమోగంబు గలవారలు నిమో
గులు నిమోగంబుననఁగారంబు. అది నై నీకంబు లొకకం బనదివి
ధంబు. శ్రుత్యంబు స్మృతులతోన్బిశవాచారంబులు నడవినడ
మందు సామ్యంబు నై నీకంబులు. రాజులమొద్ద హితోప
దేశ్యులై గురుత్వంబు ముత్రిత్యంబు నవలంబించి వడ్డాల నా
చారంబు. ననుకూసించుట లొకకాధికారంబు. సీరెండుచుట్టహ
స్వతి శుక్ర చిహ్నతామ్య శతాంబు ప్రభుకుల మందు పూర్వము
గంబును కలియుగంబున విభాగ్యత్యంబుల మందు పూర్వము
ప్రభులై యుండు. వి. నాలుషికైదు తేనావ్య ముట మహాశివ
ప్రముక్త నైదికాధికారంబు నిమోగుల మందు స్మృతులై
యున్నది. “పుండ్రీయము చుండ్రీక”

రఘూత్తమరామ శాస్త్రిగారు 1834 వత్సరమున తం
క్రిగారాధ్యక్షుల మండితులగా నున్న వర్ణాదుసంస్థానపుష్కారులలో
బ్రవేశించి 1879 సంవత్సరమున గవర్న మెంటు నామ్యుల స్కూ
లులోనడిచిచ్చిరి. అచ్చట నున్న గవర్నమెంటులో వీరి కుళాగ్రముద్ధి
గించి నాంబుల నేమియు తెలుగులోనున్న స్త్రీడుకు పేరుకు జనువ
నునగా జదివి. అపరీక్షితుల ముద్రితులై. 1880 వ వత్సరము
నండి గుంటూరులో స్త్రీడుకుగా బ్రవేశించి న్యాయవిధమున
నామ్యులకలంకారప్రాములై నలుగురితో వీరి ప్రతిష్ఠలు
గాంచె.

ఇట్లుండగా వీరి స్వస్థలముకు తెగలి గ్రామమును
కోర్టుపెట్టుగానే జన్మ గ్రామముదలి నాత్సల్యముచే. గుం
టూరునుండి తెగలికి వచ్చిరి. సుత్కృతి విద్యానుహు,
పితృశిక్షణదక్షత యీ రెండును వీరి సహజస్మా కర్తవ్యమునకు
వన్నెబెట్టుగా, సస్థానమున నేదైన ధర్మకార్యము చేయ

వలయునను సంస్కృతకల్ప ముంకురించెను. ధర్మశీలురు సిద్ధ సుకల్పలు గదా.

1899 వ సంవత్సరమున బాటసారుల కందుబాటులో నుండునట్టి వంచి ప్రదేశము గూడ వారి పుణ్యవశమున లభ్య మయ్యెను. వంతెన క్రింద గుంటూరునకును రైలునకుబోవు దారిలో ప్రతివారిదృష్టి సరికట్టు విశాల భవనము వీరి ధర్మ సుత్రమే. పడవలమీద, రైలునకు, బండ్లమీద బోవువారికెల్లర కీసత్ర మెంతయో యవయోగకరముగా నున్నది. ఆసత్ర మును నిర్మించినది మొదలు నేటిదనుక దాని యభివృద్ధికై శాస్త్రిగారు నిరంతరదీక్షతో పనిచేయుచున్నారు. ఈ విధ ముగా శాస్త్రిగారి ధర్మకార్య బీజము మొలకెత్తి వృక్షప్రాయ ముగా కెలుగుచున్నది.

శ్రీ శాస్త్రిగారికి పుత్రులు, పుత్రికలు, మనుషులు గలిగి సంతానము తామర తంపరగా వృద్ధియగుచుండెను. పెదననామ సంవత్సర వైశాఖ మాసమున సుగుణభవియ్య, అతిమేధావియ్య నగు పుత్రుడు గలిగెను. అనేక పుత్రికులకు పిమ్మట నీ పుత్రుడు గలుగుటచేత నీతని రోశయ్య అని నామ కరణము చేసిరి. ఆతడు దినదిన ప్రవర్ధమానుడై పితృవాక్య పాలనమున రాముని బోలి, వంశ క్రమాగతిమగు సంస్కృతి విద్య నభ్యసించుచు అంగలభాష నభ్యసించి, ఇంగ్లాండు దేశ మునకు బోయి ఎమ్. ఏ. బాంప్టరు పరీక్షలయందేగాక, సు స్కూలమున నచటగల గొప్పబహుమానము నందెను. ప్రపంచ యధనమయ మగుటచేత, ఇంగ్లాండునం దున్నవా రెప్పుడు మన దేశమునకు వచ్చుటకు వీలులేకుండెను, ఈ వ్యవస్థగో మార్చివియోగము సంభవించెను. కాలమొక్కరితి యుండదు.

గదా ! రోశయ్య శాస్త్రి మాతృమృతికి వగచి, రాకపోకలకు పాతి గలుగగానే దేశమునకు వచ్చెను. ఇంగ్లాండు దేశమున నుండివచ్చినను, కేవల భాషలయందును, అచాగ వ్యవహారములయందు నణమాత్రము నార్యధర్మమును పేడక, ఇంగ్లాండు దేశమున నున్న కాలమున నార్యధర్మమున కీత జాదర్యప్రాయముగా జూపబడుచుండెను.

ఇంగ్లాండునుండి వచ్చిన తరువాత గీతాభాష్యములోని కఠినస్థలములు కరతలాపకముగ రీతిన మిక్కిలి ప్రతిభతో నన్వయించుచు దండికి మడము గొల్పుచుండెను. అహ ! ఇంతలో రోశయ్య శాస్త్రికి తీరని వ్యాధివచ్చెను. ఆనాధన వ్యాధుల ఫలితమే ప్రత్యక్షమయ్యెను. వార్ధక్యమున శాస్త్రి ఇంకి మర్చరముగు దుఃఖము.

శాస్త్రిగారు గొప్పపండితులును శాస్త్రజ్ఞులగుటచేత దుఃఖవశులైనను ధర్మకార్యములై, సంస్కృత పాఠశాల విద్యార్థులకు భోజనపనతి యవర్చులగుచును, ఆనత్రుణులనే శ్రీరంగనాయకాలయమును, శివాలయమును రు 20,000 లు వ్యయపెట్టికట్టించి, వానికిని భూవనములమధ్య దైవారాధనమును మహానైరాగ్య దీక్షతో నెరవేర్చుచున్నారు.

ధర్మకార్యముల చేయుటలో శాస్త్రులవారి త్యాగము నన్వయము. ఆతరుప్రభులకంటె నెక్కువగా ధర్మవ్యయమొనర్చియున్నాడు. ఇదియంతయు స్వాగ్రహింపము. స్వాగ్రహింపము నిట్లు ధర్మ నిరతిమై వ్యయించుచు వార్ధక్యమునుగడుపు శ్రీరఘూత్తమరాయ శాస్త్రిగారే యీయభినవభారతమునకు పలయుముగ్రణ వ్యయమంతయు పహించిరి. పీఠికీర్వరము సర్వేత్తక జాయమానకలాడుమతో జ్ఞానప్రసాద మొనరించుగాతమని కోరుచున్నాము.

అభినవభారతము.

-:0:-

కలికినించు రసభావాన్నికరూపముగు ఆనందమే గ్రంథ
రచనకు బ్రహ్మకారణము. తదానందము నెల్లరకు బ్రకటిగ
చుటయను లోకసంగ్రహణార్థమైన ధర్మసూప్రవృత్తి చిత్తీయ
కారణము. భావకోటమునకు సాధనసంపత్తి యమరియుండుట
తత్వీయకారణము.

కవి స్వేచ్ఛాహాస్యపాత్రయముల నుపదేశించుటకు ఇతివృ
త్తము విమలవాహుగు. ఆయితివృత్తము పురాణవిసిద్ధనూ
రైనా, సాంప్రదాయ విరుద్ధము లేకుండ దాని నుపధగాగొని,
విషయవిస్తారము జేయవలెను.

కావ్యజీవితము కవియుపదేశించు విషయమునుబట్టి యేర్ప
డును. రసభావ ప్రకటనమును బట్టి మే గ్రంథా ముద్రాయ మేర్ప
డునుట సమంజసము.

అభినవభారతి గ్రంథకర్తయందీ రసవత్కావ్య విరచనా
పాగల్గి, భావకేలివృత్తస్తుప్రసంగం లీనమై యాచంద్రార్క
ముగా తీరరాచుచున్నది.

క॥ శరనశ్చ మౌగళాహ్వానం

మనఃకుము మత్కవితమమ సన్వర్ణంబై

కనుమిపం గ్రోచుగావ్రత

ఘనము శర్వాణి పరమకణ్యాణిద మున్.

ఇట్లు శర్వాణినిస్తుంచుచు కవితన కావ్యమున కంతటికిని
మౌగళమును కాంక్షించుచున్నాడు.

ఈ కవిసంశయతయు పండితచంశము, చొప్పు కళారతులై,
దత్తోమున్నారు.

కం. నను గాదిలితమ్మడినచు
 ననశమ నెనరుంచి మత్తరన్నునదశం
 గనికబ్బమొకటి మాధవ !
 చనుజెప్పగనను నేప్రసాదబనుచున్.

ఈ కవికి సోదరులందుగల యవ్యాజ్యక్రియను "వృ-
 కుటుంబమలో నుల్కివృద్ధులు."

చ. తెలిసియ నేని నేమియును దెల్లమింకయును
 గిలదయ నేనోర్పునది గాచుగహునటించింబునో
 దలచుక యెప్పులెప్పునక లెప్పు నొప్పులటచుగొన్నా
 నలదువీంద్రులార విమావలెనొప్పుని కేగునొప్పు
 ఈ పద్యమువలన కవి ననమాదివ్యా ప్రాచీనకవి
 డని తెలియుచున్నది

ఈ యభిప్రాయము యిందువల్ల నుచుకల రచించి చూపు-
 త చంపూభారతియు ననుసరించి వ్రాసినది కవిగ్రంథ రచితాం-
 ద్రమహాభారతమున నుగ్రహించి, యాదిత్యుని జ్యోతిరా-
 యానసానిగా రచించబడిన రసవత్కావ్యము.
 బుద్ధి మదగ్రేగుడగు నీమహాకవి యెక్కొక పట్టున అనంతభ-
 ట్ట మహాకవికి వన్నె దెచ్చియున్నాడు.

చ. సలలితరాజరాజుణి సాధగవాతములందు నిత్యముగా
 జెలుపుగఁబోవుచో డనివుజెందిన దీపకింజరధూమకో
 మలమపినోబుబూర్ణవిధుమండలమధ్యమనందుజూచిలో.
 దీ తురంగిగురిగమని తత్పురిముగ్ధజనుల్ ప్రియంబునకం
 ఈ పద్య మనంతభట్టు సంస్కృత శ్లోకముననుసరించి
 వ్రాసినదియైనను, తనవుజెందిన దీపశిఖ మున్నగుపట్ల మిక్కిలి
 రసవంతమగునున్నది.

సీ. ఏయెఱుగవీ వెఱిగియెఱుగవీ

ననితప్పబల్కుగా నిర్వచుగునె?

యొంటిపాటఁతన్న నొరులెఱుగరటంచు

దనుఁముచ్చిలనెగట్లు దాఁగుననఘ !

పురుషునివృత్తము భూతముల్ ధర్మంబు

నేడముల్ రవిశశి యాదిమతీయు

రేబగల్గును ధర్మిత్రియుఁ దొట్టియెఱుఁగును

గావునమృషసేయఁ గలుగునెట్లు !

అ.వె. మొనసిధర్మకామమోక్షంబులకు నిహ

పంసుఖంబులకును భార్యమేర

పట్టిజూపసేదు ప్రకటించమేటికి

పలుకుదేస సత్యభాషణంబు.

ఈ పద్యభావమును శకుంతల దుష్యంతునిచేఁ దిర
స్కృతయగునవ్వచు చెప్పించది.

కాళిదాసుని భావమున కెల్లు వన్నెదిద్దింట్లున్నదో పరి
కింపును.

చ. తనయులు పెక్కులేరు మగిదర్దయునీవొకరుండవయ్యునుకా
ఘనమగునస్త్రుశస్త్రములుగల్గుట సావాసివాహవంబులకా
నినుమనుపండు నమ్మగనునేరనుగావునఁ బుత్రిలాభమై
గొనకొనినేదివాహమొగిఁగోరితి నావును భీష్ముడొతయున్.

మత్స్యగ ధిమందు మోహితుడైన శంతనుడు భీష్మ
నితో బల్కు సందర్భ మెఱయూచితితో వ్రాయఁబడినదో
పరికింపును.

ప్రతిభగల యొక్కొకకవి యొక్కొకవిషయమును జెప్ప
నపుడెల్ల నది సానలుదీరి మెరుగొక్కచుండుట స్వాభావికము.
పరమాత్మ ప్రతిభాసితుడగు పృథివ్యక్తియు నించుకించుకా

దైవసంశేషమును న్వాప్తి చేయుటకై యవతరించును. మూర్తి
భావముజెందిన యుక్కుట దైవోపదేశమే కవితాభావము.

శ్లేషయమక చిత్రకవిత్వముల యందుకూక్షస్థికవివా
ధాని యవగతయుగానున్నది.

. నేనిను నెన్నేనన్నను

నానానా నూన నాన ననునేనన్నా

నేనిన్ను నెన్న నన్నా

నీ నిను నెన్నున్ను నెన్న విస నేనానా

అర్థము. నే, నిను, ను, ఎన్నేని, అన్నుచు, నా, నానా, నూన
నాన, నను, నీను, అన్నా, కే, నిన్నుచు, ఎన్నుచు, అన్నాను,
ఈ, నిను, ఎన్ను, అన్నుచు, ఎన్నుచు ఇన, నేచు, బానా !

నిన్ను స్తోత్రమునేయ నెంతవాడవనుట.

అభినవభారతగ్రంథ ముద్రణము.

ఈగ్రంథముయొక్క తాళవళసంపుటయు మిక్కిలి శిథి
లమైయున్నది. ప్రస్తుతము తిరునల్వేలిలో హిందూకాలేజీ నినిసి
పలుగానున్న మతుకుమల్లి పుబ్లికేషన్, ఎం. ఏ. గారు తాకి
పర్తినుండితెచ్చిబ్ర||మతుకుమల్లి రిఘూ తమరాయశాస్త్రిగారి
కొనంగిరి. వాగ్ద్రవీని శ్రీకృష్ణభారత కృతీశ్వరులగు ముక్త్యాల
రాజాగారికడకు పంపిరి. అచటనది మఱితశిథిలమై విశ్వప్రయ
త్నమున మరల రిఘూత్తమరాయశాస్త్రిగారికి లభించినది.

వారు దీనిని నాకడకు ముద్రిణమునకుఁ బంపిరి. తెలుగులో సామాన్య పరిచయముగల నేనీపనికి బూనుకొనుట ఖిక్కిలి సాహసమే, అయినను రఘూత్తన రాజుశాస్త్రిగారి యెడల నాకుగల అవ్యాజ్యభక్తి యొకచెంతను, ఆంధ్రవాఙ్మయాలంకారముగు సద్గ్రంథమొకటి ఆంధ్రజనుల కరగతముగు నను ఉత్సాహ మొకచెంతను పేరేపగా, సాధ్యముగునంత వెఱకు నెఱ్ఱోపూనుకొని ఒహువడిలేనహద్యమున దీనినియథా మాతృకముగానే ముద్రించితిని. కాటాకునుండి కాకితము నైన వానియట్లే 2 సువర్ణరములువత్తెను. మఱియొన్ని యని నార్జునులగు కార్జునులదలన నెఱ్ఱోకల వింబమొనది. ఐన భాషానేనక కాదోషము లేనుగదా ! క్రిమిబోష్టము లగు భగములయథాశక్తిని పూరించితిని. ఇంతకును మాతృక కవించి వానియబ్రహ్మణిగదు. భీష్మపర్వమునకే లభించినది. తక్కినదానికై ఒహుభిప్రయోగము లొన రుచున్నారము. ఎవరికడనైన గలదేని బంపినచో గృతజ్ఞతా పూర్వగముగ గైకొని ముద్రింపించెదను.

ఈ గ్రంథమున అద్భుతవృక్ష భాషానైదువ్యము లేమిచేగిరిగిన తప్పులు, మాతృకాల్పి స్పష్టముగ తెలిసికొన జాలక చేసినతప్పు లెన్నోయన్నవి. పునర్ముద్రణ మందట్టి వానిని ముద్రింపించెదము.

ఈ గ్రంథమున, తమతండ్రి విద్వన్ముఖి 'సృసింహ' శాస్త్రిగారి గ్రంథములను కేవల పాఠమార్థకచింతతో ముద్రింపించిన బ్రహ్మశ్రీ రఘూత్తమరాజుశాస్త్రిగారికి పరమాత్ముడఖండజ్ఞానమొసంగి బోధింపగాత.

ఏలూరు,
1—10—24

}

సజ్జన విధేయుడు,
నందిరాజు చలపతిరావు.

మీరుకుమర్తి నృసింహ విద్వంస్వతి.

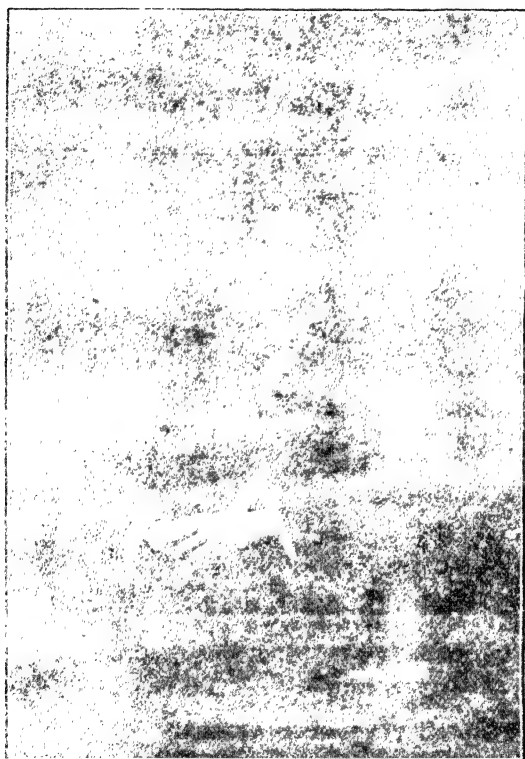

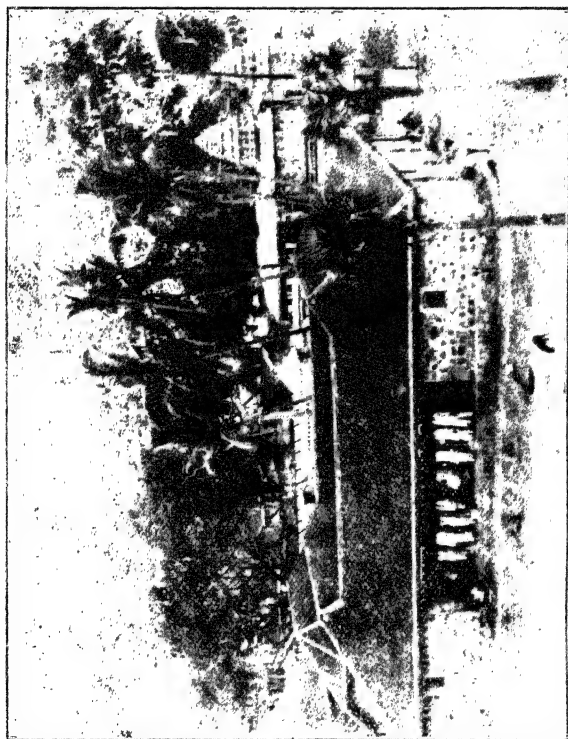
Dr. B. S. Chandra Sekhri, D. Litt.

మణుకుమర్ల దేవాలయము, పం, ఏ, కార్ ఆటోలు.

శ్రీలక్ష్మీ స్మరింహమహా.

అభినవ ఛారతము.

శా. శ్రీలాలిత్యములై సుఖామయినప్పీతంబులై యొప్పు స
ల్లోలాపాంగతరంగ సంఘములచే లోకాక్రీతవ్రాత మే
వేద భావుకమైచెలంగఁగను దద్విష్ణుబ్రశంసించెదన్
లీలామానుషవిగ్రహున్ మతుకుమల్లీరాజగోపాలకున్.

మ. అరుణోదంచిత పల్లవాభ శయనమ్యగ్వేణనాదాకులున్
బరిపుల్లారతసాటలీకుసుమ సంస్పర్శస్ఫూలంఘ్రిద్యయాం
బురుహున్ సస్మధురాధర ద్యుతియుతాంభోజాననంశేషపున్
వరగోపీచకుంభకుంకుమ రసవ్యాస్తాంగునిస్తోత్పదన్.

గీ. లేమికిని లేమిజేసిన లీలదప్ప
సుద్దులకు సుద్దులొనరించు సిద్ధముగను
మత్కృతికవిత్వమునను జమత్కృతిదగ
గలిమిపాలఁతుక క్రేగంటఁగాంచుఁగాత.

సీ. తలవంక నెలవంక బలుజింకఁగలవాఁడు
చలిగట్టు నిలుముట్టు జెలుపువాఁడు
సెగకన్ను సిగమన్ను సగమన్నుగలవాఁడు
లలిగబ్బి వెలిగిబ్బ నలరువాఁడు

జడబచ్చ మెడమచ్చ కడరచ్చగలవాఁడు
 చెలువారు చదలేరు వెలయువాఁడు
 చెనివంటి దొరవంటి దవువంటి చవివాఁడు
 తడితోలు పెడప్రేలు పొడవువాఁడు

గీ. రెండుమూఁడు మొగంబులనుండువాఁడు
 కడిదిబెడదల తపసుల కుడుపువాఁడు
 శంకరుఁడు కింకరై కవశంకరుఁడు
 గాచుఁగావుత మత్కృత కావ్యమెలమి.

కం. తనసర్వ మంగళాహ్వయ
 మనయము మత్కృతయందు నన్వర్థంబై
 కనుపింపఁ బ్రోచుఁగావుత
 ఘనముగ శర్వాణిపరమకల్యాణిదయన్.

గీ. అనయమును నాదునెమ్మనంబనెనుచెరువుఁ
 గలుగు తెలిదమ్మిగద్దియఁ గొలుపునేసి
 పావనంబుగ మత్కృతావధూటిఁ
 గరుణబంగారు బొజ్జయ్యగాచుఁగాత.

కం. అంబకు జగదంబకు నీ
 లాంబుదనిభవేణికిన్ సదంబుజశయ క
 య్యంబుజజ కుటుంబినికిని
 బింబోష్ఠికి మృక్కులిడుదు పృథుహర్షమునన్.

కం. తననెమ్మొమున మాత్ర
 మ్మున మగతనమాడుదనము ముడిగొనితెలియిం

దనువొక్కఁడు దలయొక్కఁడు

దసరు గజాననుఁ దలంతుఁ దన్వైప్రదాణి .

మ. అలప్రాచేతనువ్యాసుభాసురగుణుఁడౌ కాశవాసుఁడుఁడౌ
జ్వలుఁడౌదండివి మాఘభారపులఁ నై వారంబుఁగావించి ప్రాం
జలిన్తై సన్నయతిక్కనాదికపులఁ సమ్యక్స్థితిఁజేసి కా
గలరీతిఁనుతియించి తత్కరుణచేఁ గల్పించెదఁగావ్యమున్.

చ. తెలిసియునేని నేమియును దెల్లమి గాకయునేనినామెడన్
గలదయనేని నోర్పుమదిఁ గంచఁగమానుటచేని నెందులోఁ
దలఁపక యొప్పుతప్పనక తప్పలరొప్పులటంచుఁబల్కుఁగా
వలదు కపింద్రులార! మిము వారకసన్నతఁజేతునిందుకై .

సీ. కానిపోనిదిగాఁ గొంతకవితఁజెప్పి
తెలిసి తెలియని తప్పలన్యులకుఁగట్టి
తనకుఁబోలెడివారితోఁ దగిలినగెడి
కాకవులచెంతఁ బోవఁగాఁ, గవులకేల?

ప. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబును సుకవిసుకవి నమస్కార
తిరస్కారంబులను గావించి మదీయాస్వవాయంబుగొంత వివరిం
తు నదియెట్టిదనిన

సీ. గురుతర కాశ్యపగోత్ర సుజాతుఁడౌ
పస్తంబపూత్రుండు పటుయశుండు
నలరెడు కృష్ణయానంతాంబికాగర్భ
వననిధిజాత జై వాత్సకుండు

సమూహగ్రామీణ చతుష్టయ విద్యాతి గం
భీర పారావార పారగుండు
విహితప్రవృత్తి సాక్ష్యజననముత
న్వారితవెంగాంబికా వల్లభుండు

గీ. నిజగుణస్థగితాళిల సృష్టమార
మంత్రపుంగవ దుర్బంత్రమండలుండు
హరిరంగప్రధాన సదగ్రజుండు
మహితవిభవుండు మాదయామాత్యఘనుండు.

సీ. ధృతిసాక్షికుండించ దేశంబులో బెద
పణిదేము మండూరు భరితెపూడి
నెరివెలిచెల్లయు నేరేడుబల్లెయు
మరి వినుకొండలో మతుకుమల్లి
మారెళ్ళసీమలో మలయు నల్వలపాడు
నాదిగా పూర్వసంపాదనములు
గ్రామముల్ తనకును గాణయాచులుగాంగ
నయమైనవాసి వన్నియలుబాసగి

గీ. కృష్ణయాద్యుండు మూర్తిమంత్రీశ్వరుండును
బర్హశాలయసంస్థాన బరగుఘనుల
నలుపురుతనూభవుల సమున్నతులనతడు
కాంచె నవ్వెంగాంబికా గర్భజలధి.

తం. అందగ్రజుండు విభవపు

రందరుండగు కృష్ణమంత్ర రాజితముగఁ ది

మృంతిలకు నరసింహుని

విందుడు కమలయునుబోలె నెలసింపకట్టె.

మ. ఇనసంకాశుడు సద్గుణాకరుడు నాకృష్టప్రభాసుడు నిం
పునదిమామ్రాజికయద్వైతాంధమునుండి విడిచివదలగాఁగంచెన
య్యనఘాత్ముండగు కొండమర్త్యదేవతా ప్రాంతకబ్రీతిగై
కొని తగర్భవయోనిధిగనియె శ్రీగుణసంగమాత్ముని.

సీ. ఎవ్వనిదాతృత్వ మెల్లబోకములకు

నెఱింగెల్లాదుల ముతపుంగుపు

నెవ్వని గాంధీర్య మేడువారాసుల

కొజ్జను విజ్జలనుజ్జగించు

నెవ్వనిసంపద నింద్రాదిదిక్పాల

నరులభాగ్యములను బరిహసించు

నెవ్వనిధైర్యంబు హేమకూటోన్నతి

దిలకించిపలుమారుఁ దెగఁగఁచును

సీ. నలఁడుమంత్రియుగంధరుఁ డమరమంత్రి

నిభుఁడుసజ్జనమాన్యుఁడు నీతిపరుఁడు

నల్లలిత లింగమాసాధ్వీ నల్లభుండు

మహితతేజుండు వేంగళామాత్యుఁడును.

మ. అనయంబుక భవిరామచంద్రనిభుఁడౌనవ్వేంగళారుండు నె

మ్మనిఁదా వేంకటనారసింహుడన లక్ష్మీనారసింహుండన

గనకామాత్యుండనంగ, మాధవుండనంగానల్వరన్మమ్ముఁగాం

నెను లింగాంబికయందు మున్నులవిరించింబోలె వేదమ్ములక.

సీ. ప్రాగ్రత నిగ్రహానుగ్రహ శక్తులు
 గలవాఁడు నైస్థిక కర్మకలన
 సనయంబఘటనాఘటనపాటవంబులు
 గలవాఁడు మౌషస్థికశిలయందు
 పృథుతర దుర్మంత్రభేదనైకప్రాధి
 గలవాఁడు సద్యశోగరిమచేత
 దశదిశాతిగ మహాస్తరకీర్తివిస్ఫూర్తి
 గలవాఁడు సైతినీంద్యాగంబువలన

గీ. సతఁడెచో మామకాగ్రజుండెచోదేది
 చారువిభవుండు వేంగళనారసింహ
 మంత్రవర్యుండు దేవతా మంత్రినముండు
 పార్వతీసాధ్వీకలరెడు ప్రాణవిభుండు.

కం. ఆతని తమ్ముల మతివి
 ఖ్యాతిం జెన్నొందుమేము ఘనులమటంచున్
 బ్రీతిం జెప్పగనేటికి
 నాతితగతినన్నలట్ల సగుసనుజాళిన్.

కం. నను గాదిలితమ్ముడనుచు
 సనిశమునెనరుంచి మువ్వరన్నలునుదయం
 గనికబ్బమొకటి మాధవ!
 చనుఁ జెప్పగననుడు నేప్రసాదంబనుచున్.

గీ. అన్నలయనుజ్ఞ పెద్దలయనుమతియును
 దేవతానుగ్రహంబును ధృతినిబడసి

అభినవంబుగ భారతంబభినవంపు
గతులనుట్టల విరచింతుఁ గ్రమముతోడ.

ఉ. భారతముకరచింపఁ గడుభారముగావుం ఁక నేచమ
త్కారముమీఁక లెల్పమగుదర్శణమధ్యముండుఁగాంచఁ గ
న్నారఁగ శైలసాగరవనాశులు గన్పడుకట్లు సర్వ మిం
దే రమణీయమై తులననీర్చున శక్తిసమర్ప చెప్పుదున్.

కం. రామాయణము లనేకము
లై మహివర్ధిలునట్లనై ముదిపుడమిన్
వేమరు సమరెడునొకొక
గాములుగా వెన్నిపుణ్యకథలై నఁదగన్.

కం. మునుపటికథయిది మునుపటి
ఘనకవితలయుక్తనిదియుఁ గాదనవల దె
వ్వనికినిఁ బూర్వముదక్కిన్
జనునే? కడుమిథ్యయని యసహ్యముగాదే?

గీ. కావునను బూర్వపద్ధతిఁగాంచి కృష్టి
నభినవంబగు భారతంబభిరచింతు
హరిహరహిరణ్యగర్భుల నాత్మఁడలఁచి
మాలెకొండ సృసింహుసమ్మతినిఁ గొలిచి.

—వ వ్యం త ము లు—

కం. శ్రీమహితమతుకమల్లీ
హైమప్రానాదవిలసితావాసునకున్

స్వామికే జగదఖిలాంత

ర్యామికేఁ బరమాత్మనకు సదానందునకుఁ

శం. ధీరునకు సకలగుణ వి

స్తారునకు సమగ్రకీర్తిసారునకు శుభా

కారునకు యోగిహృత్సం

చారునకు విరోధిభవహ సంహారునకుఁ.

శం. కరుణాసముద్రునకు ను

ద్ధరణోన్నిద్రునకుఁ బరిహృతక్షుద్రునకుఁ

వరదాభయముద్రునకుఁ

బరమచిదచ్ఛిద్రునకు విభవభద్రునకుఁ.

శం. బంధురశీలునకును భవ

బంధవిమోచనునకుఁ విభగ్నవిమత సం

బంధునకును సాధుజగ

ద్బంధునకును భక్తలోకపరిపాలునకుఁ.

శం. నిరుపమునకు నిర్మమునకు

నిరఘనకు నిరామయునకు నిర్లేపునకుఁ

నిరవధికిని నిర్విధికిని

నిరుపద్రవునకును నిరతనిష్కామునకుఁ.

శం. స్థితివిలయ సృష్టికార్యో

న్నతికిఁ ఘనచంద్రచంద్రనై జద్యుతికిఁ

కృతికిఁ మోచావాత్సం

గతికిఁ హరిహరహరణ్య గర్భాకృతికిఁ.

న. అభ్యుదయవరసరాగపృథ్విగా నామోనర్వంబూసన
యభినవభారతంబను ముగిసెను గంబునకుఁ గక్కాచారంభం బెట్టి
దని.

కక్కాచారంభము

కా. శ్రీవిస్తారతనోష్ఠం నైమిశవనఁ బెల్వసిగుఱెహాస్రభం
బ్రావీణ్యాత్ముని కామహ్వానిల సంభవించి నానాకథత్
భావంబుల్ మునముందుఁజెప్పితివి శుంభప్రోక్షితేతన్ వివన్
శ్రీవర్ధిల్లఁగఁజెప్ప భారతము సంక్షేపప్రకారంబున్.

కం. నావిని సూతజుఁ డతివిన

యావహుఁడై యట్లకాకయనె మునులకు స
ద్భావమనఁతుఁడై వాక్య
శ్రీవిలసిల్లుంగ నిట్లు చెప్పఁదొడంగెన్.

చ. కలదుమహానీతసప్రథిత గంధమతంగఙ్గతాళ సం
చలనజ వాతహూతహరిచందనముఖ్య సురద్రువిగ్ధశ
త్కలితలతాంతవిభ్రమ దఖర్వమధునసగీత సంపదన్
సలువగుహస్తినాపురము నానగరంబు గరం బుదారమై.

జ. చారుతరోరుబాహు విలసజ్జయసంపదఁ బెంపుఁగల్గి నీ
హారకరాన్వవాయమణులై తగునాకురురాట్కుమారుతౌ
వారికిరాజధాని జితవాసవపట్టణలక్ష్మీ హస్తినా
పేరుననొప్పు నొక్కపురి పృథ్విపయిన్నగరీమతల్లియై.

మ. సలితరాజరాజమణి సౌధగవాక్షములందు నిత్యమున్
జెలుపుఁగఁబోవుచోఁ దనువుఁజెందిన దీపశీఘ్రైకధూమకో

మలమమనోజః బూర్ణవిధుమండల మధ్యమునందుఁజూచిలోఁ
దలఁతుకొంగురంగమని తత్పురిముగ్ధజనుల్ ప్రియంబునన్.

సీ. లలితతరాంతరాశస్ఫూర్తి విజితమ

హాచక్రవాళాచలాయతంబు

ఘనపుష్పవత్కాంత ఘటిలాట్టహాసితస

ముత్తన్నర్థరజన శైలోన్నతంబు

గంభీరతోరణగహ్వర పరిభూత

తత్తరోదసీరుహదర్శితంబు

పటుహేమమశిమయ స్ఫుటకవాటద్వంద్వ

ధిక్కృత విస్తార దిక్టంబు

గీ. శ్రీ లనద్యజ్రదంతర శిఖరముఖర

ముఖవిఘ్నైః పుష్కరోన్ముఖతలంబు

భేయనిమ్న పయస్త్రిరస్కృతసమగ్ర

తరసముద్రంబు వరణంబుతత్పురమున.

గీ. తత్పురంబునఁదగుఁగేతుదండకోటి

సక్తశుద్ధాంబరౌఘ విషిక్తయగుచు

సరగ నిదియొకవంతయె ప్రతిదినంబు

చారుశుద్ధాంబరౌఘ విస్తారయగుట.

గీ. పంకజాప్తశశాంక బింబములుగగన

మధ్యముననుండు తటి లనమాసరత్న

హర్మ్యకూటప్రదీప్తిక హైమరౌప్య

కుంభములునాఁగఁజూపట్టుఁ గొమరుమిగుల.

- మ. పురిబ్రాహ్మసాదగవాక్షన్విత సకర్పూరాగురుద్రవృథా
 సురనానావిధ భూషభూమములహేచ్ఛల్మబుద్ధుగా నుండు
 వరగాత్రప్రభలుం దటిల్లతలుగా వాయించుమద్దెల్లస
 ద్దురుమేఘార్భటిగాఁదలంచిశిఖారుద్యోచించునాట్యోన్నతుల్.
- చ. సరణినిబోవునత్తరణిసపులు వేసవివేళన్ నిశా
 కరచరణాంతరత్నములఁగట్టిన యప్పరిగోపురాగ్రకం
 దరములనిల్చుచున్ శ్రమయుఁదాఁజనఁగాలవిలంబఁబువా
 సరములదైర్ఘ్యముల్తగును సత్యముగావివరించిచూచినన్.
- గీ. సరవివవ్వీటిలనాస్య చంద్రువలనఁ
 గలిగిశశికాంత సౌధనిర్గళదుద్రవ
 వాహమమరేంద్ర సగరోత్సవంబు కొఁపఁ
 జెందిమందాకిని యనంగఁజెందెఁబేరు.
- చ. కలితకళావిశేషగుణగర్హిత సుద్విజరాజులీక్షా
 తులితకవుల్ వికంపిత మృదుప్రతిభాతలకుండలాలస్వధీ
 విలసనధూతసద్గుణవివేకులునై యనిశంబువేడ్కచే
 నలరుదురెందవక్రచతురానను లప్పరిబాడబోత్తముల్.
- చ. తగనమరంబులోనయిన ధర్మమఁదప్పని రాములేపుచే
 బగఁబకుఁబతుముల్ దెరిపివారఁగ్రుక్కనిభూభృతుల్మహిన్
 మిగులఁగగోత్రబృందముల మేలుసరించని వజ్రలుక్కఱన్
 జగడములన్ నిరంకుశతఁ జాలుదురిప్పరి రాజకుండరుల్.
- కం. వెలకెక్కని నవనిధులును
 తులకెక్కనివస్తుసమితితోడగు ధనదుం

డిల మా కెక్కడినముడని

పలుకుదుఁవీటి నై శ్వసతులెప్పటన్.

ఉ. లోకునొక్కయెద్దు వృచలుండుశిరంబుననేరుఁబూని తా
నైకొనుబిచ్చముల్ ముసలికాఁపొకఁడుంగడ నెట్లరెండుగాఁ
జేకొని నీటిపాలొకటిసేసియునాదట మొక్కటన్ వెనక్
రాకతలంగెంచు హరరాములనెంతరు పాదసంభవుల్.

సీ. దిగ్గజంబులనై న నుగ్గునూచమునేయఁ
జాలుకొక్కొప్పుని నామజములు
వడిగల్గియుచ్చైశ్వరంబును మెచ్చక
పరఁగుశ్రీనృత్తికి తులగములును
భందుపుష్పకమునెంతయు లెక్కనేయని
రింగదుత్తుంగశతాంగములును
బేతాఁసనేని నిర్భీతిచే గత్తలా
బత్తలాదిగమోదు భటజనములు

సీ. వెలయజయఁబట్టి సర్వస్వపిభవమునకు
రత్నదీప్తసువర్ణ విభ్రాజమాన
పీఠినానాలసదృస్తు పేటిసుజన
వాటియవ్వీటిచెలుపు నానాటనెనఁగు.

ఉ. కాంతులనోలిసినెఱువగార మణిప్రకరంబుచేతరే
లెంతయునుంబగల్లు రతిసేర్పడమాలిననంతనొయ్యనన్
గాంతురభీకులయ్యులకాలనివేదన మాచరింపఁగా
త్తాంతికతాడ్యమాన సముదగ్రఘటాంకృతఘంటికార్పటిన్.

చ. అలరుగోపతిక మెఱుంగుల్ప మటంబుగ్గహించి నాచి లి
 త్సలలితరత్న దర్పణము చందముకొనుట నీడలూను న
 ట్లలవడసెందునిందుడని వార్తవ్యచరత్నతొలవ్వరంబునక
 బాలుపుగఁబోవఁగావిడిచి పుత్తరదామ్యతబుద్ధితోడగక.

శా. సారోదంచితగీతకాలలలితోత్సంగొల్లవస్వల్ల
 సారభ్యాగతమత్తభృంగ మభురీప్వరంబునంబుక బురీ
 నాగీగానములందులకరుచిత వీణానిధింబందు నిం
 పారకనేర్పరియైన గాంచగలఁడే యాతాతమ్యక్రియం.

చ. చెలువలమూకనొప్పిదముఁ జేకోకన్ బ్రణయప్రకోపముక
 వెలయఁగ వెక్కునిల్చిన యభీకులసేదల చగ్గరన్న
 త్తులయెడమున్దరాండ్రానతొయడగ్గలుగాంచియెయ్యనన్
 వలఁగొనఁబూనియాక్షణము వాపుమరచ్చిడిమున్లవ్వరిక.

చ. కరమువిచిత్రరూప మొగిఁగాంచఁదలంచువించిచే నిరం
 తరమగు మధ్యభాగరహితంబుగఁబుట్టినయట్టి వీటి నుం
 దరతరుణీజనంబుల నితంబమహాజఘనాద్యధోంగమా
 గురుకుచమండలాద్యుపగిగూడి దినంబసియామఁ గ్రుమ్మరిక.

గీ. భేయజలమాక్రమించి పంకేరుహములు
 కాంతినవీటికోటకుఁ గ్రమ్ముచుండు
 చేరియంతస్థితిని గాంచు చెలులమోము
 లెల్లదత్తేజమును గెల్వనెంచినట్లు.

వ. మరియు గరినికరోత్కటకటతటగళమరుతరదాన
 ధారాసారంబులచే రొంపులుగొను ఘంటాపథంబుల గుంపులు

గట్టి పజితెంచు రాజేంద్రులకోటిరంబు లొంక్షొంటికంటియొరసి
 మొఱుగులతరంగల దొరంగుచు నురలుమణిగణంబు పిదపిదనగు
 బోదుకులచడంచి కుట్టిమస్థలుల సొంపునంపాదింప రమణీయచిర
 త్నైరత్నప్రభృతి సమస్తవస్తుసంభార జృంభమాణంబై యంభో
 ధినైభవంబు సంబోధింప విజితాభియాతియై యమరావతిఁ దిర
 స్కరింపఁదగి కురుధరాధిపాపరాధనమేధిత క్రోధుండగు హలా
 యుధు నిజాయుధహతాత్కర్షణ శిక్షణక్షణంబసముత్క్షిప్త దక్షిణ
 క్షితిభాగయగుచు తదీయభవనభూషణాయమానంబగు భోగవతి
 నిచ్చంజయించుటకయి భాగీరథీపాథఃపథంబున డిగ్గి కృతప్రస్థాన
 యగుచాక్షుస నుత్తరప్రాంతగంగామాల పర్యంతంబును నిప్పటికి
 నిఁ దగ్గుచూపి యొప్పునప్పురంబు.

సీ. రహినొప్పు నమ్మహారాజధానికిఁ దొల్లి
 యిలకును బృథుచకుఁ గలిగినట్టి
 యలపురూరపుఁడు దానధిపతియై యెల్ల
 దీవులఁ బాలించి తేజమెనఁగ
 సార్వభౌముఁడునగు గర్వంబుపెంపున
 ధనలోభమున విప్రతతులసామ్ము
 లపహరింపఁగ నజననుమతి సత్యలో
 కంబుననుండి మర్త్యంబునకును

గీ. దివ్యమునిసంఘములతోడ భవ్యుండగు న
 నత్కుమారుఁడు ననుడెంచి నరవరుండు

దర్శనంబిడకయ యనాదరతవారిఁ
జూడఁగోసించి సంయమిస్తామమవును.

క. శాపంబిడ్డఁ బురూరవుఁ
జేపటి మహి మానినెమ్మి నేగితిరంటై
ఁచూపట్టు నుర్వశియుఁడా
నాపృథుగంధర్వలోక మందుననుండెన్.

వ. ఆయూర్వశీ పురూరపులకు నాయువును, నీమంతుండును,
వసువును, దృఢాయువు, చిరాయువును, జితాయువును, నననా
త్వరు పుత్రులుదయించిరందు నాయువునకు స్వభామయనుదాని
వలన నహుషవృద్ధశర్మ రజతయానై సులను నేవురాత్మజులుగలి
గిరి. వారిలోన నహుషుఁడు రాజ్యాధిపత్యంబు వహించి క్రతుశ
తంబుగావించి యింద్రుడయ్యె మెడియు.

అ. వె. ప్రేమనహుషశృవతి ప్రియవాసయరుదాని
వలనఁగాంచె సుతుల వాసిఁగొనఁగఁ
జనుయయాతియనఁగ సంయాతియనఁగఁ బ్ర
యాతియనఁగ నొప్పనట్టివారి.

చ. పరఁగుయయాతి రాజ్యపరిపాలనసేయుచు వేడ్కమీర న
ధ్వరములుజేసి భార్గవునుతామశ్చైత్రుగు దేవయాయం
దిరువురఁగాంచె బుత్రుల సమిద్ధచరిత్రులఁ బుణ్యమూర్తులన్
దురితవిదూరుఁడో జయదు దుష్టులన్ మహితప్రకాశులన్.

గీ. మతియువృషపర్వ రక్షకుమారియగుచు
నలరుశర్మిషయందు ప్రహ్వనుపూరు

లనెవకొడుకులఁగాంచె యయాత్రిబీతి
భవ్యగతజేసి ధారుణీపాలనంబు.

ప. ఇట్లు పుడమిఁబాలించుచు శుక్రశాపసమాగత జరాభార
డంబడి కొడుకులనందఁగలయంగనుగొని విషయాభిలాషంబున
నాకుఁదనివి సనకున్నదిగావున మదీయ జరాభారంబుగై కొని మీ
యందెవ్వంజేసి తన యశావనంబు నాకొనంగువాఁడు సామా
జ్యంబునకు యోగ్యుండని పలికిన సగ్రజుండైన యదుపుమున్న
గాఁగలవారలు మిన్నకున్న బూరుండు తండ్రిముదిమిఁ బరిగ్రహిం
చి నిజతరుణత్వంబునకిచ్చె దానంజేసి యాపూరుండు సామా
జ్యంబు వహించెననిన మునులు యయాత్రికి శుక్రశాపం బేమిటం
గలిగెననుటయు సూతుండు వారల కిట్లనియె.

సీ. వృషపర్వుడను దైత్యవిభునకాచార్యుడై

భార్గవుండొగి నయోపాయములను

మెలపుచు సురలచే మృతులగుదైత్యుల

ను మృతసంజీవనీ కృమముచేతఁ

బ్రతికించుచుండుట భావించివేల్పులు

దనుజులనోర్వెను దరముగామిఁ

దలఁచిబృహస్పతి తనయుఁగచుంగని

యనిమొనచేడెగి దనుజవితతి

సీ. బ్రతుకు శుక్రునివిద్యనేర్పడఁగ సురలు

బాలిసిబ్రతుకరు తద్విద్యగలుగకుంట

కావునను గావ్యుకడకేగి నీవుదాని

నేర్చిమమ్మిందనుగావు నియమశాలి!

కం. నీవతనిగొలువ మృతసం

జీవనిదయనిన్ను నియమశీలుడవగుట

వేవేగబొమ్మనావును

దేవహితార్థంబుగచుడు భృతీలుడనియె.

వ. ఇట్లరిగి పై శ్రీనాథుండగు వృషపర్షపురంబుజేరి శుకు) నిలయంబునకేగి యుచితగతిసందర్శించి యతనికి సమస్కరించి యేను బృహస్పతికుమారుండ, కచుండనువాడ, మీకు శుశ్రూ) వయొనర్ప నేతెంచివాడనని విన్నవించిన భార్గవుండును వాని ప్రణయవచన తేజోవిశేష విషయాదిగుణంబులకు సంపించి వీడు బృహస్పతి యట్లనబూజార్తుండని తలంచి యతిస్నేహంబున శిష్యునిగాఁగై కొనియుండెనంత.

చ. అలయకవేసటంగొనక యర్చమర్చమటంచు నెమ్మదిం

దలంపకయొక్క భంగిబని దప్పకమాటలచేష్టల సము

జ్వలమతిసక్కచుండు బహువత్సలతక్ బహువత్సరంబు ల

య్యలఘుచరిత్రుసేవల నయంబున నేర్పననుండెనెంతయు.

గీ. అనిశమతనిపుత్రియగు దేవయానికి

గూర్మివచ్చునట్లు గోరినట్టి

మమఫలాదికముల సొరిదిసొసంగుచు

సంతసమునబడ్డ సఖ్యుడయ్యె.

కం. ఈకరణి వారికిర్వర

కేకస్థితి గారవమున నెసగికచుండు

బ్రాకటముగ మెలగంగని

వ్యాకులమతి శుక్రశిష్యవర్గముసెందె.

వ. ఇట్లు శుక్రనకుఁ బ్రయశిష్యుండై యుండునంత నొక్క నాఁడు దాశపులు బృహస్పతియొదలి యలుకపెంపునంజేసి సహిం పక హోమామధేచువుల వనంబునంగాయుచున్న కచుని వధించి తరుశాఖనంటఁగట్టి మిన్నకున్నఁ బ్రోద్దుగ్గుంకునంతఁ దధేనుగణం బింటికివచ్చినంగచుండు రామికి వగచుదేవయానికి సంతసంబుగా భార్గవుండు నిజ దివ్యదృష్టివలన నదియెల్లనెఱింగి మృతసంజీవనిచే జీవితుంగావించినఁ దొంటిభంగిఁ బ్రమోదంబందుచుండె.

మఱియును.

సీ. ఒకనాఁడు విరులకు నొగిఁగచుండకవినిఁ

దానుండదై త్యులాతనివధించి

తత్కలేబరము దగ్ధముఁజేసి యాబూది

సురతోడఁగలిపి యాశుక్రంద్రావ

నిచ్చినఁగొని యతండేపారదత్వాన

మత్తుడయ్యెను దొంటిమాడ్కిఁగచుండు

నరుదేరమికి దేవయానినుఃఖింపంగఁ

గనికూఁతుతోడను గావ్యుడనియె

ఆ. వె. దగనుదై త్యులిట్లు తెగటార్చిరాతఁడు

పుణ్యలోకమునకుఁ బోయెనింక

నేలయేడ్చె దీపు జాలిమానుమునాఁగఁ

దలఁకి దేవయాని తండ్రిఁజూచి.

కం. అక్కట! మఱువందగునే?

యక్కచునిం దెలియనట్లులాడెదవతనిక

నిక్కముచూడకకునువను

బెక్కిటికిఁబలుకనను బెగఁగునునుండె.

వ. అంతఁగొంతప్రాప్తునకుఁ బ్రవర్తుండై శత్రుఁడు యోగ
జృష్టివలన నిఖిలలోకంబులందును గనుంగానక సురామిత్రభస్మ
యుతుండై తనయుదరంబున నుండుటఁగని సురాదోషంబును
దైత్యుల యపరాధంబును నెఱింగి కపితుండై యిది మొదలుగ
నింక బ్రాహ్మణాదినిఖిల జనంబులును, సురాపాపంబుఁజేసిన పాత
కంబున బెరయఁగలరని శాపంబిచ్చియుద్వృక్షగుఁజనుని నజీవితం
నిగా సంజీవనిచేఁగావించి యాత్మియోనర భేదంబు జేసినప్పు
చప్పును తనకపాయంబు భరిసిన నది బాపుటను వానికిఁ దద్వి
ద్య నుపదేశించిన వాఁడు నాకావ్యు జరంబు వ్రక్కలించి నెదలి
మూర్ఛిల్లిన భాగవునిఁ దదీయ విద్యాప్రభావంబున బ్రతికించె
నిట్లతివ్రయత్నంబున మృతసంజీవనిఁజూచి పెద్దకాలంబు ననిన
పిమ్మట దేవలోకంబునకుఁ బోవువాడై శత్రుఁడునుమతుండగుదుఁ
బ్రియంబున దేవయానికిఁ జెప్పిన నది తద్వియోగంబు సహింపక
యిట్లనియె.

గీ. నీవువర్ణివి నేను గన్నియనుగాన

నన్నువరియింపుమనిన నన్నాఁఁజూచి

పలికెన్బిడ్డాడకుము మహాపాపమిదియ

యకట! గురుపుత్రి సోదరియట్లకాదె.

ఉ. నావునుదేవయాని విని నమ్మిననన్నిటలాడితియ్యెడఁ

గావునసీకుఁదద్దయును గావ్యునిచే బడయంగనై న సం

జీవని రిత్తయయ్యుఁబనిసేయకయుండునటంచు శాపమున్
వానిని నిడ్డదానికేని వారకయాకచుఁ డోజనిట్లనెన్.

కం. నేనును ధర్మస్థితిమది

సూనితినదిగాన నొరునకుపదేశింపన్

వానికిఁబనిగొనఁజాలును

మానిని! సంజీవనియు సమంచితవృత్తిన్.

వ. నీవు ధర్మంబుఁదప్పిన మాటలాడితివి, కావుననిన్ను బ్రా
హ్మణుండు పరిగ్రహింపకుండునని ప్రతిశాపంచిచ్చి దివంబునకరిగి
బృహస్పతికుమారుండు సురలకు సంజీవనియుపదేశించి సుఖంబుం
డె సంత నిక్కడ.

సీ. పాలుపారువృషపర్వు పుత్రికశర్మిష్ఠ

యను కన్యకన్యాసహస్రమెలమి

సంతికొల్పఁగ దేవయానితో వనికేఁగి

యచ్చట జలకేళియాడుతఱిని

శాయవశెంబున వారల వలువలు

కలసినయంతనా కన్యలెల్ల

కొలనువెల్పడి తమ కోకలు విడివడఁ

గట్టిరి శర్మిష్ఠకావ్యపుత్రి

ఆ. వె. పుట్టమొనరఁదాలె భూసురకన్యక

దానిమొలచీరఁ దాల్పరోసి

నీదుమయిలఁబూననేర్తునే నావుడ

య్యసురపుత్రి దేవయానికనియె.

శం. మాతండ్రికి సంతతమును

మీతండ్రినియంబునెప్పి మెలుగుచుచులన్

నాతోఁబెన్దొకంబులు

నాదీ! ప్రేతెవపు కట్ట! నాయముకాదే!

వ. అని గర్వంబునఁదెగడి దేవయాని నొక్క మాతందొ

బ్బించి శర్మిష్ఠ సభిషంబుదాసును నిజ వివాసంబున కరిగెనంత.

ఆ. నె. నై వగతియ మాతె దద్దనిమ్మగయాని

నోదమేగుదెంచి నూతనున్న

దేవయానిఁగాంచి భూవిభుండంతయు

దాచేతనెఱిఁగి తగ్గ నాబ.

శం. గొబ్బనఁగూపమువెల్పిడ

నబ్బినరుహనేత్రఁ దిగించి నూతనమనఁ

బ్రబ్బిన కోపంబెంతయు

నిబ్బరముగఁబెరుగుచుండ నెలఁతుకవొలిచెన్.

వ. ఇట్లు దేవయాని శర్మిష్ఠజేసిన యెగ్గుంబాసి తన్ను వెదుక నేతెంచు ఘూర్ణికయను పరిచారికంజూచి శర్మిష్ఠజేసిన యవమా నంబును శుక్రన కెఱిగింపుము. వృషపర్వపురంబుననుండ నొల్లనని పంచిన నదియట్లవచ్చని శుక్రనకుఁ జెప్పిన నతండువచ్చి కూతు నలుకఁబాయ పట్టుపఱపునెడనంతయు వృషపర్వంబు విని యచ్చ టికివచ్చి యీదేవయాని కెద్దియిష్టంబదియిత్తు మాకునేడుగడ మీరుకారే, సమ్మదబొందుడనిన సంతసించి దేవయాని యిట్ల నియె.

౮. వె. ఇష్టమిచ్చెదేని యిపుడుఁ న్వాసహ
 సంబుతోడనూడిగంబునకును
 సంతసంబునాకు శర్మిష్ఠనిమ్మని
 పలుకన్లు దైత్యపతియునిచ్చె.

వ. ఇట్లు శుక్రుఁడఁ బ్రియంబుగాఁ గన్యకాసహసంబుతోడ
 శర్మిష్ఠును దాసింగా దేవయానికి వృషపర్వుడొంపంగిన, తండ్రి
 వచనంబున శర్మిష్ఠయు దేవయానింగొలుచుచుండునంత నొక్క
 నాఁడు సఖిజనంబులతోడ శర్మిష్ఠగొలిచి పఱతేర దేవయాని వ
 సంబునకేగి సెలయేటిపొంతఁ గాంతారంబునఁ బుష్పాపచయం
 బుసేయు సమయంబున

చ. అలరయయాతిప్రీతి మృగయారతినావనిసంచరించి పే
 రలయకనొంది సౌరభసమంచిత మారుతమేర్పరింప నా
 పొలఁతులగాంచితన్నయన పుష్పములందగఁబూజితుండునై
 పొలుపుగదేవయానినొగి భూవుఁడెఱంగియెఱుంగనట్టులక.

సీ. మీరెవ్వరనవుడా మెలతయిట్లనిపల్కె
 వృషపర్వుడను దైత్యపిభుసపుత్రి
 శర్మిష్ఠయగునిది జగతీశ! నాదాసి
 దానివయస్యలీ తరుణులెల్ల
 నన్నెఱుంగవే? యల్లనాఁడుగూపంబున
 దక్షిణహస్తమెంతయునుబట్టి
 తిగిచితివెంతలోఁ దెలియమిదగుటెల్లు
 పాణిపీడనమట్టి భంగిగాదె

గీ. కాననము వరించి యిక్కాంతలమర
కన్యలనుబోసి వారలుగారవమున
నిన్ను సేవింపఁబనిగొని నిచ్చనిచ్చ
భోగములదేలు మనవును భూమినిభుండు.

కం. తగుబ్రాహ్మణులకునెంతయు
జగతీశ్వరకన్యఁగొనఁగ తుత్రియునకు నె
ట్లగు బ్రాహ్మణకన్యఁగొన
మగువా! ధర్మంబునెడదె మర్యాదవిడక.

వ. నేను వట్లాశ్రమంబులు సంకరంబులు గాకుండుట్లుగా
ధర్మబాలింపుచు నీధర్మవిరోధంబునఁ బ్రవర్తిల్లఁదగునెయ్యని దే
వయాని యిట్లనియె.

కం. వినుధర్మ విరోధముగా
దని శుక్రండు వివాహమయ్యెదే ననున
వనవునుమనుజేంద్రుండ
మునిచెప్పినయట్లనడతు ముదమునఁదనీవ్!

వ. అని పల్కిన నాక్షణంబున దేవయాని శుక్ర నటకు రా
వించి యీరాజు మున్ను సన్నుఁగరగ్రహణంబుఁజేసెఁగావున నీ
జన్మంబునకు నీతండు పతియగు దీనికి ధర్మవిరోధంబుగాకుండు
ట్లు గరుణింపుమనుటయు భార్గవుండు దుహితృస్నేహంబున నట్లు
నప్రసాదించి వివాహంబుగావించి కూతు నట్లునిం బూజించి శర్మ
వ్థను గన్యకాసహస్రంబుతోడంజూపి దీనికి శయనవిషయంబుదక్క
దక్కిన భోగంబులందెవ్వయుఁ గొదవసేయవలదని యప్పగించి

వీడ్కొలిపిన యయాతి వారలదోడ్కొని పురంబునకువచ్చి యొక్క హర్ష్యంబున దేవయానినునిచి తదనుమతి నశోకవన సమీప గృహంబున శర్మిష్ఠనునిచి దేవయానియందనుపమ భోగంబులనుభవింపుచు యదుతుర్వసులను తనయుల నిర్వృతింగనియొడవనంతరంబ.

ఆ. వె. చారుయావనమున శర్మిష్ఠజెంపారి
యాత్మదలచెదేవయానిపతిని
బడసి సుతులబడసె బడతులకెల్లను
సహజగుణముదీని సమముగలదే

శం. కావున నీతనిపై మది
యేవేళంగలదునాకు నీతనికిని నా
పై వలపు గలిగినట్టులు
కేవలముంగానబడెను గృపదైవారణ

గీ. దేవయానియితని దావరించెనుగాదె
యేనునట్లజెందు దెసగనినుచు
దలఁపనంతనొక్క తఱిదానిభాగ్యము
కతన నృపతి వనముగానవచ్చె.

నీ. వచ్చియేకతమున నచ్చటశర్మిష్ఠ
యుండగఁగన నదియర్విపతిని
వినయశుభ్రముల వినుతించియిట్లను
దేవనన్నేలిన దేవయాని

భర్తవుగావును భర్తప్రవాకగు
దదిభర్తమాత్మజులైనవాని
పాయనిధనమనుభవముకదిగా
ముతునమయెంచిర మతిశయిల్లు

ఆ. వె. గగుణచే మునుమును పరనరుణీల్లులు
వెలది! శయనమొకడు వెలితిగాగ
సప్యగించెమున్ను నాభ్యావృండునిన్ను
బొంకనెట్లునేర్తు నింకచెపుము.
వ. అనిన శరిష యిట్లనియె.

శా. పాణిత్యాగమునకా భవాహరణ విప్రార్థింబులకా స్త్రీజన
తాణింబండుగ రాశన్యాముల నుద్వాహంబులకా మున్నగా
గ్నోజీనాయక ! ముట్టికార్యములబొంతుల్ దోషముల్గావు వి
న్నాణంబై తగు సత్యవాక్యములచందంబొప్పుగుంబుణ్యముల్
వ. కావునవివాహ సమయంబున నియ్యకొనుటంజేసివాపము

పొరయదనినయయాతినంతసంబునదానియభిమతింబొసంగించనియె.
అంతనది గర్భంబుదాల్చి పుత్రునిగనిననచ్చెరువడి దేవయాని
యటకువచ్చినీకుసుతుండుగల్గుటకుగతంబేమియనియడిగినశర్మిష్ట
లజ్జావనతవదనయై నాకుకొక్క మహాముని పుత్రోత్పత్తిప్రసా
దించెననుటయు దేవయాని నిజనివాసంబునకుబోయె శర్మిష్టయు
యయాతివలన ద్రుహ్యస్యపూరులంగనియె తదనంతరం బ
యొక్కనాడు!

ఉ. మానవభర్త మ్రోలనుగుమారులు మువ్వరుగ్రీడనల్పంగా
జానుగదేవయాని కని శాబకు లెవ్వరి పుత్రులన్నన
మ్మానినికిక్ యయాతియునుమార్గిబలక్కనోడియున్నడ
త్సానులమీరలెవ్వరిసుతుల్ తగఁదెల్పుడు నాగవారలున్

కం. శర్మిష్ఠ యయాతియుఁ దమఁ
కర్మిలి దలిదండ్రులనుచు నర్భకులొనరన్
బేర్మింజూపినరుట్చో
కోర్మలు నిగుడంగ నప్ప డుశనుని సుతయున్.

ఆ. వె. తండ్రికడకునేగి తద్గతిజెప్పిన
నలుకవొడమి శుక్రదేవయయాతి
కపుడుశాపమిచ్చె నతిజరాభరవీడ
నందదోడసని యయాతియతని.

కం. ఋతుమతియై పార్థించిన
యతివకు నిష్టంబుగూర్చ నగుమానినచో
సుతపుణ్య ! భ్రాణహత్యయు
నతనికగున్ దానఁజేసి యట్లాడఁబడితిన్.

వ. నాకువిషయోపభోగంబులయందుఁదనివిననకున్నయది యీత
ప్పునైరింపుమని యనేకభంగులఁ బార్థించినఁ బ్రసన్నుండై శు
క్రండు నీముదిమిసీపుతులందొకనికిచ్చి వానియౌవనంబు గొని
భోగంబులనుభవించి పిదపవాని జవ్వనంబువానికొసంగునది, హః
డఖల సామ్రాజ్యంబున కర్హుండని యానతిచ్చిన యయాతినంత
సిల్లి దేవయానిందోడ్కొని నిజపురంబునకు వచ్చి కొడుకులంబి

లిచి వేటువేటించుచుండ న జరాభారంబుఁగొని మీయావనంబొసఁ
గు మనుటయుఁబూరుండు నక్కతెక్కిన నల్లులొడంబడుచు గు
లియదువంశ్యులు రాజ్యంబున కనర్హులగునట్లును దుష్టసువంశ్యు
లుధర్మాధర్మవివేకరహిత కిరాతులకు రాజులగునట్లుగనుద్రుహ్వ
వంశ్యులుదక రహితమరుదేశంబులకు రాజులగునట్లును, శావం
బిచ్చి యాత్మీయజరాభారంబుఁ బూరుండంగీకరించినదదీయయా
వనంబుఁగొనికొన్నివత్సరంబులిష్ట భోగంబులనుభవించి యెప్పుం
టిముదిమిఁ గైకొని పూరునకు రాజ్యంబొసంగి వీతిరాగుండై
వనంబునకేగి నియమంబున ననేకవత్సరంబులుఘోరతపఃబాచరిం
చి కాలంబగుటయు సత్యలోకాదిలోకంబుల సుఖంబులను బహు
దివ్యవస్థంబు లనుభవించుచుండ నొక్కనాడిందుగ్రెడతనింజూచి.

సీ. పూరునకేమని బుద్ధులు గజపితి
వనపుడిందుగ్రెట్టులనియెన్మపతి
సద్గోష్ఠిమెలఁగుచు సతతముధ్మంబు
సేయుచునెఱుకను జెందిధనము
పాత్రులకిచ్చుచు బరులవేడకనాశ
రిత్రసేయకను సద్వృత్తి నెనఁగు
మనియివిమున్నుగాఁగను సెప్పితనపుడు
యెంతతపంబొ భూకాంతయిట్టి

గీ. పుణ్యఫలములు బహువృక్షములునుఁజెంది
తనుడునాఘోరతపముతో నమరగరుడ

తైత్తిరదానవగంధర్వ తపములైన

సమముగానేరవని నాశక్రుడలిగి

వ. నీవుమహాత్ముల తపంబులవమానించి పలికితివింక సభో
లోకంబునకుఁబొమ్మనినయయాతియిట్లనియె.

క. అనయంబనఘా ! మర్త్యం

బునకేపోజాలనిక సభోవీధినిఁబెం

పునసమ్మగ్గతి నుండెద

ననుడట్లననాజ్ఞ సేయనాతండంతక.

వ. తదీయతేజో విశేషంబున కచ్చెరువడి సద్గణంబులు జూ
చుచుండ సద్భుననంబుఁ బ్రవేశించిన యయాతిని దాహితు
లైన యష్టకుండును బ్రవర్ధనుండును వసుమనస్కుండును నౌశేన
రుండైన శిబియును దద్భువన వాసులును నెదుర్కొని పూజించి
యిటకేమి కశంబున వచ్చితనిన మదీయతపంబుపేర్చినెల్లలోక
సుఖంబులనుభవింపుచు నమరావతికి వచ్చియుండు సంతనింద్రు
డు మత్తపః ప్రభావంబుగటయు నేనునెల్లరతపంబులకంటె నా
తపంబెక్కుడనిపలికిన రోసి యధోభువనంబున కేగింజేసె వెండి
యు నావేడుటంజేసి యందుండనియమించెననుటయు సంతసిం
చి సకల ధర్మాధర్మంబులును సుగతి దుర్గతి స్వరూపంబులు లో
నగునవి యెల్లనడిగిన యష్టకాదులకన్నియునుంజెప్పిన యయాతి
కివారిట్లనిరి.

శం. సర్వజ్ఞ మూర్తియెఱుకయ

ఖర్వస్థితిగలదు నీకుఁగావునమాతో

యన్వీశ ! పుణ్యలోకము

గీర్వాణులు మెచ్చుగలదె? కేవలమింక

అ. వె. అనుడు పుణ్యలోక మెనయంగలదని

మేలుసెప్పవారు మేమునీకు

దనరవేడ్కవినుము చాహిత్యులముసుమ్ము

టంచునష్టకాదులపుడుదెలిపి.

కం. వినుతమగు పుణ్యలోకము

గనిరంతయయాతి కొంతకాలంబునకు

బెనుపగు సత్సంగతిదా

గనియును జనెనూర్థ్వలోక గరిమస్థితికి

వ. అట్టియయాతి పుత్తుంజై స పూరునకు జనమేజయుండు

ను వానికిఁబ్రోచీశుండును నతనికి సంయాతియు వానికి సహాయా

తియు నతనికి సార్వభౌముండును వానికి జయత్సేనుండచు వానికి

సరాచీనుండును వానికి మహాభౌముండును వానికి నయుతనాయియు

నతనికి సగోధనుండును వానికి దేవాతిథియు వానికి సరిహుండును

వానికి ఋక్షుండును వానికి మతీనారుండును, వానికిఁదంసుం

డును, వానికిగీలినుండును నతనికి దుష్కర్తుండును బుట్టెసతండు

నీ. శార్దులసింహాది సత్త్వచయంబుల

లేడిపిల్లలబోలె లీలఁబట్టు

నొకపర్వతముమీఁద నొకపర్వతంబెత్తి

వై చునుజూరమై వసుధగలయ

యశావళగర్వ మత్యంతఃకువిలసిల్ల
 మారెందులేకయమ్మచుజ నభుజు
 సర్వసర్వసహా చక్రమంతయుదొంటి
 రాజులకంటెను రహిగనేలె

గీ. నట్టి దుష్టతుల్యశౌక్ష్మానాడతిముదమున
 సడవిమ్మగయావినోదార్థ మరిగివివిధ
 సత్త్వములనేచిచంపుచు శ్రమముబెరయఁ
 జాలదవ్వుగఁ జనిచనిమోలినొకట.

చ. అమరనదీసమీపమున నాతతమైతగుకణ్వమానియా
 శ్రమమొసరంగఁగాంచి పరిచారజనంబుల నిల్పివేడ్కనం
 యమికి నమస్కరింప విచయంబుననచ్చటికేగి యమ్ముని
 ప్రముఖునియింటఁ గాంచెమదబంభరకుంతల నాశకుంతలన్

కం. అదియును ముదమెదఁ బొదువఁగ
 మదన సదృశ్చూర్తియైన మనుజుపతికివే
 నెదురేగి యుచితపూజలు
 మదియలరఁగ నిచ్చునంతమానిని కనియెన్

గీ. వెలఁదియేమునేట వేడుకనిటవచ్చి
 సాధుచరిత్రుఁ గణ్వసంయమిందుగ్రి
 జూచిపోవబుద్ధి సోదిదలంచితి
 మమ్మహాత్ములెచటి కరిగిరనుడు.

చ. మునికులవద్యుడింతకయమున్న ఫలంబులకేఁగెఁగాన కా
 యసఘులువేగవచ్చెదరు సంతకుఁగొంతశ్రమంబుఁబాయఁగాఁ

జనునిట విశ్రమింపుడును చంచలనేత్రుగాంచి పల్కెనో
వనజదళాక్షి! సేనెవగు వారకయింటివసించుమలక.

గీ. అనుమగణ్యమాని హృత్పజననితెల్ప
మనుజపతియు నిదియుమానితయ
యేనినాదుచిత్త మెట్టులియ్యజ్ఞాక్షి
యందుడవులు నెను సందియము.

కం. దానికిన్యపుడిట్లనునో
మానిని! కణ్వనకున్బట్టి మాడ్కినినుతనై
తోనాకునుదెల్పుము నా
మానవపతితోడ నానుమధ్యయుఁబల్కెన్.

వ. మహాత్మా! నీవు మదీయజన్మప్రకారంబు విఁంగోరితివిగా
వున వినుపించెద మున్నొక్కసంయమి మాయయ్య నట్లనియడిగి
ననతనికతండు దెలుపుటంజేసి యేనెఱింగితి నది యాకర్షింపుము.

సీ. మున్నువిశ్వామిత్ర మునిఘోరతపమాచ
రించుచుండగ నదిరి త్తెలుచ్చు
బూనికశక్రండు మేనకయనుదాని
బంచినయప్పడప్పద్దనయన
యమ్మునికడకేగి యంతలనింతల
గ్రుమ్మర నయ్యింతినమ్మునియును
జూచిగామించి యచ్చోగొన్నివర్షముల్
కామోపభోగముల్ గన్నకతన

గీ. వంతవారల కిరువుర కబలగలిగె

బిడపమేనక దివికి సంప్రీతిబోవ

గౌశికుండును దపమునత్కమముమీఱు

సల్పనొకపుణ్యవనికిని జనియెననఘ!

వ. ఇట్లబ్బాలికనుమాలినియనునొక్క యేటిపుళినంబున నిజీ
వారలరిగిన మునిసామర్థ్యంబున మృగంబులులోనగుక్రవ్యాదంబు
లెవ్వియు నానిసువుచెంతజేరవయ్యె. శకుంతలతలుచే రక్షింపబ
డుచున్న తఱి నేనయ్యేటికి శిష్యయుతంబుగాజని యాబాలంబెచ్చి
శకుంత రక్షితగావున శకుంతలయను నామంబిడి పెనిచితి దా
నంజేసి యిదినాకూతురని యమ్మునికతండు జెప్పెనని చెప్పి
విని దుష్టంతుండది రాజపుత్రియగుటయుఁ దనయందత్తన్వికి
రాగంబుగలుగుటయును మనోజబాణభిన్న మానసుండగుటంజేసి
యాతరళాక్షి నుపలక్షించి బ్రాహ్మ్యంబును కైవంబును నార్జు
నును బ్రాజాపత్యంబును రాక్షసంబును నాసురంబును గాంధ
ర్వంబును బైశాచంబును నన నెనిమిది వివాహంబులందు రాజు
లకు గాంధర్వరాక్షస వివాహంబులు బ్రశస్తంబులట్లగుటను గాం
ధర్వంబుననన్ను వరించి భోగంబు లనుభవించి పురంబున సుఖం
బుండుదమనిన లజ్జావనత వదనయై శకుంతల యతనికిట్లనియె.

సీ. ఘనులుకణ్వముసీంద్రులనఘాత్మ! వచ్చెద

రిచ్చెదరిపుడు నన్నెలమిననుడు

దనకుఁదాగ ర్తగాకను కర్తలొరులెట్లు

గాంధర్వమునఁ బెండ్లిగమ్మునాఁగ

నీదయచేనాకు నెఱిగిల్గువుత్తుని
యువరాజుగాఁజేయు మొరనిదియు
నావుడట్లు సరనాథుఁడు త్తరమిచ్చి
గాంధర్వమునదాని గారవించి

గీ. అభిమతసుఖంబులెంతయు ననుభవించి
నిన్నుదోడ్కొని రా సుప్రసన్నులగుచు
మలయుకణ్వులపాలి కస్మత్ప్రభావ
జనులననిచెదననిచెప్పి చనియెస్యపతి.

వ. ఇట్లు దువ్యంతుండు శకుంతలనొడంబఱచి నిజపురంబు
కరిగె సంతఁ గణ్వుండువచ్చి శకుంతలవిధంబులెంతయు దివ్యజ్ఞాం
బునఁదెలిసి సంతసిల్లి తల్లీ! నీకనురూపలక్షణుండగు వరునిఁబడసి
తివి. నీగర్భాగ్భకుండు చక్రవర్తియగు సీధర్మచరితంబునకు మెచ్చి
తినని కూతురుగోరునట్లు వరంబులొసంగె చంత శకుంతలకు వ
ర్ణత్రయంబునకు భరతుండువుట్టి కణ్వునిర్వర్తిత బాలికర్మాది క
లావుండై పెరుగుచుండె

కం. ఘనశాస్త్రాల మృగాదన
వనగజములఁబట్టి కణ్వువాసముక్రేవక్
దినదినముఁ గట్టునాశ్రమ
మునిజనములు నద్భుతమును మోదమునొండక్.

ఆ. వె. సకలసత్త్వములను సతతముదమియింపఁ
దనరఁజూచి సర్వదమనుడనుచుఁ

బలికిరచటిమునులు బాలకునంతఁ గ

ఁబ్బందుగూఁతుతోడ నొడివెట్టు.

కం. చెల్లదుసూ! పుట్టింటను

దట్టి! పెద్దయువసింపఁ దరుణులకెల్లఁ

వల్లభునికడనయుండఁగఁ

జెల్లుం బతికడకుఁ బొమ్ముచితగతినింకఁ.

చ. అనితన శిష్యవర్గముల నాయమతోడుగనిచ్చి పుత్రినిఁ
మనుమని వీడుకొల్పి మునిమండనునాజ్ఞనువచ్చి యామహా
వినుతచరిత్ర రాజుమది విస్మృతిఁబొందెనొ యెల్లెఱుంగఁడై
ననుమునుబల్కినట్టి నచనంబులు బుత్తునిఁజూపిపల్కెదన్.

వ. అని నిశ్చయించి శకుంతల దుష్యంతునకిట్లనియె.

చ. సరవర! నాఁడువేటకువసంబున కీవరుదెంచివేడ్కచే
వరమొగినాకొనంగితివి వాసపుబోలినవాఁడువీడయో
పురుషవరేణ్య! నీకొడుకుబొల్పుదగ్గఁ యువరాజుఁడేయుమీ
ధరణికి సత్యవాక్యమతిదప్పకు నావినియాతఁడిట్లనుఁ.

ఆ. వె. ఎవ్వరీవు? నిన్ను నెట్లెఱుంగుదు?

ననుచితంబులిట్లు లాడఁదగునె?

ఆడుదానవగుటనంటి వింతియచాలుఁ

బొమ్ముమగుడనుశువబోలదబల!

వ. అని యెఱింగియు నెఱుంగని చందంబునఁ బలుకు దుష్యం
తుని వచనంబులకు శకుంతల పురాతన చిత్రంబుబోలె వివర్ణయు
ను, నిశ్చేష్టితయునునై యెట్టకేలకు వెచ్చనూర్చి యుమ్మలికమ్ము

గ్రమ్మకొన నశ్రుబురాల శైశ్వము క్కబట్టి మోక్షము నిల్ల
నియె.

సీ. పలయెఱుంగవీ వెఱిగియెఱుంగవీ

సనితప్పబల్కుగా నర్హమగునో

యొంటిపాటనితన్న నొరులెఱుంగరటంచు

దన్నుచుచ్చిలనెట్లు దాగుచనను!

పురుషునివృత్తము భూతముల్ భర్తము

వేదముల్ రపశశి యాదిమతియు

రేబగళ్లును ధర్మియుఁ దొట్టియెఱుంగును

గావునమృషసేయఁ గలుగునెట్లు?

అ. వె. మొససిధర్మకామమోక్షంబులకు సహ

పరిసుఖంబులకును భార్యమేర

పట్టిజూతునీదు ప్రతిబింబమేటికి

పలుకుదేర సత్యభాషణంబు.

వ. అనిన శకుంతలకు దుష్కంతుండిట్లనియె.

కం. ఏనెక్కడ? సుతుఁడెక్కడ?

దానెక్కడ? విన్నవారు దలౌ త్తిరగ-

మానసి! పల్కకచుచరు

వీనులకును వినఁగరాని విపరీతంబుల్.

చ. గొనికొనియిట్లుపల్కిన శకుంతలయు గడుదుఃఖితాత్మయై

తనమది నెంచెమున్ను తలద్రుక్షులుపుట్టిన నాడవిడి రి

పునుబటిపేదె నాకునెడ-బోలగ దై వము దక్కనొండుచోఁ
గనశరణంబులేదని వగఁసుతునెత్తుకపోవ నున్నెడఁ.

ఆ. వె. అపుడుదివ్యవాణి యండఱకాశ్చర్య

మొనరఁజేయుచును సముజ్జ్వలముగ

వీడుసీనుతుండు వినుము శకుంతల

సత్యమెసఁగబలికె సాధ్వీయిదియు.

కం. అనిగగనవాణిబల్కిన

జననాధుఁడుహర్ష మొంది జనములకెల్లఁ

మును వనమంచునందనకును

వనజాక్షికిఁజన్న తెఱఁగు వారకతెలిపెఁ.

వ. ఇట్లెల్లవారికి నెఱింగించి లోకాపవాదభయంబునకింత చే
సితి నని కొడుకునెత్తికొని శకుంతలను గారవించి యాభరతుని
యువరాజుంజేసి పెద్దగాలంబు పరిపాలనంబొనర్చి భరతునకుఁబట్టం
బుగట్టి తపోవసంబునకు దువ్యంతుండు ననియె. అతీతానాగతు
లైన రాజులకెల్ల వంశకర్తయైనట్టి యాభరతునకు భూమన్యుం
డు పుట్టెవానికి సుహృత్తుండువుట్టెను. వానికి హస్తీపుట్టె.
అతనిపేర హస్తీపురంబనంబరఁగె నట్టిహస్తీకి నికుంభండును వా
నికి నజామీ ధండును, వానికి భార్యాత్రయంబున నూటయిరు
వది నలుగురు సుతులు గలరందులోన సంవరణండు ధర్మిత్రిబా
లించె నతనికి సూర్యపుత్రియైన తపతివలనఁ గురుండువుట్టె వాని
పేరఁ గురుక్షేత్రమనంబరఁగె నాకురునకుఁబరీక్షితుండును వానికి
భీమసేనుండును వానికిఁ బ్రతిశ్రవసుండును వానికిఁ బ్రతీపుండును

నానికి దేవాపిశంతును బాహ్నికులన మువ్వురుగలిగించు దేవాపిషిన్న
పుడు తపోవచంబునకరిగె. శంతనుడు రాజ్యంబు నహించె నతి
నికి గంగవలన దేవవ్రతుండైన భీష్ముండువయించె వెండియు నా
శంతనుచకు సత్యవతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్య లిరువురు
పుట్టిరందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచేఁ దెగటాచ యతనిత
మ్ముడగు విచిత్రవీరుని రాజుండేసి భీష్ముండు కాశీరాజుకూతు
ల సంబికాంబాలికలను గన్వలఁ బరిణయంబునసేసెఁ గొంతకాలం
బు కామోపభోగంబులనుభవించుచురాజయత్తుచే మృతినొందు
టయు నంశచ్యుతికి నహింపక సత్యవతి వ్యాసుఁబ్రార్థించిన దేవ
రన్యాయంబున నమ్మహాత్ములకు నంబికయందు ధృతరాష్ట్రుండు
ను సంబాలికయందుఁ బాండురాజును సంబికాపరిచారికయందు
విదురుండును గలిగిరందు ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారివలన దు
ర్యోధన, దుశ్శాసన, దుస్సహ, దుశ్శల, జలసంధ, సమ,
సహ, వింద, అనువింద, దుర్ధర్ష, సుబాహు, దుష్ప్రధర్షణ, దుర్మ
ర్షణ, దుర్ముఖ, దుష్కర్ణ, శర్ణ, వివింశతి, వికర్ణ, శల, సత్వ,
సులోచన, చిత్ర, ఉపచిత్ర, చిత్రాక్ష, చారుచిత్ర, శరాసన, దుర్మ
ద, దుర్విగాహ, వివిత్సు, వికటాసన, ఊర్జనాభ, సురాభ,
నంద, ఉపనందక, చిత్రబాణ, చిత్రవర్మ, సువర్మ, దుర్విమోచన,
అయోబాహు, చిత్రాంగ, చిత్రకుండల, భీమవేగ, భీమబల,
బలాక, బలవర్ధన, ఉగ్రాయుధ, సుషేణ, కుండధార, మహా
దర, చిత్రాయుధ, నిషంగి, పాశి, బృందారక, దృఢవర్మ, దృఢ
క్షత్ర, సోమకీర్తి, అమావర, దృఢసంధ, జరాసంధ, నద, సువాగ్,

ఉగ్రశ్రవ, ఉగ్రనేన, నేనానీ, దుష్పరాదయ, అపరాజిత,
 కుండశాయి, విశలాక్ష, దురాధర, దృఢహస్త, సుహస్త,
 వాతవేగ, సువర్చ, ఆదిత్యకేతు, బహ్వశీ, నాగదత్త, అగ్ర
 యాయి, కవచి, క్రగః, కుండ, ధనుర్ధరఉగ్ర, భీమరథ, వీరబాహు
 అలోలుప, అభయ, రాద్రకర్మ, దృఢరథ, అశ్రయ, అనాధృప్య,
 కుండభేది, విరావి, ప్రమథ, ప్రమాధి, దీర్ఘ, రోమ, దీర్ఘబాహుర
 పూర్వోద, కనకధ్వజ, కుండాశి, విరజనులను, నూర్గురు కొడుకులును,
 దుస్సలయను నొక్క కూతురునుంగలిగె. పాండునకు గుంటీమా
 ద్రువలనంగ్రవంబున ధర్మాలిల శక్రాశ్వినుల ప్రసాదంబున ధర్మా
 ర్జున నకుల సహదేవులన నేర్పరగలిగిరి. వారికి ధర్మశ్మిత్యగు
 పాంచాలికిఁ బ్రతివిధ్య, శ్రుతసామ, శ్రుతకీర్తి, శతానీక, శ్రుతప
 ర్ములననుపపాండవు లేర్పరబుట్టిరి. మరియు ధర్మజనకు వేదికయ
 నుదానికి నౌధేయండన, భీమునకు జలగయందు చర్వితా
 త్నాంగు, హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును, అర్జునునకు సు
 భద్రయం దభిమన్యుండను, నాగకుమారింగు నలూచియగదా
 నిలావంతుండును, నకులునకు శేనుమలియందు నిరిమిత్రుండును,
 సహదేవునకు విజయయనుదానియందు సహోత్త్రుండును బుట్టె
 నిట్లు పాండుపౌత్రులైన పన్నిరువురియందు వంశకరుండైన యభి
 మన్యునకు నుత్తయందుఁ బక్షితుండబుట్టె. వానికి మద్రవతి
 యందు జనమేజయుండుగలిగె. వానికి శంఖశతానీకులు గలిగిరం
 దు శతానీకునకు నశ్వమేధజిత్తుండువుట్టె నిట్లు గలిగిన వీరలకు

భారతులనియును కౌరవులనియును జౌరులనియును పేర్లుచెల్లునని
చెప్పిన విని మునులు సూతునకిట్లనిరి.

ఆ. వె. మనుజుడైన శంతనునకు దివ్యాపగ

యైన గంగకెట్టులయ్యెడగులు

హర్ష మొప్పు నమ్మహాపురుషుండగు

భీష్ముడెట్టు వాఁబిడ్డయ్యె.

సీ. తగఁదెల్పుపాండవధాత్తరాష్ట్రులసంభ

వమునవిస్తరముగా వరుసననిన

మునులకుసూతుఁడిట్లనిచెప్పె వినరయ్య

మున్ను నిత్యైకువంశోన్నతుండు

తగుమహాభీషుండు ధర్మశీలుండు పుణ్య

ఫలమున బ్రహ్మనుగొలుచుచున్న

తటిగంగ దివ్యసుందరి రూపమొగిదాల్చి

యాసభకేతెంచి వాసినుండ

ఆ. వె. వాయువశతదాని వలువ దొలంగిన

సాభిలాషదృష్టి నవనివిభుండు

గనిన నెఱిగియలిగి కమలసంభవ్రుడంత

శాపమతనికిచ్చె జగతిఁబుట్ట.

చ. అతఁడుప్రదీపపుత్రకుండనయ్యెదనంచు విరించివేడి న

మ్మతిఁగొనిమర్త్యలోకమునుమానుగనొందెనుగంగయఁక సమం

చితుండగు వానిపై మనసుఁజేరిచి మర్త్యముఁగానవచ్చుచో

క్షీతికివశిష్టశాపమునఁజెందు వసుప్రతతింగనుంగొనెన్.

- గీ. ఏమిగతముమీర లేనమండ్రునొండెడ
 కేగదివముమాసి యిప్పుడనుడు
 వనితతోవశిష్ట మునియిచ్చుశాపంబు
 దెలిసిదుఃఖములను బలికిరిట్లు.
- సీ. తల్లి! యేమటనొక్కతన్నికి జన్మింప
 నోపము ధరణిబ్రదీపునకును
 జనుమహా భీషుడు శంతనుడై పుట్టు
 కలదునీకతని సంగంబుగాన
 సేమునీయందుల నెసగజనించెద
 మనవుడు నామదిసట్లగలదు
 శోకంబుమానుడంచును బల్కుటయువారు
 మాకుపకారంబు మగువనినుము
- గీ. పుట్టినప్పుడుగంగలోబూనివై పు
 మానియుననుజ్ఞజేసె నిమ్మాడ్కిననిన
 సట్లయేనియొకండు మీయందునాకు
 బట్టియై పెద్దకాలంబు బ్రతుకవలయు.
- కం. నావినియట్లనతగునో
 పావని! మాయందునాల్పపాహాగిగొనితా
 కేవలుడప్తమవసువును
 ధీవినుతుండుండు నవనిదీర్ఘాయువుగన్.
- ప. అని గంగావసువులనోన్య సహాయంబుజేసికొనిరంత
 నిచ్చట బ్రదీపవృషతిగంగాతటంబునఁ దపంబుననుండుతటి నొక్క

చివ్వసూదరి యతనియంకంబెక్కినంగని యచ్చెలువని నీచెవ్వరను
టయుఁబ్రదీపుండు నది గుట్టనియె.

ఆ. వె. జహ్నునుతనునేను జగతిశ! నినుగోరి

పరగవచ్చితివును భార్యగాఁగ

నేలుమనుడు నాతడే నొండుసతిఁజెంప

నదియుఁగాక నింకనబల! వినుము.

వ. స్త్రీభాగంబైన దాపలి యంకంబెక్కిక పుత్రాప్రోహణో
చితంబగు నాదక్షిణాంకంబెక్కితివిగావున నస్మత్పుత్రునకు భార్య
వగు మనుటయు నట్లకాక యిది గంగ యంబుత్పతయయ్యె నం
తఁగొంతకాలంబునఁ బ్రదీపుండును సునందయందు శంతనుని
గాంచి వానికిఁ బట్టంబుగట్టి గంగకడమున్నొక్క తన్వంగినాకుఁ
గానంబడిన మదీయాత్మజుఁడు భార్యపుగమ్మనిన నది యొడంబడి
చనియెఁగావున నీవుదాని కులగోత్రంబులకుగక వలించునది యని
చెప్పి తపంబునకరిగెద దనంతరంబ.

ఉ. శంతనుఁడొక్కనాఁడు మృగసంహతినింప సుపర్వవాహినీ
ప్రాంతమునందుఁ గ్రుమ్మరుచు భామినినోర్తుఁడదాపగాతతో
పాంతమునందులంగనియుఁ బల్మరుసొక్కి సమగ్రమారదు
ర్దాంతశరవ్యమైతగుచుఁ దద్దయునెమ్మది సంచలింపఁగాఁ.

ఆ. వె. అదియనతనియందు మదిఁదవులంగను

బలికెనిట్లుదన్ను భార్యగాఁగఁ

గొనుమునాదుకోర్కె నొనరించినదియది

యెట్టిదనినవిను సమిధపుణ్య!

కం. గొనకొనియేజేసినది

కనఘా! మారొడ్డితేని యప్పుడునిన్ను

మచుజేత! పాసిపోయెద

ననిసమయముదెల్పు నాతఁడదిమేకొనియె.

వ. అంత శంతనుతోడ నాస్రవంతి కాంతాపంబున నిఖిల కామోపభోగంబు లనుభవించుచు వరుణుడావెయగువసువులఁ బుత్రులఁగాఁగని గంగయందు వైచుచుండ శంతనుండు పుత్రమోహంబుగలిగియు మారాడినఁ దన్నుఁబాసి చనుననెడు భయంబున మిన్నకుండ నిట్లేఱుకొని గ్రమ్మున నుదకంబునవైచి యెనిమిదవ సుతుండుచ్చవింప వాని నట్లనేయందలంచునెడ నడ్డంబువచ్చి దానికి శంతనుండిట్లనియె.

అ. వె. చెట్టుకాయలట్లఁ బుట్టినబిడ్డల

నెల్లఁజంపితిట్టు లిహముఁబరము

రోయనింక నింతిరో! ఏనివిడనన్ను

బాయుబాయకుండు పాపమిదియు.

వ. అని పుత్రమోహంబున శిశువును విడువకున్న గంగయు నీతోడి సంగతి నాకింతియయేరు సుపర్య వాహినిని. వసిష్ఠ శాపంబున వసువులు మర్త్యలోకంబున నొండువో జన్మింపనేరమని ప్రార్థించుటయు మనుష్యస్త్రీరూపంబున నీవలన వసువులం బుట్టించి స్వర్గంబున కనిచి వారి యిష్టంబుఁజేసితి. ఈయష్టమపుత్రుండు వసువులందొక్కొక్కరి చతుర్థాంశంబుఁ దాల్చినవాఁడు ధర్మమూర్తియును బెద్దకాలంబు మనుష్యలోకంబున నుండునని

చెప్పిన నచ్చెరువడి వారికి వసిష్ఠుండేమి కారణమున శాపంబిచ్చె
నప్తమవసువు పెద్దకాలంబు మర్త్యంబును నుండుటకుఁ గతంబై
యరిది యని యడిగిన శంతనునకు గంగ బట్టనియె.

సీ. యుండునామనివరునిపుత్రుఁడు పసి

ఘోషునుమేరువునందు పాదిరినాశ్ర

మంబొసరించి తపంబర్జితేయంగ

నటవసువులువచ్చి యశశాహూమ

ధేనువునందిసి ధేనువుగని దాని

యిష్టంబుగూరియుట కిచ్చమెచ్చి

రండుప్రభావసుండను వానిసతి దన

పతికిట్లువలికె నేర్పడగఁడిని

ఆ. వె. పాలుద్రాగువారు పదివేలయేండ్లును

జరయురుజయుంగనరు సురలపగిది

గానఁగాశిన్మతి గాదిలినుత జిత

మలియసంగ నకు మదివయస్య.

కం. దానికి నిమ్మొదవును న

సమ్మానంబున నిచ్చిపుచ్చ మఱిదగు ననుడుక

దానికి ననుగుణుడై య

చోనాతఁడు తనదు భ్రాతృచోదితుడగుచుక.

వ. వసిష్ఠ శాహూమధేనువుం గొనిపోయిన మునివరుండా

వనంబెల్ల గ్రుమ్మరి నిజ యోగదృష్టివలన నెఱింగి వసువుల మ

ర్త్యయోనింబుట్ట శపించిన వారు వెఱచి పఱతెంచి మాయజ్ఞ

నంబు పైరింపుమని ప్రాధ్రించి పెద్దకాలంబు మర్త్యంబున నుండ
కుండఁ బ్రసాదింపుడనినఁ బెద్దయపరాధంబుఁ బ్రభావసుండునరైన
వాఁడు పెద్దకాలంబు మనుష్యలోకంబున నుండునదియని కరు
ణించెనని వసిష్ఠుచేసగు శాపంబుఁదెలిపి దేవవ్రతుండైన యీ
కొడుకును బెరుగునంతకు నాయొద్ద నుండవగునని శంతను నొ
డంబఱచి కుఱ్ఱనిఁ దోడ్కొని గంగ చనునంత నమ్మహిపతి పు
రంబున నుఖంబుండె నంత నొక్కనాఁడు.

శం. మృగయావినోదముగ నా

జగతీశుఁడు గంగక్రేవఁజరియింపఁదదా

పగయల్పుంబగు వేణీక

దగనచ్చెఱువంది కొంతదవ్వుననంగఁ.

వ. ముందట బాణసంఘాతంబులచేఁ బ్రవాహంబును సేతు
పు బంధించుచునేయు కుమారుంజూచివెఱుగుపడునప్పుడు గంగ
వచ్చి వీఁడు నీకొడుకు నిఖిలవిద్యలనభ్యసించె. కొనిపొమ్మనుడు
సంతసిల్లి శంతనుండలనిఁదెచ్చి యువరాజుంజేసి రాజ్యంబుపాలిం
చుచుండునంత నొక్కనాఁడు.

అ.వె. యమున చెంత వేటలాడుచు నొకమంది

వలుపువీవ దానివలననేగి

కాంచెఁమ్రొల దివిజకన్యక నెనఁబోలఁ

జాలు బోటినవని పాలకుండు.

శం. డాయగజని నీవెవ్వర

వీయమునా నడిని నోడనేకత మిటులఁ

బాయకనడిపెదు భామిని

నాయారనిజూచి యల్లలకొ సత్పతికొ.

సీ. ఏదాశరాజున కెసగెడికూతంగ

దండ్రెసంపుననోడ ధర్మమునకు

నడపుదు ననవుడా నరపతి మునుదాసి

విలసితాకారంబు వినికలె

దాశరాజునుజేరి తన యాష్టమైశ్చింప

సమ్మతినాతడా శంభనునకు

నిట్లనునృపవర్య ! యీయింతికోమరుని

నీపిమ్మటను భువి నెమ్మినేల

ఆ. వె. రాజుజేసితేసి యోజుగంధిని

నిచ్చెదనుడు భీష్మునిచ్చదలచి

శంతనుండువాని సమయంబునకు మాని

తనపురంబునేరె దాపమొనర.

వ. ఇట్లు ప్రతిహతమనోరథుడై సత్యవతియందు చిత్తంబుఁ
జేర్చుటంజేసి కార్యంబునొందు తండ్రికి దేవప్రతుండిట్లెల నిష్టా
రణంబువనరెదవనిన శంతనుండిట్లనియె.

చ. తనయులుపెక్కులేరు మరిదెద్దయుసేవొకరుండవయ్యునుకొ
ఘనమగునస్త్రశస్త్రములుగల్గుట సాహసివాహవంబులకొ
నినుమనుదంచు సమ్మగనునేరనుగావునె బుత్రలాభమై
గొనకొనినేవివాహమొగిగోరితి నావును భీష్ముడెంతయుకొ.

వ. రాజుచిత్తంబు సత్యవతియందుఁ గలుగుట యెఱింగి తగు
జాంబులతోడ దాశరాజు పాలికగిరి సత్యవతిని శంతనునడిగ్గును
టయు సతండు సంతసించి యెప్పటిభంగి సమయంబుఁ దెల్పిన
దేవవ్రతుం డిట్లనియె.

చ. వినుమికవేయునేల? గురువృత్తికి నేసమయంబుఁజేసితిన్
ఘనముగ నీతలోదరికిఁ గల్గినబాలుఁడు రాజభూమికిన్
జనులకుమాకు నెల్లరకు సత్యముఁబల్కితి నొండుగల్గునే
మనమున శంకదక్కుమచుమాటకునందఱుసొంగి రెంతయున్.

కం. అనిపల్కిన దేవవ్రతుఁ

గనియిట్లునుదాశరాజు శంకుబ్రయముననో

యనఘా! భావిభవత్సుతు

లనయమునీయట్ల నడవనగుదురె? యనుమన్.

ఆ.వె. ఏనుబ్రహ్మచర్య మూనెవనదినాకు

గలదుభావ్యమచుచుఁ బలికిసత్య

వతినిఁదండికిచ్చు కతమున రాజ్యము

మాని బ్రహ్మచర్య మూనెవతఁడు.

వ. ఇట్లు సమయంబుఁజేసిన దేవవ్రతు సత్యమునకు మెచ్చి
వేల్పులతనిమీఁదఁ బుష్పవృష్టిగూరిసి భీష్ముండని పొగడిరంత
దాశరాజు కూతునొసంగినఁ దోడితెచ్చి శంతనునకుఁ బరిణయం
బుఁజేసె. కొడుకు వ్రతంబునకుమెచ్చి స్వేచ్ఛామరణంబుగా శం
తనుండు వరంబిచ్చెనని చెప్పిన సత్యవతికి మత్స్యగంధియునను
చెట్లే మిగతంబుగ గలిగెనటయు చురులకు సూతుండిట్లనియె

కం. ఉపరిచరవసువు నాదగు

నృపవర్ణ్యుడెవగు దిశల నిజగతి లతా

విపులస్థితి బ్రాహ్మగణా

త్రిపయితని పురము దగుచిహ్నానమనన్.

ప. అనగరప్రాంతంబు శుక్తిమతియు నది నొక్కనాడు
కోలాహలంబను బర్వతంబు క్రిందింప దనుపద్రవంబు సహింపక
యారాజు బాయజిమ్ముటయు సంతనయ్యేటివలన వసుపనుండ
ను సుతుండును గిరికయను సుతయును గలిగిన.

గీ. ఉపరిచరవసుండు నొక్కడమ్మగయాళ్ల

మేగియాధరా ధరేద్రకన్య

నచటఁగాంచి మోహితాత్ముడై వరియించి

యిష్టగతులనుండె నెనకమెనఁగ.

ప. ఇట్లుండి కొంకొకనాడు వేటవేడుకలవనంబునకరిగి య
గ్గిరికం దలంచి మదనావేశంబున రేచస్థలన బగుటయు నదివల్ల పు
టంబునఁబెట్టి డేగయఁబుకంగట్టి ఋతుమతియగు గిరికకిమ్మని పం
చ్చిశ్యేనంబు పఱుతెంచునెడ వేరొక్కడేగయామిషంబను బుద్ధి నొ
డచుటయును దోడ్పెట్టితరేతంబు యమునా నదింబడిన మున్ను బ్ర
హ్మ శాపంబున నదిగియనునచ్చర మీనంబై యానదినుండుటం
జేసి తద్రేతంబు గ్రహించి గర్భంబు రించె. త

సీ. జాలరుల్ మత్స్యసం చయముల యవసరం

బట్టుచోనమ్మిను వలనుదగుల

దానినిగొనితెచ్చి దాశరాజునకిడ్డ

నూదుడువిశసింప సుతుండుసుతయు

దద్దర్శముననుండ దాశరాజునువారిఁ
 బెనిచెనిజాత్మజ స్తీతిదనరి
 మీనముశాప మమ్మొయిఁబాసియచ్చర
 యగుచుదివంబున కరిగెన్లు

ఆ. వె. మత్స్యమునకుఁబుట్టి మరిమత్స్యగంధంబు
 గలిగెఁగన్మకట్టి కతనమత్స్య
 గంధియంచుఁబేరు గావించియముసను
 నావఁడపఁజేసె నావిభుండు.

ప. ఇట్లు మత్స్యగంధి తండ్రివంపున యమున నోడనడపు
 చుండునెడఁ బరాశరుండువచ్చి

ఉ. దానివయోవిలాసములఁ దద్దయుమనృథమత్తచిత్తుడై
 మానివరుండునుండనదు మానసమింతికిఁదెల్పనంత న
 మ్మానిని బల్కునో సుగుణమండన! జాలరిదాన జూడనా
 మేనును నీచువల్పును నమేయచరిత్రులుమీకునర్హనే?

గీ. ఇదియుఁ గాకపురుషు నెనసిన నాదుక
 న్యాత్వహానియగు ననర్హనపుడు
 నాదుతండ్రి గినియు నావుడమ్మానిని
 మాటకలరిపలికె మానివరుండు.

ప. మదీయ సమాగమంబున నీకుఁగన్యాత్వంబు దూషితం
 బు గానేరదు వసురాజవీర్యంబునఁ జనియించితివి.గాని నీచకులజ
 పుగావుఁ భవదీయశరీరంబు మదీయానుగ్రహంబున సుగంధబం
 ధురంబును నగునని పసిపాదించిన నట్లనయగుట గంధవతియును

మోజన గంధియు నను నామంబులు గలిగె. ఇట్లు సత్యవతి నొడంబబడి యమ్మహాత్ముండు తపశ్రసభావంబున సంధతమనంబుగావించి యమునాద్వీపంబున దానితోడఁ గామ సుఖంబునం దేలి కోరిన వరించిచ్చి చనిన సద్యోగర్భంబున చత్తన్వికి వేదమ యుండును, జటాజన దండకమండలు ధరుండును కృష్ణ వర్ణుండు నగు వ్యాసుండు పుట్టె. ద్వీపంబున జనించు కలింబున ద్వైపా యనుండనందగె. ఇట్లుపయించి తల్లికి మొక్కి మిగు చనిగలు గునప్పడు నన్ను దలంచిన వచ్చెదనని పిమ్మని తపోవచంబు నకుం జనియె నా సత్యవతికి శంతనువలనఁ జిత్రాంగదవిచిత్ర వీర్యులు గలిగిరంత.

క. వారలునిరూఢయావను

లైరాజలకున్నమున్ను నాశంతనుడున్

వారకమృతిగనభీష్ముడు

ధీరునిచిత్రాంగదుని విధించెన్ బతిగాన్.

మ. అతఁడాభీష్మునిపంపునన్ నిఖిల రాజ్యంబేలుచున్ గర్వియై

మతినెవ్వారలమెచ్చడయ్యెంబటు దుర్మానంబుచేదేవతా

తతులందై త్యులసిద్ధసాధ్యముఖ గంధర్వాదులన్ శ్రోవ్వియు

న్నతినాక్షేపముచేసిపల్కనని గంధర్వుండుచంపెన్ న్వేసన్.

వ. చిత్రాంగమండల్లు మృతుండగుటయు దేవవ్రతుండు విచిత్ర

వీర్యుని రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి స్వయంవరంబున సావ్య ప్రముఖరా

జుల బరాజితులం గావించి కాశీరాజు కూతుల మువ్వరండెచ్చి

వివాహంబుసేయ సమకట్టు సవసరంబున నందక్కన్యల కగ్రకన్య
గాంగేయున కిట్లనియె.

ఆ. సాల్వపతికేమున్న జనకుఁడు నన్నిచ్చె
నాకు సతనియందు సరవరేణ్య
కలదు బ్రీతియతఁడు కామించె నన్నును
ధర్మమూర్తి విదియుఁ దలఁపఁదగును.

వ. అని పలికిన భీష్ముండు దానిని సాల్వున కిచ్చిపుచ్చి తక్కిన
యంబికాంబాలికల నిర్వృతి విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబుచేసిన.

చ. తనరగరాజ్యపాలనము దక్కిదినంబు విచిత్రవీర్యుఁడా
పనితలతోడ నిష్టమగు నై ఖిఁగ్రోడలు సల్పిసల్పియం
తనుబహుకామభోగమునఁ దద్దయుమేను గృశించిచచ్చెనా
తనికి నొనర్చెభీష్ముండు నుదారగతిం బరలోకసత్త్రియల్.

వ. ఇట్ల శుచినపనయించి శోకార్ణవ మగ్నులగు తల్లిని మరదం
డ్రను నాశ్వాసించి ఆరాజకంబగు పుడమి చెడకుండ నేలుచున్న
దేవవ్రతునకు సత్యవతి యిట్లనియె.

చ. వనజజుఁడాదిగాఁదెగక వచ్చినశంతను వంశమిట్టులో
యనుఘచరిత్రనేటితుది కంతమునేరగ నయ్యెఁగావునన్
దవరఁగనీవెఱుంగనిది ధర్మపులేదు ధరిత్రినేలుచున్
జనయులఁగాంచుమన్వయముదద్దయునుబ్రబలంగనావుమన్.

ఉ. వారకనిట్లు బల్కుడగవా జననీమును నీవివాహమిం
పారఁగనేయఁగా జనకు నర్థముఁబట్టిన సువ్రతంబునే

భోరున వీటలుబుచ్చుచునె పొల్కుగచంద్రుడు చండభానుడు
తాత్కాలికై త్వ తేజములఁ దక్కిననేరియు మాననేర్తునే.

౩. అఖిలధర్మవేది వంటివి నిక్కంబు
ధర్మవౌకటిగలదు దానిబోలు
నేనిసేయుమట్టు లేనిశంతనువంశ
మంబశాశ్వతంబ యగుచు వెలయు.

ప. అది యెట్లంటేని మున్ను భాగ్యవునిచే నాబాలవృద్ధంబుగా నిఖి
లక్షుత్రియ చతు బంతుంబగును దవ్యంశప్రవృద్ధికిఁ దత్సతీజనంబు
నందు ధర్మవిధంబుఁబూజ్యులగునిప్రభునంతానంబుఁగలిగించిరి.
మెడియు భవ్యుండనుమునిపత్ని మమత యచుదాని గర్భిణిని బృ
హస్పతి యభిలషించినఁ దగ్గర్భస్థాస్థకుండిది ధర్మవిరుద్ధంబని యా
క్రోశింప నలిగి బృహస్పతియు నాకప్రియంబుచేసితిని గావున దీర్ఘ
తమంబునఁ బెరియుమని శపించి నానినువు దీర్ఘతముండై పుట్టి
నిఖిల వేదవేదాంగంబులు గఱచి జాత్యంధుండయ్యును విద్యాబ
లంబున ప్రద్యోషిణియను దాని వివాహంబై గౌతమాదులగు
పుత్రులననేకులఁగాంచిన నది లభ్యపు త్రిమై పతిని మెచ్చకుండిన
దత్కారణంబడిగిన దీర్ఘతమునకు నది యిట్టనియె.

సీ. నిన్నెల్లకాలంబు నేభరించితిగాని
ననునీభరించు టెన్నండులేదు
గావుననోపనెక్కడి కేనిఁబొమ్మునా
వినిదీర్ఘతముండల్లి వెలదులకును

పటుశాపమిచ్చెను పతిహీనలగుసతుల్
మాంగల్యరహితలై మజగనంతః
బ్రద్యేషిణియునల్లి పతినిబుత్తులచేతఁ
కట్టియలనుగూడఁ గట్టిగంగ

శ్రీ. మొనసిత్తోయింప దీప్తతమఁడు నీటి
వడినిబహుదేశములుదాటి వచ్చుచుండె
నొక్కచోటను బలియను నుర్విఁజేమ
గంగనిరాడ నేతెంచి కాంచెనలసి.

వ. ఇట్లుదాత్తానుదాత్త స్వరిత ప్రచయస్వరంబు లేర్పడ వేదం
బు చదువుచుఁ బ్రవాహముఖంబునఁ దీరంబునకు వచ్చిన మునిం
గని తన్నెఱింగించి నమస్కరించి పూజించి మహాత్మా! మదీయ
పుణ్యంబునఁజేసివచ్చితిరి గావున నపుత్త్రీకుండనగు నాకు పుత్తు
లం బ్రసాదంపుండని ప్రార్థించి తనభార్య సుధేష్ఠయను దానిని
నమర్పించిన నాకొమ్మ యాగ్రుడ్డిమ దుసలిని రోసి దాది కూతుం
బనుచుటయు గక్షపాదులన నేకాదశ పుత్తులంబుట్టించి వీరు భ
వత్సుతులుగారని తెలిపిన వెండియు బలియమ్మునిం బ్రార్థించి
సుధేష్ఠఁబుజ్జగించి పంచినఁ దదనుగ్రహంబున వంశకరుండగు సు
తుండగలిగె నట్లు బ్రాహ్మణులవలన వంశకరులగు క్షత్రియు
లనేకులుగలరు. ఇగత్పవనుండగు బ్రాహ్మణుండు విదిప్రవీర్య
ని క్షేత్రంబుల్కసంతతిఁ గలిగింప నుచితంబని గాంగేయుండు
తెల్పిన.

ద. నియమలారాసత్యవతి భీష్మకన్యకు వ్యాసుబన్ధును
 యముఁడొప్పునానకు మంబుహ్నుము నొందికొరవా
 నియకరుఁడమ్మహాత్ముఁడగువాఁడనిభక్తి ముగ్ధుఁడవును
 కయముననాత్మ సత్యవతి కాశీ యమ్ముని సంస్మరించినా.

చ. నీలస్వచ్ఛతనుమృతుల్ గలయ నెఱేవిమ్మచేక్లుగా
 శాలార్కాంశుసమానపింగళ జటాభారప్రభాజమ్ముచు
 వాలాయంబును దండకుండికలు దైవారంగదైవప్రాయము
 డాలీలంబుతెంచి తల్లికడ సమృక్ష్మక్రియంబుల్పినా.

శా. ఆయంభోజభవోపమానుఁడగు పుత్రాగ్రేనరుంజూచివే
 డాయంజేరికరంబు సత్యవతి వేడ్కంబల్కుచున్ దేవర
 న్యాయంబొప్పించిత్రీవీరుని సముద్యత్ క్షేత్రీయుగ్మంబునఁ
 దోయయ్యా!తగు సంతతింగలుగఁగానూహింపవే నెమ్మదిగా.

ఆ. భీష్ముడొసరతండ్రి ప్రీతికిబ్రహ్మచ
 ర్యంబుఁబూనెఁగాన యనఘనీదు
 కతనవెలయవలయుఁ గౌరవవంశంబు
 వసుధనింకవశాని వర్యనిజము.

వ. అని యిట్లు సత్యవతి కృష్ణదైవప్రాయమునిఁ బ్రార్థించి
 యంబికయను దనకోడలి నొడంబఱచి రాత్రియగుటయుఁ దాని
 తల్పంబునకు సమ్మనీంద్రుండు జనయిత్రి నియోగంబున నరు
 గునంత.

ఉ. బూచినిఁజోలియున్న మునిపుంగవునయ్యెడఁ జూచి భీతయై
 రాచవెలందికన్నలు గరంబుమొగిడ్చి తదీయసేవఁగా

మోచితభోగమః నైఋతి యజ్ఞ్వలుఁడాయన పుత్రీదానమ
స్థాచెలికిచ్చి సత్యవతి కల్లన నిట్లను సంచిశ్శితిక్.

ఆ. తల్లిదీనికి కొమరుండు బల్లిదుండు
జననమందును మాతృదోషంబువలన
వాఁడుజాత్యంధుఁడన సత్యవతివిషాద
మొందియొక్కింత విన్ననై యుండెనంత.

వ. వెండియు వ్యాసభట్టారకుని బ్రార్థించి యంబాలిక
యందొక్కనిఁ బడయుమని నియోగించి పంచినదియును నమ్ము
నియాకారంబునకు వెఱచి వెలవెలం బోవుచుండ నతండు దానికి
పుత్రీదాసంబుచేసి బలపరాక్రమ నిధియును వంశకరుండునునగు
కొడుకుపుట్టును, మాతృదోషంబున పాండుదేహుండగునని చెప్పి
ద్వైపాయనుండరిగిన తదనంతరంబ యంబికాంబాలికలకుఁ గలి
గిన ధృతరాష్ట్ర పాండుకుమారులు భీష్మనిర్వర్తిత జాతకర్మ కలా
పులునై ప్రవర్ధమానులగుచు నున్నెడజాత్యంధుండగు ధృతరా
ష్ట్రునిజూచి సత్యవతి విషణ్ణయై వ్యాసుండలంచిన.

ఉ. క్రన్నన వ్యాసునిందలపగా నపుడతఁడువచ్చి తల్లినిక
నన్ను దలంచుటేమిపని నావిని యంబిక కగ్రపుత్రకుం
డెన్న మహాంధుఁడయ్యెఁ దగనింకొకనిక బలరూపశౌర్య సం
పన్ను నొసంగుమంచు నొగిఁ బ్రార్థనసేసియునాక్షణంబునక

వ. ఎప్పటియట్ల కోడలి నొడంబఱచుటయు నది యతని
వికృతాకారంబునకు రోసి తన దాది నలంకృతంజేసి తల్పంబున
సంచిన వ్యాసుండు దాని నిష్టాపభోగంబులం దృఢుండై పుత్రీ

దాసంబుచేసి చనియె. నాదాడికి యముండు పుష్కరింపై పుటె
నని చెప్పిన విని సూతునకు ముగిల్లనిరి.

క. ఏమికలెంబుల శమముడు

భూమిపయిన్ త్రొడ్రయోని బుట్టెనొకో నా

నామునులకు సూతుడు గడు

ప్రేమముదనరార నిట్లు వినిపించెదగన్.

సీ. వినరయ్య మాండవ్యుడనెను బ్రహ్మక్షిదా

మానవ్రతంబొగి బూని తపము

గావింపుచుండ చెంగటిసగరంబుల

ముచ్చులు నృపునిట్లు మ్రుచ్చిలించి

యరుదేర వారల యారెకుల్ వెన్నాడి

పతితేరజూచి తస్కరులు వెడచి

మునివరు నాశ్రమంబుల డాగిరంత నా

యారెకులప్పుడ యటకువచ్చి

గీ. సంయమినిదొంగ లేగిన జూడవేడ

సతఁడు మానవ్రతమున నొండాడడయ్యె

వారలచటన వోరులవల నెఱింగి

ధనముతోఁ బట్టికొనివచ్చి తపసిజూచి.

ఆ. తపసివేషధారి తాపికాడితఁడు

దొంగబంట్లకంచు దోడమునిని

బట్టితెచ్చి భూమిపతి కప్పగించిన

పుడమివిభుండు నలుక బొడమి యపుడు.

వ. తెక్కలికాండ్రు బంపించి మాండవ్యుని తనపురప్రాంతం
 బుర తూలంబున బెట్టించె నిట్లుండియు దలకక తపంబునేయు
 మాండవ్యుపాలి కొకనాటిరాత్రి మహామురు లరుదెంచి మహా
 త్మా ! యిట్టి దుడక నీకేమికతంబున బ్రాపించెనని యడిగిన
 వారి కతం డిట్లనియె.

సీ. తెలిసియు నన్ను మీరలు దగ నడిగెద

రైనఁ జెప్పెద విను డసఘలూర
 తనకుఁదాఁగతఁగాకను పరులగుదురే
 కడు సుఖ దుఃఖముల్ కర్మవశత
 నరుడొందునని తెల్పు నగరరక్షకులు త
 ద్వాక్యముల్ నృపునకు వరుసఁజెప్ప
 నృపతి విష్ణుడై యేతెంచి మునివర
 యపరాధమిది సైపునుచు వేషి

గీ. కొఱ్ఱుదిగిచివై వఁ గూడక మెత్తన
 నఱికివై చెఁ గొంత నెఱిచి కఠ
 పార్శ్వముననునిల్చె బ్రహ్మర్షి కదిగోతఁ
 బరగెదగమునందు నరిదిసేరు.

వ. ఇట్లతండు చాసమాండవ్యుండఁ బ్రసిద్ధుం డగుచుండి
 యొక్కనాఁడు శమనుపాలి కరిగి యేమికతంబున దనకిట్టిదారుణ
 డండంబు సభవించెనని యడిగిన యముండిట్లనియె.

క. అలఘుగుణనీపు పిన్నపు

డలయకతూనీగలను నయంబేదియు గొ

బులు బెట్టితి వదిగావునఁ

గలిగెను వర్తకులు నోగ్యకాలమునకుఁ.

క. అగ్రపునఁ గోపమువిదాగఁ

గనుగోవి సమనాముద్రేన్ద్ర గుణకాంక్షును నా

డసఘ యొకప్పిర దురితము

ఘనమగు దురితంబుగాదు గావున సింకక.

వ. చతురశ్ర వక్షాంబుల పర్యంతంబు పురుషుఁ యైన

బున శైశవంబునఁ జేసినపాపంబు బెద్దయుఁబెరయనేరదిది మర్యా

దయగు నినియునుగాక నీవుబ్రాహ్మణోచిత దండంబు దక్కి దారుణ

దండంబుఁజేసితి కావున మర్త్యంబున కూడ్రయోనిం బుట్టుమని

శపించి చనియె. దానగజేసి భర్తృండు వ్యాసువలన విమరుండై

పుట్టె నంత భీష్ముండు ధృతరాష్ట్రుఁడు సుబలరాజతనూజను వి

వాహంబొనర్చె నిట్లన్నదమ్ములును నై భవంబుల గాంగేయు

శిక్షుఁబెరసి సకలసంపత్కరంబగు కరిపురంబున ముంజిరంతె.

క. అతిశయయగు నప్పరి కథి

పతి వితతయశుండు విమతభంజకుఁడు గుణా

న్విఘ్నేడము యలరాదుచు నా

ధృతరాష్ట్రుండయ్యె బాహుధృతరాష్ట్రుండక.

నీ. పెదతండ్రియొక్క భీష్ముడై యెదురు

దెలివిచే దీర్పుల దిద్దుచుండఁ

బ్రీతిబాహ్నికముఖ జ్ఞాతిరాజేంద్రులు

సామాజికత్వంబు సంఘటింప

లలిగపృముఖ్యవిప్రులు ధనుర్వేదాది
కవిలశాస్త్రప్రసంగములు గడప
వెనుపునఁ దమ్ముఁడా విదురుండు నిఖిల నీ
తి ప్రపంచంబెల్ల తెలియఁజెప్ప.

గీ. సాదిది తనధర్మపత్నియౌ సుబలరాజ
తనయయెడఁ బాయకెప్పుడు తగిలికొలువ
నెఱింగి జాత్యంధుడయిన్నఁ గోఱతలేక
పరగఁ బ్రజ్ఞాదృశుండైన పౌరువుండు.

చ. అతనికిఁబోడునీడబలెనఁటి సహూదరుండైన పాండుభూ
పతి తలశౌర్యశాలి తనపాలనచేఁ బ్రజలుల్లసిల్ల ది
క్తతులజయించి రాజులిడుకప్పము లన్నకునిచ్చుచున్ యశ
స్సితరుచినించె లోకములు జెందుటకై నిజనామవాచ్యతన్.

మ. పరమాశ్చర్యతపస్సమాధినిధి విభ్రాజత్తనుండా పరా
శరణుండన్ జననినిదేశమున నీవన్నిత్రతాత్మన్ సహూ
దరుండైనట్టి విచిత్రవీర్యుసతి యుద్యన్మాతికాయంబాలికా
తరుణీరత్నమునందు నెవ్వనిఁ గనెన్ ధాత్రీతలంబేలగన్.

గీ. అట్టియారాజు తా పాండుండైనగాని
నిఖిలమనురక్తముగజేసె నిజగుణమున
చిత్రము చరిత్రమరయ జగత్త్రయమున
జనమునందెవ్వఁడే నుతిసల్పమాను.

చ. అతులాంతర్భవదేశ కృష్ణమృగచర్మాంకంబులై నిర్మల
ద్దత్తలౌ పాండునృపాలు ఖండితమహాదానోల్లసత్కీర్తి వి

స్మృతఖండంబులగూడచంద్రుడయి మించెన్ బ్రహ్మచేతన్ సరి
త్పతిలోసేతఁడు బుట్టెనంచు ననువార్తల్ మిథ్యతొగూడగన్
శా. నానాదీనశరణ్యుఁ డుజ్జ్వలగజేంద్రప్రభౌల్ల సచ్చంద్రముం

జౌనాపాండువిభుండు హస్తమున హస్తాగ్రంబునంచుక బరి
శ్రీనాశ్రీని సముద్రకాంచియగు ఛాత్రిక్ విష్ణుచట్టం జయ
శ్రీనాకుంతి సముద్రకాంచియగు మాద్రీకన్యకం వైకింకెన్.

వ. ఇట్లు పరిణయంబై సుఖోపలాలితుండగుచు నొక్కనాఁడు
మృగయావినోద కాతుకోపచీయమాసమాచనుండై యన్నరేళ్ళ
రుండు శశాంకరుచి సంకాశంబును విశ్వాతీశయంబును రయవిజిత
గంధవహంబును నగు గంధర్వంబున నిధివసించి పార్శ్వంబుల న
నేక వాగురోషకరణానురోధులై న యోధులరుడేసి వినియవివేక
సంపన్నులై సప్తధామాద్రులతోడను ననువిధసిద్ధగణగణనీయమహి
మంబరఁగు హిమవత్ప్రాంత దురింతకాంతార విధిం బ్రవేశించి
యచ్చట సతండు

క. డుల్లకనవవనమల్లి

సల్లలిత లతావితాన స్తోద్యేల్ల

త్ఫుల్లసుమ సమధిక సుధ

మిల్లుఁడు దృఢబద్ధమధ్యమృదు వసనుండుక

క. తుంగనివంగ సంగో

త్తుంగిత భోజబలుఁడు సకలదుఃఖాన హరణా

భంగశరాసనుడై సుర

పుంగవ నిభుఁ డఖిలమృగసమూహముఁ గడకకన్.

వ. తాసి నాశనాశలకుఁ బరువలెత్తుచు

గీ. అనుక్రూపతీచెంతల సనుసరించి

సంచరింపుచు నున్నట్టి సతులదృష్టి

శోభింతులవంగఁ బ్రతిఱెంచు చొప్పుతనరఁ

జేరు సంతత ముండట జింకతుటుము.

చ. అనయము నిష్కలంకుని మదన్వయకతఁ శశింగలంకము

త్తునిగ నొనర్చె నీహరిణికోటుల నొక్కటిగాన వీనినే

దునుమకపోవసంచుఁ గడుదుస్సహరోషము బూనినట్లనా

జనపతిబాణజాలముల సారె కురంగములఁ దెరల్చియున్.

సీ. అంతంతముందర నతిశయంబుగఁబడ్డ

బలువెనుమొకముల ములువరాహ

కులముఁబ్రవతింతు ఘోరకాసనసీమ

దెలుగుసూచింప సప్తినదల్చి

చొచ్చి వల్వలపంక శోభితమును సర్వ

మృగరవాసహ మానమగుతురంగ

మును వేగడ్గి యాజనపతి కోర్కెయై

భూదారశబ్దంబు పోత్రములకుఁ

గీ. దగునె భూదారుఁడెవ్వఁడు తానుదక్క

కడుసమాఖ్యయడం చెదఁగాక యనుచుఁ

బొద వెనుమాడ్కి నవ్వుడప్పడమిత్రేడు

కిరులఁ దునుమాడె శరపరంపరిలతోడ

క. కడువడిగ పావురము నొం

డెడబాసపుచు నేనుగులకు నెడయెడగను

య్యడవిని గాఢము బోతుల

దడయకముట్టెను గరాజురెడగనెడగన్.

శా. ఆరాజన్యుని ఘోటకారవ మసహ్యంబైన నాలోచనం

తారాగోళమునుచలించగమహేంద్రుండక్రియగోమ్యులన్

సారెందాచియు న్నన్నెంబుల రిన్ తస్మాదంబు వాంఛించెను

పారన్ మాన్మనభీతి నొందుదులులాయాహెత్ నెనన్ గారెడున్

గీ. మదవిధనాతి విమాణసన్నండ్లలాగ్రి

మైన మహిమోళునును మండలాగ్రిమునకు

దత్తుల శ్రేష్ఠమగు దండధరులవాహ

నంబునో గూర్చె వాండుభూనాయకుండు

చ. నరపతి చంద్రహాస పితనంబొనరించిన యంతరిమాండభా

సుర సమయ్యభాగమున శోభిలుచుండెడు పుండరీకమున్

సరవి దళంబులారికడుసుకుచితి స్థితులొటపింతిగా

దరిభయభావ బంధహృదయమ్ములకున్ సమాదమ్ములేగదా

ఉ. వారక కాసనాంత మృగవారిములన్ వధియించితివీసం

చారముగల్గువాజిదగుచంద్రకులుండు ధరాధరేంద్రీవి

స్తారదరీచరత్కిరి విదారణ నారిబలంబులొమ్మహేలా

దారమృగాధిరాజ సముదాయములన్ బరికింపుచున్నెడన్.

మ. ఘనఘోరారవ మల్లనన్ వినిగుహగర్భంబులన్ హుమ్మురం

చును పంచానన సంఘముల్ వెడలనచ్చోజంద్రీవశ్యండుదాన్

గని తద్వక్త్రముమున్ను పంచత యిళన్ గాయంబులన్ జేయుదే
నని పంచత్వము నొందజేసె విశిఖోగ్రాంచద్దవజ్వలలన్

వ. ఇట్లునకల మృగాధినాథయూధంబుల సమయింపుచు

నీ. పేరెండదవిలి చిప్పిలుచిలుచెమటచే

వదనంబు హిమసి క్తవారిజంబు

సొంపు సంపాదింప నుడిగొన్న వడచేత

తను లతశ్యామమై తనరుచుండ

వేడి నిట్టూర్పులు వెడలవాలెయెండి

తగదొట్టి యమియంగ ద్రవములేక

కందోయి గాడ్పులఁ గట్టెట్టదొరసి మూ

సినవెచ్చ వెచ్చనై మొనయుచుండ

గీ. వేటయుంకువడస్సిన విభునియలఁత

దొలఁగహిమనగ సంభూతధూతనంద

నదుఁగ్రమాతత కాసారనవమరంద

సారభగ్రాహమారుత సమితివినరె

వ. అంత నిశాకాంత కాంతసంతా నావతంసుండగు స
ప్పాండు సర్వసహా ఖండయుండు శకుంతలవ నిరంతర
దిగంత రంబును, నిఖిలమృగకుల శరణ్యంబును, నగు మహార
ణ్యంబవతరణంబుఁ జేసి విచిత్రితర తనూరుహచిత్ర బిందువులు
తారకాకారంబులతోరంబగు మిన్న వితిగి మీఁదంబడు వడువుఁ
దెలుప నెడనెడ నిలిచి మెడ మరలిచి దెసలుచూచుచు నృడమి
చలింప గుభగుభదుముకుచు విడుచు, తడబడక కడువడి గను

నించు నొక్క చక్కని నక్కని చమూరు వెంటచంటి గెంటిని
తమకంబున తురగఖురననోర్చిత ధరశి సరాగ పరిభరితదిష్టం
డలంబుఃజిమ్మజీకట్లు ముప్పిరిగొని కప్పికోసం జనిచని మంజులకుం
జపుంజంబుల సంగతి నభంగాచంగసంగర శృంగార సుఖసనాథం
అగు హరిణ మిధునలబు సయశచథంబుచంబడిచ.

ఉ. పాంశుమహాధవుండు రతిఃబాముక యమ్మిధుచంబులొన ను
ద్దండతపోతుట్టిజ్జిని విభాశ్యచశంబున సంతనొక్కబల్
కాండముచేతఁ గూల్చుబడి క్రచ్చరశస్త్ర కురంగదేహము
క్తుండవధిఁగతాముషండుగొట్టుచనై మునిమాపుఁజూపుమన్

సీ. కింద మమునియంతఁ గృపమాలి శృతిఁమాలి
యొడలకస్పగిలెడి యుమకున్లు
జొడజొడరాలంగఁ జూచిప్రయకాల
చండమాస్తాంఘని చందమునను
మండి యోరిమరాత్మ మమునేటికేసితి
వడవిఁగోమ్మగముల ననుకరించి
క్రీడింపనీకేమి కీడయ్యె మాకేత
ననవద్యమగువాని నడఁపఁదగునె

గీ. కాన నీనతిరతిసుఖంబానుదెప్ప
డప్పడీల్లుమటుంచు ధగాధిఁతికి
జంభభేది మహాశనిచామ్మ దచరు
శాపమిడి ప్రాణవాయువు లాపలేక.

సీ. నెత్తుటజొత్తిల్ల నెఱిభూతిమనెల్ల
 నాపాటలద్యుతి సతిశయిల్ల
 నిడుపుకెంజడ చుట్టముడివీడి పొడివెట్ట
 దురుసుగాడ్పులచేతి దుమ్ముదట్ట
 చలువలెక్కఁగ సొమ్మసిలిసరిమ్ములుపమ్మ
 కన్నులచీకట్లు కారుక్రిమ్మ
 యెలుఁగుమందముసేయ బలువుఁగ్రామిడాయ
 వివిధరవి బుల వినకబాయ

గీ. ఆవులించి ఓశల్ దృష్టినాక్రమించి
 సీరుకన్నులనించి దుర్నీతిడించి
 జాగ్రతవహించి జగదీశ్వరుఁ దలంచ
 హా? గురుస్వామియంచు దేహంబువదలె.

చ. కురువృషభుండు మానికులకుంజరుపాటును వజ్రతుల్యమా
 పరుసపుశాసనున్ భయముఁబొటిలఁజూచియు నాలకించి లో
 నురువురఁ జొక్కి వెక్కసము నూర్చును శోకమునందడింపఁగా
 ధరణితలంబునంబడియు ధైర్యమొకించుక చిక్కఁబట్టుచున్.

క. శాపంబును పాపంబును
 నాపాలంబడియెనింక నగరంబునకే
 రూపునఁ జనుదని పౌరవ
 భూపాలుఁడు తనదుమదిని బొసఁగఁ దలంచెన్.

గీ. శాపసంతప్తుడై రాజసత్తముండు
 వెలయు చతురంగబలముల వీటికనిచి

తగినసప్తాంగరాజ్యంబు తానుపించి

మానియై నిజసతులతో కాననుండె.

క. అష్టాంగయోగములచే

శిష్టుండై కందమూల సిద్ధాశ్రమై

యిష్టాలయమడవియు ని

ర్దుష్టాసనమలరె దర్శితో సృష్టమణికికా.

చ. జనముని నాయకోత్తముల చారుచరిత్రఫలంబు లొక్కటై

తనరె పరస్పరప్రీతిదారుణ శాపశరాహతుల్ విము

క్తనిజపురస్థితుల్ పరహితస్థిరచారు లుదారశీలురున్

ఘననవభూతి భాసురుల ఖండతరద్విజ రాజసంతతుల్.

వ. వెండియు బొండుమహి మండలాఖండలుండు కొండొక

కాలంబు చను నవసరంబున.

గీ. పత్యభావపు భువనము పాటిడలంచి

తగనపత్యము గాంచ నద్ధరణి విభుడు

చతుర మతిమీరఁగాఁబృథా సతినిజాది

యుచితరీతినిబల్కె దానొక్కనాడు.

సీ. సర్వసర్వసహా చక్రమేలినతన

కక్కలా దుర్గతి యనుభవింప

వలసె నమ్మునిశాప వశమున నెట్లన్న

నిఖిల ఫలంబులు నిజయుగతిని

జేర్చనేరవు సుతస్థితి లేని వానికి

విదితమై యున్నది వేదసరణి

- ధర్మశోభలన పుత్రిస్యగతి ర్నాస్తి
యమచుఁ గావున నిష్ప డబల వినుము
గీ. నీదుగాత్రము బుధబోధ నిర్మలంబు
కుమునబాంధవ సంబంధి కురుకులంబు
గానసంతాన హీనతఁ గాంచనేల
పుత్రిసంప్రాప్తి నీయందు పొందఁగలదు.
- క. బ్రతికినఁ బలెబర లోకము
మృత్యుబాంధినఁ దనకుసాధ్య మిఁకఁగాదుసుమీ
శ్రుతిసిద్ధమ పుత్రికులకు
నతిశయముగ బలము విధియు నారయఁగలదే.
- ఉ. తాతయటంచ. చిప్పిలు వితంపుపదంబులు తొట్రుపాటుగాఁ
జేతులుసాచి యెత్తికొనఁ జిక్కనిచక్కెర వో లపార్థ వా
ద్వాతము పృచ్ఛచేఁబలికి శైశవవేళ నటించునాతనూ
జాతుశిరంబుమూర్కొనుచు నమ్మతిఁజెందుదురెల్లపుణ్యులున్
- క. నిరపత్యధనుండగునా
పురుషుని బిత్తసప్తకంబుఁ బోనాడలఁతన్
ధరతెరవరిచేఁ దిట్టన
బరువడిఁబడు గొడ్డుమూని పగిదినిసాధ్వీ.
- క. సంతాన విహీనంబగు
సంతానము నట్ల ధనదు సరియయ్యును నే
చింతిలెద దాతాయనఁ
గాంతునొకో యొక్కనాఁడు గడుఁగొడుకనగన్.

జి. భోగము దానమున్ యశము పుణ్యము నై భవమా తతక్షమా
రాగము చారుచందన విరాజిత భాగ్యములూడిగాగనిం
కేగతిఁ జూచినన్ గలవె యింతి ! మునిం కళిర త్రివరో
హాగత శాసతప్తుఁడు సదస్థుఁడాంచి హరించులేములన్.

పీ. ఇట్లు సంకోచత్వ మేపార వగఁజెందు
విభునిముందర యనువీరకన్య
నునుసిగ్గునెమ్ముగంబున నామతంపంగ
రాజేంద్ర వినుము దుర్వాసమాని
బ్రహ్మకల్పించు తపః పటిమకార్యా న్నింగంబు
ప్రత్యూషరవిశాంత భాసమాస
మగుకాంతి యాశాంత మాక్రమింప ముచీయ
జనకుని సన్నిధి సలిపెనంత

గీ. చెలఁగి యతని బ్రసన్నుని జేసి తనదు
సందనోద్యానమున నుండఁ బొందు పరచి
జవ్వనంబునఁదసరు నన్నవ్వయనుచుఁ
చిలిచినేవకు నొనరించె బ్రేమ దొలక.
వ. అంత

క. ఘనయత్నముచే నేనా
మునిపతి సమయంబు లెఱిగి ముదమున వసు తె
ల్లను మానక కనుసన్ననె
వనభేలాదికము మాని వర్తించునెడన్.

- క. వేసవి నీటం దడిపిన
భాసిల్లెడు తీవె భంగి బటుగతితో దు
ర్వాసమునీంద్రుని చెంత వి
కాసముగాఁ దనదు భక్తిఘనలత యొప్పెక్.
- క. ఘనతపమునఁ గృశ్ణుడగు నా
మునికి సరూపంబుగాగ మునుకొనుమాడ్కి
దినదినమున శేవములై
తనయంగములధికఁ గృశతఁదనరుచునొప్పెక్.
- చ. జలములు ధర్మలిఘ్నములు చారుసుమాదిక మాదిగామహా
జ్వలుడగు తాపసాధివుని సన్నిధిసమ్మతిమీర నిల్పుచున్
జెలువుగఁ గొల్పుచున్న ననుజితముఁ రంజిల శిష్యభావనం
బెలయఁగఁజేసి కోపమొకడేని వహింపడునేర్పుదప్పినన్
- గీ. బనరఁ బరిచర్యనేయఁగానొక్కనాఁడు
చెంతనుండఁగ నేకాంత నీమయందు
నన్నగనుఁగొని నిష్ఠచేనున్నమాని
యోగనిద్రను బొందుచు వేగననియె.
- చ. బాలిక ! నీవొనర్చిన సపర్యవిధానము మెచ్చువచ్చె హృ
ల్లాలితపంకజాత మతులస్థితి హర్షము జెందె నీకు నో
గోల ! యభీప్సితార్థములు గూర్చ నొకానొకమంత్రరాజమెఱ
తే లసమానరీతి నుపదేశము చేసెదనంచు నిచ్చినన్.
- క. కన్నెతనంబున నుండియు
నెన్నందు మునీంద్రుడెలమి నిచ్చినమంత్రా

భుక్తితి మనమున దలపుచు
పన్నుగనామోదభరము పాలిలనుండు.

మ. ఇపుడామంత్రమహాప్రభాముఁ దేవేంద్రాని బృందారకా
ధిప సందోహసమగ్రసుందర మదాంశీభూత గంధర్వ ము
ఖ్యపరార్థ్య ప్రచయంబు లాత్మగుణ విఖ్యాతానుమాప్తప్రభా
వపటిష్ఠాతతపుత్రుడై తనయెడన్ బాట్లొగవించెడన్.

చ. అశిథిలబంధదంతనఖరాంశ సమత్పలపత్రికాప్రవా
ళ శశపదోపగూహసవిలక్షణ బిందువులాదిగాఁగఁ బు
ష్పశరమహోత్సవంబు వెలిబాటుగఁ దద్వరశక్తిసంతతిన్
విశదతఁ గాంచవచ్చు మునివిశ్రుతమైన యనుగ్రహంబునన్.
వ. అని

క. ఈగతిఁ గరుణాయతమతి
యాగుణనిధియైన కౌరవాధీశునకున్
వేగనుధాధారపుధా
వాగంచితి యైననతఁడువర్ణించె సతిన్

వ. అంత కుంతి కాంతు ననుమతిఁబొరవ సంతానోదయచింతి
నీయంబగు ప్రకృతకార్యంబవలంబించి వార్చిపూతమైమంత్రీశక్తి
శమనునారాధించి తత్ప్రభావంబున గర్భావిర్భావదుర్భరయయ్యె
నయ్యవసరంబున.

సీ. నునుగబ్బిచనుగుబ్బమొన లుబ్బినలుపెక్కి
తెలిగన్నుగవచెన్ను గలయబఁన్నె

అసదుగౌ నినుమంత పసతుంపెసలమీఁజ్ఞు
 నిద్దమానూగారు నెలవు దెలిపె
 నొడ లెల్లెడల వాడె బడలికల్ పొడనూపె
 తేటగాఁజెక్కిళ్ళ తెలివిపొసఁగె
 చవులూర వేవిళ్ళ సవరించెగనుపించె
 పాలుమాలికలు నుయ్యాలలెక్క
 గీ. బలుకుబడి సన్నగిలె సొమ్ముబలువుదోచె.
 శంఖనలయంబు లంతంత జారదొడఁగె
 కూర్మసందభ్యు నినుమడై కొమరుమిగిలె
 యతివగర్భంబు బూనిన యట్టి యెడల.

క. ఈరీతిని నారీమణి

నీరెనిమిది నెలలుమోసి నెలనిండినచో
 డారాతారేశ బలము
 దారాజులఁ దనయుఁగాంచె ధర్మాంశభవుఁ.
 వ. ఇట్లు క్రమంబున.

చ. పృథ పవమానువల్లు రిపుభీముని భీముని వాసవాంశమం
 దధికబల్లె కదుర్జయుని యర్జునుఁ గాంచెఁ ననంతరంబ త
 ద్విధమునమాద్రియుంగనియె విశ్రుతకీర్తుల చారుమూర్తులఁ
 బ్రధితుల నాశ్వినేయకుల పార్థివులన్ గవలన్ గ్రమంబునన్.

క. మఁదారవృష్టిగురిసెమి

శిందధ్వని గలయఁగా నిలింపేందుముఖుల్

పొందుగ నాడిది పాడిది

నందను లుదయింప నంత నానాగతులరె.

సీ. వారల జన్మోత్సవంబున స్వచ్ఛమై
వారిచెన్నొండె గాసారములను
గడిమి నెచ్చెలి చక్రగతిదాల్చు పోలికఁ
దనరె యాగాన్ని ప్రవక్షిణముగఁ
దతపారిజాతసంతతిసుగంధము పూసి
గంధవాహులను మందగతిఁదనరై
చిన్నిపాయమున నీచెలిగూర్చె దనకని
తలఁచియొప్పించ భంగిఁ దరణి చెలఁగె

గీ. పరగపుష్పిణిగాకనే ప్రగవభూతి
నలరెసెకొమ్మదారట్టు లగుటదలఁచు
కరణివనసీమ లతలు విస్ఫురణమొన
ప్రసవసంపద హంపుపెంపెనఁగఁదాల్చె.

వ. తదనుగు ణగుణగణంబుల నభంగ శుభమయంబగు సమ
యంబున.

క. వారిజబాంధవ పంచక

మహారాయనఁగలుగు తేజమలరెను సుతులన్

గారవమునఁ గని కనియెన్

గౌరవపతి నేత్రములకుఁ గలుపు దొలంగన్.

ఉ. ఆనరనాధపుత్తులు మహాటవియందు మునీంద్రకాంతలెం

తే నయమొప్పు బాల్దనివి తీరనొసంగిన దాపుచున్ జగ

త్రాణసుపూర్ణ కీచక విరావము జోలలు నాలకించి క
న్నానిననిద్రజెందుదుర హేమాంతములన్ మృదువల్కలంబులన్.

క. చనుగుసువం గలహించెడి

తనయుల పోరుమపఁ గొంతి తనవత్తోజం

బనిలాత్మజునకునొక్కటి

యొనరఁగ ధర్మజధనంజయుల కొకటిచ్చున్.

గీ. బాల్యమందు నిశాచర పంక్తితోడఁ

జెనఁగ గమకించునటువలె పిడికిలించి

పట్టుమాయతి హస్తముల్ పై నిగుడ్చి

కల్పితానల్ప వల్కల తల్పమునను.

వ. అంతఁ గొంతకాలంబు జనుచుండఁ గుంతి సంతానంబు

ననుదిన ప్రవర్థమానంబగుచు మరియును.

క. తలిదండ్రుల చెంతనుఁగర

జలజంబులు నూది జాను చక్రమణంబుల్

సలుపుచుఁ బితృసంస్పర్శన

మలరుటకై క్రీడనేత్తురబ్బాలు రొగిన్

ఉ. జానుకృతప్రచారములు సారెకు నాశ్రమసీమసల్పున

మౌనవనాధపుత్తు సతిమాంసలుఁ బావని నెత్తి మస్తకం

బానుచుమూరుకొంచుఁదమహస్తములన్ గరమొప్పఁబట్టియున్

పశానులుగాఘనీల్పుమని మాటిక్కిఁపల్కనటించునాతడున్.

చ. తనరినవేడ్కతో ముసలి తాపసపుంగవు వేణుదండమున్

గొని పవమాన నందనుఁడు గొంకుచుకొంత జరింపఁజూచెదా

సనువగు భావిభవ్యఫలమై యలరారుగదా ప్రానారణం
బనుపమలీలఁ జూపుగతి చంద్రులకుండు గుళాభరాముడై

గీ. వారుమరియును నై శవ నై భవమును
మునికుమారులతోఁగూడి వః మునందు
ధూళిదూసరి తాంగులై తోఁచిరంత
మదకలబగు కంలభంబు మంద భంగి.

క. అందందు పాండుస్వపముగి
నందన పాదాకవింద నానాశ్చేత్
పొందగు పాండుస్థలములఁ
గ్రందుకొనియెఁ గులిశకేతు కలశ్శత్రులన్.

చ. చిటునగవగ్గలింపఁ గమచ్చితనంబున నాలవాలముల్
తెఱలిడలింను జాల్గొని యుద్వేగకణంబులు పంక్తిగట్టువోఁ
దఱుచగుమాక్తికంబులను దార్కొను విస్ఫుటహరిమంచు న
చ్చిటుతలుపూనఁబూనుదురు చేరిధరింపఁగ నేర్పుపెంపునన్.

క. అతిబాల్యంబున నమృతము
గతిఁబల్కెడు నాహ్వయములగల యథోక్తుల్
చతురాథ్లోక్తి యునై విల
సిత పూర్ణాహ్వయమెభీమసేనునకయ్యెన్.

వ. అట్టియెడ సంబాలికా సంభవుండు పంచవందనాగ సంఘా
దకత్వంబున సొంపగుపురందరు కరణిఁబంచవందనాగతవై భవంబు
న ముదంబు పూనియుండె నక్కడ ధృతరాష్ట్రసకును దుర్యోధ
నాది పుత్రశతంబును దుస్సలయను కూతునుంబుట్టెనంతనిక్కడ

క. అనుదిన పోషణములచే

బెనుపొంది విహారగతులఁ బ్రీతినెసఁగు న

త్తనయుల లోపలఁ గుంతికి

ననురాగము మాన్రి సుతులయందకధిమగున్

చ. పటుతరమైన దీవియల బాలకు లుయ్యలవేనమర్చి వి

స్ఫుటముగనొంఁపొరుల్ గ్రమముఁబూనిమహానయమొప్పియున్ విశం

కటగతి నాడుచున్నెడ నఖిర్వపరాక్రముడైన భీముడొ

క్కటఁదగుకేళినల్పుటకుఁ గైకొనఁ దద్ద్రుడవల్లికల్చునున్.

వ. మరియును

సీ. వడముడి మున్ను నేవనగంధగజమును

లంఘించి దంతంబులను వసించె

తస్మహాద్విపమును దక్కుకుమారకుల్

హస్తంబు గరములనాచిపట్టి

యనువొందఁగాఁదమకాలోహణమునేతు

రట్లనేక్రిడల ననుకరించి

యీగతిమరియుననేక విధంబుల

తై శవంచొక్కింత జరుపుచుండ

గీ. పంచవర్షంబులయ్యెనబ్బాలురకును

నీతినయములఁదగియునసీతులగుచు

సకల కళలందు నభ్యాస చతురులగుచుఁ

గీర్తిదిశలెల్ల బర్పవిస్ఫూర్తిఁ దనరి.

ఉ. యశావనసంపదల్ దవిలి యవ్వనసంపదఁ గొల్లఁబుచ్చుచో
నావనమందు గల్గుమును లాత్మలనిట్లని వారినెంచి రా
పూవులవింటిదంట జగముల్ భ్రమగొల్పనింజాశుగస్థితల్
తీవిగనై దుమూర్తులు ఘటించిమెలంగెనొయంచు నెఱ్ఱుదిక్.

ప. అంత నిఖిలహరిదంతర నిరంతర వలమానమలయ పవ
మాన కంపిత చంపక సంపాదిత సౌరభ సంపదనుకంపిత నిలింప
పథంబును కేసరకుసుమ కేసర శిఖర భాసుర ధూళివిసర ధూసరిత
దిశాపటలంబును, పంచశరవిజయ సహకార చతురంబులగు స
హకార పల్లవ తల్లజ చర్వణంబున గర్వాయమాణ కలకంఠ కుల
కంతోక్తి జనిత సందేహపాంధసందోహంబును వసదేవతా తిలకా
యమాన కలికావళీకలిత తిలకావళీకలికాఫలితంభావుక సభోభా
గంబును, మదనహుత భుగంగార సదృశారవింద సందోహ మక
రంద బిందు సమాస్వాద మదమిళిందబృందాదభ్ర భ్రమణజని
త నితాంత రవణ కారణ సంభూతమిధునశృంగారరసంబును, దు
రంతవై భవంబగుచు నగణిత మృగశరణ్యంబగు సరణ్యాంగణం
బున వసంత వికాస వాసరంబు గనుపట్టెనప్పుడు.

సీ. అలమావి చిగురుల తలమోవ సవరించె

బెనుతీవియల నన లినుమడించె

గంకేళినికేళి కనుమొగ్గ లొడగూడె

వీణమ్రాకులను గారాకులూడె

కలకంఠ కులకంఠ కలవరంబులుపొచ్చె

మలయమారుతములు మసలజొచ్చె

బంధురంబుగగంధఫలులు ముక్కులుదేల్చె
కమలషండము వికాసమునఁబొల్చె
గీ. సకల తరుగుణ మగణిత ముకుళదళవి
భాసమానములగుచు బంధరనినాద
గీతములుబూనె మరుడు సంప్రీతినానె
నుచిత గతిఁ జెందు నవ్వసంతోదయమున.

క. శుకముఖ రుచిరత్వము కిం
శుకము కుల సమగ్ర కలన శుకముఖమునియు
త్సుకమని తెల్పుతెఱుంగునఁ
బ్రకటితముగ మోసెమధువ పజ్జులు గడఁకన్.

చ. మలయనగావతీర్ణవలమాన లసత్పవమాన ధూత కే
వలవకుళప్రసూన రసవై భవదత్త మనఃప్రవృత్తిచే
సలలితరావలోలమద పట్పదవంక్తి సుధాసమాసవం
బలరగఁగ్రోలె బావన వనాంగణసీమ మనోభిరామయై.
వ. అట్టి యెడ.

ఉ. గంధవహస్తసంధయ వికాసము లాసమయంబు దిక్మనో
బంధురమైన తాపపరి భావితుఁడేయ వనాంతకాంత పు
ష్పంధయర్కూంకృతుల్ మదనశౌత్రముబోధ మొనర్పఁగొముదీ
బాంధవనంశమండనుడు పొండుబిభుండు చలించెవెండియున్

క. తనతనువతనుడు తనువున
గొనిబాణముఁజొనుపబొండు కుతలపతికి లో

ననురక్తియొదవె వెలివే

టునునాటును తేటపడడెటులవివశుండు.

చ. అనువగు కేళికేశసమయ మంచుదలంచినమంచితస్థితీ
బెనఁగొనునయ్యశోకరుచి బెంచుకురంటక కుంజసీమకున్
జనపతిమాదితోజనె వశాహితగంధగజంబుపోవుచా
డ్పునమదనాస్త్రముల్ మసముపుంఖముపుంఖముగాడిపారగన్

ఉ. మిత్తినొసంగు బ్రాహ్మణ సమిధమహాశని తుల్యశాపమున్
దత్తరపెట్టుమన్నధు కతలబుననొందెను భర్తృతాపమున్
జిత్తముకేళికంతరము జెందని కాలములోనఁజూచిలో
నత్తరుణీలలామ హృదయమ్ము రయమ్మునడిల్లపోవఁగన్.

శ. చాటుప్రయోగములవా

చాటుండొ విభుండుపుష్ప శయ్యాస్థలిలోఁ

బాటలగంధిక్షౌమము

పేటెత్తఁగనీవి విడిచెఁబ్రియమలరారన్.

సీ. గాఢోపగూహన క్రమనము ద్భవఘర్మ

హార్యంబు సిక్త సర్వాంగకంబు

వేల్లితధమ్మిల్ల విగళత్సుమద్విగు

ణీకృత సుమతల్ప నిర్మలంబు

నితరేతరాస్వాద వితతసుధారసా

ధరితాధరోష్ణ దంతవ్రణంబు

నతులశీతాగ్రసంయుత కంకణకావ్విణ

రాజితతర రతికూజితంబు

గీ. కలిత బిందుప్రవాళ సఖతాది

శోభమానంబు బాహుశ్య సుఖదపార

వశ్యముకులితనయన సద్వర్జిజంబు

గాఁగనవిరతసుతంబుఁ గ్రందుకొనిరి.

క. తన కాయువు దీర్ఘంబై

తనరంగంగల్గియునుపాండు ధరణీధవుడొ

య్యననాయురంతమునుగనుఁ

గొనఁదలఁచిన రీతిరతికిఁ గొమ్మరై చెలఁగెన్.

మ. ఒకదూకీకృత పాశసంగము యమప్రోల్లాసమున్ మానిమి

న్నకజాయూరతిహోలుడై సుఖములన్ నలొవ్వందునభూమిజా

నికీలాలిత్యలతాగృహంబున సమున్మీలల్ క్రియన్ వేగవే

రొకయూరీకృత పాశసంగము యమప్రోల్లాసమున్ గన్పడెన్

క. తరుణీ పరిరంభణముల

గురుజనులూ మోదభరము గొనిరందలు త

ద్వరవంశజుడేమాద్రీ

పరిరంభణ మొందిపాండు పతిమృతిఁబొందెన్.

క. నిద్రనుబలె నప్పడుమృతి

ముద్రలువిభు డంగకములు మూసినఁగనిదా

నుద్రవమున విహ్వలయై

మద్రేశ్వర తనయ శోక మగ్నతనొందెన్.

చ. అదివిని యవ్వనాంతమున కాత్మజవర్గము లోడనేగి పెం

పుదరిగి తాదృశుండు విభుంగని పేరెలుఁగెత్తిశోకమున్

గదురగనేచ్చభోజనుత కన్నులనీరిల సిండభూమిదా
ను దయనుబాష్పముల్ విడిచెనోయనగాదగియుండెవెండియున్.

చ. సహగమనంబు మాద్రియట సల్పగమానితుడై సత్రండికిన్
విహితముగాఁబరక్రియలు విశ్రుతరీతి నొనర్చిరాత్మజుల్
మహితసమాధి దంపతులు మాఁకికెదారును నివృత్తై కమన్
బహునురతోత్సవంబులనుఁబాయకసౌఖ్యముఁబొందిరాదివిన్.

వ. అంత నవనైధవ్య బహువిధ వ్యధలఁబడుచున్న పృథన
మీపంబున నిర్మర్యాద పితృశోక విదార్యమాణ ధైర్యుండును,
సోదరయుతుండును, హృదయవిదిత నిఖిలధర్ముండును నగుచున్న
ధర్మజునకు నిచ్చట వివిధశాస్త్రవోషద్రవంబు గాఁగలదని తలంచి
ప్రకాశ్యకాశ్యపాది శతశృంగముని పుంగవులు సదయులై పాండ
వులఁ గుంతీసహితంబుగా నుత్తుంగమణి సౌధశృంగంబును, కుల
క్రమాగతంబునునగు కురునగరంబున డించిన,

చ. అందలివృద్ధ కౌరవులు నందఱువచ్చి కుమారులేరి మా
నందనులంచు పాఠునృప నందనులన్ గమఁగొనించియా
నందనులన్ స్మృశింపుచు ఘనంబుగనంకములందునుంచివే
జెందెనుశోక బాష్పములచే నిలయెల్లడవెల్లి గొల్పుచున్.

క. పాండవుల కొమరె పాయమ
ఖండితబహురూపకలనఁగాంచక ధృతరా
ష్ట్రుండుగరమ్ముగరమ్మున
నిండినవేడుకను బునికె నెనరులొరంగన్.

- సీ. వారల కెయ్యవివలయు నిష్టంబులు
 ప్రత్యహంబును నెడఁబాటుఁజేసి
 కడుతనసుతశతకంబు కంటెను పాండు
 సుతులయందంబికాసుతుసకధిక
 సంప్రీతికల్గుట స్వపితృవాత్సల్యంబు
 గని మత్సరంబునఁ గర్ణ ముఖ్య
 దుర్యోధమాలించి దుర్యోధనుఁడు తన
 క్రూరచిత్తంబున వైరవిషమ
- గీ. శాఖలను గల్గిఫలమునాశంబుఁగాగ
 నమరు నొక్కవిరోధవృక్షమునుఁ జెంప
 నదియుఁ జెంపయ్యె ననుదినంబధికమగుచు
 దైవికము బీజమగుచును దనరుచుండ.
- క. పట్టాభిషేకమగుచున్
 బట్టగు దుర్యోధనాది పరుషులనుదురుల్
 కుట్టాకభావకుతుకము
 బుట్టంగఁజేయుచాయువుత్తకుఁడెలమిన్.
- క. భువిలోనై దుతెఱంగుల
 బ్రవహింపుచు నున్నయట్టి పౌరవరోపం
 బపుసింధుతతికిఁ గ్రమమున
 బహుజుఁడను సంగభూమి పరగఁగనయ్యెన్.

వ. అంతనొక్కనాఁడుకుమారకులందఱు భాగీరథివారి విహారం

బులఁ దడవు ప్రొద్దుగడపి యుత్తుంగతరంగంబుల వలన నుత్పా

లిత ఘనకూటంబుల ననుకరించు పటకటీరంబులయందు పరిగృహీతమనోహరాంబర పటీరహార వారంబుల నలంకృతులై కుశల కుశీలవబాలకకులశీల కాశలంబగు పేశలవాదిత్రవిచిత్ర నిజస్తోత్రంబుల వివశీకృత మనస్కులై సుఖంబుండునప్పుడు.

చ. ఘనతరనూత్నరత్నచయ కారిత గౌరవ మంచకల్పమై

తనరు సముజ్జ్వలత్కుముద తల్పమునం దనిలాత్మజుండు తా

దిన విత్తిప్రభంజనము దేవనదీ కమలస్థగంధమున్

దనువునఁ దాల్చి దీవి నలతన్ సుఖనిద్రను జెందియున్నెడన్.

ఉ. కౌరవరాజనందనుఁ డకౌరవరీతి నిశీధమందునన్

మారుతిఁ జంపఁబంప నతిమానితులై యశీతుండికల్రయం

బారఁగఁజేరియంతట నియంత్రణపేటికకోటులై త్రిమా

భూరి భుజంగ సంఘముల భోరున్ బై నిగుడించి రుద్ధతిన్.

గీ. తండ్రినలమెడు సుతుల చందాననవుడు

చిలువగమి వాయుసూనుని జేరిపెలుచ

భూరిభయదోగ్రజిహ్వప్రసారణములు

జేసెబయలాక లింపుచుఁ జెలుపు మిగుల

ఉ. పాపనికాననీస్థిత కృపాఘనపావన 150

గావళిమున్ గ్రమంబుల నాయువుగాయము లందురెట్టిగా

వావిరి నాశిషంబుల నవారితరీతుల ముందువెన్నఁగాఁ

ద్రాక్షకొనంగ నిల్చె ననుధారణదారుణ లీలఁగ్రాలఁగన్

క. అనిలాత్మజు నంగంబుల

ఘనతర దశనములనుంచు కాకోదరముల్

చనియెను నాలుగుదిశలకు

ననునై తమ మంత్రకోధ మడగిన భంగిఁ.

సీ. ఆగతి సప్రాణుడగు సంతనొకనాఁడు

నిద్రారుణాక్షునిలకుమారు

నకు మూఢులై న వారొకసౌమ్యులనుబలె

గరళాన్నకబళంబు వరుసనిడిన

దానవిహ్వలుడై నఁ బూని పావనదీర్ఘ

తరరజ్జువులగట్టి తడయకపుడు

సురవాహినీమహత్తర జలంబులలోనఁ

గడువడిఁబడఁద్రోచి గర్వమలర

గీ. వీరుడగు భీమునడగింపు వెరవుగల్గె

శురనదీతీర సీరమీ సురుచిరంపు

గుణములును సాధనంబులై కొమరుమిగిలె

ననుచుగాంధారి సుతకోటి యతిశయిలై.

వ. ఇట్లు బడఁద్రోచిన యనంతరంబ పాతాళ గహ్వరంబు
సొచ్చి యచ్చటి వాసుకిచేత సమ్మానితుండగు నా ధృతిమంతుం
డగు భీముండు నాత్మగుణగణంబు లుగ్గడింపుచు నాప్తులగు
సమాత్యులతోడ చింతంబడి హా! భీమ! హా! వత్స! హా! రిపు
భర్తసన! ఎందుబోయితివో యని బలునెలుగు బొగులంబూని
విషాదింపుదున్న కుంతికి నవమంబగు వాసరంబు ననవమంబుగాఁ
జేయుచు ప్రభంజనసూనుండు సమృతత్వంబున వచ్చి నేత్రోత్స
వంజలరఁ బొడనూపెనపుడు.

క. వచ్చిన యచ్చిఱుతనికిని

జెచ్చెరగజ బలమునమ్మత సేవనమును దా
నిచ్చెను గాత్రమునకుఁబృథ
యచ్చెరుపడి భాతృశత్రులలరన్ దలఁచన్.

వ. అంత.

ఉ. ఘనస్కీర్తిలతావితానముచిరా కాష్టాగతస్ఫూర్తి
గనదొన్నత్య ధనుఃప్రవీణతపరా కాష్టాగతస్ఫూర్తిగాఁ
దనయవ్రాతమునేర్చునంతకు నుపాధ్యాయున్ నియోగింపుమఱ
చునుదేవాపగనూనుతోడఘృతరాష్ట్రండానితిచ్చెఁగఁమఁ.

సీ. తద్జ్ఞాఁడై సట్టి యాతడునట్లకాకని
రెండవశరజన్ము రీతినెనఁగి
శరజన్ముడగు కృపాచార్యుచేత సముద్య
దనవద్యచాపవిద్యల నొసంగి
మున్నదిపునరుక్తముగ జేయుతలఁపున
కొలుపునుదగు మాన్యకోటితోడ
పరజైత్రగుణులగు పౌత్రులనెంతయు
నుపహరిగరిమల నుచితరీతి

గీ. ద్రోణు ధనురాగమప్రాణు దోఃకృపాణు
స్థాణుపదభక్తిపారీణు శరధురీణుఁ
జరణసరణిని నిలిపి విస్ఫురణమెరయఁ
బ్రీతిఁజేసిననతఁడు సంప్రీతుడయ్యె.

క. గాంగేయకలశ భవుల య

భంగురమగునట్టి సఖ్యపాటవమును వే
గంగనిహ్వాంబుధిని ము
నిగెనపుడు నచటిపౌరనికరములంతక.

క. ద్రోణుననుగ్రహమున న

మౌనావకులు తూర్ణముగను మహనీయములౌ
బాణాసన విద్యలచే
రాణించిరి నైజగుణ విరాజితరీతిక.

ఉ. అంతటనొక్కనాడు కలశాత్మజుడాకురు పుత్తులం దట

ప్రాంతమునందు నిల్చికలభస్థితి నీరములాడతజ్జలా
భ్యంతరవర్తినక్రమటు పాదసరోజముఁబట్టి యాకృషీ
కాంతుశరాగమాంతుబుధకాంతుమహాంతుగ్రసింపజొచ్చినక.

గీ. గురుడుతటికంపుటురిబడు గువ్వపోల్కె

సలరిశిష్యులసారంబుఁ దెలియవేడి
తునుముడినక్రమునునాగ ననువుగామి
మానిరందలు కవ్వడిఁ దానిజంపె.

వ. ఇట్లు మకరిబారిఁగొని గురుని సంకటంబు వాపిన నతండు

సంతసించె నివ్వీధంబున బ్రవర్తింపుచు నంత నొక్కనాడు.

చ. అరయఁగవారలందఱు శరాసనదక్షిణులై నయంతమీ

ద రయమునన్ గురుండు గురుదక్షిణగాఁదన కై కడంగి మీ
రరిగియుపార్షతుంబొదివి యాతనినుద్ధర వృత్తిబల్కినఁ
గరమునఁబట్టి తెండనుచు గ్రక్కునమర్మము గాఁగఁబల్కినక.

శ. గురుచోదితులయ్యుననం

తగ మహామహామికలఁజని రథ స్రతతులఁడ

త్పరమునిరోధింపుచు సం

గరగరిమచిరంబుగాఁగఁ గడువడిసలుపన్.

చ. అమితబలుండుపార్షతుఁడు నక్కురుకోటిని పూర్వపక్ష భా

వమునొనరించిభల్లముల వాసవసూనిని విల్లుద్రుంచిన్

సమదభుజాంచలప్రథిత చంచలఖడ్గ లతాసహాయుడై

విమతుని పై నరుండడరె విస్మృతులై విబుధుల్ నుతింపఁగన్.

శ. సిద్ధాంతంబుగ ద్రుపదుని

బద్ధించి రథంబుమీఁదఁ బన్నుగనిడెనా

సద్ధర్ముండ గుపార్థుడు

యుద్ధాంగణసీమయందు నున్నతకీర్తిన్.

వ. అంత.

శీ. కవ్వడిని మ్రోలనిడికొని కౌరవాలి

గురునిసన్నిధి భక్తిచే శిరమువంచె

ద్రుపదరాజేంద్రుఁడునుసంత విపులమైన

శిగుబొడమిన కతమున శిరమువంచె.

చ. అనవుడుసూతునింగని మహామునులిట్లని రోగుణాధ్యాయా

ఘనుడగు ద్రోణుణ్ణిటి పగగల్గి నృపాత్తముడై నసోమకేం

ద్రునినిటుభంగమున్ బలచె దొల్తకృపుండు కుమారకోటికిన్

జనుగతిన్ బొడయెన ఘటజన్ముఁడుపిమ్మట నెట్లుచొప్పుడెన్.

క. మోదమున వాజస్థము

లాదిగవినుపింపు వినగనయ్యెడిమదిలో

మేదురకుతుకమునావిని

యాదరమున సూతుండిట్టు లనుమునితతికిన్.

చ. వినుడు ఘనుండుగౌతముడువిశ్రుతపుణ్యచరిత్రుడమ్మనిం
ద్రునకు శరాళితోడఁ దగదొల్లి జనించెను బాలకుండువాఁ
డనుపమచాపవిద్యల సమంచితుడై కడకన్ దపంబునన్
దనరఁగలోకముల్ బెగడెదారుణయైన తదీయనిష్ఠకున్.

చ. అనయమునిట్లు గౌతమిమహాత్తరఘోరతపంబుచేగడున్
బనుపడదానిబాపుటకుఁ బాకనిఘాదను శాసనంబునన్

వినుతశుభాంగియైన యొకవేలుపు టచ్చరవచ్చినంగనుం

గొనిమునిమార బాణములకున్ వెన సంచలి తాంతరంగుడై

వ. ఇట్లా శరద్వంతుండు మదనరాగంబున రేతఃస్థలనంబగు
డు నమ్ముని శరచాపకృష్టా జనంబులచ్చట విడిచి యొండు వనం
బునకేగి తపంబుసేయుచుండె. తదీయరేతంబు శరస్తంభంబున ద్వి
విధంబై పడి కుమారియుఁ గుమారుండనై జనించి రంత శంతసుం
డు మృగయ కయ్యటవి కేగి దైవయోగనంబున సేనాగ్రచరునిచే
వారలంజూచి తల్లక్షణంబు లుపలక్షించి యొక్కముని సంతానం
బుగా విచారించి యాశీశువులందెచ్చి కృపాయత్తచిత్తుండై పె
నుచుచుంటజేసి కృపియనియును గృవుడనియును నామంబులయ్యె
పదంపడి శరద్వంతుండు వచ్చి తదీయ జన్మప్రకారం బెఱింగించి
శారద్వంతు నుపవీతుంజేసి వేదంబులును ధనుర్విద్యయుఁ గలుపి

చనియెనట్టి కృపాచార్యుండు గాంగేయాను మతంబున కురు
కుమారులకు ధనుర్వేద్యయభ్యసింపఁ జేయుచున్న సమయంబున
ద్రోణాచార్యుం డరుగుదెంచిన సతనిచే నస్త్రశస్త్ర శిక్షితులైరి
తత్ప్రకారింబు వినుండు.

సీ. ఘనుఁడు భరద్వాజుఁడను మునియభిషేచ

నార్థముగంగకు నరుగనచటఁ

దన్నదివేలుపుతరుఁగి ఘృతాచి జ

లక్రీడనల్పనా లలనఁజూచి

మోహితుఁడై శుక్ల మోచనంబొనరించి

ద్రోణంబుననుబట్ట ద్రోణుఁడచగ

నుద్భవించెను బాలుఁడొగి శుక్రసంశంబు

గాంచియుఁబరమేష్ఠి కల్పఁడగుచు

గీ. మఱియుప్యషదుఁడనెడి మానవపతి భర

ద్వాజనఖుఁడతండు తపమొనర్చు

చుండిమేనకయును సూనాపచయమొన

రింపుదానిజూచి నృపవరుండు.

వ. మదనావేశంబు నరేతఃస్థలనం బగుటయు పాదంబున నా
చ్చాదించిన మరుదంశంబున ద్రుపదుండును కొడుకుపుట్టిన పృ
షదుండును వానింభరద్వా జాశ్రమమునంబెట్టి పాంచాలపతి నిజ
పురంబున కరిగె సంత ద్రుపదుండును ద్రోణునితోఁ గూడి వేదం
బులును ధనుర్వేదంబునుఁ గఱచి తనతండ్రి పిమ్మట పాంచాలదే
శంబులకు నభిషిక్తుండయ్యె ద్రోణుండును నగ్నివేశ్యుండను ము

నివలన నాగ్నేయా స్త్రీదిదివ్యబాణంబులు వడసి కృపాచార్యు
చెలియలు కృషియను దాని గురు నియోగంబున వివాహంబై
యశ్వత్థామయను సుతునింగాంచి ధనార్థియై పరశురాము పాలి
కింజని తనవచ్చుటచెప్పిన ద్రోణునకు రాముండిట్లనియె.

క. కలధనమెల్లను మునుమును

పలుపురి విపులకునిచ్చి పడఁపడి వినుమీ

యిలఁగశ్యపునకు నిచ్చితి

కలదిఁక శస్త్రాస్త్రములును గాయముననఘా.

గీ. వీనిలోననెద్ది వేడుక? దానిన

యిత్తుననిన ద్రోణుండిట్లులనియె

ననఘనిఖిలధనము లందుత్తమంబగు

ధనముశస్త్రధనము దానినిమ్ము.

వ. అని యస్త్ర శస్త్రంబులుగోరి యతనిచే సుప్రయోగోప
సంహారంబులు సరహస్యంబులుగాఁ బడసి ధనుర్విద్య యభ్యసించి
వీడ్కొని ధనార్థియగుటంజేసి చాలసఖుండు గావున ద్రుపదుని
పాలికరిగి యేనునీకు సహాధ్యయనుండనని కలయాపు ప్రణయ
పూర్వకంబుగా నెఱింగించిన ద్రుపదుండిట్లనియె.

ఉ. నన్నునునిన్నుజూచి ప్రజనవృదె నాచెలి వీవటన్నచో

నెన్నటిసఖ్యమీవెవడ వీగతిఁబల్కఁగ నేనెవండ న

భృన్నతులై న రాజులకు నొప్పనెవేదల తోడఁజెల్మికా

దన్న తలంగి పొమ్మిటుల నాడఁకధౌర్యము చాలుఁజాలికా.

వ. అదియునుగూక కార్యార్థంబునంజేసి మిత్రామిత్ర సంబం

ధంబులు సంభవించుంగాని, మాయుట్టిరాజులకుఁ బేదలతోటి
ఖ్యంబువాటిల్ల నేర్చునే కయ్యంబునకును నెయ్యంబునకును సమా
నంబు వలయుంగాని యసమంబు లగుగాదు, కొలందికి మాలిన
యట్టి మాటలాడక విన్నక చనుమని యవమానంబుగాఁ బలికిన
ద్రుపదుని చేనగు తిరస్కారంబు హృదయ శల్యంబుచు బోలె
మనంబు విరియింప దోడ్పడు పుత్రకళాతాగ్ని హాత్రంబుల
తోడన వ్పొబాసి హస్తీపురబాహ్యంబునకు వచ్చునంత.

సీ. ధృతిరాష్ట్ర పాండునృపతు లపుత్రుకులొగి

కందుకకీడ లింహందనాడ

గడఁగి తత్కంచన కందుకం బొక్కింత

చేతప్పి యొకపాడు నూతఁడిబనఁ

దానిఁగై కొనుటకుఁ దగువెర వెఱుంగక

చిఱుత లాకూపంబు చెంతమఱుంగ

నదియెల్లఁ గనిదోడ్పడఁనమయంబున

నచ్చటికేగి యిట్లని యెనగుచు

గీ. భగవంశ భవులు పటుచాప కుశలురు

బంతి భావిఁబడిన చెంతనిట్ల

మిన్నకున్నఁ దగునె నన్న గనుండుమీ

కందుకంబు శరముఖమున దెత్తు.

వ. అనిపల్కి యొక్క బాణంబు బంతినంటనేసి తద్బాణ పుం
ఖంబునొండు శరంబున నాటించి క్రమంబున నట్లన ప్రతిపుంఖం
బును శరంబులనాటించి బంతిఁదిగించి బాలురకిచ్చిన.

క. వారందఱు విస్మయమున

భూరిముదంబొప్ప ద్రోణబూజించి నయం

బారగఁదోకొని చని యది

గౌరవమున భీష్ముతోడగ్రమమునఁదెలుపఁ.

వ. అతండును దోణబూజించి మహాత్మా! భవదీయ వృత్తాంతము నవిస్తరంబుగా నానతిండుచు ద్రోణాచార్యుండును దాను మున్నగ్నివేశ్యుండను మహాముని పాల బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబున వేదాధ్యయనంబు నేసి ధనుర్వేదం బభ్యసించుటయును పాంచాలపతియగు పృషతుని తనయుండు ద్రుపదుండను వాఁడు తనతోడ విద్యగఱచి బద్ధసఖ్యుండై పురంబున కరుగుచు, నీవు వచ్చునాఁడు మదీయ సామ్రాజ్యంబున కర్హుండవని ప్రార్థించుటయును, పదంపడి గౌతమిం బాణిగ్రహణంబుచేసి, యశ్వత్థామయును కొడుకుంబడసి నిధానుండ నగుటంజేసి రాజు (..... గకుండుటయును ధనికులగువారి కుమారులు పాలు ద్రావంజూచి క్షీరార్థంబు కుమారుండుపోరు వెట్టుటయును పృషతుపరోక్షంబునఁ బాంచాల దేశంబులకు (.....) మని తలంచి చాల సఖుండని విచారించి యారాజుపాలికి ధనార్థంబుగాఁ జనుటయును నతండు దన్నుజేసిన యవమానంబును మున్నగానెఱిగించిన భీష్ముండు కలశభవుగారవించి యయ్యయిపదార్థంబులదృష్టంజేసి మనమల గుధృతరాష్ట్ర పాండురాజకుమారులనప్పగించిన బ్రీతుండై వారల శిష్యులంగాఁజేకొని నిఖిలాశ్రుత ప్రాంతంబులు గఱపి పూర్వవైరంబు కతంబున నర్జునునిచే దృపమనట్లుపట్టి తెప్పించిన.

చ. సరవి సధిజ్య ధన్వదగు శక్రతనూజునిచేతముందరన్
 టిరముగనున్నవాని నిజతేజముబోయిన లజ్జగన్నులన్
 బురిగొనువానివిద్విషుని భూరిగభీర వచోవిలాసియై
 దరహాసితాననాంబురుహతన్ దగవారగ నగ్గురుండనున్ .

శా. ఓరీరాజకులాగ్రిగణ్య మరిసీవోకావో ఘోరాటపన్
 నారాచాభ్య సనార్థమై యచటసన్మాన్యాగ్ని వేశ్యుంపి సం
 బారాధింపుచు నన్ను మత్కృత పితృతృత్కంఠంబు నీకిచ్చి పెం
 పారన్దక్కిన భాగమే ననుభవేహన్గొందు నంచాఙ్గినన్

ఉ. పిమ్మట రా త్సురప్రదర భీషణవిప్రియభాషణంబు చి
 త్తమ్ముగరీయసంబగు వెతంబడనక్కట వేదవిప్రు నొ
 క్కుమ్ముడిద్రోవుడంచనిచి యుర్వితలంబఖలంబుగొల్లగా
 సమ్మతినాకృమించిగొని సారె భుజించెను గారవంబునన్

క. ద్రుపదస్థితి జడనక్తం
 బెవుడును నావాల వృద్ధమెల్లరుసనిరీ
 విపుడు తదాఖ్య వహింపఁగ
 నుపగతమై మిత్రోతేజ మొరయకపోనే

వ. ఇట్లు వ్యాహత వచనంబుల పౌరవాంతంబున భార్గవసమీ
 పంబునుంబోలె ధనురాచార్య ధర్మితుండగు పార్వతుండతనిచేవిడు
 వంబడి కృత్యవిదుడగుచు గుంభ జంభ రిపుసంభవులకు సంగర
 మాధురీణతం గెలువంజాలు సుతద్వయంబును భాగీరథీతీర వనకు
 టీరస్థిత మునిరాజకృత యజనానుగ్రహంబునఁ గాంచి సుఖంబుం
 డె సంత.

చ. అరయఁ దపోబలంబున సమాహితదృగ్జలజంబు భంగిను
స్థిరుఁడగు ధర్మనందనుని దివ్యసువర్ణ మయాసనంబునన్
గురువిభుఁడౌచి కేయుఁ డవకుంతిత సంగతినుంచివారిచే
సిరియలరారి యొప్పనభిషిక్తునిఁజేసెఁ బ్రజాళిమెచ్చగన్.

సీ. క్షౌవలయంబశేవము భరించిన యతం
డఖిల జనంబులు నతిశయిల్ల,
భాలింపుచునునంత భర్మంబులును యథా
గతిన్మృత కప్పముల్ ఘనతనిడఁగ
ధనియయ్యెఁ గౌరవోత్కరము హర్షంబును
దక్కి విచారంబుఁ దాల్చియంతఁ
బార్థభుజాదండ బలము ప్రత్యహమును
వర్ణమానంబుగా వసుధనొప్ప

గీ. అని యసహ్యంబుగాఁ దండ్రిమదిదెరల్పఁ
దనరి ధృతరాష్ట్రుఁ డవరజ తనయులందు
సమ్మతముమానె మాతృ దోషమ్ముచేత
వెలినిఁజీకటి భంగిలోపలనుఁ జెందె.

క. అంతట దృతరాష్ట్రుఁడుబహు
సంతోషితుఁడగుచు సహజసద్ధర్మంజ
య్యంతక సూనునిరాని
చెంతయు నవహితవాక్యమిట్లని పలికెన్

గీ. వత్స ! యిప్పుడు వారణావతమునందు
తమ్ములును గొల్వినట విహితమ్ముగాఁ

ప్రజలఁ జెందెనునాపదల్ పరిహరించి
మించునుఖమునఁ బుడమిఁ బాలించుమనిన.

చ. ఒనరదదాశయంబెఱిగియుండి యుధర్మజుఁ డట్ల కాకయం
చును జనకాజ్ఞఁబూని తనశోభజెలంగు గుణప్రీతిచే
ననువుగఁబేరు పెంపగు నిజాన్వయమెల్లను తాదృశంబుశౌ
ఘనతరపాలన క్రియలఁ (గాంచిసక్తిరై) దలంచివేడుకన్

గీ. ధర్మతనయుండు తమ్ములు దానునపుడు
తత్పురముఁజేరె దద్వాక్య తఱిదలంచి
కర్మచోదనమున నన్యకాయమునకు
నిందియంబులతో జీవమేగినట్ల

వ. అంత

చ. వినయమునన్ బురోచనుఁడు విశ్చిత్రవస్తు మనోభిరామమై
యనువగు లక్కయిల్లుగరమారగఁజూపగఁ బార్థివోత్తముల్
ఘనతరనూత్న వస్తుతతి కల్పితమైన జగంబుఁబొంది న
ట్లనుపమలీలఁజెంది రవుడందఱు డెందము లుల్లసిల్లగఁ.

క. వారాకృత్యము విదురుని

చారునిచే నెఱిగి రదియుఁ జాతుషమనియున్
గౌరవపతి కల్పితమని
మారణవిధి కన్నీజొన్న మతమగుననియున్.

సీ. మరియుసుర్యోధను మంత్రిపాండవులను

సమయింప గూఢభావములుమోర

ననుదినంబును సమయంబుఁ జూచుచునుండె

ననలంబుఁ దరికొల్పు నాశనంత
 నొకనాఁడువారల కొకభృత్యురాలును
 బలె నిషాది కుమార పఁ క్తితోడ
 నామిషఫలములయందు విషంబుంచి
 యిచ్చుటకై వచ్చి యింటిక్రేవ

గీ. నెఱిఁబురోచముడును దాను నిద్రఁజెంద
 దీఘనిద్రయొసంగ మదిం దలంచు
 చందమున భీముడతివేగ సరణి వపు డ
 గారమారాత్రిఁ గీలికి ధారవోసె.

క. జననీసోదరులను తన

ఘనపర్యంకాయమాన కరశిఖరమునం
 దునిచియు విదురిని కింకరు
 డొనరించిన వివరసరణి నొయ్యన వెడలెన్.

చ. ఆరాజన్యుల విద్విషత్ప్రకట సర్వాంగంబులున్ వహ్ని వే
 ర్వేరం సప్తశిఖాసమున్నతుల సంప్రీతిన్, విభాగించి చె
 న్నారం దృష్టివహించిమించి యటనత్యంతంబు నప్పావనిన్
 సారెన్ నన్ను తిచేసె నంత నిజశీర్షస్థాల్య కంపస్థితిన్.

చ. పురజనులుం బ్రభాతమున భోరునతాపము రోగసంగతిన్
 వరుసధరించినట్టుల నివారణ సశ్రువులుంచి శాంతిజెం
 దిరి క్రియచేడఁ దగ్నికడతేర్చుతెఱంగున నచ్చటంగృహం
 తరగత వై భవంబులను దాహిత గేహములెల్ల జూచియున్.

చ. పదపడి యాత్మకింకరుని భాషణపద్ధతులొదరించి యా
 నదనమునందు దగ్ధతను సంఘము బాండుకుమారులంచు నె
 మ్మడిదగనిశ్చయించి కడుమానితులై యటభార్తరాష్ట్రులే
 పొదివిరి శోకకై తవమునొంది ప్రమోదజలంబు లొప్పుగఁ.

వ. అంతనచ్చట గంధవహనందనుం డంధతమసద్గురందరం
 బై నిజచరణ జవనముద్గత మారుతోచ్చలితవిటపిటపావస్థితని
 ద్రాతాంతనితాంత శకుంత సుతాన పరిభ్రమణ మిశదీషద్ధ్యా
 ననిధ్యానంబగు నధ్వంబునంజని యొక్క కానన కాసార తీర ప
 రిసరంబున వారలడించి తదీయ పరిరక్షణ జాగరూకుండై తుణ
 మాత్రింబున్న సమయంబున

చ. జతు రురుగేహదానమున సఖ్యముజెందిన వీతి హోతుడ
 ప్రితిహతమైన యట్టి వనపద్ధతిఁ గ్రమ్మిన జిమ్మచీకటిఁ
 హతమొనరించిమారుతికి సద్వసుఖంబొనఁ గూర్చుంబంచెనో
 యతులితకీల నాగఁతటిదాభయొ కంగననిల్చెముందటఁ

గీ. వీకనధరోష్ఠముల విభాగైకరేఖ

కలికిముఖ పంకజంబునఁ గలదోలేదో

అనెడు మదిలోని సందియంబడపుమాడ్కి

పనితమానము మాని యిట్లనియెనతని

మ. సరభుగ్గ్రామణిజంతు సంచయనమున్నాశక్తియన్ గాలుతో
 సరినెన్నందగు నాహిడింబుండు భుజాచాతుర్యమున్ మిరఁదా
 నరయఁశాస్తియొనర్చు నీవనిమదీయభ్రాత నాపేరు భూ
 వర సుత్రామ హిడింబ మాకిచట దుర్వాస్థితుల్ సంస్థితుల్

ఉ. శంకయొకింతలేక విలసత్ స్థితి నిచ్చటనున్న నింకనే
వంకనబోవవచ్చు గరువంబుననిల్చిన నీకునంచుఁ దా
బింకముతో మదగ్రజుఁడు భీషణభంగి గ్రసింపఁబంచె హృ
త్పంకజ రంగసీమనిటఁ బంచశరుండు నటించుదుండెడిన్.

క. రుధిరంబానెను కోరికఁ

బృధుగతిసేకడకుఁబంచె బిశితాహారం

డధరంబానెను కోరిక

మధురంబగు నీదురూప మహిమందవిలెన్.

గీ. ఇపుడు నీకొకవాక్యము హృద్యలీల

నుచితముగఁ జెప్పెదనువిను మురక రణము

మారణమునుమ్మి యాశీలమహితుచేత

మార రణమున ననుబొందు మంచెదగును.

క. కృపచే రయమున గాని

మ్ము పయామవిధాన మిప్పుడొందియు నీతో

విపులాకాశ దిశాదుల

నపరిమితక్రీడతోడ నలరెదఁబ్రీతిన్.

మ. అటులంబల్కుచునున్నన త్తరిమహానాద్యద్విస్ఫులింగచట్టా

స్ఫుటదృక్కోటరకోపవహ్ని భువివేచూడన్ భుజాస్ఫోట ది

క్తటవాచాటితుండై హిడింబుడట కంతనీవచ్చి చండాని ని

న్నిటనుండంబనిబంచినాడనె యటంచెంతేని భర్జించుచున్.

ఉ. మిత్తినిబోలె నిన్నిచట మ్రొంగెద నెచ్చటికేగవచ్చునం

చత్తరుణీమణింగదియు నారజసీచర వీరుతోడఁ బే

తెత్తెనునల్కచేత నసమృత్యువుపోలిక మారుతాత్మజుం

డత్తరిదాకె బాహుబలమగ్గలమై తమకింపుచుండగన్.

చ. గిరిగిరితో మహిరుహముగేవలవృక్షముతోను హేమాన్నతిన్
గరముగరంబుతో వచన శౌరవమొప్పు బరస్పరంబును
ద్ధుర రణకేళిసల్పిరట దుర్జయులై న సమీరభూ నిశా
చరు లతిఘోరహాపములఁ జండగతిన్ జయకౌతుకంబునన్.

శా. శుంభద్విక్రమ శాలివాయుసుతుండప్రక స్థితైముష్టిచే
జంభారాతి బలాసురుకా నిశితవజ్ర ప్రాసాదిగూర్పునం
రంభంబొప్ప హిడింబుమస్తకము శేఘ్రింబుచ్చిరోవక భుజా
గంఢీరధ్వనిబర్వ నేసి శమచుంగాంచంగబంచెదగన్

వ. అంత తిమిర కదంబంబునుంబోలె హిడింబుచే నిర్మృక్తు
లగుచు నయ్యహర్ముఖ సమయంబున వనంబున వికస్వరశీలంబు
లగు కమలంబుల పోలిక నారాజ సందుచులు మేల్కని వీతి
హేమాత్రముని యాశ్రయంబున వీతిహేమాత్రభాసురుండగు
వ్యాసుంగని యమ్మహాత్ముని శాసనంబున కతిపయనాసరంబు
లండ్రొడ ననిలనందనునకు హిడింబవలన ఘనోత్కచుండ విర్భ
వించి తండులకు నమస్కరించి తావక కార్యంబుల స్మరణమా
త్రంబున నరుదెంతునని విన్నవించి జననీసహితుండై యధేచ్ఛా
నువతకానంబులఁ జనియె. వారును గండమూలాద్యశనాయాసం
బులఁ గొంఢోకకాలంబు గడిపి బకబలాక్రాంతంబగుచు ప్రావృ
ట్టమయంబును బోలె బ్రత్యహవర్ధమాన బలిశోకంబగుచుఁ
బాతాళతలంబునుబోలి సూర్యతనయానుకూల ప్రతిష్ఠితంబగుచు

నంగరాజ్యసీమనుబోలి యేకచక్రాభిధాన ధారణంబగుచు రవిరథ
చరణంబునుంబోలి యొప్పు నేకచక్రపురం బవక్రక్రమంబునం బ్ర
వేశించి యొక గృహమేధిగృహంబున నధివసించి సుఖంబుండునెడ
మ. వికిరంబెత్తి కుమారులప్పురిని వేర్వేరన్నముండెచ్చి యం
బకు సర్పింపఁ దదన్నరాశి సగపాల్పాగించి ధర్మాత్మజా
ది కుమారాభికినిచ్చి తక్కినది కుంతీసాధ్వీ దావాయుసూ
తికినిచ్చుం బునరుక్తపోషణములై దీపింప నయ్యంగముల్.

క. అందలివిపులు గుంతీ

నందనులకుఁ గలిగినట్టి నాశమడుగ మే
మిందేవిందుము తత్త్వితీ
నెందునెఱుంగమనిరి వారు నెల్లరితోడఁ.

మ. కడిమిఁబ్రాహ్మణులొండొరుల్గదిసి యేకాంతప్రదేశంబులన్
బుడమిం శూలిచె నొక్కయత్నుఁడుహిడింబున్ వేగనంచాడుచు
న్నెడనబృాలురు మారుతాత్మజమొగబీక్షించి సాకూతమే
ర్పడ మందస్మితముల్ ముఖాబ్జములనంపాదింతురొక్కమ్మజిన్

సీ. ఒక్కనాఁడంత ర్గృహాపరిస్థలిని సా

యంతనమున నిజకాంతునంక

సీమనుండెడు తమచిన్ని బాలకునిఁ గౌఁ

గిటఁజేర్చి బాష్పముల్ గిరిగొనంగ

నసురాపరాధ రోధానుభయంబున

మందమందముగ నాక్రందనంబుఁ

జేయువిప్రాంగనఁజేరి తద్దురవస్థ
తనదియుఁ బలెవిషాదమునఁ గుంతి

గీ. కరుణదనరార గద్గదకంఠయగుచుఁ
బలికె నేటికివగఁచెదో బాలతెల్పు
దుర్ఘటంబై నదై నను దొలఁగఁజేసి
మిమ్ము సంతోషితులఁజేతు నమ్మయిపుడు.

మ. అన నేమంటివెత్తి? మే లిటమవీయంబై న పుణ్యంబునీ
ఘనకారుణ్యముచే ఫలింపనగు నింకం జెప్పెదన్ మావిప
త్తిని దోబుట్టినదానిపైఁ జెలిమి నింతీ! యుండున య్యంతకుం
డనఁ గాళిందితటాంతికాటవి బకుండంచొక్కఁడున్నాడిటన్.

చ. పురమునఁగల్గువారి మదిఁబుట్టదు చేటనియొక్కమాట నెం
దరుగఁడుఁ బ్రత్యహంబు దమకయ్యెడునొక్కొకవాసరంబునన్
బురుషుని వానికిఁబలికి భోరున నన్నమురాశితోడ నీ
కరణిని చాలనాశ్చక్కిక కాలమువచ్చిన నిత్తురొక్కనిన్.

క. అటువంటి ప్రళయకాల
స్ఫుటకఠినావసరమిపుడు బొందెడుఁ దమకు
త్కటగతి బకబలికని మి
క్కుటమగు నెవ్వగలచేతఁ గుండెదమబలా.

క. ప్రబలుండగు బాలకుని
గబళించుటగాదు మామకంబగు సుకృతం
బబలా! కబళించుట సు
మ్ము బకుండిందులకు నెందుఁబోవుదు మింకన్.

క. సంతానమూలముం బలె

సంతతికొకపుత్రుడుండ సంవర్తక కా

లాంతకుగతి రక్కసుడగు

వంతుడినంబెల్ల యీయవస్థకుఁ జెలియా!

క. ఈరాత్రివేగ నిదిగో

ఘోరంబగు సమయమింకఁ గూడెడుదమ్మకై

గూరిన యీవెలయెంతని

నీరేజదళాయతాక్షి నీకెఱిగింతున్.

వ. అని యిట్లుబలికి సరభసావగాహంబు మానసకాసార శోక
సీరంబుత్కూలితంబై వెడలుతెఱంగున విశ్వంఖల సయనజలంబు
వెడల నడలు నయ్యింతికిఁగింతి నిజాత్మజులయందు ద్వితీయుం
డును సమరంబున కద్వితీయుండును నగు వాని నీకునిత్తు వాఁడు
భవదీయ శోకరిపుప్రాణనాశంబులకు సమర్థుండగు. దుఃఖంబుడు
గుమని యీ రార్చిన.

క. మానుగనాదంపతులకుఁ

గానంబు నశ్రుహేతుకంబగు శోక

స్థానంబునఁ దత్తణమున

నానందాతిశయమొదవె నాదేశగతిన్.

క. సరగున మరునాడెల్లరు

పరితుష్టింజెందఱాల భాస్కరుఁడును బా

గ్ధరణీధర శిఖరంబున

సరభసముగఁబొందుచున్న సమయమునందున్.

గీ. చాలనన్నము దధికలశములు గూడఁ

దద్బలిక్రియకర్తమా దానినుంచు

నట్టిశకటంబుఁ బావని యధివసించి

చనియె బకభవనముగల వనమునకుచు.

శా. కంకాలోచ్చయకల్పితాంతకచమూకాశేయచిత్రప్రభా
సుకాశంబు దిదాపవాహ్యమహిషోచ్చాస్వసోగ్రచక్రానిలో
త్సంకేతంబు సృగాలఘోషయుత రక్షస్థాన మచ్ఛోట ని
శ్శంకక బండినిఁగల్గుతిండిఁగొని యాసామిరి పెల్లాచ్చినక.

వ. వాఁడు తన్మహాక్షేప్తనాకర్ణమానుడై,

చ. బలిపురుషాధిరూఢ ఘనభారముచే గడుమాంద్యగామియై
యలశకటంబుగిస్కయిడ నార్పుచువోడనజోడుముట్టినక
బలుపిడుగోలిఁబడ్డ నటపై నొకకొర్యెనిఁ జూపినట్లు నా
ఖలుఁడుబకుండు బిట్టదరి కందరమందిరసీమవెల్వడెక.

మ. ఇటనన్నె వ్వఁడునడ్డలేకరచెదానీరితినంచుందదు

త్కిటగాత్రగ్రసనత్వరాచలితదంతప్రాంతలగ్నాస్థి వి

స్ఫుటుఁడై దృగ్వితారుణస్థితిజగద్భూయిష్టహింస్రత్వ మా

వటిలంబావనితోడఁదారసిలెదుర్వారోగుడై దై త్యుఁడుక.

శ్లో. నిజభుజాదండయుగళి సత్కుజములలర

వారలిర్వురు ఘనబల వై ఖరులను

గగనచరపంక్తులగ్గింపఁ గడఁగిపెలుచ

నిపుణులై యుద్ధశిల్పంబు నెఱపిరపును.

మ. చిరకాలై కవనప్రచార బకవి స్తీర్థస్థితిన్ వేగదు
 ర్భరరక్షో వనితాశ్రువక్షసదృతుప్రాప్త్యన్నతింగూర్చె ను
 ధ్వరయుద్ధాంగణమధ్యభాక్ష్పవనభూదోర్దండచండక్రియల్
 ధరణిక్ భీమబకాభిధానములుసార్థతవ్వంబు లైయొప్పగెన్.

క. దానవనాధునిజంపియు

వానికళేబరమునగరి వాకిటరాత్రిన్

బూనినదత్తుప్ర్యఘముం

బోనిడుననదల్లిపాదముల మొక్కిడియెన్.

ఉ. అంతటరాత్రివేగిన సురారిశవంబు నశేషపౌరు ల

త్యంతమహాద్భుతంబుల సమాహితమోదతరంగనంగతిన్

స్వాంతములొక్కటన్ బరవశంబుగఁజూచి కుమారసంస్థితా

భ్యంతరనీమనొంది యిడిరాశిష మక్షతలున్ బకారికిన్.

గీ. ఆకరణినందుఁగల్గు మహాజనంబు

వాయుసూనుని దీవించె వారలంత

బహువిధంబుల గృహమేధి భవనమునను

యుక్తసుఖములనుండంగ నొక్కనాఁడు.

చ. సిరిదనరారుతద్భవనసీమకుఁ జెంగటివేదికాస్థలిన్

బారిఁబారినిద్రఁజెంది సరిప్రాద్ధనమేల్కొనియుండిపాండుభూ

వరసుతులంబ్రసంగమటువచ్చిన మచ్చికబల్కునిట్లు దా

నిరవుగనొక్కఁడాతెరవరించుక వేడుకతోడనయ్యెడన్.

క. అంచితయువ నివహమనః

ప్రాంచన్నవసాధ రత్నపాంచాలికయా

పాంచాలికకై మదిఁ దమ

కించెను నెడనొక్కరొకరొగిందముకంచుకా.

క. ఇపుడాస్తులతోడకాబహు

నృపులుదదుత్సవమునకు ననేకస్థితులకా

ద్రుపదాధీశ్వరుపోలికి

నపరిమితానందమొప్ప నరిగిరికడఁకకా.

సీ. అడిగినయంత పప్పాజ్యప్లుతంబుగా

నన్నంబుదప్పశంబావచారు

తగమంచిభక్ష్యముల్ పొగిచినకూరలు

నానసచ్చళ్ళు బాయసము మఱియు

పెలుగురుఁగాయలొప్పెడుదక్షిణలతోఁగి

ధరణిసురాళి కారముమీరఁ

బాష్పతుండటహామక భరితుడై తనపుత్రి

యుత్సవంబు ననిట్టు లొసఁగుఁగాన

గీ. రండునిక్కంబుమీరు శీఘ్రంబయచట

విజయసిద్ధిని సుఖమున వెలయఁగనెద

రోమహాజనులార యిందొసరఁబార్థ

తనువిచారింపకనిన సంతనముదనర.

చ. అతులసుధామయంబుగ ధరామరుడిగతిఁబల్కుపల్కుప

శ్రుతియునుబోలెనాత్మనిడిసుస్థితినేఁగెడుభూమిదేవతా

ప్రతతులఁగూడి పాండుకులపాలురుబాలురు నెమ్మితోడబా

ర్హతు నగరీవిశిష్టపథసౌఖ్యములెంచుచుబోయిరున్నతికా.

వ. మరియు వారు సంతతప్రయాణంబుల ననేక జనపదంబులుగడచి లాక్షాగార నిర్గమనప్రకారంబుగ్గడించి పాంచాలపతికిహర్షోన్మేషంబుగాఁ గలదని తలంచుచు సాక్షాత్కారంబున వర్ధమానంబగు భుజస్రతాపాసలంబుచందంబున ఫల్గునబౌషాదండు మండితాలాతభృమణజాతకాంతులచే నిశియనుకాంతకు సీమంతపథంబునుంబోలు పథంబున సురపథవాహినీ సమీపంబునకరుగ నచ్చట.

చ. కలశమహూదధింగమల కర్ణికచున్నరమావధూటి నిర్మలశరబింబముల్ ప్రతితరంగములం గనుఘట్టునైఖరికాదెలిపెడుకాంతలంగలసి దేవసదింజలకేళిసల్పుచు బృలియులనాగె నాతెరువుపట్టునఁ జిత్రరథండుకోర్కొనియై.
వ. టల్లుగెలువ నుత్సుకుండగు సమయంబున.

క. నరుడాగ్నేయాస్త్రము విస్ఫురణంబరగింపనదియు భూరిజ్వాలల్ గరమగుదేరఁ గుశీలవ వరునిశతాంగంబు భస్మనైఖరిఁదెలిపెన్.

గీ. ఆమరుత్తటినీతటా భ్యంతరముల జలముశీతముమాని యుష్ణతనుజెందె గర్వధూర్వాహుడై న గంధర్వపతికిఁ దాపహేతుకమగుచు నుత్తలమొనరెన్.

క. కురుసందనులకునప్పడు సరభసఖ్యమునవాడు సంతృప్తుడై

నురుచిరమగు తెరువునుబలె

పరఁగెనునిజనీతినొసఁగి పంచెనునేడ్కన్.

క. అనుజులతో ధర్మజుడట

జనుమండియుఁజౌముఁగొంచి దానె

ట్లునుప్పొంగిపీఠఁగి

యనపదపీఠఁ ముఁజేసి యులరించె దగన్.

సీ. తగినయాతిధ్యవిధానంబుననుబీతుఁ

డై వారుదనవశులగుచును

ధౌమ్యుడల్లననుఘా ధౌరేయమగుద్రౌప

దీన్వయంవరకథఁ దెలుపుచుండ

నధిశమములేకయలరుమరెండుమూ

డమగులబలైదోచె నాపథంబు

మఱియుభూసురసంఘ మధ్యమార్గంబున

నరుగునేగుండక్షిణాక్షులదరె

గీ. శుభముడై గారఁబొండురాట్సుతులుదొలుత

గాంచిరొక్కకులాలు నగారవచట

ద్రౌపదినువోమూసమాద్రవ్యమందు

జూడఁబోయెఁటతెఱఁగొప్ప వేఱకలరె.

మ. ఘనసౌందర్యతీతస్మరోదయు లనభ్యాసీకినియత్తులున్

జనపాలోత్తములాత్మబాహుబల చంచత్సన్నులంతంతఁబ

ద్యనిబద్ధస్థితివందిబృందములు సద్యస్కంబులొచ్చిహ్నలన్

గొనియాడఁజనుదెంచిరా నగరికిం గోర్కుల్ విజృంభింపగన్.

మ. యదుసై న్యోద్ధత ధూళిపుంజమునముద్య ద్రోహసోధముం
గదియింపన్ రభసంబుతోడ హలియుం గంసారితోఁగూడి యే
పొదవక వచ్చెను నామకృత్యములచేనొప్పై నహలాహలం
బదియాహారమునాయుధంబునగు జన్యక్షోణిలోఁదాల్చుగన్.

క. యదుసై న్యోద్ధతధూళులు
చదలునిరోధింపగృష్ట సహితుండగుచుక
ముదమునదుగ్ధదునివీటికి
విదితముగాహలధరుండు వేగమువచ్చెక.

ఉ. బంధురదుందుభిధ్వని విపాటితది క్షటుఁడున్నతై కసా
గంధికమాలికావలితకంధరుఁ డుజ్జ్వలసైంధవోరుస
ద్గంధగజాదిబృందములుకై వసమైచనుదేరనచ్చె నా
సైంధవుఁడంతనవ్వురికిసైన్యసమాహితుఁడై చెలంగుచుక.

ఉ. చిత్రమణిద్రభోజ్జ్వలవిచిత్ర కసచ్చుకకుండలస్థక
ర్ణత్రయమగ్నిమైయిరుదెఱంగులనై యలరకమనోజ్ఞమై
గాత్రములొప్పనాత్మతనుకల్పులు దమ్ములుగొల్పవచ్చెన
న్మిత్రులతో సుయోధనుఁడు మిన్నటచుండుభిగర్జశోషిలక.

ఉ. పాయనిభక్తితోడనెడఁబాయకవందిజనుల్ నుతింపగా
గాయకకోటిబాడవిజకాయమునందు నవీనగత్తు గాం
గేయవిభూషణావళులు కేవలకాంతులుబర్హభూమిభృత్
సాయకునట్లు మత్స్యపతిస్యాలురతోనరుదెంచెఁజెచ్చెరక.

క. ప్రాచీనతనకాభరణ
మించితుండై హితులుగొల్పి ననుచరహితుడై

కాంచీదేశేశ్వరుడ

హ్వాంచాలునిపోలుజొచ్చె బహునుతులలరక.

ఉ. కాయజనన్నిభుండు రిపుకానసపావకమూర్తిసంతత
శ్రీయతకీర్తి శూలిపదచింతనశీలి సమగ్రదాసధో
రేయగుణుండు తూర్యబధిరీకృతకోడసికుండు పాండ్యభూ
నాయకుడేగుడెంచెబృతనాయుతుడై ద్రుపదేంద్రవీరికిక.

ఉ. అంగకళింగవంగకరహాటమరాటకలాటఘూర్జరో
తుంగకరూశకోసలయదుద్రవిళాంధ్రసరేంద్రులాదిగా
నింగిమృదంగశంఖపుఘనిస్సహాధ్వనిచేగంగ మా
తంగశతాంగపాజి సముదాయమాలాస్పంగవచ్చిరెంతయుక.

చ. పరిభరితప్రసూనచయ భాసురముక మణిమంచభాగ సు
స్థిరసరనాయకోత్కరము దీప్తమహాగురుధూసధూమధూ
సరితవితానముక ధ్వనిత శంఖమృదంగమునై న యాస్వయం
వర తతమంటపంబునకు నచ్చిరి పాండుకుమారులంతటక.

మ. కలితేందీవరబృందమధ్య నివసత్కల్యాణి చందంబునక
చెలువొప్పం దనుఁగాంచు రాట్సుతుల సచ్చిత్తంబధిపించుచె
న్నలరక ద్రావదిచెల్మికత్తియలతో నవ్వేళ మేల్పుల్లకిక
బలుతీవింజనుడెంచె రంగధరణీభాగంబు జేరంగడుక.

గీ. ద్రుపదపుత్రికముఖ శశివిస్తులకాంతి
కౌముదీశ్రేణి రంగరంగత్తటాక
కలితరాజేంద్ర పక్షు చక్రద్యయముల
చాలదూరస్థితులఁజెంద నోలెజేసె.

క. ధరణీసురమధ్యమునన్

వరుససమాసీనుడైన వానవివామే

తర కర భూషణమదరెను

దరుణింగొన నాత్మబలము దాఁడెల్పుగతిన్.

క. తరుణి జగన్మోహనము

దరి నద్భుతమందిచూచి తలయూచుచు నా

సరవతులంతిగతముల

నరుదాఁగఁ బొగడిరాశిశాంకనిభాస్యన్.

చ. కమిచి ముఖేందు నండ్రొని కాంతసిరంతర కుంతలాంధనం

తమనము భాస్కరులెల్లచి తజ్జయచిహ్న వహించురీతి నీ

కమలదళాక్షి పాపటనుగానఁగ నొప్పెనుచెందిరంబు ని

క్కము బలవంతుతోఁజెలిమి కల్మిని సాధ్యమసాధ్యమున్నదే.

చ. నెలతుక వేషిక్తి భుజగనేతయుఁ బాత్రుడైమోలఁజాలనా

పొలుకువఁజూడనోడు నెఁజోలుదునేనది నెమ్మి నెమ్మిచే

దలఁపఁగఁగొల్మొగుల్ మొదలఁదచ్చినేపురి విప్రుజీయఁగాఁ

గలదనతోట నాటియనఁగాక జలంబుమగం జనున్ వెనన్.

సీ. కనభోరుకందోయి సరిబూనినతటంబు

కమలముల్ భ్రాంతిచేఁ దమినిముడిఁగె

సుతనునేత్రవిలాస గతులనోడియువన

శంబరాళితమంత జడనుబడియె

భాసురాంగీక్షణ ప్రతిరాకగతిలేక

తోగగమిపగలొప్ప వగలదొరఁగె

కలకంఠకంఠి దృక్కులనమించగలేక

భంజనీటముచెట్లఁ గలయందరిగె

గీ. చూడరెదురును దమ్ము రజోగున్నె క

మతులునత్పాత శీలదుగ్ధాస్థచారు

లతితమోవ్యాప్తిఁ దగుజడస్థితులు పక్ష

పాతులగుట్టి మలిఁ స్వభావులెపుడు.

చ. తిలకునుమంబు సుపేగయుఁ దీరనిఘోరతపంబు పల్లవా

కలనచుజేసి సాటియఁగఁగంటిమి కామినినాసనంచు ను

త్కలికనుఁగించియుప్పీయు నధస్థితఁజెంది హృతాత్మగంధతన్

గలిగియు బీజభూతములుగాఁ దుదిమట్టని జన్మకోటికిన్.

గీ. బాలతనభాలముఁ కెఁచూలి విధుఁచు

బహులముగఁగొంత వలవంతఁ దహతహలను

గ్రాసినగమయి తలక్రిందుగాఁ బడంగఁ

దలఁపదయచేసి పోల్కిగా నిలుపునేమొ?

చ. మొససిసతీసహాయతను ముజ్జగములైలువంగ మారుఁడే

పుఁగఁగొనుతార్మకద్వయముఁ భూయుగదంభముఁబూనెనిక్కువఁ

బనఁదగుఁగానిచో నవి తదాకృతులన్ ధరియించుటెట్లు పెం

పెనయ నతిక్షమాకలితునేని మనంబు హరించుటెట్లుగన్.

గీ. ముదితకలరారు శుభపదమూలఫణితి

శ్రీలకును శ్రీలువినతులు జేయనెనగు

కుండలోన్నతులీ శ్రోతగురువిభూతి

పరగశ్రీకారమనుమాట పామరంబు.

చ. విమతుజయింపజాలని వివేకి విదేశమునొందనొండె ని
 క్కముశరణొందనొండె నటుగావున సర్థశశాంకమూర్తి యీ
 రమణికపోలపాళికి బరాజిత్తుడై పరదేశియా సమ
 డమయిసచో వశుండగుచు సారెకుడత్పత్తిబింబ దంభతక.

సీ. తొలు కుభృదాస్తి సిందూరంబు దవిలి ర
 జోగుణభ్రాంతిచే సాగయదేని
 పరహస్తమునబట్టుబడి నిలువెల్ల నీ
 రగుచు లత్తుక యడుగంటదేని
 రహిదక్కి సహజావరణ ములోపలనిక్కి
 కెంపుమందపుఁగాంతి నింపదేని
 జీవనంబారుటచే నెండవసిభూ
 కమలమామోదంబు దెమలదేని

గీ. యంతరంగముదూలిన యట్టికతన
 తంతువునఁజిక్కి పవడంబు దళమునొరసి
 పరగనబలాళికెపుడు చేపడదయేని
 చెలువకెమ్మోవితోసాటి సేయవచ్చు.

చ. కరములతోడఁ దానుసరిగాంచెదనంచు దలంచిపంక జో
 ర్కమటజీవనంబుగను దాచినవస్తువులెల్లఁగొల్లఁ గా
 నరయఁగదానివేగ సుహృదాళిసంగిన జూడనొంది త
 త్కరలలితావలంబన వికాసముచే నెనరారువ్యర్థమై

చ. వనితరదాళికిన్ సమమువచ్చుటలేమిని జేసి చింతచే
 ఘనతరకుండకుట్మల నికాయముగానలఁజెందిమూర్ధముల్

తునుకలుగావిరంబడియుండొ ల్లటిసారథమెల్లదప్పితా
 ననిశమువాడిమల్లిపొడియెచనెసన్నతతాపవహ్నులకా
 నీ. ద్రిమ్మరునాబొంగరమ్ముల చెల్వెంత
 తంత్రితోడగుతుంబిడైర్పమెంత
 ముచ్చమునైశుతిమ్మి మొగడలదళమెంత
 వడిసుళ్ళబడుబంతివశువదెంత
 సరవికిజీతుదాచక్కాళిగతియెంత
 పండబడ్డకులూద్రబల్మియెంత
 మోమువెల్వెడుకుంభములవివరంబెంత
 సొత్తులలోదాళవృత్తమెంత

గీ. అనుచునాడెడుపలుకెంచి యాదరించి
 పట్టిమన్నించికైకొని ప్రభకుదెచ్చి
 వెలయునటులనుజేసె నివే శుభాంగి
 గబ్బిసిబ్బెపుగుబ్బలు కావెజగతి.

క. తరమా! లసితభూకం
 ధరకొగినెససేయనొకటి దరమునయినదా
 దరమొప్పజేసివిభ్రమ
 గరిమకలోగనుచునూడుకనపోదెయ హేలా.

ఉ. కొమలియావనోష్మశిఖికుండము నాభిప్రమోహతకజన
 స్తోమమురెప్పపాటిడక చూచెడుచూడ్కులుసుక్రమంబులౌ
 కాముఁగురూఁదుజూకుఁదుతగంబరివంధికొనర్చుయంత్రపుం
 బామిదిరోమరాజయనబట్టునెయూహఁదలంచిచూచినకా.

క. శైవాలంబారనియెడు

భావనవాదింపనడుము బయల్పె పిరుదున్

దీవియగు తెలియనేర్చిన

కోవిదులకుఁగాక బొగడికొనఁబరమగునె?

ఉ. ఆరికుమారికాతనుశ ధానంధ్యస్త్రియః స్త్రిబూని చె

న్నారునంగునంగునదంతరసీమలమధ్యముండ్రె

ఖారమణీయమయ్యె వెనుకంబెఱవ్రేలిడనొత్తికేళి

చారుసుమంబువో శిలలెఱంపదబెంపగునిక్కువంబుగన్.

శా. ఆవర్తంబుఁజెల్పబెట్ట గుహనయ్యదిప్రభూత.....

ద్రోవంజేయఁగ నీచహాసముల సందోహంబధఃపద్ధతిం

బోవంబంచఁగ వారివారివివరంబుల్లాంచి శిక్షింపఁగా

నీవామాంబుజనేత్ర హాస్కిలియదా నీశత్యముంబూనెఱున్.

గీ. భుజగనాథుడు చెలివేణిపోల్కిలేక

తనతనువు ష్మర్థమనియెడు తలఁపుచేత

పాండురుచి డస్సివృట్టి రోపలనఁజిక్కి

యుస్సురని వెచ్చనూర్చొక యుక్తిలేక.

క. కానతిపేదతనంబున

కానయినన్ మదనుసిరుల నొత్సుకృత్తి

కానన నణువగుఁ బిడికిటి

కానా? మరుదశనరాట్ఘాళికిఁ బొగడన్.

చ. కనుగలవింటి జోడఘలకార్ముక తంత్రము లభ్యసించుచో

సునిచిన లక్ష్మ్యసై కతనమున్నతియకా జఘరోక్తిబల్కుఁగా

ననువగుటెట్లు నాభిమిను సగ్రతలంబు విముక్తకాండ సం
జనిత బిలప్రదేశమది జాలదెధాత్రి నిదర్శనస్థితిఁ.

చ. తిరముగద్రిప్పి చక్రములఁ దిన్నెలకుప్పలఁ గూలవైచి ని
మృదుణ నగాధిరాజతతికాపులజేసి విచారవేదులం
దరియగఁ దీయకీతరుణి దట్టపుగొప్ప పిఱుదు రేఖనుం
దరగతి రాజు మంత్రియును దానయిధాత్రి భరింపఁబెంపగున్

మ. మకరశ్రీలను నీటముంపఁగను సమ్యక్కాహశ్రణేణి నూ
దుకపోవం గమనీయతూణముల కద్దుల్ జేసి రాకుండ వె
స్కకునొత్తన్నవశాలి గర్భముల విన్నాణంబుఁ దానడ్డనే
యక యెంతేని దృణీకరింపనగు నీయబ్జాక్షి జంఘాకృతుల్.

గీ. కమతపతిచెల్వ మిఁగాశ్శక్రమముతోడ
సమముగాలేక కడుసిగ్గు చాలఁబొడమి
తలయచూపడు చూపెనాతత్త్వ ణమున
సారిదిదాఁచుచు ధర్మకిందఁ జొరకయున్నె.

క. నెల నెల తల తల తలమనఁ

గలయల చెలివద నఖముల గమిముత్యములన్
దలఁపపు దలఁపపు నవకణ
ములవలె నిరసించుఁ బేరుఁబూనఁగ సంతక.

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబులఁ గొనియాడునమయంబున నశ
శనవేగుండగుచు సాక్షాత్కరుండగు ప్రద్యుమ్నునితెఱంగున ధృ
ష్టద్యుమ్నుండరుదెంచి స్వయంవరకుతూహలంబునఁ బరివారసహి
తుండై పటతెంచువన్నగాధిరాజుచందంబున మండన మండితంజ

గు నొక్కకాండసహిత కోదండంబు రాజమండలసమీపం
బుననుండనొసర్చి ధన్యులగు రాజన్యులనుద్దేశించి యిట్లనియె.

ఉ. ఓనరపాలురార! దివి నొప్పశరవ్యముఛాయయిందిదే
దానిశరంబుచేబడగ దక్షతనేయసదక్షిణంబుగా
మానకవానికీధనువుమార్పికరంబునఁజెందినట్లు స
మ్మానిత నాసహవాదరిని మచ్చికనిచ్చటనిచ్చెదందగఁ.
వ. అనిమరియును.

ఉ. ఈగతిఁబల్కనర్పజగతీశులు పీఠములందుడిగి వే
వేగఁగదవ్యయంబులను విశ్రుతచాపముఁబూనితమ్ముదా
రాగుటకేప్రయత్నముల నందుదురంతియకానిమార్పిపై
రాగముగల్గియత్నముల రంజిలుటెల్లనుగల్గయొకడుఁ.

ఉ. అంతటరాజకంబుగని యద్ధరణీసురసంఘమధ్య మ
త్యంతముదంబునన్ వెడలి యద్భుతుఁడార్జవమొప్పబాణమొ
క్కింతశరాసనంబున నునేతమునేయన్మపాళికెల్లఁజి
త్తాంతరమందులజ్జయున్మపాత్యజకుంగుతుకంబునూల్కొనెన్.

క. ఆనరువిశిఖముచేతవి
లూనంబగుమూలమున విలోకనమాత్రం
బూనినచక్రభ్రమముల
మానుగలక్ష్యంబుబడియె మహిపై నంతఁ.

గీ. నిక్కమిందరియందు వీఁడొక్కరుండ
బాహుపటిమనుఁదగునని పలికిరిపుడు

పుష్పవమకంబుదేవేంద్రు పుత్రుమీఁదఁ
బరఁగెఁబుడమినిసురవరోత్కరమువలన.

విభూతివృత్తము-అందువిక్రమేందరా

మందహాసముం బలెన్

డెందముల్ ప్రహృష్టినిం

పొందె సజ్జనాభిక్షే.

వ. అంత.

క. పాంచాలిపుత్రి చూడ్కులు

కాంచన మాంగల్యమాలికాతరణంబై

ప్రాంచద్దతిగల యలయలి

సంచయములరీతిఁ బాండుజాతునిఁ బొదివెన్.

మ. పరిపుల్లత్కనకాబ్జ గుంభితన భోభాగీరథింబోలి త

ద్వరతిఁ గుల్కెడు నొక్కసంపెఁగలదండఁ బాండుభూమండలే

శ్వరుగారాబుకుమారుకంఠమునఁ బాంచాలక్షమానాథు కూ

తురువై చెన్ సురమర్త్యదుందుభులసందోహధ్వనుల్ మీఱగన్.

వ. అంత.

చ. చింతరమాసమగ్రగుణశేఖరితై కథనుఃప్రకృష్టిచే

స్థితరమాసమగ్రగుణశేఖరితై కన్యపాలకన్యకం

గరమరుదారఁగై కొనియఖర్వపరాక్రమశాలిపాండుభూ

వరవరపుత్రిఁడాసభనవారితవృత్తినిఁబోవున త్తటిన్.

ఉ. అచ్చటికొంతరాజకులమగ్రతరాగ్రహమొప్పవీడె బ

ల్కుచ్చితుఁడొక్కవిప్రునకుఁ గూతునొసంగెమముంగణింపకన్

జెచ్చెరవీనిఁద్రుంతఁ మనిసేసి యటంచుఁదలంచి పార్వతున్
హెచ్చుగమూఁగుమూకలసహింపక బ్రాహ్మణకోటియొప్పునన్

గీ. సులభగతిఁజెందు రోవవిస్ఫురణమిట
ప్రేలుజన్నిదములు చెవివేగఁజుట్టి
నాది యీదండమిది నాది నాది యనుచు
జాతచాపల్యమున నాద్విజాతి జాతి.

క. రయమునయుద్ధంబున కై
భయదోగ్రస్థితులనడచు పారులను ధనం
జయుఁ డల్లననవ్వుచు మీ
జయకరణము జాలునంచుఁ జలముడిపియటన్.

ఉ. ఆలములోనరుండు విశిఖావళిచే నెదిరించినట్టి భూ
పాలురఁ గాందిశీకతను బాల్పడఁజేసినయంత వారిజం
ఘాలతఁదాల్చునట్లు తురగంబులు దూర్జతభానుఁగొంచుఁబ్రో
ల్లాలిత పశ్చిమాంబుధి జలంబునకేగినరీతి నేగఁగన్.

చ. అలర ధనంజయుండపుడు నయ్యనదత్తకళాకలాపికో
జ్వల దయితాతికాంతి విలసత్స్థితిఁ జేసినమాడ్కి వేడ్కచే
నలరి ధనంజయుండపుడు నయ్యనదత్తకళాకలాపికో
జ్వలదయితాతికాంతి విలసత్స్థితిఁజేయుచు నేగె నయ్యెడన్.

శ. ఘనుడగు నాధనుర్ధరుడు గామినితోఁ బ్రణమిల్లి భాలసం
జనిత లసచ్ఛమాంబువుల జానుగఁ దల్లిపదాంబుజాతమున్
జననిప్రమోదబాష్పములఁజయ్యననింద్రజుహాళియుంబోయి
బున నితరేతరాద్వీతలఁ బొందెగులాలరు విస్మయింపఁగన్.

చ. కువలయదృక్కుచదవ్యయము కుంభములభవిగెల్చెనంచునా
కవులన దంతిమస్తకము కర్మముగా మదిసంతసించి త
దృవనముఁజెందుపార్వతునిఁబట్టి గుచోన్నతిఁగాంచినంతఁజే
లవనిజకుంభమానని కులాలుఁడునిశ్చితుఁడయ్యె లజ్జచేన్.

వ. అంత,

సీ. వినుతోదయప్రాధిఁగని విబుధశ్రేణి సం

భావనలుగాంచి సాధుమహిమ

నగ్రగతానూరుఁడై సొంపునాటించె

బలివృత్తితోడ సత్పదములలర

నభమెల్లఁబర్వయున్నత లసన్నారాయ

ణాప్తిచేమించి ద్వీజార్తిదీర్చి

కాశికార్జవతిరస్కారంబుగావించి

కడుభుజంగావలి బడలుపఱచి

గీ. యాత్మదర్శనమాత్రన నఖిలభువన

జనులఘనతమమును ద్రోలఁజాలి శాంతి

జెంది మెల్లనఁ బశ్చిమశిఖరి శిఖర

సంగతికిఁజేరెనపుడు పతంగమూర్తి.

గీ. అపుడుపరదేశగతుఁడైన యాత్మవిభుని

బంకజాసనపద్మిని భ్రమరకములఁ

దొలఁగదోచిమరందాశ్రు వలరఁజూచె

దమినిమునుగంగఁగలదని తత్తణమున.

సీ. పాథోధిజతరదుర్భరబాడబజ్జేప

గతి నొప్పవిస్ఫులింగమృనంగ

కైటభాదినిశాట కోటిసీటనడంప

నెమ్మిసేగునుదర్శనమృనంగ

వరుణావరణలనద్వజ్రగోపురకూట

గుంభితతపసీయకుంభమనంగ

హేలానటద్రివ్యబాలికాకరతల

గల్గితమాశోణపంకజమనంగ

గీ. చరమగిరిడిగ్గియత్యగోచరతఁబరఁగి

పదములఁబయోధి నూఁదుచుభాసమాస

కరములాలంబనముసేసి గగనతలము

జరతపద్మావృత్తుడునుగుంక సాగెనపుడు.

గీ. పూర్ణమైపూర్ణకల్పమై పోవఁబోవ

నొక్కత్రుటికాలమునదోచె నుదధిమీఁద

చండరుచిఁదక్కిమార్తాండ మండలంబ

బాండఖండముగతినుండి యస్తమించె.

చ. కలువలుకన్నవిచ్చెఁగడకంగలతమ్ములు నాత్మనొచ్చెఁ బ

త్తులరొదగూళ్ళఁజొచ్చెవగఁగూరెదమింకనటంచుఁగోకముల్

కళవళమందఁజొచ్చెనెఱిగల్గిచకోరచయంబుమెచ్చె ను

జ్వలతరపద్మరాగముల చాయకుమిన్నులువచ్చెఁజెచ్చెరక.

మ. ఒకరోలంబనతీలలామ మకరందోదేకపంకేజికో

రకగర్భంబునఁదేనయానంగనుదద్రాజీవమున్ మున్నుచోఁ

జకితంబై వెడలంగలేనియెడనోజందద్విభుండా ర్తియా
రకపై (గు)మ్మరజొచ్చెజీకటికిజారత్వంబుసూచించుచున్.

క. అసమయంబునసంధ్యా

భాసురభూసురకరాబ్జపాథకకణసం

ఘాసారంబులు నెగసెను

గాసారములమరదీర్ఘి కంగదియుగతిక్.

చ. పలపలనై వెలుంగులను పత్రమఃలూడ్చి చెలంగుసంజకేం
జలుగుచిగుళ్ళసందులనుజెన్నలరారి సభస్తమాలముక్
బలువగుతెల్విగల్గియలపాకవిరోధి దిగాదిగాఁ గడున్
గొలతలనొప్పతారకలఁగోరకితంబునునయ్యెనయ్యెడక్.

చ. సరధరణీధరాధిపునిపై దళమెత్తి యినుండుబోవుచోఁ
దిరమఁగఁబద్మినీనిలయదేశములక్ లసితప్రీతాపులన్
బరిచరులక్ స్వకీయులను బల్వురఁగావలి యుంచుభంగి న
ప్పరిగృహమధ్యభాగములఁ బొల్చెను రత్నమయప్రదీపముల్

గీ. విరహిలోకముపై దాడి వెట్టఁదలఁచి
కుసుమశరుడింద్రదిశవై చు వసన మంది
రంబుశిరమునఁదగుమహా రజితకుంభ
మనఁగ నంభోజరిపుడుద యాద్రుఁబొలిచె.

వ. మఱియు సర్వజనంబులు దత్సమయ కృత్యంబులు నిర్వ
ర్తించి వ్యవహారంబులు పరిహరించి నిద్రాముద్రననుకరించియుండు
సమయంబున.

గీ. అంతనేనాంకుడపర దిగంతమునకు

జనియెరాతిరి జరియించు జంతుసమితి
గ్రుక్కెగాముకులెల్లను జుక్కురనగఁ
జుక్కవొడిచెనుబ్రాచి చేర్చుక్కయనగ.

చ. ఇగమురులందెరల్పుచు నొకించుకవచ్చిన తమ్మిమొగ్గలం
బగులగఁజేసితేనియలఁ బాటగఁజల్లుచుఁ దేటిగుంపు గ్ర
మ్మగ నెగజమ్ముచుఁ బ్రణయనూనవతీప్రతిన్ హృదంగముల్
విగతమొనర్చుచున్ విసరె వేకువజల్లని కమ్మతెమ్మెరల్.

ఉ. తియ్యనివింటిదంటదొర తియ్యనివేడుకతోడనాటిరేఁ
గయ్యమొనర్చి తమ్మిచెలికాడికరాగలడంచు నెయ్యవుం
దొయ్యలికిచ్చెఁ గైదువయితోడ వసంతుడురాగనేగెదా
నయ్యెడ శంకదక్కి పథికావళిడెందముకుందువాయగఁ.

క. కూటపుబడలిక నడరిన

పాటలగంధుల ముఖాబ్జభావంబును వా
చాటసఖీజనములకును
దేటపడం దెలసెనపుడు తేజములలరెఁ.

నీ. వలిగట్టుదేవతావళిభర్తపై నెత్తఁ

గిన్నరప్పించు స్వకీయులనగ
పద్మినీవై రిసంపాప్తదోషుండని
రవిచూఱఁబట్టునర్వస్వమనగ
దశదిశాంతరలక్ష్మీ తనువుగానగనీక
కడువేడ్కబచరించు కవచమనగ

రత్నగర్భరజోవి రాజితయైనింగఁ

గలయనుద్యుక్తయై కదలెననఁగ

గీ. తరచుగఁదరులనలమి యుత్తరముదవిలి

గర్భగేహంతరంబులఁ గలయఁబర్చి

తరులతాకలితోడ్పాఢ తంతుసమితి

గానుఁబదముంచె నుచుమంచు గలయఁబలసె.

ప. మఱియు సురుచిరరాంకవ కంఠాబంధుర సంధానితభోగి
యోగినిరీక్ష్యమాణేంగాలహసంతికాలాతజాతజాతంబుచు, సకలజన
ప్రకంపితాధరపల్లవ పుటఘటిత దురంతరానేకవార సంపతితవటు
తరదంతచ్చటచ్చటారవ సంకలితనీత్కారభాసురంబును, ప్రణయ
కలహంపకృష్ట కాముక నికరకంఠాలింగ నాంగీకార పంచశరసమర
సముత్సుకిత సుందరీసందోహంబును, కరదరణపరిచలనశయన వల
మానకుండలీకృత వృద్ధజనదేహనివహంబును, బ్రకంపితభువనంబు
ను, దరిద్రజనాలింగితేంగాలంబును, విధూతకుచేలజాలంబును, ది
వాకరకరకౌతుకిత దిగంబరంబునునై హిమంబూక్కు ముహూర్తం
బున కుమగునంత.

మ. అహమయ్యోనిశిమా సందారలడఁగెన్ హాషంబుచేనర్కన
న్నిహితంబానిట పూర్వపర్యతమునన్ నిక్కింబనందామ్రచూ
డహితోదాత్తమునత్సర్వరస్వరితమంటన్ నూగైద్రేఢాస్థితిన్
గృహవాటినికటస్థలంబులఁదివక్రీభూత కంఠధ్వనిన్.

శ. వెలవెలఁబొరెనుదిక్కులు

కలువలుకలవలముమీఁజె గమలములొప్పెన్

గలకలఁబలికెనుబట్టులు

తెల తెలవారెనువెలుంగు దేటఁజెలంగఁ.

సీ. సహసాహరిన్నిరీ క్షణసముదృశవలస
చ్చటకాది కవి రణత్సంకులంబు
దధిభాండమంథాన దండభ్రమోద్భిన్న
ఘుమఘుమస్థిరఘోష ఘోషణంబు
ప్రథితరాట్పాంగణ ప్రాంతతూర్వారవ
బధిరీకృతాశాంత పాటవంబు
పరిగళ తస్యప్రపంచసంచారిత
కార్యతత్పరలోక కలకలంబు

గీ. శమిత తనుతరనక్షత్ర సముదయంబు
పఠితభూపాలరాగాది భానురంబు
పాటలితదిక్తటప్రాంత బంధురంబు
నగుచునపుడుప్రభాతోదయంబుదనరె.

క. అరుణోదయరుచినురుచిర
తరభూనురకరకిరద్వితతసూర్యాఘోర్
త్కరముకరంబలరారెను
బరువంబగుకెంపుసొంపు పంపులఁబెంపఁ.

గీ. ప్రాకృతీభాలకాశ్మీర పత్రమనఁగ
నుదయగిరిశృంగసంగతి నొప్పెనినుఁడు
చరమగిరికూటపాళిని జరతకమల
కందఖండారుణద్యుతి నిందుఁడలరె.

శా. యాతాయాతమిళిందబృందమృదుసమృద్ధాంకృతాలంకృత
స్థితంబై కుముదప్రసూనపటురాజీవస్ఫురత్కోరక
వ్రాతంబేకనిరూఢి మోములరమోడ్వక్ విష్వక్సానోపైన
మైతాల్మిందగగేడుమేఘులకు సామాన్యంబుదెల్పుంబలెన్.

క. కుముదాంబుజ రుషకంబుల
నమలంబుగనొప్పనమ్మహానవ రసముల్
ప్రమదంబునమధుపద్మయ
సముదయమునపీతకేళి సవరించెదగన్.

చ. తరుణతరారుణాంశు కర దంభవిడంబితయష్టిఘట్టనాం
కురితవికాసపద్మనవకోరకకోటరపాటవస్థితిన్
దిరముమిళందబృందము లుదీర్ఘరవంబులమాటిమాటికిన్
బెరసితురాలునన్ వెడలినింకివేచనుర్భూంకృతంబులన్.

క. బాలాతపమవసీరుహ
జాలాగ్రములంజిగుళ్ళజతలై శాభో
త్తాలాంతరములబండ్లై
మూలంబులదత్పరాగఘలునై యొప్పెన్.

క. ఇరువురు పెన్నద్దులుగాఁ
బరువడితోబోరినంత భాస్కరుడలుకన్.
గరములద్రొబ్బినభంగిసి
తురముహిమాంశుండు నవర తోయధిగ్రుంకెన్.

మ. హరిదంతస్థగిత ప్రభాకలిత రత్నాబద్ధగాంగేయభా
నుర సౌధాంతగవాక్ష రంధ్రనిపతత్సార్యరుణాంశుస్థితుల్

పరికింపందగె మానినీహృదయ నిర్భగ్నప్రయతోద్వితై
క రమాపుత్ర నియోజ్యమాన సదశోకస్సీతకాండంబులై .

వ. అంతః బాంచాలుండు గులాలగృహంబున నున్న పాండ
వులఁ దన నగరికిఁ దెచ్చి వ్యాసవచనంబుల విదితుండు గావున
నాయాజ్ఞసేని నయ్యేపుర కిచ్చు తలంపున నుండి కొండొకకాలం
బున,

క. పాంచాలికిఁ బరిణయమొన

రించఁ మది నెంచి చెలులఁ బ్రియమున వేర

ప్పించి సరేశ్వరుండు నియో

గించెం గై సేయ నపుడు గీర్తిఁ జెలంగఁ.

గీ. ఇటుల నొనరింపఁబంచిన నెనఁగుజనము

తాదృశానందమునఁబొంగి ద్రావదికిని

దొడపులిడవేడ్కఁ బెండ్లికూఁతురినిఁ జేయఁ

గడఁగిరంతంత నై పుణ్యగరిమమెఱసి.

గీ. ద్రావదికిఁ బంచవల్లభత్వంబు గలుగు

లిపిఁగనుంగొనురీతిని లేమయోర్పు

తగినసీమంత శిల్ప కై తవముచేతఁ

బాపటలరించె సిందూరపాటవమున.

ఉ. కన్నియనెమ్మొగంబనెడి కల్పలత్రేడతి కాంతకాంతిచేఁ

బెన్నెఱివేరిటంబొదివి పెన్నెఱిబందికిఁబట్టి వంప నా

పన్నత దానిఁబట్టి తమపైఁగల తప్పుడువఁ జొహారుగా

నున్నవిధంబుతోఁచెఁ దిలకోన్నతి గోధితలాధిరూఢయై.

- క. మృగమదతిలకంబిడ న
మృగువకు నబ్జోపమాన మహితంబగుచున్
మృగమదతిలకంబిడకయు
మొగమున నబ్జోపమానమున సతికలరెడ్.
- క. సరరాజకన్య ముక్కున
నురువగు హురుమంజుముత్య మొప్పెను వదనాం
బురుహంతెచ్చర దుజ్జ్వల
తరహసిత మరాళిగుడ్డు దాల్చినభంగిన్.
- అ.వె. కాంతకాంతమాక్తి కపుకర్ణప్రముల్
సంతతంబు సంతసంబొసంగు
వదనచంద్రసేవ వదలనిపరివేష
బాలురనంగ రెండు పార్శ్వములను.
- చ. గొడవలికేలమోపి కెనఁగూర్చి మమున్నడిపించునెమ్మదిన్
జడిముడిమాను మన్వి యని చేతులుచెట్టలుబట్టికాళ్ళపైఁ
బడివడిబడ్డభంగిదెలుపందగెజత్తులు కెంపుటుంగరం
బడుగులయందులత్తుకయు నానతికాళులలంకరింపఁగన్.
- చ. సురుచిరహేమమాతరుణి శోభకునై తగి కర్ణప్రతనై
ఖరినలరన్ రహస్యమెనఁగన్ జెవి జేరినసీరసించి వే
గరముతదాశయంబు వెలిగాఁగొని లోఁగొనికుండలీకృత
స్ఫురణమునొందఁజేసెనని జోటికమర్చిరి కర్ణప్రతముల్.
- క. తెలిముత్తెములీసుందరి
పలుదెరఁగులఁబొందననెడు భావముమదిలోఁ

క్షేపాసహనపురోహిత

కోపమునకుఁ బాత్రమయ్యెఁ గుచశిల్పమటన్

వ. ఆసమయంబున

చ. తనరనలంకరింపనగు దానిఁగనుంగొని భాస్కరుండు దా
ననువగుసంజ లత్తుకలనల్లుతనుప్రభలొప్పలోపునం
జనతిలకాంచితస్థితినిజాలపరాంగనఁబెండ్లియాడనే
గినగతి నాప్రతీచికడకేచనఁబద్మినినీటమున్నఁగన్.

క. ఆసమయంబునసంధ్యా

భాసురభూసురకరాజు పాధఃకణసం

ఘాసారంబులనెఁగసెను

గాసారములమరదీర్ఘకంగదియుగతిన్.

చ. పలపలనై వెలుంగులను పత్రములూడ్చివెలుంగు సంజకెం
జుగుజుగుశృసందులను జెన్నలరారి నభస్తమాలమున్
బలువగుతెల్విగల్గి తగభాసెలు వజ్రదిగాదిగా ఁడున్
గొలగొలనొప్పతారకల కోరికితంబునునయ్యెనయ్యెడన్.

గీ. యోగిమానసాబ్జ జేగీయమానను

జ్ఞానతతితమోవి తానములను

మాన్నితేజరిల్లుమాడ్కి సప్సరిగృహ

వాటిదీపకోటి తేటపడియె.

సీ. గరకంఠకంఠ దుర్లుటకోటరోత్థిత

శ్వేతవిశ్వేపరుక్మిత్రమనఁగ

విలయాంతనిర్భరా విహృతదుర్వార

తమతమఃపటలసంతతియనంగ

దంభోభిధరమహత్తరనూత్నరత్న ప్ర

తీర్ణపూర్ణశ్యామదీప్తియనంగ

పటుచటత్కూటగోపశ్రేష్ఠగాత్రన

త్కమనీయనిబిడకాశ్రిమయనంగఁ

గీ. బ్రబలెబ్రహ్మాండభాండకరండగర్భ

మెల్లనిండంగఁజ్జలమిడినభంగి

జారవోరవిహారంపు జనులపెంపు

నింపుదలకింపుపరువంపుటిరులగుంపు.

శా. ఆపెంజీకటివెంటనంటఁ దలపఁపై యుగట వేనెంటనే

చూపెంబోబూడరాఁజకోరతతిక్క జొక్కంపుమేల్పుంట బ

ల్పాపంబుల్ విడగెంటు నొంటరికేదాపంటంటుకంజంటఖం

డాపూర్తిందలపెంట దంటతరచొనావంటి కెంజాయలన్.

క. వెలవెలఁబాటెనుదిక్కులు

కలువలకలవలముదేరెఁగాముకజనమా

కులగతిమారెనుజాతెను

బలపలనీహారజలము పాదపవితతిక్.

సీ. మునుమున్నుప్రాకృతీ మఃఖరాగమునఁదేలి

పిమ్మటగోరోచ నమ్మువోలి

పిదపనాదివరాహ పృథుదంష్ట్రసరిఁగాంచి

వెనుకదిక్కుంభి ఘంటనుమాసించి

తర్వాతసిరిభాల తటరూఢిదనరారి
యంతటహరిచక్ర మనంగమిరి
యామీదకనక కుంభాకృతిదిగనాడి
కడపటబుండరీకమునుదెగడి

గీ. కళలఁబెంపెక్కి జక్కవ కవలఁగ్రుక్కి
జడధిమర్యాద విడఁదెంపి జాలునింపి
పుడమిజీకటులెడఁబాపి పొడుపుగొండ
నండవిడియుండె నాశశి మండలంబు.

గీ. శిలలనై ననునీరుగాఁ జేయఁజాలి
పూసఁగుచ్చగవెలుగున బొసఁగనెనఁగి
పిండిజల్లినభంగి జాబిల్లి నిండు
వెన్నెలలఁగాసెమిన్నంది కన్నవగుల.

చ. కలువలపొందుజక్కవలఁ గ్రమ్మినకుందుతమంపు రోగముం
డులిపెడుమందు వేల్పుల కుటుంబమువిందు సుధాపయోనిధిన్
మొలచినబిందు వంబుజ సమూహముపాలిఁటికందు మింటిపై
నిలిచెనుముందుకాంతి బురణింపఁగసాంపగు చందురుండొగిన్

క. ఆరాత్రికదనవంశపు
వారగుపాండవులపెండ్లి వై భవనులరక్
గోరికనగుననిసాక్షా
త్కారముజనుదెంచిచూచు గతిశశియొప్పెన్.
వ. అంత.

గీ. సత్పురోహితవినిహిత సంవిధాన
ములనుబెంపగువేదికా స్థలముజేరఁ
జారుమరకతసోపాన సరణిఁబొందు
సుతులువొందిరలంకార సుభగులగుచు.

సీ. అందుముహూర్త గుణావళియునుబలె
దీపసంతానంబు తేజరిల్ల
వరభూసురశ్రేణి వదనాంబుజంబులఁ
బటుతరమంత్రముల్ పరిఘవిల్ల
దుర్వారమంగళ తూర్వఘోషంబులఁ
బృథుతరాజాండంబు పిక్కటిల్ల
సరససువాసినీ జనములసేనలు
నిజశిరంబునఁగల్గి నివ్వటిల్ల

గీ. రత్నకోరికితానేక నూత్నభూష
ణావళులచేతనాకల్ప యగుచునున్న
బాలికామణి నాకుల పాలికలును
వరులసన్నిధినిల్పిరి వై భవమున.

చ. లలనమొగంబునంగల విలాసరసంబున బెక్కునూపి పెం
పలరెఱుంగేత్రమీనముల నల్లనఁబట్టెడు వెంటవేడ్క ని
చ్చలముగమన్మధుండనెడి జాలకుఁడున్నున జోపియేవునఁ
వలవడివై చురీతిఁదల వంచినచోటికి జారెముంగురుల్.

క. ఇరుదెనఁ గుశలోగుశల
స్ఫురణవిచిత్రంబు రత్నశుభకుటిమమా

ధరణిగనద్భుత ధౌమ్యుని

నరిననలమునతనిబింబ సంస్థితిన్సౌష్ఠ్యే.

చ. ఘనతరధర్మముల్ ప్రజలగాంచుడు దీనికతంబునంచు బ
ల్కినగతిశామ్యదిధృక్పత కృత్యచటచ్చటనిస్వనోక్తిచే
ననుచునముజ్జ్వల నిజశిఖాగ్రకరంబున వహ్నిపాండునం
డనులలపార్వతుంబలె నుదారతదారతతాప్తికై తగన్.

ఉ. అంతలజాతుపాలయ సమర్పణతండగు కృష్ణవర్మదే
హాంతవిభాసమానమగు నప్పరితోషముఁ జూడఁగోరి న
ల్లెంతయుఁబాండుపుత్రకు లభీష్టముమీరఁ గ్రమంబునన్ధరా
కాంతకుమారితోజ్జ్వలను గాంచిరిసారె బ్రదక్షిణంబుగన్.

క. స్తనకఠినత్వ బలంబునఁ
బనుపడజయమందిపిదప భంగించుగతిన్
దనపతిపాణిధృతంబగు
కనదంఘ్రియొసంగెదరుణి గ్రావాగ్రమునన్.

గీ. పంచవల్లభహస్త విభ్రాజితములు
చెలఁగువిధిలాజలింతిచే శిఖినిదొఱఁగె
బాహువంశగళత్రత భాసమాన
మాక్తికావళియునుబోలె మహితసరణి.

చ. తతవిధిబోధనాత్త సవిధస్థిరత్నమయప్రదీపికా
స్థిత లనదిందిరావ్రతికృతిం ద్రువదేశ్వర పుత్రికాకృతిన్
మతిగని తద్వివేచనత మాటికిఁదొట్రెలు నప్పరోధనుం
డతిశయమంత్రతంత్రములయందులవిభ్రమమొందడెంతయున్

మ. భుజనందీప్తఘనప్రతాప శిఖినాఁ బొల్పారువై శాన్వనరుం
డు జయోదగ్రతసాక్షియై పరగఁ బాండుత్మోతలేశాత్మజుల్
నిజసామంతనృపాలధాత్రియుఁబలెన్ నిశ్చింతచేనప్పడా
త్రిజగన్మోహినిఁ గాంక్షఁగై కొనిరి నీతిందత్క్రమంబొప్పగఁ

గీ. పరగఁ బాంచాలరాజునా పాండవులును
వరుసఁబూజకపూజ్య భావములరెండు
నరయనాధ్యంభవిష్ణుత్వ మయ్యకించ
నత్వమునువ్యత్యయంబుల నయముగనిరి.

సీ. ఋజుమతినిట్లంత రిక్షలక్ష్యచ్ఛిన్న
లక్షణంబనుశుల్క లలితనిష్క
కలనస్వకంత నిష్కాయితకన్యాభు
జాయితతగుపాండు చంద్రసుతుల
దశితై కనయవి కర్తనతనయోపాయ
మునమున్నునన్మంత్ర ముఖ్యలబ్ధ
పటుపలాయనమున కట ద్వితీయావృత్తి
విచ్ఛిత్తియునుగను విధముదోఁప

గీ. గడఁగిగాంధారిసూనులు కయ్యమునకు
దళముమెరయుంగనిస్సాణ దారుణాట్ట
హాసఘనసింహనాద నిర్వాదములను
తలకపాంచాలపురి బెట్టి దముగఁబొదువ.

వ. ఇట్లు చుట్టుముట్టునమయంబున నవ్వీటఁగలుగుమేటిపొటరులు
వృథుగతి యుద్ధసన్నద్ధులై వివిధాయుధంబుల సుయోధను వహా

ధనింగల యోధులతోడ నాయోధనంబొనరించి శకలీకృత సకలా
యుధులగుచుఁ బటచునెడఁ బృథానందనులును రథాయాధులై పు
రంబునిర్గమించి బవరంబునకీయకొనిరయ్యెడ.

ఆ. వె. విశిఖపంక్తిచేత వెనశత్సృజలములు

చూర్ణములుగవారి నుదతులకును

నంచితంబులై న నలకావళియునుజూ

ర్ణములుగాఁగ రణమునడపిరంత.

మ. ధృతశఖంబునునూఁదుచున్ జటుల భేరీధావనముల్ నేయుచున్
దతకోదండనినాదముల్ నెఱపి యుద్దండక్రియన్ సింహనా
ద తతుల్ జేయుచు సిద్ధసాధ్యసురసంతానంబులగ్గింప వి
స్తృతవృత్తిందగియుండె రెండుబలముల్ ధీరాహవక్రీడలన్.

ఉ. ఆరణరంగమధ్యగమహరిథికాళిగనంగ నెమ్మడిన్

గోరెడువీటిసాధ తతకోటిఖవాటితలోదరీసురీ

వారిజవ్రతనేత్రలకవారిత సర్వరణక్రియోల్లాస

దూర్భరిధృతై కమాల్యముల పొల్పువహించెను భేరి కావళుల్

క. వరకరకాశలనుధను

ర్థర శరవిసరములరణము దారుణముగనొం

డొరులకునయ్యెన్ ఊణమట

సరయుఁగఁగాయముల గాయమంటకవెంటన్.

క. వరరథికుని రథముఁడుకరి

కరినిహరిన్ హరిభటుండు ఘనభటునిఁబర

స్వగముంబొదువుఁచుఁబోరిరి

సురముని విస్మయముతోడఁ జూడరయమునన్.

గీ. ఘనరజోవ్యాప్తి చిమ్మ చీకట్లనింపఁ

గౌతుకాబద్ధలాంఘన కలనఁ గలన

నొండొతులుగా స్పృశించుచుఁ బాండుసుతులు

ఖండనముసేతు రరులేయు కై దువులను.

గీ. కర్ణుడదరి నిశితకాండ ప్రకాండంబు

బటపి పగరగముల బడలువటువఁ

జూచివేల్పురేని సూనుండుగోదండ

గుణనినావమొప్పుఁ గూర్చియార్చి.

చ. వరసమరస్థలిక భరతవంశజు కార్ముక కౌశల క్రియల్

గురుతరమొప్పుచుండ నరికోటిఁ గనుంగొనితారుఱుని రా

పరఁగఁగతాగతాయువును భారపుఘర్మజుతోత్కరంబు న

త్వరమగు కాందిశీకతవిధానముఁ దత్తరపాటునత్తరిన్.

సీ. నిజధనుర్నిర్ముక్త నిశితశరోర్ములు

వర్మముల్ చించియు మర్మములను

దెరులువఁ గౌరవుల్ ధృతిజెడిభయమునఁ

గ్రమ్మెడు సేవదాంబు కణగణంబు

ప్రతిపదంబును ధరాభాగంబు దడవఁగ

సమరాంగణోదిత శక్రసుతయ

శశ్చతుర్థీ నిజేశ ప్రథితైక క

శ్వావలోకనముల కట్టుదిప్పి

గీ. యొక్కరొకరియాస నుజ్జగింపకభువి

యద్రువధ్రువ శరాసనాది శస్త్ర

ములనుమఱచి హస్తపురిజొరఁ బాటి రి

తెంపుతోడ గెల్పు దేవుడెఱుఁగు.

క. రాజితకిర్తిని విజయ

భ్రాజతులై ఋజుగుణములు రాజిల్ల లన

త్తేజోమూర్తులు పాండు

హ్మజానికుమారులలత సైన్యముతోడఁ.

ఆ. ప్రోలుజొచ్చిద్రుపద భూపాలుపూజల

శౌరితోడఁగాంచి సంతసింపఁ

బాధ్యపటిమ బలము భావించిపాంచాల

పుత్రి సమ్మదమును బొందియుండె.

సీ. అంతసీవృత్తాంత మంతయునటనాంబి

కేయుండువినిసంధి కృష్ణువలన

నొనరఁగసోదర యుక్తు నద్ధర్మజు

రావించితగనర్థ రాజ్యమునకు

నభిషిక్తుఁడేయఁగ నయ్యెడరాజప

దంబుననుండునా ధన్యుఁగాంచు

జనములనేత్రముల్ చల్లనై యలరారె

వందిజనస్తుతుల్ సందడింపఁ

గీ. దండ్రీయనుమతిచేతఁ బృథాసుతుండు

సకలసైన్యముగొలువఁగ శౌరిఁగూడి

ధార్తరాష్ట్రులపై (న్న వాదాభిమతం)

ఖాండవప్రస్థపురమున నుండెనెలమి

వ. అంత ననంతవిభవ సుభగత్వంబున స్మరణమాత్ర పాత్ర
సకలశిల్ప పారదృశ్యుండగు విశ్వకర్మచేత నిర్మాపితప్రతికర్మయగును
ధర్మకామనీయక సులభవిస్మయావహికన కౌతుకాగతనిఖిలనిలం
ప సంపాదితభార భంగురాంగీకారతర రసాతలావలంబమానయ
గుచాక్షున నభోవిమానాయమాన దరదరుణకిరణగణ కందళిత
కురువిందమణిమయ మందిర సందోహపాటవ కూటకోటి వియ
ద్వాటి మాటిమాటికిగీటు సూటితేటపడ నేటుపాటింపఁ బ్రాసాద
సమాసాదిత పాంచత్పాంచాలికా సంచయంబులు వియచ్ఛరుల
నచ్చెరువు పెచ్చు పిచ్చులింపజేయ నిస్తులనమస్తశస్త్ర ప్రశస్తంబ
గుచునొప్పు శోభాభాసమానంబగునట్టి యింద్రవృష్ఠ నామంబునం
దగుపురంబున ద్విజాతమిత్రుండగు నజాతశత్రుండు సుఖంబున
నుండెనంతఁ గొంతకాలంబున మురాంతకుండు తాదృశ సుషమా
విశేషయగు నిజపురి కరదంబెక్కి సరభసంబున నరిగి సురుచిర
భోగభాసురుండయ్యె నయ్యెడ.

ఉ. ప్రాణసమానమైన ద్రువదాత్మజకాత్మచేలంగఁ బాంశుభూ
జాని కుమారులుండునెడ సారైకువారలఁగాంచువేడ్కలోఁ
బూని యిలాతలంబునకు భోరుననారదమానివల్లకి
గానవినోదమోద రసికస్థితి మీఱఁగవచ్చెఁ జెచ్చెరక్క.

ఉ. ఆమునిపుంగవాగమన మంతఁగనుగొని తత్సభాజన
స్తోమకృతోజ్జ్వలన్నతులతోఁ గలయందనరారుచున్న వీ

- ణామహితారవానుగత సవ్యమధువ్రతమాలికాధ్వనిక్
 వేమరుదిఙ్ముఖింబులను వీక మెయిందగఁ గప్పెగుప్పసన్.
- చ. సురమునిఁజూచితేచి యమసూతి వినమ్రతమాళిమాలిక్
 త్కరవరధూళినోలి వెసఁదాపసకుంజరుపాదకంజముక్
 బరఁగనిజాంతరంగము సపంకమపంకముగాఁ గ్రమంబుచే.
 నరుదలరారఁజేసి ముదమందె ననిందిత వైభవోన్నతిక్.
- గీ. ఉచితపూతాసనంబుననున్న మాని
 చెంతలసనంత సంతోషచిత్తులగుచుఁ
 గడుఁదదాగమనాద్భుత కారణంబు
 నూహసేయుచుఁ గురువిభు లుండిరంత.
- ఉ. వందనవాదశీలనిరవద్య యశోదయసారై బాండవా
 నందవిధాత్రి యాద్రుపదనందన యమ్ముని యంక నీమపై
 నందడిసేయుచున్న విలసత్పరివాది నినాదమంజిమక్
 జెందెనొలజ్జనన్నటులఁ జెంతనెహానముతోడనుండఁగక్.
- క. జనములకోలాహలముల
 ననుపమగతివేత్రహస్త లడఁగింపగ స
 జ్జనపతితోడఁబితామహా
 తనయుఁడుస్మితమొప్పనేక తమ్మునఁబల్కెక్,
- ఆ. వె. జాతుషాలయమున సమయక వెడలుట
 రతినిఁబోలునిట్టి రమణిఁగొనుట
 భూరిదుష్కరంబు లీరెండుకృత్యముల్
 బడసినారుమంచి పనియకాదె.

అ. వె. మహిని స్వప్రకాశ మతులనొప్పెడుమీకు

నన్యశాసనంబు లర్హమగునె?

పరగ వక్తకెన్ని భంగులమానంబ

యూనమగును మూగ వానికగును.

చ. మఖిమనవేదికాస్థలిని మండితుడై తగువహ్నియష్టమో

చ్చిఖయన నొప్పుచున్నయది చెంగటసీతరుణీలలామమీ

రుఖిసరిదావృతాస్వయులు రూఢిదలంపగ నెన్నిభంగులన్

నుఖిమె భవత్సమాగమము జూడగమీకు నృపాలపాలకా!

అ. వె. పరగ “జాయయాచ పతి భిశ్చ దంపతీ”

యనెడుశబ్దమెందువినముధరణి

అద్భుతంబు మీరలర్థిభావంబును

గాంచినారలటిది గాదెమెందు

గీ. ఒనరనిష్టమైన యొక్కవస్తువునందు

బహుజనంబులాస పడిరయేని

నీతిమంతులైన నిధనావధియునగు

పోరునిక్కమండ్రు వారికధిప.

చ. సారిదిగమున్ను నుందుఁ డుపసుందుఁడునంచునగర్భ్య లిర్వరూ

ద్ధరతరవిక్రమాధ్యులొక తోయజవైరి నిభాస్యయైనయ

చ్చరకు నభీకులై కడఁగి నల్పిరియాహవమాతనూజ్జ్వల

చ్చరమునకైరి లక్ష్మముభుజాబలఘట్టననొండొరుల్ వెనక.

క. కావునమీరలునివుడి

పావనచారిత్రయైన భామామణికై

యావిధమందకయుండను

భూవరసుతులార! మనినిబూనుడు వరుసన్.

వ. అనియిట్లు రహస్యంబునంబల్కు తపస్వివాక్యంబును శో
భోదర్శకంబులుగా విత్కించి యక్కొంతేయులమ్మునిపతికిట్లనిరి.

క. చాతకపంక్తులువర్షం

బేతీరునబొందునట్ల నీతరుణినిమే

మాతీరుననొకదొకరమె

ఖ్యాతి నుఖియింతుమొక్కరై యేటేటన్.

నీ. ఈనియమంబుచే నెనఁగెఱుమాలోన

నెవ్వఁడునతితోడ నింటిలోన

నుండునయ్యెడవే రొకండుదృష్టాత్రింబు

నచ్చోబ్రవేశింప నాతఁడపుడు

తద్దోషపరిహార తకుఁ దీర్థయాత్రగా

నుర్వీసిదక్షిణంబొక్కయేడు

గావింపఁగలఁడని భూవరుండనుజన్మ

సహితుడై పల్కిన సమ్మదమున

గీ. శమనసూనుండు తన్నిదేశమునుబొందె

ననుచుధాతృతనూభవుఁ డధికముదము

జెందికరిధృతమగు విపంచీన్వనంబు

తోడనిజకంఠగీతంబు తోడుపఱచె.

చ. పిదపసురర్షివిష్ణుపదవీధి నిజేచ్ఛజనంగనంత దా

పదిపతిపంచకంబునకుఁ బాయనిభక్తినినొక్కరీతి స

మృదమలరారనుండెను నమ ర్వక్రకుజంబుల దానలక్ష్మీయున్

మదనశరంబులందు లనమస్థితినౌ జయసిద్ధియుంబలెన్.

మత్తకోకిల. అంతనొక్కయెడన్ ధరామరుడాత్మగోవ్రజమెల్లదూ

ర్దాంతతన్మరకోటిచేత వృధాస్థితింజెఱవోవ భూ

కాంతుముంగిటనిల్చిపల్కె నకారణంబుగరాజ! మా

చైతగోగణమెల్లదూడయు జిక్కకుండఁగనక్కటా.

ఉ. దొంగలపాలుగాఁజనియె దొల్లివిధిప్రతికూలమయ్యె నే

వెంగిల్లినై తిఁగావనొకవీరుభజంపక మిమ్మునమ్మి యి

బ్బంగిని మోసపోయితిని బార్ధిపుల్లెరుదుష్టనిగ్రహం

బుంగఁజుశిష్టపాలనముబూనరుమేమటదక్కిధాత్రికిన్.

క. అని నగుదురు రాజుల మీ

రనయముమిమ్మేరునగుదురయ్యాకుయ్యో!

యనికర్ణకఠోరంబులు

జనములువినఁబల్కుచున్న త్నొసురునంతన్.

చ. సిరిదనరార భూవిబుధశేఖరుగాంచి నిజానంబు వే

గిరమునడ్డి యంఘ్రిలకుఁగ్రీడి ప్రణామముచేసిపల్కె నో

సురుచిరపుణ్య! సీభటునిఁజూడుము నన్ను క్షణంబులోన నా

గురుతరగోవ్రజంబునిటకుంగొనితెచ్చెదనంచు దేర్పుచున్.

క. కైదువులకు విపునిపని

కైదుడుకున నలుకులేక యయ్యమసుతుఁడా

పైదలితోఁబర్యంకము

పైదళమగునేమనుండఁ బార్థుడటఁజనెన్.

- ఉ. ముందుగఁదద్ధహంతమున దృష్టికిముప్పికినగ్గమయ్యె పౌ
రందరికంగనాసఖుఁడురాజును సంగరభీమకార్ముకం
బందెడువిప్రదాన ఫలమయ్యెడనయ్యనఘాత్మునాత్మలోఁ
జెందఁగఁగేహమున్వెడలె శీఘ్రము తన్మరపం క్తికడ్డమై.
- చ. అరిమురిచోరులంబొదివి యర్జునుఁడార్జితవిక్రముండు దా
నురక విముక్తబాణుఁడయి యొప్పెవిముక్తములై న ప్రాణముల్
తెరువునఁబూనితన్మరులు తేజముమానినమాన్వెసారెకున్
గిరికొనుబ్రాహ్మణోత్తముని క్లేశముగోవులసట్లదిగ్విస్ఫియున్.
- వ. అంత.

- అ.వె. తీర్థయాత్రసమ్మతికి నమ్మిఁడై యున్న
పార్థవకాళియందు బాష్పజలము
చేత నియమితాభి షేచనంబొనరించె
దద్వియోగమన్న చాల్పలేక.

వ. తదనంతరంబ ధీరధీరుండగు నరుండు నతికష్ట ప్రకారంబు
న యుధిష్ఠిరు నొడంబఱచి తత్కృతానుమతుండై యుచిత వేష
భూషితుండగుచు నచ్చటంగదలి పుణ్యజనేశ్వర పరిపాలితంబగు
నుదీచీదేశంబున సాక్షాచ్చివకటాక్షంబున భగీరథరథ పథానుసారి
ణియగు నమరతతంగిణీ తీరంబున విడిసి తద్విచిత్ర వీచికాచయం
బుల సాయంతన నియమంబునకై యఘమర్షణి జపించుచు
గుంకునెడ.

- చ. వలపరితమ్మిమాని కలువం గలువం గలచోలసత్వ ద
స్థలసము నొంది సీరములకందువ జెందిన యందిరానతిం

బలెచు భుజంగమాంగన యభంగమనో భవసంగరేచ్ఛలో
నెలకొన నాతనిం దనదునెమ్మదిపోల్కి నిజాలయంబునన్

శం. అదిముదమునఁబొదలుచునె

మ్మదిలోన మనుష్యభుజగ మహిత రతికి న

మ్మదన సముడై న యర్జును

గదియఁగ నుత్సాహమొప్పఁగా నలరియటన్

చ. భుజగకులాధి రాజసుత భోగకృతోత్సుక పూత్యైతస్థితుల్

గజబిజ నీత్యైతాకృతయుగా గళకాళిమ నాభిగాఁగ భా

వజశరజాతవేదనదవ ప్రకటార్చుల కాకఁ గ్రాగెదా

నిజను ఫణామణి వ్రతతినిస్తుల పల్లవభూషణంబుగన్

ఉ. తీవిచెలంగ సంతమరుడేకదవారికిఁబెండ్లిపెద్ద యిం

కావినఁగాఁబనేమి? యటగాఁగలకృత్యము దీర్పనేర్పరే

కావున వారిఁగూర్చుపనిగా మదిఁబూనిన వాఁడుపట్టితా

చేవిడువండుగా నొకటిసేయకమానఁడు నాయకస్థితిన్

శం. సరుపాణిజ్యోదర్శన

గురుకఠినతచెలియ చన్నుగొండల నలమన్

మరుదశనసతికిఁ బార్థుని

స్థిరమధురాధరముచేద్దొ జిహ్వతమానెన్

గీ. చొక్కిచిత్తుశ్శృవః కన్యసుఖమువలన

నా రతమునందు ముకుళీకృతాక్షియైన

దనరుచున్నట్టి మణితలై దగ్ధియంతఁ

గాననాంతనిశాకాంతకాంతి యయ్యె

వ. అంత

కం. రతికంపము చేతశిరః

స్థితరత్నము జారు భంగిచెలియ కుమారుం

దత వై భవుఁగనియె సమ

గ్రీతను నిలావంతుఁడను విరాజతుఁగడఁకన్

ఉ. ఈగతినొక్కరేయట వసించుచు భావివియోగవారిధిన్

భోగికులాధిరాజనుత పూత్కృతనిర్వ్యసనోచ్ఛ్వసంబులన్

వేగనొసర్చుచాతనినివేగనితెచ్చి మరుత్తరంగిణి

భాగతట్టిస్థలిన్ నిలిపి వాయునిచింతనుబోవనిచ్చటన్.

క. అంతటనీవృత్తాంతం

బంతయుఁబాధ్యండు నిజ సభావళికెల్లన్

భ్రాంతమునందెలుపుచు వి

భ్రాంతుండై కొంతవడికిఁ బయనంబగుచున్.

చ. అలరఁగనయ్యలూచి రతియందునొసర్చిన దంశనక్రియన్

బలువగుమోహమర్జునునిఁబై కొనివేతలకెక్కసొక్కి య

బృలియుఁడు దానిమాన్వఁగల భావమునంజన నాఁగనేగె ను

జ్వల లలితౌషధిస్థలికి వారకనాహిమవంతుపాలికిన్.

క. అటఁజనిముందటఁగాంచెన్

గటక లన న్నికటచటులగంధ గజేంద్రో

త్కట బృంహితవాచాటిత

వటుకందరమందిరములఁ బరఁగుహిమాద్రుక్.

వ. కాంచితదీయసమంచిత విశేషంబుల కచ్చెరువడుచు వి
వృచ్చుచు

సీ. ఇదిగదాపత్నీవిహీనుడై యందందు

మెలఁగుభిక్షునిగృహ మేధిజేసె

ఇదిగదాపృథుచరా ధీశ్వరప్రీతిగా

పత్సభావంబున వసుధమొనసె

ఇదిగదాశైలరాజేంద్రాభిధానత

నఖిలౌషధములతా వనఁగవెలసె

ఇదిగదాసకలమహీమండలోద్ధర

ణతనాదిఘోషిమన్ననలఁబడసె

గీ. ఇదిగదాసప్తతంత్ర సంపదలకొనరు

సంవిధానమువిడి సుర సమితితోడ

నొకహవిర్భాగమునుమున్ను నోగిరముగ

గారిచెనంచునుబొగడిడగ్గతియెమరియు.

క. నగమాసాటికకల్లున

నగమానిత రత్నహైమ నగమాలోలువ

న్నగమా రుచినిది హిమవ

న్నగమా! నగమానగాకనగమానితముల్.

ఉ. ఏగిరిత్నశృంగములనేగిరి సిద్ధులు సౌరసైంధవ

శ్రీగనదేవతానగరి శ్రీగనదివృక్షులు శత్రుభీతిచే

సీగిరిభూరికూటముల సీగిరిమర్త్తులు హవ్యకవ్యముల

యోగిరమాధినాథునకు నోగిరిమిత్తురు సర్వకాలముల్.

మ. అదెగన్గొంటెవిశారదా యరుణరత్నాంశుప్రభాపూరముల్
 బొదువక మిన్నులు సంజకెంజిలుగుగాఁజోలంచుసిద్ధాంగనల్
 మదిలోవేడుకఁబూనుచుకదోగల సమ్మానంబువీక్షించి య
 మృదిరాక్షుల్ కుముదస్థితింగనిరి సమ్మందాక్షమందాక్షులై.

చ. అతుల తపో విహారి త్రిపురారిపయింబయి కొంచుఁ గాముఁడా
 తతవితనుండునౌట నిజతస్వికుదారత శంకరుండు స్వ
 స్థితి నతిగారవించి యటఁ జేసొనుటాదిగఁ బూర్వవృత్తమ
 ప్రతిమ నిబద్ధపద్యములఁ బాడిరివింటివె సిద్ధసాధ్యులుక.

వ. అనిమరియు సరస వచన రచనల నాత్మమిత్రునితోడ న
 జాత శశుభ్రాత్మండగిరి నిరర్గళప్రభావంబు లుగ్గండించుచు ఖుర
 పుట వినిమయ విన్యాసంబులఁ జంద్రకితంబులగు నవతార పథం
 బులును రోమాంధఘనశకలంబుల తారకిత పరిసర నమేరు తలోప
 వేశంబులుంగల నిరుపమానహర వృషభ స్వైరవిహారంబులందనరు
 కటకనికటసరోవరాంబు లనఘంబు వాయఁ గృతస్నానుండై య
 టవీమదోత్కట గజఘటాపటబ గండసంఘర్షణోద్భూత సరళద్రు
 మక్షీర పరిమళభరితంబగు నుపత్యకామార్గంబున దురంతంబగు
 హిమవంతంబుడిగ్గి చనిచని భూగగనంబుల కలంకారతంబరఁగు
 మహేంద్రదవ్యయ గృహీత పాగ్భాగంబునకై యరిగి యంత

మ. వికళతైత్తకపాంసుపంకిలకృదుర్వీభృచ్చిర స్తీర్ణపా
 దగతద్వీపవతీజలంబులనుఁ బూతస్నానుండై క్రిడీయా
 త్మగురుఖ్యాతివహించుటెంచియటగొంతంగొంతసంచారమున్
 డగఁగావించెను దన్మహేంద్రనగపాదప్రాంతదేశంబునక.

వ. మరియును

మ. వరతాళీవనపాళిజర్పరలసద్ధావనంబనూనంబుగా
వరుసం గర్జకఠోరతల్. నెఱవ వివ్వచ్చుండు పాగ్భాగ సా
గరతీరంబుననేగెఁ జందన నగాంకపౌఢినానానదీ
స్థిరసంప్రాప్తియుగల్గు దక్షిణదిశంజెన్నొందుదృగాజిచేక.

సీ. ఎవ్వనియాజ్ఞచే నెనసివింధ్యముభూమి
గర్భగతార్భకుకరణినుండె
నెవ్వనిజఠరాగ్ని కేడైరవాతాపి
తగినహవ్యంబనఁ దనరుచుండె
నెవ్వనికోప సమీక్షణంబునకు భూ
తరుణిగన్నతవంబుఁ దాల్చియుండె
నెవ్వనిచరితంబు లీరేడుజగముల
నద్భుతస్థితులచే నందియుండె

సీ. అట్టిమైత్రావరుణి ప్రసిద్ధాశ్రమంబు
గాంచి కడువేడ్కభజించి కదిలియచట
నాప్తవర్గములునుదాను నామహేంద్ర
నందనుండేగిచోళ మండలముఁజొచ్చె.

మ. అనువౌదివ్యసరిజ్జలంబులను స్వామ్యంబుంబరీక్షింప భ్రాం
తనదీసీరములాత్మకల్పితఫలాంతః క్షీరదంభంబునక
గొనిమిన్నందెడు నారికేళవనినాఁగూర్కొన్నయచ్చోళపా
వసభూమింగనిసంతసించెఁ బతిదుర్వారప్రభావోన్నతిక.

- ఉ. మానితమైనయాయుదధి మధ్యమునంజలసి క్తయై సదా
నాని తదార్ద్రతంజెరుప నాయట నుత్తరతీరభూమి లం
కానగరంబరాక్షసముగాఁ జనుదెంచివసించుపోలికం
బూనినపాండ్యగుప్తమగు భూరిపురంబుఁ గిరీటిజేరఁగన్.
- క. కాంతమున్సజ్జ్వలనకల్ల
తాంతము శుకపికనికర నితాంతమతను వృ
త్తాంతము విలసత్పథిక
స్వాంతముతాంతంబునా వసంతముబొడమెన్.
- ఉ. ప్రితదురంతకింశుక సురాగపరాగసమూహ సంతతా
క్రాంతలతాంత నిర్గళదఖర్వమధుస్థితసర్వవృక్ష సీ
మంతమునై ప్రవాళరుచిమండల మంజుదిశాంబరాంతమై
సంతతముప్పతిల్లఁగ వసంతముబొల్పె వసంతవై ఖరిన్.
- చ. కుసుమితకింశుకప్రచుర కుంజదవాసల రాజిపుష్పలి
డ్వీసర విశాలధూమము నవీనవిభాకరకాంతకాంత రు
ట్ప్రసరమరీచికల్ పుడమిపాంసుపుష్పరజోవిహారమై
యనదృశమై నిదాఘనమయంబననొప్పె వసంతవై ఖరిన్.
- మ. కలకంఠార్పటిగర్జగాదిపసమాక్రాంత దుశ్శాఖావళుల్.
జలదవ్రాతముగామిళిందవితతుల్ జంబూఫల శ్రేణిగా
ఫలపారంబులు వృష్టిగాఁజట్టులశంపల్ నల్లపెగల్ గాఁగను
జ్వలవర్షాగమనైదాయనంగదన రెన్ వాసంతవేళన్ వనిన్.
- మ. దశదంబోజకవంబదంభతత్తై దారంబుసంపుల్లలో
ధీరజశ్చంద్రవిరాజమానకదళీవ్రాతంబుమాధీర్వరానో.

- త్కర నిర్ధూతమహీపరాగమును భేదక్షీణజాతీలతా
వరకేకీవ్రజమై వసంతమొగిదై వారెళరత్ప్రాయమై
- ఉ. సామివిహారమారుతము చల్వచువెల్పిడజేయురాంకవ
స్తోమములై నకెంజగురు చూతఫలప్రతికల్పితాప్త ని
స్సీమసముజ్వల వ్రణవిశేషములున్ స్మరసీత్యతంబులై
యామనియొప్పెసీతునమయంబన నత్తరిధారుణీస్థలిన్.
- మ. నెలపెన్ వెన్నెలసోకునన్ నిశలక్షోణీజాలవాలై దందవో
జ్వలరత్నాశ్రినవింపదజ్వలములోజం యత్రనాశోపరి
స్థలికింబ్రాకిమరుద్ధతింజెదరితౌహరిస్థితింగ్రమ్మ ని
ర్మలమైనట్టి వసంతముప్పెసగె హేమంతంబు చందంబునన్.
- సీ. బలుసోయగముమీరఁ గలకాంతిపెంపార
నిజముఖవద్మంబు నివ్వటిల్లఁ
గలికాస్థితినిసొంపు నెలకొన్న వగనింపు
తిలకోజ్వలద్యుతి తేజరిల్లఁ
గలితాలససమీర చలితాతులితమార
బలతాప్తిభ్రమరాళి పరిథవిల్ల
లిలితంబులగుతేని యలడంబుగఁజుఁబూని
యధరదేశముకొంత యతిశయిల్లఁ
- గీ. దగినరంభాదిమహిళావృ తముగఁదనరి
కాననాంతరమాకాంత దానితాంత
సమ్మదముతోడఁదలచూపఁ జనిపురోప
కంతవనిలోననరుఁడుండె కాముకరణి.

- ఉ. మానుగశీతభూధరముమన్నినిగుంపులుగూడిధాటిమై
 యీనిఖిలావనింబఱపెనేర్చిమదించిహిమంబుపద్మినీ
 స్థానములఁటిదాజరలదార్చెనటంచు నినుండుమూలతో
 హానియొనర్పదక్షిణవిహారముమాని యుదీచికింజనెన్.
- సీ. లవలీలతాదివల్లవలీ లతాలివే
 లవలీలతాదరం బవనినలరె
 లసమానతరకేవ లసమానసుమభరా
 లసమానపవనజా లములువినరె
 ప్రియక రాతతవన ప్రియకరావహితను
 ప్రియకరాలంబన ప్రేమలొనఁగె
 శుకజాలమహితకిం శుకజాలమతివనాం
 శుకజాలమనమతి శుభముదనరె
- గీ. కలితకలికాయితానేక తిలకకల్క
 పాలసురపాలపున్నాగ చంపకాది
 పాదపంబులుజగురు జొంపములతోడ
 మొనసెమాధవసాన్నిధ్య మునఁదనర్చి.
- చ. సహినహికామ్యమంచనెడు నాకులనాకులతక్వహింపఁగా
 తహతహఁబూనినెమ్మదివితాకులనేకులుగావిమూకతక్
 మహిమహితంపుకెంజగురు మ్రోకులపై కలకంఠసంగతిన్
 గుహకుహనాదముల్ నెరసెగోకిలలోకులసాంప్రదాయముతో
- మ. చలవంజెన్నగు వాసమంటివడి నిశ్శంకంగడందోచితా
 వులుబైపై చనుకుట్టులంబులొగి కొప్పుల్మీరఁజూపట్టుచో

- పాలుపారంగవిమర్దనస్థితులచే బూనిట్లుశ్యామాతత్త్వికా
గలయంబెనుచు దక్షిణానిలుడు దాఁగాంచెంబెనంగింపగన్
శా. లీలంబంచశరుండుకేళి వనపాళికాహళిగంకేళివా
లేలంగ్రాలబరాబరుల్ పవనుఁ డక్షిణస్థితింజేయ నా
సాలాగ్రంబులకెక్కినిక్కి మహిళల్ సత్సూనముల్ జల్లదా
జాలంబొనుమనోరథంబుపయి నోజన్ వచ్చెనచ్చటికిన్.
- సీ. తోరమ్ములనునుకు మారమ్ములనుకొమ్ము
లీరమ్ములనుజాల నిరవుకొనియె
నాకొమ్ములనుజాలఁ బైకమ్ములనుదేలఁ
బల్లవాతులతతిపై నిగ్రమ్మె
నాపల్లవాతతి కాపల్లవముమాన
బరఁగుతావులపువ్వు బరపులమరె
నాతావులనురజ శ్రీతావలంబుగా
విమలానిలుడువితా నములఁబన్నె
- గీ. తానములఁబాడువనదేవ తావితాన
జానుదఘ్నములుగఁబూనె తేనెసోన
వాననూనినకాలువల్ పనమువెడలి
కడలిభంగిని వెల్లువగాఁదనరై
- కం. పవనాకర్షణ గరిమల
నవిరళకలగీతనాద మలరఁగవనిలో
నవచికురాళి స్థితులను
నవఁించెంబద్ధిని నిచయముముదమునన్

సీ. పటు పాటలాధరః పదమునగంకేళి

పద్మినీముఖసీధు వడసిపాగడ

శ్యామోపగూహ నాశ్శ్రీయమాణమరవక

మదన రంభాస్థితకదరచిలక

మలకరశౌఖల నలమమాకందంబు

కలకంఠీగీతాప్తి వననమొససి

బాలానిలస్పృతిః పటిమనునిర్గుండి

కొమ్మసమ్ముఖమున నెమ్మిగనక

గీ. మురువుగా గాంతనగతతి వరలుపొన్న

కలితమహిళా ప్రతితియుక్తిగర్జితకార

మరయమాధవ వతనగిరిమలతలు

సరసగంధ విభూతి కొవ్వెరులంగనియె

చ. కనదిలకంబుగల్లుమియఁగావ కుశంబునగన్ నమేరు విం

పెనయఁగఁ జంపకంబు గరమిచ్చి నమామిడి పల్కగోఁగు కా

లునిపినవంజులంబు మొగమూర్చిన వావిలిగీతిచేబ్రియా

ళును నలమంగురంటకములున్ విరులిచ్చెననాంతలక్ష్మీకిన్

మ. సరసీజాహిత మండలోదయము నిస్సారంబుగాఁగన్పడన్

గరమారంగని పాదుగట్టి నెలరాకట్టుత్కటసావిమున్

పరగందజ్వలముబ్బి యంత్రగతిచేపై కెక్కి జల్లించి వే

మరునాతాహతిబొంది చిందితనరెన్ మంచై నకాంతంబునన్

శా. సారాకారతఃజిక్మనాదనరు నాసాంబ్యాని మేల్కత్తళా

నారోహించుచుఁడమ్ములమ్ములదొనల్ హాళినిజాగ్రప్తిదై

వాగంగంజిగురాకువాలలర శేవంబువ్వుమై జోడుతో
 నారావంబునఁబంచవింటి దొర వెంటాడన్ వియోగావళి
 వ. ఆసమయమయిన

శం. భాసిత చిత్రాంగదయను

నాసతి మఘమానవాసరాగేసరస
 త్కేసర కేసరగర జో
 భాసురధూసర వనాంతపదవిక్ వచ్చెన్

సీ. పాదాంబు జాతముంపఁగనోడి గతిగనఁ
 గాదంబు జాతమ్ము గ్రమ్ముకొనఁగ
 చెలికిముచ్చటఁ జెప్పనలికి తద్భగితికై
 కలికిచిల్కలగుంపు కయివనముగ
 చిరునఁగవొప్పఁ జూచినమోముముడిగొను
 వనకుందములు పలువగలుజెంద
 జగజంపుపెన్నెరి సవరింపుతేటులు
 బ్రమసిగుంపులుగూడి పర్వలిడఁగ

గీ. బాలికలతోడఁబాండ్యభూపాలపుత్రి
 వనముఁజొచ్చి విహారైక వై భముల
 గ్రీడనలరఁగ నప్పడాక్కిడిగాంచి
 మొనసిపైకొన్న సమ్మోహమూర్ఛఁజెందె

చ. తెలిసినరుండుపల్కు వనదేవతయో! మరుమాయయోమదిన్
 దెలియఁగఱాదులేక సరదేవకుమారియొ? యట్టులైననా

చెలువకు భూమిసీసాబగు జెందుటలేదునిజంబుగానిదే
 పొలతుకనిక్కమేనితగుబో చతురాస్యుని కౌశలంబికన్
 కం. ఈకన్నులు నీచన్నులు

నీకురులీకురువులలరు నీకౌసును భూ
 లోకాంగనలకు లేదే?

నాకాంగనలకును లేదునాకుంజూడన్

ఉ. కంబుగళంబు నిర్జితపికంబు గళధ్వని చారుచక్ర) వా
 కంబు కుచద్వయంబు గనకంబు కుచద్యుతిమత్త బర్హి లో
 కంబు కచంబుమేల్చకచకంబు గచస్థితిపుల్ల పుండరీ
 కంబుమొగంబు ఫాలఫలకంబు హిమాంశునిలో సగంబగున్

క. పాలా ! నుడువులు కడుజ్ఞాం

పాలా ? ముంగురులు సొగసుపాలా ! నడవు

ప్పాలా ? యడుగులు తగున

ప్పలో ? కెమ్మోవితేట బాలామణికిన్.

క. లవమా ! సతికౌనతిపే

లవమా ? తనుకాంతి సరఘలవమా ? నుడివ

ల్లవమా ? పాణిద్వయమున

లవమారు నకిచ్చు నిచ్చులసితాంబకమా ?

సీ. వాలుగాయారు పర్వాలుగాఁజనుసారు

వాలుగాఁజక్కనివాలుగనులు

రాయిరాకాంతి పెన్రాయిరాకుచము తు

రాయిరాయిదివల రాయనికిని

బింబమా ? మోవిరాబింబమా మోముమా

బింబమా దీనివిడంబమునకు

సారమాపిరుదు నిస్సారమా కానుప

సారమావగల ప్రసారములకు

గీ. చుక్కలా గోళ్ల చేతనుజుక్కలయ్యె

చేతులపరంజి కమ్ముల చేతులయగు

నాతియభిముఖమైన పున్నమదనర్చు

కలికి మగిడిన యమవనగాఁగనేర్చు

ఉ. నాక మెఱుంగు మధ్యము పినాక మెఱుంగును భ్రూవిలాసమా

లోక మెఱుంగుడాలు సలిలోక మెఱుంగును గొప్పమేలున

స్తోక మెఱుంగు నొకటియశోక మెఱుంగునుమోవితీరుబ

లోక మెఱుంగుఁ జన్నఁగవకోక మెఱుంగును జెన్ను బాపురే

ఉ. భంబులు గోరులా ప్తకరభంబులు పెందొడలర్హభూరి కుం

భంబులు చన్నులంబుజ శుభంబులు కన్నులు హీరవార రం

భంబురదాళి కొనలనభంబునకొనును గొనుదర్పణ

భంబు కపోలపాళినులభంబు విరాళివయారి చూచినన్

గీ. తెరవకనుదోయి నెత్తమ్మి తీడుతీరు

యువతికలరెడు చనుఁగవ యొప్పనొప్ప

సతివ కొనరుపిఱుందుల యరవుసరవు

మెలతనిద్దంపుమై దీఁగె మించుమించు

చ. మినమినలారుడిగ్గియకు మిక్కిలిపొక్కిలి కాంతకాంతి తుం

పెనపనబూరు గంధపలివేసమునాసయు ఘంధకోటికై

ప్రసవశరాత్త లేఖతోలువర్ణము కర్ణములీశుభాంగికి
 వెనవనుశాలిగర్భముల విక్కులుపిక్కులు నిక్కుమింతికిన్
 కం. ఏచినగతి నిండారం

బూచినతంగేడుచెలియ భువిలోపల నే
 చూచిన యదిగాదెవ్వరు
 నీచక్కదనంబు చెప్ప రెందులనైనన్
 మ. కనుగొంటే సఖ!గుజ్జమావిగమి మూగంజుట్టి నిండారబూ
 చిన పెన్నుల్లియదీ వెటుయ్యలల రాజీవాక్కిడింపన
 య్యన వొప్పారెడు జూడముజ్జగములన్ స్వాకారరేఖావిభూ
 తిని నిట్టట్టును జేయనేర్తునను రీతింబీతిలీలాగతిన్

సీ. కౌగిలించినజాలు గాయనిగోరంట
 హస్తమిచ్చినజాలుననుచు మావి
 యాడిపాడినజాలు ననిప్రేంకణపుశాఖ
 చనవీయజాలని చంపకంబు
 ఘనతలబిక్కినజాలు ననికర్ణికారంబు
 నవ్విసనుతనుజాలు ననుచుబొన్న
 అలరమోమూర్ఖజాలని సిందువారంబు
 కనినజాలును గదాయుచుచుదిలక

గీ. మడుగుమోపిన జాలంచునయ్యశోక
 ముమియజాలును గాయంచునొక్కపాగడ
 యిట్లుతరులెల్ల జేలికెదురెదురుచూడ
 నితరమదినాన లేదనుటేమిగలదు.

చ. విలసిత చంద్రకాంతముణి వేదికపై నెలమావికేవ నె
 చెప్పిలికే బియ్యో త్తరంబులిటుజెప్పెడు కవ్వడిగాంచియప్పుడా
 లలనమరుండుగా మదిదలంచుచు నంతిపురంబుజేరె దొ
 య్యలులునుదానువే చనియెనన్ను వకొనసియాడఁ గ్రొన్ననన్

కం. ఆగతినతిజన నరుడను

రాగమునన్ ధారుణీ సురశ్రేష్ఠునిదా

వేగమునఁబంచెబరిణయ

మేగతిన్ న నొనరింపు మీవనిపల్కెన్

చ. అనవుడు నట్లకాకయని యచ్చటుఁబాసి మహాసురుండు వే
 చని ఘనపాండ్య భూవిభుని సన్నుతిగై కొనివచ్చుకార్యమున్
 జనపతితోడఁ జెప్పనతినమ్మతుండై తనకూతునిచ్చెఁబా
 ర్థున కనురాగమొప్ప వినుతుల్ విబుధాళి యొనర్పనయ్యెడన్

కం. నరుడా తరుణీమణితో

సురుచిరభోగముల నచటసుఖయై కొన్నా

ల్లిరవుగ నుండఁగనంతటఁ

బరఁగఁగనాచెలువ గర్భభారముదాల్చెన్

వ. అంత

చ. ఒకశుభవాసరంబున సముజ్జ్వలమాసన సీమయందుఁ బా
 యకవసియించుచుండు తనప్రాణసఖుండను పోలికన్ గుమా
 రకు గురు విక్రమాది గుణరాజితమూర్తిని భభ్రవాహన
 ప్రకటితనామధేయుఁగానె బాలిక సంతసమొప్పనెంతయున్

వ. మఱియు నీప్రకారంబున నర్జునుండచ్చటఁ గొన్నిదినంబులుండి ప్రయాణోన్ముఖుండగు నెడఁబడ్డవలంబి బాష్పవలెలయగుచుఁ బ్రత్యూహాత్తరంబులు వల్కుప్రేయసిని గాఢాల్లింగనంబుచనిజవల్కులోత్తరీయమర్మరవసహాయంబగుసీత్యారంబుచేతఁ బులికితకపోలతలంబు ముద్దుగొని యమ్ముద్దియ నతిప్రయత్నంబున నొడంబఱచి తదనుమతిం బురంబు వెడలి రక్షోహరణుండగు నిత్యైకుకులమహాక్షితి విభునియోధులచే నుత్పాటితంబులగు దుర్దరమహేంద్రపాదమూల శిలాతలంబులఁగనుపట్టి వానరకరకఠోర నఖరరేఖా విశేషంబుల గులిశ భయోచ్చలితశైలంబుల ననావటంబగు నికటవటంబుల స్ఫుటీకృతంబగు నటవిగడచి యవసీతనయాపరాధి యగు రావణామర విరోధిమస్తంబు నిర్మూలంబు చేయఁజూచు పృథివీకరంబున నొప్పనేతువు నఁగృత సీమంతంబగుదక్షిణోదన్వందంబు జేరె నానమయంబున

కం. నరుడా కుర్యమునక రఘు

వరనిర్మితసేతువున నివారితవృత్తిక

బరికించి కాంచియవ్విభుఁ

బరమతపోనిష్ఠఁజాలభావించెమదిక

చ. అరుదుగ నబ్ధిలోనగ చరావళిపాతితశైలఘట్టనక

బరగద్యగంధరాక్షస కబంధవిఘట్టన చేత ఖంజులై

వరుసను వీచివేదికల వ్రాలుపయో మను జాళిచేర భా

స్కరకులు కీర్తియొప్పదముగా మదిమెచ్చుచుఁదీరవద్ధతిన్

మ. చనిగోకణముచేరి యందుగిరిజాజానిక్ విలోకించి నె
మ్మనమార్కభజయించి మొక్కిసుమముల్ మాళి ప్రదేశంబునన్
జననాథాగ్రాశి బాహుపంకజము నోజన్ జూచి పూజించిమీ
దనుగావించుధనుః ప్రతాడనములందప్పోర్పు మన్నట్లుగన్

శం. పాపాప హరణమునకై
భూపతియుఁ ప్రభావతీర్థ పుణ్యస్నానం
బేపారఁజేసెనేతువు
జూపారఁగ జాగరూక సుస్థితి నడపెన్
వ. అంత

శ. కాలాంబుద జాలావృత
లాలిత భాస్వద్వియ తలము లులితసరి
త్కులము వర్షాకాలము
జాలంబూడనూపె కేకిసమితి నటంపన్.

చ. అరుదగు నాఘనోదయ భయస్థితిచేబలె నంతఁ గర్ణ గ
హ్వరమను క్రౌంచ భూధరమునందగు వాకిలిఁజూచ్చిశౌరి సో
దరి నవ సుందర స్తవముదార మరాళము పోలికంబు రం
దర సుతమానసంబునకుఁ దారెను భూరిమనో భిరామమై
వ. అప్పుడు.

సీ. నవలాలితంబులై న వలాహకంబుల
నవలాయులికపంక్తులవు నటంచు
నబలాకలిత విలాసబలాకలకదంబ
మబలాకలై కరో మాళియంచుఁ

దులకెక్కచగు తటిత్తుల వెక్కు సొగసుకాం
తుల పెక్కు చెలిదాలుఁ దొడరునంచు
సితకాంతిబృంద భాసిత కాంతకుంద సం
హతి కాంతకాదంత వితతియంచు

గీ. స్ఫుటనట తేకి లోక విస్ఫుట నినాద
పాటవము పాటలాధర పాటతేట
సాటిసేయఁగ నొకమెట్టు పాటిమాత్ర)
మగును నెక్కువ తక్కువ యంచువించు.
వ. అని యీక్రమంబున

గీ. శ్రుతి పదంబున తావుగా నతిశయిల్లు
నాసుభద్రా) సమక్షము నంద యుండ
సహచరద్విజులను జూచి సవ్యసాచి
నేర్పుమీఱఁగ నందందు నిలిపి నిలిపి.

క. నరుడరుగుచుఁ గనియెఁ బయః
పరిపూరిత కుంభయుగము పద్ధతి నెదురకొ
బరఁగ సుభద్రాకుచములు
గరగతమగుననెడు శుభము గానం బడఁగక.

సీ. అతుల శంపాన్మేషణలోక నోడ్చవ
చక్రాంగకోద్యేల సంభ్రమములు
స్ఫీతకై తకరజోజాతాహతాగత
విలుతన్నిళిందాంధ విభ్రమములు

చటులగజాయుతా చ్చావనాబోధసాం

ద్రీభూతపటుతర దిబ్బుఖములు

సోత్కంఠ నీలకంఠాఘకంఠోదిత

వరవడ్డసుస్వర వై భవములు

గీ. పాంధజనతాతి సంధాన పాటవాప

మృత్యుదములు భుజంగంబుజ్ నృత్యదములు.

బరగెనురుతర సస్యశుభప్రదములు.

విరహాణీదుర్దినములు ప్రాప్తదినములు.

ఉ. భూరితరాత్మఘోషముల భూరుహశాఖలనాత్మఘోషముల్

వారకగుర్జ్ణబూంచి పికవర్ధనతం దగితద్యుతుల్ కుహూ

కారనినాదముల్బలుకఁగాంచిచిరంతనజీవితా ప్తిదై

వారగఁదన్నజొచ్చెబికవర్ధననామము సాధకంబుగఁ.

మ. గరిమంజెన్నగనైంద్రీ చాపమునసత్కాండంబులంజూచి శీ

ఘ్రిరతింగాకముజెందె నాత్మసుఖమారామోచ్చరణ్యాస్తి నా

గరిమంజెన్నగునైంద్రీచాపముల సత్కాండంబులంజూచి శీ

ఘ్రిరతింగాకముజెందెనాత్మసుఖ మారామోచ్చరణ్యాస్తితి

క. కేకీకలకలములెనగె

గోకిలకలరవములంచ గుంపులగూడె

లోకములో నేరికిజను

గాకాలముజూచిపల్కఁగాఁ ప్రియమారఁ

మ. లలితాభ్రావళినాగలోహమయ నాశంబెత్తెశంపాలతో

జ్వలవహ్నిందరికొల్పినగుళికాజాలంబునానొప్పు ని

స్తులవర్షోపలవం క్తి చేసమయయోధుండానిదాఘంబ నే
బలునై రిందెగటార్చె భూరితరశబ్దంబొక్కటంగ్రొక్కగఁ

మ. పలుమార్లెల్లజిత్రీకాంతిమణి చాపస్ఫూర్తులేపారగ
ర్జిలుచుక భూరిశతోత్కరంబున నడంచెంబింఛముల్ గూలఁగా
గలఁకఁ వాహినులెల్లఁ బొట నపుడాఘర్మాభియాతిక వడిక
బొలుపొప్పఁ ఘనకాలయోధుఁడతివిస్ఫూర్తిక విడంబించుచుక
. కుసుమితకదంబవనముల

విసరము పుష్పాంజలియిడు విధమునఁగడుఁబెం
పెసఁగె శిలీంధ్రము లొక్కట
వసుమతి భేదించి యురుము వలనక బొడమెక.

మ. తొలుదొల్త విపినామ్రపక్ష్యఫలసందోహాద్దళత్సారవృ
ష్టులచేబాటు స్రవాహముల్ బొదలజుట్టుక దొట్టికప్రంపుతి
ప్పలపై కెక్కియు జాజిపూటుదుటు తెప్పల్ దెచ్చి గొజ్జంగిగా
సిలఁగాఁబేర్చుచు ముంచిరొంపులుగఁ జేసెగఁజ్జుజవ్వాదులక

గీ. నీలములరీతిఁ దేటల పోలికలను

వెలయుఁబరిణత ఫలముల విష్టవీఁగి
పుడమి నెడలేక పోల్చుజంబూవనాళి
మంగళము బోరగించిన భంగిఁ బోఁచె.

క. పసిమిక మిసమిస లారెడు

కనవులజొంపములఁ మెసవి కడుముప్రొద్దిం
పెసఁగఁగ మందలనై చికి

విసరము చ న్నవసిజితకివెలయుఁగ నూళ్ళక.

చ. జడిఁగొనివానమొత్త వనసంగతిగొల్లలు దొడ్లక్రేవలన్
 దిడుగులక్రింద సీఁగి నలుదిక్కులుమాటికిఁజూచి యెండురుం
 బడిబడిఁ జీఱుచున్ మృగవిబాధలకై రొదసీయుచున్ నిశల్
 గడపిరి నిద్రచే బలువుగానొకనాఁ డొకయేడుపోలికన్.

ఉ. చాతకభాగ్యరేఖ జలజాతవినిర్గతభూతి కేతకీ
 జాతతపఃఫలంబు శిఖిజాతిశుభాస్పదసీమ పుంశ్చలీ
 స్థితమనఃకవాటసువిభేదనకుంచిక రాజహంసికా
 ఘాతుకరాశి వర్షమయకాలము గాలముపాంథకోటికిన్.

ఉ. అగతిఁ గాననాంతసకలార్జునసంహతులెల్ల నున్మిష
 ద్రాగముగల్గియొప్పి యలరం దదభిఖ్యను గాంచినట్టియా
 శ్రీగలయొక్కయర్జునుని చిత్తలసత్థితి యుండనంద వ
 ఖాగమమొప్పఁ గార్యనమునగ్రతఁ దాల్చె విచిత్రమైగతన్.

శ. గగనమున నకలదిక్కులఁ
 దగి యలరెడు నాతటిల్లతల కాంతలకున్
 సొగసొప్పనుభద్రాంగము
 జిగికి నభేదంబు నరుడు చిందించెమదిన్.

ఉ. ఆతరిమానసంబున నమంచితమాయదుకస్యకాప్తిచే
 నాతతవృత్తితోఁ బరిణయంబువహించుచు మన్మథాగ్నిలోఁ
 బ్రీతిని లాజహోమమొనరింపనొకోయనఁ దత్సగర్భ్య న
 బ్జాతవిలోచనుం డలఁచెభావమునందు సురేంద్రసూతియున్.

శ. తనుమాత్రమైన నివృడు
 వసు విశ్వంభరుని దాల్చు నరునకు వశమే

యనుగతిఁ బురాణపురుషుఁడు

మనమునఁదగి యతనిదృష్టి ముందలనిలిచెన్.

వ. అంత,

గీ. స్వస్వచ్ఛేష్టాకథలను దత్సమయమునను

ఋతుగుణజ్ఞులు దారునెఱింగి యచట

వీక్షణంబుల సంతోషవివశులగుచు

నిద్ద రేకాంతయుక్తిచే నెసగరై రి.

వ. మఱియును,

చ. మధురరసాయనుండయిన మాధవుభావమునం దదాజ్ఞ చే

వృథాకొమరుండు నయ్యెడనుభిక్షుకవేషముఁ బూనిదై వతో

త్కుఠరగుహాంతరాప్తి నతిగూఢగతిం జనియుండె గూర్జరము

స్మధకృతమైన సాధ్వసమునంబలె నీశునిఁ గెల్వఁగల్గియున్

ఉ. ఉన్నతుండై ననత్కవియు నోవఁడుగా యదుకన్యనుందర

తోవ్విన్నతి నన్నుతింప నిత నొండొక కృత్యముచేత నర్జునుం

డెన్నఁ దదీయశోభఁగనునిచ్చును రైవతకాద్రిచెంగటన్

గన్నియమిఁదియాస వడిగానెదురే కనుచుండె భిక్షువై.

క. సంసారముడిపి భువిలోఁ

గంసారిని మదిఁదలంచి గానన్నాసుల్

గంసారిని మదిఁదలంచుచు

సంసారముఁ గోరె నరుఁడు సన్నాసియునై.

ఉ. ఆసమయంబునందుల శ్రీయఃపతి ద్వారకకేగి తత్పురీ

వాసులతోడ రైవతకవై భవమారయు నజ్ఞనావళిన్

భాసురలీల నిష్టములు లాటిలునంచును దెల్పివారితో
భాసురకోటితోఁ దనదుబోటులతో జనుదెంచెఁ జెచ్చెరన్

వ. మఱియుఁ దరుణతరణికిరణస్ఫురణతేజో భరుణుండగు
శివటయతికులాభరణుండు రై వతకధరణీభరణంబు శరణంబుగా
నుండునెడ సత్తాపనునకొనర్చు నమస్కారంబు శ్రేయస్కరంబని
పురోధోజనబోధితక్రమంబున గుతూహలియుగు హలి వందనం
బాచరించి పురందరనందను నాత్మీయమందిరంబునకుఁ దద్గిరి మ
హోత్సవానంతరంబునఁ దెచ్చునమయంబున.

పీ. విరహాగ్ని హృదయంబునెడలి దేహముగ్రమ్ము

జాడఁ గామాయ వస్త్రమ్ములలరఁ

జిత్తమునిండుగాఁ జిక్కున్న హంబువు

లనఁ గుండికాజలం బతిశయింప

మృదుసంపదకు నోడి పదసేవఁగనెన

శ్రీఖండపాదుఁకాస్థితి జెలంగ

జెవితోడ ముచ్చటఁ జేయుదిన్నాళ్ళకు

ననియెన్న జపసరం బచువుపడఁగ.

గీ. మరుఁడు నరుఁ డనమిషమున నురగపాండు

యదుకుమారకలకు మూడునెనగఁబరఁగు

కాండములుదాల్చు గతిని త్రిదండియగుచు

వచ్చె వైష్ణవసన్న్యాసి వాలకమున.

ఉ. శౌరియు నాతపోధనునినన్నిధికిం జనుదెంచి భక్తిచే

గోరిక వందనంబునమొల్పి తదీయకరంబునందు దై

వారెడుకుండికం దనదువామకరంబునఁ బూనివేడ్క నా
ద్వారవతీపురంబున కుదారతఁ దోడ్కొనివచ్చె మొచ్చుగఁ.

గీ. స్వామి ! వేంచేయుఁ డిదెయిదే సరణి యిటుల

ననుచు భక్తివిసముఁడై యతి నియతినఁ

గన్యకాంతఃపురోద్యానగరిమ నునిచి

యలనుభద్రను శుశ్రూషకనువుపఱచె.

చ. సరణిని మూరణత్రయము శంబరవైరి బలారినూనుపైఁ

బరగ నిగుడ్చి తక్కటిది బాణయుగంబడరింప లోభవి

స్ఫురణమునక మురారిహితబోధితయై పరిచర్యసేయు న

త్తరుణిద్యగంచిలాశుగవిధానమునక మొనచూపె సత్తతీక.

శ. రతివతి ధనుర్బమముచేఁ

దతసుభ్రూవిలసి తైతనుచారుతచేఁ

బ్రతిదినముం దపమునుబలె

నతనిశరీరంబు చాలనలమటపడియెక.

శ. మాననినిట్టూరుపు లవి

గానంబడకుండ నాసికాస్పృశుఁ డగుచుక

బ్రాణాయామమిషంబుం

బూనెక నిక్కపుత్రిదండిఁ బోలి యతండుక.

ఉ. స్ఫూర్తిని బద్ధలోచనుని సోదరియోష్ణముఁ గ్రోల మన్మథై

కార్తినిఁ జంచలంబగురదాంశుకమల్లన మాటె నంతఁగ

క్కుర్తియతీశ్వరుండు నవగూఢముగాఁ బ్రణవప్రసంచవి

స్ఫూర్తిని నిక్కమేజుపము బోలువటంఁచుఁ దల్లించిచూడఁగక

వ. మఱియు సీక్రమంబున నమ్ముద్దియ కువ్విప్పుడుచు నొక్కనాడు.

సీ. కొమ్మ ! యీగోరట గ్రమ్మినచికురాళి
చక్కనొన్నగ్ధత చాలగలిగి
యలనుమనఃప్రాప్తిదెలుప దీవున్నాగ
మబలసీయావన మందయున్న
లలనాపయోధరంబులు గ్రమ్మడమకించు
రాజహంసస్ఫూర్తి రమణమయ్యె
నించుకనందిచ్చి యీలతకూనయొ
ప్పిననినకరము సొంపెనయకున్నె

గీ. అనుచునర్మోక్తిరచనల ననుకరించి
కేలివనవిభవంబులు లీలఁదెల్పు
మాడ్కిమడిలోన నుప్పొంగు మమతలెల్లఁ
దేటపడనీకవల్కుచు బోటితోడ.

ఆ. వె. కొంతనేవు నిష్ఠఁ గొనియుండి క్రమ్మఱి
మనసుమెత్తఁదనము దొనకనతఁడు
వేగ యోగదృష్టివిధి నేమొ చూచిన
రీతి మాటలాడు బ్రీతిఁ బెట్కె.

సీ. శుకనమాజములు సంస్తుతులొనరింపమ
రుత్సంతతులు జేరి యుత్సహింప
విధుఁడగ్రతలముస వెనఁ బ్రసన్నత బూని
కరములె త్తగ హంసగణముగొలువ

నీలకంఠస్వామి సృష్టముల్ నెఱపంగ
విప్రయోగులును సద్వినుతులీయ
నలర నిరాకారుడగు నావిభుండవ్వ
డంతరంగంబున హావహించి

ఆ. యాత్మదృష్టికగ్మై తదేకత నొందె
మానసంబు తనకుఁదానఁజేసి
తనువునుబులకించి వనితరోమాళికి
మౌనుపడును చాలమఱపుఁ బూని.
వ. ఆత్మత్వం బెట్లంచుని

శ. నీవను నేనను భేదము
భావింపఁగలేదు తెలిసిపలికినదనలో
నీవలరు దెపుడునీలోఁ
దావుగనేనుందునమ్ము తనుదెలియంగఁ.

వ. అని యీప్రకారంబున నొక్క కాలంబునఁ బలుకుచుఁ
బ్రతిక్షణం బిక్షుచాపక్షురస దృక్షశరనికరంబువలన నతని యతి
త్వం బించుకశంకించి సుభద్ర ధవిత్రంబుచే వీచుచుఁ దత్త్వంబుఁ
దెలియంగోరు మనంబున సవినయంబుగా మెల్లని నిట్లనియె.

గీ. దేవ నానెమ్మదిని భవదీయమైన
రాకచే బ్రీతిచంద్రిక రమ్యయయ్యెఁ
గొంతమానప్రసన్నత్వ మింతబూనఁ
గల్పశాఖాశిఖాయతి గాంచెనివుడు.

క. యదువులు బుణ్యాత్మకులే

కద ! యతివర! నీదు పాదకమలరంజంబున్

ముదమునఁ దలపై నిమగ్ని

మదిలో మీమీఁదిభక్తిమఱువక యున్

ఉ. దేవ! సమస్తముం దెలియుదేశద! చూడఁగ దివ్యదృష్టిచే
గావున నొక్కయిష్టమడుగఁవలసెన్ మిము మామకిసమా
భావిశుభంబు, దానిఁ గృపఁబాయక నానతిసేయఁగాఁ దగున్
బావనులెందు సంయములు బ్రాజ్ఞతచే నని బాలపల్కినన్.

గీ. అవును గన్నులుమూసి మాయాతపస్వి

యోగమున నేమొచూచినలాగు బల్కె

గొమ్మ! పలుమాటలేల? నీగుణమువలన

విజయసంప్రాప్తి గలదని వెలదులందు?

చ. చరణనఖాంచలంబుఁ దను సారెకుఁదావకభాలసీమయం

దిరవుగఁ నద్వితేషకము నై నరుడంచుదలంప నాతడ

మ్మరునకు నగ్గమై వెతల మాటికినొందుచు నివ్వడుండి యో

తరుణి! తనంతనేయెదుటఁ దాఁగనుపట్టుచు నీమనృప్తికిన్.

మ. అనివక్రోక్తుల సూటి తేటపడఁగా నాడం గురంగాక్షి యా

తనివాక్యంబుల నందియంబు ననువందన్ మున్నుతావిన్న తి

న్ననిపొరందరిచిన్నె లన్నియును గానంగా నితండే నరుం

డనునిక్కం బనుమానికంబు హృదయంబనైట్టిసుం చిట్లనున్.

ఉ. స్వామి! భవత్కృపామహిమ చాలమదీయముఁజేసినారు మీ

రేమిపుడనతిచ్చితి రిదింతయు నిక్కమయానటంచు ల

జ్ఞామహితాయతాక్షి యతిసన్న యెఱింగి శిరంబువంచి తా
నేమియుఁ బల్కుకున్న నపుడేచిగమోహముచేఁ గిరీటియున్.

క. కొమ్మా! యెవ్వనిఁ గొలిచెద

వమ్మనుజుఁడు నీకు దాసుఁడై యిదె చెంతన్
గ్రుమ్మరుచున్నాఁడిటఁ జే
కొమ్మా! యిఁకనై న ముద్దుగుమ్మా! యనుచున్.

క. నిబ్బరమాగుబ్బుగఁ దన

సుబ్బాక్కఁడు తెలియ నంటఁ జూచుచు నపుడా
బిబ్బోకవతిం జెక్కిలి
తబ్బిబ్బుతపోధనుండు దాఁజుంబించెన్.

క. అలవంచనముని జేకొని

తిలకించి మనోజుఁ డుప్పతిలఁ గాంచినచోఁ
గిలికించితవతి కల్లన
పులకాంచిత మయ్యెఁ దనువిపులకంచితమై

ఉ. కొంచక నించువిల్లు డిదిగో సమయంబని యెంచి మించి
య చ్చంచలనేత్ర) నింద్రజుని సారెకుసాయకపంక్తిముంచె న
భ్యంచితవృత్తిచేత నపు డట్లనిమంచితనంబు లేదు లె
మ్మించు జగంబువల్కునది. యంతయు నిక్కువమై తనర్పగన్
వ. అప్పుడు

క. తమకంభేటికి మీకై

తమపంకజలోచనుండు తను నిపు డిచ్చెన్

దమకంబున నున్నాడని

తమకక చెలి యతనిచేయి తా విడివడయ్యె

క. విచికిలమువలెనె యది తీ

వి చికిలిచూపుల మెఱుంగువీచిక లలరక

గచభారముచే దూలి లి

కుచఫలకుచ యంతిపురము గొంకుచు జేరెక

ఉ. కాంత తనంత నంత నిజకాంతఁడు కందునివంతఁగొంత యే

కాంతవనాంతసీమ బడఁగా నట నంతిపురంబుజేరె భూ

కాంతఁడు చెంత నింతి వినఁగాదనఁగాజనఁగాననాయెని

ట్లంతయు సంచుబల్కుచును నల్కుచు మల్కుచు కల్కి

బల్కుచుక

ప. అంత

సీ. అపహాపమయ్యె నయ్యతివయన్నవ కౌను

బంగారమయ్యె తన్వంగిమేను

యబ్బరమయ్యె నయ్యలివేణి ఘనవేణి

కష్టరమయ్యె నక్కంతపలుకు

నిజ్జేపమయ్యె నన్నెలఁతుకనెమ్మాము

సూడిదయయ్యె నాసుదతితోడవు

నల్లబూసాయెబో నలినాక్షిసూగారు

మేరువయ్యెను గొమ్మ మేటిపిఱుదు

గీ. మిగులఁ బ్రియమయ్యె రాజకామినియొయార

మరిదియయ్యెను దరుణీవిహారభూతి

యనియనియతి యతియు క్షణం బఖిలదిశలు

గాంచుఁ దనుతాపమంతంతఁ గాంచునపుడు.

శ. చెలిచూపులకో చలవీ

పులకో వలరాచవేలుపుల తూపులకో

పులకోయలయలితోఁదో

పులకోపులకోదయము విపులమగుఁ బతికిన్.

శ. కేకులకేకలకో మరు

కూకలకో గాడ్పుసెకలకో చిలుకలకో

కోకిల కోకలకాకలి

కో కోకులకో తలంకు గోమలికొఱకో.

చ. సరసిజ పానపాత్ర విలస న్నవసీధు రసంబు ద్రావి ను

స్థిరముగ మే నెఱుంగనిగతిం గడు యుక్యతులొప్ప రాజకుఁ

జర మతిభీతిఁజెందగను జాలములానుచు నీలకాంతిచే

నరుదుగఁ గ్రమ్మెనవ్వనమునంద మిళిందపుళిందబృందముల్.

ఉ. కేవల శత్రుభూతధృతకింశుకకుట్కరిసీరభూతమై

వావిరి ఘర్మవర్షము లవారితమైకడుమీఱి యుండఁగా

నావనితాకపోలతల మన్న యొకానొకక్షేత్రసంగతికొ

భావజక్రకుండు వెడఁబమ్మె వగల్ పులకచ్చలంబునన్.

బ. మదనున కింతదొడ్డతనమా? తనమామనియెంచ కెంతయున్

బొదవెను బాణపంక్తులను బుంఖము పుంఖమునాట నాటనే

గదగనెనిందునందనుచుఁ గాయనికాయనసవ్యసాచియై

బొదవిననె నఁ గాలగతి బోగతిఁబోయినరీతి నుండగన్.

క. కసిమనఁగు నసమశరవిళి

ఖసముదయంబులను సమముగా సతి పతియుం

గనటువడునెడల నలసా

రసహితుఁడు సదవరసాగరమునం గ్రుంకెన్.

శా. ఆరాత్రిన్ హరి నీరికన్మొఱుగి వృత్తా)రాతియుం దాను నా

నారీరత్నము నాలసద్గుణుడనన్ నల్వొందుపొరందరిన్

గారాబంబున వానిరువ్విర శుభై కంబొముహూర్తంబు బెం

పారన్ శోభనమొప్పజేసి యటనింపారంగ నవ్వేళలన్.

గీ. ఉదయవేళఁ గింశుకోజ్జ్వలప్రసవంబు

నాఁగ నంత వ్యాఘ్రునఖముఁబోలి

యగిసెపువ్వుభంగి నలచందురుఁడు మింట

నంటియుండె బిదప నలఁతిరుచుల.

గీ. చంద్రుఁడు దయించె నెక ప్రౌద్ధచాలలేదు

కనుమఱుంగుననే మీరు గదలవలయు

నంచు శౌరిసునాసీరు లరదమునను

దంపతుల నుంచి వీవించి పంపునవుడు.

క. హరికడవారలును బురం

దరుకడవారలును సమ్మదమునందఁగ నా

తరుణీమణి సహితుండై

గరిమన్ నరుఁ డంత ద్వారకా పురివెడలెన్.

సీ. అత్తరియాదవు లప్పాకశాసని

దౌర్జన్య మరసి దుస్తరమహూగ్ర

కోవులై వెన్నాడి కూడముట్టి యభంగ
చతురంగబలముతో శక్రసుతుని
బొదవి బాణములేయ బెదరక యతఁ డవ్వ
డరుదారఁగ సుభద్ర యరుదమునకు
సారథ్యపాటవచతురిమ నలరార
నిఖిలవీరులు బరాజ్ముఖులుగాఁగ

గీ. సాయకావలిచేముంచె శౌరి నీరి
కినుక మునుకొనిమానిచెఁ గ్రీడియచట
గదలి విజయాఖ్య సార్థత గాఁగ రాచ
తెరవతో గూడి తనపురి తెఱవుఁ బట్టె.

చ. కలహము వేగ శాంశిఁబడఁగా యదుజాడ్యయశఃపతాకమై
యలఁతుల కెల్లమూలమయి నట్టివ్యభీకయతిత్వ మాత్మలోఁ
బలుమరునెంచి నవ్వెడు సుభద్రదద్యుతి కాప్తమిత్రమై
యలఘుయశుండు పాండవకులాభరణం బట వీటికిం జనెన్.
వ. అంత.

చ. సకలజనాభినంద్యమగు చక్కని యొక్కముహూర్తరామణీ
యకమునఁ గౌరవాన్వయశుభాయతమానుదయా ప్తికై కుమా
రకు నభిమన్యునాఖ్యు నతిరాజితవీరు సుభద్రగాంచె దా
నకుటిలవీరమాత కడుపారఁగవీరునిఁ గన్న పోలికన్.

చ. అనయము దాఁ బతివ్రతలయందుల నెన్నిక కగ్రగణ్య గా
వున నిజకాంతు లట్లులనెభోయ నామతపంచకంబునుం

గనియె నమాన్మైకబలగర్వపరాక్రమశాలులన్ కన
ద్ధనగుణచారుభాములను ద్రౌపదినమ్మదమార వత్తరిన్.
వ. అంత.

క. ఆకొమరుల యుదయోత్సవ మా
కర్ణించియు వసంతమనురాజనుతుల్
శ్రీకినిసామంతతతుల్
శ్రీకాంతతబాడమెహర్షసిద్ధాంతంబై.

చ. తనతనయుండు భీముఁడు నుదారకుమారకుఁగాంచుటెంచిభూ
జనములనంటఁగాఁ బురిటిజాతినటంచును సంకుచస్థితిన్
గనెనఁగామహాలి నలగాలి పటేరనగాలిపాలికా
ఘననగమానమాని తిరుగందిరుగన్ ధరమానె సారెకున్.

గీ. కరుణమాలినయీగ్రీష్మకాల మిపుడు
మధుని మామకజీవాతు మాన్వేదూర
గతునిఁగా ననిరోషించుకరణి ధరణిఁ
గోకిలస్వాగతంబునులేక చనియె.

పీ. బడబాగ్నిశిఖఁ ద్రెళ్ళిపడి వార్ధివెల్వడి
పుడమి కెల్లను సెకబాడముకరణి
కఠినోగ్రగళవినిర్గళ దనర్గళగర
ళముచిచ్చు జగములో నుమియుకరణి
విలయభాస్కరకరావిర్భూతమై పోల్చు
నుడుకు లోకంబుల కులుకుకరణి

చటులభాలాక్షదృగ్జ్ఞానలవిస్ఫూర్తి
కడిమి బ్రహ్మాండంబు క్రీముకరణి

గీ. దళితనదవారిజంతంసంతాపకారి
యతులతరభూరి విలయకాలానుసారి
యూష్మగుణహారి హంసలోకోపకారి
శమితహిమవారి గ్రీష్మర్తునమయ మలరె.

క. దగదొట్టి నీరుకానక

నగములపై పిట్టలవియ సఖిలమృగంబుల్
పగలెల్ల బొదలువెడలక

బెగడుచు రేలెల్ల నెల్లబీళ్ళనుదిరుగున్

ఉ. చల్లనీరు గంజి వడజావ కుళుత్థపుకట్టు చల్లపై
పుల్లనిజేట సొంటిపొడిపోసినమజ్జిగ పుల్లనీరు కో
కొల్లని యిత్తురెండ దగగొన్నజానాళికిఁ బిల్చిపిల్చి నద
పల్లవితంబులై న చలిపందిరిచాలున సేదదీరగన్

గీ. అలర నశ్వత్థదళ మసియాడకుండ

నుమ్మగొని యున్న వెచ్చనితెమ్మెరలును

భాగ్యవంతులగృహరాశిభాసమాన

తాలవృంతాదు లుద్భవస్థలములయ్యె

గీ. ఘనశిరీషదుమ్రంబులు గన్నలార

యుమ్మ నొక్కుమ్మడిన మొగ్గగ్రీమ్మి పిదప

బహులసంపుల్లకింజల్క పాటవమున

దీపరింఛోళికాతతస్థితులఁ దనరె

గీ. కురుకుమారీతనూలతాస్ఫురితమార్ద్ర

వమున కుపమానమగు శీరీషములచాలు

చారుసుమనస్థితిని నాఁడు సమతఁ దనరె

దపముగనుచారి కోరిక తక్కువగునె?

క. కురుకేళివనుల మల్లియ

వీరులకా మధుపాళిహాళి వెలసెను ఋతురా

జురుమధుగంధద్రవ్య

స్థితకునై లక్ష్మముద్రఁ జేసెనంగకా.

మ. శుచిభూతంబులునయ్యునెవ్వీమహిమింఁచుకాబాటలా ప్తిన్రుచి

ప్రచురంబుల్ ఊణవీతముల్ సురభిశస్ఫారంబు లానవ్యసూ

నచయంబుల్ బహుచిత్రమాట కిది వింతా? దృష్టికిం దత్తప

ర్తుచరత్తిగ్మములోకజాడ్యములఁ దోఁదోఁదున్మితూటాడఁగన్.

చ. ఘనముగఁ బూచె సంపెగలు గౌరవకాంతలనాటకాకృతుల్

గనననురీతి నెంత నవకాంచనచారుసమాఖ్యఁ గాంచినకా

దనరు తపస్సు నుత్కలిక దప్పకమించిననై న కల్గునే?

నెనయ రజోగుణాత్మలకు నెయ్యెడ నిశ్చలితేష్ఠితార్థముల్.

తా. సీయంతోచ్చసలాతికాంతము శిరశ్శ్రీమచ్చిరీమైకసు

త్రామేష్వాసము గల్గుకైశ్యఘనమున్ దై వారుకాంతాళియం

దామీఁదంగనుపట్టకున్నె? మహనీయస్వేద వర్షాగమ

శ్రీమాన్యంబులు దుర్దినంబులటఁ దచ్చీభాలదేశంబునకా.

మ. అతివర్షాగమమొప్పుచో నిది మదీయప్రాంతకాంతార సం

గత భూమింగత భూమిగా దృఢగతిం గావించునం చాత్మనె

చి తటాంతోరుమహీరుహంబు లిటరోషించిట్లుతద్దూరసం
గతిగాఁ దోచినరీతి నేభనడుమున్ గన్పట్టుఁ జాల్లెంతయున్
చ. తపన సజాగ్రదుగ్రతర తప్తనమస్త దిశావిశాలమై
న పగఁటిప్రోవుతో నమమునాఁ దగి రాతుల నీశ్వరస్థితిక్
విపులతమాని వేగునన వేగనెవేగును నిచ్చనచ్చ న
త్తపమునఁ గప్పియొప్పడరుతద్ధృతయాఁబుతుముద్రయొప్పగన్
క. పృతిదేశంబుల నురుకుచు

నతిజడిమ కురంగచయ మహస్కరభిల్లా

హతిచేఁ దూలుచు వైశమ

క్షీతిపులధారాగృహములఁ జెందెఁ భీతిక్.

ఉ. కొందలమంద దేహమునకుం బరుదేహము కూర్చఁదాపముం
జెందెడినాతపర్తున నుచిత్తులునయ్యు విలాసులొండొరుల్
కొందఱువాక్యకౌశలతఁ గొందఱు మానితమానసస్థితిక్
కొందఱు దృష్టిచేత నుపగూహనముం గొని రున్నతోన్నతిన్.

క. చనుగరువలికిని యెరువలి

కినిఁ దపన కరావలికినిఁ గేవలమును నా

ఘనభువనము వనమున్ జీ

వనమున్ మతి ధృతిని గతిని వరునన్ వీడెన్.

వ. మఱియు శ్రీనీకరణింబురణించు నురుతర తరణి కిరణం బర
విందబంధు నందనయగు కళిందకన్యక కెఱింగించు తెరంగున పరు
గుడెంచు సంగతి సంగనాసంగతులై విరంతరోపాంతులౌ వసంత
కాంతుల ననుకరించు నింద్రీనందనోపేంద్రులు దత్తమయంబున

హంసపాదదురవగాహవనజాత సనాథసాధః పరిపూర్ణంబగు రోధో
విహారంబునబోద్ధుగమన నానరిత్తిరంబుజేరంజనుడొంచునవనరంబు
చ. అలరఁదరంగ వేగమనునట్టి మిషంబున సూర్యపుత్రుని

ర్మలు జలదాభదేహు మురమ్మనుపాదముసోకె దాని ని
ర్మలగతిఁబూనఁ దత్పురుషమాన్యుని పాదముసోకు నంతనే
దలఁప జగత్పవిత్రయగు తత్తటినీమణి చెల్మిఁగోరుచున్

చ. తరుణతరాంబుదప్రభలఁ దాంకొనుసర్కకుమారి వారియం
దురు గతిసంభ సాంభ్రమల యొప్పులనల్పతమిరె సారెకున్
సరభస నీరి సీరకృతజాత వినూతన దుర్వృణాతతో
ద్ధురవరఘాతశంకలకుఁ దోఁపఁగిరిటికిఁ గొల్లమేటికిన్.

గీ. శౌరి తరుణుల ముఖపద్మ చయము రయము

దనర జలదుర్గపంకజ తతినిఁగెలువఁ

దీరముననొప్పెఁ దిలకాపదేశమునకు

ఫలకముల నగ్రమునఁబూని బహులసరణి.

క. వారల విలాస గమనము

లారసిరాయంచపిండు లాహాయని ల

జ్జారసవశే పరవశముల

దూరెను నిజగతివిలాస దుర్గలితములన్.

వ. అప్పు డమ్మంద గమనాబృందంబులు ముకుంద పురందర
నందన సంయుతంబులై మందగతిం గాళిందీనదిం బ్రవేశించునెడ
వారలపిఱుందు లీర్వంబులఁబోలె బొందువడు నిజావకాశ భాసు
ర పయోబిండు సందోహంబుల నలఘు పులినంబులఁ గఱగింపఁ

గొందటి నాభికుహరంబు లసూయావశంబునుంబోలె జలభూషణంబునఁ బ్రవర్తికావర్తనర్తనంబులు నిర్వర్తింపజేయు కొందటి కుచకుంభ యుగళంబు లతిరోపంబునుంబోలె సంభూత సంక్షోభంబుల కోకనదకోశదళవిదళనంబొనర్చుగ్రీడించు సమయంబున.

చ. అల గ్రహరాజ పుత్రి సముదగ్రతపర్తునఁ దండ్రియిచ్చును జ్వల వసుజాతతాప మనివారితసంచలితోర్మిబాహులక్ష జెలుల కుచోరుకుంభతతిచేగొనె సర్వమునట్లకాదెని శ్చలత నవత్యభాగ్జనుల సంపద నన్యులబొందనేర్చునే?

క. వారిజలోచనుని సునా

సీరసుతుఁడేర్పుమీరఁ జేరఁగనిఁడనే

తీరనిచెలుల మొగములు వి

చారముచేఁ జక్కఁబంకజంబులుగుంకె.

గీ. సాయముననాయమన్వస సన్నిధులను

గామినీస్తనములు నిజ కాంతిచోర

తామరసముల బిసశూల తతులవై ది

హర్షమునఁబోలె వారి మధ్యమునఁ బొదలె.

క. తరుణులు జిమ్మెమతోయము

లురుసఖరప్రభలతో మహావాన్నతి సఖియా

సురదీర్ఘకై యెగసెడు

కరణిహారిముంచివేగ గగనముఁ గ్రమ్మె.

చ. ప్రియమునఁ బొందియంత నొక ప్రేయసికారిసికావతంసుడ

నయగుణహారి శౌరి నలినంబులఁ గట్టిన దండ కొప్పునన్

రయమునగట్టినంగని భరంబగుక్రుద్ధత నశ్రుతొప్ప ని
ర్దయనగునవ్వు మోముచు వతంసముగానిడెదత్సపత్నియున్.

సీ. పృథువిధుంతుదవేణి విధుముఖమృదుపాణి

పుష్కరాంతరమునఁ బొదవిక్రమ్మె

మకరజంఘిక కరీంద్ర కరోరులనమాన

గతి జలంబులయందుఁ గడఁగిమాన్వె

గిరభాషిణి వ్రశేక్మత చారుబింబోష్ఠి

నొడిసేవనంబున జడనుబడఁగ

హంసగామిని పయోజాననవిస్ఫూర్తి

నడుగుగాఁగొనె గమలాలయమున

సీ. నోలయోలయనుచుమధ్య యొకమృగాక్షి

నుదధిలంఘింపనది గ్రుంకి యోనరించి

యిట్లు బాలికలెల్ల నయ్యేటిసీట

సమ్మదంబున జలకేళి సలుపునపుడు.

ఉ. క్రుంకియుఁబట్టునప్పడుపగూహన మంతఁబొనర్పఁ బందెమా

పంకజలోచనుండునొడ బాటుగఁజేసి నుదృక్కులందనుల్

గొంకకతజ్జలంబులను గొబ్బుననంటి ప్రియంబుమీఱని

శృంకలనాస్వయం గ్రహణ సౌఖ్యముఁగాంచు నుదంచితస్థితిన్

సీ. దనుజవైరి బుద్బుదములచేదనజాడఁ

దరుణులెఱుంగ పూతృత్తములతోడ

నీటమునిగి యొక్క నెలఁతను వంచించి

కడఁగి నవతియూరుఁ గొంగిలించె.

- గీ. మండలాకారమునఁ గృష్ణపాండుసుతులఁ
 బుండరీకాక్షులన్నీటి పొంతనాడఁ
 గుండలంబుల ధరియించికొన్నభంగి
 నుండెనయ్యేటి ప్రాంతముల్ రెండుమొరసి.
- వ. ఇట్లు కొంతతడవు గ్రీడించి
- సీ. జలమేళనవు సిగ్గువలన సంకోచించు
 గతిగాత్రములు గుహోన్నతులవంగఁ
 దద్దేహ సాందర్యతతులెన్ను ననమరు
 చ్చలిత పటాంచలస్వనములమరఁ
 దనుకాంతి లతలకెంతయుఁ గోరకములన
 రుక్మభూషణ రుద్ధిరుక్తులలర
 జలదేవతలు కృష్ణచరణద్వయంబులు
 విడువకేతెంచిన విధముదనర
- గీ. నొప్పనప్పడతులతోడ నప్పలందు
 వెడలి జేజేలయొడయని కొడుకులచ్చి
 యొడయఁడావంక నిరువంకయడవిలోనఁ
 దిరుగుచోవారలకు నగ్రదేశమునను.
- క. కృశితోష్ణ కిరణరుచి పృతి
 దిశలకారాజిల్ల నొకవిదేశకుడుమహా
 విశదైక దీప్తికాశిని
 భృశగతిఁ బొడనూపెనెదురఁ బ్రియములరారె

మ. అతియత్నంబునఁజూచిచూచియుఁజిరంబొదృష్టిశక్తి యథా
స్థితిసన్నధ్యమునందు నొక్కరుని విస్వీతప్రభాచ్ఛతునిం
దతమాజ్ఞావిద్యగాభువిస్మయములొందఁగాంచి చిత్తంబులా
దతచాంచల్యములయ్యె నాహరికే గోత్రక్షోదినత్సుతికే.

చ. హరితరుణీ గణంబు నుదయఃకృతమైన తిరోతికంపము
సౌరగనుభీరుభావమున సూచనచే బలెనంత నద్ధరా
మరజరతుండు వచ్చునెడ మార్గముచెంతల రెండుభంగులక
గరమరుదారు శీఘ్రగతిగా నటయోసరి నిల్చిరత్తరిక.

ఉ. అంతట నమ్మహాత్ముని పదాబ్జముమ్రోల ముకుందపార్థు ల
త్యంతముదంబు లొప్పగ నిజాత్మ లకల్మషవృత్తిమీరఁగా
నెంతయుసన్నతుల్దగ ననేకవిధంబులఁజేసి భూరజ
స్సంతతిఘర్మతోయముల సంగతి గాత్రములంటఁమొక్కినక.

చ. తలఁపఁ బరిస్పరంబుదగు దానసయుక్త ఫలప్రదేచ్ఛచే
నలరుస్వజన్మతారయు నిశాధిపవాసరముక యదృచ్ఛచే
గలసిసరీతినున్నయదు కౌరవనాథులఁజేరి సంభ్రమం
బలవడదీవనల్ నెఱపె నాకపటద్విజ వృద్ధుడంతటన్.

వ. ఇట్లు దీవించి మరియు వారిలకిట్లనియె.

ఉ. వీరవరేణ్యులార ! మిమువేగని వేగనె భీతిచేతఁ బెం
పారఁగఁ గుఱి చెందుగతి యాకలియాకుల వృత్తిసన్నఁదా
సారెకుఁజేయుచున్నయది జానుగవేడెదఁ గూడుచాల నా
హారము గొందునీయతిథి యాదటనేమిటఁ దృప్తుఁడౌతగన్.

చ. తనరగ నీప్రకారమున దక్షిణహస్తము సాచిబల్కునా

ఘనుని వచఃప్రయుక్తి కతిగాఢగతిం దగనట్టులౌనటం
చనుమతిఁజేసిరాహరియు నర్జునుఁడు భువిలో మహాత్ములకా
గనుఁగొని వేఁడునట్టి పనికర్కశమేనియుఁ గాక తక్కువే ? .

వ. అంత స్వాంతంబున దురంతంబగు చింతితార్థంబెంతయు
భగవంతుండగు శిఖావంతుండు సంతసంబున దంతపటి యువసి
కాంతర్నటస్మితులగు నరకాంతక కౌంతేయుల కెఱిగింతునని
చింతించి నిశాచర మరుద్భుజంగ సంఘాత మేమరీకృత దుష్టిత
తాండవంబగు ఖాండవ జగత్కంఠేగళుత్పంబును దత్పరిక్షణద
క్షుండగు ఋబుక్షునకుఁదక్షకునందుఁ బక్షపాతంబును విచక్షణం
బుగాఁదెలిసి మీకటాక్షబలంబున క్షోదంబొనర్తునని స్వాపేక్షిత
లక్షణంబుదెలియ దుర్నిరీక్షంబులగు సాధనంబు లొసఁగిన.

క. సరుఁడలరుచపుష్పవై శ్వ

నరుచే గాండివము కవదొనలు రథమును బొం

డురరథ్యముల నటద్గిరి

చరకేతనముకొ మురారి సంజ్ఞం గొనియెక.

చ. నలుపుగ వేరువేర ఖగనాయకసాయకవాతమాన సో

జ్వల గతులకొ రయమ్మున నవమ్మగు వమ్మగఁజేసి కేర్తికూ

గల బలె నున్నగుఱ్ఱములు నాలుగుబూన్చిన తేరు ధీరుడా

బలరిపుసూతి బ్రీతిమతి బమ్మగ సమ్మతి నెక్కి గ్రక్కునక.

గీ. దశముఖ పురంబునను మున్ను దాను గన్న

దహనుఁ దత్క్రమమటుజూడఁ దలఁచి మరలి

వచ్చి సాక్షాత్ప్రవేశించువలను మీ
నతని రథకేతనస్థ మారుతియుఁ దసరె.

శ. కలనఁ దత్కర లాఘవ

కలనం గలయంగఁ జేరగల విజయశ్రీ

కలనం దితజంఘాద్వయ

కలనం దూఢీరయుగళి కడు రాజ్యలైక.

శ. అతులానలహర్ష సమ

న్వితటాంకృతి కంపితాటవీకుండగుచుక

దత గాండివ దండమున

ట్లతి కుటిలముఁజేసెఁ గేల నటతద్గుణముక.

చ. తనరెడు వేడ్క నంత వినతావనితాసుతవాతజాతచే

తనుల యనుజ్ఞచేత ఘన తాప హితాపిహితాత్మ సంభ్రమం

బనవుగ నుత్సవాశకరమాకరమాహరినీలకాంతికా

వనము సితంబుఁజేయ బడబ్రభవాగ్ని యుపక్రమించినక.

పంచచామరము.

శరస్థితిం బురావృతాప్తిజాలజ్ఞప్తినామహ

త్తరారుణాతిహేతిదీప్తి తద్వనమ్ము గ్రమ్ముచుక

బరిస్ఫుర ద్భుజంగకోటి పాటవాటన క్రియల్

కరంబరక మరుత్సఖుండు గాల్ప జొచ్చె నంతటక.

శ. అపుడారాజభుజంగుం

డుప గూహమునేసి పల్లవోషము గొనఁగా

నుపకంఠంబున వసియం

దపరిమితాకుల కపోతీకారవమయ్యెకా.

వ. మఱియుఁ బ్రవర్ణమానుండగుచు బృహద్భానుండు.

సీ. తతతమాలోచ్చండ తరుసండమండల

వర్ణాయమాన ధూమార్ణవంబు

నిబిరీసకింశుకస్తబకాయితోజ్వల

జ్వాలికాకందళ సముదయంబు

తిలకకదంబవిస్తుల ఫలబీజాయ

మానస్సు లింగైక మండలంబు

హరిచందనస్కంధ పరిలురద్ధురురుచి

ద్విగుణీకృతప్రభా విస్తృతంబు

గీ. పటుకులాయవసత్పక్షి పక్షతాడ

నాదిపునరుక్తభూత చ్ఛటారవంబు

లోనరవనమెల్లెడలఁ గ్రమ్మి యొకముహూర్త

మాత్రన పురత్రయమునట్ల మాడ్చుచుండ.

క. వెచ్చగు చిచ్చుభయంబుల్

వచ్చిన నుచ్చలితయగు వసశ్రీ కిరయం

బచ్చుపడ విడినకొప్పన

విచ్చలవిడి ధూమరాజి విన్నునఁ బన్నెన్.

గీ. తేగలుమిగులనెగసి జగజొంపు పొగగముల్

సుళ్ళసుళ్ళమింటఁ జూడఁదసరె

భావియైన బాణపంజరంబునకును

నూత్రపట్టినట్టి చొప్పుగాఁగ.

- ఉ. మింటసిలింపకోటికిని మెచ్చుగ నచ్చుగఁ గెల్వఁజాలు ము
క్కింటినినై న నట్టివిలుకాఁడు కిరీటి భుజాబలంబు మీ
రంటినవేడ్కతోఁ జదువుఁడంచు వచించినరీతి నప్పుడ
మ్మంటతృణాదికంబును దెమల్చిననల్పమలౌచటాత్కృతుల్.
- చ. ఇరుదెసలంటి యగ్ని సెకవేవఁగఁ బాఁడదొరల్ వినంబులన్
దురము జరంగవేని యతిదుర్బలకాయమఃలోప్పఁ గానలోఁ
బరఁగఁగఁ బ్రాణవాయువులఁ బాపి కనుంగొననొప్పె వజ్రవి
స్ఫురణహతక్షతిప్రహిత శోణితసంయుత భూధరంబులై.
- ఉ. అందలి గంధబంధుర గజావళు లర్చులచేత మూలముల్
గందఁగఁగాలు దంతమునలంబులతోడనయొప్పె హస్తినీ
బృందముమీఁదిప్రేమ గనుపింపఁగ సృక్వగతార్థచర్వణం
బందిన సల్లకీసలయంబులు బూనుగతిన్ శృణంబునన్.
- గీ. చెంతఁదరికొన్న కార్చిచ్చు సేకలసెకల
వాడుచూపు గపిత్థద్రువారములును
ఫలములసితంబులై పాక భావమొరెరి
సోట్టకపుబుద్బుదంబుల పోల్కెదనరె.
- చ. అరయఁగనస్మదీయములు నౌషధవృక్షములెల్ల రేలుని
ర్భరమగు చీకటిన్ రుచులభాసిలునంచుఁ దలంచి కొన్నియకా
తరువులు దజ్జయేచ్చబలె దార్కొనఁబ్రదష్టలితంబులై పగల్
త్వరఁదగఁ దారతమ్యములు దారుయథార్థతఁదెల్పుపొల్పునన్.

గీ. క్రొవ్వియును దైత్యదానవ కోటిమేటి
పార్థుచేతను మడిసినప్పటికినై నఁ
బ్రతిభటత్వమెచూపె నట్లతనికవుడు
దొనలవెడలెడు శరసంఖ్యఁగనఁ గడంగ.

గీ. అలఘుకీలాభరాష్ట్ర గుండలితమూర్తిఁ
ప్రాకటత్వేళ ఘృతసార సేక మృద్వి
యగునమస్తభుజంగ సంహతినిగీలి
చక్కిలపుఁబోవుగతిఁగొనె నమ్మదమున.

నీ. ఆగుబ్బుగాఁ బొగలంత రిక్షంబంట
మంటలుపొగవెంట నంటివెడల
వెడలెడుతెప్పల విసరముల్ దెసలంద
మిఁనుగురుల్ తెప్పలమీఁదబొదురఁ
బటువిస్ఫులింగ విస్ఫుట చటధ్వనిబన్న
బన్నిన సెక లెల్లబయలనురక
నురకజంతు సమాజమొకపెట్టు నవయఁగ
మృగ్గినపొడరిండ్లు మరలరవల

గీ. వలను మీరెడుకరువలి వలనమరియు
మండుచుండెడు గుల్మముల్ మహినిఁబడిన
తరువులును భస్మమైన లతావితాన
ములునుగాఁ జేసెనచ్చిచ్చు ముసరివిసరి.

వ. మఱియు వైశ్యానర కీలాకలాపంబు లతి ప్రవృద్ధంబు
లగుచుఁ బర్విషటీరాది విటపికోటర పుటంబులఁ బ్రవేశింపఁజెటలి

పర్యటన పాటవంబెడలి వెలింబడు చిక్కిరింబులును, దచ్చిక్కిరిం
 కళేబరంబుల వింతఫలంబులని జాతిచాపల్యంబున మాటి మాటికి
 నంట గమకించు మర్కటంబులు తదుత్కటా క్రాంతంబులగుచు
 వెడలదడవు లేక వుడమింబడి తన్నికొనుచున్న గని దిగువంజని
 మడియు వానరంబులును, నంతకంటె రయంబున మూలంబులు
 గాలి నిష్కూహంబుల వలనఁ బాణింధమంబుల వెడలు నొడవున
 ధూమజాతంబు వియత్తలంబుఁ గప్పిపోసీక శకుంతాది జంతు
 సంతానంబునం బొదువ నదయుండై దవానలుండు వన విదళం
 నంబునేయు సమయంబున సహస్రాక్షుండు తక్షకరక్షణ దక్షుం
 డగుచు వీక్షించియాక్షణంబునవశక్షేభంబు నధివసించి ప్రకటిత
 శతకోటి సాధనంబు నిజభుజంబున సంఘటించి నిలింపులు తెంపు
 మిగిలి గుంపులుగొని నడువఁదదైన జాతంబులయిన ధూమ
 జాతంబులు బ్రహ్మాండభాండప్రతిరోధంబునమరలినఁకరణిఁగనుపట్టు
 వజ్రనిర్ఘోషసముత్పాదిత కాలమేఘ సంఘంబులతోడ నభస్థలి
 నాక్రిమించి విబుధయోధులతోడ వెన్నాడి నిలువంబడు తదనంత
 రంబ జలధి నడిమి బాడబ హవ్యవాహుండును దమచేఁగబళింపం
 బడెనని తెల్లంబునేయు వడువున వడివడి నెడనెడఁ గడలు కొనం
 బొడనూపు మెఱుంగుల గంగులలర గర్జితవ్యాజంబున గర్జనంబు
 లునేయుచుఁ బర్జన్యునాదిగా నిర్జింతుమని తలంపున ధారావర్షం
 బుల వనంబుశ్యామాయ మానంబుగాఁ జేయునవనరంబున శో
 ణాయ మాననయచుండై పాండుతనయుండు తత్ప్రీతిచిక్కిరచే
 శరనికురుంబంబున సరబరంబున ఛత్రంబుఁ గావించి మించి యన

లుని మరలపురికొల్ప నతండును ననల్ప ప్రకారంబున దీపించెనంత
నీ. ఆనమయంబున భాసిల్లునెకలచే

మగుడిదివంబున కెగయుచున్న

ఘనధారలో యనఁగాకొదరాంగనా

సహితంబుగా మదిజాలికొల్పు

నెనరునఁ తనకుమారుని నశ్వసేనునిఁ

గొని మింటికల్లన వనమువలనఁ

జనెడు తక్షకకుటుంబిని నతిరయమున

వివృచ్చుడొక వాడివిశిఖమునను,

అ. వె. దాని నాల్క వోలె జానుగాఁ గంతము

రెండు వయ్యలేర్పరించె మించి

వెడలు సర్పకోటి బడవై చెదదప్పి

పాలు గాఁగ భుజగ బాలువదలి.

గీ. బాణ పంజరంబు బన్నుట కతనఁబ

ర్జన్యు శరచయంబు సరవిఁ బడక

మానెఁ దక్షకాహి మానవతీకళే

బరము మానదయ్యె వహ్నిఁ బడక.

ఉ. అంతట నాత్మమాత్మమరణాగతశోక తమో నిమగ్ను న

త్యంత భయాన్వితుఁ శిఖిఖిహృత్పాలు భుజంగబాలునిం

జేంతకుఁ దీసి లాలనముఁజేసి దయం దీవియందు సాశచి

కాంతుచుదా ధనంబయుని కై వడికైవడినుగ్రకోవుడై

చ. వన ఘన వహ్నిగన్న శిఖి వైఖరి లేఖ మహాఘ భర్తకున్
ననలుగజారుకోపకలసంగల కన్నులఁగెంపు దేరగా
ననిమిష సేనలంగలసి యగ్జనుఁతో బవరం బొనర్చె దా
గొనకొని దావ తక్షకులకుం గఱ నన్నియుఁ గాననన్నిగఱ.

చ. సుర వర నాయకోత్తములు శోభ జెలంగ నిషంగనీడ భా
సురతర పత్రిజాతములఁ జోద్యముగా వేలికేగు నట్టులన్
వరున నిగుడ్ప ఖాండవముపైఁ గల మిన్నున నిండి దిక్కులన్
గర మరుదార ఘోర మతిగాఢనిరూఢముగాఁగ నత్తరిన్.

గీ. పిడుగులను బోని శరములఁ బెలుచనేసి
కలకఁ బుట్టింప నవ్వడా కవ్వడియును
జనకుండడరించు బాణముల్ దునియఁ దనువు
వేడఁ బుట్టఁగఁ బుట్టియు వేల్పుతేడు.

క. కాలుసుజెయ్యాడక నట
నాలమున నిలింప విభుడు నతి భీతుండై
వాలమ్ములు వెన్నాడఁగఁ
దోలించె దవ రథంబు దూరము గాఁగఱ.

చ. కలనజయంతు నొక్కని నఖర్వ పరాక్రమమున్ సహింపగా
నలవియుఁగాక వేరొక జయంత సుతుం గన నేగు కై తవం
బలవడ దేవతా నగరి కాబలవైరి జనంగఁ బొంగి కృ
ష్ణులు నిజ శంఖనాదములు జూపిరి రోదసి నిండి వెల్విడఱ.

వ. అయ్యవసరంబున.

మ. తన నామంబవిలోమమై పొసగ నేతన్నామముంగాంచు నాం
తనికింబోలె దవాగ్నికికెఱచు నాదై తేయవర్యకమయు
డను వానికె దనుజారి యట్లు సరనాథాగ్రేసరుండౌ సరుం
డొసరిన్ మన్ననఁజేసికాచెనొకనిన్ బ్రోత్సహియైయచ్చటన్.

గీ. వనము సకలంబు నాహుతిఁ గొనిన యగ్ని
కళనమై పొల్చు చిలువ దా నక్షణంబ
కర్ణ తూణీరమున దైవ గతిని విశిఖ
మగుచు నిలిచెఁ గిరీటి సైవగఁ దలంచి.

ఉ. సన్న పునవ్వుమోము పయి జంకఁగొనందగు నాత్మతుండముం
గ్రన్నన దువ్వొంచు యదు కౌరవ నాథుల కాదరంబునక
విన్నవమొప్పజేయుచుఁ ద్రివిష్టవ మార్గము వట్టి కీలి దా
తిన్నఁగ మీర మాంద్యగతి తెజరిలం గడు నేఁగె నయ్యెడన్.

క. అంతట నట మానులచే
సంతోష రసాభిషేక సంగతిఁ గని భూ
కాతులు విజయులునై చని
కుంతీ సుత ముఖ్యుఁ గాంచి కుశలత నుండక.

శా. లోకాధీశ్వర ! లోకపాలసుత ! నిర్లోకస్థ ! లోకోదరా !
సాకారత్వనిరూఢ ! భూతనిచయై కాకార ! మాయామహా
త్వీకార ప్రకృతి ప్రభేద మహదాదిస్ఫారవిద్యామయా !
యేకానేక విహార ! సర్వగుణ రాహిత్య క్రియా వర్జితా !

క. జగదవన సవన ఫలదా

త్రిగుణాత్మక ! వేదవిదిత ! దీప్యతేజా !

అగణితవైభవ ! నిశ్చల !

గగనసమానై కనిర్వి కారవ్యాప్తా !

భుజంగప్రయాతము.

అగాధస్వరూపా ! మహత్వాద్యనేకా !

జగజ్జంతు సంతాన జన్మ క్రియాకా !

నిశూఢ క్రమా ధూత నిత్యాస్తశోకా !

యగమ్యః ప్రభావా ! దయా క్రాంతలోకా !

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రాజగోపాల కరుణా కటాక్ష వీక్షణానులబ్ధ

కవితా విశేష మతుకుమల్లి మెగళయామాత్య

పుత్రీ వినయ విధేయ మాదయ నామ

ధేయ ప్రణీతంబై న యభినవ

భారతంబునందాదిపర్వం

బు సర్వంబు నే

కాశ్యాసము.

అభినవభారతము.

ద్వితీ యాశ్వాసము.

సభా పర్వము.

క. శ్రీమన్నీరద నారద

హేమ నిభ పృథిత పృథు మహిత తేజ! రమా

హైమవతీ వాగ్యువతీ

కాముక హరిహర హిరణ్య గర్భైకాత్మా!

1

ఆ. వె. అవధరింపు మట్లు హరియు నప్పాండునం

దనులఁ గలసి కొన్ని దినములుండి

విభవ మెసఁగ వారి వీడ్కొని మెల్లన

సిరుల్కొనిజ పురంబుఁ జేరె నంత.

2

చ. నలువగు శిల్ప కల్పన ననల్ప చమత్క్రియ లుజ్జ్వల ప్రభల్

చెలుపుగఁ గాంచి దేవ సభ జీవముఁ దానుగతాగతంబుగాఁ

బలుమరుఁ దాల్చునట్టి సభఁబాండు సుతాగ్రణికాదరంబు చె

న్నలర మయుండొనర్చి తగనర్పణ మొతయుఁ జేసి వేచనెన్.

ఉ. ఆసమయంబునక నక వరాగ్రణి పాలికి నారదుండు సం

భాసిత వల్లకీ నినద పాటవ మొప్పుగ నేగు దెంచిత

న్నాసన మర్ఘ్యమాదియగు నట్టి సపర్యలాసంగి ప్రీతుఁగాఁ

జేసిన ధర్మసూతిఁ గని చిత్తము రంజిల నొయ్య నిట్లనున్.

4

సీ. కుశలమే పారవ కుల మహార్ణవ చంద్ర!

దిక్పాల సభల కాధిక్య రుచులు

గల సభఁ గంటిమి తెలిపెద నొక్కటి

పాండుఁడు యమ సభ నుండి పంపె

రాజసూయ మహాభర్తము సేసికదఁచారి

శ్చంద్రుఁడు శక్రుని సభను మెలఁగుఁ

గావున నదిసేయఁగా నేను నట్లన

వసియింతు నీకు నీ వార్త వేడ్కఁ

గీ. దెలుపు మన వచ్చితిని భవదీయ జనకు

తలఁపు నిండఁగ నాయిష్టి సలుపుమయ్య

సూరెలను గల నీయనుజులును శౌర్య

ధైర్యశాలరు సమకూరు ధర్మతనయ.

5

శ. ఏసభను రాజసూయము

జేసినఁ గడు లెస్స దాని సేయుము భూభృ

ద్వాసవ! నీవని యనుమతిఁ

జేసి మునీంద్రుండు సనియె శ్రీఘ్రమ యంతన్

6

వ. తదనంతరంబ దూతచేత నాహూతుండగుచు, బురుహూ
తానుజాతుండు దురంతర హయమేధ మహాంతంబగు నప్త తం
తుం బ్రవర్తింపఁ జింతింపుచు, గౌంతేయగ్రజ నుపాంతంబున
నేకాంతం బొక్కింత తడవు నడపి యతనిచేత నామంత్రితుండై
యుత్సాహ ప్రభావంబులచేత ముహూర్త మంత్రంబులకరణిఁ
బురణింపుధర్మజ ప్రహేతులైన గంధవహ సుధాంధోధివ నరిద

నులగు భీమార్జునులతోడ సంధీయమాన గమనంజై చనిచని
 వదీ తటాకంబులచే ద్విమాతృక యగుచు నాత్మ పరిపాల నృ
 పాలదేహంబునుం బోలి వివిధ ధన ధాన్యంబుల సమాక్షిర్ణంబులై
 మొప్పి దుర్ధర్షంబులగు మగధ దేశంబులఁ బ్రవేశించి.

సీ. తగ విశృంఖల హర్షిత నా

శృంఖలార్చిత మహీ భృత్కులుండు
 పటుతరాదర జరాఘటిత దేహుండయ్యు
 విగత జరాప్తిదోర్విక్రముండు
 సముదగ్గి నిస్తులాశావిజై తుండయ్యు
 బహు పరార్థాశావిభానురుండు
 వై భవాన్విత కన ద్వైమాతురుండయ్యు
 ప్రధన మహారథ పృథు బలుండు

గీ. మాగధుండయ్యుఁ గృపవంద్య మానపాద

పంకజాతుండు వ్యాపార పరిహరుండు
 గంధ బంధుర పరిపంథి కమల బృంద
 సింధుకోదేరుండా జరాసంధ విభుండు

క. ఆయోధవరుని బాడగని

యాయోధనఁ మర్థి వేడ నమ్మవృత్తితోఁ
 బాయని హాస్యముగినుకయు

గా యుక్తిం బలికెఁ దనమగంటిమి మెల్లయన్

చ. ఎటుఁగుదు నిన్ను మున్ను పదునెన్నిదిమారులునోడినట్టి యా
 తిరుడవు నీ వటుండు కడు బెట్టిదమోర్వొడుపార్థుఁ డల్పుడౌతి

- చిటుతఁడు వీని నేగరుణఁజేసితి నంచును బల్కి నాకు డ
గ్గఱ గనునుద్దిభీముఁడనఁగాఁదగ్గదై ననునొక్కెడందగున్. 10
- ఉ. డింభకుఁడయ్యు వీడట హిడింబకుఁటుంబినిఁ గట్టి శోకసం
రంభముఁ బూనఁ జేసెను దిరంబుగ నాటనుగోలె నర్వ వి
శ్వంభరఁ గల్గు వీరజన సంహతి విశ్రుత కర్ణ పత్రితో
జ్వంభిత మాక్తికాయిత సమృద్ధ భుజస్తవ్రుడై చెలఁగెడిన్
- సీ. అని కృష్ణ ఫల్గును లంతరంగంబులఁ
బొంగ నాతఁడుమరుత్పత్నిఁ గోరె
నెట్టిన గలనికేఁ గట్టాయితంబుగాఁ
జనుదెంచి మార్కొని పెనఁగఁ జొచ్చె
నతుల గదాపాణులై వారలిర్పరు
గజకచ్చవంబుల కరణి మెఱసి
పోరుచోఁ బవమాన పుత్రుఁడు మాగధు
లోఁగొని రెండుగా వేగవాని
- ఆ. వె. తనువు చీల్చి ధరణితలమున నై చిన
రెండుగలసితోంటి రీతి నమరి
కడఁగి పోరనట్ల గావింపఁగలయుచుఁ
బోరుచుండె రిత్తబోకసంత. 12
- క. ఈతెఱఁగున నాపీరులు
చాతుర్యము మీఱి ఘోర సమరము నలువన్
వాతాత్మజుఁడట స్రుక్కుట
చేతోగతినెంచి శౌరి చెప్పెన్ సన్నన్. 13

లయగ్రాహి.

పంచదశవాసరము లించుకయు గాసిలక
 మించినరిబోరుటకు నెంచి మది సంతక
 పంచనను శౌరి యొనరించు తృణసంజ్ఞ గను
 గొంచు బలురోషమును బెంచి పరిపంథిక్
 జించి తనుఖండములు గొంచకయు రెండు విద
 భించి యటునిట్టు బడనుంచి కడువేగక్
 బంచతను. బొంద నృపసంచయము లుబ్బగబ
 లాంచితుండు భీముడొనరించి విజయించెక్.

14

ఉ. చిత్రముమీఱగా మగధ సింహునిఁ ద్రుంచి యనంతరంబను
 స్తోత్రులు దీప్తతేజములతోఁ జనుదెంచి యటక్ బరేతరా
 ట్పుత్రునిఁ జేరి రింక నగుభూరి మఖంబున హవ్యకాంక్ష న
 స్మిత్రయమేగుదెంచు కరణిక్ గరమొప్పగ మువ్వరత్తతిక్.

చ. అమరగ వారి వీడ్కొని మురాంతకుఁ డాత్మపురంబుజెందఁగా
 శమన సుతానుజుల్ నలుదెసల్ భుజసంపద మీఱనల్వరున్
 గ్రమమునఁగెల్చి భూరి మణి కాంచనముల్ మొదలై నవస్తుజా
 లము లలరఁగ నలలెఁజని ధర్మజు ముందరనుంచిరెంతయుక్.

ఉ. పాయని యాదరంబున నృపా ! యివే కొమ్మని సర్వమేదినీ
 నాయకులిచ్చుపాయనధనమ్మలఁ దత్పుర భూమిగాంచె నుఁ
 ధేయము మీఱగా వసుమతీయనువాచక వాచ్యమట్ల న
 త్యాయత్వమైపొసంగికడు ఖ్యాతినెసంగె వసుంధరాఖ్యయుక్.

ఉ. అనక దుందుభి ధ్వమలు నాకసమెల్లను బీటవాయ న
య్యానక దుందుభి క్షీతివరాత్మజుడచ్యుతుడేగుదెంచె నా
లోనఁ బ్రతీచిఁ గెల్చి నకులుండు సముజ్జ్వల కాంచనంబులన్
గానుకఁ గొంచు ధర్మజునిఁ గాంచె నుదంచితవృత్తి నత్తఱిన్.

క. కమలాక్షుని సమ్మతఁ గొని

శమనాత్మజుఁ డధిక మోద సహితుండగుచున్

గ్రమ పాద పారగర్త్వి

కృముదయములతోడఁ గ్రతువు సలుపం బూనెన్. 19

గీ. ప్రాగ్ర్య వంశుండు దానయ్యుఁ బరమభక్తి

చెలఁగఁ బ్రాగ్వంశమునఁ బ్రవేశించి యవును

తలను వలఁబూనినట్టి యాధర్మపత్ని

తోడఁ గుగువీరుడట దీక్షతోడ నుంచె. 20

ఉ. వారక రుచ్యమై తగు సప్రధితై కహవిం గొనంగఁ దాఁ

గోరి కృశానుఁడన్ దనదు కుక్షి నజ్జీర్ణ త నున్న తొంటిలా

తొరచితోద్యదాలయ లసద్దన భిత్తిక ఖండమండలిన్

సారెకుగ్రక్కెఁ బిక్కటిలు శ్యామలకోమలధూమ దంభతన్

మ. స్ఫుటతేజోయుతమా ప్రవర్ణమున సంభూతోన్నతుల్మీఱున

ప్పటి చక్రీకృతధూమచక్రము సభోభాగంబునం బొల్చె ను

త్కటహవ్యంబు గొనంగఁ బావకుండమర్త్య శ్రేణినచ్చోటికా

దట రప్పింపఁగఁ బంపుకుండలిత స త్తాళీదళప్రక్రియన్. 22

చ. గొడకొనిఖండవాశసము గొన్న కతంబున నాత్మదేహమున్

గదలుపలేని వై ఖరినిఁ గన్నడు పావకు నెత్తి జావలన్

విదితముగాఁగ నుత్తరపు వేదిక యందుల నుంచ నంతనా
 మృదుగతియొప్పె యూపము సమీపమునన్ సవనప్రదీపమై
 గీ. కమల బంధుని బింబ సంగంబుఁ గన్న
 కుముద బాంధవు కరణినిఁ గ్రమముతోడఁ
 బావకోత్సములగు హవిర్భాగములను
 దృష్టి నలరారి రట దేవ చయము. 24

గీ. సకలవర్ణంబులు నజాత శత్రువలన
 సార్థములనొప్పె యజ్ఞ సమర్థనమున
 నొక్కఁడురుకార మాత్రము దక్క నదియు
 సార్థమయ్యెను దాన యాత్మార్థముగను. 25

సీ. లాట మరాట కర్ణాట ఘోటక పతు
 లొకవంక నకళంక యుక్తిమెరయ
 చోళ కేరళ మళయాళ నేపాళాది
 వరులొక్క యెడఁ డెక్కువలపునెరయ
 సంగ వంగ కళింగ జాంగలనాయకు
 లొకచెంత సంతతోత్సుకత సొలయ
 సింధు పుళిందాభ్ర గాంధార నృపవర్యు
 లొకకేవల గడురేవ నొసరివెలయ

గీ. కోసల కరూళ సౌవీర కుకురు మత్స్య
 యనన కేకయ ఘూర్జర ద్రవిళ చేది
 గౌళ కోంకణ మగధ త్రిగతఁ పాండ్య
 మండలేశ్వరు లంతట నిండియుండ

సీ. ధరణీశ కోటిర తట రత్న రింఘోళి
 బాలాతప చ్ఛాయ గీలుకొలుప
 నలరు జవ్వనమునఁ జెటువుదై వారెడు
 రమణులు వింజామరములు వేయఁ
 గెలనఁ బాణినరోజములు మోడ్చిభక్తిచే
 సినివరప్రముఖులు జేరికొల్వ
 సముదగ్గి శాస్త్ర ప్రసంగోచితంబులఁ
 బొరిఁ బొరి మునివరుల్ ప్రొద్దుఁగడువఁ

గీ. దనర నాత్మీయ దేశ ప్రధానవరులు
 కార్య పరతంత్రులై యవకాశమరయ
 నిండు పేరొలగంబున నుండఁజొరి

మణిమయంబైన యాస్థాన మంటపమున 27

వ. తత్సమయంబున నానా జనపద మేదిసీ వల్లభ మకుట
 తట మణి కిరణ పల్లవ సల్లలితంబగు యజ్ఞవాటంబున గాంగేయ
 ధర్మజుల చేత నియుక్తుండగుచు బృథాతనూజులచేత లాక్షా
 భవనవన సవనంబుల పృథ క్పృథగ్విధంబు నారాధితుండగు
 కలంబునఁ బ్రత్యేకంబు తనచేనాతిధ్యంబునకై యారాధింప
 నిమంతితుండగు వైశ్వానరుడచు కరణిఁ బురణించుచుఁ బ్రకా
 శమాన హిరణ్మయ పాత్ర ముడిత పాణితలుండగుచు మాద్యీ
 పుతుండగు నాసహదేవుండు.

సీ. సతజాత పోషణ తత భారమునఁజోలె

నిభృతావయవముల నెగడువాని

శంపావృతానీర చారు మేఘము వోలె
రమణీయ పీతాంబురంబు వాని
నతుల ముక్తాహార గత నీలమణి వోలె
మునిమండలంబునఁ దనరువాని
చెలువార పంకజ స్థిత మరాళమువోలె
గనక పీఠాగ్ర భాగంబువాని

గీ. పృథమపురుషుని జనలోకే పక్షయుగ వి
తతి పర స్పర వైముఖ్య కృతవదాన్య
రూప కోమలఁడగు వాని రుక్మిణీశుఁ
జేరి పృథమార్హ్యమిచ్చి పూజించెనంత

29

వ. ఆనమయంబు న,

30

మ. పటు రోషంబునఁ గఁపితాధరుఁడుద్విట్పక్షుక్షితీంద్రాళికిఁ
జటులోద్యేల భయంకరుండు నగు నాచైద్యుం బ్రవేశించివి
స్ఫుట చేదీ భువిమాని వహ్నియనఁగాఁ బోల్సార చేదీశుఁడు
త్కటుఁడై పల్కెనుగర్జ కర్కశనముద్యదావ్యముల్ కృష్ణునికొ

గీ. అపుడు సభలోన వాఁడాడు నట్టివరుష

వచనముల కచ్చుతుండు విన్నబాటు లేక

యుండెఁ దనచెవులను నీలకుండలముల

కరణి నశ్లీల వాక్యముల్ గానఁ బడఁగ.

సీ. ధీరులు బహు తపశ్చారులు పాపనం

హారులు ఋషివరుల్ వారలుండ

వ్రతులు సమస్త సమ్మతులు పొండవ వురో

హితులు ధామ్యాదులు చతురులుండ
శాంతులు చాపవేదాంతలు పుణ్యని
తాంతులు కురు గురులంతి యుండ
శీలురు సత్కులోద్వేలురు రిపుజన
కాలురు సర్వభూపాలురుండ

గీ. కులము శీలంబు శౌర్యంబు గుణము బలము
మెఱయు తేజంబు కీర్తుల మేటినగుచు
నేను గూర్చుండ నీగొల్లఁ డెట్లుపూజ
గాంచెనా కన్నుగానక గర్వమెనఁగ.

32

చ. నలుపుగఁ బెద్దమానితనానకు విక్కెడు నెవ్వరేమియుం
బలుకక యిచ్చగించి తనపాటున కోర్పుటచేతఁగాదే ! దా
కలిమి బలంబు గల్గినను గల్గెనుగాని మదిఁచి యగ్రపూ
జలు గొనుటెట్లు మీరలిది జానుగఁ జూచినహించుటెట్లగున్

క. కులమును శీలఁ మెఱాంగము
బలుపురలోఁ దిరుగునొక్క పచ్చనిపటముకొ
వలెవాటు వైచికొని యీ
తులువయు నొకపెద్దయంచుఁ దోచెనెమీకున్.

33

ఆ. వె. జార చోరఁ విద్య కారయఁ దలకట్టు
కులములేక తిరుగు గుండగొయ్య
మేలుమేలు వీని మీరెల్ల నొకపెద్ద
తనము నేయ దీని దలఁతునేను.

34

క. అని బహు భంగులఁ గృష్ణునిఁ

గనుఁగొని తుచ్చములు చేటుగానక సభలోఁ

గొనకొని దూరెడు శిశుపా

లుని పారువ్యంబు లాత్మలో హరియెన్నెన్.

35

క. మును వాని తల్లి వేడుట

కును మర్చిసెరించె శౌరి కుచ్చితుఁడుగు వాఁ

డును వెక్కినములు పలికెను

దనకును నూరపుడునిండఁ దత్సమయమునన్.

36

చ. పదరుచునున్న యట్టి శిశుపాలునిపై హరి చక్రమంప న

య్యది యరుదెంచి యావిమతు నందలి దుర్వచసంబులింకలో

బొదలునొ? లేవో? సందియము బుట్టెడు నంచు, దలంచి

కొంచకన్

వెదకెడు భంగి కంత మనువేలగతిం దెగవై చెఢారచేన్. 37

వ. ఇట్లు ద్దురాత్ము తలఁ దఱుగిన తదనంతరంబ సప్తతంత్రు
సమాప్తియందవభృథ స్నానం బాచరిం యుధిష్ఠిరుండు మున్ను
పాయనంబు లొసంగు సమస్త వస్తు నికాయంబులకు ద్విగుణంబు
లగునట్ల నానా వనీ నాయకులకిచ్చి పుచ్చిన మచ్చికలలర విచ్చ
లవిడఁ జని రంతఁ బురాణ పురుషుండగు బురుహోత్తముండు ధర్మ
జుచే వీడ్కొనిచైద్య నిధన కారణంబున సుదర్శనపుర నిజపురజ
సంబులకు ఖేదమోదనవోదకగణంబులు రాణింపం జేయుచు నా
త్మనగరంబునకేగె నయ్యవసరంబున.

38

చ. వెలయ బలాన్వితంబుగను వీడ్కొనివచ్చి సుయోధనుండులో
పల నొకలేని కింకర గడుఁ బాయక హస్తపురంబుఁ జేరి తా
నలువుగ దుర్విచార రచనా పరమావధినాఁగ నొప్పు సౌ
బలుఁ గని యొక్కవాక్యమిటు బల్కె మదింగల యుల్కు
దొల్కగన్.

క. ఒఱపుఁగల పైఁడి యని పలు
తెఱఁగులఁ బొంచాలి నంఘ్ర తెల్లమునా క
తెఱవను మది నూహించిన
తఱి రాత్రింబగలు వగల వరికొనుచుండున్. 40

చ. సిరుల సభావలోకనము నేయుచు నేనొక రత్నధారుణిన్
జరణము ద్రొట్టిలంగఁ గడుఁ జారినఁ గోరికలారఁ జూచి య
త్తరుణి హసించెనందులకుఁదాళుటకంటెను బ్రాణవాయువుల్
గరము దొఱంగుబొప్పుగును గౌరవ రీతిఁ దలంప మాతులా.

గీ. పుడమి వడఁకఁగ నిప్పుడదడముతోడ
గలసి బవరములోఁ బొండవులకుఁ జావు
నొసఁగి యాద్రావదిని నెందు నోర్వరాక
మరగనీ నాదు పగదాని నెఱవఁ దగును. 41

క. అని పలికి వెతయు లజ్జయు
నను నేదులు గలయు లోతునందు మునుఁగు నా
తని దరిఁజేర్చఁగఁ గై తవ
ఘనుఁడగు గాంధార విభుఁడు గని యిట్లనియెన్. 42

చ. సమరములోఁగిరీటికిని శత్రుఁడు లోనగు సర్వదేవతా
 సముదయ మోడి భీతిఁగొని సారెకుఁ బారుటచేతఁ గాని నా
 మమునన కాదు వేగమున మానగు వారి మరుత్తులన్న నా
 మమునువె! వత్స! వాని నటు మార్కొనియాజి జయించు
 పెట్లగున్. 43

ఉ. భీము మహేంద్ర గోపధృతి భీము గదాకలితాంకబాహుమ
 ధ్ధామునిఁ గాంచనెందులను దధ్యము నేరికి శక్యమయ్య సం
 గ్రామములోఁహిడింబుఁడు జరాతనయుండు బకుండుకూలి రే
 కామరియొండునొండుననఁ గాదగు గ్రుద్దులచేతఁ జెచ్చెరన్.

గీ. అట్టి భీమార్జునులు గొల్వ ననఘుడై న
 ధర్మసూతికి ద్రోహంబు దలపుఁటెట్లు
 చేరి రణమున నేమివిశేషమగును
 భూరి బలమున మావంటి వారికెల్ల.

45

సీ. అట్టులై నను నీకు నా పాండుసుతులకుఁ
 బరగెడువిభవముల్ పన్నిదంబు
 లొడ్డుజూదంబున నొడిచెదవిత్తంబు
 మహిలోన నన్యసామాన్యమైన
 యక్షవిద్యాతులదక్షత వాటిల్ల
 ధర్మసూనుని ముఘార్తములోనఁ
 గడఁగివరాజయ ఘంటాపథంబున
 జరియింపఁ జేసెదఁ జలముమీఱ

గీ. నట్లు విత్తమెడల నప్పుడు దారిద్ర్య

మావహిల్ల దాన సఖిలబంధు

జనము విడుచునంత వనటచే సిగ్గుచే

బొలయుటొండె నడపిబొందుటొండె.

46

క. అంతట నీవు సుఖంబుల

సంతసపడి నిన్ను చెలులు సహజన్ములు దా

మంతయు గొలువ సకలమహి

నెంతయు నిష్కంఠకముగ నేలుము తండ్రీ !

47

క. పెద దొర దీనికి నొడఁబడ

మదిఁ గుదిరిచి తేని యశ్రమంబున నివుడి

కొదదలఁగుఁ బాండవులసం

పద జూదము వలన నీదు పాలుగనిత్తు.

48

వ. అని పలికి ధృతరాష్ట్ర పాలికయ్యెల్లనిఁ గొనిచని తదీయ
కాయకార్య నై వర్ణ్యంబులు విన్నవించిన సతండులికిపడి కొడుకు
దిగిచి యొడలు తడవి చూచి యిట్లనియె.

49

ఉ. కూన ! సమస్త భాగ్యములకున్ ముగేహమ యాకరంబునం

తాన సమృద్ధి తోడఁ దగు తానక మయ్యమరాసతిబలే

గానఁగనయ్యె నీవగరు కౌరవలక్ష్మీయు నీవశంబు నెం

దేని కొఱుతలే దుఱక నిట్లుకృశించితి వేల చెప్పమా !

50

అ. వె. అనుకు సుతుఁడు దుడ్డి కల్లన విసకుడై

పలికె నేమి చెప్పఁ గలదు వినుము

హృదయ శల్యమట్టులేప్రాద్దు నొక్కటి

యుండు దాన నిట్లు లున్నవాడ.

51

వ. అవి యెయ్యవియంచేని

ఉ. సాంద్ర యశుండు ధర్మజుని సత్రమహావిభవంబుఁ గంటి న
య్యింద్రుని వంటి సంపదిల కెక్కుడుసూవెతలంప మున్హరి
శ్చంద్రుని రాజసూయమున జాత రిపు కృతు సాటిగాదుని
స్తంద్ర పరాక్రమాధ్యులగు తమ్ముల ప్రాపునకౌరిప్రాపునక.

సీ. ఉత్తర కురుభూము లొకయుగంబుననేని

పరివుచ్చిన్యవోటి పసిడిగొననె

యట్టి దుర్గమ విషయాదులకవ్వడి

బొక్కనంబులు దెచ్చె బోటువెట్టి

మరియుఁ గేరళ చోళ మాతాస్యది సకలదే

శంబుల నృపులు వశంబుఁజెంది

కప్పము లిచ్చిరి కాంచన రత్నాది

వివిధ వస్తు చయంబు వేయునేల

గీ. యింక ద్రుపదుండు కృష్ణుండు నిధనఖ్య

పరులు గావుతమానిరి పన్నొసంగ

నిట్లు దాయాది వారలయేపు సూచి

ప్రాణము భరింప వచ్చునే పార్థివేంద్ర!

చ. అలఘు నవీన రత్న నివయ ప్రముఖంబుగ సర్వసంపదల్

జలనిధి వేష్టితాఖిల రసాతల రాజకుమార కోటి ని

శ్వలభయభక్తిగానుకల్పింపగి ముదంబునఁగాంచు సంతత

జ్వలతర కీర్తి నిస్తులిత శారద చందను ధర్మనందనుక. 54

చ. అని బహుభంగిఁ బాంశుతనయాగ్రాణి సంపద దాననైశ్శవం
 బురు యశమున్ బ్రతాపముచు బొక్కుచుఁ దండికిఁ దెల్పు
 నాసుయో

ధరునిఁ గుఱించి రాజు వినఁ దద్దయు సౌబలుడిట్లు వత్కెనో
 జనవర! ధర్మసూతి ఘనసంపద సీతొనఁగూర్తు నెట్లనన్ 55

అ. వె. జూదమునకు ధర్మజుఁడు బ్రీయుండెందుల

నేర్పు లొజ్జ కాన నెత్తమాడి
 సిరికిఁ బన్నిదంబునేసి పరాజితుఁ
 గాఁగ లక్ష్మీనీకుఁ గట్టిపెడును.

56

ఉ. నావిని కౌరవుండును మనంబునఁ బొంగుచుఁ దండికి పాదరా
 జీవములందు వ్రాలి యిదిచేకొనఁ బోలునటన్నఁ బుత్రుతో
 భూవిభుడిట్లు వల్కు సుత! పొల్పుగు సంపద నీకునాప్యథా
 దేవి కుమారు కంటె గణుతింపఁగ నేనుమణుంగులెక్కుడె 57

గీ. నెత్తమాడిన భేదంబు నివ్వటిల్లు

శాంతులకు నేనిఁ గోధంబు సంఘటిల్లుఁ
 గాన దుర్వ్యవసాయంబు మాను వుత్తరీ!
 నల్పు మంతికు నెక్కుడు సవనమీవు

58

సీ. అనవుడు వినవయ్య యదియేల యెవ్వరి

కెఱిగింపఁ దత్సభాహిత విభూతి

నేగాంచు తఱి ద్వార మెఱుంగక పటికంపు

కుడ్యమే ద్వారమొకో యటంచుఁ

జొరఁజూడఁ దద్భిత్తి సోకె నానిటలంబు
దాని కీదు)పదజ దాను నగియె
దోయంబులేని కందువవత్త్రుమెత్తియు
సరసిని మిన్నక చనుట కతన.

ఆ. వె. వాసిఁ బొసఁగు నాదు వత్త్రంబు దడిసిన
నగె వ్యకోదరుండు నన్నుఁ జూచి
దానిఁ జేసి యెపుడు దందహ్యమాన మా
ననుడ నగుచు దినదినంబునుందు.

59

వ. అనివల్కి మదీయ పరిభవంబు వాయఁ శాండవేయుల
సట్ల చేయవలయునని నిర్బంధంబున నతని చిత్తంబు మెత్తపఱచి
విదురుండు పాండవపక్షపాతి యతని కెఱిగింపఁ బోలదని నిర్దేశిం
చి నిజనివాసంబునకుఁ బోవునంత నేకాంతంబున నాంబికేయుండు
విదురునకుఁ దద్విధంబుఁ జెప్పినఁ గటకటంబడి కలియానన్నంబు
య్యెఁ బొరవ స్రజా సంక్షయకారణంబిదియె యనుచు గురు కృప
గాంఁగేయులతోఁ గలసి సంతాపంబునొండె దదనంతరంబు యాం
బికేయుండు నంత రత్న కాంచనంబుల శిల్పకారులచే నపూర్వరమ
ణీయంబగు నొక సభ నిర్మింప నియోగించిన వారట్లన కతివయ
దినంబులకు రచించి యమ్మహారాజు వలనఁ బ్రీతులై వీడ్కొని
చనిన సమయంబున.

60

గీ. అంత నేకాంత గోష్ఠి వారవృద్ధాక్క
తలఁపు దుర్మార్గవృత్తినిఁ దలఁచి నూత్న
రత్న మయ మంటపోత్సవ రచితకై త
జ్జనున ధృతరాష్ట్రు) సనుమతిఁ గ్రమముతోడ.

61

శ. ధర్మజు రప్పించిన నతి

ధార్మికుఁ డతఁడేగుడెంచి తమ్ములుఁ దానున్

బేర్పెఁ దగు బంధుకీతిని

నర్మిలి ధృతరాష్ట్రవిభు పదాబ్జంబులకున్.

62

శ. ద్వాదశ వర్షము లవనిఁ

గాఁదగు నాయాన భావికావణ మనఁగా

నాదరమున ధృతరాష్ట్రుని

బొదములకు మ్రొక్కె నతఁడు పండ్రెండు దగన్.

63

చ. అపుడునవీనమానవభృథాంబు శణంబుల డంబుఁగేరుచున్

విపులతరై క జాలక సువిశ్రుత మాక్తిక యుక్త కైశ్యమున్

ద్రుపద తనూజ యంత పదతోయజ మల్లన సోఁక మ్రొక్కెన్

దానపరిమితప్రమోదహృదయంబు నయంబున హెచ్చరింపఁగన్

గీ. తత నిజేంగిత గూఢుఁ డాధరణి విభుఁడు

నలర నారోగ్య దీవెన లలర నిచ్చి

పొగడి మఖ లాభ లాలనఁ బొదలు తమ్ము

లమరు ధర్మజు సంతఃపురమున కనిచె.

64

వ. ఇట్లు ధర్మజుండు సోదరులుం దానును బాంచాలితోడఁ

గరినగరంబున సుఖయై యుండు నవసరంబున.

65

చ. కొఱలుమదీయ కాయముఁ బగుల్పను వీరభటాంతహేతులై

వఱలునుగౌరవావళికివై రము నెల్లియటంచు నాత్మతో

మఱుగొనుచున్న ఖేదమున మంద మరీచులు బూనిపోవు ప

త్రైజుగునఁబద్మబంధుఁడుఁబ్రతీదిదిశ్శ్మునిఁగె రయంబునన్

గీ. యామినీ కామినీ మణి యరవునేను
విష్వ జగజంపు పెన్నెరి చొప్పు దనరి
కప్పె జీకటి దిక్కులఁ గప్పడేర
గుప్పగుప్పనఁ దారక లుప్పతిల్ల. 68
వ. మఱియును. 69

క. పరికింపఁ దగిన జనులూ
దరము మెయిక్ గురునృపాలు దగ్ధనమునఁ దా
రరిగిరి తమతమ నెళవుల
కరయ్ నరనాధు నాజ్ఞ నధిక వినీతిక్. 70

ఉ. ఇంద్రుని దిక్కునందుఁ జనియించె నుదంచిత వృత్తిమించి చి
త్తేంద్రియ గోచరంబులు దృగింద్రియ పంక్తికి గ్రాహకంబులై
సాంద్ర తరంబులై యుదయశైలము డిగ్గి సమస్త దిక్కులక్
జంద్రుని చంద్రికాలతలు సారసజాండము నిండెనెంతయుక్.

గీ. అటఁ బటకుటీరమునఁ బొండవాగ్రజన్ముఁ
జేర నాబాలవృద్ధు లశేషమిత్రు
లేగి సంభావనలు గాంచి రించుకేసి
తడయ నెడలేదు వడివడి వెడలె రాత్రి. 72

క. ధర్మజుడంతం బ్రీతి న
హర్ముఖికృత్యములు దీర్చి యనుజులతోడక్
నిర్మల చాపాక్షాదుల
పల్మిలి తగునృపులతోడ సరిగెక్ నభకున్. 73

సీ. అట్టులఁ గురువాజు నాస్థానమునఁ జొచ్చి
యుచిత గౌరవముననొంది దేహ
మునకుఁ మూడవ గుణమును బోలు నిద్రసీ
లాసనంబునఁ గౌరవాధివాధు
సరస నాసీనుడై చా రుసభాశిల్ప
కల్పనా కుశలతఁ గాంచుచున్నఁ
గురు కుల విస్తారకుండునై న యాధర్మ
తనయుని చెంగట నొనరనున్న

గీ. శకునియాతని స్వస్థాన వికలుసేయ
నపుడు నన్నిధి జేయునాత్మాభిధాన
మధ్య వర్ణ విహీన నాయమునఁ దనరు
గ్రహము బోలెఁ బ్రసంగంబు గాఁగఁబలికె.

74

క. వినుమా! ధర్మజ! జూదముఁ
గొనకొని యాడుదము దానఁ గుశలుడవని నిన్
జనములు వలికెదరెంతయుఁ

గనవలతుం దీని నీవు గాదనకిప్పుడున్.

75

క. అని మెత్తనిమాటలఁ గై
కొనఁ బల్కిన ధర్మజుండగుం గాకని తా
నును సమ్మతించె నెత్తముఁ
బనుపడ నొడ్డిరి ప్రమోద భారం బెనగన్.

76

శా. అంతం దన్మణి మంటపమ్మునఁ దదాఞ్చాధీనుడై చేరి యా
కాంతేయాగ్రజుడప్పు దైవగతిఁ జీకాకైన నీతిన్ నిజ

స్వాంతంబెల్లను గప్పియొప్పు గడు దుర్వార క్రియమీతితా
 నెంతేయాడి యనేక పల్లీపురముల్ దృష్టంబుగా నోడుచుకా.
 క. మరియును నొక్కటి పందెముఁ

బరపిన సౌబలుని యక్షపటిమకు సరిగా

నెరి సర్వయత్నములచే

వరలఁడు ధర్మజుఁడునెట్లువారింగెలుచున్

78

వ. అయ్యవసరంబున విదురుండు శోక దండహ్యమాసమా
 నసుండై భృతరాష్ట్ర నుద్దేశించి నీకొడుకు పడుచుదనంబున
 మీఁదెఱుంగక వెంగలియై యిట్లు కపటద్యూతంబునఁ బరమధర్మ
 పరుండగు పాండవాగ్రజునిఁ బరాజితుంజేయఁజొచ్చె. దీన మ
 హిమాత్పాతంబు సంధిల్లగలదు. వీని జననసమయంబున ననేక
 దుర్నిమిత్తఁబులయ్యె నవినెత్తం బనుకారణంబునఁ గౌరవకులక్ష
 యంబునకు దొకొనుఁ గావున నింకనైన నిదియుఁడువుము. కా
 కంబులం బట్టి మరాళంబులఁబోలె నీచులగు నీనుతులఁబట్టి
 కౌంతేయులఁ బరిభవించఁ దగదని బహువిధంబుల గఱపిన ను
 యోధనుండదరి విదురునిఁ గినిసె. అంత ధర్మనందనుండు నోడుట
 కతనఁ బెచ్చుపెరుగు మత్సరంబున దురోదరంబాడుచు సకల
 ధనంబులోడుచు మఱియు.

చ. ఒకట విభూవణవ్రజము నొక్కట బెక్కగు రత్న సంచయం

బొకటను హేమకోశములనొక్కటఁ దమ్ములుదానుద్రాపదిక

సకలమునొడ్డుబందెములసౌబలు డొయ్యనఁగెల్పియంతటక

వికవికనవ్వె ధర్మజుఁడు వీటిడిశట్టిన తీలి నుండఁగక. 80

వ. అప్పుడు దుర్జయధనుండగు సుయోధనుండు జయంబునం
బొంగి ప్రాతిగామియను వాని నొక్కని నుద్దేశించి పాండవులు
మన దాసులై రింక సీపు చని ద్రుపదజు నిటకుఁడెమ్ము పొమ్మని
పంచిన. 81

అ. వె. ఖన్నుండగుచు వాఁడు కృష్ణ పాలికిఁ జని
నెత్తమున విభుండు నిన్న నోడి
యటకుఁ డెమ్మటన్న నమ్మ! నేవచ్చితి
రమ్మనుండు ద్రుపదరాజతనయ. 82

ఉ. అన్న మదీయ నాథుఁ డిపుడాటను ముచ్చుగ నన్నునోడెనో
మున్నుగఁదాన యోడి రిపు భూపతికిఁ మరిగన్నునోడెనో
క్రన్నన దీని సందియముఁ గాంచితివేని యెఱుంగఁ డెప్పుమీ
యన్న నతండు నేనేఱుంగ నచ్చట నారసి వత్తుఁ గ్రమ్మరక.

సీ. అనవుడు ద్రౌపది యట్లన వీక్షిల్ప
రయమునవాఁడును రచ్చకరిగి
యమ తనూభవు నది యడిగిన నతఁడును
బహు దుఃఖమున నేమి బల్కకుండె
నప్పుడు రారాజు నాగ్రహంబున నోరి
తెమ్మిందుఁ దనసందియమ్ము తెలియు
మీకనఁ బ్రాతిగామియుఁ జనితద్గతిఁ
దెలిపిన నద్దేవి ధృతిగలంగి

గీ. పొగులుచును నేకవస్త్రయుఁ బుష్పవతియుఁ
గాన శోకము లజ్జయుఁ గ్రమ్మకొనఁగ

వచ్చి గాంధారి కొలువున్న వలన నిలువ

నుదిరి క్రొవ్వున నపుడు సుయోధనుండు.

84

వ. ప్రాతిగామి భీమునకు వెఱచునని తలంచి కర్ణ సాబల

పైంధవులకు హస్తోత్కర్షంబుగా దుశ్శాసను నుద్దేశించి

85

చ. అదియ యనేక వల్లభులకై న కులాంగన నీటుకత్తై ద్రౌ

పది యను చేటి నీయెడ నబాస్థలిఁ జేరిగ వేగఁదెమ్ము నీ

వదయుత నన్న యన్నపలుకాదటఁ జేయఁగ దుస్సనేనుఁడే

పొదవఁగ గేవలంబవనినొందినయంతకుఁబోల్కి ముట్టినన్.

ఉ. గుఱుకొనిచూచి భీతిఁగొని కోమలిద్రౌపది యానతాంగయై

పఱవఁగఁ దత్సతిం జికుర పాశమువట్టి సభాంతరంబునం

దఱుముచు నీడ్చె రాజననితన్ నిజపాణు లురంబుఁ జేర్పఁగన్

వెఱపున భీష్మఁడాదిగ వివేకులు ముక్కున వ్రేలుగూర్పఁగన్

సీ. గణిత భూషా మాక్తిక శ్రేణి బలవదా

కర్ణభయోద్భవ ఘర్మమొందఁ

గరవీడచే గనుకార్ష్యధార దొరంగు

వగిది పెన్నెటి జారి పైనిఁగప్ప

నిర్భర కువలయ గర్భక మాల్య ర

న ప్రవాహమన నసృములు వెడల

లలితపాతివ్రిత్యలక్ష్మి నిరాస సు

స్ఫటికావృతంబనఁబటము మెఱయ

పాంచాలి వసనాప హరణమునకుఁ

దొడరె దుర్బుద్ధి మీఱ నాదుస్సనేనుఁ

డఱతఁ గుంతీ తనూజు లత్యంత కుపితు

లయ్యు నేమియు ననఁ జాలరై రివారి.

88

మ. ఖలుచే నిట్లు పరాధవంబు విధిమైఁగన్పట్టువో సభ్యులక
బలులక మానుల నాత్మవల్లభుల నప్పటక విశక్తి స్థితిం
గలరంచుక దలపోసి ద్రావడి మహాగాఢార్తయై నీవించే
దలఁకం బట్టుమఁ గృష్ణ! కేశవ! హరే! త్రాయస్వమాంచవరక
వ. అంత.

90

ఉ. వ్రాలిన సిగ్గు సంకుచిత వస్త్రయునై విలపించు చున్న న
బ్బల నితంబ బింబమునఁ బల్కరు నుప్పటిలంగఁజొచ్చె నా
వేళ దుకూలపాళి యదువీరుని చారు కృపా సముద్ర క.
ల్లోల విశాల సంచయములో యననొప్పి సభాంతరంబునక
గీ. వలువ లోలువంగ నొలువంగఁ గలిత మావ

ములన వస్త్రాంతరములు నుగ్మలికి మేన

నావరింపఁగఁ జొచ్చె జనావళులకు

.మనము లాశ్చర్య జలనిధి మగ్నములుగ.

92

గీ. కాంచఁ గనుపించకుండున కతన నె న

వర్ధితానేకవస్త్ర సమృద్ధి నై నఁ

దలఁప నీరైతిలోన నద్దాననై న

నంబరప్రాయమే యయ్యె నబల నదుము

93

ఉ. అంకిలితోడఁ బల్కొగములై న జనాళి రదాళి కెట్లు న

గ్నం కరణంబొనర్పఁ గడఁ గాంచఁగఁ జాలఁడో దాని నట్లన

గ్నంకరణంబొనర్పఁ గడఁ గాంచక తక్కి శ్రమంబు నాత్మలోఁ

గొంతును దొబ్బిపాటాదవఁ గూరత గౌరవుఁడుండెవిన్ననై
 సీ. అవుడు వికర్ణుఁ డిట్లనియె సభ్యులఁ గని
 పాంచాలి యడిగిన ప్రశ్ననిర్ణ
 యింపమి పాపంబు హిత మహితంబులు
 పక్షపాతంబులు పలుక నఘము
 మీఱిది తెలియమి మిన్నకుండితిరింక
 వినుఁడు నాకనుదోచు విధము వరుస
 దాసి యెట్లయ్యె నీధార్తరాష్ట్రునికది
 ధర్మజుండెట్టు లీతరుణి నోడె

ఆ. వె. తాన యోడ లగ్గు తారేగురకుసతి

సొమ్ముగాని యొకని సొమ్ముగాదు

కాన దుష్టబుద్ధి కౌరవేంద్రుండిట్టి

కర్ణమునకుఁ దెగువఁ గడఁగఁ జనదు.

95

వ. ఇదియునుంగాక జూదంబు వేటయు లోనగు నీదుర్భ్య
 సనంబులం దగిలిన పురుషుండెట్టి బుద్ధిమంతుడైన ననార్యుండు
 గావున వానిఁ బనుప నుచితంబగు పట్టునఁ జేయఁ బోలదు.
 తక్కిన తత్పతుల యనుమతిలేమి నెట్లు వీనినోడుట గల్గెనని పలు
 కు నవసరంబున నెలుంగు రాల్పడ నేచ్ఛుమఁ బాంచాల రాజనం
 దన కురు వృద్ధాది జనంబులఁగలయం గనుఁగొని యేసీ నీచునకు
 దాసినే? దీని నిశ్చయించి చెప్పఁడనుటయు సుయోధను వలని
 భయంబున నెఱుంగమి నెవ్వరు మారు పల్కరైరవుడు కర్ణుండు
 వికర్ణునుడైశించి.

96

ఉ. పిన్నవు నీతిమార్గములు పెక్కు లెఱుంగుదె కొల్వులోన నీ
యున్న జనంబుకింబెఁ దగనోడుటగెల్పుట నీవెఱుంగుదే
మిన్నక యుండు లోకమున మేధయె యొర్త కనేకవల్లభుల్
చన్నె? తలంపఁగా నిది విచారమె చిత్తములోనఁ జూడుమా

క. పతి పంచక మేటికి యొక

పతిఁ గైకొన లెస్స యనుచుఁ బల్కెడు రాధా
సుత దుశ్శాసన వచనము

లతిమోదంబొనఁగఁ గౌరవాధిపుఁడుతఁ

98

గీ. అచటి జనమెల్ల నక్కటా యచుచు వగవఁ

గర్జ సౌబలులకు హర్షకలన బొడలఁ

జెనఁటియై నట్టి యాసుయోధనుఁడు ద్రుఢ

జాత నాత్మాంక తల మెక్క నన్నజేసె

99

వ. అంత నిజకాంతా పరిభవ సముష్ఠవ కలుష రోష

భీషణుండగుచుఁ బృషదశ్వసుతుండు పరిషద్దణంబు వినఁ బరుష

భాషణంబున దుస్ససేను నుద్దేశించి యిట్లనియె.

100

ఉ. తోయజనేత్రి పక్షమునఁ దొట్రీలువెచ్చనియిట్టియస్రీముల్
పాయని చూడ్కిచేతఁ జవిపట్టితి నట్టి సమిధరిత్రిలో

రోయక కొప్పవట్టి రిపు రొమ్మనవెచ్చనియస్రీముల్ చవుల్
జేయుదు నీమదీయ ఘన జిహ్వకు భూరి భుజాబలంబునఁ.

చ. మఱియుఁ గొలంకునం బలె సమగ్ర సవీనఁ కబంధరూపులై

యొటలు రణాంగణంబున సముజ్జ్వల పంకజపంక్తిబోలుచున్

వఱలు రిపుల్ బెడంగ హిమవత్సమయస్థితినేఁ గడంగివే

జఱచెద ధాత౯రాష్ట్రతత శబ్దమెసంగ మహా గదాప్తిచేఁ

వ. అప్పు డస్తునుండు కృత ప్రజ్ఞచే నిట్లనియె 103
 ఉ. కోడిగ విట్లునేయుచును గొల్వున గ్రామ్య దురుక్తియేవుమై
 నాడి సుయోధనుండలర హస్తము చప్పట వేసి సారెకుక
 వేడుక నొందు కర్ణు నతివిక్రమ మొప్పుగ సర్వ కారవుల్
 జూడ రణోర్వ గాండివము శోభిలఁ గూల్చెదనెందుసాచ్చినన్
 గీ. దొనలు వెల్వెడ వేవేగఁ దొడరు నట్టి
 శర మహాదగ్గి వర్ష విస్తారములన
 ధార్త రాష్ట్రాళి నల జడిదాల్చి పేర్చి
 యంతఁ బర్జన్య సుతుడన నలరు వాడ 105

క. పాంచాలి సుయోధనుఁ గను
 గొంచుక శపియించె నిట్లు కూర్మాతమ్మ! యింకం
 గొంచక రణ భువిలోనం
 గొంచమ యూరువులువిరిగి కూలెద వంచుక 106
 వ. తదనంతరంబ వీర వాదంబున భీమాద్వునులు గరా స్థల
 నంబుఁజేసి యింక మీద సుఖంబుండుమని పలుకునెడ నాజ్ఞసేని
 శాపంబును వారల శపథంబులు నాకర్ణించి గాంధారీ ధృతరా
 ష్ట్రులు భయంపడి కోడలినిఁ గొడుకులను నముచిత సల్లాపంబుల
 నాదరించి యింద్రప్రస్థపురంబును రాజ్యంబును యుధిష్ఠిరునకు
 మగుడనిచ్చి పుచ్చిన వారలు నిజనగరంబున కరిగిన సుఖంబుండు
 నంత నొక్కనాడు 107

గీ. కారవులు నాత్మ కృత దుర్వీచారములను
 వెండియును బొండునుతుని రావించి తొగ్గిటి

కృమముచేఁ బూజలిడ విధి కతన నతఁడు

నయ్యమిత్ర సభాస్థలి నలకు మత.

108

క. పిమ్మటఁ బ్రసంగ సంగతి

నమ్మచుడ విభుఁడు ద్వాదశాబ్దములటవిన్

గుమ్మర నొకయేడజ్ఞా

తమ్ముచు గానొడ్డి ద్యూత తత్పరుడయ్యెన్.

109

ఉ. నీతి విదగ్రగణ్యుడయి నేర్పుల నొప్పించ నై నఁగాని దా

భూతము సోఁకునట్లు యమపుత్రకుఁ డంత ననార్య కాంక్షితం

బాలతీఁ గోరఁడే? వన విహారము దత్త్రథమైకవర్ణని

ర్ధూత విహారమా ననుట దోచక సాబలుతో రయంబునన్.

చ. శకునియు మంచనం దన వశంబుగ నొప్పుచు నున్న యట్టిపా

చకల నిజాగ్రహస్తమటు సాపుచు వ్రేయుచు నొడ్డు పన్నిదం

బొకటనె గెల్చె ధర్మజుఁడు నోడెను దై వము దప్పజూడ దా

న కలుషవృత్తి చేత విజయాపుఁడు నైనను గెల్చి నేర్చునే.

గీ. శత్రుచేఁ గోలుపడిన యీజగతి నింక

నొక్క నిమిషము నుండ నయ్యుక్తమనుచు

సతియుఁ దమ్ములు గొల్వఁగా సత్యసంధుఁ

డైన యారాజు లేచె నాస్థానమునను.

113

చ. మఱిగొను నెవ్వగం బొగిలిమాటికెఁగుం దెఱుకుంతినిం దయ్యెన్

జెఱక ప్రియంబుతో విదురు చేతికి నిచ్చి యుధిషిరుండు న

త్రతి జనె బాదచారియయి తమ్ములు ద్రావదిగొల్వఁగానకే

డైఱ గడుదీనతం జన్మల దృష్టులు. తోడనె కూడి చేరగ్గ

గీ. పౌరులును జానపదులును బ్రాహ్మణులును
 వితత శోకార్తి నమ్మహా విభుని మెఱుఁ
 గూడఁ బఱతేరఁ దగువారితోడఁ బుణ్య
 మూర్తి ధర్మజ్ఞుఁడొగి వనమునకుఁ జనియె.

115

మత్తేభ కందగీత గర్భ సీసము.

సీ. విదళితా ఘోషకవిస్తుతప్రవిలస
 త్కరుణ్యాభాస్వద్రవీ రిపున్ను
 విలయోత్పత్తిద ! విశ్వభావన ! సము
 ద్విశోవ్యోరుహేతు స్తవీశ్వసనగ
 కుశల సద్యోగి లఘుస్థిరప్రబలదృ
 ఙ్గాలై కవేద్యప్ర గూలఘుతర
 సఫలచిద్రూప ! యజాత్రయీమయమరా
 పా ! ధీరమాహ్వాద్యశా ! ధరణిప

గీ. త్రిజగదాత్మక ! నతసురకుజసగుణగ
 మునినిచయసేవ్య ! సంగవిమోహ ! యభవ !
 సునిగమాగమ చయనుత జనమృగవశు
 ముఖనిఖిలరూప మేదురమోదజనక.

116

ఇందలిమత్తేభము.

మృ. దళితాఘోష ! కవిస్తుత ! ప్రవిలసత్కరుణ్యా భాస్వద్రవీ !
 విలయోత్పత్తిద ! విశ్వభావన ! సముద్విశోవ్యోరుహేతు స్తవీ !
 శ ! లసద్యోగి లఘుస్థిరప్రబల దృఙ్గాలై కవేద్యప్రగూ
 ఫల ! చిద్రూప ! యజాత్రయీమయమరాపా ! ధీరమాహ్వాద్యశా

ఇందలికందము.

క. దళితాఘాఘ ! కవిస్తుత !

విలసత్కరుణ్యాభాస ! విలయోత్పత్తి

శ ! లసద్యోగిలఘుస్థిర

బలదృష్టలై కవేద్య ! ఫలచిద్రూపా !

118

ఇందలిశీతము.

గీ. విదళితాఘాఘ ! భాసద్రవీ ! రిపుఘ్న !

వివిలయోత్పత్తి హేతుస్తవీ శ్వసనగ !

కుశల సద్యోగివేద్య ! ప్రకూలఘుతర !

సఫలచిద్రూప ! మాహృద్యశా ! ధరణిస.

119

సీసములోఁ జిన్నచరముణలో కందము.

క. జగదాత్మక ! నతసురకుజ !

సగుణగముని నిచయనేవ్య ! సంగవి మోహ !

నిగమాగమచయనుత జన

మృగపశుముఖ నిఖిలరూప మేదురమోదా !

120

భుజంగప్రయాతము.

అలోలోదరా ! పాలితానేకధన్యా !

సలీలాత్తసంసార శ్చసంసారశూన్యా !

విలాసక్రియాధ్వస్త విద్యత్ప్రదైన్యా !

బలార్యాది స్థూలకపాలాతిమాన్యా !

121

అభినవభారతము.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రాజగోపాల కరుణా కటాక్ష వీక్షణానులబ్ధ
కవితా విశేష మతుకుమల్లి మెగళయామాత్య
పుత్ర విరయ విధేయ మాదయ నామ
ధేయ ప్రణీతంబైన యభినవ
భారతంబునందాదిపర్వం
బునద్వితీయాశ్వాసము.

అ భి న వ భా ర త ము .

-:0:-

తృతీయాశ్వాసము.

ఆరణ్య షష్ఠ్యము.

క. శ్రీతామరసానలకరు
ణాతులితేక్షణ! గుణత్రయాత్మక! సుజన
వ్రాతస్తుత! శాశ్వతవి
భ్యాతా! హరిహరిహరణ్యగర్భైకాత్మా!

ఆ. వె. అవధరింపుమట్టు లమ్మహాపురుషులు
శాత్రువులకు నిఖిల జగతినోడి
శాకమూలములను జనుగతి దినములు
జరుపనేగరాప్త జనులుదారు.

2

ఉ. కౌరవవిన్ధనుర్ధరు లఖండితవిక్రములైన శాంతిచే
మీరిడిలేనిహరికడ పెక్కుమొకంబుల పిండునొండెడక
జారకచేరిమర్మరిత పాండుకుమారక వల్కులాంశుకం
బారసివేడ్కమూర్క్కునుచు నాతనితో జనుగొంతదవ్వుగక.

చ. పటగబరాగపూర్ణ యగుపద్ధతినుద్ధతి మానిభార్యనో
నఃపరుడేగుచున్నెడ గనత్సువమా కలశోపమానత
చూరణమనోజ్ఞరేఖదగెసారెకు గోరిక బాద్యమిచ్చునా
దరత వనాంతదేవ వనితాజనతా నిహితైకకుంభమై.

4

వ. క్షిల్లు కృమంబున నానాపద్దినద వివినంబులు గడలి

చనిచని సాయంతన సమయంబున ముందట.

5

సీ. జహ్ను సంయమి కర్ణశక్తులీపధశిక్ష
వరలుచాక్షునమహా వర్తములును
సంశ్రితజనదత్త సంసారచక్రముల్
పైఁదేల్చెననబొల్పు పద్మములను
కొడుకుగాంగేయునిఁ గుశలమారయునట్లు
కోకహంసకుటుంబ కూజితములఁ
దముజూడఁదమ్మి మొగముమీఁది భ్రమరికల్
దొలఁగించుగతినాడు తుమ్మెదలను

గీ. అమర సమరనదింజూచి ప్రమదమెనఁగ
నిలిచిత త్తటిసి తటనికటచటుల
విటవివిన్సుటితాటవీ వటముక్తేవ
పుడమివల్లభులారాత్రి బుచ్చిరంత.

6

ఉ. ఆమరునాఁడుపాండుతనయాగ్రణి నిత్యములై నకృత్యముల్
నేమముతోనొసర్చి యతినిర్మలతం దన తోడయాత్రగా
బ్రేమనువచ్చువిప్రజన బృందములం గనుగొంచునాఁడట
వేమరుడస్మిరంచుమది విన్నదనంబునఁ గుందికుందియున్. 7

గీ. ధౌమ్యుననుమతిఁ బద్మబాంధవునివలన
సక్షయవరంబు పతి సతియందునునిచె
వరునసను యాత్రికులకెల్ల వలయునెడల
శాకమిడిన సదన్నమై సరసనొప్ప.

8

వ. అంత ధౌమ్యాది బ్రాహ్మణ సహితుండై కామ్య
కవనంబుఁ బ్రవేశించి యర్థరాత్రంబున నడచుచున్న రాక్షసవేళ

యగుటంజేసి వారి యగ్రభాగంబున నుగ్రాకారుండై మింటి
శంఖై బొడవై యొక్కనిశాచరుండు మార్గనిరోధంబు వాటిం
చిన వానింజూచి ధర్మజుండు నీవెవ్వండననియడిగిన వాడిట్లనియె.

సీ. వినుమేనుబకుండను ఘనదై త్యుతమ్ముడఁ

గిమ్మిరుండనువాడ నమ్మదమున

నిష్కహాటవినుందు నిందుల కన్యలు

వెరతురు చేరకపరతురపుడు

మీరెవ్వరీరాత్రీ మీరివచ్చితిరిట్టు

లనుడు ధర్మజుండను నసురతోడ

వాడెనరుండల్లవారె కవల్ భీమఁ

డీతఁడేనును ధర్మసూతి జుమ్మి

గీ. షరలు ధర్మపరత వనవాసమునకేము

వచ్చినార మవనివల్లభులము

పాండుసుతుల మవనఁ బ్రత్యర్థిచేగోలు

పడిన కతన ననుచుఁ బలికెఁ డెలియ.

10

ఉ. నావుడు నట్టహాసమున నాసుకృతంబిది యాడబోవఁగా

వావిరిదీర్ఘమే యెదురువచ్చిన చాక్షున వచ్చె భీముఁడు

జావకపోడు వీడు బకుచావు హిడింబుని చావునెంతయున్

నేవిని నాఁడుగోలెఁ గడునెమ్మదిశోకమువాయడెన్నఁడుగ. 11

శ. అన్నకుఁ జెలికానికి నే

నిన్నాళ్ళు మామకాసమిచ్చితినిటులై

మిన్నక తర్పణవిధికై

చెన్నుగ భీమాసమిలులను జేయుదుననుచుగ.

12

క. కదిసిన భీముడు గదగొనె

గదిరెడు కోవములతో సగర్భులువేగ

ముదమున దమ తమ కైదువు

లుదుటనగొని నడువవారి నుడిపి రయముక.

18

శా. కిమ్మిరుండు సమీరనందనుని చాకెక్ మేరుశైలక్రియ

జిమ్మజీకటిలో దడ్రుకవణ స్థితస్థురింగచ్చటల్

గ్రుమ్మంగ్రుమ్మరుచు భుజాబలములంగై కొంచుడికొంచువే

లెమ్మంచు విడువంచుబై కొనుచునోలిన్ వ్రాలివారీర్వురున్

గీ॥ మెరిసివేవేగిమ్మిరు మెదడువెడల

నడచి మారుత పుత్రుడు పుడమివైచి

వానిఘనకాయమల్లన వైచెవాలి

దుందుభిందుంచివై చిన చందమొప్ప.

19

వ. ఇట్లు కిమ్మిరుంజంపి కావ్యకంబున సుఖంబున్నంత
పాండవుల వింధంబెఱింగి కృష్ణపాంచాలాది రాజలోకంబు జను
దెంచి యుచితప్రకారంబుల సంభావితమై యున్నసంతభాంచాలి
తనవరిభవంబు కృష్ణునకెఱింగించిన దుఃఖంప నతండద్దేవినాశ్వాసిం
చియివ్వధంబున నపరాధులగు సుయోధనామలా యోధనంబున
నిధనమ నొందుదురనిల్కి వెండియుగోపంబెత్తికారవులనిష్పదనమా
యింతునని చిడిముడిపడియెడు హరింగనుంగొని శాంతివచనంబుల
గిరిటియెట్టకేలకు బ్రసన్నుగావించె నవంతరంబ కంసశత్రుం డజా
తశత్రునకిట్లనియె.

20

శం. వనితయుఁబాసమున్మగయయు

వనరంగద్యూతంబులనెడి వ్యవసంబులకున్

జనదగదచ్చటనేలే

మినిగల్గెంగాదె యిట్లు మీకయ్యెడలన్

17

గీ. దోషభీష్మ కృపాదులతోడుజేసి

కొంచుదృతరాష్ట్రునకుఁ జెప్పికూరమైన

కలహమగుజూదమాడిన కారణమున

నంచుపథ్యంబుహితము గావించిమాంతు

18

వ. ఏటికింతసెప్ప విధినేతనిట్టిదిపాసుగ నేను దశమాసం
బులు సాగరితీరంబున సాల్వతోడ యుద్ధముచేసి వానింబంపి మ
రలితి, దీనంజేసి కాలనిలంబవంబగు కారణంబున నీవిట్టిమర్వ్యస
నంబునం దగిలితివనిన వినియుధిష్ఠిరుండది యెట్లనియిషిగిన నతనికి
సౌంభకప్రకారంబుదెలియ నవిస్తరంబుగా హరియిట్లనియె. 19

గీ. నేనునీయజ్ఞంబుతోనఁ జెద్వ్యాధముఁ

జంపినయావార్త చారువలన

వినివానితమ్మునుఁ విపులబలాధ్యుండుఁ

సాల్వడుబలముతో సమరమునకు

గామరూపిణి సౌంబకంబను తనపురి

తోడనేచని రిపునుర్నిరీక్ష

వర సాలయంత్రగోపురపరిఘావృత

మగుచున్న ద్వారకానగరిముట్టి

గీ. యదియభేద్యము గావుననందుబాహ్య

నందనోద్యానసాగరనదవిశాల

చైత్యదేవాయతనసత్రశాలలాది

మూరగొనుచు నిరోధించె చుట్టిముట్టి.

20

గీ. భూప దీననైన పుట్టదే వాసన
కాననున్న మాని పోనె తనదు
శీతభీరుతయును జెలువొప్పునఁ బ్ర
సిద్ధమగుట నింత చింతయేల ?

31

క. కావునఁ జింతఁ దొలంగుము
భూవర! విను మెల్లసిరులఁ బొందెదవిలపై
దేవనదీ తనయాదులు
కేవలులే ? వారిఁగెలువఁ గృతచుటివగుమీ ?

32

క. తలపోయ నెన్ని విధములఁ
గలహము నిజమగును దుదినిఁగావున నీకుం
డెలియఁగ నొక యుపదేశం
బలవడఁజేయుదును దాన నగుఁ దగుసిద్ధుల్.

33

వ. అని యొక్క యోగవిద్యనొనుగి. తత్క్రమంబును
భావిఫలంబును నెరిగించి సత్యవతీనందనుడు ధర్మనందను వీడ్కొ
నిచనియె నంతనజాత శత్రుఁ డమ్మహావిద్య బార్ధనకుపదేశించి
పాశుపతాస్త్రాది దివ్యబాణ లాభంబుఁగైకొని రమ్మని గాఢాలిం
శ్శ్రవణంబుఁజేసి పంచిన నతండును బూర్వోత్తరాభిముఖుడై చని
చని యింద్రకీల శైలంబెక్కిపోవునక ముందటఁ దేజోమయుండ్ల
యొక్క వృద్ధబ్రాహ్మణుండు వృక్షమూలంబున నున్నఁ జూచి
వాని సమీపంబునకుంజన నమ్ముదునని విప్రుశిట్లనియె.

34

నీ. బాణబాణాసన పాణివై యీమహా
ముని వరాశ్రమముల ననయమిట్లు

నెఱి ప్రిసర్పించెదు నీవెవ్వఁడవు కైదు
పులువైచి క్రూరు వలయుఁగ్లు
ననుడు పార్థుండవి మనమున విఘ్న వా
కశములుగా వలచి నేమచు ననున్న
యతని ధైర్యంబున కలరివాసపుడను
వధ్యవేడుము సుపర్వత్వమిత్తు

గీ. ననిన నరుడు దివ్య ఘనబాణమాలగోర
హరునిదయను గల్గునట్లుయనుచు
హితముజెప్పి శక్తిగఁడె నద్వైత్యుడై
నరుడుజనియె శీతనగముదరియ.

35.

ఉ. ఏచలికొండపై సతతమిష్ట విహారములాంద్రోడుతఁ
వేచరించుయక్షతతి వేగహితమాతతశీతభీతిచే
నేది నఖిలచోష్ణ కలిశేందుము ఖ యులన్తనాదినే
వాచరణంబుమానరు సమాహితమానిత మానస్థితఁ. 36

ఉ. ఏవలికొండయ్యలకు నెంతయుఁగోచగుచుఁ నివీతర
తావళికాంతిపూరము లహర్నిశముఁ సెలయేభ్యచోష్ణనఁ
జేవురుకై తవనంబుననుజేసి తటంబులఁ గ్రక్కుత్పప్తిచే
శీవిలసిల్లియెప్పుడు దరీముఖవైఖరులన్ రయంబునఁ. 37

గీ. అలసమీర కిశోరమేయద్రిఁజెంది
కామినీముఖపంకజ ఘృతచూర్ణి
నానియప్పుడదాను నియ్యవనిలోన
దద్విరేఫసమాఖ్య సంతతముఁజెందె.

38

క. అట్టిమహిమాన్నతమగువలి
గట్టుప్రియంబుఁజేరి కవ్వడితపముఁ

బట్టసమకట్టుమదిచే

గట్టెదురంగాంచె నొక్క గహనముగడఁకన్.

39

చ. తలఁపగముజ్జగంబులకుఁ దల్లియుఁడండియునై శివాఖ్యవ
ర్తిలగలయాదిదంపతుల దేహములందగ రెండునొక్కఁడై
యలవడఁబుణ్యహేతువు మహామునులట్లన కొరిశంకరున్
దఱచి తపంబులం దనరు తద్వనమల్లన చేరియచ్చటన్. 40

క. దర్శితసకేలఁగొల్

దుర్భరమగుతపమునేయఁ దొడరెం జింత

విర్భావము హరవద సం

దర్శమునం దనర శాంతి తత్పరమతియై.

41

గీ. పరగచేనెల్ల భూమిగోల్పడినకతన

తనవదంబిచ్చనిడశంకఁ దాల్చినట్టి

నమ్మహానిష్ఠచే నరుఁడగ్రిపాద

మాత్రమటయూది నిలిచెధరితిమీఁద.

42

క. ఉగ్రశరాన్వితతపసు స

మగ్రతనెన్నుదురుఁగాఁగ నటఁగనుఁగొంచున్

స్వాగ్రతలంబుననెల్లెడ

జాగ్రతనగ్నులువెలుంగ సతతమతండున్.

43

కం. ఫలపర్ణజలాశనముల

నెలవడియొకఁడొకిటిమాని యధికతపమునన్

వెలసియు విషయాసక్తులు

బొలసినతనయక్షగుణముఁ బూనెఁగరాప్తన్.

44

చ. తత పవనావరోధమునఁ ద త్తపమప్పుడొనర్చుమస్తకో
ద్దితవధూమపంక్తి దశదిక్కులమిక్కిలి విస్ఫులింగసః
హతులను జాలసీనుచు నజాండకటాహము నిండఁబర్చియు
న్నతినలరించె నాతనిధనంజయ నామము విస్ఫుటంబుగన్ 45

కం. జగముల కాపద లొదవెను
పొగలెగసెను జదల దేనపుజములెల్లఁ
వగలమిగులంగ జిజిబిజి
యగుచుండెను ద త్తపంబనలృతిమీరన్. 46

వ. తత్తమయంబున. 47

మ. కఱకంఠంబు గృహవిశాలంబు త్రిలోకస్వామిభూతేశుడ
త్తఱిసర్వంబునెఱింగియున్ మునులచేతన్ వించుశర్వాణికెన్
నెఱిచి త్తఱిగురొత్త నిష్టవరమున్ సీతాత్ముడై నీర్పణ
నెఱుకయ్యెన్ గజానమేతముగఁ దానెంతేవిమోదంబునన్.

నిరోష్ఠ్యసీనము.

సీ, ఘనజాటాంతరవటద్దగనపరిజ్జల
జచ్చదాచ్చాదనాచ్చాద్యకలన
గణరాట్కనద్గండ కలితదానక్షీర
లలితలలాటైక తిలకరేఖ
స్కంధగంధాంధ శిఖంశించడశిఖండ
ఘటితకర్ణాంతరాఖండరచన
వందికేశాది గణశ్రేష్ఠనిత్యని
జాగారగతకింకరై కజనత

గీ యవరః దనసతి దా కిరాతస్థితిదగ
 శరశరాసనసంధాన శయనియతిని
 యధిగతాఘోటరతివంత సంధకారి
 నెఱిఁజరించె గిరీటిసన్నిహితసరణి

49

చ. కరఁమరుదారుచున్ శబర కైతర వేషమునందనర్చు నా
 పరమపురాణపూరుషుని బాసి తమ ప్రకసీమయందు శే
 ఖరముగ నెప్పుడొప్పు శశిఖండ విభూషణ మాచివర్ణ సం
 హరణము నయు్య నప్పుడరి భూషణమైచెలగెన్ లనత్సితా.

వ. ఇట్లు దత్సమయోచిత వేషంబుల నమరే రజిత శిఖరి
 శిఖరావతీర్ణులై నవారి పిరుందన హతాత్కృతంబగు తత్కృత్యం
 బునకు సుదియంబందుచుఁ దదను సరణోచిత వేషరచనాకుల
 సకలప్రమథ పరివారంబులు జనుదెంచుచుండ.

51

సీ. కుటిలనంచలిత లాంగూలంబులార్చుచు
 బలుమారునిలుపంకఁ బఱచివఱచి
 దూరసంచారంబుతో నలసియు న్నొల్క
 నెరిసాచి వెడనోరుదెఱచిలెఱచి
 కడురోజుసెలవులఁ గారెడుచొంగచే
 వనపద్ధతులుశుద్ధి నొనరబఱచి
 వనగుల్మములను మూర్ఖొనిప్రక్కలదరంగ
 ననువుగాఁబసివట్టి యఱచియఱచి

గీ. మెలుకువనువచ్చు శ్రుతిసారమేయసమితి
 గమిచిపార్వ్యంబులను వడిఁ గలిగి నడువ
 నెయ్యమునదారుబెంచి మన్నించులేడి
 మడమదొక్కుచుఁ జనుదేర మఱియునపుడు

52

వ. అదియుహిమకణ పరివ్యాప్తపాండరిత తృణస్థలంబులు
 ద్వేగపాదవిన్యాస ప్రకాశవశత విధ్వస్త ప్రాజేయ ప్రదేశంబులగు
 చుఁదెరువులుగొని నిలింపదంపతీ పరంపరల కనురాగసంధిసంఘ
 సంపాదించ భావిచరణకమల నిహిత యత్తప్రతిస్థలంబును వనదే
 వతాభ్యర్చమాన సురతరు కసుమాస్తరిణ రచనా సంచయంబు
 గుచుమెరయఁదద్వన వనేచరనికరంబులఁ బూర్వశబగవినరంబు లస్మ
 దీయ పథంబాకృమించి మత్తాయత్తచిత్తంబులఁ దత్తరంబాడువ
 నెదిరి నివారింపఁ బరతెంచికాచి తదీయతేజోవిశేష ప్రతిహతో
 త్సాహులై యచ్చెరువడిచూచుచుండ జటాలతావితానమూల
 ముకుళితమంజుల తరాంజలి పుంజంబులలర, దృఢజనితవిమాన
 వేగనిరోధకులై యభివర్షితవర్షాశ్రుపాశంబులతోడ జయజయశ
 బ్దంబులుసేయుచు మహర్షిచృమిఖ నిఖిల వియచ్చురులు మౌక్తి
 హిమవత్కటకపథంబున నాదగదాదిదంపతులు సునాసీరుకమారు
 నాశ్రమంబు మెల్లమెల్లన బ్రవేశించిరంత.

53

చ. ఆచరణై కలాలితజటాతత సంతతిచే ననింద్యని
 ప్తాచరణాతికార్మగ నిజాంగలసద్వనసాంద్రీకాంతిచే
 నాచలితానిలాశినత హస్తలతందగనింగి కెత్తియి
 ప్లేచిననాతనింగనె నగోద్రీజ దా లక్షయూర్ధ్వచిత్తయై.

54

వ. అసమయంబున సాయజ్యాపేక్షియై మూకానురుండ
 ను నసుర వరుండు నీశ్వరప్రేరణంబున

55

నీ. ఖరకోటిశతకోటి కోటిపాటితనము
 దృఢరాచక్రంబు తల్లడిల్ల
 ఘోరపూతృతఘోరఘుర్ఘురభావనం

చలదహండ్లేణి జడనుబడగ
రోషకపాయితోనేమ భయాదృత
గ్రహతారకాపంక్తి గతులుదప్ప
సతిగర్వకృతరోమహర్షణత్రుటదనో
కహ నివహము చాపకట్టువడగ

గీ. సమిదరాళ కరాళ విషాణ జాణ

కషణ జనితస్ఫులింగ సంఘములురాల
కుటిలవసకిటిధాటి నొక్కటి కిరీటి

పటుతరాళిమ గహన గర్భంబుసాచ్చె.

56

ఉ. రోద్రవపుష్పకాశమలరన్ బరతేరగఁదానిఁగాంచి యు
న్నద్రతనా ర్తిమైమ్మగముని ప్రతతుల్ దనుజేరరా మహా
పద్రీవమొప్ప పక్షులు నభస్థలి ఫరోషిలఁబాండునూనుడు
దద్రీవమొల్ల మాన్వి నియతస్థితిఁ గాండివమందెఁజెచ్చెరన్. 57

ఉ. పందినిభూమిపాలమునిఁ బైకొనివేగమ చంప నాత్మ నిం
పందినిజాశుగానన గుణారవమెప్పు డొనర్చు సంతలో
నందినితాంతశీఘ్రము సహాయులతోఁగని విల్లు కేలఁ దా
నంది నిరాకరించి శబరాధిపుడు బరువెత్తివచ్చియున్. 58

డే వ్రేయుకు వ్రేయకేశరము వెటను నే పరువెత్తితోలితే
నీయెడవచ్చెనిట్లు కవవే? నను నాదివరాహమంచు దా
గూయుకిరాతవాక్యమునకున్ నిజబాణ నిశాతకోటి క
ట్లాయెడఁజేసెలక్ష్యములునర్జునుడు హృదయంబునుంగిటిన్.

క. తనవచనము గణుతింపక

ఘనశరమునఁ బండినేయఁ గని శబరుండున్

సూనిశిత శరణుక్కుటంగొని

కనుగొని కిటినేసె వతనికంటె వడితోన్.

60

చ. అరుముచు రాజమాఘబుగయంబుననొక్కటఁబూనిఘోరతఁ
బరపిన బాణయుగ్మమటఁ బంది శరీరమునందు నాయువ
త్తరి సరిగా వెనంగొనియె దద్దయుఁ బై తృకమైనద్రవ్యముల్
నెరిగొనునట్టి సోదరుల నేర్పుఁజొప్పడి యద్భుతంబుగఁ. 61

శ. అంతం గుపితుఁడయ్యను

గొంతేయుండాకిరాతుఁ గనుగొనుచుఁ దప

శ్మాంతతచేఁ బలికెను దన

స్వాంతంబున మృదులపరుష సంగతిమీరఁ.

62

చ. సొరిది మదాశ్రమంబు వడిఁజొచ్చినపందిని నేను మున్ను ను
స్థిరమతి లక్ష్యమిప్పుడొగిజేసిన దీనినిఁ జూపితింక నీ
కరమటఁజేతు శాపమునఁ గాని శరాశయస్త్రినేని దు
స్త్రత దపో భుజోవ్యల నిపాద నిపాదవిపాదమొందఁగఁ. 63

వ. అని యిట్లతని మంతర్దర్శ రస ధారారచన ననుక
రించు వచనం బొకర్ణించి పంచవదనుం డించుక దరహాసాంచి
తుండై యిట్లనియె.

64

గీ. మేనిచే వాక్యసరణిచే మృదులమనుమ

తెలిసె నీబుద్ధి మృగహింస దివిరియడవి

యందు శతనః స్వధర్మ యంచఖలబుధులు

తఱచుఁజమప్రదు రెఱకుకో తాపనునకో ?

65

వ. అదికారణంబున స్వకలాచారంబువలనన ప్రమాదం

డనయిననాకై యను క్తకారుండవై న నీవాహూ పురిషికా
త్వంబు బ్రకటించెనది యంతదవ్వని మెడియు 66

చ. అలరంగజంతుహింస విధియందృఢంబుగఁ గాశఁకట్టుట
సాలవకనీతపంబు పరిశుద్ధమెయంచును మాకుఁదేటగాఁ
దెలిసెనటుండనిమ్మియుఁ దెల్లమకాభుజ శౌర్యమింక నీ
వలవడమామకాశుగ సహాయతచేనిటఁ బందిజంపుట. 67

ఉ కావున వేడుకొమ్మిట్లులఁ గాఱులుబల్కుటమానుమాకునై
నీవిపుడెంతవాడవుగణింపఁగ గంటకినించుకేనియుం
గావిదొరంగియొప్పున జగంబుననంతకుఁడై వభీతిచే
బోవకపోడునాపలని పోరునకోర్వవశంబె యేరికిన్. 68

వ. అనియిట్లు శంకియంచు నగకోచింపక పలుకఁ గురు
రాజశశాంకకుండు శశాంకమాళి కిట్లనియె. 69

చ. నెఱినిటుకొవ్వీ పల్కెడువనేచర! నీచఁ రహిం వ్రేదీయులం
దలుమదిసంతసింపఁగ వృధావచనంబులు బంటువోలె ని
త్రఱినిసనంశయంబు సవిధస్థకిరాతికి నొప్పుకుండలం
బుఱకభవత్కపోలమున కుజ్జ్వలమిత్రిముగా నొనర్చెదన్. 70

చ. అనుమునిరాజువాక్యమున నాగణమున్ చెవిచూడినట్లుగా
విని పటుకోపమెత్తి కడువేగమయ్యారేనిఁ జంపఁజూచిన
గనితగుమాన్నిశైల సుతగాంచఁగఁ డ్దానుశీలిముఖంబుచే
తనుగొనిమందహాస కలితంబుగ మోములరంగనీచ్చినన్. 71

గీ. బలిదులుభిల్లమల్ల భూవల్లభుల
పోరెక్కటివల్లములే భూనభీంత

రాశ మెడలేమిచే దేవతాలిదృష్టి

యపు పదుముహూడ గోరభయంకరముగ.

72

శా. శర్ణాలంచి జపాక్షమాత్ర తతసాఘర్షంబుచేసారె వ్యా
 క్షిప్తీభూతగరుచ్చరతతున్ గృత్యంబరున్ముంచె దా
 ద్మార్ద్రప్రాథతదీయలింగమునకై తొల్దొల్లటన్ భక్తిసం
 పూర్ణండయ్యబ్రహ్మ పుంజములచేబూజించుచందముగ.

క. నరునికరణి బురహర్కము

శరములునిగుడించె శైలజయంగమునకై

నరుశభమునకై మదిబలు

మరుజపించె బ్రహ్మతమార్గణశాంతుల్.

74

గీ. అభవుడాభవుడతి కృపాయత్తుడపుడు

నిభృతమార్వీసమాక్ష్మ నిరతుడయ్య

రహినిసంబంధమున సపరాధసమితి

కరణిదనశరమున నిజాంగముననడంచె.

75

చ. పగగ నుదారుడైన నరులూసివెసంజనుడెంచి మార్గగో

త్కరమునులుబ్బుజెందుచు బ్రకాశముమాయగనుండెనట్లనే

ర్పిరిగనుదారుడైన నరులూసివెసంజనుడెంచి మార్గగో

త్కరమునులుబ్బుజెందుచు బ్రకాశముమాయగనుండెనట్లనిక

చ. దొనలవి రిత్తలై నగని తోడన రోసమువెంచుచు శరా

సనమానై లారాజసుత సన్నిధినాపారుమస్తకంబు గొ

బ్బునగడువ్రేసె బాధుడును భూస్థలినింకక్రుంగ యంతనా

తనిశశిఖండమండ నహితప్రీతితాతరేఖలోయనక.

77

క. చాపహతిఁదలనుశర్వా

ణి పతికిని ఫణిఫణామణిశ్రేణులపై

నాపాదమగుచుఁ దొరఁగెను

దీపితశోణితకణోప దీప్రధితగతిఁ.

78

చ. మొనసికీరీటివ్రేటును బ్రమోదఁపయోనిధియైన యాజగ

జ్జనకుని నెమ్మదిందనరె జారుశిరస్థ సుపర్వవాహినీ

ఘనతటభూమియందులఁ దగం గజవత్తుమి శైశవంబుచే

నొనరుచువపునత్క్రియలనొందెఁకుహళకణంబుచామృనక

ఉ. గాండివదండమంత మును ఖాండవదాహమువేళ నాయమై

యండియు దక్షకాంగన వధోద్యమ సాధన భూతరీతిఁ దా

నుండుట చూవిరోధియని యుగ్రజటాటవియందునున్న త

త్కుండలులెల్లమింగెననగొబ్బునమాయమునయ్యెనయ్యెడన్

వ. అంతఁ దద్దైవ విపర్యయంబునకుఁ దద్దయుం దాను

జేయునది లేక చింతాపరతంతుడయ్యు నవార్య శౌర్య ఛైర్య

చాతుర్యదోర్వీర్యంబున నుత్సాహంబు కరుకు మిగుల నిలిచి

యోరీ మందాత్మా! పుళింఠ! యర్జును నిర్జించి యర్జునలలిత

ర్త్యసార్జనుండ నగుదునని తలంచెదవో యనితర్జింపుచు నాజగ

జెట్టి నెట్లనా ముక్కంటిం బట్ట నమకట్టి

81

గీ. శబరు మృదుతర వామవక్షంబు చెదరి

బెడిదమగుముష్టి బిట్టు కవ్వడియుఁ బొడువ

నా కిరాతికి మణిహారయన్తులైన

తెల్లగురివెందపూన పేరెల్లపెరిగె.

82

క. ఉపవాసకార్యుడగు నా

తపసియుఁ బెన్నురముఁబొడువ దన్నార్ద్రపుడై

తీపురాంతకుఁ డదిమానువు

నెపమునవడిఁ బట్టుకొనుచు నృపతిఁ మోడెన్.

83

చ. ఇటులగడంగి యిర్వురితరేతరముష్టి విఘట్టనోద్ధత

స్ఫుటనుమనఃపరాగమృదు భూతివినిర్గత దేహులై జటా

పటలిపరస్పరాత్త నిజపాణులునై పెరకేలకంతముల్

పటుగతిఁజుట్టిపట్టి గిరిపై ధరపై నొరపై యొరంగినన్

84

వ. తత్సమయంబునసహసాసంఘటిత గుహా ద్వార కుహర
నిరుద్ధ సిద్ధమిధున విరుద్ధ హాహాకార నిబిరీసబంధుర ధ్వానంబువ
లననుచ్చలితనికటతట పటీరవిటపిఁటలపిచీ సముత్పాటిపాటవ స
మాకృష్టమానమునిజన పర్ణశాలా సహస్రంబును బతనవేగపరిభి
ద్యమానసురతరంగిణీ సహస్రకల్యకుల్యా ప్రసారంబులను దత్పురః
ప్రవర్తితకుండలిమండలంబులను నగ్గట్టుతోఁ జధికభారభరితుండ
య్యెనయ్యెడ.

85

క. హరుచే గ్రిందె నరుడు

ధురగతిఁ బెగడకదొలంగఁ ద్రోచియునటదా

హరునిఁగ్రందుగఁ జేసెను

సరభసముగ బాహుదర్పచాతుర్యమునన్

86

క. నీయల్లుడుఁనాచేతను

బాయనియీదళను బాలువడె నిపుడని తా

నాయదికి నేకాంతము

నేయుతెఱంగున నరుండు శివుపై నుండెన్

87

చ. పాలుపరవింటిపెట్టి ననుబుట్టినగాయము నిండజాలక
 త్యలఘనుపర్వవాపే ని కణాప్తినీబోలిన శంకనెమ్మదిం
 దలవక తత్కిరీటి భుజదగ్గము శంకరుడాజియందుఁ దా
 జెలువుగఁగాంచి విస్మయముచేఁ దలయూచెను సారెసారెక

వ. ఇవిధంబున శశిఖండమండీతుండటఁ గొండొక దడవు.
 ప్రాకృతచేతన స్వాభావికంబునం బోరిపోరి యసంతరంబ మెల్లన
 తదాకార విస్మయమునై పాండమతు నగ్రభాగంబున ఘంటాఘట
 ఘటాత్కార సహచారి కంత గర్జితంబునఁ గణకంబులకుఁ బరి
 కల్పిత మోక్షంబగు మహాక్షంబు నధివసించి బాహు మూల
 ప్రసారణ దాక్షయణి పాణిపంకిజ నఖంకర ధోరణీవిలసనంబున
 ద్విగుణీకృత హరిమణి రమణీయవత్సుండగుచు మృదుల శార్దూల
 చక్రనిర్మిత పల్లయనోపరిభాగంబునఁ దిర్వగ్గతైశ చరణపల్లవ
 సంహానపరుండైన శిలాదళమారుండటను వృషభేంద్రాశ్విర్య గర్వ
 నిర్వాహణంబునకై సూర్యతీలముఖజాలరూపసూత్రీశృంగిలయుగ
 శంబు బట్టి మాటిమాటికి నూపురంబు గరాస్థాలనంబునేయుచు
 భృంగిరిటియును నిరుగడల సమకట్ట జటాభసిత కుశ చీర ధారు
 లగుచు మునిపుంగవుల తెరంగున వేదపురుషులు నల్వరును శత
 రుద్రియభిరుద్రప్రబంధంబు లుగ్గడింప నంబరా లంబి తుంబురు
 నారద ప్రభృతి గీర్వాణ వైణికులు భక్తజనపరిపాలన ప్రకరణం
 బులు వీణా గణ క్షిణనంబులఁ బలికింప బారిషిదగణకరాంజలి
 కముల కానన రాజహంసాయమానుండగుచు మఱియును, 89

సీ. కర్ణాంతతాపింఛ కలికామిషంబున

సాక్షాత్కటాక్ష నర్పంబు దగర

నాబద్ధ భుజగ ఘణాలి మణుర్ మేన
బాణ వ్రణంబుల పగిది మెరయ
చాపపీఠ శిరశ్శశి దేర్చవచ్చిన
చుక్కలనం దల సుమము లలర
నవతంస శశిగళ దమృతసౌ వసుమాష్ఠి
హృదయ సూచిత హాస మిరుమడింప

శ్లో నున్న యాశంకరునిఁ గాంచి యుత్సహించి
పట్టుతటరూఢ నిబిరీస పటు నిమేష
తరు సముత్పాట నైక విధాన యుక్తిఁ
బరఁగు హర్షాశ్రులురులంగఁ బార్థుఁడవును.

90

శ్లో పులకలు బొడమంగ నవినయ
మలపడఁ గేండ్రిచ్చి చెంత కల్లనఁ జని సా
గిలి యా దేవు పదాబ్జ
బులకఁ వేమారు మొక్కి. పొగడఁ భక్తి.

91

మత్తేభకందగర్భ నీనము.

సీ. కునుమబాణాంతక ! కుండలీశ్వరమతా
స్తోత్ర కథాన్వ ద్యశోనితాంత !
ప్రేమిమలాపాండుర భాసురాంగిక ! మహా
విద్యేషి భూభృత్సవీ ! ప్రసిద్ధ !
ప్రళమితజ్యేష్ఠ ! సుపర్యసేవిత ! రమే
శస్త్రాత్రి చారిత్రి ! సారశుభద !
సుగమశీభూత సుసోమశ్శేఖర ! జగ
ద్రితాప్రితైక ప్రభాప్రిపూర్ణ !

92

గీ. త్రిభువనస్థిత నతహిత ! దివిజవినుత !
 పటు వృషభవాహ ! శర్వ ! కపాలి ! శూలి !
 అభవ ! దుర్మద ! పురహర ! హరి ! సువరద !
 దయ నిపుడు బోధించఁ జూడుమ నయము నూని. 93.

మ. సుమబాణాంతక ! కుండలీశ్వరనుతా స్తోత్రై కభాస్వద్యశో
 విమలా పాంశురభాసురాంగక ! మహావిద్యేషిభూభృత్ప్రవీ !
 శమితక్షేప్ర ! సుపర్వసీవిత ! రమేశస్తోత్రచారిణి ! సా
 రమణీభూతిసుసోమశేఖర ! జగద్రక్షా వ్రోతై కప్రభా ! 94.

క. భువనస్థిత నతహిత ! దివి
 జవినుత ! పటు వృషభవాహ ! శర్వ ! కపాలి !
 భవదుర్మద పురహర ! హరి !
 సువరద ! దయనిపుడు బోధించఁ జూడుమనయము 95.

ఏకాక్షరకందము.

క. నే నిను నెన్నే నన్న ను
 నా నానా నూన నాన నను నే నన్నా
 నే నిన్ను నెన్న నన్నా
 నీ నిను నెన్నున్ను నెన్ను నిన నే నొనా ! 96.

అథఃముః:- నే, నిను, ను, ఎన్నేని, అన్నను, నా, నా
 నా, నూన, నాన, నను, నేను, అన్నా, నే, నిన్నును, ఎన్నును,
 అన్నాను, ఈ నిను, ఎన్ను అన్నును, ఎన్నును, ఇన, నేను, ఔనా.

తా. నిన్ను స్తోత్రమునెయ నెంతవాడ ననుట.

చ. పరుషవచస్సితీక్ నిశితబాణతతీక్ దృఢముష్టిసంహతిక్
గురుతరచాపయస్తిహతి ఘోరరణంబున నాల్గురీతులక్
సారదని మూఢబుద్ధిఁ జెఱుజూపితి నాయపరాధమోర్చియీ
శ్వర! ననుఁ బ్రోవవేకరుణస్వామి! మహేశదయాపయోనిధీ! 97

ఉ. మానుగఁ గట్లు విన్నపము మాటికిఁ జేయుచునున్న సంత సం
తాన నవీనమానను విలాస సమాస శయంబుతోడ పం
చాననుఁ డల్లనల్లన రణాతతబాణ కృతక్షతస్థితీక్
బూనిన తాపమెల్ల ననఁ బున్నుచు గౌరవసింహుతోననుక్

చ. కురువర! నీదు యుద్ధమునకుం గడుమెచ్చితిజుమ్మి నెమ్మిఁగో
బరఁగెనుభక్తికిఁ ఘనతపస్సినశక్తికి సూనరాజిచే
గరము నెనర్చునర్చనల గౌరవయుక్తినిఁబోలె మాటిచే
నరయఁగ నేప్రిహృష్టమతి నైతి నభీష్టవరంబుఁగోరుమీ! 99

క. అనుచు నుధామధురిమ ధా
రను దగు వాక్యమున దెల్పి రయమున సంతక్
మును దనచే మాయంబై
చనిన ధనుర్బాణములను జయ్యన నిచ్చెన్. 100

క. మఱియును విజయు మనోరథ
మెఱిఁగియుఁ దను వేఁడుకొనిన నీశానుం డ
త్రఱిఁ బాశుపత మొసంగెన్
గుఱుకొను నా వింటిదేబ్బకును గానుకనుక్.

గీ. పాశుపత లాభగత దురాపప్రదీప్తి
మహిత హర్షాశ్రితరశ పశ్చుప్రశస్తి

వెలయు నరుకేవ నాశ్చ్యవృత్తిదేలి
ననియె దనవారితోడ నా చంద్రమాళి.

102

ఉ. అంతసమీపతాపన సమాహితమైతగు దీవేన్ లన
త్సావ్వంతము సంతసించు నెడ నచ్చైరథంబుమనోరథంబునన్
జెంతకుశక్తిశాసనము చేతనుమాతలియు క్షమెయటన్
గుంతికుమాడుడెక్కిచనె గొబ్బున నిర్జరరాజధానికిన్. 103

గీ. ఇట్లుత్పిదివంబుజెంది నురేందుగొంచి
తనదునామము ఫల్గునుడనుచునుగ్గ
డింపుచునుమొక్కి పుదిసంతసించజావ
కలితభుజుడమ్మహాత్ముని కాళులకును.

104

గీ. రెప్పలిడులజ్జయంతుని రీతినున్న
యతనిశక్తిండు పాణిచే నవుడుదడివి
ప్రీతిస్వరాజ్య గౌరవ ఖ్యాతిగలుగు
తనమహాధానసంబున నునిచెనంత.

చ. అవునునిలింపవర్య నభనందిన యాకురుసాంబాభాముపై
కపటకిగాతము క్త విశిఖిత సార్ద్రతనుండునై ననం
దపరిమితంబుగాఁబడియె నారయనిర్జర రాజకన్యకా
చవలితదృష్టిజాలములు శాలమహాతత హేతులొయ్యన్.

చ. కొలువునవేల్పుతేను నవికుంతితు డాకరకంఠతోడి యా
కలహముపుత్రుచేవినియు గాఢనిరూఢ మనఃప్రమాదియై
పులకలుగాత్రమెల్లెడల బూనినయుంతన వేయునై న క
న్నులండు వక్రకాము చురుగునో యున్న గామ

క. జనకాజ్ఞ చేజయంతుం,
 డనిమిషపతితోడ మంగళాలవ మొప్పున్
 ఘనమదకరిపయిగవ్వడి
 నునిచియుదత్పురవిహార మొందంజేసెన్. 108

గీ. పురినిఁగ్రుమ్మరియంత నప్పుడమిసతి శ,
 చీపదంబులకెరంగ నాశీర్వదింబి
 రమ్యమందారకుసుమ పరాగహనెఱు
 భూతిచేమోమునను గావుబొట్టువెట్టె. 109

క. పలుమరుజయంతశంకన్
 దెలిపుడిరేఖావిభూతిఁ దెగఁచునతనిఁ
 త్యలఘుజ్యాకిణమగుబా
 హులనరుడనుపేర పేరులూహింతురొగిన్. 110

గీ. ఇందుచేదవ్యశస్త్రాశ్రో మెఱిగిదివినిఁ
 గోకిలాడ్యతకంత రవై క రచన
 బరిచితామృతదేవతా పరివృతుండు
 గాయకునివల్ల సంగీత కలననేర్చె. 111

వ. ఇట్లర్జునుండు దివంబున నప్రశస్త్రు సృతగీత వాక్య
 విద్యా ప్రవీణుండగుచున్న యంత నొక్కనాఁడు. 112

ఉ. అసర్వజూచి యూర్వశి యపంగశరాభి హతాంతరంగయై
 వానినిఁజేరివెండియును వై భవభగ్నమనోరథంబుచే
 నూనినొకొపమె త్తియును నోరివృథాతనయా! వృథానిధిన్
 బూనుమువడహాపనుని బోటిశపించెను గ్రీణివయ్యెడన్.

గీ. దానినెఱిగివజ్రి వానికిసనియెను

వత్సచిత్రినేను వలనగన్న

విద్యతోడనీకు నినుమిట్టిశాపంబు

నొక్కయెడఁబ్రియంబు నొసంగనరుచు.

114

వ అంత నొక్కనాఁ డస్రశిక్షాసమాప్తి యగుటంజేసి
సురవిసర సమక్షంబున విజక్షయంబునేయ నపేక్షించు సహస్రా
క్షుండు నిజమస్తకంబువల నందిగిచి కీరీటంబు నరున కొసంగె నా
టంగోలెఁ గిరీటయని ఫల్గునండు ప్రసిద్ధుండయ్యె. వెండియుం
బొండవమధ్యముండా శిండలునకు గురుదక్షిణగా సతనిపంపున
గాలకేయాదుల నిధనంబున కద్యోగించి మాతలికలిత హయంబు
లను నందనోద్యాన పవమాన సంద్రియమాన కేతనంబునందగు
స్యందనంబధిపసించి బృందారక నగరంబు నిర్గమించి వియత్తల
మార్గంబువట్టి దూరంబు చని చని ముందట ఘోరదైత్య దానవ
వీర వార కొలాహల సీచీకృత వీచీరవంబగు పాథోధిమధ్యంబున
రసాతల కహరములంబు నిరోధించి రణోత్సాహియై గాండీవంబు
మోయించిన

115

సీ. అపుడపూర్వధ్వని సగుగుణధ్వనికర్ణ

దాహకంబుగఁగిని దైత్యవరులు

మునువేల్పుమూకలు మోదుటచేనిది

యదియకాతలపోసి ముదముమీఱ

గలనికనేకకోటులు గడంగిననంతఁ

గుఁతీనుతుండును గూరబాణ

పటలిచేనొంప దుర్భరగుహవిక్షిప్త

దేహులుప్రాణ వితిర్ణఘనులు

గీ. నై నివాతకశచులయ్యునువీతక
వచులునగుచుదనుజ వారములును
గాయములనుఘోరి కలహభూమిముడించి
పోయిరాకృతాంతుపురముఁజేర.

116

చ. సాలయకి నా నివాతకపచుల్ సరుచేత విధూతజీవులై
పొలయుట దారెఱింగియును బూషల సత్పరివేషరీతి నా
నలరెషః పవ్రచర్మమగునట్టి హిరణ్యపురంబు గాలకే
యులునిజబంధుసంక్షయమునోర్వకనుల్లుచుఁబాధుముట్టియున్

చ. పరువడి రాక్షసుల్ బజువు బాణ గదా కరవాల శూలతో
మర ముసలాదిశస్త్రములుమాపి రయంబుభయంబుదోషం
సరుదగుకాలకేయ నివహాబుల నెంతయుఁగాలగేహిసం
చరులనొనర్పఁ బాశుపత సాయకమాది సమంత్రికంబుగన్.

క. పాండుకుమారుఁడు రక్షో
మండలిపై వై వ నదియు మండుచుఁ జని యా
భండసమునఁగల రిపులను
దండధరునిఁజేగఁబంచెఁ దత్త ణమాత్రేన్.

119

ఉ. క్రూరికని తారకాగణము కుందని చందురుచాయ, గాలిచే
నంకిలిమానియొప్పు శరదభ్ర) సమాజము పోల్కెనొప్పె న
ర్వంకవమైనకీర్తియు దివంబునఁ గవ్వడికిన్ రణోర్వి ని
శ్యంకను యాతుధానతతిఁజంపె సహిష్ణుఁడుగాగ నత్తఱిన్.

గీ. అరులనిర్జించి మగిడిన యక్కిరీటిఁ
గాంచి యిందుండు దేవతా గణముతోడ

సంతసింపుదు హర్షాశ్రు సుగతిని ని
బాంగ మెల్లెడఁ బూనె నార్ద్రాభియుక్తి.

121

చ. చెలువుగ దేవతానుతులచేఁ బ్రసరత్ఫల కావమగ్నదోః
కలితశరాసనై కకిణ గౌరవుఁ డర్జునుఁడుండి వీరి నం
దుల నిజమార పంచశరదుండస యచ్చరలెల్ల నాత్మలఁ
దలఁప నుభాప్తి పంచశరదంబులు నిష్టవిహార లీలలఁ.

122

వ. అంత నర్జును దివ్యాశ్రులభంబు బౌరాశర్యవలన
ధృతరాష్ట్రుండు విని వివక్షించి తనకొడుకు కొఱగామికిఁగొందు
చుండె నటఁ బాండునందనులు పురందరనందనుండు రాక మనలు
టకు డెందంబులఁ గొందలపడుచున్న సమయంబున వారికడకుఁ
బృహదశ్వండు చనుటచిన నతనిని విధిసత్సర్యల సత్తుష్టు
జేసి తమ పడు బన్నంబు లుగ్గడింపుట దుఃఖితుండగు ధర్మజా
నుద్దేశించి బృహదశ్వం డిట్లనియె.

123

చ. నరవర! మీరలిట్లునిపినమ్మునఁ దమ్ములుభార్యబ్రాహ్మణో
త్తరమునుభృత్యులఁ హితులుదద్దయుగొల్వసరణ్యవానముం
బరమముదంబునన్సలుప భారమంటచునుబల్కెదేల? దు
స్తరముగమున్ను నై షధుఁడు దానుజరించుటకంటెభారమే!

వ. అనిన నదియెట్లనియడిగిన ధర్మజానకు బృహదశ్వం.

డిట్లనియె.

125

సే. వినవయ్య! రాజేంద్ర! వీరసేననుతుండు
నివభాధిపతిమహా నీయమూర్తి
నలుఁడచువాఁడు నానామహీలలమెల్ల
భావించునాసార్వభౌముడొక్క.

నాఁడుగ్రీష్మార్థంబు నలువొప్పునారామ
సరణిజరింప దత్తమయమునను
విధివశంబునహంస విహగనమాజాబు
బటతెంచెయవ్వనభాగమునను

గీ. వ్రాలెనప్పుడు మాచియవ్వనుమతీకు
డర్థిఁగినురించిపట్టెను హంసనొకటి
యదిభయంబునఁ బొగులుచునతనితోడ
బలికెనిట్లని ముఁజభావలనుదెలియ

126

ఉ. రాజకులేశనీదురుచిరంబగు రేఖకుసాటిసేయఁగా
నీచగతిందలంచమనిరేక్షణ నోర్తును గూర్తునన్నుని
రవ్యజమతోడఁబట్టతగవా విశమన్ననలుండ నానరాం
భోజముమితకాంతులనుబొందగ సందియమందియిట్లనఁ

క. హంసా ! నీమదిలోల

హింసించెదనని తలంచి హితమతి నన్నుం
శంసించెద హా ! నిజమో

హింసకుడను గాను బెదరనేటికినీకు.

128

వ. అనిన రాయంచ నమ్మానినీ పంచశరున కిట్లనియె.

చ. విను మృషలేల పల్కుదు నవీనమనోజ ! విదర్భసీమ భీ
మునకుఁగమారియైబరగు మద్దియదాదమయంతి నాఁగ నొ
ప్పును సరిలేదు తత్తరుణి పోల్చ వెలందులు నీదుచెల్పు న
వ్వనితెకెఱుంగఁజెప్పి కడువై శమకూర్తునటన్ననావుడు. 130

గీ. రాజహంస విడిచి రాజహంసుండంతః
 బ్రయముఁజేయనదియుఁ బిండుఁగలసి
 చని విద్యుఁజేరి చయ్యనవై దర్శి
 మెలఁగు వనినివ్రాలె మెఱుఁగుకరణి

131

క. ఆరాయంచల వేడుక

నారాజ తనూజ నిజవయస్యలు దానిం
 గోరికలెనయఁగఁ బట్టెను

సారెకు వెనువెంటఁ దడిలి సరగున నంతఁ.

132

వ. నలుచేత విముక్తకంబగు హంసయే దమయంతిచే
 పడి యారాజేంద్రచంద్రుని గీర్తించి యాతని వరునిగా వరింపు
 మని సద్దేశించిన నదియును మదీయాకార రేఖా విశేషంబులు
 నమ్మహాత్మునకెఱిగించి శుభంబందుమని యనిచె నంత వై దర్శి
 నలునియందుఁ జిత్తంబుఁజేర్చి విరహానల ధోధూయమాస మాస
 సయగుట తత్ప్రియనఖ జనంబులవలన నెఱిగినవాఁడు గావున
 భీముండు జలధి వలయిత వసుంధరా చక్రంబునంగల రాజబృం
 దాకూల నిజమతా స్వయంవరంబునకుఁబిచ్చించె నాసమయంబున

సీ. సామజ సైంధవ స్వందన భట రాజ

వనహతిభూస్థలి గదలిపడగ

మహనీయ కాంచన మణిమయ భూషణాం

బరధారులై నవ మవనులట్లు

పరివారసహిత సంపదలొప్పు నానా మ

హీవకమారకు లేవుమిరి

చనుదెంచిరినలుండు సపరివారుండునై

చనుచున్నయట్టి తత్సమయమందు

గీ. నారదాదులచే సురనాథుఁ డెరిగి

పావకవరుణ పరేతరాజ

యుతముగావచ్చి యానలుషఃపథమున

నిలిపి నలుచెంతి కేతెంచి పలికెనిట్లు.

134

శ. సరనాయక ! యొకపనికై

కరమర్థిని నిన్ను దూతగా వేడఁగ మే

మరుదెంచినార మనవుడు

సరగునఁ గావించుననియెఁ జనవరుఁడంతఁ.

135

ఉ. అవనుధేశుపల్కునకు హర్ష మునొంది సురేంద్రుఁడిట్లనుఁ

భూవర ! వీరువహ్నిరవిపుత్రులై సూ వరుణుఁడువాఁడనే

దేవవిభుఁడనిందు నొక దేవవరుఁ వరియింపఁజేయునం

భావననామృగాక్షిణని పల్కనలుండును వానికిట్లనుఁ 136

గీ. ఏనునచటికిందుకేగుడు నిట్లాడఁ

జనునె ? మీకు ననిన శక్రుఁడనియె

మున్నుఁ జేయుదనుచు మిన్నక పల్కెతి

వింక దప్పవగునె ? బొంతుకాదె ?

ఉ. కావున నింక దేవహితకార్యముబూను మదీయశక్తినిఁ

బ్రోవును బీతిమై తదవరోధ నిరోధ విరోధ మొందవో

భూవర ! యేగుమన్న సృపపుంగవుఁ డంగనకేళి పద్మపుం

దావునఁజేరి కాంచెమరుదంతిని నా దమయంతి నెంతయుఁ.

శ. కని మనసిజ సునిశిత శర

జనితానలకీలజాల చాంచల్య మనః

కనకము దొనకను జనపతి.

తనమతి సతి రూపవిభవ తతి నుతి గొనియెన్. 139

ఉ. ఆనరరాజకన్య నిషధాధిపతిం గని తద్విలాస రే
ఖానవకాంతి సంతతులఁ గన్నులఁ ద్రొవుచు వానికిట్లనున్.
మానవకోటికిం జొరగ మామకగేహము దుర్గమబంగున్
గాన నొకఁడ వెట్లు బరగం జనుదెంచితివయ్య చెప్పమా?

క. సురపతివో ? కాకను గి

న్నరపతివో ? భవగపతివో ? నామదిగల యా

వరరూపశాలి నిషధ న

గర పతివో తెలియఁ బలుకు కారణ్యనిధి ! 141

చ. అనుటయు నాతఁడిట్లులను నంబుజనేత్రి నలుండ నేను పా
వనులగు దేవతాసతుల పంపునఁదెంచున వచ్చి నాఁడఁ జ
మ్మొ సర నరున్ వరింప సుఖమున్నదే! భేదర నాధులందు నొ
క్కని పతిగావరించి సుభగస్థితి నందుమనేక భోగముల్. 142

వ. అదియునుగాక జరామరణ రహితంబుగా దేవత్వంబు
సంఘటిల్లు నిహంబుననొనర్చు పుణ్యఫలంబులు తదీయాపేక్షంజే
సియ కాదేయని బహుప్రకారంబుల నక్కోమలి నియ్యకొల్పిన
నది యెడంబడకయిట్లనియె. 143

మ. నినుఁగావించిన నన్నుఁగై కొనక దుర్మితినఁ మరున్నాధు నొ
క్కనిఁజేకొమ్మని పక్షబాడియగునే? కాదేని ప్రాణంబు నీ
మనమారనవిడువంగ నోపుదునుమీ మారాడిచోట నిం
కనునుండేటికి చింతనిన్ను బతిగాఁగై కొందుఁ దత్సన్నిధిన్ 144

క. పరుషమశ్రీగళేబలికేన

దరుణీకేనమరుండమైచి ధుణీనతిరూ

సురులకునవిధమంతయుఁ

బరగన్ విన్నపముసేయుఁ బదపడివారున్

145

శ. నలుగతినలుపురు సుగలుచు

నలువొప్పగనేగుదెంచి నలునోఁగూడన్

గలనస్వయంవర మంటప

లలితస్థలినున్న యంతలలనామణియున్

146

చ. వివిధగతిన్ సునోత్తములవేడి ప్రసన్నలజేసినై యధుం

దవిలివరింపంత వరదానములిచ్చియు దేవతల్ తను

త్సవము బ్రీయంబునంగని యధాస్థితికింజనుచో శనై శ్చరుం

డవనికి నేగుదెంచుచును నంతయువారలచే నెఱింగియున్. 147

వ. అంతట దమయంతి నలునకు రాజ్యభ్రష్టత్వంబును
బరస్పరవియోగంబును గావించునని కృతసిశ్చయుండై రంధ్రా
న్వేషణముసేయుచుండె. నలుండును వై దర్శింగైకొని సేనాసమే
తుండై నిజనగరంబుఁ బ్రవేశించి కొంఁడాకకాలము రాజ్యముసే
యుచు సశ్వమేధాద్రక్షతువులం బ్రవర్తించుచు నుఖంబు లనుభ
వించుచు నొక్కనాఁడు కృతమూత్ర విసర్జనంబు జలంబులచేత
బాదంబులు గడిగికొనమఱచిన నదియవకాశంబుగా నెఱింగి కలి
యతనియందుల బ్రవేశించెనప్పుడు.

148

క. శనిపరవశమునఁ బుష్కలం

డనువాడుతదీయబంధుఁ డగుదెంచినలుం

గనినెత్తుము నొడ్డుదమన

మనుజేంద్రుఁడునమ్మతిఁచె మందాత్మకుఁడై

149

గీ. పుష్కులునితోడ జూదముఁబూనునాది
గాకహితమంత్రి గురువుతోగములతోడ
గాంతదమయంతి నలుడాడు కై తవంబు
మానజాలక చింతచే మరగియంత.

150

సీ. పతియాజ్ఞఁబడసియప్పడఁతి వాఁడై యుండు
ననుసారధినిఁగూర్చి తనయవత్య
మగునింద్రసేనునిఁదగ నింద్రసేననా
కొడుకుగూఁతునుజాలఁ గూర్చిమీర
బంచెవిదర్భాధి పతికడకును సంత
టనునై వధుఁడు నెత్తముననుసకల
వస్తువాహనములు వసుధయునోడిజా
యానహితంబుగా నడవినరుగు

గీ. చున్నవారల ముందరఁజెప్పుమీర
బసిడిపులుగుల గమియున్నఁబతియువాని
మీఁదనిజవస్త్రమునునై వ మింటికెగసి
చనియెఁబట్టులు చేలమునంగహించి.

151

శ. వానికి నివ్వెఱఁగందుచు
మానవపతిభార్యతోడ మాననియుధచే
గాననసరణింజనిచని
మానపతిఁజూచి పలికెఁమదిఁ గరుణమునక.

152

క. అతిదుర్గమమార్గంబుల

నతివా ? నడువంగఁ జాలవనిచెదనిన్ను

హితమతినేఁగఁగఁ డెఱునది

తతపుఃస్యండా విదర్భధరణిపునెడకు 153

వ. అనిన దమయంతి యిట్లునియె. 154

జి. వె. ఈపువచ్చువాఁడు నేఁగుమఁ గాకుప్పఁ

బ్రాణనాథ ! నిన్నుఁబాసియచట

నుండనోపగాఁన నొక్కంతమర్గమం

బగునెఱిన్నుఁ బెరిసియరుగుదనకు. 155

వ. అని యొడంబఱచి నీడయుబోలె నతనిమెట్ల నంటి
చని ముందరనున్న తరువండయధ్యమున నొక్క రమ్యవ్రదేశంబు
నొంది వారిరువురు విశ్రమించి రంత దమయంతి నిజకాంతచర
ణాతికంబున నొడలు బుడమివైచి నిమగ్నమై శనిప్రేరితంబున
నలుండు దదీయోత్తరీయంబు చిందికొని యచ్చోటఁదానిశించి
చని యగ్రభాగంబునఁ గార్చిచ్చునందగిలి కర్కోటకుండకు గుండ
లీంద్రుండు దన్నువేడిన నప్పాము దిగిచి నీరుకందునంబెట్టు దక్ష
ణంబున నతని దర్శించి పూర్వాకారవికలుంగావించి పుట్టంబొసం
గి మదీయనామంబుగ్గడించిన భవదీయాకారంబున నలవడెదని
హితంబువదేశించి ఘణివతిదనియె వెండియు నలుండు నచ్చటంగ
దలి తన కురువతనంబునకు నచ్చేరువకుచు నయోధ్యాధీశుండగు
బుతుపర్ణనొద్ద హయగ్రకుండకు బానిసీకుండనునయి యుండె
మరియునిచ్చట. 156

చ. మిగుల భరంబుగానలసిమేనతి కర్కశ భూమివై చియా
మగువయుగన్న గూర్కివడిమై తెలివొందుచులేచి నాధునిం
దగనట కానక వెదకె దద్దనవాటిని మాటిమాటికి
బెగులుచు శోకవిహ్వలతఁ బొందినచి త్తముతో రమంబునక.

శ. హా నల ! హా ! నల ! యని విర
హానల భవమఃఖమొంది యానలు వెడలం
గానర గోనలఁ జీరుచు
వేనలి దూగాడ జాడ వెదకుంగొదకుక.

158

వ. ఇట్లు జనుచున్న సమయంబున.

159

ఆ. వె. చెలువ నొక్క చిలువ పలవంపఁ బలలార్థి
యగుచుబట్టి దాని యార్తరవము
విధివశంబుచేత విని లుబ్ధకుఁడు వచ్చి
పాముఁ జంపి భామ బాము బాపె.

160

వ. అంత.

ఉ. చెంగట నొప్పుచున్న సరసిం జలమాడఁగఁజేసి సత్కలా
లింగము నిచ్చి వుచ్చిగను లేమకునాత్మ యెఱుంగఁజెప్ప న
య్యంగన రోషహాపిత ధృగంతములంగని శాపదగ్ధుఁ జే
యం గుతలంబునందుమృతుడై యొరిగెనరయమారవాడటన్

గీ. అంత సచ్చటబాసి మృగాక్షివాధు
నరసికొంచును జనఁ జనవత్తి నార
బాది మునిగణములఁ గాంచి యాత్మవరిత
కొనివెడిగింప సాధ్యమల్లజూచి.

161

క. మునుల్లిట్లచుచు బలికి రో
 వసజాయశనేల్చి! యింక వలవదు వసటం
 బనుపడ మచుజేయ్యని రయ
 మునఁజేరెదవీపు నమ్ముము సుచిత్తమునన్ 164

క. అని దివ్యమునులు బలికిన
 వనితయొకింతేసి యానసరిలగ వారిం
 గనిమొక్కిక్కుచు వీడ్కొనిచని
 చనిముందటఁగాంచె నొక్కసాతుంబ్రీతిన్. 165

మ. కనిచేరంజన సార్థ వాహులు భయాకంఠాత్ములై భాయకం
 తనుబారందనరూపుడెప్పి యపుడా తన్వంగి తద్గోవళీ
 ఘనసంఘులులతోనయేగగ తటాక ప్రాంతసీమన్ విడా
 రునుగావించిరి రాశ్రియైననటవారున్ నిల్వఘోరాటవిన్ 166

వ. అట్టిసమయంబున సర్థ రాత్రంబున వన్యవేదండముండ
 లంబునీరు ద్రావనేలేంచి యచ్చనున గదిసి చెరువుంజొచ్చిన భ
 యంబునఁ గొందరు తరుచయంబులఁ గొందరు గిరిశిఖరంబులం
 బల్లంబుల బయళ్ళుగలయఁ బరిభ్రమించియు వెఱచియునఱచి
 జేష్ఠులకు మఱచియుఁ బఱచియు బ్రాణంబులవిడిచియు నిట్లనేక
 ప్రకారంబులఁ గల్పాంత సమయంబునుబోలె బడలునడిరంతఁ
 బ్రభాతంబగుటయు చెదరిచనువంగలసి యున్నకమవమున దుఃఖా
 కులచిత్తముగుచు చేదివతియగు సుబాహు పురంబుఁజేరి రాజ
 మార్గంబునం బోవుచున్న సమయంబున. 167

సీ. కడుమాసిజ్జీర్ణమై కట్టినపుట్టంబు
 శరదంతపమయాభి సరణిఁదెలువ

నిడగడవేనలిగుంపు నెఱిఁదూఁగఁదగుపూన్కి-
 పొప్పట్టయోద సంపదదలసీన
 నుడివోనికన్నీట నొప్పెడువదనంబు
 హిమసిక్తపంకజ శ్రమముదనర
 ధూళిధూసర తనుద్యోతిడస్సికునుమిత
 పటురజోవ్యాప్త చంపకముఁదెగడ

గీ. బుడమినడగులు దడఁబాటుబొడమనిమచు
 మూర్తిగై వొన్న నురుమాయమొసయఁబోలు
 ననుచుజనులాడనేకద నరుగుదెంచు
 కాంతఁగనిరాజమాత యొకరుననిచి.

168

క. తన నగరికి రప్పించిన
 జనుదెంచెనుభీనుతనయు జంములుతనునో
 లినినీవెవ్వరటంచును
 వెనుకొనిపఱతేర రాజవేశ్యముఁజేరెన్.

169

వ. అత రాజమాత తెఱంగెట్టిదియనుడు నాపె నొక్క
 రాజసందననగుదును. మదీయవిభుండు శత్రువులచేజూదంబున సిరి
 యోడి విపినంబున కేతెంచిన యమ్మహానుభావువెంట నేనును
 నీడయంబోలె జనుదెంచితి నతండు విధివశంబున నిదురించు
 చున్న నన్ను గహనంబుండించి యరుగుటయు నతనినరయుచు
 వచ్చితినిని రాజమాత దానికీట్లనియె.

170

క. నాయంట నుమనీపతి

రోయంబంచెదను భూసురుల ననుడదియార

అరణ్యపర్వము.

జేయుదునై రంధ్రితవ్యము

బాయుదునొక కానిపనులఁ బంచినయెడలన్

171

క. నాయిష్టమువచ్చినపనిఁ

జేయుదునాత్మోప భోగసిద్ధిదనరఁగా

నోయమ! ప్రియమగునేనియః

నీయెడనునువుమటవేర యీక్షింపకుమీ!

172

వ. అనిన నీకుఁ బ్రియంబగునట్లుండుమని తన పుత్రియగు
సునంద సప్పగించెఁ దదనంతరంబ వుణ్యవృత్తంబులు నలువుచు
దమయంతి యారాజమాత గృహంబుననుండెనంత . 173

సీ. పరఁగవిదర్భాధిపతి కూఁతునట్లుని

నరయగబ్రాహ్మణవరులననుప

వారలనేకులు వసుధఁగుమ్మరచుఁ బ

ట్టణములుజనపద గణములరయు

తరియొక్కబ్రాహ్మణోత్తముఁడు నుబాహుని

పురముఁజేరిన విప్రీవరులుగొంద

అంతఃపురగబున కరుగవారలతోడ

జనిరాజనదనంబు నొనరఁజొచ్చి

గీ. యందునై రంధ్రియగుచును నతిశయిల్లు

మలినపరిధాన ధూళిసంకలితదేహ

కలితనిబిడాశ్రుకణముఖ కమలనస్త

కేశయగుచున్న సతిఁగని క్రోధనతడు

174

క. ఇమ్మగువచూడ నానలు

కొమ్మయుఁబలెనున్నదిపుడగుం దెలియఁగనం

చమ్మహితాత్ముడు డాయగ

సమ్మతిజనియడుగనదియు సకలముజెప్పెన్

175

ఉ. అత్తరిభూమిభృజ్జననికాయముదత్సతిరూపమేర్పడన్

జిత్తముసమ్మతింఁగను జెప్పినచో నదివానిదెల్పియో

పుత్తడిబొమ్మనిన్నరుగఁ బోలకయుంటిని పట్టియంచువే

యెత్తికవులగలించి కడునెంతయు గారవమొప్పజూచినన్, 176

శ. అందుల కొన్నిదినంబులు

నిందీపరినేత్రీయుండి యెసఁగఁగనొకనా

డందరుబరపగభీముని

నందనయాత్మీయ జనకనగరముజేరెన్.

177

వ. ఇట్లు నిద్రవృత్తగరంబుఁ బ్రవేశించి పుణ్యస్థితంబులు సలుపుచు నాత్మేశ్వరునిఁ దలంచుచు నొక్కనాఁడు జననీజనకాసుమతంబున వీరసేనాత్మజుర్యో భాసురులరప్పించి సాభిప్రాయవాక్యంబులుపడేశించి సకలదేశంబులు జాటుండు మీ యుత్తరంబులకుమారుబల్కునతండు నలునిగానెఱింగి తోడ్కొనిరండు రాని నాఁడతని దెలిసిరండని వీడ్కొలిపినవారలరిగి యట్లన నానాదేశంబులనరసి నలునింఁగానక మగిడిరందుఁ బర్యాయండును బ్రాహ్మణుండుజనుడెంచి వై దర్శికిట్లనియె.

178

శా. కొమ్మా! యేనుసమస్తదేశములలోఁ గూరాత్ముడై యాత్మదా

రహ్మాసాధ్యునిఁ గాననాంతమున సంసారంబేది వే డించిచే

లమ్ముంజించి పరిత్యజించి చనమేలా పౌరుషంబా యటం

చుమ్మల్లాడుచుఁజాటుచుంజనుచుగరించున్ విరుచురోయంగ పున్

క. సాకేతసగరపతికడ

నేకాశీయు బాహునీనుడిట్లని పలికెన్

లోకమునకు బురుషుల నిలు

గాకొనఁచుటయె సతికి ఘనమగుపేర్కల్

180

క. పతిసతినిఁ గొదువలెన్నిన

సతినై రణఁగొనుటయందు సహజముసతీయే

పతిసీగతి నడిబెట్టిన

సతిసతీయేయనదుగాగ సనుచిప్పాటన్.

181

ఆ. వె. ఇట్లుబలుకువాని నీక్షించిచూచితి

గుఱుచవాఁడు బాహుకుండనంగ

వెలయువాఁడు నలునియెలుఁగింతయేకాని

కాఁడువాఁడునలుఁడు కమలనయన.

182

వ. అనిచెప్పి యతండరిగెనంతరంబ దమయంతి బాహు
కుండు నలుడుగానోవు నేమిగతంబున గుజ్జయ్యనోయని తలంచి
వానివచ్చుట కుపాయంబుఁజిఱిచి యొక్కని రావించి నీవయో
ధ్యాసగరంబునకిరిగి వై ద్భి పునస్స్వయంవరం బెల్లియని ఋతు
పర్ణమౌళిఁ బల్కుమని తండ్రియనుమతించుచిన వాడట్లనిచని
పలికె నయ్యవసరంబున.

183

చ. అదివినిబాహుకుండు మఱెనచ్చెరువంశుచు నిట్టికార్యమున్
పొదలుటయేలకల్గుననబోడి సురాదులనిచ్చమెచ్చకన్
గదనసుఁదావరించె వినఁగాఁదగునై నను నమ్మవచ్చునే
ముదితలచి తృప్తి సురముఖ్యులకై న నటంచునున్నెడన్.

క. ఋతుపర్ణుండచటికిఁజను

కుతుంబునవేగ బాహుకునిస్యందనము

జతనమ్మునేసి తెమ్మన

నతఁడట్లయొనర్చి యరదమచటికిఁదెచ్చెన్.

185

ఉ. తెచ్చినఁజూచిబాహుక! యదిత్వరితంబుగనేఁగ నేర్చునే?

చెచ్చెరనీహయంబులు గృశించినచాడ్పున నున్నవియ్యెడన్

హెచ్చగువారువంబుల నహీనజపంబులు గల్గువానిగా

మచ్చికఁబూన్పునాపు డనుమానవనాధుని తోడనత్తరిన్. 186

క. ఈగుఱ్ఱంబులుమారుత

వేగంబుననరుగుననినవిని విభుఁడుమనో

రాగంబునతేరెక్కెను

బాగుగబాహుకుఁడుహరులఁ జరువిడిచోలన్.

187

వ. టల్లు చనుచున్న సమయంబున ఋతుపర్ణు నుత్తరీ
యంబు నేలంబడిన దానిం గై కొనుటకు రిధంబు నిలుపుమనుడు
యోజనశతం బరుగుదెంచితిమి మగిడింపవశంబుగాదని చెప్పిన
బాహుకుని సారథ్యంబునకు విస్మయంబందుచు నీయశ్వహృద
యంబు నాకువదేశింపుము. నీకు నక్షహృదయంబును బర్ణంబుల
సంఖ్యయుం దెలియుటయుం జెప్పుదునని యగ్రభాగంబున నొక్క
కలిదుగ్రిమంబుఁగాంచి యీవృక్షంబున కిన్ని శాఖలునిన్నిదళంబులు
నని చెప్పిన నలుండరదంబుడిగ్గి తద్వృక్షంబుఁ బడద్రొల్చి శాఖా
పర్ణంబులుగఱుతించి ఋతుపర్ణండు చెప్పిన యన్నియైన వెరగుపడి
నతినివలన నావిద్యలంగ్రహింప నక్షహృదయ పాటవంబునంజేసి
యంతర్గతుండైన శనివెడల వేడిన మన్నించి తాడియందు వసిం

పుమని యనుజ్ఞసేసె. దిమొదలుగాఁ దాడిస్పర్శాన్బుగా
దయ్యెఁ దదనంతరంబ వారలచ్చొట్టుఁబాసి రయంబున విదర్భనగ
రంబుఁ బ్రేషించి ర జమార్గంబున బటతెంచునెడఁ దద్రీధరవం
బాకర్ణించి వై దర్భియు నలుని రథంబుగానోపుచుని సందియం
బందుచుండె. భీమండు ఋతుపర్ణ నెమర్కొని పూజించియు
చితప్రదేశంబున విడియించెనంత

188

క. బాహుకుండు నొక్కకేవన్

వాహంబులఁ గట్టియంతఁ బాపికొనుమఁదా

నూహించెను రాజులస

న్నాహము గనఁబడదు పట్టణంబునననుచున్.

189

వ. అంత,

190

క. దమయంతియుఁ గేళినియను

గమలేక్షణననిచి వానిక్రమమెల్లను వే

గమతెలిసి వానినలుఁగా

నమరఁగభావించి సుతులనచటికిఁ బనిచెన్

191

ఉ. వారినిఁగొంగిలించి మదివంతను బాహుకుండ్రశువులేరయం

బారదొరంగఁజేయఁగనియత్తరిఁ గేళినిబల్కెవానితో

నూరకయేడ్వనేల ? యిటులొక్క నిమిత్తములేక నాపుడున్

ధీరులు నాదుబిడ్డల గతిఁగనినొచ్చెద నింతి ! కేళనీ ! 192

ఆ. వె. అనుచుఁదప్పఁబల్కనదియంతవై దర్భి

కెఱుంగఁజెప్పనతని యెసఁగుచిన్నె

నిషధపతియకాగ నిశ్చయంపుచువాని
ఱోడదేరఁబుచెదోయజాక్షి.

193

వ. ఇట్లురావించి యతనికట్లనిమె.

194

మ. తగునే;యెంటి మహాటవింగరుణ డెందంబుదులే కెంతయుం
దిగనాడె భవదీయపాదతలముల్ దిక్కుంచునున్నట్టి న
స్మగువక మానవనాథ ! పారుషమె నిస్సర్వంపనాపూర్వజ
స్మగతఁబిట్టులనుండఁ బోలునని వేమారితమఃఖించినక

చ. కులసతిజూచిపెల్లడరు ఘోరవిషాదము మాననంబు లో
పలదరిపొన్నడగ్గుతిక పల్కునఁబల్కుగ నోడిమెల్లనన్
దెలివపహించి నై వధుఁడు తేకువనాసతిజూచి పల్కెనో
నెలఁతుకనీకుఁబాడియగునేకద క్రిమ్యురఁబెడ్డియాడఁగక.

గీ. నన్నుదూరుదు వింతియ మిన్నకేసి
నిన్నునీజేల్లు నడిచెట్ట నేర్తువబల
సరులదోషముభావింపఁ బయలుపడెడు
నాత్మదోషానవస్యతి యనుటనిజము

197

చ. అనుటయుగంతయిట్లనియెయక్కట మేనొకయన్యఁగోరగా
ననుచితవృత్తియకానునిషధాధిప!నీవిటకేగుదేర ని
నిట్లావరిచితిక స్వయంవరమునోజును నీచరణంబులాన యీ
యినశశిపంచభూతములు నిందరుసాక్షిగ నమ్మునెమ్మదిన 198

శ. అనిచెలిబలికినయంతన

వినబడియెను బంచభూతవిలేది సుభాషల్

మనుజేశ ! నిజము నిజమా

వసితనుగై కొనుము శీలవతియనివేగ

139

ఉ. అంతనలుండు నెమ్మది మహాహి దలచిన నాత్మరూపమున్
సంతసమెప్పనొప్పెదనజాయనుగై కొని యత్తమామ ల
త్యంతసుఖంబుఁ జెందిమది హర్షము దోడులనుండై భీముచే
నెంతయుఁ బ్రీతుడై పురికినేగె నొగ్గిఁ బుతుడయ్యెడన్

వ. తదనంతరంబ నలుండు సపరివారుడై పుష్కలుసా
లికింబని ద్యూతంబును రణంబును నెద్దివలతుదానిఁ గోరుము
దమయంతినిఁ బణంబునేసియొడ్డుదుననిన వాడుమన్న జూదం
బున గెల్చినవాడుగావున రాజ్యంబొడ్డి నెత్తంబొడినవానిం బరా
జతుంజేసింపఁ దూర్జయగు ధరిత్రిఁగెలిచికొని దమయంతీ సహి
తుడై శుభంబు లనుభవించుచుఁ బ్రజాపాలనంబునేసె నలదమ
యంతీ ఋతుపర్ణ కర్కటకఁ బేర్కొన్న కలిసాశంబగునని
చెప్పి నీవును దత్ప్రకారం బనుభవించెద వత్సహృదయంబు గై
కొనుమని యుపదేశించి బృహదశ్వపండిగిన సంతఁ గాంతేయుల
పాలికే నారదుండువచ్చి పూజతుండై ధర్మజానభిమతంబుగాఁ దీర్థ
మాహాత్మ్యం బెఱిగించి యింద్రునింపున రోమశుండు రాగలఁ
డమ్మనితోడ ధౌమ్యనహాయుండవై తీర్థంబునీయుమని యాన
తిచ్చి నారదుండు చనియె వెడియు రోమశుం డజాతశత్రుని
కడకేగుడెంచి పల్లనువృత్తాంతంబు చెప్పిన సంతసిల్లి యర్జును
వచ్చునంతకుఁ దీర్థంబున నీయుదమని సానుజుడయి ధౌమ్య
రోమశపృథ్వుతోడం జని తీర్థంబులాడుచు నయ్యైమహా
త్వంబులు రోమశువలన నెఱుంగుచు దానములచే భాసురులఁ
దృపులంజేయుచుఁ బోవుచు సగస్త్యాశ్రమంబుఁబ్రవేశించి రోమశు
నకు ధర్మజుడిట్లనియె.

201

క. వాతాపినిఁ గుంభభవుం

డేతెఱఁగునఁ జాపెనది మునీశ్వరనాకుఁ

బ్రీతియగు వినవలతునన

నాతనికమ్మానివన్యఁడనియెన్ నెమ్మిన్

202

క. వినుకురునాయక ! కుంభజుఁ

డనయము బ్రథమాశ్రమంబునందుఁ దపంబున్

ఘనముగఁ జేయుచు భవియం

దునుఁగ్రుమ్మరు చుండునెడ నెదురనొకచోటన్.

203

క. తరుశాఖను దలక్రిందుగఁ

బుగెకు వారలకుఁ గుంభభవుఁడదియేలా

కరముభరంబుగ నుండను

వరుసందెలియంగఁ జెప్పవలయున్ మాకున్.

204

వ. అనియడిగిన వారలయ్య మేము నీపితరులము నీవ
పత్యంబుఁ బడయకుండు నంతకు నిట్లుండి సంతానపరుండై నను
గతింజనుమమనిచెప్పినవిని యగస్త్యుండు పశ్చాత్తప్తచిత్తుండై విద్య
ర్భరాజుపాలికింజని యతని పుత్రియైన లోపాముద్రంబరిణయంబై
నిజాశ్రమంబునకేతెంచి దానింగవయనమకట్టిన నదియిట్లనియె.

సీ మునివర్య ! భూపణమ్ముల నన్నుగైచేసి

కలసినయుత్తమ కార్యమనుడు

నతఁడు ధన్ధామై యపుడు శ్రుత శ్రవు

పాలికింజని పానిపనిఁడి యడుగ

జాలము ధనము లేశము వేద హస్తని

నడుగుదమని యిర్వరరిగి యచట

నల్పమై తోచిన నమ్మప్రసరుచు గూడి
మణిపతిపురికి నెమ్మనిని బోయి

గీ॥ యిల్వలుచి దుర్గయ స్థితియెఱిగి యెఱుక
లేనిగతినుండి వాడిచ్చమానితంపు
పూజగొనియతిధియుగాన భోజనంబు
సేయుదునటంచునుండె నశ్చింతుడగుచు.

206

వ. ఇంత నిల్వలుండు దనతమ్ముడగు వాతాపిని విశసించి యగ
స్త్వనకుంబెట్టిన నతండాక్షణంబవానిజ్జీర్ణంబుగాగొనియె. నిల్వలుం
డును నహూదరుండును దొంటికిరణి ముని యదరంబు ఛేదించి
వెడలక మృతుండయ్యెనని తలంచి గర్భాదానంబు నొసంగిన దా
నికీ గుమారుండుదయించెనని చెప్పిన విని సంతృప్తహృదయుడై
యుధిష్టిరుండు వెండియు మైత్రావరుణి మహత్త్వంబు వినవలతు
దెలుపుమనిన రోమశుండిట్లనియె.

207

క. అతిబలులు దనుజవర్యులు

కృతయుగమునఁ గలరు గాలకేయులనగ వా
రతిశయగతి వృత్తిసమా !
హితులై సుగవరులఁ దోలిహింసించు నెడన్.

208

క. సురలరిగి బ్రహ్మాగని తమ

పరిభవమెఱిగింపఁ ద్రివివభర్తలకు ననం
తర కార్య మెఱుంగఁ జెప్పినఁ
బరమేష్ఠిని వీడుకొని సుపర్యులునెమ్మిన్.

209

చ. అనువగుచున్ సగన్వతితటాంతమునం దపమాచరించు నా
 ఘనుని దధిచిగాంచి నిజకార్యముఁ జెప్పిన సంతపించుచున్
 దనువు దొఱంగియిచ్చెముని తద్దయ నెమ్మలుపుచ్చి వాని నె
 ల్లనుగొని రాయధంబులుగలావు జెలంగఁగవేల్పులమ్యైక్

సీ. త్వష్ట్రయు వజ్రాయుధము దేవసతికిచ్చె
 దానిచే వృత్రుగ్రతనువుఁ దునిమో
 గాలకేయు లనుగఁగములు నవిరేగి
 తునువఁగఁజొచ్చిన దనుజులోడి
 పఱచి పయోధిలోపలడఁగిరెట్టె నఁ
 గడఁకచే లోకముల్ గలపుచున్న
 సరసిజాత్రోపదేశమున గీర్వాణులు
 కుంభసంభవుఁగని కోర్కెలర

గీ. మౌక్తి ధనుజులచేగల్లు మోసమెల్ల
 జెప్పి మును వింధ్యగర్వంబుఁ దప్పనడచి
 మమ్ము లోకము రక్షించి మనలినట్టి
 నిప్పు డియ్యఁదనుబాపి యెనయవయ్య!

21F

వ. అని వేల్పులు బ్రాథించిన నగన్వయమును సముద్రో
 జలంబు నశేషంబుగాఁ బానంబుసేసె. నురులును కాలకేయులు
 గోచరులగుటజేసి రణమునఁ బరిమార్చుఁ దొడంగిన హతశేషు
 లగుదై త్యులు పాతాళంబుదూరిరిని చెప్పిన ధర్మజుం డిట్లనియె.

తి. జలరహితంబగు జలనిధి

జలపూర్ణం బెట్లులయ్యె సాగరమునగాఁ

గలుగుట యెట్లగు నాకుం

దెలుపుమనుమ మాని యా యుద్ధిష్ఠిరుతోడక. 213

ఆ. వె కుంభజంశుదాన కూపారమెప్పటి

కరణి నింపజాల కరుగుటయును

బిహరణాన్త మగుట విదితంబుగా బ్రహ్మ

చేతదెలిసి నుండు బ్రీతిఁజనిరి 214

చ. సగరుడనంగనొప్పు నృపనత్తముఁ జొక్కడపత్యహీనుడై
యొగింపహినాద్రీపై యువతి యగ్నిమతోడపంబుజేయగా
భృగుమనివచ్చి యాతని కభీష్టముగా కులకర్త నొక్కనిక
మగువతి నోర్తుోర్తుకు గుమారుల వస్తిసహస్రసంఖ్యక.

వ. ఇట్లు ప్రభవింతురని వరఁబిచ్చి చనునంత. 216

క. అయ్యెడ సగరుఁడు సగరికి

నొయ్యన నేతెంచె నతులు నొసరగఁ బతిచే

జయ్యన గర్భక్రిమములు

నెయ్యంబునఁబూని నెలలు నింపినయంతక. 217

ప. అగ్ర మహిషి యగు వై దర్భియందున సమంజసుం
డను సుతుండుబుట్టె గనిష్ఠపత్నియందుఁ దుంబఫలం బొక్కటి
యుదయించిన దాని నాకాశవాణి యుపదేశంబునఁ తైల ఘటం
బులంబెట్టి రక్షింప నరుదెవేలు జనించి రంత నా సమంజసుండు
దుష్టవతకనులడైన వాని నడచినడచి తత్పుత్రుండగు సంశుమం
తుగైకొని సగరుండు నశ్వమేధంబు నేయునెడ మఘవుం డమ్మ
ఘాశ్వంబుగొని చనిన దానిం గానక సగరాత్మజులు ధరాచక్రద

శనంబుజేసి పాతాళంబున కపిలు సమీపంబున యజ్ఞ హయంబుఁ
గాంచి మృచ్చుంగఁటి రండు రండని ఘోషించిన మునిరోషించి
యయ్యలువదివేపురం దగ్ధులంజేసిన. 218

క. అసమంజస తనయుని సొం

పెనగంగా నంశుమంతు నీక్షించి తగ్గ

వనుదేవుడనిచె వత్సా !

వెనఁగుట్టముఁ దెమ్ము రమ్ము వేగమ యనినన్. 219

చ. జనకులు మున్నుజన్న పెనుజాడను వేషక నంశుమంతుఁడున్
జని చని తత్కృతప్రీతిత చాపధరాతల ఘాతమయ్యెడన్
గని యనువంది నందగిరి కాంచె నమంచిత యజ్ఞవాజి చెం
తను గపిలాగ్రహిణిగ్రామిణి పితృప్రజ భస్మరాసులన్.

క. కనిదుఃఖింపఁగ గరుడడు

చనుదెంచి మహాత్మ నీదు జనకులనెల్లఁ

ఘనమగు సదగతి జేర్పఁగ

శ్రీననఘా ! స్వర్గంగవలయు నని చెప్పటయున్. 221

చ. గరుడనిచేతఁదెల్పబడి క్రిందుదలంగియునధ్వరక్రిమం
బరసితదధమేగి మఘవాశ్వము గాతకుఁదెచ్చియిచ్చినన్
సంభవవృత్తిసధ్వరము నల్పి కృతార్థతఁజెంది ధాతీయుం
గరమరుదారనేలి దివి గానఁజనన్ సగరావనీశుఁడున్. 222

గీ. అంతఁదనబితామహానియట్ల జగతి

నలి పుతుఁడీలీపు నా వృథావినునిచి

దివికి జన నా దిలీపుఁడు దివ్యతటినిఁ

దెత్తుచుని పూని యాస్థచేఁ దివురునంత.

213

చ. అతనికిఁ బుత్రుఁడై మెనఁగునట్టి భగీరథుఁడుండవంబుబో
ద్ధితగతివాచరించినను దివ్యతరంగిణి మెచ్చి ఛాత్రీకా
విదితిముగాగడిగి కమవేడుకతో సగరాత్మజులి భ
స్మతతుల మీచుగాఁజనిన స్వర్గముఁజెందిరివారలందఱు. 224

న సగరుండు దాన పుత్రశోకంబుడిగి నుఖంబువనుండె సగరు
నకుఁ బుత్రుండనంబరంగి సాగరుండయ్యెనని, యగస్త్యమహాత్మ్యం
బుచుగంగావతరణంబును భగీరథీచరితంబునుజెప్పిన ధర్మజుండనుజ
సహితుండై యరిగి నందమునవరచందముచుమహావదులఁ గృతస్నా
నుండై చుచును గోమశువలచఁ బుణ్యవదులును బుణ్యక్షేత్రంబు
లును బుణ్యాశ్రమంబులును నెరుంగుచు దేవఋషులు యజ్ఞంబు
సేసిన పుణ్యాతీర్థంబుల స్నానంబుచేసి విశ్వామిత్రుని మాత్రమం
బుఁ గాంచి ఋష్యశృంగ హ్రదంబుదర్శించి ఋష్యశృంగచరితంబు
వినఁగోరినధర్మజునకు రోమశుంశిట్లనియె. 225

నీ వినుకొల్లికశ్యప తనయుఁడైన విభాం
కుండనుమునియు సఖండమైన
తపముసేయుచునొక్క తఱినరోషరమున
జలములనాడు తత్సమయమునను
దవరనూర్వశి వచ్చినను దానిగనిముని
వీర్యంబునీటిలో విడుచునంత
నపుడుతజ్జలముల నందున్న మనుబిడి
శక్రమిత్రజలంబు సారిదిద్రావ

గీ. గర్భమైపుత్రుఁ డడయింకఁ గాశ్వపియను
దచ్చిశువుఁగాంచుచునువేడ్క దనరబెంచ
శమియుతపమూనితఁడ్రి యాశ్రమమునందు
నన్యమెఱుగకయుఁడెతా నటలేవస్వీ 226
వ. అంత.

క. అంగక్షీతిపతి బ్రాహ్మణ
పుంగవునకుఁగీడుబల్కు పుట్టెనుదానక
సంగతిమాన్యగమేదిని
నింగలవరమువ్యశ్యంగు నింగొనితేరక. 227

చ. పలుపురవారకారతలను బంచినదత్పతులేగుదెంచియు
జ్వలఁడగునమ్మని ప్రవరువాసముచేగట మాధురీధురీ
కలనఁజెలంగు కంతములఁగానముచే మనముంగరంచ సొం
పలరెడువారిగాంచిమునులంచు సమంచితపూజలిచ్చియుక.

ఉ. ఎచ్చటితాపసోత్తమలో యేమునిసెప్పెను యిట్టివేదముక
మచ్చికనాకుఁజెప్పడవి మంచివిమీ రధరించు వల్కముల్
తెచ్చితిరెచ్చటోమిగుల దేజరిలుకభసితంబువాసనక
బెచ్చగుటెట్లు మీతులసివేరుల మద్యపుఁగాంతులొప్పెడిక.

క. శిరమునఁబుట్టెడు కొమ్ములు
నురమున మీకిట్లు బుట్టు టూహింపంగక
పరమేశ్వరుగరుణగదా
గరమ న మీరేలవాని కప్పెదరటులక. 228

ఆ. వె. అనుచునుగ్ధభాష లాడుతపోధన
పుత్రకునకువా రపూవములనొ

సంగవానినమలి పొంగియతండనె

మధురమైచవిష్వి మహాసంగలవె.

232

*శ్లో. వృంతవిహీనముల్ మధురవీచి రసోచితముల్ సలంప న
త్యంతమనోజ్ఞముల్ ఫలములందు నొకండును బీజముండదే
వంతనుగల్గునిట్టివియపారరుచి జెలువొందునౌర నా
కొంతయుబ్రీతిదంబులన నించుకభీతిలియేగిరందఱుకా. 233

వ. వారు దన్ను మెఱుగించిన ఋత్యశృంగుకను దదీయ
వియోగంబున నున్మత్తురెబోలె వసంబున గ్రుమ్మఱును, యగ్ని
హోత్రంబువేల్చిక మఱచి విపరీతబుద్ధియైయున్న నంత విభాండ
కుండు వన్యఫలమూలంబులుగొని యాత్రమంబుకనువచ్చి పుత్రు
విధంబెఱింగి యిదియేమియున్నవాడవనిన సతండ్రిట్లనియె. 234

*శ్లో. బ్రహ్మచారులు తపః పరిపూర్ణులొకకొండ

ఊచితకీరివచ్చి యంతతడవు

నింతగావేదంబువినిపించిఫలములు

నొనగియేగినడద్యయోగమునకు

మదిచింతదలకొనినదియనుడాత్మజ

బోధించి జనకుండు బుద్ధిగఱవ

మదిఋత్యశృంగు డుమ్మలికము మానెనా

మరునాఁడు నెప్పటిమాడ్కిచెలులు

*శ్లో. వచ్చినను జూచి మునిపుత్రుడొచ్చమెచ్చ

వారివలలకులోబడి వచ్చినంత

నంగ దేశమునకు వృష్టు లలరగలిగె

స్వపతి దనకూతు సతనికి నెమ్మనిచ్చె

235

వ. అంత విభాండకుండు కొడుకుంగానక రోయుచు నంగ
దేశంబున కేతెంచి రోమపాదునొద్ద దీప్తాగ్నియుంబోని తేజంబున
బ్రకాశించు సుతునింగాంచి ప్రీతుండై కొడుకుం గోడలినిఁ దన
యాశ్రమంబునకుఁ గొనిపోయి సుఖంబుండె ననిచెప్పిన వినుచు
సాగరతీరంబునఁ జేరి కళింగదేశంబున వై తరణిన్నానంబాచరించి
తత్ప్రభావంబుఁ దెలియుచు మునీంద్రా! భవత్ప్రసాదంబున నిన్నదీ
స్నానంబున శకలలోకంబులుగానంబడియెనని రోమశు నగ్గింపుచు
నగ్రదేశంబున స్వాయంభవుండను శిశ్వకర్మయాగంబుజేసి ఘడిమిఁ
గశ్యపునకుఁ దక్షిణగానొసంగిన నద్దేవికోపించి రసాతలంబున కే
గినఁ గశ్యపుడు చింతించి యుగ్రోతిపంబునేసిన కనుమతి వ్రసన్న
చిత్తయై వేదిరూపంబునఁ బొడసూపిన వేది యిదియని రోమశు
వలనఁ దెలిసి సంతసిల్లుచు మహేంద్రగిరికడిగి యచ్చటిమునులఁ
బుశురాము నెవ్వధంబునఁ గాంతుమని యభ్యర్థించిన జమ
దగ్ని శిష్యుండైన య కృతవ్రాణుండు ధర్మజున కిట్లనియె. 236

క. రాముఁడమీరిటవచ్చుట

దామునువిజ్ఞానదృష్టిఁ దద్దయుఁదెలిసెన్

సోమాన్వయ! నీవెల్లయ

యామహితునిఁజూడఁగలవు హర్షముతోడః

237

గీ. అనుచుఁబల్కిననారాత్రి యుచటనిలిపి,

పరశురామచరిత్రి మేర్పడవినంగఁ

గొతుకముఁజెందు పాండవాగ్రిజనితోడ,

సింపుమైననకృత వ్రాణుండిట్టులనియె.

238

సీ. అనఘ! కన్యాకుబ్జమునగాధి కూ
తురై తగు సత్యవతిగోపి భృగుసుతుండు
రుచికుండభ్యర్థింప నుచితస్థితినిగాధి
పలికెశుభ్రాశ్వముల్ కలితకర్ణ
మొక్కటనెల్లనై యొప్పుగుఱ్ఱంబులు
నొప్పసహస్రింబు నోలియొసఁగి
కొమ్మన్నబరిణయ కుతుకంబుచేమాని
వరుణేంద్రులనుగాంచి హరులఁదెచ్చి

ఆ. వె. గాధికిచ్చికన్యఁ గైకొనిపెండిలి
యాడియచటశుభము లతిశయిల్ల
ననుభవించుచున్న తనయునిగోడలి
జూడవచ్చిభృగుండు స్నుషనఁజూచి. 240
వ. అక్కన్నియవలనఁ బ్రీతుండై యిట్టులనియె. 241

ఉ. కోమలి! నీగుణావళులకుంగడు మెచ్చితి నిష్ఠమిచ్చెదన్
మామకశక్తిచే ననినమామకు నిట్లను దేవపుత్రీకున్
ధీమహితాత్మనాకొకని తేజమఁగాదన తల్లికొక్కనిం
బ్రోమనొసంగుమన్నఁగడు బ్రీతిగనిట్లనుమీరు శుద్ధితోన్.

ఆ. వె. నీవుమేడితరువు నీతల్లియశ్వత్థ
తరువుగొంగిలింపఁ దగునటంచుఁ
దపసిబల్కవారలవును విపర్యయ
స్థితులఁగొంగిలింప నతఁడుదెలిసి. 242

క. సతినీకునుబ్రాహ్మణకుల
సతతశ్రేష్ఠుడబుట్టి క్షత్రాచార

స్థితిగనునీజననికెన్నపుఁ

డతులుఁడుగల్గియును బ్రాహ్మణాచారఁడగున్.

244

వ అనిన సత్యవతి నమస్కరించి దేవా ! క్షత్రాచారంబు
పుత్రునిందుఁ గాక పౌత్రునికిఁగాఁ బ్రసాదించుమని ప్రార్థించిన
భృగుండట్ల కౌనిమ్మని చనియెనంత సత్యవతియు గొండాక
కాలంబునకు జమదగ్నియను కొడుకుం గనియె. నాజమదగ్ని
ప్రసేనజిత్తుకూతు రేణుకయనుదానిఁ బాణిపీడనంబుగాఁగొని
రుమణ్య త్సపేణ విశ్వావసు రాములను వారి నల్వరుసుతులం
గాంచి వనంబునఁ దపంబు నేయుచుండ నొక్కనాడు వన్యఫలం
బులకుఁ గొడుకులరిగిన రేణుకయు వారి పిఱుదనచని సభార్యుం
డై జలవిహారంబునేయు చిత్రీరథుండను రాజుఁజూచి రేణుక
మోహితాత్మకయై వానిం బొందిననది జమదగ్నియెఱింగి దానిఁ
జంపుటకుఁ దనయులక్రమంబున నియోగించి వారొడఁబడమికి
నలిగి మువ్వరకు శాపఁబిచ్చి వెండియుఁ బరశురామునిఁ జూచి
యిట్లనియె.

245

క. ఇదిదుశ్చారిణిరామా!

మదినొండు విచారమెడలి మత్ప్రియముగ నీ

వదయతఁ జంపుము నావుడు

తదాత్మజుఁడు పరశుధారఁదల్లనిఁ దునిమెన్.

246

చ. తనయునిసాహసంబునకుఁ దద్దయుహర్ష దయాద్యుతంబులున్
మనమునముప్పిరింగొనఁ గుమార! వరంబులు గోరుమిత్తుఁ దా
ననవుడుతల్లిజీవితము నాత్మసహోదర శాపమోచనం
బునుదగవేడరామునకుఁ బొందుగనట్ల యొసంగిమానియున్.

క. మరియును దీక్షాయువ్యం

బురకరణాంగణ జయబులొంద సుఖిన్

నరికినదురితముబాయను

దరచునరంబులునొసంగె దనయుగ కతంబు.

248

వ. అంత గొంతకాలంబునెనిన.

249

సీ. వేటవేడుకగార్త వీర్యండుజనుదెంచి

జనుదగ్గియాశ్రయ స్థల ముజెంది

యతనిచే బూజితుండయును నిజరాజ్య

మదమునమునివర్య మొనవ్రబట్టి

కొనిపోవనంతయు గుశసమిత్థులు

గొనివచ్చినట్టి రామునకుగురుడు

జెప్పినయామాటచే గోపవేగముల్

బెరగొనరాముడు బేర్చెయిరిగి

అ. వె. కార్తవీర్యగిట్టి కలవననృపులును

గరసహస్రమును విఖండవంబు

జేసిపరశుధారచే ననువులుగొని

యావుడెచ్చి తండ్రికప్పగించె.

251

వ. అంత

252

న. తలకకనొక్కనాడు జనుదగ్గిని రాముడులేమిగాంచి దు

ష్టులుకృతవీర్యసూనుతమజుల్ వడిబట్టివధించిరార్తుడై

పలుమరురానురామముని బమ్మెరనోవ గృహవిహారులన్

దలవంగనీదునుచ్చరము తద్దయునొందు విచారమొందులన్.

క అంతటవన్యఫలంబులు

గాంతారమువలనగొంచుఁ గడురయమున రా

సంతయుఁ జెప్పెనురేణుక

వంతంబడి కొడుకతోడ వందుర నతఁడున్.

253

గీ. రాముడవ్వఁకుత్తత్రీ విరామ డగుచు

మనుజపతులనుముయ్యెడు మారులడచి

యవనినక్షత్రముగజేసి యస్రీములను

సమ్మదమ్మునఁబితృతర్పణమ్మొనర్చె.

254

ఆ. వె. జన్మమొనరజేసి సకలావనియుగశ్య

పునకుదక్షిణయును బూనియిచ్చి

యిమ్మహేంద్రశిఖరి నెసఁగఁదపోవృత్తి

చే వసించెనంచు జెప్పె మాని

255

వ. ధర్మజుండును సకృతప్రేమచే సంతయునెఱింగి పురో
హితాది సకలజనంబులతోడ రాముందర్శించి పూజించి యతని
మన్ననఁబడసి వీడ్కొని దక్షిణాభిముఖుండై చనుచు దక్షిణగంగ
యన నెసంగు గోదావరియందు స్నాతుండై దానంబులాచరించి
ద్రక్షిణదేశంబున సగన్త్యతీర్థంబాడి సముద్రతీర్థంబునఁ బ్రభా
సతీర్థంబునకుఁ జని నియమవ్రతుండగుచు సచ్చటికిఁ దనవచ్చు
ఔర్ధ్వంగివచ్చిన రామ కృష్ణ సాత్యకిప్రముఖ యదువీరుల నుచిత
సల్లాసంబులఁ దనివిదీర్చి వారి వీడ్కొని పోవుచు రోమశువలన
దత్తతృణప్రభావంబులు దెలియుచు వైడూర్యశర్వతంబుఁజూచి
యచ్చట సంయాతి యజ్ఞస్థలంబందు సతని తనయ సౌకన్యకను
చ్యవనుండు వివాహబై నిలింప పతిపెంపుగణింపక నశ్వినులకు

పోమంచిచ్చెననిఁ గోమశునకు నదియెట్లని ధర్మజుండడిగిన ముసీం
దుగ్గిం డిట్లనియె. 256

సీ. ఈనరిసికిఁజెంత విమ్మగాఁజ్జవనుండు
దపమొనర్పంగఁద త్తచువుగ్రమ్మి
బుట్టఁజెట్టినలతల్ జుట్టిగుల్మంబుపైఁ
బరఁగినతరినతుల్ బలసికొలువ
సంయాతియావన స్థలమునవిహరింప
నతనికూతురుసుక న్నకయనంగఁ
జెలఁగుబిత్తరితన చెల్మిక్ త్రియలతోఁ
జనుదెంచివల్మీక సంగతమున

గీ. మెరియమిణుంగురులనురెంటి మెలతఁబట్టి
తమకపడఁ గనుమూసెనత్తాపసుండు
బాలయాపుట్టఁద్రోవ్వించిబయలుబరప
నలిగిచ్చవనుండు సంయాతిబలమునకును. 257

క. మలమూత్రబంధనముగాఁ
దలపించినరాజునపుడు దలకుచునుండఁ
లలనయుజనకునకెఱుంగం
బలికెనుదాఁజేసినట్టి పనికొయనుచున్. 258

క. చెప్పినచ్యవనునిఁగని పతి
తప్పిదిసైరింపుచునుడు తాపసుండను దా
నప్పొలతి నాకునిచ్చిన
నెప్పటిసుఖమబ్బుననిననిచ్చె నతండున్. 259

గీ. ఇట్లుకన్నీయనిచ్చి భూమిశ్వరుండు
బలనిరోధంబుచూచె సబ్బలచ్యవహర
జేరిపతిభక్తిచేగడు చెలఁగునంత
నొక్కనాడశ్వనులువచ్చి యువిడకనిరి. 260

క. వనితా ! ముదుసలి మగనిని
గొని నీకును సుఖము నిన్నుగొని యాయనకు
గనుపింపదునువె మోదము
వినవే వృద్ధునకు దరుణి విషమనుపలుకుల్. 261

క. కావున జ్యవనుని విడువుము
దేవసవ్యశునై నఁగోరు తెత్తుముభునిలో
భావింపు నీదు జవ్వన
మీవిధమున రిత్తవోవ నేలాయనినక. 262

క. అపలుకుల కది కోపో
దీపితయై పతికిజెప్ప ధృతమతి నాతం
దాపగిది నియ్యకొనుమని
రూపించిన సతియువరుని రోయుచునుండుక. 263

వ. సుకన్యకా వాక్యంబు లాదరించి వేల్పు వెజ్జు లమ్మ
డువుసాచ్చిన భర్గవుండు వారితోడం వారింగుంకి యిట్లమ్మ
వురు వెడలి తేజోమూర్తులై యొప్పి తమయందొక్కని వరింపు
మనిన నక్కోమలి చ్యవనునివరించె, నంత నశ్వీనులు దత్పతివ్ర
తానుగుణంబునకు మెచ్చిరి. మునివరుండును వారివలనఁ దరుణుం
డయ్యె గావునఁ బ్రీతుండై సంయాతి జన్మంబున నశ్వీనులకు
పోషించిచ్చిన సురవతియును వేల్పు వెజ్జులు సోమార్హులు గారని

కలుషించి భార్గవుం జంప వజ్రం బెత్తిప చతుండును వజ్రకలిత
భుజాస్తంభనంబు జేసి కృత్తి నుత్పాదించ నది శత్రుంగబళింపఁ
బూనిన వేల్పుజేఁడు చృననుఁబ్రాకించి తద్భయంబునఁ బాసి
చనియె. నదిగోలె నశ్వీనులు సోమార్తులై దినంబునకుఁ జనిరి.
భార్గవ తనఁ జ్రీకాశంబునంజేసి యిది యార్తిద్య పర్వతంబనఁ
బరగెనని చెప్పి యాకొలన జలంబులాడె చనుచు యమునా తీరం
బుదిట్టించి రోమశుండు వెండియు నిట్లనియె.

264

సీ. అనపశ్యుడై యవశాశ్వంశు భృగునిచే
వెలిమి బెట్టింప గ వేగపూర్ణ
కలశ మాగుండంబువలన వచ్చిన నీరు
తనపక్షికొసగక ఘనవిపాన
చే ద్రావ గర్భంబుఁజెంది నూరేండ్లుగాఁ
గ్రక్కునఁ బూర్వంబు వ్రక్కలించి
యర్చకుండదయింప నవుడిందుడేతెంచి
మాంధాతయనెను నామంబొసంగి

గీ॥ సంస్మరించినయంతన సకలవిద్య
లభ్యసించినగతిఁబొందె నతనికెలమి
ధాత్రి పెంపొందెనట్టి మాంధాతృయజ్ఞ
భూమి యిదిసూరె కురుస్వాభౌమ ! కనుము.

265

క. ఇదియుఁ గురుక్షేత్రము ను
మ్మిదియు సరస్వతియు దీని యిక్కను మఘ విం
పొదవగ సోమకుండును న
మ్మదమునఁగావించి యొక కుమారుని గనియె.

266

చ. మరిమొకనాఁడు డోలికనుమానుగ నిద్రితుండై శయింప
 చ్చిటుతనిజేమగుట్టివను జెచ్చెరవేదననొందివేగ వాఁ
 డటచినదత్సరితులు నుదగ్రతనెక్కటి రోదనంబులం
 బటచిననంతసోమకుఁడు బాలునిపో రుడుపంగఁజేసియున్.

క. జనపతిఋత్విజనకుచను

ననఘా! వినమొక్కకొమరుఁ డయ్యెనుభార్యల్

తనకుశతంబును గలిగియు

తనయులుపెక్కండు లేమితగునేచూడన్.

269

మ. అనుడాఋత్విజఁడిట్లుబల్కెన్వ! నీయగ్రాత్మజ్ఞ జంతువుం
 గొనివేగంబకుచేయుమధ్వరము చేగూడుంద్వదీయేప్పితం
 బొంగూడంగలదన్న సోమకుఁడు నట్లొందంగఁ గావించెద
 జ్జననల్ బెల్లుగనేప్పుచున్ బొరలనోజ్ఞ ఋత్విగజ్ఞాస్థితీ.

గీ. అంతఁదద్రాజ పత్నీలయ్యధ్వరాప్తి

గర్భములుగాంచితఱియైనఁ గాంచిరెలమి

సుతశతంబును జంతుండు సూనుడగుచు

ఁగ్రామహిషికిఁగలె సమగ్రామహిమ

270

వ. వారందఁ టొక్కమరుని యందుఁ దొంటిచందంబున
 వాత్సల్యంబునఁ దవలీరంతఁ గాలావసానంబునఁజేసి ఋత్విజండు
 ప్రాణంబులుబుచ్చి నరకంబునంబడియె వదంపడి సోమకుండు
 పరలోకగతుండై ధర్మశాసనంబునఁ బుణ్యలోకంబున కేగునెఱ
 ఋత్విజండు వానింగని నీకు యజ్ఞంబునేయించిన కతంబున నిర
 యంబుగలెనంటు నుద్ధరింపుమనవుడు నట్లుకాకయని శమనుం
 బ్రసన్నుఁజేసి విపులఁ బుణ్యలోకంబునకుఁ గొనిపోయెననిచెప్పి

యిది ప్రజాపతిసత్ప్రస్థానంబు నహుషాంబరీష సార్వభౌమయ
యాతిసుఖ్యులగు మహాభాగుల యాగాయతనంబు లివియని
చూపుచు రామహృదంబును నరనారాయణస్థానంబుననెడి నిది
యమునాతీర్థంబిందు స్నాతులగువారికి సకలలోకంబులు గానం
బడుననఁ బాండవులూ తీర్థంబాడి రజాతశత్రుండిందున్ నొద్దచున్న
కిరీటింగంటినని రోమశునగ్గించెఁ వెడియు రోమశుడు సకలతీర్థ
యజ్ఞస్థలంబులెఱింగించుచు ధర్మజునఁ కిట్లనియె. , 271

సీ. శిబియనురాజేంద్ర శేఖరుగుణముల
రయంగనింద్రాగ్ను లరుగుదెంచి
శ్రేష్ఠమైవజ్రైజెచ్చెరనొరసిన నన్ని
తగఁగపోతస్థితిఁ దప్పఁజుచి
శిబివెన్కజొచ్చె తచ్చేష్టనంబురాజుతోఁ
బల్కెనోన్మపనాదు భక్త్యమైన
దీనినిచ్చుటలగుగాని యెందులెఱుగు
జూచిననాశలి సోకియొడలు

అ. వె. దొరంగునంతఁ తననుతుల్ నతియునుజెను
నేకజీవమున కనేకజీవ
హింసఁజెందునిచ్చు నిదియూ ర్తరక్షణం
బగునెనియనుడు డేగకనియెగాజు. 271

క. నేను గపోతమువిడువను
గానిమదీయామిమైక ఖండమొనఁగెదఁ
వేనీకుఁగొమ్మునావుడు
దానికిసరితూచియిమ్ము తనకనిపల్కెన్ 273

ఉ. వారికిపక్షిమాట నృపవిర్యముగై కొనియాత్మదేహమిం
పారగఁగోసి తక్కిడొంతము గానిడ గువ్వయెత్తుగా
నేరకయున్న బోదులనుసిల్పెనుదాను వియచ్చరాఘమా
హరివమల్ ఘటింపనమరాధి పవహన్నలు దొంగలింపఁగన్.

గీ. అవుడశిబికిఁబ్రసన్నులై యామహాత్ము
లతనిచరితఁబు గల్గెఁకనంతవట్టు
స్వర్గముననుండుదురని యిచ్చఁజనిరివేడ్క-
నాఘనుని యజ్ఞ పదమిది యనఘచరిత. 275

వ. అని చెప్పుచునవ్వావక్రాశ్రమంబుదరియంజని రోమ
శుండిట్లనియె. 276

కం. వినులోల్లి యేకపాదుం
డనఘుడు మునివరుడు జాతయనుభార్యను గై
కొని యీహనమున దపమును
ఘనముగఁజేయంగఁ గొంతకాలంబునకున్.

ఆ. వె. వానిభార్య గర్భవతియైన నొకనాఁడు
గర్భవాసియైన యభ్యుక్తండు

కదివింపఁ

దగునె ? సిద్ధచేతఁ దప్పఁజనువ.

278

ఉ. నావినియేకపాదముని నాధుఁడుదబ్బిశువున్ శపించెదా
వావిరిసీప్రసీత్రుటికి వక్రముఁ బల్కితిఁగానయప్తవ-
క్రావహదేహమందుమని యమ్మని భార్యనిబోధనేగె నం
భావనగ విదేహాతి పాలికిరోయికిఁదత్ప్రసూతికన్. 279

ఆ. వె. అట్టులేకపాదుఁ డరిగివిడేహ భూ
పాటుపాలవక్షణ పట్టయిన
వందితో వివాద విశలేనోటమిఁ జెంది
రజ్జువెడలిసిలిచె లజ్జనచట.

280

వ. అంత సచ్చట సప్తాశక్తిఁ గడయించి మాతలుం
డగు నద్దాలకనొద్ద సతనీతనయందైన శ్వేతకేతువుఁ గలసి
వేదవేదాగవిద్యలుఁ గజయించు నొక నాంక నుద్దాలకు నూరు
వెక్కియిన్ని జూచి శ్వేతకేతుండు మాయజ్యాయంకంబు డిగ్గు
మని కోపంబునదోసిన నేడ్పుచు దల్లివలనఁ దనతండ్రితెఱిం
గఱింగి శ్వేతకేతుఁసపేతుడై జాతిరాజుకడకేగి యాచనప్రార్థనకు
సహకంబులగు నుత్తరములిచ్చి మెచ్చతోడనే వందినిబడసి
తండ్రిందోడ్కొని యాశ్రమంబునకుఁ బెచ్చనెచ్చి మరియు. 281

క. రాజేంద్ర! యిందుల భర

ద్యాజుడు రాభ్యుదయమనెను వాఁలుతపముల్

తేజమునఁజేయుచునునుతి

నూజలఁగాంచిరి జగద్విసుతులగువారిక.

282

అందురై భ్యుదయకు శుశ్రాధ్యయనవిశిష్ట

లై నయర్థావసూడనఁటరావ

నుండనఁతనయులు సాబగారవిద్యజ్ఞ

నై కపూజ్యుల గుటవ్యాకులతను

జూపోపకనుగుంది సారిదిభరద్వాజ

నుతుఁడు నవకీతుఁడతిమహాగ్ర

తపమునానాశాస్త్రతతిఁజెందునాథచే

జేయఁగనచటికి జిమ్మఁడెలమి

అ. వె. వచ్చివానిజూచి వరమిత్తునడుగుము
 నుడుగుముఱకతపము నుడుగుమనుచు
 చదువకయును నాకుసర్వ వేదంబులు
 నలయుననియె నయ్యవక్రితుండు.

283

క. అన విని యిందుండిట్లను
 ననఘా! గురుసేవలేక యబ్బునెవిద్యల్
 పనిలేనిపనికి బూనితి
 వనయముదపమేల చదువుమనిచననతడున్.

284

ఉ. మానకనిట్టలంబగు సమాధినవక్రితుండగ్నిపంచక
 స్థానమునందునిల్చితగ సల్పంగగ్రమ్మర వజ్ర వృద్ధుడై
 వానిసమీపజాహ్నుని వై శమయొక్కొక ముష్టిమాత్రముం
 గా నినుకం దదోగతిగట్టగజూచి యవక్రితుండున్.

285

గ. జరకుడవుగంగయిదిసీకుఁ జనునేకట్ట
 యెఱుకమాలితివనవాని కిందుండినియె
 నేనునినుబోటివాడనై యెఱుకమాలి
 మించినేతువునకు విచారించినాడ.

286

క. అనివానిమనముబెట్టిం
 పనుజాలకకోర్కినిచ్చి మఘవుండును జ
 య్యనఁజనియె నవక్రితుండును
 తనయాశ్రమవాటికరిగె దద్దయునెమ్మిన్.

287

చ. వరముననర్వశాస్త్రములు వచ్చుటజేసియవక్రితుండును
 ధ్వజగతిహానిపుంగవులతోడ వివాదమొనర్చిగెల్పుచున్

గరముముదంబుపెంపునొకానొక నాడలరై భ్యయాశ్రమాం
తరమటుజొచ్చి కృష్ణయనుదాని పరావసుభార్యజూదియున్.

క. మదనానలవిహ్వలుడై

మదిమునదనహృదయ మానుమధ్యమతెలుపన్

బొదలియది శాపభయమున

మదినప్పటికిచ్చగించు మమతంబోలెన్.

289

ఉ. మానినివానికిన్మొఱగి మామకుండద్విధ మెల్లఁజెప్పినన్

బూనినరోషమొప్పజటఁ బుచ్చిరయంబున రై భృడెంతయున్

దానవినొక్కతెన్మరియుదానపు నొక్కనివేస్తజించినన్

దానవరై భృకోడలి విధంబునవచ్చెను వానిపాలికిన్.

290

ప. ఇట్లువచ్చి యవక్రీతుచేతి కుండికం గొని భగ్నంబుఁ

జేసికొండగతంబున నవ్వుతపోబలుండయ్యె వెండియుశూలహస్తాడై

దానవుండతనిఁ జగవనమకట్టిన పఱచియచక్రీతుండెందుల దరిగా

నక నిజజనకు హోమగుండంబు బ్రవేశించిన నసురయు బోసిక

వెలికిఁదిగిచి శూలంబున గండడంగించి రై భృపాలికరిగి యతని

యనుమతిని దానవినభార్యగాఁ గొని యధేచ్ఛగజనియె నంత

భరద్వాజంఘ వనంబుననుంకివచ్చి తనకగ్ని హోత్రంబులు ప్ర

సన్నములుగాక చెదరుటయు కొడుకుచందంబు గృహరక్షకు

డైన శూద్రువలనఁదెలిసి బహువిధంబులఁ బ్రలాపించి పుత్ర

శోకంబు సహింపనేరక కొడుకుమేలితోడన చితిఁబ్రవేశించి మృ

తుండయ్యె నయ్యెడ.

291

సీ. అంతబృహద్యముండమరాజు సత్రయా

గముఁజేయ రై భృనికొమరులైన

యనఘుల సర్వావనును బరావనునుఋ
 త్వజిలుగాఁగొని యజ్ఞవిధియొనర్పు
 చుండునెడ బరావనుండొకనాఁడు ని
 జాశ్రంబునకేగ నడవివేగు
 బోకి బోవుచునున్న వేళువరై భృంగు
 నెదురువచ్చినఁగని బెదరుమనము

గీ. తోడ మెకమని తండ్రీనిఁ దునిమితెలియ
 జూచిశోకించితమ్మునిఁ జూడవచ్చి
 తప్పిధంబెఱిగించి యధ్వజముకండ
 పీపుగడపఁగలేవని యిట్లులికె

292

క. నాపాపముఁగొని వ్రతములు
 జేపట్టుము క్రతువునేను చేయింపంగా
 నోవుదు ననవుడు నట్లన
 పాపముఁగొని యతిడు పుణ్యపరతంబరగెన్.

293

వ. ఇటులన్నయదియగు బ్రహ్మహత్యా పాతకంబు
 వహించి యనేక తపోసుష్ఠానంబు లొనరించి యర్వావనుండుఁ
 దద్వాపవిముక్తుండై తండ్రికిఁ బరలోకవిధులొనర్చి పవిత్రుండై
 మగిడి పరావసుపాలికేతెంచిన వానింజూచి వీడుబ్రహ్మహంత
 జన్మంబునఁ గుమ్మరనర్థుండుగాఁడని రాజునకు వెడఁద్రొచ్చించిన
 యర్వావనుండిట్లనియె.

294

ఆ. వె. అటఁబరావసుని సమగ్రపాపంబేను
 బూనితోలఁగఁజేయఁ బోతిఁగొని

యేనుబ్రహ్మాంతః గావసితక్మిన
వానిమాటకమరవరులు మెచ్చి.

295

క. వరములువేడుము నావును
పరఁగభరద్వాజ రై భ్యభరద్వాజల్
కరమొప్పుచు బ్రదుకనుసో
దరునకు నీసడియుగలుగఁ దగవేమటయున్.

296

క. వారట్లాసఁగిన మృతులగు
వారటుచనుడెచిరా నవక్రీతుఁడుసాం
పారఁగ నమరులఁ గని యీ
గౌరవగుణమమరనేమి గతమనిపల్కెన్

297

క. నావినివారలు బలికిరి
నీవుతపశ్శక్తి జేసినేర్పితిగానన్
నీవిద్యబాదసిరై భ్యుని
చేవినిహతి నొందనీకు సిద్ధించెఁజూచి.

వ. అనిచెప్పి నిలింపులుచనిరి రై భ్యభరద్వాజలు సుత
సమేతులై నిజాశ్రమంబుల కరిగి సుఖంబుంకిరనిచెప్పి యచ్చటికిఁ
గైలాసనగంబు వట్చుతయోజనంబుల దూరంబుగలదందుఁ గుబే
రుండుండునని రోమశుండు బలికిన ధర్మజుండుసంతసించి దుర్గమ
మార్గంబుల నరదంబులు రానోపవని యిందనేనాది భృత్యుల
తోడ నిషాదతియగు నుబాహుపురంబున రథంబులునిలిపి పాంచా
లీ సహితంబుగా బాండవులు ధౌమ్య రోమశుల ముందరనిడికొని
గంధమాద నాభిముఖులై చనుచుండ సతిఘోరంబగు సమీరంబు
తోవృష్టిగురిసిన ముహూర్త మాత్రంబతి దుస్తరంబగు సవన్ధజె

ది యనంతరంబ విషమ స్థలంబుల నడుగిడనేరక కాటియఁబడియె
డు ద్రోపదింజూచి యుధిష్ఠిరాను మతంబున ననిలతనయుండు ఘ
టోత్కజుఁడలంచినవాఁడు నపరివారుండై చనుదెంచి బ్రహ్మాంబ
గు బదిరికావనంబుఁజేరి రాక్షస స్కంధా వతీర్ణులై యందు 299

సీ. అతులతత్త్వజ్ఞ మహర్షి సంసేవ్యమా
నాంతికుల్ తన్మృనిస్సాన్వితచరులు
నై సర నారాయణాఖ్యులఁబెంపొందు
వారిఁగఁజించి దుర్వారభక్తి
ననిశమేకతమ శంతరంగముచేత
సంస్పృశించుచు బాహ్య సరణిఁదగిన
యష్టాంగములచేత నపుడురెండవదియై
యలరెడు క్షమసోఁకననఘుండైన

అ. వే. ధగ్ధనూతిసాగి తగమ్రొక్కెరోమాంఠ
కలితమైన మేనఁగలుషమొరయ
నచటనాఱుదినములధివసించిరిమాని
గణమువలనఁబుణ్యకథలువినుచు.

300

శ. సరనారాయణదర్శన
పరులై బదరీవనంబు భావించియుండ
త్తరుసరణి విశ్రమించియు
సరవరులధ్వ శ్రమంబునంబాసిరొగిన్.

301

అ. వె. సావనంబగు నావనభాగమునని
వాసమొనరించియపుడు వివాహధుఃఖ

మెడలనయ్యెడ నొక్కనాడేకతంబు
ద్రోసిదీభిమ. లొక్కచోఁ దనరునంత

302

సీ. వరవధూవత్సలత్వ వ్యాజలలితాగ్ర
తలగంధసహమ్మదు దాపితంబు
గహసవర్ణటన సంగతభేదభరనుత్తి
శాలినై సర్గ సౌష్ఠవంబు
విలతభ్రమాను ఝాంకృతమిళిదానుప్ర
సిద్ధదృష్టానససేచనంబు
వనవాటికానుమ వ్రజసారభాతీత
తరపరిమళసముద్భాసితంబు

303

గీ. నై నసాగంధి కాబ్జంబు నమరగాంచి
నబ్బుకంబునఁ గొనిదుసదాత్మజాత
జాతకుతుకప్రహర్షసమేతధూత
చేతమునవాతనుతు నంటిచేరిపలికె

304

క. ఈగతిఁబువ్వలుదనకు న
దాగతినుతుండరసితే సదాగతియగునం
చాగతిఁబల్కిన నతిగతి
నాగతిగాఁచనియెమారు తాత్మజుడంత

305

వ. ఇట్లు వాయువశంబునంబడిన కనకసాగంధికంబునంద
భిలపించు ద్రోసిదివనోదధం బీడేగ్న భీమండు పుష్పంబువచ్చిన
చాయనుత్తరాభిమఖండై సరభసంబుగా గిరిసదిదరణ్యంబులుగ
డచి గంధమాదన శిఖరిలంఘించి చనుచున్న సమయంబున. 306

శా. లంకాపట్టణదాహకత్వమునఁ గీలాజాలసంతాప సా
తంకుండై తెలివిన్ వహించి నిజనిద్రాముద్రతన్నూర్తికి
సంకేతించెను గుంభకర్ణుడను నోజన్ నేత్రముల్ మూసి ని
శ్శృంఖలాస్వాపమునం జెలంగు కపిరాజశ్రేష్ఠుఁగాంచెన్ వనిన్.

వ. భీమనేనుండు మేఘగంభీరగర్జనాదంబుగా నశ్శోతి
కిటనియె. 308

చ. తెరువరికట్టి నిద్రఁగనేదేయివినీతమతీ!యెవండవి
త్రైఱుగుననేగనన్లన వె ? తీరిదియే!యిక్క సైపలెమ్ము పా
మ్మురకహిడింబనంహరు భుజోగ్రగదన్ వెసనేత్రమూఢ ని
న్నరవరజేయునిష్పడుమహాచిత్రమానరవంబు వేల్చిన్. 309

గీ. ఇట్లుభీముండుబలుకు నహితములకును
గదిచితనతోకమాత్రంబుఁ గదలఁజేసి
యతులకోపారుణాక్షుడౌ నతనితోడ
ననియెస్వాపారుణాక్షుడౌ హరివిభుండు. 310

సీ. ముసలివాడనుగాన మసలేదనిద్రాతు
రుండనై యిచ్చటనుండి నేను
బాడ్యంబుచేలేవఁ జాలనంగంబులు
బలుపుదప్పటనర్భ్యపాద్యమొనఁగ
బాసితిజాతిస్వభావ రీతినివన
పద్ధతినడ్డమై పండినాడఁ
గావుననేమంబు గలెనునీకు న
న్నొండనకేగుమయోయిశూర

గీ. నీవునాతోకతుది నట్టివోళిన వెడల

నీడ్చిపుచ్చిరయంబును నేగియిష్ట

సిద్ధిగాంచుమటంచును జిచ్చచిన్న

పంబుగాజెప్పబవమాను నట్టియంత.

311

చ. పరిసరశోభుభత్కటి నిబద్ధలనద్దృఢవల్కలుండునై

కరములవాలమించుకయుగాని కదల్చుగనేడయ్యె నా

హరివరపుచ్చ సుస్థితమహ త్త్వముచే నిజమాససాయిజు

బురిగొనియాడగానిలిచియొయ్యనబొండవసింహుడయ్యెడక.

క. పీనయముసిగ్గును పిన్నయ

మునుముప్పిరి బెరగగేశమ ఖునినిగనినీ

వనఘా ! వెసవాసవలో

కనివాసులలోన సువొకండవుగావే.

313

. వినికపి కుంజరుడంతం

జనకు ప్రభంజనునకేసు సంజాతుండక

జనకనుతేశమనోరం

జనకరలేఖార్థ వాహచాతుర్యుండక.

314

వ. అనిచెప్పిన వృకోదరుండుసంతృప్త చిత్తుడై సబ
హుమానంబుగా నతని పలుకాలకించి

315

ఉ. మిక్కిలిదొంగలింపుచు సమీరకుమారుడు వానికిట్లునుక

నిక్కునమాంజనేయుడవు నీవగుదేనికడుగుమచ్చడ

య్యక్కజమైనతోయనిధి నల్పవర క్రియదాటజాలగా

వెక్కనమా భవత్తనవు వేగమునానగనాచు దృష్టికే 316

క. నావిని విలాసవిక్రీయ

నావనచరుఁడోలమున నిజాంగముఁబెంపక

భూవరుతెరువునుపాటిదే

వాపళి తెరువును నిరోధమయ్యెఁబెలుచక.

317

వ. ఇట్లుమేనుజెంచిన

318

శా. మైనాకంబను సందియంబున గరుల్ మట్టానఁగట్టాప్పనా

మైనాకంబదరంటి యున్నఁగనివేమారున్ భయభ్రాంతుడై

మైనాకింపముబుట్టికన్న మ కళింపంగీశుబోధంబుని

మైనాకేశసుతాగ్రజుండుముదితుండు హస్తముల్ మోడ్చెదాన్

గీ. అంతసందందసంతస మతిశయిల్లఁ

బెరుగునవయవముల బెంపుపిచ్చటిల్లఁ

భ్రాతృవృద్ధివిడంబంబు వవనపుత్రఁ

డల్లనల్లశౌంతిగా ననవుపఱచి

320

వ. సవినయంబుగా నతనికిట్లనివిన్నవించె.

321

క. చిరకాలప్రార్థనచే

సరణింగనుపడిన నీదుసందర్శనమో

హరివర ! యిపుడీవిస్మయ

శరణధిగడువంగ నాకు శక్యంబగునే!

322

క. రామునకుననుజుకంటె

బ్రేమమునీయందటంచు బెట్టితిమితిలో

యామినిచరహరణోత్సవ

మామహితునికంటె నీకునధికముకలెనక

323

ఉ. సై రణసేయుమయ్యవినసై శరణాని మదీయవాళ్యదు
 ర్వాతరాపరాధమని వాయుజుడతని పాదపద్మమల్
 వారకసేవీక హరియు వై శమతమ్ముని గ్రుచ్చియెత్తి చె
 న్నారశిరంబు మూర్ఖుని స్రహర్షమునంబలికె నయస్థితె

క. తమ్ముడ నీవతిబలుడవు

సుమీసీకెద్ది కడిదిజూడగనదినా

కిమ్ముఁజెప్పుము జేసెద

నెమ్మనమున నీదుకోర్కిని డారంగె.

325

వ. అనిపలికినఁ గనకకన్హర సంగ్రహంబున సాహసకృ
 త్యంబుదలంప లగ్గుతెఱంగున సంగ్రహింపుమని వెండియు యు
 గప్రవర్తనంబులు నీతియు నతఁడడిగిన ప్రశ్నలకు నుత్తరంబు
 లిచ్చి వీడ్కొని యంతర్హితుండయ్యెనంత భీముండును దద్వి
 యోగంబున కొక్కింతతడవు చింతించి యంతనంత నుత్సాహ
 పంతుండై కదిలె దత్సమయంబున

326

క. మునుగన్న వాసలేశ్వరు

ననువున నాగంధమాద నాచలశృంగం

బనిలతనూజుడు జనిచని

కనుగొనె దృక్పథవిలాసకరమగు దానికె.

327

ఉ. ఆతతశృంగ పార్శ్వమున నయ్యలకానగరేశకాంత కాం

తాతలకాల కాంతకలిత ప్రసవాగతవాతవాసనా

స్థితమునై యుదీచికి విచిత్రమణీరమణీయ దర్పణీ

భూతమునై తనర్పు నొక పుష్పనరోపరమొప్పు జూచియు

క. యక్షాధిప యశముంబలె

లక్షితదేహముల యంచలకులముదన్ను

వీక్షించివెఱచి పరవగ

కక్షమునం గద యమ్మి కొరవ్రడతన్.

329

క. డిగ్గియకు డిగ్గికమలము

లగ్గలమునఁదెంపబూను నవసరముననే

డగ్గరిమధురోక్తి న

మృగ్గతి దద్రుక్షయక్షులనిరాతనికి

330

క. ఓయయ్యాయ్దియలకా

నాయకుని సరోవరంబు నాధుననుజ్ఞ

గోయగనిత్తుము దక్కిన

నీయెడఁబొందమ్మివెలయ నీయమునీకున్.

331

వ. అనిన భిమసేనుండు వారలకిట్లనియె.

చ. అడవినిఁ గొండకాలువను నద్భుతవృత్తినిఃకుట్టినట్టియీ

మడుగునకొక్కయేలికయె మానుగదీనిఁజెట్టిపెంచెనే

యడిగికోసం గుబేరునిఁ దదాజ్ఞకు నాకిదిమేలుమేలు నే

నడుగుదునే పరాక్రమశమగ్రుడక్షత్రియ వంశజుండనై 332

గీ. క్షత్రియులు బాహుబలమునఁ గడిదిరివుల

నొడిచివీత్తములార్జించి యడుగువారి

కిడుట గుడుచుట నుచితమానింతెకాక

బేలనే? నే గుబేరు గిబేరునడుగ?

333

క. మీరిటువచ్చినాచే

గారియబడుటెంతకాక గడవంగలరే

పాడుపాడుడనుచుఁ దా

మీరియుఁబుయిలోట దక్కిమిన్నవేగన్

334

గీ. అజఁడు సంపుల్లహల్లకతశలు గొనెను

సాహసంబున కయ్యక్షనమితిచేర్చి

యార్చిత్రాత్మికరేఖ బునతిశయిల్లు

బెట్టిమాట్టియుఁ గరుచునట్టిగట్టి

335

ప. ఇట్టి సాహసంబున సమర్థుడ వీనెన్వడవు భవవీ
యంబగు నాయపు మాచునియ్యెడ నాయోధుండుఁడగు గడంగి
నాడవని నిరంతరంబుగా నంతటఁ గలయనిరోధిపునుఁ బ్రవర్ధ
మాన రోషకషాయితాహుతిలోచన ప్రతిబింబంబులు దత్సరసికిఁ
బునస్సాగంధికాంతిర్వత్సత్వ సంపదసంపాదించు నక్షరుయక్షవరులకు
సమీరకుమారుండు రయంబున నెప్పి సేమానాదంబునర్పితకాల
పోషితంబై నగదాదండంబునకుఁ బారణయొనర్చినానమయంబున

క. కొందఱుచుమాడెను మరీ

గొందఱవర్మములుజించెఁ గొందఱద్యుంచె

జిందరవందరగా నొక

కొందఱు గావించె బరవగొందఱజేసెన్.

337

ప. ఇట్లు మణిమంతుండు లోనగుయత్సులంజంపిన 338

చ. నెరినటసోకుతండముల నెత్తురుటరెలు గట్టునెల్లడలన్

దెరిపియుగాని కాలువలునిండి రయంబునడిగ్గబారుచో

వెరగుచవేల్పుముద్దియలు విన్నననుండియు జేగురంచున
త్తఱిగరిపారిజాతములు దద్దయుజాతురు నిండు వేడ్కలక

గీ. అంతనక్కొండతుదనుండు నంబుజములఁ
గొని తదీయేచ్చమరలించి కుంతికొడుకు
కొంతనడియందుఁ గీడించి సంతనమ్ము
బూనియొకసానుసీమ నాసీనుడయ్యె 340

వ. తత్సమయంబునఁ గుబేరుండు రణపరాజ్ఞుభాస్త్రియ
భృత్యగణంబువలనఁ దద్వృత్తాంతంబెరింగి భీమభీమపరాక్రమం
బున కభిషతుండై పాంచాలి కిష్టంబగుంగాకని మిన్నకుండై
నిచ్చటద్రోవదచే మారుతిజనుటెరింగి రాక్షసస్కంధంబు లధివసించి
యుధిష్ఠిరాదులచ్చటకేతెంచి వ్యకోదరుంగాంచి యతనివలన
సంతుష్టులై యట్టిసాహసంబు లగ్గురాదని ధర్మజుండు దమ్మునకు
హితోపదేశంబుజేసి పదంపడి పృష్ఠదశ్వసుతుండు పార్వతికివై
దూర్యనాథకనక నాళికంబులొసంగిన 341

గీ. ధార్తరాష్ట్రాకులిత మలితతివిభాను
రంబుమరినోర్చి చయమేదురంబునైన
కొలఁకుఁబోని యొయారంపు కొప్పనందు
దాల్చెద్రాపదివేడ్కఁ బొందమ్మివిరులు 342

వ. వెండియు బాండవులు కుబేరోద్వాసంబున రోమశ
సహితులై విహరించుచుఁ నద్వినపాలకా దేశంబున నచ్చటనుం
డనొల్లక నొండెడ నివసించిరాక్షసబలంబుతోడ ఘటోత్కచుం
బోవంబంచిత జటాసురుండను దనుజుండు భూసురవేష భాసు
రుండై వారలసేవింపుచునుండ నొక్కనాఁడు. 343

సన్నయభట్టు పద్యము.

గీ. మృగవిరోధిబలుఁడు మృగయావినోదార్థ
మడవి కనిలతనయుఁడరిగినట్టి
యవసరమున నజ్జటాసురుఁడాసురా
కారవికృతరూపకంబుఁ దాల్చి.

344

వ. పక్షశాలబ్రవేశించి ద్రావదీపకుల సహితంబుగా యుధి
ష్టిరుదదాముధంబులఁగూడ నెత్తికొని యపదిశాభిముఖుఁడై
పలుచు నెడ.

345

చ. చటులఘటోత్కచాంస నివసన్వేలనద్భుతిచేగతాగత
స్ఫుటపటిమాతిశాయి యచుపుత్రోకుండచ్చటనార్తమూర్తియై
కుటిలజటోత్కటాంసములఁ గ్రుచ్చురుచుఁబదమూనలేనిచో
నటనిపదత్రినాదములు నత్తరినేడ్చెననంగ ఘోషితెన్ 346

చ. పివినముఁజెందఁబూని నవివేకినట్టికడింది కొల్వొమం
టపమున ధర్మసూతికి జటాసు నిరోధముబుట్టదయ్యె నా
విపుల విశృంభమాణవన వీధిసాధిత శాత్రోవుండు నా
సపుడల ధర్మసూతికి జటాసు నిరోధము బుట్టెనెట్టవన్ 347

గీ. వానిమెడఁబట్టికై వ్రాలివచ్చుధర్మ
పుత్రుచేరక్కనునిగతి బానుగుపడియె
నయభయంబులుజూపుచు నకులుతమ్ముఁ
డిలనుబరచుచు ననిలజఁ బిలుచు నెడను.

348

పీ. కిడుదవ్వుగావీరె గాననసీమయం
దిపుడేలకొనిపోవ నిచటలిపి

చంపుదురయమునఁ జనుబుద్ధిచేబలె
 ధగ్మాత్మజాను రోధంబువలన
 నిడుగొండునావల నిడువశక్తుండయ్యు
 జంఘాజనంబరి జలుఁ జడఁ జు
 దశశేషిక్షీంచుతరి ద్రోవకడ్డమై
 యనిలజాడడసార ననునయతని

గీ. తోడబవరంబునేయఁగఁ దోడవరభున
 దప్పహృదయుండగుచు సంవలలమువలన
 గరవి కనిముస ధరికేకధరిణిపాల
 తనయులనుడఁ బిడుణ్ణ హంభఁ నెరిచ్చె.

349

క. జట్టఁ జటునింగరువలి
 పట్టియనొకకొంతప్రాద్దు బాహుబలమునకొ
 నెట్టవఁబెనిఁగియురాతం
 గొట్టెందచ్చిరమువిగులఁ గుంభినివైచెకొ.

350

గీ. పరవరలుగాఁగఁ దలవస్సియొరఁగినట్టి
 రక్కసునిపాటు దొడ్డభారమునఁబుడమి
 గతివనరునంగతిని నిజాంగములనెల్లఁ
 గుంచెననుమాడ్కి నొకపెద్దగుంటయయ్యె

351

క. అదనుజునిచావున
 మేదినినివ్కుంటకాప్తి మెరసెంగలయకొ
 మోదొన్నత్యముచేన
 త్యాదరమునద్రుపదనుతయు నవుడలరారె

352

స. మఱియుఁబొండ్లవలు సరనార యణ శ్రమంబునఁ
గొన్ని సనంబులుండి యట్టి నుండేగి యేకేంద్రియ్యునని తద్దర్శనో
త్సుకులై గంధమాదన తీర్థాచారంబులొనరింపుచు వృషపర్వు
నాశ్రమంబుజేరి యతసేవేబూజతులై బ్రాహ్మణులనెల్ల నందు
నిలిపి ధౌమ్యరోమశప్రభృతి కతివయజనంబులతోడ వృషప
రోవపిడివ్వు మార్గంబునంజని శ్వేతగిరిని మాల్యవన్నగంబును
జూచుచుఁ దదరణ్యంబున విహరింపుచు నొక్కనాఁడు శ్వేతకి
యను బుణ్యతిరింగిణివలనఁ బంచవర్ణ కాంచన కమలంబులు దమ
పురోభాగంబున బడినఁగని విస్మయంబుంది రంత నేకాంతంబున
శశికాంతశిలో పాఠంబుననున్న వృకోదరునిఁ గాంచి యాజ్ఞ సేవి
యిట్లనియె.

303

క. మునుపటి సౌగంధికముల

పెనుసౌబంగులకంటె నింత ప్రియమొప్పునె? యీ

వనజములసఘా! నాకుఁ

గొనితెచ్చెదవనుచు నచ్చికోనియెద నెదలోఁ.

304

క. అని యువ్విఘ్నూరిన సతిఁ

గని తెచ్చెద ననుచు నని జగత్ప్రాణుతుం

డొనరఁగఁ దద్గిరి శిఖర

మ్మునవై శ్రీవణుని నివాస భువి గని పెలుచుఁ.

305

సీ. బ్రహ్మాండభాండముల్ పగుల శంఖంబొత్త

యక్షసంఘము దాని కాగ్రహమున

బటతెంచి పవనజుపై వివిధాయుధ

సమితిసేయుచు నార్వః జదలు చెదరె

వెండియుఁ బొండవవీరుండు కోదండ
పాండిత్యపటిమ నేర్పఱుపఁదలఁచి
కాండసంహితులచే ఖండించె బరిసంధి
చయమును సమరై క జయముఁబూని

ఆ. వె. పరలె శోణితప్రవాహముల్ వీనుగ

పెంటలయ్యె భీమ భీమసమర
మపుడు చూచి బెగడె యక్షబృందము మణి
మంతు మరువుఁజేరు వంతుఁగూడి.

356

వ. ఇట్లు దన వెనుకఁజొచ్చిన సేననోడకుండని మణిమం
తుండు కాంతేయునకోహటించక శరా సారంబులం బరగించిన
సమీరకుమారుండును సరిమి యరి శరంబులు విరియ నిజ శిలీము
ఖంబులేయ వాఁడు వెండియు గదవై వఁ దునియలుజేసె. శూలం
బువై చిన నిర్మూలంబుఁజేసె నంత యక్షుండు సంతరితుంబున
కెగయుఁ బోసక గదా ఘాతంబున మృత్యుగతుంజెసె. నిట్లతఁడు
బడిన వాత కేవల బలంబు వెఱచి పఱచె నిట భీముండు చనుట
కృష్ణచే నజాతశత్రుఁడై డెఱింగి ధౌర్యదులతోడ గిరి శిఖరం
బెక్కి కుబేరనగర సవిధ సమిధరణిఁ జరించు తమ్ముని డాయవచ్చు
నెడ సలకేశ్వరుండును దనవారిచేతఁ తద్వృత్తాంతంబువిని యచ్చె
రువడిఁ యచ్చటికి వచ్చిన నతనికి ధర్మజుండెమరుచని మౌక్తికానఁ
బ్రీతుండె యిట్లనియె.

357

చ. అసఘ! భవత్సహోదరుడహంకృతిమత్ప్రియమిత్రుఁబాత్రునిన్
ఘనుమణిమంతునిం దునుమఁగన్నకతంబున లజ్జనొంద నీ
కునువలదొక్కశాసగతి గూడెనమిద్ధత గుహ్యకాళిక్
వినుమిదివి స్తరింతు మునుషేల్పులు సత్రమునేయునయ్యెడన్.

సీ. అచటికినేను నీయతబలంబుతోఁ
 బుష్పకంబెక్కి నభోవిహార
 ముసఁజనునెడ ముని ముఖ్యుడగన్తుఁడు
 యమునా తటంబున విమల తపము
 నెఱుపఁగమణిమంత్రుఁ డెఱుగక తనిపై
 నుమియఁగోపించి యిట్లుక శాప
 మిచ్చె నీయత్తులు జచ్చిరి తద్గతం
 బున భీముచేఁ జింతఁబూనవలవ

గీ. దైన దేశము కాలము వార్జవంబు
 దలఁపకొనువంటి చెద్దురులు నలుపఁగునె ?
 యనుచు నుచితముగఱపి నాయుచరాళి
 యరయనిలుపుఁడుపార్షి సేనాశ్రమమున.

359

కి. మహానీయుడర్జునుండును
 విహితగతికవచ్చుననుచు వినిపించిమహా
 మహానుజు గుఱేరుండునన న
 గ్గహనమున వారకొంతకాలము జరుపన్.

360

ఉ. పాండవసింహుఁడుజ్వల విభ్రాననులేఖుఁడు ఘలుముండు మా
 రాండవజై శదివ్యగధరాజమునెక్కియు మాతలిప్రియు
 ప్తుండయివచ్చి ధర్మజునకుందగమారుత సూతికి సమా
 ద్తుండయిమొక్కి యక్కునచుదోడనెత్తమ్ములఁజేర్చినమ్మిశోన్

వ మతియు సముచిత సమభివాదనంబులులోనగు నన్వ
 ప్రకారంబుల నందఱిందనిపి మాతలిప్రేక్షించి పరమానందభరి

తుండగు ధర్మజనకఁ దనపోయివచ్చుట నవి స్తరంబుగా నెఱింగించి తదనుమతంబున దివ్యాస్త్రప్రయోగోపసంహారంబులు సూపు నెడ నాఁదుండువారింబిచనియె నంతనింద్రుండువచ్చి విహితగతి నాదరించి క్రమ్మరె రోమశుండును ధర్మానుశాసంబుఁజేసి దివంబు నకేఁగె నంతఁ గాంతేయులుఁ దొంటిక్రమంబున ఘటోత్కచ సేనాసమన్వితౌలై వృషపర్వునివాసంబుఁజూచుచు బదరీవనం బతి క్రమించి సుబాహువురంబుఁజేరి నిజపరిజనంబులఁగూడికొని రక్కసులఁబోవంబంది రథంబునెక్కి హిమవత్పర్వతంబునకువచ్చి సుఖంబుననున్న నొక్కనాఁడు.

362

సీ. మృగయావినోదార్థ ముగ భీమఁడడవికిఁ

జనిక్రమ్మఱంగఁదల్సమయమందు

ఘనహిమవన్నగ వనవన్నగమువాని

పట్టిమేనునఁ దోకజుట్టియున్న

జడువున నప్పట్టునడలించుకొనలేక

నెట్టనచింతచేనిలుచునంత

నిటధర్మజుఁడుతమ్ముడేగుటయునుదన

కగుదుర్నిమిత్తంబులరసివాని

గీ. పోవుజాడనుబఱ తెంచి భూరిసైంహి

కేయసంగ్రస్తవిధుబింబ మోయనంగ

సున్నమారుతసుతుగాంచివిన్నబోయి

చేరఁజనిధర్మజుఁడువత్కెచిలువఱేని.

363

ఉ. ఏనుయుధిష్ఠిరుండ వినుమీతఁడుమత్సహజన్ముడిప్పడే

కాననసీమవీనిఁదిసక విడుమాకలి దీరనీకు నెం

తేనిమ్మగాలి మాంసములునిచ్చెద నావుడగట్టుచిల్వయా
మానవభర్తకిట్లనియె మందపుటెల్లు జెలంగనియ్యెడన్. 364

న. మదీయప్రశ్నంబులకుఁ దగును త్రరంబిచ్చితేని యితని
విడుతువినుము. 365

క. మనుజేశ! యేగుణంబులఁ
దనరిన బ్రాహ్మణుడసంగఁ దగునాతనికిన్
గనఁదగినవస్తువెయ్యది
వినిపింపుము నావుడవని విభుఁడిట్లనియెన్. 366

గీ. సత్యశౌచదయాశీల శాంతిదాన
సంతపంబులుగలవాఁడు జనునుబ్రాహ్మ
ణుండు సుఖదుఃఖమోహత నుండకునికి
సతనికగువేద్యవస్తు వాడ్రఖిలబుధులు. 367

క. వినుమీగుణములు శూద్రున
కుసుగల్గినయేసి వాఁడునున్ బ్రాహ్మణుఁ డె
దునుజూడ సహింసమొలఁగు
సనిపల్కు దురార్యముఖ్యులహితులనాధా! 368

క. అనిచెప్పిమరియు నప్ప
మొసరించిన ప్రశ్నలకు సదుత్తరములు ని
చ్చినమెచ్చి భీమువిడిచియు
ఘనదివ్యుండగుచునతనిఁ గనియిట్లనియెన్. 369

క. ధరణీశ! సహజమండను భూ
వరుండనునేవి ప్రశాపవశమున నిట్లె

కరమిప్పుడు నీచేతం

బరిముకుడనె తినని దివంబునకరిగెన్.

370

ఉ. అచ్చెరువందిధర్మసుతుడయ్యెడ భీమునిదోడికొంచుఁదా
 కచ్చిజాశ్రమస్థలిని వాసపుభాతిని దమ్ములిష్టులున్
 మచ్చిగొల్వనుండునెడ మానితమైఘనమై లసత్సిస్థితన్
 వచ్చెనుబ్రావృడాగమ సువాసరముల్ పథికాసురంబులై. 371.

క. తరణిఖరకీరణవిదళ

ద్ధణితరణీ మణిప్రీతాపముఁ బావన్

సురపతి దయ నావాసలు

గరమత్తరిగిరి సెనిరులు గనియుఘనాప్తిన్.

372

వ. తదనంతరంబ.

373

నీ. సంపుల్లకహార మండపరిభ్రమ
 చ్చటులమిళిందాఘ ర్ఘాంకృతంబు
 విషమచ్చదాచ్చాద వితథకర్పూరమి
 శద్గంధవహసముల్లాసితంబు
 విశదప్రభాసమన్విత శరమంజరీ
 స్థగితనదీదీప్త తటతలంబు
 ముకురాయమాణ సముజ్జ్వలద్దగగనవా
 టీనటచ్చంద్ర పాండిమకరంబు

గీ. నిర్మలాంబుప్రపూరిత నిఖిలకమల
 జాగ్రిదురుతరదీర్ఘ కా చక్రవర్తి
 చారుకాదంబ కూజతాంచదీప్తిదంబ
 మగుచునొప్పా రెనిలశరదాగమంబు.

374

క. కురువరులు నట్టియుతువును

మరుభూమింగడపిమగుడి మసలక ధరణీ

సురయుతులై కామ్యకవని

కరగినుఖావాప్తినుండ నటనొకయెడలన్.

375

ఉ. సురమూర్తికృష్ణుడు శుభస్థితి నప్పుడువచ్చెనత్య భా
మాసహితంబుగా గరుడమంత కేతుశతాంగసంస్థితం
డైనముదగ్రతంజనుఘనాభ్యుదయ ప్రధితప్రపంచమ
ట్లాసమయంబునన్ మగుడెనంచు శిఖండుట తాండవింపగన్

క. చనుదెంచిన హరికెదురుగ

ననుజన్ములు ధౌమ్యుడాదియగు వివులతోఁ

జనిధర్మజుఁ డుచితస్థితిఁ

గొనితెచ్చినుఖాప్తినుంచి కుశలమువేడెన్

377

గీ. వారిసేమంబువేర్వేర శౌరియడిగె

కుశలమనియొండొరులుబల్కఁ గురుకులావ

తంనుడగు ధర్మసుతుమోముదమ్మియందుఁ

జూడ్కినిగుడింది పార్థనిజూచిపలికె

378

క. మీపుణ్యమేమిజెప్పుదు

నీపుణ్యుండీశ ముఖదిగేశులచేఁ దా

నాపగిది దివ్యశరనం

దీపితుండై వచ్చె నిట్టిధీరుడుగలడే.

379

క. పరిపంథులనిర్జంపం

గరమభరంబేమి యింకఁగలదని వరుసన్

హరియూఱడఁ బల్కునెడఁ

పరమార్కంఁడేయమాని వచ్చెందానుక.

380

గీ. శౌరిధృజముఖ్యులౌ వారలెల్ల

నెదురుజనియతనికిఁ బూజలిచ్చివేడ్క

నర్హప్రీతాదికములిడ నలరిమాని

సేమమనిచెప్పి యందఱసేమమడిగె.

381

వ. అంత దేవకీనందనుండు బాండునందన హితార్థం
బుగాఁ బురాతనపుణ్య కథాశ్రవణంబొనరింపుడని మార్కంఁడేయు
నడిగిన తత్తణంబ నాగదుండేతెంచి వారిచేఁ బూజతుండై కృష్ణుం
డడిగినట్లసేయమని మునివరునుద్దేశించి చనియె.

382

పీ. హైహయసంభవుండగు కుమారుడువేట

నెపమునఁజని యొక్కవిపిసమునను

దనముందరను దూరమునఁ గృష్ణమృగచర్మ

ధారియైయుండెను తపసీజూచి

మొకమనియేసెనెమ్మినిడాసె మృతుండై న

మునిగాంచివగచి యంతనుబురంబు

నకుఁజని తనవారలకు నదిచెప్పిన

హైహయుల్ మునిశవంబచటఁబూచి.

గీ. చింతచేగుందుచును దమచెంతనున్న

దాత్యునాశ్రమమునకేగి తన్నునీంద్రుఁ

డిచ్చునుచితాతిథిక్రియల్ బుచ్చికోనక

నక్కుమారునిఁజూపి యిట్లనిరితెలియ.

383

గీ. వమ్మజేసితి మీతనివలననేము

పాతకులమయ్యయనుచు నేర్పఱపమాని

నవ్వితనక్రేవనొకముని నాథుఁజూపి

యీతఁడగునేమి వీనిచేహింసితుండు.

384

క. అనిపల్కినఁ గనియద్భుత

మునుఁబొందెడు వారికినియె మునిమావనసీ

మనుజరయురుజయు చావును

వినుడెటును లేవటంచు వినిపించితగఁ.

385

వ. ఇది మదీయప్రభావంబు మీకు పాపభయంబుతో
దరుగుండనిన హైహయులరిగిరని చెప్పి వెండియు తుత్రప్రభా
వంబుఁజెలియఁ చూర్కండేయుం డిట్లనియె.

386

చ. వినుధరణీశ! యత్రియనువిప్రుఁడుగానఁ దపంబుసేయఁ గా

జనగమకింపవాని సతినమ్మృతిఁబల్కెను గాసువీనముల్

తనయులకిచ్చిపోవు టుచితంబన నిర్ధనుడై నయాతఁ డ

ట్లనుమఱి నెంచిపోయెఁ బ్రకటస్థితివై న్య నృపాలుపాలికిఁ.

387

క. చనియింద్రుండపు చంద్రుఁడ

వనియతనినుతింప గౌతమాఖ్యుఁడు వి

గనితగునే యనుచితనుతు

లనినఁవారికి వివాదమయ్యెంబెలుచఁ.

388

గీ. అపుడుసభ్యులు వారలయధికవాద

మేర్పడననత్కుమారుఁడు దీర్పువాఁడ

టన్నఁజనియంతయునుదెల్ప నామహాత్ముఁ

డనియెగౌతముఁజూచి యాదనమువినఁగ.

389

ఉ. నిక్కముబల్కెనత్రి ధరణీస్థలిసర్వజనాళినెల్లఁ దాఁ
జక్కఁగఁబోచురాజు గడుసన్నతీకిందగు నాతఁడొద్యునం
దొక్కనిజాంశమయ్యెచినుమున్నతిబ్రాహ్మణులయ్యుధర్మమున్
వెక్కనమైననోడి మునువేగమనాంశములిచ్చిరెంతయున్.

గీ. బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకేక భావమనుచుఁ
జెలిపి వారి వివాదంబుఁ దీర్చినంత
వై న్యుఁడెఱిగి ముదంబున వసువునది
కొనఁగి మన్నించివుచ్చె మహాజ్ఞప్తముగ. 391

క. అంతట నత్రిమునీంద్రుఁడు
సంతతికాద్రవ్యమిచ్చి చనియె మహార
ణ్యంతంబున కని చెప్పెను
గొంతేయునితోడ మాని కరమరుదారన్. 392

వ. మఱియు మృకండు సుతుండు పాండుతనయునకు
సరస్వతిగీతయు నెఱింగించి వై వస్వతుచరిత్రం బిట్లనిచెప్పె. 393

సీ. వై వస్వతుండుదవోవతమునల్పుచు జలా
శయమునజలమాడు సమయమందు
నతనితోనొకమీన మనియెనయ్యాయెనుఁ
గడునల్పమీనంబుగానఁ జెలుచ
బలవత్తరంబులౌ జలచరంబులవల
ననుభయంబుగలుగు నన్నునెత్తి
కొనిపోయి రక్షింపుమనవుడట్లనిదాని
నొకనూతిలోపలనుంచి యరయు

ఆ. వె. చున్న భావిచాస యొడలికిఁ మ్ములే
కుంకునట్లు బెంగవెండియొక్క
మడుపునందు విడువఁదడయకనదినిండ
మీనఁదెచ్చి జలధిలోన బెట్టె.

394

వ. అప్పుడ మీనంబతనినుద్దేశించి నాకునుపకారంబుఁ
జేసితివి నీకుఁ ప్రత్యుపకారంబొనరించెద నింక ప్రళయసమయంబు
నకుఁ దడవులేదుగవున నీవొక్కనావఁగావించి సకలధాన్యవస్తు
సమృద్ధింబుజేసి మునిసహితుండవై యందుండిన నేను మహా
శృంగళోభితంబైన రూపంబున మేలునిచ్చెదననిచనియె వై వస్వ
తుండట్లనఁ బేరోడయమర్చికొని యేకార్థ వంబగు మహర్ణంబున
నధివసించి యమ్మీనుఁదలంచిన నదివచ్చి శృంగంబునరిజ్జవుద
విలిచికొని యనేకసహస్రవర్షంబులాయెడ యాడుచుగడపి
తత్ప్రళయంబుకడనదగిరి శృంగంబున దీర్ఘరజ్జవుబంధించ నియో
గించె నాటంగోలె నాశిఖరిశిఖరంబులు నొబంధనంబనంబరఁగె
మను సహితులై న మహర్షులకు మత్స్యరూపధయండై న నారాయ
ణుండు నిజస్వరూపం బెఱిగించి యంతర్హితుండయ్యె వై వస్వ
తుండు నధికతపఃంబుజేసి చరాచరభూతంబుల సృజించెననిచెప్పి
కల్పాంత ప్రకారంబును యగధర్మ కీర్తనంబును నెఱిగించిమరి
యు బ్రాహ్మణవభావశ్రవణ కుతూహలుండగు ధర్మజునకు ముని
పురాతనేతిహాసంబిట్లని చెప్పందొడంగె.

395

క. తగనాకేతాధీశ్వరుఁ

డగురాజుపరిక్షితుండు వార్షముతోడఁ

మృగయార్థమరియడవిని

మగువనొక తె నొకట నొంటిమసలఁగొఁగొంచె

396.

ఉ. అష్టసజాక్షిఁగాంచిభుడంగజవేదననొందిజాని నీ
 నెవ్వరిదానవే? తరుణియేకతమిందు జరించెదేల నా
 జవ్వనివానిఁజూచిమరుశాతశరంబుల నొచ్చిపల్కెనే
 నెవ్వరిదానఁగాఁదగుదునేర్పడఁగ న్ననురాజపుంగవా! 397

క. అనిసాభిప్రాయంబుగ
 జనపతితోఁ బల్కనతఁడు సమృత్తిన్దాక్ష
 వనితపుగాని యమన్న
 ట్లనియెన్ నృపచంద్రునితోడ నదియచితముగా. 398

వ. జలవిహారంబునకు నిన్నునిష్ఠంధింపకుందు వేని నరించె
 దసనినఁ బరీక్షితుండు నియ్యకొనిఁ దానింభార్యగా ని
 యిట్టోపభోగంబు లనుభవింపుచు నొక్కనాఁడు శరత్సమయంబున
 వనితాసహితండ్ల జలవిహారంబున కరిగి యక్కొమలినిఁ దీరం
 బుననుచి తక్కుటినఖలతోడ సలిలకేళిసల్పుచు దానింజూచి
 యిట్లనియె. 399

గీ. చెమటవోవమేయఁ గమలాక్షిగడిగి కొ
 వలదెయనుచుఁబలుక వెలదినగుచు
 కొలనజొచ్చిమునిగి గొబ్బునమాయంబు
 గాఁగనృపతిదానిఁ గానఁడయ్యె. 400

వ. అంతసయ్యంతిఁగానక మమఁగుజలంబువెడలఁ జెల్లిం
 చియుఁ ద్రవ్వించియు నెదులనిందుముఖ చొప్పదెలియక నం
 దుండు మాండుకంబులు మ్రింగెననుతలంపున నేండేని గలకప్పల
 జంప భృత్యులనియోగించిన భేకనాయకుండు మునివేషధారియై
 రాజుపాలికేతెంచి యిట్లనియె. 401

ఉ. నీకిదియర్హమే యొకఁడునేరములేకన్యపాల యీగతిన్
భేకము లక్షవధింప జనబృందములారడి బెట్టనాపుడున్
నాకులకాంతమింగె నివి నై జముఁజంపక మాననన్నదుః
ఖాకులచిత్తుండై స్మృవతికాతఁడు గ్రమ్మరఁబల్కెనిట్టులన్ 402

క. వినుమేనాయువుపేరం
దనరినమండుకాకపతినిఁ దుళాక్షీ నుశో
భనయనునానుతుబహున్యవు
లనయముదానికినిబేలై రి నరేంద్రా! 403

సీ. అనిదానిరప్పించి జనపతికోపించి
కూతునుద్దేశించి కోపగించి
సిలుగులఁబెట్టి తీవలబహున్యవులను
కావుననీనుతుల్ కపటవర్త
నాత్మకులయ్యెదరంచు శాపఁబిచ్చి
మండుకానధమాన్చి మకానిజనియె
సంతఁబరీక్షితుండత్తన్వేజేకొని
శలదలవలులనఁ జనెడునుతులఁ

గీ. గాంచి శలుసకుఁ బట్టంబుగట్టివనికి
జనినశలుఁడోజరాజ్యంబు ఘనతతోడఁ
జేయఁచునువేటవేడుకఁ జేసియడవి
మృకములనుజంపుచును నొకమృగమునేయ. 404

వ. అది శరంబెత్తుకొని పఱచినదాని సంటనరదంబుగడవనేరని
సారథినడలించినవాఁడు శలునిఁజూచి యివి వామదేవునశ్వంబులే
మొకంబుసంట రథంబీడ్వననివల్కు వానివలన మునితురంగంబుల

జవంబెఱింగి శలుండు వామదేవువాలికేతెంచి యతనిఁబ్రార్థించి
గుఱ్ఱంబులఁగొని చని న్మృగంబుఁజంపి నిజపురంబుఁ బ్రవేశించి
హయంబుల మునికొసంగక తనవశంబుఁజేసికొని యున్నంత. 405

క. రాజతనూజుఁడు చిటుతఁడు

వాజుఁడెండయ్యనని తపస్వియు శిష్యుల్

యోజించి యచటి కనిచిన

నాజగతీరమణుఁ డీముఁడయ్యెన్ హరులన్.

406

గీ. వామదేవుఁడు శిష్యునివలన నదియు

నెఱిగి శలుఁగాంచి హయముల నిమ్మనవుడు

రాజయోగ్యములై న గుఱ్ఱము లవిశువ

గొబ్బుననుజనుమన మాని గొడ్డగొడవ.

407

క. మునివరునిఁ జంపఁ గింకర

జరముం బొరికొల్పజూచి సంయమి యలుకన్

దన తనువున రక్కసులం

గని శలుఁ జంపించి చనియెఁ గరముయధేచ్చన్.

408

చ. శలుఁడపుడట్లుద్రుంగినఁ బ్రజాతతి బ్రోవను వానితమ్ముడొ

దలుఁడనువాఁడు సేయనెడఁ దాపసుడట్లనవచ్చి ధర్మపుం

దలఁచెపు నీవు సత్కృతివి తద్దయు మాతృభగళి నిమ్మకన్

దలుఁడునురోష మొప్పు యిదెతాపసురొమ్ము బగుల్తునేడనన్.

వ. వామదేవుండు నగుచు శలువతనూజుమరణంబు భేదిం

చు ననియె సంతలోన నంతఃపురంబున శిష్యుని హతుండైన

యర్థకుంజూచి హాహరవంబులునీయు జనంబులఁగని తద్దురా

తొంజంపుమనని శరంబరివోసి ధనుర్బాణస్తంభిత భుజుండై
 ముచ్చెరువడి వామదేవుని గీతించి తత్ప్రసాదంబున బుత్త్రకు
 బ్రాణంబులు నడసి తనకు బోరిన కీడునంబాసి యతని గుఱ్ఱం
 బుల నిచ్చి సుఖంబున నుండె ముని నిజాశ్రయంబునకు జనియె
 నని చెప్పిన.

410

క. నరపతి మునిపతికల్లన

కరములు ముగళించి యనఘ ! కలండే తలఁపె

ధరమీకంటెను వృద్ధుం

డరయగ నననతఁడు నృపతికనియెన్ బ్రీతిన్.

411

పీ. అనఘ ! యింద్రీయ్యుఁడను రాజు ధాత్రివై

ధృతిఁబుణ్యములుజేసి దివికి నరిగి

యందు ననేక సౌఖ్యములందుచును గొన్ని

వేలువత్సరములు వెడలునంత

సరిపొమ్మభువిని నీసన్న లేదనిసురల్

బలికిననరపతి యిలకువచ్చి

నాయన్నకడనిల్చి యోయయ్య! సుకృతినిం

ద్రద్యుమ్ను నెఱుంగుదే దన్ననుండు

అ. వె. నేనునెఱుంగనిననఁ దానునందోడ్కొని

శీతనగముఁ దఱియజేరియందు

ముసలియైన్ ఘూకమును వేడనదియుఁదా

నెఱుంగననియుమరియు నిట్లుబలికి.

412

వ. నాకంటె వృద్ధుండు నాళికజంఘుండను బకశ్రేష్ఠుం
 డెఱింగేనేని వింతగా దళితకరుగుడని నారాజు నానోడె

గౌళికంబును మోచికోని చని పేరుచెప్పి యుక్తోంగనడుగ నది
పెద్దపొద్దునుమా నంబుజేసి యేనెఱుంగనేర నిమ్మకాయనఁ జిరకాల
జీవియగు కమఠంబుగలదట యెఱుంగనోపునని పేర్కొని పిలిచినఁ
గూర్మంబువెడలె దానిట్లనయడిగె

413

క. చయ్యనఁ గన్నీరొలుకఁగ

నయ్యో నిన్నెఱుగనే మహాపుణ్యుడవీ

వయ్య కంటినిభాగ్యము

లొయ్యనఁజేకూడెననుచు నొగిగీర్తిచెక.

414

గీ. అపుడుదేవదూతలారాజు రమ్మని

దివ్యరథముఁజేరఁ దెచ్చుటయును

స్వపతిమమ్మతోంటి నెలవులనుంచిదా

జనియెనాకమునకు సమ్మదమున.

415

క. ఎందాక పుణ్యసాపము

లిందుకావినఁబడును నరునకెసఁగఁగదానుం

బొందునునాకము నరకము

సందియమొకయింతలేదు జగతీనాథా!

416

వ. అనిచెప్పిన విని యిట్వాకు వంశోద్భవుండగు కువల
యాశ్వునకుఁ ధుంధుమారుండను వీరెల్లుజెల్లె జెప్పమనిన యుధి
ష్ఠిరునకు మార్కండేయుం డిట్లనియె

417

చ. నరవరదుండునామమున నల్వగురక్కనుఁ డొక్కఁడుక్కునక
బరగునులోకమొక్కట నుపద్రవమెప్పుడు జేయుచున్న శ్రీ

హరిదన దేజమా కువలయాశ్వునకిచ్చిన నాతఁడుధర్తి
ధరణినిజొచ్చి నిద్రగనుడై తుని పై న్యముతోడముట్టియు.

క. భువివక్రలించి దనుజుని
బవరములోద్రుంచె నధికబాహుబలమునన్
రవికులునకపుడు పెంపున
నవిరళముగ ధుంధుమారుడని పేరొప్పెన్. 419

క. అనవినిధర్మజుడిట్లను
మునివర! పతిభక్తిగలుగు ముద్దియచందం
బునుదలిదండ్రులయెడలన్
వినయముగలనుతుని తెఱఁగు వినిపింపుదయన్. 420

క. సుతుఁడెట్టివాఁడు సదమల
సతియెట్టిది వారికెట్టి సద్గతినాకా
సతియీదగు ననపుడు న
మృతిమీఱఁ దవస్వీయము కుమారునకనియెన్. 421

వ. పున్నమనర కాత్రియదీతి పుత్రయనువిధంబున
బుత్రకబ్ధార్థంబును పతిరేవప్రతంయస్సాసా పతివ్రతాయను సర్థం
బున సతితెఱంగునుం దెలిసియున్నవాడవైన నీయడిగిన ప్రశ్న
లకు సమాధానంబుగా నొక్క యితిహాసంబుగలదు సావధాన
ముగా నాకర్ణింపుము తొల్లికాశికుండను విప్రుండు శిష్టగ్రామం
బుచేతన మహీజంబుక్రింద ననవరతం బధ్యయనంబు గుణింపు
చున్నతరి నతనిపై కొక్కెరవిష్పించిన క్రోధంబునదానింజూచు
తక్షణంబయదిపడిచచ్చిన నచ్చేరువంది పశ్చాత్తాపంబునవగచి

యశంతరంబ మధ్యాహ్నసమయంబైన నెప్పటిపగిది భీక్షంబున
కొక్కశిష్టవాసద్వారంబుననిల్చి భిక్షాందేహియనునవసరంబున.

క. ఆయింటిగృహస్థుండెట

పోయిదగయునాకలియునుబొరసిన శ్రాంతం

డై యనురుగురై వచ్చిన

నాయమపతి యెదురుకొనియె నవ్వుచుప్రీతిక

423

గీ. ఆపతివ్రతయర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల

ఘనతఃపూజించి మృష్టాన్న మొనరఁబెట్టి

విభుఁడుశయనింపఁ బడవనావిపుఁడటఁచి

మథుకరముఁదెచ్చెనపుడు బ్రాహ్మణుఁడుగనలి.

424

క. తడువయ్యె నీదువాకిటఁ

బడియుండితి నన్నుఁజూచివడఁతీ! భీక్షం

బిడకను గడిపితివెడగాఁ

గడుక్రొవ్వున విపుఁమహిమఁ గానవొచ్చెనుమా!

425

క. నావినితూయమవీను భూ

దేవోత్తమ! మత్ప్రియుండఁ దృప్తితుంకగుచుం

దావచ్చిన నిలిచితిఁ ద

తేననునాతవృ సైపుచి త్తములోనక.

426

వ. ఆయినను స్త్రీబాల వృద్ధజనంబున కెఱుకఁదఱుచు
నెరయదుగాన మిముబోటిమహాత్ములు కరుణసేసిసై రించుట
చితంబకాదెయని యనేక ప్రకారంబులఁ బ్రార్థింపిన నతండు
రోషంబునఁ దగ్గున్నరిజూచినగుచు బక్షినివీక్షించినఁ జచ్చెనను

తలంపున నిపుడట్లనవిచారించెనో మత్పత్రివ్రతాత్మ సామర్థ్యం
బున నట్టిదిగానేరదు శుద్ధస్వాధ్యాయపరుండ వింతియకాని ధర్మ
సూక్ష్మాబులై యర్థంబులెఱుంగవు కావున మిథిగానగరంబునకుఁ
బోయి ధర్మవ్యాధుండను బోయవడిగిన నతండునీవలయు ప్రశ్నం
బులుదెలుపుపొమ్మనిన విస్మయంబునఁ గౌశికుండమ్మగువకు నమ
స్కరించి కిరాతుపాలికరిగి వానియంగడి మాంసఖండంబులవలన
హేయంబగుటంజేసి డాయరోశి యంతనంతనుండెనంత.

చ. తనదుప్రయోజనంబొక విధంబుననెప్పటియట్లతీర్చి యా
యనకడకేఁగుదెంచి విషయంబునబోయ నమస్కరించి యో
యవఘ!వత్రివ్రతాతిలకమంపెనొ నిన్నిటఁగన్న విస్మయం
బునద్విజుడెంచె రెండవది పొమ్మదియొచ్చెరుపాబురీతికిన్.

క. వెండియుధర్మవ్యాధుఁడు
గొండాకనెయ్యమునఁ గౌశికుని ప్రశ్నలకున్
యొండాండామయనక రా
రెండవితెచ్చెన్ గృహకులరంబున కెలయన్.

429

సీ. అందులమహనీయమగు హంసతూలికా
తల్పాంతమున వృద్ధతములునైన
తలిదండులినుజేరి దండప్రణామంబు
లొనరించికుశలమే యనుకువారు
పుత్రినివంటి సుపుత్రినిగన్న మా
కెందును గొఱతలు జెందవనిన
జలములనార్చి భోజనమిడి పాదముల్
బిసికి వృద్ధులుప్రీతి బొసఁగవత్స!

గీ. పొమ్ముభుజయింపుమాకలిఁ బొందితనుచు
 మేనఁబునుకుచు వీడ్కొల్పుఁ దానునపుడు
 తగినవిధమునఁగుడిచి సంతసముతోడ
 గౌళికునిఁజూచి యిట్లునుగౌరవమున.

430

క. వినుగురుసేవయ నరులకు
 ఘనమగుపుణ్యంబు వారిగాదని నీవి
 ట్లనుపమగతిగనియెదవో

431

వ. ఇంతనైన గృహంబునకరిగి తలిదండ్రులదై వంబుగాఁ
 దలంచిభక్తి నలుపునది శాంతివీడక పరులకుఁగీడుదలఁపక యుం
 డుటయుత్తమ తపోధర్మంబు నీవితనొప్పియు మృగహింస కొడఁ
 బడి తనవలదు, స్వధర్మంబు దూషితంబుగాదై నను పరులుదెచ్చి
 నమాంసంబు విలువకుగొని యమ్మితల్లాభద్రవ్యంబున నతిథి గురు
 దర్శణంబులో నగుకృత్యంబులొనరించి యనుభవించుతునని చెప్పి
 వెండియు బ్రాహ్మణుండడిగిన ధర్మసూక్ష్మంబు లెఱింగించిన
 నతండు సంతృప్తాంతరంగుడై కిరాతునివీడ్కొని చని తదుపదేశ
 శ్రమంబునఁ బ్రవర్తిల్లె గావున భర్తృశుశ్రూషయ సతులకు
 నుత్తమగతి గురుజనసేవయ పురుషులకుఁ బరమార్థంబనిన విని
 సంతసించి మరియు వహ్నిలవప్రకారంబు వినఁగోరిన ధర్మజునకు
 మార్కండేయుం డిట్లనియె.

432

సీ. జ్వలనుండుమును నిలింపులతోడినలుకచే
 దడపుకాలము కానదపమునేయు
 చుండినెట్టన నిట్టులూహించెహవ్యముల్
 దాల్చకనావచ్చు తలఁపుచేత

లోకముల్ వ్యవహరి లోపములై నిల్చు
నాడువేరొక్కని నలువనాడు
పశుముననిడుతప్ప పనిసేతకనికొమ్మ
రనునిజస్థానంబు గొనఁజనంగ

గీ. సంతకయు మున్నకమలజనాజ్ఞ చేసి
యాంగిరనుడగ్నియై పనియందుజాలి
యున్నగనిభీతిననలుఁడు నోజమగుడ
నప్పడాంగిరనుండు దానతనిఁబలికె

433

చ. అసఘ! భవత్పదంబునకు నాధ్యుడవై చనుదెమ్మునావుమన్
నినుఁబరమేష్ఠితావుకొననిల్పిన వాడికబోలదన్నని
ట్లనువినుమేరు సగ్రతనయ స్థితినుండెద నంచునాతనిక
మొనసగుబాటునేయఁ గడుమోదముతోడుత నట్లగై కొనెన్

గీ. అంతనాంగిరనుండగ్ని కగ్రతనయుఁ
డగుచు సాహవ్యమునుబొంది జగతిఁబ్రబలె
నతనికొనర బృహజ్జ్యోతియాదిగాఁగఁ
బుత్రపౌత్రులు వహ్నులై పాసఁగిరెనఁగ

435

క. అనవినిధర్మజుఁ డిట్లను
ననఘా! గుహుండగ్నికిని మహాదేవునకుఁ
మునిపత్నులకునునేగతి
తనయుండనఁబరగె జెప్పతద్విధమనుడుకా.

436

ప. తొల్లి సుర లసురలకు నోటుపడి తొలంగి చని సుర
పతి యొక్కరుండొక్క శైలంబున నేకతంబ సురలకు సేనాపతి
యొన్నండగునోయని కార్యతత్పరుండగుమన్న సమరులు

రక్క సువలసిచేరం దలగించి రక్షింపరే యన్నలార యనమానినీ
 దీనాలాపంబు లాకర్ణించి యద్దిక్కనడచి ముందర నబలనెత్తి
 కొని గగనంబునంజఱచు నిశాచరుంగని పోనీకఘోరసమరంబు
 జేసి యమ్ముదితను విడిపించిన నధియు నస్వయంగోత్రనామంబు
 నెఱింగించునప్పుడు చెలియలింగా వానినెఱిగి నీకిష్టంబగువరంబు
 గోరుమన్న జగదేశపీరుండగు పతింగోరిన తన్మృహూర్తంబు రా
 ద్రనామకంబుగాదలంచి యజుపాలికరిగి దీనికి బతి యెవ్వండగు
 నని సురచమూపతియగు బలియుండు నత్పరంబుగా భర్తయగు
 ననుడు సంతసిల్లి పజ్జిచనియె సంత వసిష్ఠప్రముఖున పర్షు లమా
 వాస్యా హేమామంబు నేయచున్న వహ్నిహవ్యంబు దేవతల
 కొనంగుచు దత్పరిసరవ ర్తిసులగు మునిపత్నులయం దభిలాషం
 బొంది మదనశరవీడితుండయును హేమామసమాప్తియైన బదం
 పడి నిర్జ్వలనై న కాననంబు బ్రవేశించి తనమనోరథంబు దుర్ల
 బంబనివగచి దేహత్యాగంబునకు సమకట్టు సమయంబున. 437

క. తనవల్లభు మమతామది

గనిస్వాహాదేవివారిగతి వేర్వేరక

జనుదెంచియనలు బొందుచు

ఘనరేతస్కుంద మొనరగావించెదగక.

438

క. పతిబ్రీతుఁజేసె మానుల

సతులతెఱంగొప్పనారు చందముల నరుం

ధతి రూపలవడదయ్యెను

జతురత నలరారునట్టి స్వాహాసతికె.

439

గీ. అంతనాడుదింబుల కవయవంబు

లలరవణ్ణులుడుదంబుంచి యానగమున

నున్నహరువిల్లు మోయుంపు చున్నలోక
మెల్లనలజడి బడిమరి యట్టులనిరి.

440

క. జ్వలనునకారువరుమునివ
త్తులుగన్న కుమారువలనిదో యిప్పాసం
బిలకను సడిబొరసిమ నుల్
లలనలజేవట్టరై రి లఘుతరమగుటన్

441

గీ. ఒనరవారు కుమారుని యోగమునను
గగనమునఁగృత్తికాఖ్యల నెగడిరంత
నాకుమారుని పాలికి హరుడువచ్చి
తనకుమారునిగాఁజేసి కొనియెట్టితి

442

వ. అంతవణ్ణులుండు సురపతియొద్దనున్న దేవసేనం బాణిగ్రహ
ణంబునేసి దేవసేనాపతిత్వంబు వహించి మహిషాసురాది దానవు
లనమోఘశక్తిచేద్రుంచి లోకంబుల కిష్టంబునేయుచుండెనని మా
ర్కండేయుండుజెప్పిన పాండవులు సంతసిల్లిరి ట్లిష్టకథావిధానినోదం
బులబొద్దుగడపునడనేకాంతంబునసత్యభామద్రౌపదికిట్లనియె443

క. మగలేగురకునొకగతిన్
మగువాసీయందుబ్రయము మందోమగ్రతం
బగునో చెప్పమునేనీ
పగిదినిఁగావెంత హరినిబొంచాలనుతా

444

చ. అనవినిరోషరూపిత దృగంచలయై యవహితనూనియా
వనితముకుంద సుందరిని వారక పక్కలతాంగిమేలునీ
వనయమునిట్టులాడడగవా సగవ్వా ఖగువా మనంబులో
స్వనొకవిధంబు వానినిఁగనందగదే విన్నమైనజెప్పెదన్ 445

క. అత్తకునూఱటనేయుదు
హత్తుకపనులందునేనయ్యెయుండుదుడ
చ్చిత్తమురామెలగుదురా
జోత్తములగు పనులభక్తి నొగిమెప్పింతున్ 446

క. భక్తింబతి సతికెపుడను
రక్తుండగుఁగాకతాను రహిచడఁగనియా
సక్తుఁడుగాఁడనివగచిన
యుక్తంబగుటెట్లు వమ్ములూహివంగన్ 447

ఆ. వె. కత్తిమీఁదిసాము గానుండఁదగుఁగాని
చనువొసంగనొకటి యనఁగఁదగునె?
పురుషుఁడెట్టిపోక పోయినసై రించి
సతులకొక్కవిధము సలుపవలయు. 448

క. వనీపతిభక్తియ తగ
గానొండేమియునెఱుంగఁ గష్టపువనిత
బూనకి యడిగినగతి న
న్నీనభినదళాక్షియదుగు టుచితమెయనుదున్. 449

ఆ. వె. సత్యభామద్రుపదజాతఁ గాఁగిటఁజేర్చి
మెలతతప్పబయలు మెరయవలదు
సైపుమనిన వగుచు సడిబుచ్చియొండొక
గోష్ఠినడిపిరపుడు కోర్కులలర, 450

వ. అంత సత్యభామానహితుండై కృష్ణుండు పాండవుల
వీడ్కొని ద్వారవతికిఁజనియె మార్కండేయుండు నిజాశ్రమ

బున కరిగెఁ దదనంతగంబ పాండవులు కాశ్యపకంబు విడిచి ద్వైత
వనంబుఁ బ్రేక్షించిన నచ్చటకే కరినగరంబుననుండి యొక్క బ్రా
హ్మణుండు వచ్చి వారలను నముచిత సల్లాపంబుల నూఱడబల్కి
చని ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మజామల దురవస్థఁ దేలవఱచిన సతండు
దుఃఖితుండయ్యె నయ్యెడ సుయోధనుండు శకునిప్రభృతి దుష్ట
చతుష్టయంబుతోడ మంత్రాల్లోచనంబుఁజేసి పశురక్షణంబునకై
మృగయవ్యాజంబున నాంబికేయు నొడంబఱచి. 451

మ. తనసామ్రాజ్యవిభూతిఁ జూపి కడునంతాపంబుఁ గావించు గా
ననుకార్యోన్నతులై న పాండునుతులకొనల్పొప్పనేడంచు దు
ర్జనుడొకరవభర్త సైన్య ములతోఁ జక్కొవిడంబించి త
ద్వనిముట్టెన్ గడఘోషయాత్రకును బల్దంభంబుబెంపారగన్

క. కరినికరకర్ణ మారుత

పరిచలితనమ స్తసైన్య పాదరజంబొ

కురుపతియంతస్సాము

కరణిందధరణిచల నగతిఁగనుపట్టెన్.

453

శీ. అపుఁకుకీలాయలెమరుగా నరుగుదెంచి

మొక్కిక్కినినయుబుసెప్పిన పెక్కుతోడవు

లోనఁగి కతిపయజనములు మునురుగవిడు

మందచేరువకరిగె నమందగతిని.

454

శ. గోపాలురు నాపశువుల

రూపములుంబేళ్ళుదెలియ రూపించినచో

భూపాలుండు ముద మొందుచు

చూపరులొగి మెచ్చనిచ్చె శుద్ధాబరమున్.

455

చ. హిత సహితఁబుగానట నభీష్టగతిం బరమాన్నగోరన
 ప్లుకిబతిదేలియోలిఁ గదువుంబొడువుఁగఱఁ జేయుండంచు నా
 సతియతియన్నతింగఱఁ నల్పగగొల్లలకెల్లనిచ్చి దు
 గృతము మనంబులోపలను మల్లడిగామగిడెన్ ముదంబునన్.

గీ. భావియగురజ్జుబంధన పదముఁదెల్పు
 సరణిసంగదములుకేలఁ జక్కఁబెట్టి
 కౌరవుఁడు సై న్యమునెల్ల గములుగట్ట
 నేర్పరించెను సవరణలెనకమెనఁగ.

457

మ. కడునభ్రంశమైనయొక్క పటవృక్షపాఠితదేశంబు నం
 దుడుగాడ్వంశ్యుఁడుగీతిరీతిరసికాద్యుల్ గొల్వఁ గొల్పుండియున్
 వడిన్యర్థాయకనాయకుంగడిమి నాహ్వనంబుఁగావించు పెం
 పడఁక వై నికచారుగాన కలనంభావింపు చుండెందగన్.

వ. అప్పుడు తత్సమీపంబునంగల సరోవరతీరంబున ధర్మ
 తనయుండు మునిసహాయుండై నద్యస్కంధంబను జన్నంబు నే
 యుచున్న సక్కిలంకు కెలంకునఁ గ్రీడాగృహంబులు నిరహ్విం
 పఁ బరిజనులు సుయోధనువనువునఁ బనిఁబూని యట్లునేయునడ
 గంధర్వలు కొందఱేగుడెంచి వారి వారించుట యతం డెఱింగి
 బలిమినదినేయ సమకట్టునమయంబున ధార్తరాష్ట్రదౌర్వచేష్టిత
 రాత్యంబు నిరీక్షించి సుధాంధఃపతి యనుమతి సతిక్రోధాంధుం
 డగుచు విధృత కృపాణ బాణచాప కలాప భర్మ వర్మ విచిత్రమి
 త్రనేనుండగు చిత్రనేనుండు తడయక నడవికిడిగి వెగ్గలంబగు
 ముతతఃతఃచమూరుతవితతిఁబోలె లక్ష్మీతవిషతఃచమూరుతతిం బె
 లుచ నడల్పి త్వేణానాదంబున లోలామోదంబుగాఁజేసిన. 459

గీ. సురగిమూకవిఱుగు జూపగోపముచేత
సగిమదేభచారుడగుచుగర్జు
డరిమిజమునివెన్న జరచినగతికేల
నప్పళించి రివులకడ్డుపడియె.

460

మ. తననామావయవస్థలిక భటులకడ్డుండక్రియన్ నాట్యమిం
పునఁగావించు గుణార్భటీముత ధనుర్ముక్తాశుగవ్రాతముల్
ఘనగంధర్వచమూసమూహ సకలాంగశ్రేణియందెల్లవే
జొనిపెం గుత్తుకబంటి నెత్తురులుగా నూతాత్మజుండాజిహ్వన్.

క. సందడికయ్యంబుననొక
కొందఱుదలపడిరిచనిరి కొందరనూయుం
గొందరునూరకబెగ్గిలి
చిందరలె రందునోరిచిరి గొందఱొగిన్

462

మ. క్రిమమేవారంగనంబరంబున శిరికంపంబుచేగర్జుచే
శములకవ్రాలివతంసవల్లిరి శరాంచత్పక్షవాతాహతిక
గమనీయంబుగఁదొంటి చందమునవేగంబొప్పఁగాఁగప్పఁగా
సమరోల్లాసి మునీంద్రుఁడాడె సురలెంచగుంచెసారించుచుక

గీ. అఖిలమునకుఁ బ్రవీక్షై కహస్తములను
గర్జనుధ నించుగంధర్వ గణమయుక్త
మమరనపుడు ప్రవీక్షై కహస్తములను
గర్జవధ్మకై శరాసార కలనజూపె.

464

వ. అంత విశ్వాతిశయంబగు విశ్వావసుకుమారు శరవరం
పరలకు నిలువనోపక సత్వరంబునకుఁ దద్భాణగణంబుతోడఁ బన్ని

దంబుజరచి యుద్ధయశోగేయుండై రాధేయుండుబారిన నాయోధ
నంబొనర్చు సుయోధనుని డాసి గర్వించి పెంపున గంధర్వులాకృ
మించి ప్రగ్గంబుల బెడకేలుబంధించి కరుబృందంబాక్రందింప నిర్జర
పథంబువట్టి తర్జించుచు రభసవర్జితంబుగా నరిగిరవుడు 465

క. పెడకేలుగట్టి మార్కెడ

నిడివతిఁగొనిదివముతెఱపు హితతతిఁబట్టె

గడగుడువర్గమువగ న

య్యెడ విని ముఖమెత్తెనంపరడరిన లజ్జె.

466

చ. అతనిసతీమణుల్ విగళితాశ్రువు లందెరువెల్లఁబంకిల

స్థితిన్ వరింపుచుంగతులచే బదముల్ తడఁబాటుఁబూనను

ద్ధతినెడమోదికొంచుఁజని ధర్మజాకాళ్ళనువ్రాలిసిగ్గు నం

గొతుకుచుముందరంబిలిచి కొంతశిరంబులువంచి దీనతల్. 467

వ. డగ్గుతిక నిట్లనిరి.

క. దేవా ! మీపదపద్మము

సేవింపఁగనివుడు సకలసేనలుబంధుల్

వావిరిగొలువగ భవదీ

యావరజుడువచ్చునెడ మహారణ్యమునల్.

469

గీ. లేళ్ళమైననెపంబేమిలేదు పాప

కర్ముడై యొక్క దేవతాగాయకుండు

పట్టిబంధించియక్కట భటులుదాను

నున్న తినిమింటఁగొని చనుచున్నవాఁడు.

470

ఉ. కావున నీదుపాదములు గాంచిన యట్టి పథాజనాళికే
భూవిదితంబుగాఁగ గళ భూమిని మంగళనూత్ర) బంధ నా
భావముమాన్పియిబొరయు బాముదొలంగనొసంగుమిప్పడో
భూవర! యర్థిలోకసురభూ రుహ! దీనదయాపరాత్మకా! 471

క. అనిసంగరుణారసమెదఁ
దొనకకయమనూనుడవును తోఁబుట్టువులం
గనుఁగొన నన్నకు మారుత
తనయుండిట్లనియె హర్ష తరళుండగుచున్. 472

క. సర్వము జక్కనయయ్యెన్
గర్వతువిడిపింపుపనికిఁ గడగందగునే?
యుర్వింగాఁగల పని గం
ధర్వులుదీర్చెదరనంగఁ దధ్యముగాఁగన్. 473

క. నావినియజాత శత్రుఁడు
పావనితోఁ బల్కునిట్లు పాడియె పగరం
గావరెశరణముఁజొచ్చిన
నీవెడమాటాడ ధర్మమెఱుంగవే? చెవుమా. 474

ప. అనియిట్లు. 475

చ. శమమునఁ బల్కుధర్మజుని శత్రుజుడిట్లను నీకునేమి పా
పముబగవానిబిడ్డలను బట్టకయుండుట చాలునన్న యా
క్రమముఁగలంపు ధర్మమునఁగాడె దురంతర ఘోరదుఃఖమున్
మమునెడబా యకుంటదయమానుముహూర్తముమాత్రమిమ్మెయిన్

ప. అనిన యధిష్ఠిరుం డిట్లనియె, 447

ఆ. వె. నాకుదీక్షితన బోకతక్కుటవచ్చె

నైననా ర్రక్షణార్థమునఁకు

బోదుఁగాకమీకుఁ బోలినతెఱఁగున

నలుపుఁడంచు సతఁడుసంభ్రమింప.

478

ప. మఱియు నయ్యెడ నాడు గుయ్యన నెయ్యంబున
కయ్యంబున కియ్యకొను నయ్యన్న నొయ్యన దియ్యనిమాటల
వారించి యతని నిర్బంధంబున సు మోధను దుర్బంధంబువిడిపింపం
దలంచి భీమార్జున నకులసహదేవులు నలుపురు సతినత్వరంబున
రిపులవెన్నాడి నడచి కోపకుటిలీకృత భ్రాదండంబులకరణి కోదం
డంబులెక్కిడి సింహసింజనీనాదంబుల దక్షిణంబంతరిక్షంబంతయు
వికరస్వగుణంబులు గావించిరవ్యసా.

479

చ. కడిమినినల్లకీధరులు గాయకనాయకులై న మీరలె!

క్కడికురువంశసంభవు లఖర్వధనర్థరులైన రాజులె

క్కడఁదగుమీకు నీకరణి గారణకర్తృత చావలత్వముగా

ముడిఁగొనుటెట్లహా! యిదిస్వమూలకమో! పరమూలకంబాహో.

చ. ఘనతప్తపాంక మాళికినిగాయము సాయములేకజేసె న

జ్జనుఁడొగినివ్వనాంతమునఁజక్కవసించిన వార్తమీచెవిగా

వినఁబడలేదోకో వినిన వీతభయస్థితినిట్టిసాహసం

బునకుఁగడంగి వచ్చుటయపో కడువీటిడినేతఁ జూడగన్ 481

చ. ఇతఁడుమదీయఁడన్న యగునివ్వఁ గట్టితిలేల డించుడి

గతివిడలేనీ నాదయినగొండవదండము నేనుబట్టినన్

శతమఖుఁడొయ్యనం దనభుజప్రథి మానయశంబు దానమీ

బ్రతుకరజూచి వీణియను బట్టిరయంబునఁబాడ జేయుదున్.

చ. నరుడిటులాడు వీరచచంబుల సర్వసుషర్వ గాయకుల్ 482
 బరగెడు వీణలంసముం పైదగఁబెట్టి శరాసంబులుం
 గరములఁబట్టి టాంకృతులుగాగ నొనర్చి యెదిర్చినన్ యుధి
 పిరునను జన్ములాహవము సేతకు మార్కొని రొక్కపెట్టునన్

శ. వారికివీరికినగునా

భారపుబవగంబుసేత భావించి గగు

ర్పారంగగనాంగణ సం

చార సభాసదుల దేహసంఘం బెల్లన్

484

మ. క్రమమొప్పార గభీర గాండివ గుణాకర్ష చ్యుతస్థిత బా
 ణములంబౌహులు దేహముల్ దలలుగండ్రప్రాంతముల్ గాడగ
 ర్వమువోనిచ్చి భయంబునంది వినివారల్ వేగ గంధర్వభా
 వమునిక్కంబుగఁ దద్గుద్ధగమనముల్ వర్ధిల్ల సంధిల్లియున్.

శ. బంధుర సరసాయకముల

గంధర్వులు గగనతలము గలయంబెలుచన్

గంధర్వంబులక్రియఁగడు

సంధిల్లఁగఁబరువులెత్తే సమయములోనన్

486

గీ. పాటఁజూచినవారి నేర్పారఁజూచి

ఫల్గునుఁడుబూన్చె బృధుశరపంజరంబు

దానిలోవారు వలలోనఁ దవిలినట్టి

పులుఁగులనుబోలె వెలికేగ నలుపుచెడిరి.

487

గీ. వీణలన్నియునరుబాణ విహతిఁజేసి

పడియెభువియందు గంధర్వబలమువలన

దివినినాడదహస్త సందీప్తయగుచు

నొక్కవీణయనాయువు నుల్లసిల్లె.

488

ఉ. గాయకపాండుసూనులకుఁగయ్యములో శరబారయుక్తియిం
తాయనిస్పష్టమైతనరే దద్దయనెట్లనివారి బాణముల్
పాయకలక్ష్మమాత్రముగఁ బాటిలెఁగమ్మర లక్ష్మభేదముల్.
జేయచువీరికాండములుశీఘ్రమయంతనుజేయనూల్కొనె.

వ. అట్టి సమయంబున ఫల్గును దాద్యగివ్ర క్రమంబభినం
దించి చిత్రసేనుండు డాయనేతెంచి మైత్రినెఱపి పురందరు నిదేశం
బుఁజెప్పి వీడుతనవిభవంబు మీకుఁ దేటవఱచి చూపోవమింబు
ట్టించి దుఃఖంబుల నొందింపఁదలంచి యిట్టి వచ్చుటగావున విడు
చుటకర్జంబు గాదనినఁ బ్రణయపూర్వకంబుగా విజయుండతని
నొడంబఱచిన నొసంగి చనియెంతఁ జారువవిహీనంబగు నీబా
హుయుగళంబు బురస్కరింప యోగ్యంబుగాదను బుద్ధిని బంధన
మివంబున వెనుకనిడికొనిన చాఱ్ఱునందన నిజభుజాదండంబు లమ
రిన సుయోధనుండెచ్చి భీమార్జును లజాతశత్రుముందటంబెట్టిన

ఉ. అత్తఱినొక్కకుంజ నిలయంబునఁబార్వతిఁజెంది వేడ్కవే
ఱెత్తనుయోధనుంగనుచు నెక్కుడుహాస ముఖాదివిక్రియఁ
మొత్తములై సమీపమున మూగినప్రమాకులకెల్ల సూసనం
వత్తినొనర్చెనచ్చెరువుపాటును నత్తుటవారలొండఁగన్. 491

వ. అప్పుడుగాంధాశేయుఁ గాంచి ధర్మజుండిట్లనియె. 492

సీ. విశ్రుతంబై ధరవెలయునీమనవంశ
మునసీదువుట్టువు దనరిమరియు

త్రిభువనవిజయులౌ ధీరవరేణ్యులు
మొససిపెక్కండ్రు తమ్ములనుగొలువ
నాధిపత్యంబున నలరినీచులచేత
భంగపాటిపుడెట్లు బడితివయ్య
నృపులకుఁబరులచే నెరిసినపరిభవం
బదియక్తిరికి రాజయక్షతలవ

గీ ననుచుధర్మతనూభవు డాడిభీము
చేతఁదద్భంధనమువిడఁజేసిపురికిఁ
బోమ్మునీవిట్టికానన భూములకును
వత్తురేసాహసము మానవలదెయ్యకను

493

క. అనిబుద్ధి గఱిపేచనుమన
జనవిభుండను మానమవుడు జారి ధరిత్రిన్
మునుకొని వడిన్ వెడకుచు
జనుతెఱఁగున మోమువంచి చనెగొందఱితోన్.

494

గీ అట్లుచెదరినసేనలు నంతశంతఁ
శూర్పుకొని కొంతదవ్వఁగాఁగురువిభుండు
జని సమంబగు నొక్కవిశాలభూమి
యందువస్త్రు నివేశముల్ పొందుపఱచి.

495

క. ఒకయభ్యుపతరగృహమున
శకలీకృతచిత్తుండగుచు శయనించినచో
నెకిమీనిఁగాంచెఁగర్జుడు
ప్రకటించితవృత్తి యుక్తిపరుడఁడై యంతన్.

496

గీ. అపుడునూతజురాకకు సద్ధివుడతని
మోముగననోడిలజ్జ చేమునిగియున్న
రాజుగనియాతడన్మత్పరాభవంబు
కతననిటుండెనోయని కర్ణుడనియె. 497

చ. మనుజవరేణ్య ! నీదగు నమానుష పౌరుషమెల్లవారికిఁ
జనునెటునాబలంబునకు జాలినకయ్యముజేసి శత్రులక
దునిమిరధంబుబోవగనితోడనె ప్పాణముతోదొలంగితిఁ
గనవినలేదుమేముభువిగార్యములిట్టివి కౌరవేశ్వరా. 498

క. మనుజు లశనముఁగొనున
ద్దనుజుల నశనులనుగూల్చు దగునారిపులక
మనుజేశ ! గొలిచితేమని
కొనియాడుదునిన్ను నీదు గురుసత్త్వంబుక. 499

గీ. అనియనేకగతుల నగ్నింపమరియును
విభుషసిగ్గుమునుకు వెగటుగదుర
వీడునావిధంబు వినలేమకనలేదు
చెప్పడిప్పుడనుచుఁ జెప్పెనిట్లు. 500

ఉ. వీటికిబెద్దఁగాబొగడనిప్పుడు కర్ణతలంచుచూడఁగా
నేటికిమిమ్ముజూడనొక నిర్ణయమితియకాకశాత్రవుక
ధాటినిముట్టిమమ్ముజెరఁదద్దయుఁబట్టిన పాండుపుత్రు ల
ప్పాటుదొలంగఁ బెట్టిరొకపాటిదె యీపెనుబన్న మెన్నఁగా

క. వినునా బ్రతుకెక్కడ నా
ఘనులగు గంధర్వ పతులకలనెక్కడ న

ర్జునుడను దై వముకడద్రో:

చెనుచూదురవస్థయనుచుఁ జెప్పియు మరియున్

502

గీ. కడమయననేల పెడకేలుగట్టినన్ను

రిపులుగొని పోవఁబాండవులపుడు దాక

బలిమి విడిపించుటయ నాదుగెలుపు సుమ్ము

సారిదినేమని చెప్పదు సూతతనయ.

503

క. మనదుర్బంత్రంబెలను

వినిపించిరి పాండవులకు వెనగంధర్వుల్

వినుముప్పటి నాలజ్ఞకుఁ

బనిలేదిఁకనింతయనుచుఁ బలుకగుగర్ణా!

504

క. పగవారికి దుర్బంత్రం

బగపడియెనునదియునుగాక నట్టులవారే

మగుడన్ మమువిడిపించిరి

తగునే? బ్రతుకంగఁజూపఁ దలఁపఁకర్ణా!

505

వ. కావునఁ బ్రాయోపవేశంబునఁ బ్రాణంబులు విడుచుట యవశ్యకర్తవ్యంబగు నీదుశ్శాసనం బురస్కరించుకొని కరి నగరికరిగి యతనికిఁ బట్టంబుగట్టినది మిత్రజనరక్షణంబును శత్రుజన శిక్షణంబును జేయునదియని పలికినను యోధనుపాదంబులపైఁ బడి దున్ననేనుం జేచ్చుచున్న నాయన్నయుఁ గన్నీరువెడలనుండ. వారల నిర్దురింగని దుఃఖావేశంబున డగ్దుతికవెట్టి యెటుంగువే రొక్క తెరంగునఁ గన్నడఁ గర్ణుండు నదలింపుచు సుయోధనుం జేర్కొని యేలయేడ్చెదరు. శోకమగ్నులకు సిరియుతేజంబును గీర్తియుందరిగిపోవు నిప్పుడు పాండవులచేత విడిపింపం బడితి నని

దుఃఖించెదవుగాని లగ్నేజుంగనేరవ దెట్లంటేని యెవ్వనిదేశంబున
 జనులు నిర్వీచారులై సుఖంతురు వారతనికి భటులుగావున నీ
 రాజ్యంబున నిశ్చింతంబుగా సుఖించు కౌంతేయులు నీకింకరులట్లు
 కాదే యిదియునుంగాక జూదంబునాడు నీకు దాసులై న కతం
 బున ప్రభునకొక్క సంకటంబు బొరిసినతరి తమతమచేతలబోయి
 నట్లు చేయుటకర్జంబు. కార్యంబునందు వివేకంబుచాలకనామాట
 వినవై తేని నిన్నేమననేర్తును. మేమందరము నీబోటివారము. నీవు
 పోయినత్రోవం బోవుదమని శకునియ నట్టిదచందంబై యున్నది
 కాదేని యుపకారపరులగు పాండవుతులకుఁ బ్రత్యుపకారంబు
 గాఁ బుడమిపాలించునదియని బోధించిన ధార్తరాష్ట్రుండు మర
 ణంబందు నిశ్చయంబు మరల్పనేరక కర్ణసౌబలశకునులం జూచి
 మీరేలనన్నుఁ గాసిపెట్టెదరు ధర్మశ్రేష్ఠ్య ధనభోగంబులందు నా
 కభిలాషంబులేదు. ప్రాయోపవేశంబున సురలోకంబున కరుగుదు
 నను సమయంబున సూర్యాస్తమయ కాలంబయ్యె సంత నొక్క
 విజవప్రదేశంబునకుఁజని సంధ్యావందనాది క్రియలు నిర్వర్తించి
 దర్భవృక్షచికిని యాసీనుండై బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారంబు
 గ్రమంబునఁ దలంగించి నిశ్చలుండై నివాతస్థల నిహితదీప కలిక
 యుంబోల వెలింగెనప్పడు.

506

క. బ్రతుకసముత్సుకమగునర

తతియేప్రాయంబుగాంక్షుఁ దలపునుఘనుండై

యతఁడా త్రివశప్రాయము

మదిఁగోరుచు బ్రతుకవిడ సమాధివసించె.

507

ఉ. ఆసమయంబునం గురుకులాధిపానిష్ఠకు నారసాతలా
 వాసులునై నదానవులు సందరిశత్రునిచేతవేల్చి సం

భాశితరీతిఁబెట్టఁగను పట్టితదగ్నిని కృత్తిఁబుట్టినన్
 వేసనితెమ్మునీవిటకు వీరవరుండగు ధార్తరాష్ట్రునిన్. 508

వ. అతండును గాసిల్లినాఁడు ననవుండదిగైకొని యట్లన
 తెచ్చియిచ్చెనంత 509

అ. వె. గుచ్చికొగిలించుకొని కుశలమువేడి
 యుచితపీఠమొనఁగి యొగిసివారు
 అతనిఁజూచి యిట్టులనిరి హితోపదే
 శంబుగామనంబు శాంతిఁబొంద. 510

నీ. తగునయ్యనీకిట్టి తలపుఁబూనగదైర్య
 మెడలినపురుషుండు చెడకయున్న
 పాండవుల్ దేవాంశభవులు నీవన్నదీ
 యాంశసంభూతుండ వవనియందుఁ
 బరమేశుఁగూర్చి తపముఁజేసి మేమెల్ల
 నినుబడసితిమయ్య నిజమువినుమ
 నిజపక్షనాశంబు నెఱవకుపగతుర
 గలిచెదు భీష్మాదిబలకలితులు

గీ. రహినిలింపాంశ భవులయ్యరాక్షసన్వ
 భావములుబూనుకతన నీపాలనుండ
 గలరువారలజేయులు కలదుశుభము
 నమ్మునిక్కంబు మామాటనరవరేణ్య! 511

క. నరుఁడొక్కఁడై యుండని
 కరమేటికిఁజలవనందుఁ గరుడనంగా

సురనై రియసూయాతఁడు

బరిమార్చుంగలననెట్టి జలములనై నన్.

512

క. అని యాదరమునఁజెప్పియు

నని యాదరమపుడుమాన్చి యసురలు నృపతిం

గొనితెచ్చి తొంటిచాడ్చున

నునిచి చనం బిదవ సతఁడు నొగిగనువిచ్చెన్-

513

క. అదిమొదలు వృత్తమంతయు

మది భావిశుభంబుగాఁగ మానవపతి స

మ్మదమున నితరునితోడన్

విదితముజేయంగ నూనె విశదంబారన్.

514

ఆ. వె. అంతవేగుబోక నచటికిఁ గర్ణుండు

యేగుదెంచి కౌరవాధినాథుఁ

గాంచికూర్మి ప్రియము గౌరవంబును మీర

ననియె సతనిపయి మహాశఁకేసి.

515

క. వెరపింపబోయితానే

వెరచినగతినిక్కమనుచు వెనజనములుని

త్తఁజినగనారడియగునొరు

లెరుగకమునుగుట్టుతోడ నేగుటపొనఁగున్

516

క. చచ్చినపిమ్మటకార్యము

లచ్చుగఁజేకూరఁగలవె యకటా! కార్యం

బిచ్చందలఁపుమునెట్టిం

జొచ్చినకార్యములుచెడను సుమ్మునరేంద్రా

517

గీ. పార్థుడనుపెద్దపులి వంటిభయమునిన్ను
బొరసియున్నదిచూడు సంగరములోనఁ
దెలుపఁగలముగ్ధి దివా
తప్పబల్కము నీదుపాదంబులాస.

519

వ. మరియు నవుడు కర్ణుం డిట్లనియె.

519

క. నాపరువున కర్ణునుఁడొక
యోపినవీరుండె తెలిసియుండియు నకటా!
యీవగిది నమ్మజాలవు
బావురే? యీదుర్భమంబు బడనేమిటికిన్.

520

క. నీవీవిసినములోపల
జావనుమేమెల్లవారు సననిదిమేలే
చావునకు రెండె నీతో
గావలసిన యట్లుగాక కొరవనాథా!

521

క. లేలెమ్ముమసల నిప్పుడు
మేలారారావునీకు మేలాయీక నీ
వీలాగుండిన మాబ్రతు
కేలాయనిగ్రుచ్చి కర్ణుడెత్తెన్ నృపతిన్.

522

క. పరువున మురిపెముఁగనుఁగొను
కరణిన్ ధృతరాష్ట్రసుతుఁడు కర్ణునిచేతన్
బరిశోధింపఁగబడియును
గరమరుదుగ రిపులగెలువ లగనని తలఁచెన్.

523

గీ. తనవ్రతంబున స్వప్నలబ్ధము దదేవ
 రిపులు సాహాయ్యకము బాధురీతిఁదెలుపు.
 కతనకర్ణుని శేవధంబు కతనఁబాండు
 తనయులనుగెల్తునని నచ్చిశొనియునవును. 524

క. సూర్యోదయ సమయంబునఁ
 దూర్యధ్వని చెలఁగదంతి తురగాదులుచా
 తుర్యగతినడవ నడిచెన్.
 దుర్యోధనుఁడిభవుంబు శ్రోవం బోవన్. 525

క. వనభూమిని దినకృత్యము
 పెనుపుగఁనొనరించి బలమువృధుగతిఁగొలువన్.
 జననాయకుఁడప్రవేశిం
 చెనువారణ నగరికపును సిరులేపారన్. 526

వ. అంతఃబేరోలగంబున నున్న సుయోధమనితో రాధేయుండు
 నగుచు నిట్లనియె. 527

క. ఇచ్చకమునీకు నెరయన్
 రచ్చల నితఁడెపుడు బలుకురజ్జులునేవి
 వచ్చునిగెలిచెదననియది
 యచ్చుగఁగనుగొంటె నిన్ననాజిందెలియన్. 528

గీ. సాటిపోటింతియేయొక చోటనితఁడు
 జేరిఁజొను చూపమనము చూదితిమెయందు
 నిచటఁగనుగొనఁబడియెను ఖచరవరుల.
 తోటియని కోడి యేనందుదూరెనొక్కొక్క! 529

క. ఈ దుర్బుద్ధునిలుకు లు
పాధేయములనితలంచి పాటినిబుధులం
గాదనిపోయినఫలమిది
కాదే భువినిమ్ము పిలిచి కాంతేయులకుకా. 530

శ. మామాటవొరదునీచెలి
మోమెత్తవిదేమిపుణ్యమో! కర్ణుడు నీ
కేమాటసెప్పనదియొక
సేమముగామానలేవు ప్పప! మదిలోనకా. 531

శ్రీ. అనుచుఁబలికినభీష్ము ననాదరంబుఁ
జేసికొలుపుననుండక బాసిపోయి
కర్ణ! నాచెలులొనరించు కార్యగతిని
రాజసూయాధ్వరమునేయ రాజుదలఁచి. 532

వ. పురోహితుల రప్పించి తత్కర్తృత్వవిషయంబునఁ జాలిన
ముత్విజులఁగూర్చికొని జన్నంబు నేయింపుడనిన వారు విచారించి
నీకుఁ బాండవు లసాధ్యులు వారలంగెలిచికాని రాజసూయంబు
నేయగాదు గావున నిప్పటికి నిన్ను వేరొక్కయజ్ఞంబు నేయింతు
మనిన నట్ల నియ్యకొని. 533

చ. ననునొకనాటికై న సురనాయకగాయకకోటిచేతిబం
ధసములఁగూర్చబోకుమని నవ్యసుధోపమహావ్యమిచ్చిపీఠి
తునిగనొనర్చునోయనఁ గ్రతుక్రియసర్వముఁదీర్చియాసుర
ధనుఁడఖిలా ప్రమిత్రినహితంబుగ నెమ్మదిముడఁపెత్తెఱి. 534

వ. అట ధర్మతనయుం డొకరాత్రి నిద్రించునెక దైవత

వనంబునంగల మృగంబు లతని కలలోనవచ్చి దుఃఖంపుచు సకల
మృగనాశంబయ్యె బీజమాత్రంబవశేషించితిమి మీరొండెడకుఁ
బోయి మమ్ము రక్షించునది యని ప్రార్థించిన మేల్కూని తద్వి
ధంబు తమ్ముల కెఱింగించి. 535

ఉ. వారకనవ్వనికవిడిచివై శమ ధర్మజుడొంటనంతఁ గి
మీరవినాశనప్రమదమేదురి తాఖిలతాపసాఘవే
చారవఘోషితప్రతిదిగంతము పక్షిమృగాదికాంతమున్
హరితరై కకార్ముకవనాంతము దమ్ములుదానునెంతయున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తృణబిందునాశ్రయంబున వసియించి
యున్నంత సచ్చటికి ద్వైపాయనుం డేతెంచిన నతనికి నర్ఘ్యపా
ద్యాదివిధులం బూజించి తమ బడు బన్నంబులుజెప్పచు దుఃఖం
చు ధర్మజునకు వ్యాసుం డిట్లనియె. 536

సీ. శాంతిచేరాజేంద్ర! సకలనుఖంబులు
భ్రాపించునరుసకుఁ బరమునిహము
శాంతియుమరి యహింసాపరుండగునేని
పురుషునకెందు దుష్కరముగలదె?
దానంబుతపములు దలఁపదానముదుర్ల
భంబుప్రాణమునైన బ్రాయునరుడు
స్వార్థితంబారులకు నమకూర్పజాలఁడు
కాపునద్యాగంబు కతననుండు

గీ. సమతగలుగుట చెల్లదుజగతియందు
సమతగలిగినయతనికి నములులేరు

తెలిసి సమబుద్ధి జేసివర్తింపుమయ్య
బుధులునడవట్లు వినిధగ్గువుతా! యనుచు

538

ప. మఃన్న ముద్గలుండను నొక్కవిప్రుండు కురుక్షేత్రంబుననుండి
దారాత్మజ హితుండై యుచువృత్తి నొక్కొక గిజయయేరి ప్రతి
పదాదిగా బడ నాల్గుదినంబులకు వ్రీహిద్రోణంబుజేసి పదియేనవ
పర్వంబున నాథాన్యంబున సతిధితర్పణంబుజేసి తద్భుక్త శేషంబు
భార్యాపుత్రాదులతోడ సువయోగించి యిట్లు కాలంబుజరుపు
సమయంబున.

539

గీ. అతనిపాలికి దుర్వాసుడరుగుదేర
విహితగతిఁబూజఁజేసి యావిపుడన్న
మిడినదృప్తిని భుజయించియొడలనిల్చి
భుక్త శేషాన్న మలమక పోవుచుండు.

540

క. ఈకరణినారుపర్వము
లాకట్టుకవచ్చి నట్టులన్నముగొనుచుం
బోకడ వగవకముద్గలు
డేకస్థితి నడపె సశనహీనవ్రతమున్.

541

ప. అంత ముద్గలునిశాంతి దానంబులకు మెచ్చికొనియాడిదుర్వా
సుం డరిగిన సంత దివ్యమానంబుగొని దేవదూత యావిప్రుక
డకువచ్చి నాకంబునకు వేంచేయమనుచు వానివలన సందుల
నుఖ దుఃఖంబుల్ గలుగుటయు నస్థిరంబగుటయు నెఱింగి స్వర్గ
సుఖంబురోసి పోనొల్లక బ్రహ్మజ్ఞానపరుండై పరమసిద్ధి నొందె
గావున శాంతి దానంబులు దుస్తరంబులు ధర్మపుత్రా! నీవుధర్మ
పరుండవు శాంతిగై కొనుము పదుమూడవ యేటికడవట రాజ్యం

బు నిన్ను చెందగలదని చెప్పి వారలవీడ్కొని కృష్ణద్వైపాయ
నుండు చనిన యంత.

542

శ. మృదుకందమూలముల నె

మృది చేద్యణబిందు నాశ్రమంబునగడ స

మృద విహితా విధ్యతీర్థి

నదయుండా ధర్మసూతి నలుపుచునుండె.

543

చ. మునుసభయందుపట్టుపటముల్ బహులంబుగఁగాంచినట్టియా
వనజదళాక్షియిప్పుడిదె వచ్చెనటంచునకొతుకాక్షులై
మునినతులేగుదెంచిప్రియముల్ దగవల్కుజటానమేతయై
చచుద్రువదాత్మజాత నుటజన్మలిజాతురువిస్మయంబునన్

544

ఉ. ఏకరపద్మసాస్పృశతనెప్పుడు నల్పఘటంబునిండన

స్తోకతనుండుపాయనముతో నతిధిచ్రజ తృప్తిజేయుదా

నాకరపంకజంబునఁబ్రియంబున ద్రావిదికందమూలమున్

కై కొనుడంచుఁబెట్టమునికాంతలు సిగ్గునబొందిరెంతయున్

గీ. అంతనొకనాఁడు వనమృగయార్థమధిపు!

లేగుచును ధౌమ్యునిన్ సోమకేద్రపుత్రి

నుటజముననుంచి చనదై వయోగమునను

సైంధవుఁడు వచ్చియప్పుడా సాధ్వీజాది.

546

శ. ఆలలన లపనశశిరుచి

వేలాంబునము నేయఁబెగడొందుచునా

వేళందరళిత మదనుం

డై లోలత సింధుమండ లాధిపుఁడుండెన్.

547

గీ. విషమ బాణుండు నానొక్కవేటకాఁడు
పార్వతీరూపమును నుర్రెబన్నిసింధు
రాజమానస మృగకంధరనుదగిల్చి
తిగిచి బిగియింపజెట్టాడెదెలివి చెదరి.

548

క. ఇటులురియాడెఁగు మనమునఁ
గుటిలుండా సింధువిభుఁడు కోమలివిధమున్.
పటుగతి నెఱుఁగుటకై తన
భటుఁబంచిన వాఁడు తెలిసి పరగన్ వచ్చెన్.

549

వ. వచ్చినవాఁడు తద్వృత్తాంతంబతనికింజెప్పిన విని సంతసిలివర్ణ
శాలచెంత నరదంబుడిగి చనుదెంచిన జయద్రథుండని మున్ను దూ
తచేత నెఱింగినది గావున యాజ్ఞ సేనియెదురునని పూజించి తెచ్చి
యుచితాసనంబిడి బంధుత్వంబు తేటపడ ధర్మజుండు తమ్ములతో
డమృగయకరిగె. మాంసంబుగొని యింతకువత్తు రవంతవట్టు నధ్వ
శ్రమంబు వ్రాయవిశ్రమించి యమ్మహాత్మునిచేత నాతిధ్యంబుగొ
నిపోవునది యనుడు నతండ్రిట్లనియె,

550

క. కాయజాని మనికిపట్టుగ
సీయుటజంబింత యొప్పునేయని మదిలోఁ
బాయని తమినితఁడించుకఁ
దోయజముఖతోడఁజిలుకుదోఁపంబలికెన్.

551

క. ఆయమ యావెడనూటకు
నాయధముండెంత దలఁచెనిపుడొక పగిదిన్
జేయనగుఁగాననిట, గౌం
తేయులు చనుదెంచు సంతధృతి మెయిననుచున్,

552

- క. అనినిశ్చయించి భర్తలు
చనుదెంచెడునంతవట్టు సడిబుచ్చగజూ!
చినవాని తమకమెక్కుడు
గనిబెగడుచు నుచితభంగిగానిట్లనియెన్,
శ53
- గీ. డోషముగణింప వకటయాదుస్సలకును!
పతివినాపతులేవురు బావలగుదు
రేనునీతోడబుట్టిన దానగానె
యిట్టిదుర్మార్గ వృత్తితోబుట్టెదగునె.
శ54
- క. అనివావిదెలియనాసతి
గొనకొని యాకీలుములుపఁ గుటిలాత్ముం డి
ట్లనువినవే? జీవములకు
పనిగలదే వావులెన్నఁ బంకజనయనా!
శ55
- క. కులమును వరుసయుదేహము
వలనంగదయాత్మసుఖము వరలినజాలుం
జలజాక్షిపాపమనెదవో?
తలక్రిందో మీదో యెడలుదప్పిన పిదపఁ.
శ56
- గీ. అనుచుబలిమిఁబట్ట నాత్మలోఁదలఁచిన
వానియింగితంబు వనజగంధి
తెలిసితలఁగిపోవ వలనువిచారించు
తఱినివాఁడుబట్టి తెఱవఁదెచ్చి.
శ57
- సీ. అప్పుడువలఁజిక్కి యాకోశ మొనరించు
హరిణశాబముబోలి యశ్రులుగల

నిందించుచుండంగ నెలఁతనుముందర
నిడికొనిబల సమన్వితమునగుచు,
దగనూత్రకరతోత్ర దండతాడనవేగ
తంత్రీపారీణ రథ్యములఁదసరి
ద్రావిడీకటిపయోధరభారసమోక్త్య
తాతతపూర్వ భాగాప్తినెసఁగ

గీ. ప్రార్థదర్శనశంక నప్పటఁగుంగి
పటచుగటిజను నరదంబుపై నిమేష
పతనమాత్రీవిలంఘిత బహుశరాయ
వాతసీపథుఁడయ్యె జయప్రీతుండు.

55

వ. అంతఁగౌంతేయులాశ్రీ మోపాంతంబున కే. ౧
నిశ్శాసితప్రమదా వార్త్యంబుగాఁ దిలకించి దావార్తింద్రాత్రేయి
వలన దద్ద్రీమాదంబెఱింగి రోషంబున విద్రుమలతాకిసలయం
బులతెఱుంగున లోచనంబులు కావిగొన శరాసనంబులెక్కిడి రథం
బులతోడ వెన్నాడి చని వాని పిఱుందఁగుయ్యిడుచుంబోవు ధౌ
మ్యుంగని నమస్కరించి మీరింక విగతభేదంబువ నిలువుండని
వారించి కూడ ముట్టి సింహానాదంబులు జేసినవాఁడును నిజబలం
బులతోడ మగిడెనట్టి సమయంబున సతిఘోరంబగు కదనంబునేసి
సౌవీరకుమార గోపికాశ్రయ త్రికర్తృబలంబులులోనగు ననేకబలం
బులందుంచి తెరల్చి యతిభై రవరూపంబులఁ బఁచాగ్నులఁబోలి
పొదవినంసౌవీరుండు ద్రావిడిని డించి పటచెనవ్వుడు

559

క. బెండుపడి పటచుదళముల

భండనమునఁజంప నేమిపనియింకమీరున్

బొండ్నియన్నఁ మలచి

చండగతిఁ భీమనరులు సైంధవువెనుకఁ.

569

క. చనిదూరాపాతములై

చనుబాణములేసినరుడు సైంధవుహరులఁ

చునిమినవాడు నిజస్యం

దనమటడిగిపాతె గుండెతల్లడమందఁ.

561

ఆ. వె. పెదవులెండఁగల్గు బెండుపడఁ మేను

దేలిపోవఁజెమట లొలిగిమ్మ

నూర్పులెక్కుడగుచు నొదవఁబాతెడువానిఁ

జూచినగినురేంద్ర సుతుడదల్చి.

562

ఆ. వె. కర్ణపూరకునుమ ఘనతరసారభా

ఘ్రాణలోలమార్చి కాశరుండు

నై నవరునివలని యతిభీతినప్పుడు

తెఱిపిజూచిగుల్మ మురకజొచ్చె.

563

క. శవ్వడియార్చుచు వెనుకొని

నవ్వఁ మునుమున్నవాయు నందనుడునుదా

దవ్వననివేగబొడివెఁ

గొొవ్వొపదరింటభీతుఁ గుడిచెడునలనిఁ.

564

వ. ఇట్లు ముట్టి.

గీ. ధరుఁబడినదుష్టచారిత్రి పరవిరోధి

కొవ్వవట్టినికుంజంబు దప్పినీడ్చి

కరచరణనిహతులమేను కందువార

బాడిచెమారుతివాని దుర్బుద్ధివెడల.

566

మ. విలసిల్లందలరేవురేవులుగ వేవేగఁసురెఁగఁభీముఁడా
ఖలునింబంచశిఖల్పాసంగ గొరిగెంగన్నబైసంతకహఠా
హాళినంతర్గతమస్మధానల సముద్యత్పంచకేంగాలధూ
మలతల్ నాఁదగిభూరిఘర్మ కణికామాన్యంబులొదచ్చిఖల్.

క. అక్కవ్వడి నగిడగ్గరి

యక్కటమనమరిదికా మహాత్మక! యిదినే

డెక్కడఁబొనఁగుట యైనను

జక్కఁదనంబొప్పినింత సాలుంజూడక.

568

క. మెడబలిమితనముమనయగ

పడుమాత్రినతలఁగెనింకఁ బాండవులకునే

ర్పడదాసుడవనెడుజువీ

తడయకనీ బారియివుడు దప్పినపిదపక.

569

వ. అనిన భీముండిట్లనియె.

570

క. కాంతేయులదాసుడవన

వితయె! సావీరనాథ! వినుమివ్వడు నీ

కెంతయునవత్సరిజేసితి

మింతియహితమనుచుఁదెలియు మెట్టులననినక.

571

గీ. ఇట్టిమాగుర్తులెన్ని నాల్గివుడలను!

బూనితిరిగిన నొకకీడు బుట్టఁబోదు

తెగువగొనిచంప వచ్చిన పగతుడైన
మొగముజూచిన మాత్రన నగకయున్నె? 572

వ. అనికుంతీపాండు సుతమధ్యము లతని నపహసింపుచుండెచ్చి
యగ్రజముందటబట్టి భీమసేనుండిట్లనియె, 573

క. పాండవదానుండయ్యె వి
నుండువినుండెల్ల వారనుడు వాడనియెన్
బాండవదానుడ నై తిన్
జుండీ! యనితాడనముల నుడివడు కతనన్, 574

చ. ఉరుకుచ భారముందగిలియుం దలవంపగఁజూనిముందరం
దిరముగ భీమఫల్గునులుదెచ్చి యొసంగిన నిల్చినట్టియా
యరిఁదిలకించి ధన్వజుడుహాసము మోమున నామతింపఁగా
సరగుననిట్లు బల్కె నడినన్న దయందగు వాడుగావునన్. 575

క. నీచేసిన దుర్గుణతకు
వేచంపగఁజెల్లుమాకు వినుదుస్సల మ
మ్మాచెను బ్రతిబంధకమై
నీచా యిటువంటి పనులు నెఱవకు మెచటన్. 576

క. అనివిడిచి పుచ్చిననువాఁ
డనయము దనమదినిగల్గు నట్టిజెఱపు సి
గ్గును రోషము శోకము రయ
మున వెలిబహురీతి శిఖలు మొనయంజనియెన్. 577

చ. చనియతఁడా ర్తిమై తుహినశై లమునం దపమాచరించి శం
భునిదయచేతఁబాండు విభుపుత్రుల బార్థుడుదక్కనాజిల్.

క. అతఁడనపత్యత యతిపతి

తతి తతముదమొదవఁడెచ్చి తత్సమ్మతిచే

గృతమతియైసుతసతికిఁ

గృతువతిగతిఁజేసెఁబుత్ర కామేష్టియనన్.

584.

వ. అంత

585.

క. సతతము దశముఖగతసుఖ

శతమఖముఖ నిశిలలేఖ చయభయహగణ

స్థితికుదయించెనుశ్రీపతి

చతురంశములన్ నృపాలసతులకుఁ బేర్చిమిన్.

586.

క. రాముఁడనభరతుఁడనఁగా

సౌమిత్రీయుననఁగమరియు శత్రుఁఘ్నుఁడనన్

నామములం గౌనల్యకు

కోమలికై కకుసుమిత్రీకుం గృమమొప్పన్.

587.

ఉ. ఆనరపాలబాలకసమంచిత సంభవవేళనుందుభి

ధ్వానములున్ నిలిప వనితాజనతాకరవంకజాత సం

తానవితానసూనములఁదార్కొను పోసలుజెందనాగ స

మ్మానితగంధయుక్తపవమాన లనద్వలమానముల్ మహా

దానవరాజుచిత్త విముదంబులు వేల్పుముదంబులుండగెన్. 588.

చ. అనిశముఁబెంపుచూపు తనయాతనయాతినయంబుసత్కళా

ఘనకుశలత్వసంపదయభిర్వ సుపర్వమహార్యభై ర్యముల్

సునిశితధర్మకర్మపరిశుద్ధ సమృద్ధతనెంచిమించి వే

డ్డనుగనుచున్ సుఖోన్నతులుగాఁబెనుచున్ నృపుఁడుండున త్తరిన్

క. కాశికుండు వినుతమునిజన
కాశికుండు తపఃప్ర శాకకాశికిత లస
త్రైశ్చరిపుడపు డచటికి
దాశరథులగోరివచ్చె దశరథు కడకున్. 590

క. జనవతి మునివతియాగతి
గని ఘనతరయాగ నియతిగా న్వపురోధో
జనుననుమతి ననిచెనుయతి
పన్నికె తనకె న రామభద్రున్ భద్రున్. 591

ఉ. రాముండు భీమదానవ విరాముండు పాలితమానియోగిను
త్రాముండుదారచారుతరథాముండు రాజలలాముండుల్లస
త్తాముండు పూతనాముండుసుధామయ భూరిగుణాభిరాముండు
ద్వాముండు లక్ష్మణాప్తి దగతాపసు తోవనికిన్ వెసంజనెన్.

చ. చనియటఁగాంచెజంచల విశాల బయాల కరాళశూలహ
స్తసుఘనశృంగ సంగత పతంగపిశంగ నిభై క కేళినిన్.
సనగజనక్రచక్ర సదవక్ర పరాక్ర మవక్రితక్రమున్,
జనగ నభేటకన్ విబుధ శౌర్యవిపాటకయైన తాటకన్. 593

గీ. దానిగని రామభూజాని మానినియని
పూనియమ్మెయినెమ్మి నమ్మానియేయ
మానిమానియనుజ్ఞ తెంపానియశని
బోనిశరమొండు రక్కసిమేనికేసె. 594

ఁ. బ. వె. కృతకపేటి విజనకృత చారువనవాటి
హరిమయకరోటి యానిశాటి

వేగనేగెజముని వీటికి శతకోటి

సమరఘు ప్రవీర శరమునాటి.

595.

ఉ. అంతసంత బాప నిగమాంత దురంతశరప్రయోగని

శ్వాంత సుమంత్రతంత్ర వరసంతతి నెంతయు నందికా ప్రినే

కాంతతనున్న రాజకుల కాంతునకున్ మునికాంతుఁడోజన

భ్యంతరమింతయేని యిడకంతయు నిచ్చె వనాంత సంగతిన్.

క. అటగడలి రామలక్ష్మణ

బటిలరుగని రెదుటనికట చటులవనాటి

పటుఁధాటి పరిపాటి

పటకోటి విచలవిహగ వరసన వాటిన్.

597.

క. పావనమావన మావన

మావనమున నవనమవన మనుగతిజేయన్

భావిని నీవననావిని

భూవరు పురుభూప్రమోద బుద్ధిజెలంగన్.

598.

వ. మఱియు రఘువరులిరువురు గిరిగరికంబరిగిరుపరిసరము
రసి మెరవెఱిగి యరయకన్గిరపక కరవాల శరశరాసన గరిమం దరగక
బెరుగు గరువఁపువిరివిలరు నత్తరి హతాత్కృత వివిధాయుధ
సమ్మద్ధ విబుధ విరోధి విరోధిని విడంబనంభవా డంబరితాంబర
విజృంభ దంభోధరప్రకరోరుతర గర్జాస్ఫుర్జఘప్రియక్త ప్రవర్ణ
మాణ బాణ పాపాణ శోణిత ఘోరధారాపరికల్పిత నిరాఘాట
కూటఘటాపాటవ నిశాటుండగు సుబాహు నమోఘశిఖిశి
ఖాహుతి విహితగతినమర్చి పేర్చి యెదుర్చు నీచుమారీచు నోర్చి

నిశాచరుల దిశాచరులఁగాఁదోలి క్రాలి యిట్టొకవంశము హేమా
క్షుండగురామత్మోవరుండు సవనరత్నాదక్షుండయ్యె నయ్యెడ 599

చ. ఘనభస్మితాప్తి శోభియిహాకార్యవిరోధి నిసర్గమార్గసం
జనితసమాధి యింద్రియవిచారనిరోధి సుబోధిగాధిపం
దనుడటగారవించె సముదారదయైకపయోధిరామ స
జ్జనమనుజాధినాథుడన జన్మమటంగడసన్నపిమ్మటన్. 600

క. మిత్రుఁడువరమపవిత్రుఁడు
పాత్రుఁడునుస్తోత్రుఁడగుచుఁ బరగెడు విశ్వా
మిత్రునితోడం జనకుని
సత్రిముఁజూడంగవారు సనఁజననడుమన్. 601

క. చరణరజఃపరినిర్గత
వగగురుతర శాపశల్యవాసితమాల్యక్
నిరుపమకల్యణహల్యక్
సురుచిరసాఫల్య గనిరిశుభసాశీల్యక్. 60

ఉ. వారిజచారునేత్రీయని వారితభూరితరై కమాధురీ
సారసదుక్తియుక్తనుతీసారెకు రాజకుమారులన్ మునిం
గౌరవమొప్పజేసెనధికంబుగ వారలునందువాసి పెం
పారువిదేహభూపునెడనాదటమన్ననఁగాంచిమించియున్ 603

ఉ. బాలకుడయ్యురామనరఁపాలకుడగ్గురుసన్నసర్వభూ
పాలకులోలిమెచ్చగనభాస్థలినద్భుతవికృతిక్రియన్
శూలధనుఃప్రభంగమను శుల్కముచేగొననంతఁజంచరీ
కాలకరాజబాలికనుహస సమాహిత సూనమాలికన్ 604

క. సీతాయుతుడై దా సా

కేతనగరికరుగనడుమఁగిల్చి మమతియై

యే తెంచివరశురాముఁడు

నాతతగతిగఁబల్కెదశరఘాత్మజుతోడఁ.

605

ఉ. శూలికపాలమాలిపరిశుద్ధ లనన్నవచంద్రమాళి దై

త్యాభితమిన్రీహేళికలుపా హితకాననకీలిశతు) ని

రూలిమదీయుఁడగురుఁడు మూఢమతింగుణమింతలేక నా

భీలతఁదచ్చరాననము భిన్నముజేసితివీవునావుడుఁ.

606

క. కర్మముధర్మమురెంటను

గర్మాశ్రయిల్లరుగానఁగడు బహుగుణముల్

ధర్మాశ్రయములసృపులము

ధర్మమునకునొక్కగుణము దగునేమగునో!

607

క. అనునుల్లసమునఁబెల్లుగఁ

దనయుల్లమునలుకవెల్లి దఱచుగ నిదిగో

కొనువిల్లనివిల్లిచ్చిన

గొనెనల్లనవింటబలము గూడఁనృపుఁడుఁ.

608

ఉ. రామునిభంగపెట్టి రఘురాముఁడు భూరిగుణాభిరాముడై

ధామముఁజెంది యాదశరథక్షీతినాయకునాజ్ఞచే మహా

కామియునై యనంతరమ కైకవరంబుకతంబుసం గడుఁ

భూమినిడించి తమ్ముఁడును భూసుత గొల్వగనేఁగె గానకుఁ.

ఉ. రామవియోగమార్వక విరాముఁడుపం క్తిరఘుఁడునయ్యెను

తామనిభుండునయ్యె భరతప్రభుఁడప్రభుడై క్రియావిధిఁ

నేమముతోడఁదండికిని నిశ్చలతకానమకూర్చితెత్తునా .
రామునిసార్వభౌమునభి రాముముగాననిచెచ్చెరం జనెకా.6:10

క. మునిజనసుయజ్ఞ వాటము
ఘనఘనపథలీఢరూఢ కాంచనకూటం
బనుదినచరన్ని శాటం

బునుగాంచెఁజిత్రకూటముంజనియంతకా. 611

వ. అందుఁ గందమూలంబుల విందులొనర్చు మునిబృం
దంబులు డెందబుల యందమందానందంబుఁ బొందుపఱచుచు
సుందరీ సుమిత్రాచందనయుతుండై పణకాశాలాతః స్ఫటికోపల
తలాసీనుండై యున్న యచ్చఁగ్రీష్మన శుభరతుండగు భరతుండు
మాధురీ ధురీణ వాగ్ధోరణుల పూజ్యసామ్రాజ్యమునకు మరల్చి
నేరక తత్పాదుకలంగొని మగిడి సాకేతపురంబున కరిగి యచ్చట
నుండనొల్లక నందిగ్రామంబున జటావల్కలధరుండై శత్రుఘ్ను
సహితంబుగానుండి పాదుకాముఖంబున నిఖిల ప్రజాపాలనంబు
నేయుచుండె నంత నిచ్చట సీతాలక్ష్మణసమేతుండై రఘునరుండు
చిత్రకూటనగంబు నిగమించి. 612

సీ. కలితతాపింఛమండల దర్శనాభిభ్ర
మీకృతహృన్న టత్కేకికులము
కరికర్ణచలన సంగతమరుద్ధూతాబ్జ
సారచంద్ర కితకాసారజలము
ఋక్షతరక్షుహర్యతాది మృగరవ
క్షుభితభూయిష్ఠవికంజ బిలము
శబరాజగరనిశాచర భేదరాంగనా
కృతసముత్తుంగనంగీతకలము

గీ. తాలఖర్జూరమందార నారికేళ
సరళకేసరజంబూర సాలవటవ
టీరవార కుటీరసంచారమాని
పుణ్యసుఫలము దండకారణ్యతలము.

613

సీ. భుజగభుగానరుగూర్చి దృగ్విగతిభా
కృపనభుగ్రీవు రుక్మాటవంబు
మలయనద్గిరి సరిజలజహ్నుచ్చయచర
ద్గంధవత్తతమరుద్గారవంబు
ఫలగళద్రోవనరిద్భహుపతత్కులలన
ద్విమలవాక్సకల దిగ్విభ్రమంబు
సలికనత్పక్షురట్కులితనిడ్లతకురు
ట్పారనిటఖిగ విరాట్సంకులంబు

గీ. పరిసరసరత్పటీర కోటరకటీర
మర్కటకుటుంబి సంసేవ్యమానమాని
పరకుమారపరదేవద వై భవంబు
పాపనంబగు నాదండకావనంబు.

614

క. కనిచనిమునిమనికినిడన
కునికినిగని తనివిననవునొసరఫలాదుల్
తనయనుజునిచేగొనుచును
దినదినమబలాప్తి రామదేవుడుండెన్.

615

క. జనపతిదునిమె విరాధున్
మునిజనయజనాపరాధు మూర్ఖనిబోధున్

ఘనబలనిరుద్ధసాధుక్

దినదినహృతసీధు సకలదివిజ విరోధుక్.

616

క. మరియునురఘువరుడఁవ్వని

తెరువునగనిఁమొక్కిరతుల దివ్యశుభాంగుక్

నెరిభవపాశవిభంగుక్

గురుకొనుమోక్షైకసంగు గురుశరభంగుక్.

617

చ. ధృతిశుభలక్షణుండగునుతీర్ణుని గుంభజసోదరుఁ దపో

గతయతినాథశస్తుని సగస్తునిఁగాంచి సమగ్రహర్షుడై

యతనిదయా ప్రియై కొనె శరాసనబాణకృపాణముల్ కృపా

ప్రతతినముమ్రోచుగ్రీవుభంగవినిద్రుఁడు రామభద్రుఁడు.

క. స్థానముగై కొనియుజన

స్థానమునవి తానమభయదానముగోరన్

మానవనాధుండొసగుచు

సానుజుడై నీతయలర సంతకమరియుక్.

619

క. కొంచకకనుగొని యనుజన

సంచయసంకటమురాక్షస ప్రికటము స

భ్యంచితతఃపిసీతటముక్

పంచాసనసంపుటమ్ము పంచనటమ్ముక్.

620

వ. అందనుజ నిర్మిత పణకశాలాధివాసుండై రాముండు

క. అనువుగనాసాకర్ణము

లనఘుండు దెగగోసెమన్నభాయ త్తమనో

జనితశిఖావిహతమఖి

ఘనమదిరాసారగత సుఖశూర్పణఖి.

622

ఉ. దానవివారివారిపయిదానవి యింతలనంతజేసి
 డ్రోనబరాదిదానవులతో వినుతోదయుడైనజానకీ
 జానికెదిర్చిపేర్చిన నిశాత శరావాతిదై త్యజాతిదు
 మ్మాననదావపావక వికాసకుడయ్యెనరేశుడయ్యెడన్. 623

క. మృతుడయ్యెనుబరిసరసం

స్థితహితబలదూషణప్రియిరుడతులితదు

మృతదితినుతశేఖరుడన్

గృతుభుగ్భీకరుడుబాహుఖరుడుఖరుడున్.

624

క. ముక్కిడిరక్కసియక్కసి

నెక్కటిమిక్కుటమురావణేశునితోదా

నక్కధయునుజక్కనిసతి

చిక్కునుదక్కునునటంచుజెప్పినవాడున్.

625

చ. చెలియలిమాటమాటగనుజేటననాటనెయానిశాటుడే

పలరుచునొక్కరక్కను సహాయునిగాగొనుచున్న నాయకులే

మెలగువనంబుజొచ్చియటమిన్నకమున్నొకచిన్నిపొన్నడా

ల్లలమొకమయ్యెబండ్రిగళకాలవిచోదితుడైనదై త్యుడున్.

గీ. నీచమారీచుడతిరత్న రోచులలర

నేచిమృగరీతినేడ్తరఁ జూచిచూచి

రాజబింబాస్పదానికై రామచంద్రు

ననుప నతఁడేగెమొకమనునానజేసి.

627

కవిరాజవిరాజితము.

కపటకురంగము కాంతతరాంగము కాననరంగ ముఖంబునఁ దా
నపుడతిచంగము సంతికసంగము నాదృతశృంగము నై చన నా
నృపమణి సింగమునెమ్మి నిషంగమునేర్చి పిశంగము దృప్తమహా
చపలపతంగము జూడ నభంగము సాయకమంగము జంపవిడఁ.

క. సంగరంగముననీరఘు

పుంగవునవిభంగశరముపోటాగినాటఁ

సాంగమువిడిచెఁగురంగము

సంగతి హా! లక్ష్మణా! ప్రసంగతియగుచుఁ.

629

గీ. అన్నెలతయన్నలక్ష్మణ యున్నఁజనునె?

నిన్నుమీయన్నజీరె బొమ్మన్నమిన్న

కున్ననెన్నియొనొకకొన్ని చిన్నియన్ను

విన్ననై యున్నసన్నట్టి సన్నబట్టి.

630

అ. వె. ఇంటనొంటి వాలుగంటి యుంటందంట

జంటతలల పోతుడంటిమింటి

కంటిగెంటు చుంటనొంటి యెల్లనుమింటఁ

గొంటుపులు వెంటనంటిపోరె

631

ఉ. ఆలములో జటాయుషును సంతగతాయుషుడై నఁబూనిలం

కాలయుడయ్య శోకవనికా జనకాత్మజఁడేర్చిదాసవీ

జాలము నోలికావలిగజాలనమర్చిదురంతసంతత

శ్రీల. రన్ నిజాంగనలచే నుఖలీలలగ్రాలెనిచ్చటన్.

632

క. తనకెదురుగుదురు వేదములు

గొనిపోదరుఁడెదురఁజెదరకొను మేదురమా,

మనముంగుదురుగ రఘుపతి

జనదురునీ దురక రాకసాహసమనినన్.

633

శ. అన్నకుజనకజ మిన్నక

పన్నినదుర్వచన రచనపద్ధతిఁదెలియన్

విన్నపమొనరించినవతఁ

డన్నా!లగ్గునె?రాకడన్నా!యనుచున్

634

శ. వారిరువురు నతిచింతా

భారమ్ము రయమ్ముఁబూనిభావించిరిని

స్తారితప్తీలన్ నీతా

సారసద్భగ్వి గతవర్ణసాలన్ మ్రోలన్.

635

వ. అంత

636

సీ. ఈ యారములదారినా యిందువదన న

న్నలయించె సొలయించి కలయునొక్కో

యాయున్న సురపొన్న నాయన్నులేకున్నఁ

దనుతాపమిడనెప్పుడరగదొక్కో

ఈమేటిమ్మగ కోటి దామాటియాజము

మెనఁగునాఁకటికనిమెనఁగెనొక్కో

తానొంటి నీయింటిలోనుంటఁగలకంఠి

నసురమాయనుగొని యరిగెనొక్కో!

శీ. యనుచుఁగనుచును రఘువరుఁడడవినడవి

నడలి హలక్మణా యనునట్లుమగుడఁ

బలుకనలుకును మున్ననవ్వులుకు కదన
వెతనుబడుటెంచువను దానవెగటుఁగాంచు.

637

గీ. అరుణసుతుని జటాయువునంతఁగాంచ
నసురగతిఁజెప్పియపుడు వాడచువువెడల
నగ్నితమ తండ్రికిని బలెనతనికిచ్చి
వెదుకఁజొచ్చిరి దక్షిణవిపినభూమి.

638

శ. కరమాకరణిన్ ధరణీ
తరుణీ పరిణేతలరయు తటి నీవీకృతులై
పొరిగొనిరి దురితనంధుఁ
బరిభుక్షితపాంధు డై త్యబంధుఁ గబంధుఁ .

639

గీ. రావణునిసేతయునవిస్తరముగఁజేసి
తనదుగతిసెప్పి దివికివాడనయమేఁగ
నతనిచేసీతకథనునుజాధినాథు
లెఱిగివైఁచి నెఱింగియునెదుటనొకట

640

శ. స్ఫుటమతిఁగనిరిన్మపాలురు
పటుతరనిబిరీసగగనపద్ధతిహర్షో
త్కటవినటద్భుత్సబరిఁ
ఘటితజటాపటలనిటలకబరిన్ శబరి

641

శ. రాజుల రాజిలపూజల
నాజలరుహపాణి తృప్తి నందించియువే
రాజులదేజలువానర
రాజులనస్మృఖ్య సఖ్యరతిబురికొలిపె.

642

వ. అంత.

ఉ. సారససారసౌరభవశేంవద మత్తమిళిందబృందసం
చారము చారుహంసబకచక్రవిహారముమత్స్యకచ్ఛపా
గారముఋణ్యతీరము సుగంధినమీరము పంపనాంగంగా
సారముఁజేరివారలు తృప్తుని వసించియు విశ్రమించియున్. 643

క. భాస్కరకులీనులప్పడ
హస్కరసుతచోదితాని లాత్మజుచేశ్రీ
యస్కరఫణితులనెఱిగియ
శస్కరులై యతనితోడఁజనుదెంచితగన్.

644

సీ. శశికాంతపట్టి కాన్ధలపాతుకప్రవా
హమువినమడిబడి నలముకొనఁగ
దచ్చీకరోద్వేల తమహిమంబేడాకు
టనటులకప్పరంబరువుకొలువ
విషమచ్చ దచ్చదావిర్భూతమారుతం
బంతంతఁదద్ధూళినామతింప
సోబగారునారజశ్శోభిత శిఖరముల్
నునుమంచుమలల చొప్పనుకరింప

గీ. భూరిగై రిక్తగై రికపూరసాను
తలములద్ధంపు నిద్ధంపుతటములందుఁ
బ్రీతిఫలించుచుసంజలం బ్రీతిఘటింప
ననవుడై వారు ఋశ్యమూకాచలంబు.

645

క. వారుంజను వారుంజని .

వీరుంజను మనిననట్లు వినిహనుమరయం

బారుంజనితెచ్చెమహా

దారుణసుగ్రీవుహర్ష తరళగ్రీవుఁ.

646

క. నరవాసరచరులుకవా

నరనాథుడై నవాలినాశముసేయక

గరముసఖత్వమువై శ్వా

నరసాక్షిగమననోనర్చినలువొప్పారన్

647

వ. అంత దురంత కపి చమూసమూహ సమాకా' త
 ప్రికార గోపురాట్టలక బంకాయత నముట్టంజీత శంకు పాపా
 నాద్యదుంతుడ సాధన సంకాశిత శిఖర రేఖా విరాజితంబును
 విరాజమాన భర్మ పాంచాలికానమంచిత రత్నస్తంభ శుంభత్సే
 ధవీధి విభాసురంబును ఘోటావధ మణిమంటప నిఖిలవ్యాపార
 పారగ వాసర వ్యవహారిక కోలాహల బధిరీభూతదిబ్బుఖంబును,
 బ్రహ్మారిత వివిధజన్తునినుల విభణిమాగ్ననిసగ్న నివాసలోక యా
 తాయాతనముత్తుణ్ణక్షోణిపరాగ సంధుక్షమాణధ్వంత విదళన
 శీలజాలనమాగత వాతూలజాలంబును, మణిదర్పణభిత్తికాధగ
 ధగాయమాన ప్రభావుంజమంజలంబును విచిత్ర గారుత్మత వీటంక
 పారావత గంభీరనాదంబును ప్రిసాదమధ్యప్రీతాడిత మృదంగ
 నముత్తుంగ ఘుమఘుమధ్వనాకణానకృత తాండవ శిఖండిమండ
 లంబును, కాసార కమల కైరవ కష్టర వండ ర్ఘాంకృతభ్రమర
 భ్రమనసంభ్రమోత్కంధరా సుందర మరాళాది జల విహంగమ
 సంఘంబును, మందార చందన మాకందప్రముఖ తరు విసరకోభిత
 శ్చందనోద్యానంబును సగుచు నిలింపవగరిసాంపు సంపాదించుచు

పెంపుమిగిలి యెరులకు దేరిచూడ నలవిగాక సమగ్ర సంపత్నం
 భానకరంబగు కిష్కింధానగరంబు సమీపంబునకు రామలక్ష్మణ
 సహితుండై మంత్రించతువృత్తయంబుతో రవితనయుం దేగుదెంచి
 వారల నచ్చటనిలిపి యెక్కటి తత్పుర తోరణప్రాంతంబుజేరి
 సింహనాదంబుజేసిన విని సహింపక వ్రాలుమగటిమిదేలి వాలి
 తారానివారితుండయును మగుడనేరక సుగ్రీవుతో బవరంబు
 నేయునెడ.

648

క. వాలియనివ్రాలియనితన

వాలమ్మునరఘువరుండువాలన్నేలన్

గూలిచేరణకర్కశగుణ

శీర్ణివాలిభుజై కజితవిమతాలిన్.

649

శా. అరీతింబతి యన్యలోకగతి డాయంజూచిబల్వంతలం

గూరం దార ననూనయించిదిమైగోత్రద్విషమ్యాతికిం

బారక వహ్నియొసంగిపొంగిశుచినేపారంగసుగ్రీవుడే

తేరక వానరరాద్యమాతనికిఁబ్రీతిక రాముడిచ్చెందగన్.

650

క. తారాతనయునిదయచే

తారాతారాపవదనధవుడై యతఁడా

తారాతనయునిగడుఁబెం

పారంగాయావరాజ్యమందొగి నలిపెన్.

651

క. జనపతులకొనర మొక్కుచు

ఘనసమయముబుచ్చుటకునుగావీడ్చొనియున్

తనదురమన్ రాజ్యరమన్

గొనిముదమున్ మదమునలమిగొననందుండెన్.

652

క. అంతటనివసించిరి కపి

కాంతునినిద్రేశమున నుఖస్థితి నృపులా
సంతతమునిసంతానదు
రంతంబగుమాల్యవంత మనుగిరిచెంతన్.

653

సీ. ఇరులార ! రేబగలెఱుగనీక మొగుళ్ళ
తండంబులొండొండఁ దార్కొనంగ
నొగిడఱుక్కునఁదీగె దిగిచినగతిమెరుం
గులుకన్నులకునుడ్డు కడుపునింప
శంపలనంటి గర్జలతోడఁబీడుగులు
పెళ్ళునజంతువుల్ బెదరనురుల
బలుచనగొప్ప చిన్నులజలజలమును
మునురాలి యింతంతమునురువెట్ట

గీ. నేళ్ళుకొలఁకులుకాలువల్ బీళ్ళనీళ్ళ
వరదబురదలమిక్కిలి వరలబొరల
మిద్రుపల్లములొక్కపైఁ మీర వాన
పాములనువేరిలఁగట్టిన భంగిగురిసె.

654

శ. కనరుకొనిమునురువిసరన్

ననుధేళుఁడునిముషమేండు వలెనలిపెచుదా
నసమాశుగవశుడై వెన
నసురసురనుకొంచు జనకజా ! యనుకొంచున్.

655

శ. జడలుడిగెరామునకు నల

జడులినుమడినెగడఁ గడిది శరదాగమ మ

య్యెడబొడనూపెంబొపెం

బుడమింగిడిమింబొనంగు బుగదక వరదక.

656

పీ. గోవుజాబిల్లిచే గురియువేన్నెలలంటి
జాలెత్తినెలరాల చరులబడగ
నేడాకుటనటుల నాడునాటికిదళం
బుగబూదెగొనుచు గవ్వరమునొరగ
నిద్దంపునైల్యము నెరివిన్నుకడుబన్ని
తికిలికై దువసాంపు కికురుపరుప
నెత్తమ్మిమడుపుల నెలకొనికొదమతు
మొదలుసంగీత సంపదలబెరుప

గీ. వంకలనునీటిపోడిమి వదలికదలి
నడలువడపెల్లురెల్లువు వొడ్మిపుడమి
మడుగుచీరధరించిన మాడ్కిచూడ్కి
సంతసముదేత్పెడచ్చర త్సనుయమహితు

657

వ. అట్టివమయంబున రఘుపతి సామిత్రింజూచి. 658

ఉ. ఇత్తటిబిత్తరివెదుక నిమ్మగుతమ్ముడధారుణీనుతం
దెమ్మనువానమానననితెప్పిప్రియంబుననిల్పినట్టివా
డత్రైజ్యగెల్లకల్లవినుమ క్కటమర్కటనాధుడెంతయు
మత్తుడుభక్తిదానెఱుక మాలెను రాకడమాలెచూచితే! 659

గీ. జాతికోరితిరితిజావల్య గతియింక

నీతిగల్గనెట్టునేర్చు ననుజ

కానవానిగానగానేగి నామాట

గాంగడెల్పుమనుచు గనలివల్కె.

660

చ. అరుదుగనీత దెత్తునని యక్కఱదీక్షితయంతమాత్రం ను
స్థిరమతిరాజ్యనంపదల చేనినునీపునెఱుంగలేవు భూ
వరులనెఱుంగుదే? యకట వాలినిఁగూల్చినయంపముల్కిదా
నిరుదెసమొక్కవోయినదో? యికనినుక వధియింపజాలదో.

క. అనియునికిగినిసి మనమును
గని కనికరముననుమరలఁ గరగినననుజం
గనిజనవిభుఁడను పెనుపురఁ
దనదునయప్రోధమాధి దళముకొనంగఁ.

663

క. సుగ్రీవుడుమనకార్య స
మగ్రతఁబాటించియున్న ననఘాత్మ! మదీ
యాగ్రజనికడకు రమ్మని
యాగ్రహముకమానినెమ్మి నతనింజెందెఁ.

663

క. అనిపనిచినపనివినిచని
ఘనుఁడాసామితిగనియెఁ గట్టెమరుగ ను
ద్ధనవరిఘాగ్రకబంధఁ
వనచరముఖ్యోఘసింధ వరకిష్కింధఁ.

664

క. బీరమ్ముహజారమ్మును
దారమ్ముగభూవరేందు తమ్ముఁడుననఁగా
దూరమ్మునఁగనిపరిహరి
వారమ్ములురి త్తజారి వడితిరిగిరొగిఁ.

665

చ. మురుకువవాలిసాలె సురయుగ్యశిలీయుగుళితఘాత నిం
కనుజనుదెంచెనిట్టలము గానితఁడేమిగతమ్మొమమ్ముదా

ననయమునేలిరోయనుచు సంతలనంతలఁబొరివానరుల్
జనపతిఁజూచిలోగుజ గుజల్ బొమముల్పొలయంభ్రమింపగన్

క. నగచరులసంభ్రమంబులు
జగధీశుఁడుసరకుగొనకచని మొగసాలన్
దగువారిందగువారన్
నగళ్ళలోకనిచి రవితనయు రావించెన్.

667

క. తారాంగదులును హనుమ
తారాదులుగొలువఁగొలుపు ధామమునకుఁ బెం
పారం జని కపివతి నృప
వీరునిసేవించికాంచె వినయముమించన్.

668

వ. అప్పిడు లక్ష్మణుం డతనికిట్లనియె.

669

క. కార్యకార్యములెఱుంగర
నార్యులుదమకార్యసరణి యనువగునెడ నో
సూర్యసూత! విసుమునిను రఘు
వర్యుఁడుగడుబల్కుబల్కు వార్యప్రౌఢిన్.

670

చ. అరుదుగసీతఁడెత్తునని యక్కఱదీతినయంతమాత్రం
స్థిరమతి రాజ్యసంపదలచే నినుసీవునెఱుంగలేవుభూ
వరులనెఱుంగుదే? యకటవాలిని గూల్చినయంపముల్కిదా
నిరుదెసమొక్కవోయినదొయింకనినున్ వధియింపఁజాలదో

చ. అనవినిపల్కుముల్కిచెవినానఁగ నానగచారిభూరికం
పనమునఁబొందిమందత నృపాలక బాలకుతోడనిట్లనున్

వననిధివేష్టితావని నవారితవానరవీరులం దినం
బును గమిగూర్చుబోగడచి పోయెనొ కాలముమేలెఱుంగనో

క. హరిదళములచేవరిపురి

పరిపరిగతిసడిమినెరినిబరిపుచ్చిమహీ

వరుతరుణివెరపుతెఱుగునఁ

గరమరుదుగఁదెచ్చి మెచ్చగనియెడఁజుమ్మి

673

క. అనుడినుఁడుశాంతిసమ్మద

వినయంబు నయంబు వెల్లివిరియఁబలికెనో

యినతనయ వినుతనయఁడవు

వినుతనయనుగుఱుచమాట విస్మృతిఁగొనుమా

674

క. మిత్రసుతుఁడంతనపుడు ను

మిత్రసుతుంబంచమున్న మిన్నకబలముల్

ధాత్రీచలింపన్నడవఁగ

మిత్రకులుంజేరి భక్తిమీరక మ్రొక్కెఁ.

675

గీ. ఇనసుతుండినకులజుల వనువువడసి

ధృతినిఁబ్రాశ్చిచ్చిమోత్తర దేశములను

బలియులబలిముఖుల ననేకులనుబనిచి

హనుమదాదుల దక్షిణంబునకుఁబనిచె.

676

క. వెనమసలక వసద్వశసా

హనులనఁమనమతెకుశలులు నగుకీశులుము

దైవలరసి నీతఁగానక

వసుధేశునకిర్పరవవివశుడై యంతఁ.

677

క. దక్షిణానశజనిమరలిన

ఋక్షైశాంగదనుషేణులెసగ్గమొదలౌ

వృక్షచరులయాగమనా

వేక్షంబ్రాణములు నిలిపెబృధ్వీపతియున్.

678

ప. అంత.

679

చ. పురిగిరికాన కోవవనభూములు గీములు సందునొందులున్

సరసుల వాగులన్నదుల సాలములందరులంధరిత్రి ను

ధ్రువుతరకామ రూపములతో నిజమూర్తులతోడ వానరుల్

ధరిణిజరోయుచున్ వెదుకతావులుడాయుచునంతబ్రయుచున్

చ. వెతలనుడాయుచుందగలు వెక్కసమై తమదామెరోయుచుం

గతులనుబ్రయుచుందొరలగానకకూయుచుగన్నమూయుచున్

ధృతిగడుఁజేయుచుం బెడ విదేహములాకటభూమివేయుచున్

మతులను మాయుచున్ మరలమానక కాసలసీతరోయుచున్

క. కాంచిరి తరుచరువెదుటన్

సంచరదురు ఘేటకీట చయనంకులమున్

ప్రాంచత్తిమిరపలలమున్

వంచిత సకలానిలముచు వసుధాబిలమున్.

682

క. నిబ్బరముగ నబ్బరమగు

నబ్బరియం దటియ సరయనందుల బడలా

ల్లబ్బెత నుబ్బెతనదుగతి

నబ్బలులుడగన్ సవ్యయంప్రభాఖ్య సమాఖ్యన్.

683

క. మణిమయకాంచన ఘృణిగణ
చణమగుతత్పట్టణమున సలిలఫలామల్
ప్రణతినిడువడఁతిపణితిం
గణుతింపుచు మెనలి వెనసుఖస్థిరంతన్.

684

గీ. బిలమువెడలి రాచవెలఁదిగానక కవుల్
ధరణిధరణికిరణ నరణిగ్రాగి
చరణతలముఁబట్టి యరుణత నురువుర
చొక్కిఁనుక్కి చిక్కెనొక్కచోట.

685

చ. గమిఁగొని ప్రాణముల్ విడువఁగాఁదగునీతను గానగాచు స
ర్వము బరికించినారనిన గామునిపాలికిఁబోవుకంటెమేన్
నమసినజీవితేచ్ఛనిటఁజావక నచ్చటికేఁగఁజంపురా
యమగనుమన్న సూర్యసుతుఁడన్నకు రోయనివాఁడెక్కాఁడో!

క. కై కా మాకై కాలో
కై కార్తశరణ్యునడవి యిటుబంపితిని
గై కోలాసునె యాయన
కై కార్యముఁగూర్చుమాడుకై కానితగెన్.

687

క. అయినజటాయువు రామున
కయియనువులుడించి యెరులకందని పదమున్
గయికొనియె మనలకట్టిద
భయమేటికి నంచునెంచి పలికెమనెడలన్.

688

క. గురులరిగిరి నొరుగుట న
త్రతినెఱిసంపాతిబ్రీతి దరుచదులమదా

నెఱుంగుచు గరగరనిగురుచు

నెఱయెరకల గాలిధూళి నెరయ౯వచ్చె౯,

689

వ. అప్పుడు.

690

చ. బలువగుస్వేదముల్ గగురుపారినమేనులు రిచ్చపడ్డ చూ
పులుదగనెండు వాతెఱ లపూర్వపునూర్పులు డిల్లపాటునం
దలకెడుమోముల౯ రసముదప్పిన కత్తుకలొప్ప ప్రాణముల్
గలిగినయట్టి పీనుగులుగాఁ గపులుండిరి దానిజూచియ౯.

క. జడువున జడులగుకీశుల

కడకుంగడకుంబతత్త్రి గడుపనివారి౯

వడినడిగి యడిగినెచ్చటి

పుడమింబడె నాయనూరు పుత్రుండనుచు౯.

692

ఉ. వాఁడుషడీయసోదరుఁ డవారితనత్త్వలమైన యేము నా
వేడివెలుంగునంటగడు వేడిననంజననాదు పక్షమున్
పోడిమివేడిచే గమరిపోయినన్నిరిపై నొఱంగితి౯
వాఁడెఱబోవుటేనెఱుంగవచ్చెగరుల్ దగ మీకతంబున౯. 693.

క. అనితనగతి కపితతికిని

వినిపించియు ననుజరీతి వినివగచియు నా

జనకజ చొప్పేర్పఱచియుఁ

జనియె౯ సంపాతిభ్రాంతి చదలంబొదల౯.

694

గీ. అంతవనచరులొక కొంతసంతసమున

సీతవృత్తాంత మెఱుంగుటచేతనింక

నొక్కతఱిఁజేరితిమిలెందు నిక్కమనుచుఁ

దత్తణంబున నరయుచుఁ దత్తణంబు.

695

సీ. జఠరలుతఱ్ఱ లీశకుల గూఢాంఘ్రిపా

తీనాదిజంతు సంతానభవద

నీచీకృతై కపిచీచయాఘటన నో

ల్లలదంబుకణ సముజ్జ్వలపిఠాన

గగనదగ్ధనహిమాగమ సంశయోద్యేల

తరవరింభణాస్థావ్రవచ

గతశేంఖవలయసంగత పులింగాంగనా

శ్వాసపాటవశీల సవిధవివిధ

గీ. శబరయువజన నయభయచతురవాక్స

హయకరచాదుతరముఖరాయమాణ

తీరవదనప్రహస సామ్యోరుఘేన

కలితగంభీరనాదాల్లి కనిరికపులు.

696

క. వడిదగు కరువలికై వడి

నడిసన్న నడినిజన్న జడధిజడధి

గడువగ గడువగఁ గడకడఁ

దడబడియెఁ గపింద్రచంద్ర తతియప్పాటఁ.

697

చ. గరుడనిరూఢిఁదాఁబ్రళయకాల మహానిలవేగమొప్పఁగే

సరినుతుఁడుంబ్లవంగతతీసన్నతి మిన్నతీలగ్రాఁగా

నిరువమవృత్తిదాటితటిసీగృహ మధినగాధినార్త ని

ర్జరపరిపాలనై కఘటజన్మవిరోధి వయోధినుద్ధతిఁ.

698

క. కడలింగనుగొనిరాత్రి

వడిలంకాపురముసొచ్చి వాయుజుడును న
లడలందడయకతడవెను
గడిమివెతంబుడమినుతను గానకలోనక.

699

మీ. సందులుగొందులు చంద్రశాలలుగొల్పు

కూటంబులును రచ్చకొట్టములును
వాడలుమేడలు కీర్తిదానివాసముల్
గజతురంగశతాంగ ఘనగృహములు
చప్పరంబులుచతు శ్శాలలుపాసీను
శాలలుసత్తదే వాలయములు
వంటయిండ్లాయుధా వాసముల్ శుద్ధాంత
తలములుధానధన్య నిలయములును

గీ. వీధులంగల్లుమరుగులు విజనములును

రాజమందిరములునాదిగా జనమున
వలయురూపముచేత నవ్వాతనూతి
రామన్యపునతియటగానరామిదిరిగె.

700

చ. నెఱినిబ్రధానులొక్కయెడనిల్చి విచారమురాచకార్యముల్

నెఱవగనాలకించునొకనిక మరియొక్కడుమంత్రమేమియో
గఱివగదాలసీతకథగాఁ జెలియెల్లుకనందలంగి మే
పిఱననులేఖకావళిలిపింబరికించునుదత్తప్రపంచమున్.

701

చ. అనువుగఁజూరుడొక్కడొకఁ డచ్చటిముచ్చటవింటివాయనన్

మునుపడ నేమియేమియును ముందరనిల్చినవాడెవ్వరో

యనఁగనుపింపకం జను గృహంబులనొక్కఁడుగోష్ఠిసల్పఁగా
జనకజవా రలోయనుచు సారెకునూకొనుకానిచోజనుక.

క. కూపతటాకనమీపము

లాపావనిజేరినిలిచియటఁ దగుణులుదా
రోపియునోపములొండొరు
లేవునఁదమరాడికొనిన నిలసుతదెలియుక.

703

క. ఈరీతింబరికింపుచు

నారాతిరిరావణుని గృహంబుంగని క
న్గూరికిఁదనసతిదానుం
గారవముననున్నవానిఁ గనిమదిబొగడెన్.

704

క. రామునితోవైరము పర

రామలతోగొడవనేత రావణునకుఁ దా
లేమింగలిగిన నీతిని
తో మరిసరిగలరె సురపతులలోనె నక.

705

ప. అని కొనియాడి యచ్చటం గలయంజూచి యమ్మం
దిరంబువెడల మరున్నందనుండు జనకజంగానక చింతాకాంతుం
డై దై వవశంబున నశోకవనంబుఁ బ్రవేశించి వెదకునవసరంబున.

సీ. వర్షాగమాగత వారిదంబులమాడ్కి

ముడివీపుపెన్నెరుల్ ముసుకువడగఁ
దత్తమయోచిత తతహిమాంశునిలీల
మాటిమాటికినొముపురువుదెరలఁ

దగమంచుదోగుకెందమ్ముల గతికావి
 గొనుకన్ను గవనీరు గ్రుమ్మరింపఁ
 జరుపువిల్కాడు కైదువతుప్ప సడలించి
 చమురుంచుక్రియమేరజెచుటబెరయ

గీ. వికృతదైతేయకామినీ విలతినడుచు
 సింహసంహతిలోలేడి శిశువుకరణి
 దగ్గియశోకవసంబునదనరిశోక
 వసమునమునుంగునతిఁగాంచె వాయుసుతుడు.

707

గీ. ఆమెనీతయనుచుఁదామీరిసామీరి
 కడునశోక శాఖనడఁగియుండి
 రామరామరామ రామగాయిటువంటి
 బాముగాము వంటి బ్రహ్మనేసె.

శ. కిరమీపగిడికామదిన
 త్రరుచరవరుడడలునెడలదగవచ్చెను నం
 గరపీడిశతముఖుఁడుం
 బరిపూజితపంచముఖుఁడు పంచముఖుఁడున్.

709

గీ. వానిగనమాని జనకభూజానిపుత్రి
 మోమువంచినజూచి యామూర్ఖుడనియెఁ
 బంచశరసంచ శరదుష్ట్రపంచభిద్య
 మానమానసుడై మానమూనమాని.

710

ఉ. కాముఁడుదాస్వక్రియ విశిఖంబులునీదగు రూపమేవున
 మోమునుమోవికేలురదముల్ దగుచూపులునొక్కతూపుగా

నీమహిజేసెనన్న జగదేశమహారణవీరుగెల్వ నో
కామినికార్యసిద్ధినదిగాక తలంగుట్టకై తలంపవే? 711

గీ. అనినవినియట్టులనయగును రాముఁ
ఘోరనారాచములనిన్ను గూల్చునాఁడు
కాఠియనుబడుచున్న తత్కార్యసిద్ధి
కామునకుమానియగుజాండురామునకును. 712

వ. అనివెండియువాఁడాను దుర్వచనంబుల కన్నింటికన్ని
యుఁగర్జకతోరంబులువలికిన. 713

శ. ఆచంద్రహాసపై హ
స్తోచితమగుచంద్రహాస మొరవెదికినవే
చూచితేదీయాంగనకడఁ
ద్రోచి నివారించునెడల ద్రుమచరుడంతక 714

శ. తెగువక మగువంజంపంగఁ
దగుడగదనిమిన్నకునికీదగదీశ బగరం
దెగఁజూతుననియుమరిదన
యగపడుటకు మానమారు తాశ్శజ్జాఁడాత్మక. 715

గీ. నీతమొడఁబడునట్టులఁ జేయుడఁచుచు
నందుఁగాఁపున్నవారలఁ బొందుపఱచి
రావణుండేగె సంతనారక్కసులును
భీషణాలాపముల సతిబెగడుపఱవ. 716

శ. అలరఁగ నొకదానవి రాఁ
గలకలగని కలకలములఁ గడుమేల్కనియా

ఖలదాసవలలనలదాఁ

గలయందెలియంగఁబల్కె గలలోఁదెఱుగుల్.

717

క. రాముఁడు సోమిత్రీయుతుం

డై మనరావణునిదుర్గించి యవనిజతోడఁ

నేమమునం జనువాడే

కామినివేపింపదాయఁ గాదనిమాన్వే.

718

చ. అదినమయంబుగాఁగొని నయంబునరామనరేంద్రుచంద మ
మ్మడితవిసంగఁబల్కి కపిముఖ్యుఁడమిన్నకయున్నగ్రన్ననఁ
బదిదెనలోప్పఱచి యొకపట్టునఁ దత్తరుశౌఖయందు నె
మ్మచినలరాక్షసగుని మానవనాథ కుమారి యిట్లను. 719

క. పరగఁ రావణమాయా

చరుడవో? వనచరుడవో దశరథాత్మజా నా

చరితము దురితముదొలగఁ

గరిమఁబలికితివి టుందుగంటివిచెవుమా!

720

వ. అని యడిగిన మగువకుఁ దదవ్యతాంతంబంతయు
నెఱింగించి వానరేంద్రుండు నరేంద్రుం డిచ్చిన ముద్రిక
యొసంగిన. 721

క. శ్రీలునుఁడాలును దగఁ గపి

బాలునిచే నానవాలు పలుమరుఁబ్రియముఁ

మేలుఁగఁగోసల ధరణీ

పాలుని జవరాలుకేలు భాసిల నందె.

722

క. గుణభద్రుండగురాముని

మణిముద్రకనావరించి మరలకనారీ

మణియొసగెం దనదుశిరో

మణికుశలముతోడ సంతమారుతిమగుడెన్.

723

ఉ. పావనియావనింగదిసి బంధురసింధుర విక్రమక్రియన్

మాపులుక్రోవులు మొదలుమాకులుచేకొలదిందెల్వీయా

కావలిదానవావలిని గర్వమునర్వము నొంచితుంచినన్

జావకతక్కురక్కనులు శంకనులంకను జేరిభోరున్.

724

క. దనుజేంద్రునకై పదములు

మనుజేంద్రునిదూత దిశకు మస్తకములుగా

వనపాలురు బడియందరు

దనువులప్రాణములు చనువిధంబుననున్నన్.

725

క. వారలవారలగనియే

కారణమోరణమొ తెలియఁగాడగుననుచున్

దారావణుడందఱనొక

తీరున భయముడిపియదుగ ధృతిచెడివారున్.

726

క. వచ్చెన్ వచ్చెనటందురు

గ్రచ్చుకొనిప్రహస్తుడగుగఁగావినిమరలన్

వచ్చెన్ వచ్చెనటందురు

నచ్చటివారకుగవచ్చెనందురుభీతిన్

727

గీ. ఇట్లుభయమునఁజెంది యొకించుకేని

తెలిసి తెలియక రావణుఁబలికింపుడు

దేవ! సెలవిచ్చెదము మేముతేటపడగ

విన్నవింపుముపిమ్మటివిధమునీవు.

728

గీ. కన్న విన్నవిధంబులుగావుమన య

శోకవనియొక్కకోరితి చీకాకుపడగఁ

బెరికివనపాలురనుజంపి కరుకుమిగిలి

తోరణముఁబూన్చె దై త్యులతోరణమున.

729

అ. వె. పండ్లుగొఱికికొనుకు బల్మితేనియతలల్

నులిమిత్రావుతరుల వలనజెనఁకు

మని హితోక్తి దూరముననుండి పలికినఁ

గపివరుండునేము గరపినట్లు.

730

అ. వె. పండ్లుగొఱుకుకొనుచు బల్మిదై త్యులతలల్

నులిమిత్రా వితరుల వలనఁజెనకు

మఱియుఁజేరిజేరిమముడాయుమెలకువఁ

గాంచిపఱచిరాక గాదెయిటకు.

731

క. అనవిని కినుకను దనుజుఁడు

గొనకొనియాక్రోతిబట్టికొనితెమ్మని పం

చెనురణబాణాభినయన్

విసుతనయుని నక్షతనయువిబుధావనయన్.

732

క. చతురంగబలముతోన

ప్రతిమంబరతేరగాంచి పావనిత్రించె

ధృతిగోపారుణితాత్ముఁ

దతవత్సువిదత్సు నక్షదత్సుకవత్సున్.

733

చ. తనయునిపాటులేటపడ దద్దయుశోకసమాకులుండునై
దనుజవిభూకుమండిబెడిదంబగు నీయకిదంబుచేహనిం
గొనుమనియింద్రజిత్తురవికుంతితవృత్తినిబంపవాఁడు న
ట్లనచనుడెంచిచేసె జగదంబురయంబున వాయుచూనుఁడున్.

శ. కలనక రావణనుతుండ

గ్గలమగుబ్రహ్మప్రమేసి కడుబట్టె నము

జ్వల గుణవంతుఁ శాంతుఁ

అలదనుజకృతాంతుదాంతు ఘరహనుమంతుఁ.

735

వ. ఇట్లు నిట్టలంబగునంప కట్టియంబెట్టించి యజ్జగజ్జెట్టిం
బట్టి గట్టు వారక్కనుండు తండ్రిముందటం బెట్టినవాఁడును దట్టించి
యెట్టివనచనుండ విట్టి గట్టితెగువంబెట్టమంగవగు పెట్టులన విని
పుడమిపుట్టు నునికిఁట్టు నరసిరమ్మనిన రఘుపతి యనుమతి వడసి
యెట్టికేలకు కార్యసిద్ధుండనై నావచ్చు పెఱుగుటకు నీపట్టిం
దున్మి నిన్నుంగని బుద్ధిగఱుప వచ్చితినని మరియును.

736

అ. వ. కాదుకూడదనక కై దప్పఁజేసితి

వనుచురాము శరణమందితేనిఁ

బోచుఁడక్కేనేనిఁ బొరిపుచ్చుననివల్క

డై త్యవిభుఁడుచాప దలఁచెఁగవిని.

737

వ. అప్పుడు.

738

గీ. సరభసస్థితినావిధి వణుఁడుమాన్వి

దూత వీనివధింపంగ దోసమిపును

వాలమునఁజేలములుజాట్టి వహ్నిఁబెట్టి

వీటిచుట్టునుద్రిప్పి వేవిడుపుడనిన.

739

క. నూనియనుమంచివలువలు
వానరువాలమ్మగలియ వలసినభంగి
బూనిచినగుచుందుదివై
శ్వాసరుడరికొల్పివాడ వాడలఁదిప్పక. 740

క. ఘనముగనార్చుచునగుచుక
దనచుట్టుంబట్టివచ్చు డైత్యులవాలా
గ్నినిచూడివేడిదొరయం
దనుజేంద్రాగారములకుఁ దరుచరుడెగిరెక. 741

క. ధ్వారములయందుమారుతి
తోరంబుగఁగప్పించితి తోలుతొలురాజా
గారంబుల కఱికియు నము
దారుండై కాలైబురము ధామములెల్లక. 742

క. ఔర్వాగ్నికడలి వెడలియ
ఖర్బిస్థితిలంకఁగాల్పఁగాఁ జొచ్చెననక
దుర్వారుండై యతఁడు ను
పర్వులుగీర్తింపఁ గీలిపాల్కుగజేసెక. 743

వ. అప్పుడు

744

సీ. భుగభుగమనిపొగ తెగలుతెప్పలతోడ
మూఁగినసెకదొట్టి మునుగుత్తారు
వస్తువులవేలివెడ వైచివైచియునంత
వశముగాదని పర్వువారువారు

ననలంబుజల్లార్చి యాటనిచోడమ
వారిజేరుచువిధి దూకువారు
నిదితప్పదోచిన నెల్లొల్పెదమని
యిలవేల్పులకు మీదులెత్తువారు

గీ. పరులతమవారిగామవి నరసియిండ్ల
దడవలందీయఁగొనివారు తలఁగిచన్న
దిగులుచేపీధివీధులఁ దిరుగువారు
వానరమువచ్చెననిరిచ్చ వడెనువారు.

745

క. ఎలుఁగెత్తిసారెదమహ
రలఁబిల్చియుఁబిల్చికాన రానియెడన్ మి
క్కిలిదుఃఖావేశంబులె
గలివిలిపనువారువెడకి కనియెనువారున్.

746

చ. తగఁబరువెత్తివీధులను దల్లులదండులనన్నదమ్ములం
బెగడుచువేరువేరను బిల్చిననోయనజాసిచూచి వా
రనుటకుఁగొనిచోవగల నందుచుఁజోవుచు వారువీరనన్
దగఁగొనిబల్చినకుక్కుదురు తత్పురినక్కజినిరుఁగఁబడిన్.

747

వ. అంత

748

గీ. లంకఁగాలిచితనదు వాలంబునార్చి
జానకినివీడుకొనివడి జలధిదాటి
యంగదాదులకచటివృత్తాంతమెఱుగఁ
దెలుపఁబననజఁగీ రించి రెండువారు.

749

క. సతిగనివేడ్కలదరుచరు

లతిగతిఁబఱతెంచికాంచి రగ్గిస్థలి నా

తతసుమనఃపృథువనమును

దితయువజననిధువనమును ధృతిమధువనమున్. 750

చ. గమించిబలీముఖుల్ దధిముఖు ప్రిముఖంబుగఁదోటకాపులం

గుమిఁకొనిగుప్పగుప్పనను గుద్దివనిక వెడలంగదొబ్బి తా

రమరఁగఁబండుతేనియలు నాదిగఁజేకొనిఁకొత్తికొల్లని

క్కముగనొసర్చి యాయలయకల్ కడుఁబాయఁబరించున త్తఱిన్

క. జనపాలురునిననుతుఁడును

వనపాలురకపుడుకపుల వలనందగు నా

పెనుబన్నమువినివై దే

హినిగనిరనివారునిశ్చ యించినలోనన్. 752

క. రామ! కనుగొంటి నీతక

నేమంబున లంకననుచుఁ జెప్పియొసంగెన్

సామారి తచ్చిరోమణి

నామృదుఘృణీనతులచతుల నగుదగుసరణిన్. 753

క. పరిసనివచ్చుటతొయ్యలి

కరమడియాలమును వినియుఁగనియన్ నృపుఁడు

ధృరజృంభణపరిరంభణ

గరిమన్ హరివరునిఁదృపుఁగానొనరించెన్. 754

క. అలనృపునెలపున సులుపున

సలినాప తనూజుఁడోజనడిపించె నము

జ్వలతోలాహలహేలా

కులడోలాయితకుతలము గురుహరిబలమున్.

755

క. అతికుపిత కపితతినిబతి

కతిపయదినములను వలనుగావడివిడిసెన్

హితనూచీకృతవీచీ

తతసాచీరతసముద్రితటనికటమునన్.

756

గీ. ఆపయోధినమాధిచేనడుగనుడుగ

రాఘవుడమోఘ విశిఖై కలాఘవుండు

నై తదనుమతిగొని నలుండనుగపీందున్

బంచెనేతువుబంధింపబటురయమున.

757

వ. అంతనతండును.

758

క. వశులై కవులగములు దశ

దిశలదుగ్రీవం దెచ్చియొనగ ధృతిమైబూన్పెన్

దశకంఠ కంఠలుంఠన

కుశలగు హేతున్నగేంద్ర గురుతరసేతున్.

759

క. మేటివనాటులు కడలిం

దాటియు నాలంకజుట్టిదశగొనిరి తరి

ప్రాటిజన కోటి హృ

చ్చేటిపాటన సమర్థవృధుతరధాటిన్.

760

ఉ. కృష్ణనయన్నయైనదశకంఠుని కోజనకుంఠితస్థితిన్

మన్ననమీర జానకిని మానవనాథున కప్పగించు మా

యన్న విభీషణుంగదిసి యాగ్రహవృత్తిని వాడువాడిమై
దన్నెను దమ్ముడంచు మఱిదద్దయుఁ గూరిమిలేమిస త్తటి.

క. భీషణుడు దనుజవంశ వి
భూషణుడనిశాశ్రీతై క పోషణుడు లన
ద్యాషణుడా ప్రయుతముగ వి
భీషణుడరుదెంచిరామ పృథ్వీపుగొల్పెన్.

762

క. అత్తటిశుక చారుణులు
దత్తరుచరబలముదెలియఁ దగవలచినవా
రత్తెఱఁగుఁ గాంచిరావణు
దుత్తరగోవురమునందు నుండఁగఁడఁకన్.

763

క. చనుదెంచిన దనుజేంద్రుడు
మనుజేంద్రుని బలముదెలియఁ మక్కువశుకునిం
గనిత తద్గతుఁడేగిన
సునిశితగతి వాడుకేలు జూపుచుఁబల్కెన్.

764

సీ. మురిమరిచీకట్లు నెఱసినగతినున్న
దొరజూడు జాంబవంతుండతుండు
నరుణోదయచ్ఛాయ నలరుచునుఱిమిని
న్నట్టై తిచూచు వాడంగదుండు
కటెఱునగుచూడ్కి గడురమోసంబులు
దీపెడువాడు జ్యోతిర్ముఖుండు
తతహేమశోభయున్నతి లంకమీదబం
డ్లపుడుగఱచిన వాడనొక్కజుండు

శీ. చూడుమా! దైత్యనాథ! యచ్చోటవారె
మైంధుఁడును ద్వివిధుఁడు ననమహిహిమాల
యామరాలయ తుల్యకాయములయములు
సమరతులదైత్యబలనికాయములయములు.

765

చ. సునిశితవృత్తిజానకిని జూచియశోకవన ప్రదేశముం
గనిమనయక్షుపై నెదిరికృష్ణుఁడలంక దశాన్య నాఁడునీ
వనయముజూడవీఁడును నెయిహనుమంతుఁడురామకార్యముం
బెనువుగఁ జేయఁశౌర్యమునఁ బెద్దసురాసురకోటిలోపలఁ 766

మ. అనినందానవ చక్రివర్తికుపితుండై మండిభావించెదా
వనముంగూలిది యక్షునిందునిమి దుర్వారస్థితిన్ నాఁడునే
ననువై చూడఁగ లంకగాల్చెనని యుట్లద్దోక్త్యనధోక్తిగా
వినఁబల్కెన్ శుకుఁడంచుసారణుని రావించెన్ వివక్షింపఁగన్.

వ. మఱియు సారణుడు గజ గవాక్ష గంధమాదన వనన
కేసరి నల నీల కుముద దంభ తాగ సుషేణ ప్రముఖ బలిముఖ
దైత్య శౌర్య గాంధీర్యదార్యంబులు వేవేవ నెఱసి వానరబల
పారావారంబు దరితెలియ దుస్సంబని కఱపి రామలక్ష్మణ విభీ
షణులం దెలిసి యగ్గరికనుగడించిన వెగ్గలంబగుశోపంబున రావ
ణుం డనివారణుండై శుకసారణుల మూఁడంబున కసిఘోరణుండై న
గని ముకుళితహస్తుండై ప్రహస్తుండు ప్రస్తుతించి వారించె నంత
నిచ్చట రఘువరుండు దశగ్రీవుండు దన తైభవంబు తేటనఱునఁ
బఱుతెంచియున్న వాడని విభీషణుచే నెఱింగి యొక్కయమోఘ శిలీ
ముఖంబున నతని ఛత్ర చామర మకుటాదులు డుల్లనేసిన రాఘవు
కరలాఘునంబున కచ్చెరువకుచు నిడనివాసంబున కరిగెంత.

క. అంగననిమ్మనిస్సపుడొక

భంగిందనుజునకురాయ భారంబిడె న
య్యంగదుగనకాంగదు రణ
రంగదురుతరాలి చిత్తరంగదురావు.

769

క. పతిబంచిన గతిసేయగ

సతఁడా రావణునిజేరి యనునిట్టుల దు
ర్మతివై యతివై కృతివై
యతివై సతిదెచ్చి తటవి నటనేమఱినన్.

770

క. మాసము బ్రాణముగావల

తేని మహీతనయనిచ్చి యెచ్చటకేనిం
బూనిచను విభీషణునకు
నేనీలంకా పురంబునిచ్చితిఁ జమ్మి.

771

చ. అనియవనీశుఁ బల్కుఁదెలియన్ విడబల్కుచునున్ననాతనిం

దనుజవరేణ్యు సన్నగొనిదానపు లుద్ధతిఁ బట్టనెట్ట నం
గొని వినువీధిపై కెగసి గొబ్బునఁగుంభిని వారివైచి తాఁ
జనితనపోయివచ్చుట వెనన్నపవీరున కేర్పఱించినన్.

772

వ. అంత

773

క. తరుచర బలమునునక్తం

చరబలమును యుద్ధమునకు నన్నద్ధంబై
పరగుచు లంకాపురి పరి
సరమునమార్కొనియె నధిక సంరంభమునన్

774

క. విశదగతిఁ బోరజొచ్చిరి
నిశిచరులుబలాశి చరులు నేల వడంకం
దిశలాసకము గడంకన్
నిశితాశుగనగ నిహితులు నిగుడబెడంకన్ 775

క. అత్తటి నసురయు ప్లవగుల
మొత్తంబులకుఁటికి యుఁటికి మొనమిగులఁ గవుల్
కత్తళములు చిత్తళములు
తుత్తునియులు గాగ రివుల దూటాడిరొగిన్. 776

ఆ. వె. కవులతాఁతునఁకును జపలులెదై త్యులు
కోటఁ జొచ్చిగంతఁ గూడముట్టి
కోటలగ్గపట్టి కూటమ్ములనుగల
కై దువులనునడుమ కవులువై వ. 777

క. పలుమరు పురిఁబడు నాయుధ
ములఁ దలఁకెఁమవారిఁగని యమోఘాస్త్రసము
జ్జ్వలులగు దనుజులురావణ
సెలవున దోలిరిప్లవంగ సేనలనెల్లన్. 778

క. తరుచరులువిరిగినన్ నృప
వరులనికింగడఁగఁజూచి వానరవీరుల్
తరుగిరులుబూనిమగుడన్
బరిమెయి యక్కోటఁచుట్టి పటుగతిగవియన్. 779

ప. అప్పుడ కొత్తడంబులంగల దనుజుల మొత్తంబులుచొర
నీక పరిఘ పట్టిన శూలకరవాల దోమర శరాది వివిధసాధనంబుల

నొందిన వనాటలును తరు గిరి పాషాణాదులు ప్రయోగించిరయ్యి
రువాగునకు బాహా బాహి మహాహవంబయ్యె. రావణుండు
క్రిష్ణుని భూతన జంభఖర నరాంతక దేవాంతకులు లోనగు ననేక
నిశాచరులఁబంచిన వారు సైన్యసమేతులై చనుదెంచి మాయా
బలంబున వానరంబుల నొప్పింపందొడంగిన విభీషణుండమ్మాయల
మాయమ్ముఁజేసి మరియు ఘోరయుద్ధంబుఁజేసి దనుజులు మడ
యటయు రావణుండెఱింగి బవరంబునకు మృతి సహితంబుగా
బురంబు వెడలెనంతె.

780

క. అపుడు నిశాటవనాటలు

విపరీతపరాక్రమములు వెలయుగ గడమిన్

నివుణతలేర్పడఁ బోరిరి

వివులాతలధూళిపేళివెలివడకుండన్.

781

వ. మఱియు మహాహదర మహాపార్శ్వ కుంభ నికుంభ
ధూమాక్ష విరూపాక్ష రావణప్రముఖ రక్షోవీరులు గజగవయ
హనుమ జ్ఞాంబర్మలన్నీల పనసాంగద సుషేణమైంధ ద్వివిధాది
వనచరులను రామ లక్ష్మణులను దలపడ శరంబులఁ బరపియుఁ
గుండంబులఁ బొడిచియుఁ గరవాలమ్ముల నఱకయు మునలమ్ముల
మోదియు నూరెల గుమ్మియు శూలమ్ములఁ జిమ్మియుఁ గదల
వేసియుఁ బరిఘ పట్టినంబులు లోనగు కైదువుల నొప్పించిన
మర్కటలును తరులదాచియు గిరులవైచియు గండకైలంబుల
చుప్పియు వ్రొచ్చియుఁ గఱచియుఁ బొడిచియు నడచియుఁ బం
చియు నొందియుఁ బోరియుఁ జీరియు నిట్లనేక ప్రకారంబుల సహ
యించునెడ నొరగెను కరులును విరిగెను నెమ్ములును డుల్లెను

తురంగంబులును మల్లాడు శతాంగంబులును దొరలెడు తల్లులును
 పొరలెడు మొండెంబులును మొగ్గిన సిడంబులును మృగ్గు భటు
 లును తుమురగునా యుధంబులును గలిగిక్షతజబలంబులును మేదో
 మాంసపంకంబును ఛత్రశతపత్రంబులును రత్నసైకతంబులును
 కేశశైవాలంబులు చామరహంసంబులును వేదండశిండగండశైలం
 బులును సైంధవ కబంధ గ్రాహంబులును భుజగమహాజగరంబు
 లును ప్రపదకమతంబులును శవరాజీవప్రముఖ జలచరంబులును
 గలిగియపూర్వతరంగిణీతెరంగునఁ బొసంగి డాకినీ కోలాహలశాకినీ
 సంకుల బేతాళప్రహస భూతవికాస ప్రేతవిలాస పిశాచప్రహర్ష
 కరంబై మహాభైరవంబగు సమరాంగణంబున రావణుండు రఘువ
 రుశరపరంపరల నిలుబోవశంకించిలంకాపురంబునాచ్చినంగని తక్కిన
 రక్కసులుక్కుచెడి వెఱచిపఱచినఁ బ్రహస్తుండు కోల్లలఁజేసి
 కీశులం గసిమనంగుచున్న విభీషణుండతనికెదిరి యతిభీషణంబగు
 బవరంబున గీటణగించెనంత.

782

క. తతవానరసేనా సం

స్తుతులెనఁగఁబూని వాయునూనుఁడు దుగ్ధించె

ధృతిరోషారుణితాము

బ్రతివీరుబయ్యెకదీక్షు బట్టధూమ్రాక్షు.

783

క. శస్త్రపరాక్రములైన ప్ర

హస్తాదుల చాపు విని దశాన్యుఁడు వగచే

హస్తముల నశ్రుతతి వి

ధ్వస్తముఁ జేయుచును బంచే దమ్ముని లేవె.

784

క. వారకను గుంభకర్ణుని

ఘోరంబగు నిదుర మేలుకొలిపిరి చనుజిత

భరీరవ భారాహిత

నారీగర్భార్భక ప్రణాశముగాఁగఁ.

785

గీ. అప్పుడాదనుజుఁడు దన యన్నకడకు
వచ్చి పనియేమి యనుడు రావణుఁడు నీత
దెచ్చటయు రాముఁడేతెంచి దేవ రిపులఁ
దెగువఁ బెక్కండ్రొ జంపుటఁ దెలియఁజెప్పి.

786

శ. కరమీదగు రణ రత్నా

కరమీఁదఁగఁ గుంభకర్ణ కరమీదగు దు

ష్కరమీ దిగులారునె నీ

కరమీద ననంగ ననుచుఁ గరమేదియనఁ.

787

శ. వరపరికర బద్ధుండై

నరగున నాయుధమునకు నన్నద్ధుండై

పురివెడలెను మరికడలను

తరుచరులనిఁ జొఱకనుఱక డాఁగం వేగఁ.

788

చ. తరిమిడి కుంభకర్ణుననిఁదాఁకి యహస్కరసూతి యాహవం

బురక నొసర్చి మూర్ఖమెయినొందినఁ దన్మొని వాఁడులంకకై

పఱచిన నేదదేరిరవిపట్టి విరోధిఁ శిరోధిఁబట్టి వే

కఱచియు ముక్కునుంజెవులు కై కొనివచ్చెవనాటులార్వగన్.

శ. అత్తరిఁ దత్తరమెత్తినఁ

జిత్తమునన్ ముగిడి బెగడు నేయుచు దనుజుం

డొత్తికొని వచ్చునెడ కు

ద్యౌత్తిక సౌమిత్రీదాఁక వీఁక వానిఁ.

790

క. ఆయిద్దరు పెన్నుద్దులు
 నై యుద్ధముచేసి దశరథాత్మజుఁడుతఁ
 బాయక బ్రహ్మాస్త్రమునం
 గాయముడుల్లంగఁ గుంభకర్ణునిఁ గూల్చెన్. 791

గీ. అవును హతశేష దై తేయులవని యద్రువఁ
 బఱచి సురవైరికదియు నేర్పఱప నతఁడు
 లంక నెనిమిదివాకిళ్ళ గొంతుగదురఁ
 గావులొనరించె బహుళ దుఃఖమున మునిఁగి. 792

క. కాతరుడై బహుతర శో
 కాతురుడై యున్నతండి కాదరమునఁద
 త్కాతరయుడిపి యసిలతి
 కాతురుడై యింద్రజిత్తుకడు నిట్లనియెన్. 793

అ. వె. వగలుబొగలనేల మగఁటిమిఁబాటించి
 తెగువ నగచరములు తెగలనొగుల
 బవరములనుభూమి పదులనేపడగించి
 మిడివత్తుననుచు నగరు వెడలె. 794

చ. పిడుగునఁబోనియట్టి తనపేరువనాటల కెల్లతేటగా
 నుడుగక భేరులొక్కట నముద్ధతివృత్తిని విస్తరించుచుక
 ఘటమిబదాబదంబగిలి భూరిఘణీదుర్లు చీకులై నడవ
 తడబడనాకసంబవయఁదాకె రణస్థలిమేఘనాథుఁడుక. 795

క. మెరుగులు జెదరం జేటల
 చెఱిఁగిన తెఱఁగున ప్లవంగసేనలపై నే

డైటశర నికరముల సురలు
బటపుచు నెఱపిరినిజై కబాహాబలమున్.

796

క. మరియు వనాటులు నొండొరు
లరిమురిఁబురికొల్పికొంచు సనురులఁజై పై
బరపిరితరులుం గిరులుం
బిరుసనకక గరకుమిగుల బీరములొప్పన్.

797

క. వనచరుల సరకునేయక
దనుజుఁడువోరునకు రాముతమ్మునిఁబిలువన్
ఘనుఁడితఁడు వానిఁదలఁపడి
సునిసితవిశిఖములఁ బెంపునూపెంబెలుచన్.

798

ఆ. వె. అంగదుండు వానికగ్గమైనలిచిన
ఘోరకాండములను గుప్పెరివుడు
సాలవృక్షమొకటి సారించికిశ్శుడు
విసరిమోదిదనుజు విరిధుఁజేసె.

799

క. కచ్చెర నదృశ్యుడై వాఁ
డచ్చుగ వినువీధికెగసి యచ్చెరువారన్
చెచ్చెరఁచిచ్చుఱిఁగిదుగులు
బుచ్చియు కపివరుల నూచముట్టగఁ ద్రుంచెన్.

800

క. వాలంప కట్టియలచేఁ
గాలుంజేయావకుండగా నృపవరులం
గీలించి నాగబాణము
నోలింబరగించిముంచె నురుకబలంబున్.

801

క. నాగాయితసత్పులునై

నాగాయితపాశములను నలిచెడిస్వపతుల్
నేగిలిరివిభీషణుడెడ

నాగాయితరస్లవంగ నాథులతోడన్.

802

చ. అపుడువిభీషణుండువరుణార్పిత తోమరమోషఁదెచ్చి యా
స్వపుష్కొనంగవార్చిశుచి నిర్మలతంగొనుచూత్రవిద్విష

త్తపటముబాసెదాసపుండు గ్రమ్మరనొక్కమహాగ్రహామమున్
రిపువిషయంబునేయఁజను రీతినెఱింగినుమిత్రపుత్రుడున్. 803

ఆ. వె. మరొకభీషణాను మతమునబోసీక

నిండ్రజిత్తుఁబట్టి యేపుమిగుల

గురుతరప్రకాశకుండలమండిత

శిరముదెంచె దనుజసేనబెదర.

804

క. హరివీరులచేగీడ్పడి

తరుగిరివృష్టులనుదోగి తలములైడలం

బురిసాచ్చెహతశేషా

నుకసంఘముపంక్తిముఖుండు సుడివడిచెడఁగన్.

805

క. అదియెల్ల యెఱిగిమూర్ఖును

బొదలిముహూర్తమునఁ దెలివెఱిబొంది కుమారున్

మదిదలఁచి మరఁగిహయని

పదినోళ్లుండెఱచి యఱచె బరిపరిగతులన్.

806

గీ. గరుడగంధర్వ కిన్నరఖచరవతుల

నొడిచియోపుత్ర సరుచేతఁబడితివకట

మాయదై వము నిన్నిట్లు మాయముగ ను
సేయుసేతకు నేనేర్చుసేతుననుచు.

807

చ. కడువడితోపముకొనిగుడఁ గైదువగై కొనిధారుణీసుతక
దడయక చంపఁబూనునెడఁ దద్దయువృద్ధనిశాచరుండొ కం
దెడవక నడ్డమై పలుకునిట్లుచిత్తంబ దళాన్యనైరులం
బొడుచుటగెల్పుటొప్పదముభోటికినారసిపోబు మాపగఁగ 808

క. అనిమరలిభినన్ మరలుచు

ననికిం జతురంగబలము లాయత్రముగాఁ

జనుదెండని యుద్ధంధత

మునుకొని రణ కాతుకంబు ముడివడనంతఁ.

809

౪. హాటకఘంటికాశత సహస్రసమేత మనేకచదిక
స్సాటితభూమిచక్రమును బంధుభూటకవేళికానిరా
ఘాటముకాలకేతుపరికల్పిత కాశలసూతకృత్యమున్
పాటవభానురంబునయిపాటిలుతేరుదళామ్యుడెక్కెదా 810

వ. ఇవిధంబున సమరనన్నద్ధుండై పురంబువెడలెవ్వఁడు
వనాటలును వచ్చు నిశాటబలంబున కెదిర్చి సింహనాదంబులు
సేయుచు మార్కొనియె నయ్యిరువ్వాగుఁలఁ బెద్దపొద్దు నొకఁడు
సమరంబయ్యె.

811

క. తెగడుచు నెగడుచు నవ్వఁడు

తగమాయాకుశలుడైన దళలవనుచుదా

నొగి రామ లక్ష్మణులఁ దన

దగుతనువున బహుతరముగ వటగల్పించె.

812

శ. అదిమాయగా నెఱుంగుచు

నదిమాపగదలచి రాముడప్రమహిమచే

చదురొప్ప వానిదునిమో

ముదమున మదిలోనవేల్పు మూక నుతింపగా

813

ఆ. వె. మఱియుశూలశక్తి మహితగదాకుంత

దివ్యబాణతతుల భవ్యగతుల

యమితశౌర్యమలర సన్యోగ్యజయకాంక్ష

సమరమమరు లెన్న నల్పునడను.

814

చ. పలుతరసూర్యమండల నిభంబు శుభంబు సభంబుషిగ్గ యు

త్కటనుమనోరథంబు సురథంబు విధంబున సాంప్రమిరియు

ద్భుటజవవాజికంబు రఘువల్లభుసాలికివచ్చుమాతలి

స్ఫుటతర సారథిత్వమునఁబూని సురేశ్వరుడంపఁబెంచునగా. 815

జ. సరసతి మాతలి పార్థివ

గరిమన్ సింగంపుడొదమ కరణినెక్కా

గరుడోరగ ముఖదివిజని

కరకల్పితవందనంబుగా న్యందనముగా.

816

శ. అత్తరి రావణు డలుక్క

దత్తరపాటింతలేక తమ్ముని సతనిం

గతుల యలుగుల వైచుము

దత్తసుపులు గాడనేసి ధర గంపింపగా.

817

శ. దనుజుండేసిన శరములు

తునియలుగాఁజేసితలలుదునియ నరేంద్రుని

డనయంబశనులబోలెడి

ఘనతరబాణములు వైచె కాశలమొప్ప.

818

శా. తంద్రాభుత్వములేకబాణతతి నాద్యంద్వంబుగాత్రంబులున్
సాంద్రీభూతముగాగ శోణితములోజంబెల్పు జాలెత్తని
స్తంద్రస్ఫూర్తి కరంబుపోరిరి జయాశాలోలుసస్వాంతులై
నింద్రాదుల్ భయమొందిరాత్మలనుదాఁచెట్లోయటంచుంగడు

క. కరమీరేడుదినంబులు

పరువడిపోరిరి జహూగ్రభంగుల భూభృ

చ్చరులు తమశ్చరులున్ దు

ర్భరిసంగరసీమ భీమబలశౌర్యమునన్.

820

మ. ఆవుడింపార నమంత్రోంబుగను బ్రహ్మాస్త్రంబరింబోసియా
న్యవుడున్ మార్చి నవార్భటిన్ వనధిఘూర్ణిల్లదశగ్రీవుపై
కుపితండ్డై పరపెందిశావళులు సంతోషింపగా నత్తటిన్
విపులస్యందనసంయుతంబుగరణరోర్వింగూల్పెదూర్ణంబుగన్. 821

క. పాడిరిగంధర్వులు కడు

వాడిరి రంభాదులొలి నమరులుగుంపుల

గూడిరి భయమున మానులు

వేడిరినతులొచు పుష్పవృష్టియుగరిసెన్.

822

క. అరులద్రొంచి జయోన్నతి

జిగుచు రఘువరుడు లంకపట్టముగట్టె

జిగతిగవిభీషణుని

బరిమ్మదుభాషణుని నార్తభరశోషణుని

823

ఆ. వె. ప్రేమపెంపురూర రామభద్రమృతాసంగ
రహినిదనుజరాజ్యరమయ గొన్న
నరసివిగతలజ్జయై విభీషణుగోరి
లంకమారుమయవ లంకరించె.

824

క. మెల్లన నశోకవనిలో
సల్లలితయశుండు రామచంద్రుడుగాంచెన్
పుల్లకనద్ధల కనమ
సలాలితపాదపంకజాతన్ సీతన్.

825

అప్పుడు

826

చ. చెఱఁదనయాలిఁ బెట్టెనని చెందెమడిందునకిందగాని యో
తెఱవ విరోధియాత్మవసతిన్ బహుకాలము నిల్చినట్టియా
కొఱయఱవేడ్కచేనొకని గోరుమటుంచును రాఘవృండనం
గొఱవిని చూడినటు వినిశోసలరాజవధూటిమూర్ఛితన్. 827

గీ. మూర్ఛదేరి యపుడు భూవుత్తినాధుండు
వినగసకలజనులు వినుతినేయ
నెరయ నెఱుగు నాదు నిష్కళంకత్వంబు
ననుడు విభుఁడువహ్నిఁ బెనుపుజేసె.

828

శ. అనలుఁడు దనలో నతి బడ
గనికడుచల్లనయి మంచిగందముపోల్కిన్
కొనితెచ్చి నమర్పించెను
జనపాలకుడై న రామచంద్రుని కింతిన్.

829

చ. పరిగెడు పంచభూతములు బల్కెనిజాకృతులొప్పెసంగ ని
కృడణి గరంబు మోదమునగౌరవమొప్ప నృపాలుగాంచియో
నరవర యీతలోదరిని నాయమెఱుంగక పల్కు బాడియే
పరమపతివ్రతామణిని భావ్యమె యిట్లు పరీక్షనేయగన్.

క. జనకజన్మగౌని పుష్పక

మున ననుజయతముగఁగీశముఖ్యులు గొలువక

జనపతి సాకేతపురీ

జనములకుత్సవము బొడలజనుదెంచి తగక.

881

గీ. ఆపుడ సూర్యసుతాదులు వార్ష మొంద

పేరుపేదన బిలుచుచు వేరు వేర

గౌరవించుచు బహుమాన గౌరవములు

వీస్తరిల్లంగ నందర వీడుకొలిపె.

882

చ. మఱియునాహూదరుల్ విబుధులొత్మజసంబులు సంతసింపగక

నెఱతన మొప్ప రాజ్యమును నిత్యము సత్యము దప్పకుండ నం

దలు గడుమెచ్చ పెక్కుశరదంబులు పెంపునఁజేసి భోగముక

గుఱుకొనరామభూవరుడుకుంభినిపై వెలసెకయశస్వియై. 883

క. ఈకథవిన్నం బదివిన

శ్రీకరముగ శుభములిప్తసిద్ధులు నోలిం

జేకూడును జనములకును

ప్రీతిగగుణధర్మరాజ! భాస్కరతేజ!

884

ప. ఇదిరఘురామ చరితంబు నీవునట్ల భవ దాయానంబు

నిస్తరించి ముఖంబు లనుభవించెదవనిన విని మార్కండేయునితో

బాండవేయుం డీట్లనియె.

885

క. మునివర భక్తింగప్తము

లనుపమగతినంది సుఖములందినసాధ్వీన్

వినవలతు చెప్పవేయన

జనపతికి మృకండనుతుండు నగున సనియెన్.

836

మ. వినుమద్రోశుడనంగ శ్వపతి సావిత్రీ ప్రసాదంబునన్

దనయంగాంచె నొకండు నొక్కయెడ నాప్తవ్రాతముల్లాల్వనె

మృనమారంగొలుపున్ననచ్చటికి శ్రీమన్మూర్తియానారదుం

తొనెన్ వచ్చినబూజలిచ్చిన్మృదుప్రేల్లాసముల్ మీరగాన్. 837

గీ. మరియుతనదు నెచ్చెలులతో మద్రోశపతి

పాలికాత్మజ యేలెంచి పరమభక్తి

మొక్కినలిచిన మాని యాముగ్ధజూచి

మద్రోశపతికనియె సమ్మదముతోడ.

838

వ. దీనిందగువరునకుఁ గూర్పకీళ్లెల యుంచితివని నాశదుం
డడగగా మద్రోశ్వరుండు గూతుండొడలపై నిడికొని యవ్వా !
నీవెవ్వనిఁగోరితని యడిగిన నది లబ్ధచే నిండుక తలవంచి చెప్పకుం
డిన, భూపతితాను గూతుఁడెలిమికత్తియలచే నెఱింగినంతవట్టు
సత్యవంతుం గోరెనని చెప్పగా నాశదునీక్షించి యిదికోరిన వేరుఁ
డెట్టివాడు నిఖిలలోకములలో నీవెఱుంగనివారు లేరని భూపతి
యడిగిన మునియిట్లను నక్కన్నియ కోరువరుండు పయోహుపలా
వణ్యతేజోవిశేషంబుల దగినవాఁడు. చిత్రాశువడనియు, సత్యంబు
బలుకుటంజేసి సత్యవంతుడనియుఁ బలుకఁబడుచుండు నిష్పడు
శత్రులచే రాజ్యంబునుఁ దొలంగి వసంబునఁ బితృనహితంబుగా
నున్నవాడిదిమొదలు యొక్క యేడాది యాయుష్యంబున విని

కూతునుద్దేశించి యిట్టివరుడేల ననుడు నదిమనోవాక్కాయంబు
 లకు మరంబు ప్రిధానంబు మరంబున వరించినవాని విడువజాల
 ననవును మాద్రోశ్వరు డియ్యకొని శుభముహూతకంబునం జని
 ద్యుమత్యేయం బూజించి యతనిచే బూజితుండై వానితనయుం
 డైన సత్యవంతునకు సావిత్రినిచ్చి పరిణయంబొనర్చిన వారువనం
 బునకేతించిరంత సావిత్రియు శ్వశుర భర్తృ శుశ్రూష సేయుచు
 నారదువచనంబాదిగా లెక్కించి పతి యాయువు నాలుగుదినంబులు
 కడమయై యేడునిండిన నాడతని ప్రతంబు గైకొని యున్నంత.

క. అడవికిఁ తనపతిజనునెడఁ

గడుశ్వశరల వనువువడసి కాననసరణి

వడయకి చనియెం బెనిమిటి

విడువకతత్కరముఁబట్టి వేగముతోడఁ.

840

గీ. ఇట్టులాదంపతులు జని యిష్టగతుల

గహనతలమెల్లఁజూచుచు విహితలీల

నొక్కచోసత్యవంతుఁడాయువిదనునిచి

కట్టియలు గొడ్డటచు వేయియఁదొడంగె.

841

అ. వె. ఒడలు వడకి రొమ్మువడపుట్టి నట్లులై

యతనికొక్కతీరునైన యంతఁ

పరశు వవనివైచి పడఁతియంకముదల

యంపిఁజేసి పవ్వళింపనవును.

842

చ. ఘనతరనీలకోమల వికాసశరీరుఁడు పాశహస్తంబు

పుననొకఁడేగుడెంచి నృపపుత్రకు ప్రాణముతోఁజదీసి తా

గోనిచనుచున్న జూచి సతి గొబ్బుననాతనితోడనొయ్య క
వెనుకొనిబోన నాయమంజేగగ్న శాంతుఁడుబల్కెగ్గిన్ననక

శ. మానిని యేఁతకుఁడను

గానంబడనేరికిలను గడునీవుమహా

మానితసాధ్వివి గావున

గానంబడినాఁడనుమ్మ కంజాతముఖి.

844

గీ. చెలియ నీపతికాయువు చల్లెనితని

పుణ్యఫలమున దూతనుబుచ్చకేస

వచ్చికోనిపోవుచున్నాడ వలదు వలదు

రాకయనవిని యిట్లను రాజవదన.

845

శ. సతి పతివోయెడుతెరవున

మతిబాయక చనుటయొప్పు మార్గములసా

స్తుత ధర్మమార్గ మెక్కుడు

తతముగఁదలపోయవెట్లు ధర్మఁడవయ్యుక.

846

వ. సజ్జనసంగతి లెస్సయని మియుబోటి మహాత్ములుచెప్ప
దురకాదె. నీయట్టిసకలధర్మనిధితోడి సుభాషణాబు పరమలాభ
బిదియునుగాక భర్తృశుశ్రావ యవశ్యకర్తవ్యంబనిన దాని
వాక్యంబులకు మెచ్చిశమయండు సత్యవంతు పాణింబు దక్క
తక్కువరంబువేమమనుషు సావిత్రి సమస్కరించి సాల్వపతియైర
ద్యుమత్యేనుండంధుడై యున్నవాడతనికి నేత్రంబులు ప్రసానింపు
పనిన సట్లమొసంగితి నీవింక గ్రహింపురుమని చనుచున్న ముకుళక
పిఱుదవచ్చుచు ధర్మ సనేకవిధాబులఁ బొగడి యతిమాక్షూ
బులగు ప్రశ్నలు ప్రశుగించుచు సాతుష్టుజేసి నిజజనకు పుత

లాభంబును ద్యుమత్యేనునకు రాజ్యంబును బతికిఁ బ్రాణంబు
లును బడిసి మగిడి యెప్పటిగతిపచ్చి ప్రియుని శరంబుపై నిడుకొని
యన్నంతి. సత్యవంతుండు ఒబ్బజీవితండై నిద్రించిన తెఱంగున
లేచి ప్రియార్థంగనం జూచియట్లనియె. 847

క. కలగంటి దరుణి యొక్కఁడు

బలియఁడు ననుడాసి కేలుబంధించివెనక

బలితవుకాంగొనిచనె

గలగాదిది నిక్కమట్ల గనఁబడునాక. 848

క. అన సముచిత సల్లాపము

లను దనఁజి నూలుకొలిపి లలనామణి వే

చనవలెననుడ్లనయా

యన తండ్రిం దలచి సఁభ్రామాయ త్తమడిక. 849

సీ. కన్నులఁగానఁడు నన్ను బాయఁడునేన

కన్నులైవత్తించు గాననింత

దడువయ్యె దుర్బుద్ధి గడు నిద్రోయితి

సబల సంబోధింప వై తివేల

ననియి ధృభారంబుగొనిసతీయుతుమనై

చనుసప్పుడా వృద్ధజనవరుఁడు

గొడుకురామికి నాత్మగుందుచు నున్నంత

బటతేరగాంచిసృభ్రమముతోడ

గీ. దనయ ! యీప్రాదుగ్రుంకినదనుక నేల

మసలితివి నావుడక సాల్వమనుజవతికి

నచ్చుపడఁజెప్పి తాబోయి వచ్చుటెల్ల

నచ్చెరువుబొందె గన్నులు వచ్చుటకును. 850

వ. అప్పుడు సావిత్రీ నారదువచనం బాదిగా దద్వేత్తాం
బంధయు మామకెఱింగించిన హర్షించె నతండు పూర్వసామా
జ్యంబు గైకొని గొడుగునుం గోడలిని గారించె . సశ్వసతియు
నదివిని సంతసించెఁగావునఁగృష్ణయు సావిత్రీఁబోలిన పరమసాధ్వీ
యనిచెప్పి మార్కండేయుండు వారల వీడ్కొని నిజాశ్రమంబున
కరిగెఁబొండవులు నిష్వగతుల విహరించిరంత. 851

సీ. మునికుఁతిభోజుని తనయ పృథాకస్య
జనకుని గృహమున దనరునవుడు
ఘనుఁడు దుర్వాసుండు చనుదేరుగుఁతిభో
జుఁడ పూజలిడి మనస్తాపమెనయ
మునిమనయింట నెమ్మనమున నెన్నాళ్లు
వసియించునన్నాళ్లు వలయునట్ల
శుశ్రూష సేయుము సురుచిరభక్తినా
కూతు నొప్పగబల్కుఁగుఁతితనదు

గీ. తండ్రియనుమతిగొని భక్తితప్తకుండ
నమ్మహాత్ముని సేవించెనమ్మదమున
మాటజవదాటకాయన మదికివచ్చు
నట్లవరిచర్య జేసిన నతండుమెచ్చి. 852

క. కన్నియ ! నీభక్తికి బ్ర
నన్నుఁడనై తిని వరంబు జానుగఁగొనుమం
చున్నవ్యమంత్రమొక్కటి
కన్నననుపదేశమిచ్చి కరుణంబలికె . 853

ఉ. కోమలియెట్టి దేవతనుగోరుదు వాత్సమదీయ మంత్రమున్
 నేమముతో జరించునది నీకుమనోరథసిద్ధి జేయునం
 చామునిచెప్పిచన్న మదిరాక్షి నొకానొకనాడున్నతయై
 కోమలబాలభాస్కరుని గూర్చి జపించినదత్త ణంబునన్. 854

గీ. సూర్యుడేగుడెంచి మందరి ! తనయుని
 గోరితీవుగానఁ గూడునన్ను
 ననుకువెఱచి మొక్కి యనఘాత్మ ! కన్నియన్
 గర్వమిట్టి నేతగాదు నాకు! 855

ఉ. ఈమంత్రసార మెఱుఁగుట
 కై మదిఁగోరితినిదప్ప హస్కర దయచే
 నీమది పై వుము నావిని
 కామిని కప్పదృశఖుఁడు కడునిట్లనియెన్. 856

క. తరుణి! యిదిరి త్రవోవునె?
 కరమేటికి వగవనీదు కన్నియతనమున్
 బరగఁగ నేవరమొనఁగితి
 స్మరకేళిం దేలుమనుచు నతినొడఁబఱచెన్. 857

వ. అంత నమ్మహాత్ముని సమాగమంబున గర్భంబుఁదా
 ల్చినెలలు నిండునాడు నిశేయంబుఁ గొనుకుం గని మందసంబున
 నిడి దాదికూతురు దానుచు గొనిచని నశియందువై చి దుఃఖంబు
 నంబొందియుండె సఖియుఁదానుచు దక్క నయ్యలెరుగకుండ రహ
 స్యప్రకారంబునఁ గడపె నమ్మంజూష ప్రవాహరయంబున గంగం
 బడి నానాదేశంబులుగడచి పోవునెవనతిరథుండను ధృతరాష్ట్రస
 ఖుండె న సూతుండు జిలకేళితత్పరుండె యుండి వచ్చుమందనసం

గని దిగిచియుండు వసువర్మ కుండలమండితుండగు బాలునాలో
కించి ప్రిహర్షంబునందెచ్చి యనపత్యుండు గావునఁ దనసతియగు
రాధకిచ్చినది సంతసించిపెనిచె నీవృత్తాంతం బంతయుఁ గుంతి
విని సంతోషించె నక్కుమారునకుఁ గర్ణ వసువర్మ రాధేయాది
నామంబులు బొసంగె. సూతుండా సుతుందోణునొద్ద నస్త్రవి
ద్యాభ్యాసంబుఁ జేయనమకూర్చె . వాఁడుదుర్యోధనునకుఁ పరమ
మిత్రుండై యర్జును నోర్తుననిపిగల్గవచనంబులాడుచుండు. 858

గీ. అట్టికిర్ణుని ధర్మజుఁ డాత్మదలఁచి

నమరముననెట్లు గెల్తునో సహజ కవచ

కుండలుండని చింతచేఁ గుందుచుండ

విపినవాసము వెడలెడు వేళనంత.

859

క. పాండవ హితార్థమై యా

ఖండలుండుం గర్ణవలనఁ గవచంబును ద

త్కుండలములు గొనిచనిమది

నొందువిచారంబుమాని యుండెంగడఁక.

860

ఉ. అంతటనొక్కనాఁడు జ్వలితాంచిత వర్ణతనుండువద్దినీ

కాంతుండు శబ్దమంగములకై వడిఁ గర్ణముఖాప్తిదాసునా

యంతన వేళఁజెందియుఁ దదర్పితవందన మాదరించి య

త్యంతముదంబుచే నతనికాదట దీవనలిచ్చి యిట్లనుఁ. 861

ఉ. ఏనుదివాకరుండనుజుమీ! మదనుగ్రహసంపదం గుమా

రా! నినుఁగాంచెఁగుంతి యితరప్రీధితం బిదిగాదుగావునఁ

సూనునిసేమమెల్లవుడు జూడఁగనొప్పను దంఢీకెందునో

ధీనిధి నీకునొక్కయుపదేశముఁ జేయుదునిష్టసిద్ధిగఁ. 862

క. నావిని విలాసవిక్రేయ

నావనచరుడోలమున నిజాంగముఁబెంజక

భూవరుతెరువునుపఱిదే

వాఁటి తెరువును నిరోధమయ్యెఁబెలుచక.

317

వ. ఇట్లుమేనుజెంచిన

318

శా. మైనాకంబను పండియంబున గరుల్ మట్టానఁజ్జూప్సనా

మైనాకంబదరంటి యున్నగనివేమారున్ భయభ్రాంతుడై

మైనాకింపముబుట్టికన్న మ కుళింపంగీశుబోధంబుని

మైనాకేశసుతాగ్రజుండముదితుండై హస్తముల్ మోడ్చెదాన్

గీ. అంతసందందసంతస మతిశయిల్లఁ

బెరుగునవయవముల బెంపుపిచ్చటిల్లఁ

భ్రాతృవృద్ధివిడంబంబు పవనపుత్రఁ

డల్లనల్లశౌంతిగా ననవుపఱచి

320

వ. సవినయంబుగా నతనికిట్లనివిన్నవించె.

321

క. చిరకాలప్రార్థనచే

సరణింగనుపడిన నీదుసందర్శనమో

హరివర ! యిపుడీవిస్మయ

శరణిఁగిగడువంగ నాకు శక్యంబగునే!

322

క. రామునకుననుజుకంటె

బ్రేమమునీయందటంచు బెట్టితిమితిలో

యామినిచరహరణోత్సవ

మామహితునికంటె నీకునధికముకలక

323

కేమిసమకూర్పదది పృతిలోమవర్ణ
యుగ నిజాఖ్యావదార్థంబు దగుటకతన. 868

జ. యశమేయగు మనుజులకన్
విశదంబగుజన్మఫలము వినుయత్నమునన్
వశముగఁగోరందగు యా
దృశులకునె నం దలంప దినదినమొందున్. 869

జ. వినుమితరగుణగణముచే
తనుభాసిలువాఁడునీచతం దుర్వశుడై
చనుఁగానిజగముచేఁబెం
పునఁబొందఁడుజమ్మునాదుబుద్ధింజూడన్. 870

శీ. వితరణోపనివత్తుల వెలయలేక
నావదలెత్తెల్పగలరర్థి కవనిపతులు
కరముసంస్పర్శతనుబాఁయు కారణమున
పీనుగయు లుబ్ధకుఁడును నమానమగును. 871

చ. అమరైశుయాచకుంగనిన యప్పుడనవుననోము ధానతో
యమునఁగరింబుకీర్తిని దిగంతరముందెబ్బపైఁజేలంగ శౌం
తమతినోనర్చునాఁడుకద చాతయగుభ్రునివానిమాన్యగా
క్షముడగువాఁడటంగలఁడె సారసబొంధవ!న ప్తసైంధవ!

గీ. ఆడిగివాంఛనుబొందక వరుగువర్థి
తోడనేదాతప్రాణముల్ విడిపోవుఁ
గాననిష్ఠుఁడుప్రాణముల్ గలుగనాకు
శక్తిపూజనురాగల చావులెన్న. 873

సీ. ఎవ్వనియింటికి నెసంగజెంగటిరచ్చ
 రాయచింతామణి రత్నమయ్యె
 ఎవ్వనితోటకు నెలుగుగాంగుజెట్టు
 పాదపావళులు కల్పకమూయ్యె
 నెవ్వనిహామాగ్ని కీప్తగవ్యంబిడు
 పసి కామధేనువు పరగినయ్యె
 నెవ్వనిపెరటిలో నివ్వటిల్లెనునడ
 బావినీరమృతమేర్పడగనయ్యె

గీ. అట్టిమఘవుడుయాచకుఁ డగుచువచ్చె
 నేనియాతనిమదిగల యాగించిచ్చి
 ముజ్జగంబులదాతృ సమూహసభకు
 మీఁదుఁజేయుదునాకీర్తి మేరియిదియె.
 వ. అంత.

874

875

గీ. పెరగుపాటనుమున్నీటి వీచినునిగి
 పాటలస్మితుడై పద్మ బంధుడిట్లు
 జలుకుకర్ణునిగనివంద్య భావణండు
 నై గుణజ్ఞుడుగావున ననియెనిట్లు.

876

గీ. వత్స! నీమాటకుమమయై వరులునై న
 స్థూలలక్షణమీనాదు నాలుకను ద్వ
 దిప్తమతమిదిక్రిమ్మర నియ్యకొలునఁ
 బూనితినిదై వఘటనము మానునెట్లు?

877

ఉ. ఈపనిదై వికంబెవరునేమియుఁ జేయుదురై న బుద్ధినా
 పో పనిలెన్నగానవినుపూర్వము పూర్వసుపర్వగర్వని

ర్వాహణధూర్వహంబగుచు వజ్రకిగల్లువిధూతవజ్రధా
రాపటుశక్తితత్ప్రథుతరంబగు శక్తినిబోనితక్తియన్. 878

వ. అట్టి దివ్యశక్తి గొనుచునిన నతం డట్లంగీకరించె
నక్షణంబ కర్ణ సమక్షంబున మరీచమాలి చరమ శిఖరి శిఖర పరి
శీల్యమాన విహారం బాచరించె రాధేయుండు వాసవా గమనం
బున కెదురుజూచుచు నిష్పగతి నున్నంత. 879

గీ. క్రిపయదిసంబులేగిన కాలమునను
వేయుగన్నులవేల్పురా ధేయుకడకు
విఫుల్లై వచ్చిబహుమతి వినుతిజేసి
దేహిభిక్షామటంచుదా ధృతినిబలికె. 880

చ. పరగనిగూఢబాడబుని భాస్కరనందనుడిట్లుబల్కు భూ
నురవరరాజవారణవనుప్రకరంబును గన్యకాజన్
త్కరపురభూమిలాచియవగాఁ గలకోరికవేడునావును
గరమరయన్ సక్కుండలముగాఁ గవచంబవుడధి వేడినన్. 881

క. ఇనతనయఁడతనితనమతి
గొనియాడిమదీయకవచ కుండలయుగమున్
బనిగలదేవిపునీకీ
వనఘా! మఘపుడవుతెలియ నయ్యెనాకున్. 882

క. ఇనినాటంగలిగినచో
బవరంబున గెలుతునరుని బాహుబలముచే
నివిదల
ప్రేమిమలగుణ! యొక్కవిన్నపము వినుమింకన్. 883

గీ. అర్థివై నోరుదెఱచి సన్నడిగితివు
కుండలంబులుకవచంబు గొమ్మునీదు
శక్తి నాకెచ్చునదియన శక్తుడట్లు
దయనొసంగియునొకయేట నియతించేసె.

884

వ. అప్పుడు కర్ణుండును నాకుగలవగతుం డొక కిరీటియ
కాదె యొక్కయేలునం గీటడంగింతు నంతియచాలునని సమ్మ
దంబునొందె నంత.

885

చ. కడునివిబూనునాకు నుపకారము వై రియటంచు నెమ్మదిం
గడిదియమర్పభారమను కై వడి శత్రుమునందెమల్చితాఁ
దడయక కర్ణ వేపునము దంశనముఁ రవిసూతి పీఠిపెం
పడరంగ నాబిడొజునకు నర్పణఁజేసి సురల్ నుతింపగఁ.

చ. సురతరులవ్విధంబు వినుచుం గమసిగ్గునఁజెంది తారువి
స్తర నిడదానసంచిత యశఃకణికాతతి దుల్పె నాగఁని
ర్జరకర ము కసూన నికరంబు తదంగమునంగ నీమలుం
గరమునుగంధ బంధురముగాఁ దొరఁగెఁ బరగెఁజయధ్వనుఁ

గీ. అప్పుడు కర్ణావయవములు సతిశయిల్ల
వెండియునుఁ గ్రర్ణపదముదా వితదయాచ
కాత్మకాంచనమయభూషణావహంబు
గాఁగఁదనరాకె గమనీయగరిమతోడ.

888

చ. కులిశధరుండు నీగతి సకుండలమా కవచంబు కర్ణుచే
సలలితరీతినంది ఘనశక్తిని వానికొ సంగి యంత ను

జ్వలమతితోడ వీడ్కొనియు సర్వసమర్థులలోను భక్తుడా
నెలమిగఁజెందెదచ్చరితమెన్నుచు నెల్లరుమ్మాల నంతయున్

గీ. విఁగ విస్మయమగు కర్ణవితరణంబు
దెలసి ముల్లోకములవారు కలితరోమ
హర్షులై రప్పడనివిని యటవినున్న
పాండునందనులును హర్ష భరితులై రి.

890

ఉ. పోడిమితోడఁ బాండునృపపుత్రులు కామ్యకసేమ డించియా
బాడబకోటితోసరిగఁ బార్షతివేడ్కనుగోరి తీర్థముల్
గూడుచు తొంటిదైవ్వితివని గుఱియ్యరునట్టియరణ్యవాసముల్
వేడెను వేళయందునొక విప్రుడువచ్చిన సంభ్రమంబుగన్. 891

వ. ఆశ్రమద్వారంబున నిలిచి యోమహత్ములారా! మదీ
యహామధనంబగు సరణి యొక్కహరిణంబుశృంగంబునఁ దవి
లిచికొని చుచున్న యదియని భాష్పాకులలోచయించు నగుచు
ఛివ్విజమ్మ దుఃఖంబు నివారించి యయ్యరణికి హరిణంబువెంట
చకోక్త చాపులగుచు రథసంబునవచ్చుముధిష్ఠిరామల, యేటు
పోటులకుఁ దప్పచు పార్శ్వలతాతాడనానుషక్త నవదళజాలంబు
దుముకులిమవేగంబునఁ బుట్టునట్టంబు కరువలివలన బహిర్జ్వలిత
గర్భగ నిర్భగవహ్నిశిఖాకందశంబుబోలి కొమ్ముల నెమ్మొలనెఱవ
గొన్ని యమగులకు బోఁబడునట్లుండుచుఁ గొన్ని యమగులకు
మూర్ఛంబగుచుఁ బట్టిక చిత్రగతి నాకృష్టసారంబతిమారంబుగఁ
గృష్టవారులంగొని పోయి మాయంబై నదానిఁ గానక నమ్మెడ
ముఖసఖప్రదేశంబులకు వెచ్చనిచ్చు హేళిధూరియు గళిందగిలిత
సయావనంబునఁబ్రోక్షతారంబునం బోలె నీరుకందున నెఱుగక

డస్సి యందునందు విచారించుచు నిలిచి యరయు తమ్ములతోడ
 ధర్మతనయుఁడొక్కచక్కనిశిశాలసాలమూలతలంబునందుమధ్యా
 హ్ననమయంబున తచ్చాయామండలంబుమాడ్కి మెల్లమెల్లన
 బ్రవేశించి విశ్రమించెనంత.

892

సీ. నకులునిగని ధర్మనందనుఁడిట్లును
 సన్ననీతో, బుట్టులందరిట్లు
 బడలిరి దప్పిచే మడువివుచారించి
 యీవునీరాని మాకందఱకును
 డమ్మిపుట్టికలతో, దెమ్మనావుడుసట్లు
 వెనతరువెక్కి నలైనలుజూచి
 చనిరమ్యమగుచున్న సరసిజేరిజలంబు
 లానహస్తముసాచు నంతనతిని

గీ. కనియె నశరీర భూతమోయనఘనాదు
 ప్రశ్న దెలియఁగఁ జెప్పినప్పటికిదాపు
 ముత్తరముమాలిదానినఁ జత్తువనుడు
 సడ్డనీయకత్తువచే నలిలమాని.

893

క. ఆయుడకము విషమై మా
 ద్రోయుఁడుమూర్ఖిల్లివడియె, దీరమునందు
 వాయుజుఁడాదిగనీగతి
 డాయుచుఁబడిరోలి దత్తటస్థలివధునన్.

894

శ. నలుపురుదమ్ములు నొకరొక
 రలుతంజని జలముదేగ నటమనలుటకు

గలదొకహేతువు పగతురఁ

గలసెనొకొ మామృతై వగతియని నృపుఁడున్.

895

చ. జలములుదేరనేఁగి జలజాతసుగంధ సమీరణోచ్య మా
సలలితదిగ్గతుల్ పవనసందన ముఖ్యులురాక తక్కుటం
దలఁకుచు వారిఁజూడఁగొనిఁ తాను సుధర్మజుడఁగి కాంచెను
జ్వలతరమై యనూపమగువాపి బురస్సరణిన్ రమంబునన్.

గీ. ఆకొలంకుతటస్థలి నజ్జ పాన

పాత్రహస్తలబం క్తిగాఁ బడినవీర

వరులఁగని బాష్పములురాల ధరణీయందు

గొబ్బునను దుఃఖమున జముకొడుకువడియె.

897

వ. మఱియుఁ గొండొక వడియగునంత.

898

గీ. అధికవత్సలుడైన యవ్వనివిభుండు

కాంచియెడి మేనుమాన్ద్రాగనవును

తమ్ములనుజెందినట్టి తద్దశనుదాను

బంచికుడుచుచు నుండెను పగిదిదోచె.

899

మ. వనజామోదవహంబు నాత్తమధుసవ్రాతంబు నాసావిలో

భనదక్షంబు పరిశ్రేమానయగు శుంభడ్డింభచారంబు న

త్కనదక్షిణవనావసీ సరసికాకల్లోల మల్లారిలం

బననై యామహనీయమూర్తిపయి నవ్వ

వ. అంత క్షణమాత్రంబున కొక్కింతదేరి నిర్మమవ్యం

బులు నితర జంతుసంతాన శూన్యంబులు నగు దేవలంతటం

గలయంజూది మెల్లమెల్లన చేరంజేరి శోకచంచలంబగు కరాంచ

లంబుచేఁ బర్యాయఁబఁగఁ సోదరులం బునుకఁచు వనఁజ్ఞీమ్ముగఁ
పాన సౌకర్యఁబు గాక దురవతారంబైన కాసారంబును దత్వాన
సౌకర్యార్థఁబుగా నిండివుమాడ్కి బాష్పధారలు వర్షింపుచు
భర్తృసందనుం డీట్లని విలపింపఁ దొడంగె నప్పడు. 901.

ల. వె. వీరలార! శత్రువీరులకై మన
సలుపుప్రీతినలెల సమసియకట
యిప్పడిట్టి యిడుముగప్పిన దెసచెడి
సోలినారలెందు సొతునేను. 902.

క. మీకుగూర్చినవాడఁగ
దాకానఁగు రుత్సహాయతఁ వచ్చియు న.
న్నేకాఁడించి యిటుమీ
పోకకుఁదగునయ్య రాజపుంగవులారా! 903.

చ. హఠిఁబగదై వమెంత దయమాలఁదలంపఁ గడిందిచెయ్యిమీ
తఱినకటా! ద్విమాతృజులు దద్దయవీరొకనాఁడు తల్లిమో
మెఱుంగరు కందమూలములు నెప్పుడభయఁ జేసిచేసియే
డైఱననుబాయక వనినిద్రొమ్మరి యీదశనొందనోర్తునే.

గీ. సవతిబిడ్డలటంచును సన్నబోక
నరకటనుబెట్టిపెంచె నాయమ్మయిట్టి
కన్ను దెఱువనికూసలు గహనమునకు
రాకదీఱమివచ్చి యీపోకఁగనిరి. 904.

క. అనిమాద్రోయులకై కడు
పనటంబడి పొగిలిపొగిలి వాసవతనయుం

గనియాపృథివీతి తన

మనమరవర్తలై న శోకమగ్నుండగుచున్.

906

గీ. పోటుపడకను హరుతలబోటుకట్ట

నెవ్వడనిమోడె దమ్ముడా! యిట్టినిన్ను

బోటులేకుండనాయువు బోయిచావ

జేసెనెంతటివాడొకో! చెడుగుబ్రహ్మ.

907

చ. అన్న! కఠోరశాస్త్రవమహాహవ జీవనబాహుళ్యైః సం

సన్న! మరుత్సుతా! యిటవిపద్ధశ నొందితరింపవేమి? హా!

పన్నగనేకచక్రపురిబ్రాహ్మణ కోటిపగళహరించిన

ట్లున్నతిదుస్సనేనునకునోజను మిత్తిగాకదక్కిలే!

908

క. ఏనుంబ్రాణమువిడువం

బూనుడుద్రోపణి యునచట బొలిసెడు నయ్యో!

మానుగఁగుఁతీమాదుల

కానువుకడగండ్లకడలి గారెండింటన్.

909

మ. రిహిఁగూటస్థహిమాంశుకుక్షిగతసారంగంబుపై నప్రియా

వహమైజాతివిరోధమెంచిమముతద్వంశప్రణాశార్థమై

గహనస్త్రితకురంగమిట్లునరుచేగాఁడీవరు కనడ్లగా

నహహా! నేయకవచ్చెనెందుఁజనెనోయాశ్చర్యలీలాగతిన్. 910

క. నలువురుతమ్ములునీగతి

నలిలములకునడవిసావు జచ్చిరిమరినే

నిలిచితిదై నమురాతం

దలమగఁదాఁజేసినాడొ? తలపోయంగన్.

911

ఉ. హా! పరినిర్జ్ఞతోగ్రామగధాధిప భూవిభుహా! దురాగ్రహా!
హా! పట్టువృత్తుభేదన! జటాంతర కల్పితచాపనిగ్రహా!
హా! పరమోరుసుందరచితాంచిత పంచశరై కపిగ్రహా!
హా! పృథివీగృహోపమపృథా నిశసౌహృదభాగనుగ్రహా! 912

క. అనిజనపతియివ్వధమున
ఘనశోకముఁజెందియిదియెకద హేతువునా
యనుజన్ములమరణంబున
కనితానాశోలనిజలము లానం గదెసెన్. 913

గీ. నలుపుగానంతలోగగన స్థుడగు న
దృశ్యపురుషుండొకం డతిధీరవాక్య
మభిగంభీర రవముతో నవుడువలికె
జనవిభుండొగివిస్మయి జలధిదేల. 914

చ. నరవర! యన్నదీయ వచనంబునకుం బ్రీతిఁబల్కికానియే
సురవరుడేనినీరుగొనఁజూడకు నుక్కునుదీయవాక్యముల్
నరవి నుపేక్షఁజేసిపగునకముగ వృత్తినిదోయమానగా
ధరఁబడిదీర్ఘనిద్రాగొనితారిలు లుండిరిచూడుమిందఱన్. 915

వ. కావున నాయుచ్చుప్రీత్యలకు నుత్తరంబొసంగి వనదే
వతానుమతంబులునుచంద్రాకరంబులుంబోలెదరంగామలంబులును
మదుత్తరంబులంబోలె సమర్థంబులునగు నీయుదకంబులు పానంబు
సేయుదుగాక యనుకు నయదృశ్య స్వరూపునకు యధిష్ఠిరుం
డిట్లనియె. 916

క. దేవతలకు మనుజులు సం
భావనతోఁబ్రీత్యఁదెలియఁ జలికెనువారా

కాపునగను వినుతోచి

తోవక నానేర్చునిభిముతో విచరింతుక.

917

వ. అప్పడదృశ్య చాతంబిట్లనియె.

918

సీ. అదిత్యునకుగెద్ది యాధారమెయ్యది

కొలుచువారెవ్వరు కువలయేళ!

మనుజుడేమిట బుద్ధియంతఁ డెందులసహా

యుండునేమిట సుహృత్తుండు నగును

వెండియు జీవన్ముక్తు డెట్టివాడగు

ననవిని యక్షున కనియెన్మతి

బ్రహ్మంబయడుగు సువర్వులు గొలుతురు

సత్యమాధార మాదిత్యునకును

గీ. మహితబుధసేవచే బుద్ధిమాతుడగును

తపముచేత మహాత్ముడౌ ధైర్యమునను

దతసహాయండు దేవమాన్యతిథిపూజ

వరలకుండని నరుడుజీవన్ముక్తుండు.

919

శ. అనవిని యక్షుండిట్లను

గునునిద్రింపుచును గన్న మొగుననియదిహా

పునఁ దనరి మనసులేనిది

జనియించియుఁ జేతనమున జనదెయ్యదియో.

920

గీ. అనవుడాధర్మజుండిటులతనికనియె

నిద్రొగొనికన్న మూయదు నెరినిమీను

ప్రతిమకును రూపుగలిగియు మతియు లేదు

పుట్టజేతన మెఱుంగదుభునిని గుడ్డు.

921

వ. అనినయత్తుండిట్టులనియె,

922

శ. ధారుణికంఁజెనువేగు న

మీరముకంఁజెను జవంబుమింటికి నధికం

బారయఁబొడవును మరియును

బూరికిమిక్కుటము తెఱచుభువి నెవ్వియగున్.

923

వ. అనిన ధర్మజుండు.

924

గీ. ధాత్రికంఁజెను భరమగుఁ దల్లియనఘ!

మారుతముకంఁజె జవమల మనసు సూవె?

తలఁపమింటికిమిక్కిలి తండ్రిపొడవు

చింతయగుఁబూరికంఁజెను జిక్కదసము.

925

శ. అనిచెప్పివారియు యత్తుం

డొనరించినప్పిళ్ల లెల్ల నొగివివరింపన్

ఘనవాత్సల్యముచేసెం

తను ధర్మతనూజమోలఁ దద్దయువేడ్కన్.

926

గీ. కటిఘటితవల్కులఁడు స్మితకలితుండమల

యజ్ఞసూతుండు జటిలఁడై యమ్మహత్ముఁ

డతులకశబర్హభూషణం బమరస్మపున

కెదుటనిలిచి ప్రసన్నుడై యిట్లువలికె.

927

మ. మనఃబాధీశ్వర! సీమహాధృతియు సామర్థ్యంబు నామానసం

బునకన్వచ్చెనభీష్మమిప్పుడు చరంబుంగోరుమా! యిత్తునా

వినిరాజేంద్రుండు భూమిదేవుఁడురణిన్ వేడంజముండద్యును

బున నొక్కంతఁదలంచి యిట్లు యె నాభూపాలతోఁబ్రమ్మరన్

క. సోదరుల ప్రాణమడుగక

భూదేవునియగణివేడు బుద్ధికినఁ ఘా!

సాదరమయ్యెను నామది

సీదుతలఁపొందువేడు నృపనీకిత్తుకా.

929

మ. అనుడాధర్మజుడిట్లువలె వివరయ్యా ! కుంతిపుత్రిత్రయం

బునకేనొక్కండ జీవయుక్తుడగదా ! పొల్పారఁగామాదిసం

దనయగ్మంబునొక్కరుండు బ్రతుకకాధర్మంబుమైజేయునా

వినిరెట్టించిన విస్మయంబున ముదావిద్యూతచేతస్కుడై . 930

నీ. చారురాకాశశిశత నిజాకార తే

జోవిశేషంబునఁ జూడనెనఁగి

ముకుళితకరకంబములతోడఁ దనమోల

నున్నపుత్రునినట్టియోన్నతముగ

నాయముడిట్లనునయ్య సన్నైఱుఁగుము

శమనుండనూశత్రు జనమువలనఁ

బ్రాపించువివిధ విపద్దశఁగానలో

వలఁజెందు భవదీయభావమయ

గీ. నిష్పడేతెంచి బహుమాయలేనొనర్చి

కాంచితినినీదుశీలంబు కలితసత్య

సంపదయును తరము లిచ్చునరసఫణితి

బరఁగసంతసమందితిఁ బొందుతనయ!

931

ఉ. కావుననాయసుగ్రహము గల్గియిటంగడు నిద్రఁజెందుచుకా

వావిరిమేలుకాంచు గతివై శమతమ్ములు లేతురంచుభూ

దేవుని హామసాధరముఁ దేకువనిచ్చి త్రయోదశాబ్దముం
బోవును మిమ్మునే రెఱుంగఁ బోలరటంచు వరంబొసంగియున్.

వ. అమ్మహాత్ముం డంతర్ధానంబునొందె ననంతరంబున
ధర్మతనయుండు ధర్మశాసనంబున సంపాద్యప్రసాదములగు తమ్ముల
తోఁ గలసి యజ్ఞాతవాసంబు నుభయంబుగా నీడేరుటకు వరంబుఁ
బడసినవాఁడు గావున హర్షంబునం బొందుచు నాశ్రమంబున
శీతలంచి యరణివిపున కొసంగి తద్దుఃఖంబునుబోలె నిజవనవాసా
యాసంబునిస్తరించి భూసురసహితంబుగాఁ బేరొలగంబునసుఖం
బుండెనంత.

988

గీతకందగర్భచంపకము.

చ. సురుచిర! శోభనా! వితత! నుందర! శాశ్వత! విశ్వగేయ! దా
ష్కరభవహా! నిరంజన! లనద్భదయస్థిత! శాంత! సౌమ్య! దు
ర్దర! వర! సర్వగా! సగుణ! తత్పర! నిర్గుణ! సత్యపాల! భా
సురచరితా! మహాపురుష! సువీధి! చిన్మయ! భూతపోషణ!

ఇందలి కందము.

చ. చిరశోభనా! వితత నుం
దర! శాశ్వత! విశ్వగేయ! దాష్కరభవహా!
వర! సర్వగా! సగుణ! త
త్పర! నిర్గుణ! సత్యపాల! భాసురచరితా!

989

ఇందలిగీతము.

గీ. వితతనుందర! శాశ్వత! విశ్వగేయ!
జనలనద్భదయస్థిత! శాంత! సౌమ్య!
సగుణ! తత్పర! నిర్గుణ! సత్యపాల!
పురుష! సువీధి! చిన్మయ! భూతపోషణ!

990

భుజంగప్రయతము.

అనాధప్రజాపస్మహారణ్యదావా!
మనోవాగగమ్యా! సమస్తాదిదేవా!
ఘనోదార! యోగీశగర్గస్వరూపా!
అనేకస్వరూపక్రియాహవభావా!

937

గద్యము.

శ్రీమ ద్రాజగోపాల కరుణాకటాక్ష వీక్షణానులబ్ధ
శవితావిశేష మతుశుమల్లీ వెంగళయామాత్య పుత్ర
వినయవిధేయ మాదయనామధేయ
ప్రణీతంబైన యభినవ
భారతంబునం దరణ్యపర్వంబునర్వంబును
త్పతీయాశ్వాసము.
సంపూర్ణము.
మంగళముహూర్తము.

అ భి న వ భా ర త ము

చతుర్థాశ్వాసము.

విరాటపర్వము.

శ. శ్రీపరమకారుణిక ! న

త్యాపాదనగరుడ వృషభ హంసతరంగా

ప్యాపాదహరణ జన ర

తాపరహరిహరహిరణ్య గర్భైకాత్మా

ః. ఔ. అవధరింపు మట్టులాపాండు భూజాని

తనయవంచకంబు తగినగతిని

వివినవాసమొక్క విధమున కష్టంబు

వెడలబుచ్చిమరియు విహితముగను.

2

శ. అడవిం గ్రుమ్మరవలసిన

కడుకష్టపుటేండ్లువెళ్ళె గడపి మొగంబుల్

వెడవెడ వికసింపగ న

ప్పడమిపతుల్ గూడ చర్యబుద్ధి జెలంగన్.

3

శ. ధరణీ సురవరులంగని

కరములు ముకుళించి యశ్రుకణములుధాలన్

ధరణీశ్వరుఁ డిట్లనియెను

గరము విషాదంబు మదినిఁ గడలుకొనంగన్.

సీ. కూరలు గాయలుకుడుచుచు మాతొడ

నడవినిమీరలు నిడుమున్

బడితిరజ్ఞాత సంవత్సరంబేతెంచె
 నొదిగి యొక్కటనేము నుడువలయుఁ
 బరులకుమాజాడ బయలైన క్రమ్మర
 కడిదినివ్వనగతి నడవవలయు
 తెల్లమేగద యిది తెలుసనేటికిముమ్మ
 నాశీర్వదింపువీ యబ్బమొండు

శ్లో. విష్ణుమున జెందకుండుంగ వెడలుటకును
 ననుచువారల కతిహర్ష మావహిల్ల
 వినయమునఁజెప్పి వగచు భూవిభునిజూచి
 ధౌమ్యుడల్లనననియె సంస్తవముతోడ.

5

శ్లో. ఏటికివగవను గృహమిము
 బోటులకిది వింతయగునె పురుషాతుండుదా
 నోటువడి నిషధనగమున
 మాటునఁదగి మగుడ నింద్రముహిను గొనండే

6

శ్లో. కాపుననుగ్రమ్మరను రాజ్యగరిమఁజెందు
 నీధరిత్రీ సురోత్తమునెల్లనవుడు
 తావకీయశుభంబుగాఁ దగినవిధుల
 జవతపంబునందంద జరువఁగలరు.

7

వ. అనియె సంత భూసురులును నట్టకాకయని వీడ్కొని
 వలయునెడల కరిగి రిట్లు బాహ్యపరిణంబు వీడ్కొని ధౌమ్య
 సహితంబుగా నరదంబులెక్కి కొంతదవ్వేతిరచి యచ్చట నిలిచి
 యింద్రనేనాది సారథుల రథంబులుగొని ద్వారకకేగ నియోగించి
 పాషాణ పరిచాకలను ముట్టవారలను ద్రోవదువీటికింబోవ

క. అనిపలికి యాయుధంబులు

గని వగచుచు నొక్క కట్టఁగాఁగట్టి వెసన్

గొని చేరువఁగల జమ్మికిఁ

జని ధర్మజుఁడోజ సాంద్రశాఖల సంధిన్.

19

క. గట్టిగ గాలికి వానకు

నిట్టటువడకుండఁ గట్టి యెసఁగఁగ శవముం

బెట్టి పరుఁడెఱుఁగ రామికి

గుట్టుగ నొనరించి వేడికొని మొక్కి తగన్.

20

వ. ఆమాత్రుడిగ్గి క్రమ్మరఁ గైదువుకట్ట నీక్షించి యిత
రజగదగోచరంబుగానైన నన్యులు డాయ వెఱుతురు. జనులు
స్మశానంబు భయదం బదియునుంగాక పీనుఁగునుం జూచినఁ
జొత్తురె. దీని దుర్గంధంబున నేరికిం జేర నలవికాదని యా
యన్న దమ్ములు సంతసిల్లి కృతస్నానులగుచు ధర్మందలఁచి
తత్ప్రసాదంబునఁ దమ కనుగుణంబులగు తొడవులతోడ
వేషంబుల నలవడి రంత.

21

క. జ్వలదగ్ని కల్పులగు న

బ్బలియులు శస్త్రములు జమ్మిపై నిడి గూఢో

జ్వలవేషంబుల విరటుని

కలిత ధ్వజయైన పురికి గమనోన్ముఖులై.

22

వ. కదలిరంత.

23

ఉ. మున్ను కిరీటియిట్లు యతిముఖ్యుఁడనయ్య సపత్నినోర్తు నా
కున్నలువొప్పఁ దేల్చెనిది గూడదు వీరికి పన్నమాడ్కిఁ దా

విన్నదనంబుఁజెందు గతివేదముఁచి త్తములోఁగలంగుచున్
గ్రన్ననఁజూచెధర్మజునిఁగామిని ద్రాపదిసందియంబునన్ 24

వ. అంత దైవయోగంబున వెలుపలికూటంబున విర
టుండు కొలువుండునెడ నాపాండవులు గ్రమంబున, 25

మ. వరకామాయములోలిఁగట్టి తగుపావాలాఘ్నులంబెట్టి నుం
దరయాకుండికసామ్యలీలఁ గుడిచేతంబట్టి పూఁచెం జప
స్ఫురితోష్ఠంబుచలింప నూతయగుచున్ భూరిత్రదండంబునుం
గరమొక్కంటనుగ్రాలధర్మజుఁడువేడ్కదానభక్తడాసినక్.

గీ. విరటుఁ డాతనిఁగని లేచి విస్మయమునఁ
దత్పదాంభోజ పాంసువుల్ తనదుఘాల
తలముననొనర్చి యాసనం బలరనిచ్చి
కేలుమోక్షితదాగతి హాలినడిగె. 27

వ. అప్పు డక్కపట యతి యిట్లనియె.

మ. ద్విజరాజాన్వయసంభవుండ నిఖిలోక్వీరాజకోటిర ర
త్నజరాజన్నవకాంతిధౌతపదపద్మభ్రాజతుండక్ సదా
సుజనప్రీతుండ నిర్గతాధిని కళాసూక్ష్మార్ధతత్వజ్ఞుండక్
నిజ మాధర్మతనూజపాల సతఁడే నేనై వసించుంజుమీ. 28

కం. నీతిం బీతిం జూదము

గీతిని నీమదికివచ్చు గీతుల నేప్రా

ద్దేతెఱఁగున నై నను నన

నాతతగతిఁ జేయఁ గంకుడందురునన్నుక్.

గీ. మదికివచ్చిన దినములఁ గుదురువాడ

వలసినట్లుందు నీయాజ్ఞ వలనఁదగుల

ననుడు విరటుఁడు నీయిష్టమైనయట్లు

నిలుము నీయున్ని శుభములు గలుగుననియె.

30

వ. ఇతైఃసంగున సజాతశత్రుగ్రండు తావుకొనునంతరంబు
వృకోదరుండు.

31

క. వెడవెడ మాసినచీరం

గఙుఁజుట్టిన ద్రిండుకట్టు ఖడ్గముచంక

బెడిదవుఁగోలలు సురెమొల

మెడపై నొరపై నయొక్క మృగచర్మంబు.

32

చ. అనునగుచట్టువంబొకటి హస్తమునం జెలువార వంటవాఁ

డననొరపై నవాలకము నచ్చుననొత్తినరీతి భీముఁడా

జనకుని నెచ్చెలిందగిన చర్దుములంగడఁ బూజచేసి తా

నొసర నభీష్టముల్ గుడువనోయనవచ్చెవిరాటుపాలికి.

33

గీ. అవును కులశైల సన్నిభుండైన యతని

రాక కతనిఁ జలించుటగాక పురము

వడఁకెఁ గీచకు భుజమును వడఁకె రాజు

నుత్తమాంగంబుఁ గంపంబు నొందె బెలుచు.

34

క. అచ్చెరుపాటున విరటుఁడు

నచ్చటివారరయుచుండ నల్లంతకువే

వచ్చితగమొక్కి మారుతి

మచ్చిక వొరయంగ ననియె మత్స్యధిపుతోన్.

35

ఉ. నాలవజాతివాడ యమనందను పాలను గూడుగూరలే
బోలంగ వండుదుం జవులుపుట్టగ నేవలలాహ్వాయుండ న
న్నేలుము పాకయత్నముల కెందును నాసరిరారు ధారుణీ
పాలక! యింతవాడననఁ బట్టదు పిమ్మటఁదెల్లమయ్యెడిన్ 36

క. ఉప్పను బులుసును బెట్టిన
చప్పని యదియైన మంచి చవిపుట్టదె యా
చొప్పటులుండఁగనాచే
జిప్పిలు నొగి నారు రుచులఁ జేసిన కూరల్. 37

గీ. తూచి వరబట్టినట్టులఁ తొడరిరసము
లుంచనేర్తును కడిక్రొత్త లొదవరుచులు
నిలువనేర్తును పొగువుల మెలఁపనేర్తు
చద్ది నిలవండనేర్తెన్ని పద్దులెన. 38

నీ. చిరిమాడుగాఁ బాకమెరిగి శలాకను
కణగుపై మాంసంబు కాల్చునెలవు
నెనురికనీదిచేఁ గనుగండకుండను
బచనంబుసేసెడి పాకశుద్ధి
యుత్తప్త మాంసంబు నొనఁగూర్చి రుచిబుట్ట
వండిస్వాదుగఁ జేయువంటనేర్పు
పలుదోయముల కూరపరిమిళంబూరెల్ల
ఘుమ్మునఁ దాలింపు గ్రమ్ముదెరవు,

గీ. నంజనములనులోనగు నాల్గుతెరగు
లె న యాహారముల సేతయేననేర్తు

వనుధనోజ్ఞను వంటల వారికెల్ల
కట్టియలపని కొరుపాలుబెట్టనయ్య.

39

గీ. తారుగుడువఁ జనుచుఁ గూరగాయలరుచి
యడుగనేల ? తెలియబడుచుగాదె
పిదప నీదుమదికి విదితమైయగునింత
నన్ను నేనపొగడ నవ్వకాదె.

40

మ. పులి సింగంబు మదంపుటేనుఁగునుఁగార్పితేద్దయైనఁజవం
బలరఁమార్కొనునేనిపోరినునౌరా! యంచు మెచ్చింతుమ
ల్లులతోఁబోరుదునీకుఁబ్రాద్దుజరుపఁలోలుండనై యుండఁగాఁ
గలవాఁడఁభుజశౌర్యసంపదల నొక్కండుద్దియేభీముడఁ.

క. డాయుట బొదువుటబుడమి
వ్రేయుటసరిసేయుటయును వెరవెఱిగికడు
దీయుటలెఱుఁగుదు మరియు
బాయక వెలయుంతుహ పదగతులెల్లన్.

42

వ. అనిన విరటుం డిట్లనియె.

43

గీ. వనుధ నీయంతమానిసి వంటవాఁడ
వై నలగ్గగునే ! నీకు వలయురథము
కై దువులునిత్తు ననుబోలె గౌరవమునఁ
గొలుపు నావుడు మారుతి బలుమొగమున.

44

క. అక్కఱపట్టిన నిలువుము
దక్కినపని కియ్యకొనను ధరణీశ్వర ! వే

రొక్కయెడ కేగుమనినం

దక్కక చనువాడ నీదు తలఁపెట్టిదియో?

45

క. నావిని మత్స్యమహీంద్రుడు

నీవిధమున కంటిఁగాక నెరకూరిమిచే

గావలసినట్లు నాయెడ

నే వసియింపుము యధేచ్ఛ నెమ్మది ననఘా.

46

వ. అని పలికి.

గీ. బానసీలకునెల్లను బ్రభునిజేయ

స్వాదుకర్మరతుండగు వాయుసుతుడు

నతనిఁ గొల్చెను నరుడంత నన్న లరుగు

తెరువుదప్పించి వేరొక్క తెరువుతోడ.

గీ. ఆడుగట్టు మెడన హైమవట్టిక మేనఁ

గంచుకంబు నిడుదకరయుగమున

సంకుగాజులొప్పెసంగెడు తలచీర

యింపు నింపు చెందిరంపుఁజుక్క.

48

చ. వెలయగ న్త్రీవ్యయోగమునవేమఱు వీరవరేణ్య గర్హ్యమై

యలవడువుం స్త్వయోగమువంతిపురంబునమన్నివిఘ్నముం

గలుగునవశ్యభావ్యమగుఁగాదె వహింప నవుంసకస్థితఁ

మెలఁగనటంచుఁబార్థుడదిమేకొనివచ్చెవిరాటుపాలికిఁ. 49

క. నరపతిదానింగని యది

పురుషాకృతిగాదు తరుణి బోలదు రెంటఁ

గరమొప్పె మాయగై కొనె

హరియో యను సందియంబు సంఘెడుతోనన్. 49

ఉ. దారకచేరి క్రిడి యనవద్యమతిందనుజూచు మత్స్య భూ
భారకునిట్లు పల్కెన్మవ ! పాటకు నాటకు చిన్నపాపలక
నేరుపనేర్తు నచ్చుపడనిల్పుము గావలతేని కానిచో
వీరపరేణ్య ! వేరొకనివీటికిఁ బో సెలవిమ్ము నావుడుక.

ఆ. వె. ఆటపాటలేల ? నాయుధంబులఁబూని

కొలిచి నీవు నాదు కలిమికెల్ల

ప్రాపుగావసింపు మేపట్లనావిని

నగుచు ననియె మత్స్యనాథుతోడ. 51

ఉ. ఆక్కట యాడుజన్మమననై నదిగాదిది పుంస్తవమంచునున్
నిక్కము చెప్పరాదు విధినిర్మితమిట్టిదయైన నేను
డెక్కడ నాయుధంబులు పహింతును లోకమువారునవ్వనీ
మక్కువఁబేర్చితోఁబలుకుమాత్రమచాలునురాజశేఖరా! 52

క. నే నరజన్మంబై త్రియుఁ

బూసంగావలసె నిట్టిపుట్టుపు దైవా

ధీనముకడఁ ద్రోవగ నో

భూనాయక ! మానవులకుఁ బోలునె ? చెవుమా ! 53

గీ. భరతమునను బృహన్నలపాటిలేరు

హస్తవై ఖరి స్మృతగీతాది విధుల

మించునంచును నిన్ను నేమెచ్చఁజేతుఁ

కార్యముండిన నిలుపు మవార్యచరిత !

వ. కౌంతేయులపాల నింతియపనులం బ్రవర్తింతుననిన
సట్లగాక యని తన కూతు ను త్తరయనుకన్నియను రావించి
యతని కప్పగించె నంత. 55

గీ. వసతిఁగైకొని కన్యానివాసభూమి
నతఁడు తతతాళ పాణియై యాటగఱప
మలయవనసీమముఖరిత మధుకరాళి
కలితపవమానుఁడోయను కరణినుండె. 56

చ. ఇతఁడుమదీయకేతువువహించెడి జిన్నము పేరుబూనినాఁ
డతనిహితుండు పంచశరుఁ డంచితమైదనరారు వేడ్కచేఁ
దతగతి మాతస్యపాలికిని దాఁజనుడెంచిన పోల్కెవచ్చెన
ర్హతముఁడునై నయాసకులుఁడయ్యెడఁజూపరుల్లెమెచ్చుఁగన్
వ. యాదృచ్ఛికంబున సమ్మహిపతి తురంగంబులఁ
జూచునెడ దానును గొల్వుసొచ్చి తల్లక్షణంబు వీక్షించుచు
న్నంత. 58

గీ. వెఱఁగుపాటున మత్స్యభూవిభుఁడు నకులుఁ
గాంచి తద్రూపమున కధికప్రియంబు
నెసఁగఁజేరఁగఁ బిలిచి నీ వెవ్వరనిన
పృథునిఁగనిమొక్కి యిట్లని పల్కెనతఁడు. 59

క. అసఘా ! హయశిక్షకుఁడను
డను దామగ్రంధియండు దాసకులుఁడ నా
ఘనుఁడు యుధిష్ఠిరుఁడును మును
దనవారువములకు నిలువఁ దగనందుంటిన్. 60

క. ద్రువలును నొప్పని నుత్తును

దినమున నిశ్చయందుఁ బుట్టుతెరఁగును ఫలముల్

వివరింపనేర్తు గుఱ్ఱపు

వివిధంబుల నెలవులెఱిఁగి వెలసినవాఁడన్.

61

సీ. మకురుగుఱ్ఱంబులు కికురింపకుండను

బదిలంబుగా నొక్కపాటవంబు

మంచిగోడిగలకు మావులు నొన గూర్చి

చెడనీక నిలువఁగఁ జేయుతెరఁగు !

నదనై న కొదమల నలవర్చునేర్చునఁ

బసిబిడ్డకై నను వశమునేత

యీనినతఱినాయమెఱిఁగి శరీరంబు

పటుచియ్యలేటడు ప్రాడిమంబు

గీ. కనరివై చెడువానినిఁ గాకలుడప

కల్పెమిడకున్న మెలకువ గలిగినడుప

నడుగులోపల మరలెడి యట్టితీరు

దిద్దనేను వెలకెక్క మొద్దులె న.

62

క. నడవేయను బరువెత్తును

వడినుల్లంబెట్టి నడకవలసి నప్రియతో

నడుగిడ ధారాపుతగతు

లడరం గుఱ్ఱముల జేయనగునాచేతన్.

63

వ. అన్నిన విరటుండిట్లనియె.

64

గీ. ఇంతసాదివి నీవు నాయుంటనుండఁ

జాలు వారువములు పనియేలనీకు

గడువు గడిమాడనేయను గూడు గూర

గట్టుపిడికిట నిమిడెడు బట్టలోలి.

65

క. నావిని నకులుండిట్లను

భూవల్లభ ! భరిత గుడువఁబోలిన పనిచే

నేవించెద సాకిన నొక

తోవం జనుమన్న నొండు దొరపాడ గందున్.

66

గీ. అనిన మత్స్యేంద్రుఁడవుడు కళాంకుడైన

యా శళాంకాన్వయుని నొయ్యనట్లు దగను

మందురాపతిగాఁజేసినం దురాప

మహిమఁ జెలువారనుండె నమ్మతి నతండు.

67

సీ. నునునేల గట్టియ ననువుగాఁజేపట్టి

యుండ్తోళ్ళ మొలకట్టు నొరవగట్టి

పలువులుగొన్ని దాపలి సందిటనుబెట్టి

వెన్నదామెనచుట్ట వ్రేలవై చి

కంబళి తలచీరగాఁజేసి యామిఁద

ద్రిండుగా వల్లియ తిరుగఁజుట్టి

వెడవెడ నిలదప్పుటకుగులు బెట్టుచు

బెగడుపాటున చూడ్కి బీతుడెలుప

గీ. రచ్చగలమానిసులు దనరాకఁజూచి

నగవు నచ్చెరువును మీఁదమొగములెత్త

వచ్చి సహదేవుడవనీశు వలనుజేరి
వీటిఁడి విధంబుగాఁగ నేవించి పలికె.

68

క. కీలారివాడఁ దంత్రీ
పాలుండని యందున్న బశువులగావన్
జాలుదు ధర్మతనూజుడు
పాలించెదమ్మునట్లు పశుతతిగావన్.

69

గీ. నిలుపుమీ సామినన్ను నే నేర్చినట్లు
:: గాతు నేవేళ నావటి గాలివీవ
కుండ మెకములు గికములు నొదవకుండఁ
బదిలముగ నుందురేయును బగలు వరుస.

70

సీ. సంజరేపున రెండుజాముల ప్రొద్దేని
పోవుముందరనిల్చి మోవగలను
దూరదేశంబైన పూరినీరుండిన
పాయకనేమందనేయగలను
కన్నిచ్చవచ్చిన కనవుజొంపంబుల
మంపైనబీళ్ల మల్లింపఁగలను
వేసవి వచ్చిన వెరవుదోసలమాకు
గలిగిన పొలముల గలుపఁగలను

గీ. ప్రోది చెడకుండ నారసి ప్రోవఁగలను
నెట్టిబాటైన నొకభంగి బట్టఁగలను
గొల్ల వెంబడిలేకున్న నెల్ల వెంటఁ
బోయిదొడ్డికిమగుడిరాజేయగలను.

71

చ. పొదుపుగ నెయ్యెడం దొరగుపోవకయుండ మెకంబుపడ్డచో
 బెదరకయుండఁ జన్నవసిపిండఁగ సింటనుబాడియెప్పుడున్
 గొదవయుఁగాక దేవరకుఁ గూరిమిచిత్తము వచ్చునట్టుగా
 గదువులఁబెంపునేయఁగలఁగాపరులెల్లరునన్ను మెచ్చఁగన్. 72

క. వినుమురిదాయియుఁ బెట్టక
 యును బిదికిన తన్నకుండ నొల్లనియెడలం
 గొనఁజేతుఁ దరిపికుట్టినె
 గొనబగులేగలను నలమిఁకొనుటెంతయగున్. 73

సీ. గొడ్డుటావులనై న కోడెపంచితమిడి
 కట్టఁగాఁజేయుదుఁ గడురయమున
 పొల్లి యేటేటను బోయెడు చూలై న
 నీచకపోకుండ నాచనేర్తు
 మార్జేపుదేనియు మకురువంజయునేని
 యెగజేపుదేనియు నీయఁజేతు
 గన్నిరికియుగోవ కల్లనిపోటరి
 యగునేని సాదుగా నలవరింతు

గీ. నుంగిడియు కింకలోనుగా నొనరఁదెవులు
 దవులువానికి నాపేరు దలఁచినంతఁ
 గుదురు తప్పదు పసికినే గూర్చువాఁడ
 మందు మంత్రము లాకు నాయందుగలదు. 74

గీ. వినుము నే బొంకుచెప్పను జనవరేణ్య !
 వెజ్జతనమున రోగముల్ వివిధగతుల

పసరములనెలవెఱిగి యేర్పఱచు నన్ను
తెరగుగను వేల్పులును సహదేవుడండు. 75

వ. అనిన నరేంద్రుండు సంతుష్టాంతరంగుండై 76

క. మున్నుం దొట్టులగాచుచు

జెన్నలరెడు గొల్లలకును శ్రేష్ఠుడ వగుచున్
మన్ననతో నాకడ నిలు

మన్నన్ వల్లెయని యాతఁడతనిం గొలిచెన్. 77

గీ. వెలయఁగ మదీయ శాత్రవవిరతిహేతు

విదియ యగుసని దినములు నెఱుంగుటకును

పాండునందనుఁ డామత్స్య పశుగణంబు

పాలనముసేయునో యను పగిదినుండె. 78

వ. ఇట్లయ్యేపుర విరటుండు తనవారిగాఁ గలిపికొని
యున్నంత. 79

చ. పదములు మెట్టతామరలపైఁ దళుకొత్తెడు కాంతులీనఁ బ
య్యెదగడునూతనూనులకు నెత్తినయాబలు ధూమకేతువై
పొదలగఁగొనుదూగఁ బలుపోకలచూపులుపిచ్చలింప ద్రౌ
పదిసనుడెంచెవీలఁగలభామలుగుంపులుగూడిచూడఁగన్.

గీ. పురమునందు నివాసంబు బూనుటకును

వాంఛనేతెంచు విపినదేవతయనంగఁ

గేళిపుష్పంబుకై వడి కేలదంత

పత్రమొప్పఁగఁ దగరాజపథమువట్టె. 81

క. కూడుంగోకయు నిచ్చెడి

చేడియకడనుందుఁ బనులుజేయుదునను పూఁ

బోడి పలుకెఱిగి విరటు ని

చేడియయాసతినిఁ బిలువఁ జెలినంపెఁ దగన్. 82

వ. అది సనుదెంచి రాజదేవులపాలికి రమ్మనుడు
తోడన సుధేష్ఠయున్నెడ కేగెనంత. 83

శ. సై రంధ్రియైన నీచవుఁ

గారణమున యాజ్ఞ సేని కడుఁ తలవంపం

గారాజకాంత యాశ్వుం

గారవతింజూచి పరగె ఘనతరలజ్జఁ. 84

శ. సరపతి దేవికి నిట్లను

తరుణిని సైరంధ్రి జాతిదానను గృష్ఠం

గరమొప్ప మున్నకొలిచియుఁ

బరగితి మాలిని యనంగఁ బడునా పేరుఁ. 85

చ. సరములుగ్రువ్వగండములుచక్కనలంగను బువ్వుదండలున్

బరిబరిసంగతంబులుగ బంతులుగట్టను గొప్పదిద్దఁగా

మురువుగ మోములందిలకముల్ ఘటియింపనోయార్ మైనసుం

దరగతిగా నలంక్రియలు దద్దయుఁజేయఁగ నేర్తుఁగోమలీ. 86

గీ. అనవుడెక్కడిమాటలే యబలనీవి

పొసఁగియుండునె ? సైరంధ్రిబోటిననిన

నవజగన్మోహినివి నిన్ను నలువుమీర

చూచు మగవాఁడు పైకొనఁ జూడకున్నె ? 87

వ అని యాజ్ఞ సేని సుధేష్ఠ కిట్లనియె. 88

ఉ. అచ్చుపడంగ నీవెవతెనంచుఁడలంచితో? యట్టివేల కా

నచ్చును మత్పతుల్ ఖచరవల్లభులేవురు దేవసంభవుల్

చెచ్చెరనాఁగ గీహారుఁడు జేసిన వానినిఁ జంపకుందురే
యిచ్చనునందియంబిడకుమీపనిమాత్రముచారులోచనా 89

గీ. నిష్పకను బుట్టితిని గట్టి నెలఁతనమ్మ
తప్పవని పుట్టదొక నింత దలఁవకమ్మ
యాన్నిదినములు ద్రుపదజ యింటఁబుంట్రి
వేరుసేయక ప్రోచె నేవేళ నన్ను. 90

గీ. అనుచు నొడఁపాటుచేసిన నలరినాఁడు
పాలనోపిన పనిజేసి భామసీవు
కుడువఁగట్టను దొడువను గోర్కులెట్లొ
యట్లు వసియింపు మనవుడు ననుమతించె. 91

చ. వరధరణి వసంతనిరవద్య శుభోదయ శోభవోలె భూ
పునితరుణిందగం ద్రుపదపుత్రికమెచ్చఁగ నిచ్చక్రొత్తఁగా
ననుపమితాళిలాలసములై యలరం గడుజూడనొప్పు చం
దనతిలకాద్యలంక్రియులుదాఁగయిసేయుచునుండెవేడుకన్.

గీ. పరగ గంధర్వులాయింతి పతులనంగ
పిడుగుఁబోలిన యామాట పొడవు కతన
పురుషుఁడెవ్వఁడు పై రంధ్ర పాంతఁబోక
తేరిచూడక తముదామె యూరుచుండి. 92

ప. ఇవిధిభంబున ననగుపడి తమతమ కృత్యంబులచే
సంతుష్టుండై సంపాదిత శిరఃకంపంబగు ముదుసలి తనంబూను
నట్లుమాటిమాటికి దలయూచు విరటువలన సమ్మానులగుచు
బృధ్విస్తూనులాత్మీయవివసనశ్లేశంబు నితరులెఱుంగకుండ నుండి

నిజోద్యోగంబుల వచ్చు మెచ్చులు మచ్చికలర నొండొరుల
కిచ్చుచు నూరడిల్లి కొంతకాలంబు గడపిరంత. 94

సీ. ఒకనాఁడుప్రీతిఁగీచకుఁ డప్పయింటికిఁ

జనుదెంచి యందుఁ బాంచాలిఁజూచి

మదన బాధితుఁడయ్య నిది యెవ్వరనినను

పైరంధ్రగతి సుధేష్ణయును జెప్ప

విని మాల్వినీ సన్ను నెనయగూర్పుము గాక

తప్పినఁ బ్రాణముల్ తలఁగిపోవు

ననియెడు తమ్మునకాయమ బహు భంగు

లను బుద్ధిగఱపిన వినకయున్న

గీ. నింతయేటికి విధిమూడె నీతనికిని

దరుణిఁజెందక యుండిన మరునిచేత

మరుఁడుదప్పిన గంధర్వవరులచేత

నిజము చచ్చునటంచును నిశ్చయించి.

95

ఉ. తమ్మునకిట్లు వల్కు విను తామరసానననచ్చెదం ద్వదీంపె
యమ్మగు వానసీమకొక యానవదంభము వెట్టియందు నీ
సన్నుతిఁజెందుమీయనుడు జానుగవాఁడిదివోలునంచుఁదా
గ్రమ్మరవచ్చుచూలినికిగాఁ గఁడుఁబ్రాణమునిల్పెనానలన్.

గీ. అంతమరునాఁడు విరటుని కాంత కవట

కాతుకముతోడ పైరంధ్రిఁ గాంచి పలికె

చెలువ ! యేకతమేఁగి యాస్థిహబలుని

నడిగి చక్కని సురతెమ్ము తడయకచట.

97

వ. అని పలికిన నది యించుక నందియంబు ప్టుకొని
 యనర్థంబులగు పనులం బోవనని విన్నవించితింగాదె, అది
 యనుంగాక వాడు దురాత్ముం డటఁ బో వెఱతునని యొడ్డు
 కొనిన బహుప్రకారంబుల నిర్బంధంబున నెన్ని సెప్పిననును
 గక యున్న దేవికి మారాడనోడి యెట్టకేల కనుమరిగిచి లలి
 త చవకంబుఁ గైకొని నగరు వెడలి యరసి రక్షింపు మనుచు
 నాదిత్యునకు మొక్కిన నొక్క రక్కసుం డమ్మహాత్ము నను
 వున సదృశ్యంబుగా నచ్చె నిట్లు కష్టప్రకారంబుగాఁ బఱ
 తెంచి బెబ్బలిగవింజొచ్చు హరిణి కరణి సూతమందిరంబు
 సొచ్చె నప్పుడు.

98

సీ. కారవాధమ పరిగతభేదమునుబోలె

గడుమాయువుట్టంబు గలుగుదాని

నలనఖచంద్ర సేవాసక్తములుబోలె

నమితదృష్టి లోత్పలములదాని

కమలశంకనుదాపు గనుహంసమునుబోలె

రజత పాత్రాంత్రకంబుదాని

భావినీచాలాపభంగి భారమువోలె

నలికించిపట్టి కంఠమ్ముదాని

గీ. నానవార్ధంబు ప్రేషితయుగుచుఁ దనదు

వాసవాయతనాయతా వాసమునకు

వచ్చి నిలిచినదాని దుర్వారజైక

నీచమతితోడ నొనరంగఁ గీచకుండు

99

గీ. కాంచి పంచబాణ పంచిత నిజవివే
కప్రపంచుడగుచు గలితమంచ
తలముఁజెందివాఁడు తలవంచి పాంచాలి
యలికి సంచలింపఁ బలికెనిట్లు. 100

గీ. తావకాంఘ్రి సరోజమార్దవమునెఱుంగ
నిపుడు హరిణాక్షి యిదిగదా యెసఁగశుభము
ధన్యధన్యుడనైతి నేఁద్యత్కటాక్ష
గోచరుడ నాటకతన నోకోమలాంగి. 101

క. సతగాత్రి! నీదురాకడ
సతిపుణ్య ఫలాంకురశ్రయంబగు హ్వో
న్నతగిరి చెంతఁజెందిన
గతినలవై జననదినము నా కమరెన్. 102

గీ. మాలిసీ! నీదునామైక మహిమ నిడుద
పెన్నెఱులనెంత జాగ్రత్త నున్నదిపుడు
వ్యత్యయంబుగ నొడువ రమ్యముగ నలరు
నలుపుగనుచును దద్భావణంబయగుచు. 103

క. కరములకును గారణములు
మరుదత్త్వములందు రెండు మానితమగుచున్
బరగియు లావణ్యమునకు
నరయఁగ నందొకటిజెందెనంబుజనేతా. 104

త. లోకము విరళంబయ్యుఁ బ్ర
లోకములన రమ్యమొందుఁ దెలియఁగ జగతిన్

నీకున్ మధ్యములేకయు

నీకరణిమనోజ్ఞమూర్తి నెందుంజూడక.

105

చ. చివురులు విద్రుమంబులనఁ జెల్లదుపల్లవపాణిచూడ నీ
నవకవుగావిమోవి యిది నై జము బింబము సుమ్మదెట్లనన్
బ్రవిమలచంద్రుఁడాననముభంగిఁబొసంగుటచేతనెంతయున్
భువిసహజంబకాదేకమఁబొల్పుగుబింబమువానికుండఁగన్.

చ. కొలకలఁ దమ్మిబంతులను గోమలి ! నీవదనంబుదొల్లియా
నలువనృజంపఁగామరపునంబడి క్రమ్మరనాత్మయందుఁదాఁ
దలఁచి తదగ్రీసీమలనుదార్చఁగఁ బోలునుహంసపాదముల్
దెలియఁగఁదావకాంకములతిప్రకటస్థితినుండునట్లుగన్. 107

గీ. నూతిగట్టుననుండిన యాతనికీఁ బి

మాదమటలేకయుండునే మగువయట్లు

గాన నీనాభికూపంబు గట్టుమీఁది

కానునదియేమొకాని దాఁగానరాదు.

108

చ. చెలువకువక్త్రచంద్ర పరిషేవణలాభ ముదంబునక నిశా
లలననిజత్రియామగతులంబెనఁగొంచును గౌఁగలించునా
చెలువునముప్పిరించె నగఁజేసినపెంజడహీనమధ్యముం
దెలుపఁగఁజూనితోయనుచుఁదెల్లముగామదినిశ్చయించెదన్

గీ. అబల ! బహుధూళిధూసరితొంగివయ్య

నీ వపహరించితివి నాదునెమ్మనంబు

మహితహరకోపదండహ్య మానమదన

రమ్యతమధూమ మలిసయాఠరినిఁబోలి.

110

గీ. జనరహితమైన యచట నిశ్శంకతోడ

నెనఁగబింబోష్ఠివెన్న నిన్నేనుగావ

నించువిలుబారిఁ బడిన నన్నీవుగావఁ

గంజముఁఖియిదిగా మంచి కాలమరయ.

111

వ. అని యివ్విధంబునఁ బలుకు నతని తాద్యగ్వచన
మాకర్ణించి మానసచుపకమంజరీ చంచరీక సమానపంచ
శరప్రపంచయగు పాంచాలి స్మరరాగతిమిరపరిహరణపాటవ
చంద్రికం బోని వచనవైఖరి నిట్లనియె.

112

చ. అలరుచునత్కళత్రములయందుఁబ్రవర్తిలుచున్నయట్టి నీ
వలఁతినిఁగీచకా! యకట యర్హముమాలినమాలినిన్ మదిన్
దలఁచితివెట్లు చారుసముదారసురద్రుమ సూనవిభ్రమా
కలనమునొందుపట్టదముగాంచు నె? కాంచనగుచ్ఛమెయ్యెడన్

క. హేయపుటాడలును మైలను,

బాయనిపుట్టంబు సుమముబరగెడు కురులున్

రోయక రుచిబడఁదగునే?

యోయన్న తలంకుమిట్టి యుడిగవునతిపై.

114

వ. అదియునుం గాక.

115

శ. మగనాలియందు మనుజులు

తగునేనిచపలతను జేయదలఁతురదియుఁ దాఁ

దెగఁజేయు వారినెంతయు

నొగితద్వాంఛాప్తినొందకుండ మునుపుఁగాన్.

116

గీ. కంతుఁడెవ్వరి బాధింపగాఁదలంచు
 నెపుడుఁగచ్చ స్త్రీసంఖ్యాఖ్య నెనఁగునాడు
 పతులుగంధర్వ పతులునేర్పడఁగవారి
 నారసంబీరసంబుగా నడవఁగలరు. 117

క. కరములు గాళ్ళుండలయును
 పరులకు నవయవములెఱుఁగఁ బడకుండంగా
 సొరజేతురు నినునీలో
 పరగణానావిషయమవధిఁబడ నేమిటికిఁ. 118

క. కావున నాకై యిపుడీ
 తోవం జరియింపమదినిఁ దోచునయేనిక
 వేవేగ యమపురమునకుఁ
 బోవంజేయుదురు రిత్తెబుత్తురె ? నిన్నుక. 119

గీ. ఇవ్వీధంబుననాడు నయ్యింతిమనము
 నపుడుతనచిత్తముట్లు శూన్యత్వమగుట
 దెలిసికీచకుఁడొయ్యనఁ దెఱవఁజూచి
 పల్లటిల్లెమమోమునఁ బలికెనిట్లు. 120

ఉ. చంచలనేత్ర ! యేటికిట సారెకునన్నొకలాతివానిగా
 నించుకవేరునేయఁదగవే? పతిపంచకమంచునేట ? త
 ప్పించెదు పంచబాణముల పీడనునొచ్చి భవత్పదంబు ది
 క్కంచుఁదలంచినన్ వెతలనక్కటరెట్టినొసంగఁబాడియే. 121

గీ. దీనిఁగడచునాడు దీర్ఘాయువగును గం
 ధర్వులనఁగ నెంతఁదలఁప నాకు

తొలిశరీరక్షతో ధర్మయనుమాట

వినమె ? చిగురుబోడి వేయునేల ? 122

మ. ఘనబాహుబలరూఢిమార్కొనగ నాగంధర్వలేకారు దే
వనికాయంబులకై నఁగాని గెలువన్ వామాక్షీశక్యంబె? నీ
వనుమానింపకు మొక్కపంచశర శాతాశ్రుంబులంబోనిత్వ
త్కనదక్షిణవిలోకనంబులకునిక్కంబోడితిన్ నేడిటన్. 123

గీ. మదనుచేబడి యిప్పుడు మడియుకంటె

నెల్లి గంధర్వపతులచే జెల్లుకొప్పు

నయిననప్పటికొక వెరవగును నవల

నుండి దునుముచు రిండచుటొనరుఁగాదె. 124

క. ముల్లోకంబులనై నన్

బల్లిదుండగుచున్న సింహబలుఁగెలువఁగలే

డుల్లమున శంకఁదక్కుము

తెల్లంబొత్తీయబలము దివిజులకై నన్. 125

మ. అనిమందాటలమాటలాడుచునునెయ్యంబొప్పనయ్యంతిగై

కొనఁజూడఁ గడునోసరిల్లి చిగురాకుంబోడికేల్దప్పుఁ ద్రో

చినవాఁడుద్ధతిఁబల్కిఁబట్ట మదిలోఁజింతించు నయ్యంకువం

గని సై రింధ్రితదాలయంబు వెడలెంగంపంబుసంధిల్లఁగన్.

గీ. సైంహికేయముక్త చంద్రబింబమువోలె

నతిరయమునఁ బొండునుతకళత్ర

మద్దురాత్మపట్టి తద్దయుండప్పఁగా

బటచుచున్న సింహబలుఁడుకలఁగి. 127

క. ఏరీతి ద్రుపద పుత్రిక

భారంబునఁబఱచుఁ దొట్రుపాటునఁబడుఁ దా

నారీతి వానికన్నలఁ

దోరంబుగ నలుగఁగావి దోఁచెఁబెలుచున్.

128

క. కుటిలభూకుటిదగ న

క్కుటిలుండుద్ధతిని వెన్నుఁగూడఁగరానం

తట విరటుకొల్పుదెన కా

కుటిలాలక పఱచెఁదఱచుఁ గుయ్యిడుచువడిన్.

129

గీ. అప్పుడంతక నిభుడైన యతఁడు కృష్ణ

కొప్పవట్టియీడిచిలాగఁగూలెనంత

తరణిచోదితదై త్యుండుద్ధతిని వాని

దన్నె మీటినగతిఁద్రెళ్ళె ధరణిఁబడఁగ.

130

వ. అప్పుడు భీమసేనుండు కీచకు దెనకుఁ దమకించు
నుంకువ గని ధర్మజుండు గూఢోక్తిచే నివారించె నంత 131

చ. చటులముదుద్ధతింబడు కుజంబుగతిం గుజమందురాక్షసో
త్కటపదఘట్టనం బుడమికోపమునొందఁగఁగూలి లేచిచెం
గటనొరుఁగానబోక మెయిగ్రమ్మినధూళినిడుల్చికొంచునం
కటపడుకోపముంబాదవు కారీయసిగ్గున నింటికింజనెన్. 132

చ. తనుకనుగొంచు కట్టెదుటఁదద్దయఁగీచుకుఁ డిట్టులప్పురాం
గనకొనరించుఁగీడుగని గాసిలిమాతస్వయం వానినొను గా
దనివివరించిచూచి తఱినప్పుడుతప్పునుమోపుఁ జేసి దం

డనమొనరింపఁడయ్యెఁబ్రకటంబగు నాత్మబలంబులేమిచేన్

గీ. అంతఃదాడన భయముననై నవగిది
విగతసంజ్ఞనుజెంది యావిమలగాతి
వాఁడుదూరమునోవఁగా సుధయాఁది
తిన్నగాలేచి యొక్కింత కన్నువిచ్చె.

134

సీ. నెరిగుంపునడలిమైనొడిన కతమునఁ
జక్రివాతాహత చమరి కరణి
ధరణిపెందువ్వలఁ దనురుచులరుటచే
వేగయాపధితీవె వెలయుకరణి
తడఁబాటు వడదప్పటమగు లూఁడుటనుగే
సరి వాయితప్పినహరిణికరణి
బడిపడికన్నీరు వెడలుటచే నూత
కులమునకగుబాము దెలుపుకరుణి

గీ. నసురుసురటంచునా ద్రువదాత్మజాత
విధినిఁదూఱుచుఁ దనుదాస వెగడుఁబడుచు
ధృతిని నిండేవురునుగల్గి దిక్కుమాలి
వచ్చిచొచ్చె విరాటునిరచ్చపట్టు.

135

చ. వెడవెడవేడియూర్పు వడవేఁగునఁజెక్కులుగందిమోవికిం
బొడమినకాకబీట విడబుట్టెడు బల్వలవంతపెంపు నం
బడిబడికాలికన్గవనుగ్రీమ్మిసనీ రెడ జాలువారవ
ప్పుడున్మృత్యుజూచి డగ్గుతికబూనినయెల్లనఁగృష్ణయిట్లనున్.
చ. సరవర! నీదునమ్ముఖమునన్. ఖలుఁడీగతిఁగ్రొప్పునీత నుం
గరముదనర్పజూచియును గాదనిపల్కెడు మాటమాత్రమే

బరువగునయ్య ఏలికకుఁ బాడియెమిన్నక యున్నియక్కటా
 నిరుపమపుణ్యమూర్తి! యవినీతులదండముబూనుటొప్పదే
 చ. ఎఱుకవహించినర్థముల నెక్కువతక్కువ లేర్పరించియే
 తఱిగడుధర్మవర్తనముఁ దప్పకదుష్టునిగ్రహించియున్
 వజ్రలెడుసీతిపారగుఁడు వాఁడుధరిత్రీకి రాజుగాని నీ
 తెఱగున నెవ్వరిట్లయిన దిక్కరిపోయినరాజధర్మమే? 138
 క. కొంకక నిండినసభలోఁ

బంకజముఖియివ్వధమునఁ బరుసమలాడన్
 సంకోచంబనియెడు నొక

యంకిలివాయెత్తనీయదయ్యెన్ విరటున్. 139

ఉ. ఏనుఁగనంకెకీచకునినేమియుఁ జేయఁగరాదు చేసినం
 గానియెఱుంగవచ్చునది గాదనియుండిననాడు గుయ్యపై
 కాననిరీతిపోదగవుగాదెదురంజెవి నానిజూచితిన్
 నేననిమాత్స్యఁడేమియననేరకయంతిపురంబుఁజేరినన్. 140

క. కడుఁగప్పుడక్కటాయని

బుడిబుడియాలోచనములు బుట్టియుదమలోఁ

బెడమిగములతో నయ్యెద

వెడఘాటయునై నఁబల్కు వెఱచిరి సభికుల్. 141

గీ. ఈరసంబెక్కుడై ఘర్మమేవుదనర.

తుడిచికొని నిర్వికారుడై ద్రుపదసుతను

గాంచిధర్మజుఁడెప్పటి గరణినెలుఁగు

సల్లనల్లనగుత్తుక సమరఁబలికె.

ఉ. చాలునురాజమెచ్చెనిను సాధ్వలవర్తన మెల్లనీయెడం
బోలెనురచ్చకెక్కుటయుఁ బ్రోడతనంబునమాటలాడుటల్.
జాలదె? నీపతులొరిపునిఁజంప నశక్తులె వారికిఁ త్తఱిం
గాలముగానిచోప్పమదిగానఁగనయ్యెడునంబుజాననా. 143

క. అని కినిసి పలికినను విని

యునునొండెద్దియునుబల్కు నూహించిన యా
వనజాక్షిఁజూచి కంకుం

డనుఁ గ్రమ్మరఁచనదు వాఙ్మయప్రేక్షితగన్. 144

గీ. ముదిత! మముబోటులెల్ల నీ మొఱయెఱింగి

యానుగాదని యదిదీర్చియార్చఁగలమె ?

తెలియకేటికిఁ జేతులు ద్రిప్పెదిచట

పొమ్ముముందరి పనిఁజూచుకొమ్ము నగర. 145

క. నావుడుమరుమాటాడక

యీవెలఁదుకయచటువాసి యంతఃపురికిన్

బోవన్ ముచునెఱింగియు విభు

దేవియుదా నెఱుంగనట్టి తెఱఁగుననడుగన్ 146

చ. పలుమరుగ్రుచ్చిగ్రుచ్చిన్మృపుభామినిదన్నడుగంగఁ గోపము

జ్వలముగఁబర్వఁగాననియె వారిజలోచన ! యేటికింత నీ

వలననె వుట్టివట్టిపని వారకచెప్పమనంగనైన నే

దెలిపెదనంచునంతయునుఁదెల్లముగా నెఱింగించియిట్లనన్. 147

గీ. అక్కటా ! సింహబలుఁడంత యవరబుద్ధిఁ

జూచె దెవము మొగమైన జూడడయ్యె

వాని కావర మెంతకువచ్చెనమ్మ

యింత యన్యాయమెందుల నెఱుంగమమ్మ. 148

క. నావంటి యక్కజెల్లెలి

తోవాడునుబుట్టలేదె ? తొయ్యలి : వినతున్

నీవుకవిన్నావిదితగు

నే? వివరింపుముజగాన నెందుననై నక 149

గీ. దై వమెక్కడనున్నాడు దై వమున్న

నివ్వడేవానికొక్క చేతులతప్ప

* నై నయేటికిదప్ప నాయంతసాధ్య

పైని గీడొనరించిన బ్రతుకునెట్లు 150

క. కుడువఁగఁ గట్టఁగఁ గలిగిన

గుడుతురు గట్టుదురు తమకుఁ గూర్చినచెలులన్

నడుతురుగా కీరీతిని

చెడుబుద్ధి బరాంగనలకుఁ జేతురె ? చెపుమా. 151

వ. అనియిట్టలంబగు శోకంబున విషాదంబునంబొందు
పాండవేయమహిషిం బెక్కుభంగుల ననునయించియుఁ గౌఁగి
లించియు నెవ్విధంబున సుధేష్ఠయు దాని యలుక దీర్పనేరక
తమ్మునికి దీనివలన గంధర్వులచే నొక్క కీడుపాటు బెరయ
గలదని చింతింపుచుండెనంత. 152

గీ. ఇవ్విధంబెల్లఁ గ్రమమున నెఱిగినట్టి

రాజదేవులయింటను రమణఁ దిరుగు

జనము కన్నీరునించె నానతినిజూచి

సింహబలు వెక్కనంబాడ జెల్లదయ్యె. 153

శా. సాయంకాలముదాటిరేయినరయన్ జామైననూరెల్ల ని
ద్రామ్య తత్వముబూని యున్నతఱిరయ్యబ్జాక్షి కాలస్పదగా
వ్రేయంజూడక మెల్ల నేకతమ చేరెన్ వంటయింటం బొగన్
మాయుంబుట్టుముచే ఘనాప్తగిరినానల్వొప్పనాభీమునికా.

గీ. కన్ను గూర్కిన యాతనికడ వసించి
నిడుదనిట్టూర్పువుచ్చి చన్మోగడలొరసి
తడఁబడెడు బాష్పములును దత్తనువుసోకి
మెలఁకువనొసఁగ బల్పాన్ని మేలుకొలిపె. 155

గీ. ఇట్లు మేల్కొని యిది యెవ్వరేయనంగ
నే నటన్నను భీముఁ డాయెలుఁగెఱింగి
కృష్ణమని నిశ్చయింపుచు నిటులఁబలికె
మెల్లమెల్లన గుజగుజ మెలఁతతోడ. 156

గీ. పడఁతివడసియు చీకటిఁ బట్టవచ్చు
నిట్టి నడురేయి నొంటిగా నేఁగుదేరఁ
గారణంబేమి నావుడా కాంత చింత
గడలుకొనఁబల్కె గద్దదకంతయగుచు. 157

ఉ. ఎక్కడిదుఃఖమిప్పుడిక నెక్కడిసిగ్గిక రిత్తరిత్త నీ
కెక్కడివీరవత్సినన నీయభిమానము మాటలన్నియుం
దక్కెను నీచకిచకుండు తన్ని రయంబునఁగొప్పవట్టి మై
చెక్కలువోవ నీడ్చెనను జెల్లెనుజెల్లెనువాయునందనా! 158

క. కట్టా! దుఃఖముచే నే
భిట్టుమునంగన్ విరాటు పృథ్వీశునెడం

- బట్టి యుపేక్షించుట జము.
పట్టితగంజూచెఁ మానుభంగితిగన్. 159
- క. తనకేమి కొదువబడు పై
కినిఖడ్గము వచ్చెనట్లు కెరలిపలుకఁ చ
ల్లని మాట మాత్రమైనం
జనవరుపేలోగమునఁ జనదేయాడన్. 160
- గీ. అక్కటా ! యాడుమొరవిన్న నరయరెందుఁ
దనకు నన్యుల బలెనైనఁ దొనకదయ్యె
నెన్నడు నెఱుంగనిట్టి మీ యన్ననడక
నేమి సెప్పదునోఁజెల్ల భీమసేన. 161
- క. కూటికి జీవించెదనా
పాఠెందులకెక్కుకంక భావుండగు నా
మేటికిఁ గల్యాణంబే
నాటికిఁ గావలయుఁగాక నరవరుపాలన్. 162
- క. అనుదినమాయన యాచం
దనరెడు నీచేతనలమఁదగు నాకచమున్
విను నిశ్చంకంబరుచేఁ
దనుబ్బాదువంగలిగె నేమి దప్పదునింకన్. 163
- ఉ. ఎన్నితలంచినేవగతునెన్నట్టికిం గడగండ్లతోవలే
మిన్నకయున్ని లేదుపుడమిన్ ముముభోకులుభూతికౌర్యసం
పన్నలటందురే నెఱుంగబాములకై వడి గట్టికొంటి మీ
యన్నయొనర్చుబాడమడియ్యోదియనాదుపదాకమారులి.

గీ. కటికనాదుస్ససేనునిఁ గంటెకడిది
యపకృతండును సూతజనడవవేని
మొదలముడివడియున్న నాముంగురులకు
నాకు నొకయాయువై నేడు పోకగనెదు. 165

ఉ. వీడుబలాధ్యుడంచు మదిప్రేగుడలంచితవేని భీతిచే
బోడిమిచెడ్డనన్ను నొకపొందునఁజేరిచి పుణ్యమొందుమీ
నేడదియెటులన్నఁ దరుణీమణులేగతి సంకటంబులుం
గూడినశీలమున్ విడువఁగూడదుగావునమారుతాత్మజా! 166
వ. అని నయ్యనలజాతపల్కుల కని నిలజాతుండు 167

క. జననుతుండజాత శత్రుండు
వనితా ! కలనై న దూఱువడియెడువాడే ?
యనయము బొగడ్తకర్తుండు
గినిసెదువెతనొంచి యతఁడు గేవలనృపుడే. 168

గీ. అమ్మహాత్మకు నానతికగ్గలింప
కునికిమేలయ్యెఁ గీచకుపనికినేను
బయలుపడనప్ప డజ్జాత భంగమైన
నిందమనతలమోచుఁ జుమ్మిందువదన ! 169

వ. అనినఁబార్షదశ్వసకుఁ బార్షతియిట్లనియె. 170

క. కడునిజమిది యిడుములనే
గుడిచినకతమునను దూఱికోనియెదమును నీ
యెడనాకేనాఁగలదని
వెడవెడజనులాడికొనఁగ విందుంజెవులన్. 171

ఉ. భూవరునోలగంబునను బోతును బెబ్బులి మల్లులన్ మొదల్
 నీవుతదాఁజ్జబోరు నెడనెమ్మిగ నంతిపురంబుకాంతల
 చోప్పివిధమెల్లజాలములఁ జూచుచు నేనునుజూచుచున్నయా
 యావివిధంపుణస్సెలకునందరునందియమొందుచుండ్రొగిన్

క. కావుననిప్పుడు గీచుకు
 చావునకొక మఱుగుతోడ నల్పుమనుచు దు
 స్టావిలుని విషయనుప్పుడు
 పాననిసన్నంపుటలుక పయిరున్ ననిచెన్. 173

క. నిద్దురకందోయికిమును
 దద్దయుగెంజాయరొనఁగ ద్రోపదిగతనక
 బెద్దయునూతజుదెనఁగో
 పొద్దీపమువెట్టియెనఁగెనొగిశోణరుచిన్. 474

గీ. అధరసమధికవేపధు వంతరంగ
 కుండనిశ్వసితోల్లన త్రూరవర్ణ
 నిరుపమేంగాలఘటికై క నిహతిఁబుట్టి
 కగణిబురణింపమారుతి తరుణికనియె. 175

క. గురుకొనునట్టినాడుగద కొమ్మయటుండగనిమ్ము పోర న
 క్కరటియకాదుమల్లతను గర్వమునన్ ననుగెల్వినేత్తురే
 వెఱవక మేఘవాహనుడును విశ్రుతుడై సమరాళవాహనుడున్
 వరలెడు తార్క్ష్యవాహనుడును వాహినిఁ గల్గుమహావాహ

అలహిడింబబకబృహద్రథ తనయాది

హరణదక్షమిట్టి హస్తమునను

సిగ్గుకడలిమునుంగఁ జేసెదుకీచక

సూదనోద్యమంబుఁ జూపియివుడు.

177

క. దీననురిత్రయదియుదా

నీరము బ్రాపించునాకు సిద్ధంబై నన్

గానివని ఘచులసతికిం

బూనినయల్పుని పధింపఁ బోలఁదెమనకున్.

178

చ అలరఁగవానిరక్తమున యావకితాంఘ్రియుగంబుగాఁగ నె

మ్ములసొడిమైకిఁగవ్వరవుఁబూఁతయుగా నవకీర్తి కంటఁగ

జ్జలమషిగానలంకరణ సంపదనింపుడు సొంపుగామదు

జ్వలతరవీరలక్ష్మీకినిఁ జామణియేమిటికింత సెప్పఁగన్. 179

గీ వెలఁది బల్కినయట్టి యీవీరలక్ష్మీ

శిల్పమెల్లను నిజముగాఁ జెందినీకు

ననుసరణకాంక్ష పైరంధ్రితనముఁబూను

వానిఁగాననుదలపోయు నూనస్తమ్మన.

180

ఉ. కృష్ణురవానియింటికిని గౌరవమొప్పఁగ వేఁగి నీవు పైఁ

గ్రమ్మఁ గటాక్షముల్ నెఱపి కాఁగలయాపనికాత్మలోపలన్

నమ్మికఁ బుట్టఁజేసి యటనట్టువయిలెలవెట్టి నవ్వుటా

లమ్ములమాటలాడియురులందవిలించుముమీఁదఁజూచెదన్.

వ. ఇట్లప్పటికిఁ దగు కార్యంబు దెలిపి యూరడించి

పంచిన పాంచాలి పంచానన సమంచిత బలుండగు పతి యను

మతివడసి మగుడి నేపథ్యాలయంబుఁ బ్రవేశించి కొంత
శాంతిఁజెందిన చిత్తంబున నుత్తలంబు మాని మేను సెజ్జ నుజ్జ
గించి కన్నొగవునంత. 182

గీ. తన కులవధూటి ద్రుపద జయిసునివలన
మన్ననకుమాలె విక్కిండు గన్న తెఱఁగు
గాంచి రమ్మని చందురుఁడంచునేగు
తాగున నెఱిఁచె చూర్పున వేగుఁజుక్క. 183

చ. మలయమహేంద్రమన్డిగితమంబున నిద్దరమబ్బుచేపదం
బులుతడఁబాటుగానదులపొందున మార్గముదప్పికొల్పడల్
వెలియకనీతలన్ వెడలి దేహములంగమలస్థగంధముల్
వెలయఁగఁబోలునా వెలసెవేకువజామునపయ్యరల్ దగన్. 184

గీ. మలయచందన నిష్కుహారజ్వలభుజంగ
పూత్కృతమువాయు దంభంబుఁబూనివచ్చె
గానిచో రాజమానినుల్ పీనవృత్తి
దగనరేంద్రులకవుడిచ్చె దలఁచనేల ? 185

చ. జలజమునంతబాసె టొగనయ్యన రేకులుమూసెఁదేటిగుం
పులుగడుమ్రాసె గీములను బుల్లులు పెన్నొదనేసె నన్నిది
క్కులు తెలిగా సెళి కములుకూటమికొయ్యనడాసెదారకం
బులుదివిమాసెదూర్పుదెనప్రాద్దనునీరునుమోసెనయ్యెడన్.

కం. ఆరూఢుడయ్యె రవి పెం

పారం బ్రాక్ష్మిఖరిశిఖిలయందులఁదగు కా

శ్రీరముజల్లిన తెఱఁగున

నీరెండలుగానె ధారుణీస్థలి నెల్లఁక.

187

వ. అట్టి సమయంబున సకల జనంబు వమ తమ
పనుల వర్తిల్లునంత.

188

ఉ. నాటినిశీధమేయుగమ నందనపాలికె బచ్చవిల్లు పూ
వేట్టులవేగివేగికను వేయనెఱుంగక నెక్కుడైన యా
రాటముఁజెంది కీచకుఁడు రాతిరిదుర్బటలీఱఁబుచ్చి స
య్యాటలనేఁగితామగుడనాసతిపై నడియాసచేసనుఁక. 189

గీ. హర్దకలహంబుగల కేళియందుఁదుల్య
పరిభరంబులు బెరయ నాపైనిఁ గరుణ
నెరయఁదలవట్టి పదహతుల్ దఱచుఁజూపి
వైరశుద్ధినొసంగుమో వన్నెలాడి.

190

క. ఏవురుమగలను దద్దయ
మీ వేటికిఁదలఁచెద భయమేకలుగంగా
దావుగహరిగల యావన

మేవిధనమునఁజెందు నితరమ్మగములు దిరుగఁక. 191

గీ. నుదుటనంజలి కంజంబు నూలుకొలిపి
వేడనింజెలిగాన న్నువిడువఁదగునె ?
మంపుపదసేవయిటె ప్రసాదింపు నెనరు
మొనయవేరేల చేసెదో ముద్దుగుమ్మ !

192

వ. అని యనేకపువగల బాముగుడుచుచుఁ బలుకు
పింహబలుం జూడరోసి వ్రేడాభరంబు నెపంబున మొగముఁ

ద్రిష్టికొని యావధూటి యాసపాటునఁ జిత్తంబు మెత్తనై న
తెరంగు దోచనప్పుడు. 193

క. ముసిముసినగవునఁ గీచకు

దెనఁగని యిట్లనియె నెంతఁ దెలిసినఁ గడిదిన్

వెనఁజేటుపాటు నెఱుంగక

కనుగందక మసలదేమి గాఁగలవొతుదిన్. 194

గీ. ఇజ్జగం బీశ్వరాయత్ర మేమిఁదనకుఁ

బొడమునది యీశ్వరాధీన బుద్ధిసుమ్మి

పూనిమరురీతి నాతఁడు మానగలఁడె ?

ఓమహాత్మక ! యిదిగదాయుచితఫలము. 195

ఉ. స్త్రీపురుషత్వరూపమునఁజెంది నటించుచునుండియెట్టివో

నాపరమేశుఁడైనఁ దనయాకృతికిం దెరచీరలజ్జగాఁ

జూపఁడె? నొక్కటన్ విడువఁజూడఁడుగావున నేరికైనఁదా

రోపినరీతిచే నలుకునుండుట బోలును దారవృత్తిచేన్. 196

క. భువినాడికోళ్ళు నార

ళ్ళవినేబడఁ జాలలోకులనికొనఁగాని

న్నేవరేమియనిన మగవాఁ

డవు మోసముగలదె యేమిటనుజూడంగన్. 197

మ. పలుమారేటికి నింతచాఱిపుడుజెప్పన్ నీకు నిక్కంబుగాఁ

దలఁపన్ విఘ్నముఁజెందు నీపనికి గంధర్వైకదండంబొగిన్

గలదేనన్ వినుఁనేటిమాపుకడుఁ జీకట్లాప్పి భీమస్థితిం

జెలువొల్తాండవమంటపాంతరభువింజేకొమ్మసంకేతమై.

క. జనమూరు మాటుమణిగిన

వెనుకం బరులెఱుంగకుండ విచ్చేసిన నీ

కనవగు ననంగవై భవ

మెనయంగా నొప్పునూవె ! యేవిధివై నన్.

199

గీ. ఇటులనేతెంచినట్టిద యింటినడుతుఁ

దల్పమునఁజెందు నీకు సంతఃపురాంగ

నాముఖాబ్జంబులై నను బ్రేమఁబుట్టి

మగుడిచూడఁగఁ గోరవు తెగువజేసి.

200

వ. మఱియుఁ దత్ప్రదేశంబు నిర్జనంబై హృద్యంబగుఁ
గావున నచ్చటికిరమ్ము పొమ్మని పలుకు నలికులవేణి వాణి
యాకర్ణనంబున నాకర్ణ ప్రమాదార్ణవ పూర్ణతనొంది తూర్ణం
బున నిజనివేశంబుఁబ్రవేశించి హేళిననమికి విరాళి హాళింబడి
యక్కుళుండు.

201

ఉ. పెన్నెఱిగుంపు సొంపు నిఱు పేదతనంబునఁ గొనుమాపు న
భ్యున్నతి చన్దవందరుల యొప్పును తమ్ములగ్రేణినేయ నా
గన్నులబాగు బింబమును గాదనఁగాఁదగు మోవిదీవియొ
చున్నెలఁతందలంచియొకచొబ్బనదోఁచెదినంబుబోవగన్.

వ. అనంతరంబ నిజతనూజావరజదార మనోరధసిద్ధి
సంపాదించ ననుమాడ్కి భగవంతుండగు వివస్వతుండు పము
ద్రప్రాంతంబున గ్రుంక నిరుధ్యమానమరుడధ్వంతంబగు
ధ్వంతంబు వొడమునెడ జలములాడి కుడిచి కట్టి తొడిగి

ముడిచి పూసియేచి సజ్జికరణంజై సంభృత సంబంధ సంవిధా
నుడగుచు

గాముబాముల నెఱుంగ రామిగాదమంబు సాంద్రతమంబై యొ
ప్పనపుడు నిలయంబు వెలువడి కీచకుండు. 203

మ. నలువౌ నాయె లరాచివారుదమయంతన్ వచ్చి మేల్మెచ్చుతీ
వులతో నోగిరమారగించి చనితావుల్ చేరగా నూరిలో

గలవారల్ నిదురింపమారుతియునాకంజాక్షితో వచ్చి బూ
చులువేటాడెనునాట్యమందిరములో జొచ్చెన్ ముదంబొప్పగన్
గీ. అట్లునేతెంచి దుఃప్రదజనచటిచక్కి

నునిచితన్మధ్యమునఁ జేయిఁబనివియొక్క

శయ్యగనియందు వసియింపు సమయమునను

సింహజలుఁడును నటఁబ్రవేశించి యంద. 205

క. బలువగుచీకటిచేఁ జెయిఁ

బలుమరు బయలెల్లఁదడివి పట్టుచుపాదం

బులుమెల్లన జరుపుచు నా

వలనికీజని మందముగను వాడిట్లనియెన్. 206

గీ. మాలినీ ! యిప్పడిపు పాంచాలిభంగి

జరగనెచ్చట స్తంభము పార్శ్వమొంది

తనుచుభీముని తల్పాంతమునకుమెల్ల

మెల్లనేతేరునంత నర్మిలిపానంగ. 207

వ. వలలుండును స్త్రీస్వరసముచితంబగు నెఱుంగు

నమ్మదు మేళంబుగా వానికట్లనియె. 208

గీ. కూర్చుచెలులనువిడనాడి కోరిపారు
తెంచినాడవు నాయందుదీపిబుట్టి
కాననూహించితిని మదిలోననివును
పరుగనిన్నువినిర్గత పోయిడుగను. 209

వ. ఇట్లు బలికిన వృకోదరునకు మెల్లనఁ గీచకుండి
ట్లనియె. 210

మ. కమలాక్షీ! భవదీయవల్లభుల నాగంధర్వులంబూరితో
సములొనట్లుగ నెంచినన్నరతులన్ సౌఖ్యంబులందించుచో
నమరత్వంబులకంఠెనొప్పనువాదీయంబైనమర్త్యత్వమున్
విమలంబైన ధరణీతలంబునల సద్విస్ఫూర్తిచేసియెడన్. 211

క. నీకునుమరియును వేల్పుల
లోకమునకుమీఁదనుంప లోగలుగనుధన్
దీకొని మోవియొనఁగికడుఁ
జేకొనుకుచుమేరుకైల శిఖరముచెందున్. 212

శా. ఈరితిందగు సాంత్యవాక్యములచే నేతెంచితల్పంబుపై
గారాబంబున మేనుజేర్చుమ యనంగంబూనుచోభీముఁడ
వైరిన్ భీకరమైన ముష్టి బాడిచెన్ వాణీవిభుండిచ్చు వి
స్ఫారాయుర్లిపిబోవఁజేయుమనఁగన్ భాలస్థితింబెట్టుగన్.

గీ. సింహబలుఁడును గంభీరచిత్తుఁడగుచు
నతులగంధర్వుఁడను బుద్ధినతనిమోదఁ
దనకుఁగాఁగలపీనుగు దశనుదెల్పు
నట్టెపిడికిలిఁగొనివేగ నడిచెనవును. 214

చ. జవములుబూనికోపములజావిజయంబులు గోరిశోణితం
 బవిరళమైపయింబడ భయంకరవృత్తుల హంకరింపుచున్
 బవననుతుండుసూతజాఁడుపట్టుచుఁబట్టుచుఁబెట్టువై చుచున్
 వివిధగతిన్ నియుద్ధమనువేలముగానిశిఁజేసీరొండుదుల్ 215

క. ఆశలఁగాసె బిగింపుచుఁ

శేశములుంజుట్టి పట్టికిరుపుచు గెలువం

గాశోభిలుచు నత్తము

నాశము సెందకయు భూరినాగంబుగతిన్. 216

చ. పొడమనిసింహనానములుబుట్టనిశ్లాఘనచాటుగుంభముల్
 నుడువని వీరవాదనములుంగడు నూర్పనిహూత్యతంబులే
 యెడలఁజిటుక్కురంచువిన నీకపాసంగిమహోద్యతంబుఁ
 గడిఁదినభూతపూర్వమగుకయ్యముసయ్యసనయ్యవారికిన్.

మ. ప్రకటోద్యద్బలుడై ససింహబలుఁడొప్పుందావిచారించెన
 న్నకనన్నన్ నిశిఁ బెన్గులాటనొకవెంటన్ సద్దుగాతుండ దీ
 నికినై యేవురనొక్కనొక్కని నిటన్ వేచంపికై కొందు నే
 నిఁకసంచున్ వలలుండునాసమయమున్ వీక్షించిబెహ్మార్వగన్

క. తడవిట్లనేక గతులం

బెడిదంబుగఁ బోరిపోరి భీముఁడువైరిన్

బేడచేత నడచె నెత్తురు

బడిబడి గ్రొక్కుకొని యావిఁబాయఁగనంతన్. 219

చ. అనుపమకామపాశమున సంటిశిలీముఖపంక్తిచే వినూ
 తనతబొసంగనంగమునఁదద్దయురంధ్రములూనియున్ మరు

త్రసయవిధూతం బరగితానౌకయించుకమాత్రమైనఁ బ
ల్కనుదగదయ్యెగీచకముఖంబుమహానిశినై నన త్తజీన్. 210

గీ. భీమముష్టినిఁ బడివాడు వెలుచమరణ

మగునెడంగేలు గాలుదేహంబుతోడఁ

జలవ మొందించె ఫల్గునువలను సుత్ర

రాదకన్యలు నేర్చు లాస్యంబుకరణి.

221

వ. అంత నా గృహంతరంబున శాత్రువు కళేబరంబు
కరచరణశిరంబు లెఱుంగరాకుండఁ బిండికృతంబుగా నొనర్చి
పార్షతికిహర్షంబిడేర్చి దానిచే శ్లాఘాపూర్వకంబుగా నాఘా
తభుజుండగుచుఁ గురువ్యాఘ్రుండు నాట్యమందిరంబు నిర్గ
మించి యవికృతమానసుండై మహానసావాసంబును బ్రే
శించి రక్తపంకంబుఁ గడిగికొని సుఖంబున శయినించె నంత
నిటద్రౌపదియు మారుతి యింతకువంటయిల్లు నేరునని నిశ్చ
యించి యప్పుడు,

222

ఉ. మాలినియాటకూటమును మానుగవెల్వడిగీచకుండు దాఁ

గూలెమదీయవల్లభుల కోపవశంబుననరచు భీతిచేఁ

దూలిసరీరట్టబివతోడ నయస్వరిపారులేచి తా

ల్తాఘ్రుండటంచునించుదముదామయదేమచుచుఁ రయంబునన్

క. దివియలు చేఁగొనిభయములఁ

దవులుచు బెదురుచునువచ్చు తత్కలకలముల్

జేవిఁబడఁ గీచకసోదరు

లవిరళగతిఁ బారుతెంచి రచ్చటికపుడు.

224

చ. కడిదినిమిత్తియేనిగకుగానొగిగట్టనయట్టి బియ్యపుకా
ముడియముబోలియున్న శవముంగనివానియనుంగుడమ్ముల
య్యెడనిలవ్రాలి పెద్దవగనేడ్వగ నగ్రముజాను డఘ్నమై
యడరుటచేతవారుదమయన్న తెరంగునబోలిరొయ్యనక.

మ. ప్రజలల్లంతలనింతలన్ నిలిపి హా ! పాపంబటంచుం దగుం
గుజనుండంచును బ్రహ్మవ్రాతయగు నొక్కో ! యంచు
మీదెవ్వరే !

నిజమింకంగడనున్న శారలనుచుక నిర్మాణమిట్లంచు న
క్కజమప్పంటి విరాగమునగిలి జోకంగోష్ఠిగావింపుచున్
క. అని గంధర్వులు కోపము

గొని సూతజమాత్రమిట్లు గుదియించిరి నా
విసి కొందరనిరికాదా

ఘనులెవ్వరి దుగ్ధింతురిట్లుగాదగుననుచుక. 227

క. తగునాండుగల్గి యకటా !

మగనాండుకు నానజేసి మడసితివిక నీ

వగనెట్లు గడుతుననుచుం

జొగలుచు నుపకీచకులును బొరలిరిపుడమిన్. 228

వ. ఇవ్విధంబున ననేకభంగుల శోకించి యనంతరంబు
తమ్ము తామ యాశ్వాసించుకొని వెచ్చనూర్చుచు వానిం
దహింపఁదలంచి చెంగట సింహబలు మరణ క్రీటుంబు దన్న
డుగు చేడియలతోడ జెప్పుచున్న సై రంధ్రిఁ జూచి సోదరవిప్
త్తికి నిమిత్తం బిదియ యని రోషదూషితచేతస్కులై విరటు

ననుమతిఁగొని పఱతెంచియాపుణ్యసాధ్యింబట్టి నివేశితశవపిండ
భారంబును మూర్తంబులై భీమ ముష్టిఘాతంబులు దగిన
తెరంగునఁబొల్పు నారికేళఫల పరంపరలచే నిడుత్సమానంబు
లునునగుఁ బ్రేతోచితయానంబునఁ దిమిర ముదిర సాదామ
నింబోలు కౌంతేయసీమంతిని నంటఁగట్టి కరదీపికా సహస్రం
బులు వెలుంగ నిజవివేకసంపత్తి నాదగు చితిం గీచక శవంబు
తోడఁ దీనిఁ దహింతుమని తలంచి విహితగతిఁపితృవణమా
ర్గంబుపట్టి నడచునప్పుడు.

229

ఉ. ఆననబోడియోజయ ! జయాహ్వయ ! యోవిజయుండ !

యోజయ

తేన ! జయోద్భలుండ ! పెడచేతులునన్నిదె కట్టి శీఘ్రతో
బూనిచినూతులిట్లు గొనిపోయిరికాల్పఁగఁగొవ్వయక్కటా
భానుసమానులార ! యిదిబాపరెకావరె ! యంచుఁగుయ్యడన్.

వ. మఱియును.

231

గీ. భయముఁజెందుచు హా ! జగత్ప్రాణభూత ;

నావిపత్కాలబాంధవనాథ ; నన్న

నాధపోలిక నుపకీచకాధములును

శవముతోఁగట్టికొని పోవసైతునెట్లు.

232

క. కొంపోవుచునున్నారీకఁ

దెంపునఁ బఱతెంచివీరి దీర్పవె నను వీ

క్షింపమిబాడియె యనుచు ను

తింపుచు నూరెల్లగ్రీకృతిలబిట్టెడ్చెన్.

233

సీ. అప్పుడుతత్సతియాకృందన ధ్వనివిని

నూతులెంతకు దొనికిరనుచు

నలలుండుచటులజవంబునఁ దూగుపెందొడ

లఁబుట్టినగాడ్పు తోడఁగేల

నలరెడుకొరవియంతంత వెలుంగుల

సీనగారుడభిత్తిఁ బోనియిరుల

గమినివప్రములంఘనముఁజేసి దోర్దర్ప

మనియెడు సిద్ధాంజనా ప్తిదనకు

గీ. దివ్యదృష్టినొసంగ విద్విషులమూక

నరసితజ్ఞేష్ఠులెఱుపునఁ దరుగఁజేయు

తలఁపుఁగొనియాపరేత భూస్థలికివచ్చి

యెదురుగామెల్లమెల్లన నేఁగుదేర.

234

చ. ఘనమగుకొండభంగిఁ దమకట్టెదురంజనుదెంచుమారుతిం

గనిఖచరుండువచ్చెనిదెకానముగాబ్రతుకంచుఁ వాదముల్

బానుగుపడంపడంబడచు భోరుననూతులు యావరుద్ధరి

త్రినిఁ దిగనాడియొండొరులగీటుచు వారిరిభూరిభీతులై .

క. ఈరీతిన్ సడనేయక

వారకచనువారికుటికి పావనియొక వి

స్తారదుమమున నందఱ

నారసితామోదిమోది యమపురికనిచెన్.

236

చ. తనజనకుండరణ్యముల తాళమహీజములోలిఁ గూల్చుచా

డ్చునవలలుండుదాఁగొకలి పూనియొకానొక్కడేని తప్పినన్

గనికొనితొంచెబంధుతకుఁ గాఁజనుదెంచిన వారుభీతిచే
మునుమునుబారిరెల్లెడలమోమువచ్చెనటంచుఁజూచుచున్
చ. అనలమువృట్టునట్లొరసినప్పుడు మారుతజాతధూతమై
యనయమసారకీచకదురంతరవంశము నేలఁగూలచే
యనలముబుట్టినట్లొరసినప్పుడు మారుతజాతధూతమై
యనయమసారకీచకదురంతరవంశము నేలఁగూలఁదే. 238

గీ. అటులనందఱు సనినయనంతరంబ
దుఃప్రదనుతబంధచులు విడఁద్రొచిదాని
చేతనుతిఁగొని తాఁబ్రశంసించిమగుడి
గూడగతిగేహమునసొచ్చి కుదురునంత. 239

వ. తత్త్వణంబ సంధ్యారుణిమకరంభితాంబర వింబ
పరిచుంబ్యమానజంభరిపు హరిదంకణంబురు ధీరవీచి సము
చిత రణాంగణ విడంబంబుఁ దెలుప విరటుని నిలయద్వారం
బున నిబిడంబుగా బొప్పధారావర్షంబులు గురియింపుచుఁ
దలలపీడ నడచికొనుచు మండలాకారంబుల నొండొరులం
బట్టికొని మాలినిం దిట్టుచు నావావిధ దీనాలాపంబులు
డిశలునిండఁ గీచకుల మిత్రబంధు కళత్రంబులు సందిడక
బలవంతంబగు వలవంతంబడి యేప్పుచుండి రప్పుడు కేకయ
రాజపుత్రిపాలికేతెంచు సైరంధ్రింగాంచి పౌరులు భయంబు
నఁగలంగి. 240

సీ. వారిఁజోయిచును మావారిసీ చలిగాలఁ

దన్నవమ్మా! యని తలఁచువారు

దారుననెదిరిన తఱినోసరిలి పెడ
 మొగమిడి కన్గవమొగవువారు
 మూరియల్లపె వచ్చె నూఁబోపలికను
 వారల నదలించి వగుచువారు
 నదరిపాటునఁజూచి చెదరి లోపలికేఁగి
 తలుపుల గొండ్లముల్ నిలుపువారు
 గీ. మగని బిడ్డల రక్షించి మనిచితేని
 తొడ్డినింటను నీపేరు దొలుతపెట్టి
 యెవునుఁగొలిచెదమని చేతులెత్తిసారె
 మొక్కువారునుగోడల నిక్కువారు.

241

నీ. మించెనో ! లేదో యటంచును వేమారు
 సోరణగండ్లలోఁ జూచువారు
 సటకేడఁబోయెదవది వచ్చెనని గొంది
 మూరగా బొలురద్రోచువారు
 తలపోయ విభదేవివలన నీయనలంబు
 వుట్టెనంచునుదూరి తిట్టువారు
 వాకిలితెరవక వమ్మునఁదమరింట
 లేని తెఱంగునఁ బూనువారు

గీ. నిట్లు పురికల జనము లనేక గతుల
 వెతలఁబడుచుండఁజూచి మా వెలఁది నగవు
 మోముపై జంగలిడఁ జీర మునుకుదిగిచి
 వచ్చె నమవీధిఁబట్టియవార్యగతిని.

242

ఉ. ఈగతినేఁగుదెంచి ధరణీశ్వరు దేవినిఁగాంచ నామహా
భాగిని దానిఁజూచిబహుభంగుల దుఃఖములకామునింగితా
వేగిరపాటుమాని యొక విన్నదనంబున మున్నభత్తయే
లాగుననేని దీని వదలందగునన్నది యెంచియిట్లునుక. 243

గీ. చాలుఁ బదివేలువచ్చె నీ నఖ్యమునకు
వేగ వేంచేయు నాపతి వృద్ధుఁడేను
పేదముతైదువనునాదు బిడ్డలెల్ల
కన్ను తెరవని కూనలు గావుమమ్ము 244

చ. అనిన సుధేష్ఠఁజూచి ద్రుపదాత్మజ మెత్తనఁబల్కెనమ్మరో
పెనిచితివీవు గర్భమునఁబెట్టి యనేకదినంబు లింకనే
చనియెదనొక్క పక్షమిట సై పుము నావిని నీదుగర్భినీ
మనుగడుఁబెట్టితేనువినుమా ! కడఁగానక తోడఁజుట్టులక.

క. కానిమ్మ పక్షమాత్రము
మానిని మాయంటనుండి మరెపోమ్మనియె
గాని యపుడొత్తి పొమ్మన
భూనాయకు దేవిమానెఁ బొడమినభీతిక. 245

వ. ఇట్లు సుధేష్ఠ నొడంబఱచి పాంచాలియుంజెనఁత.

ఉ. ఆతఱిహర్షవై భవ సమాహితబాష్పేరురంబు వాతజా
తాతతధూతకీచకకులాకుల కోటిసమంచితంబు నం
కేతనగంబుమీఁదఁ గృతకృత్యులునైన యుధిష్ఠిరాశి కుం
తీతనయుల్ విలాసముల తెజములొప్పగనుండిరొయ్యనక.

క. ఆవార్తనాఁడు నాఁటికి

వేవిధముల నగ్గునైన విన్మలిచేతఁ

భూవలయంబునఁగ్రామమునఁ

బోవంగాఁ జొచ్చె వింత పుట్టఁగనంతఁ.

249

ఉ. చారులచేతఁ బాండవుల జాడయెఱుంగక ధార్తరాష్ట్రుడే

పాఁగఁసూతజుల్ శతముశ్యామకునై మరణంబుఁజెందుటల్

వారలు సెప్పినకొరిపులవశ్యముమాత్స్యనిప్రీలనుండఁగా

సారెకునెంచినిశ్చయముచాలనినెమ్మదిచేతనొంతయుఁ.

250

ఉ. ఆవర్తనాఁడుగర్జనుబలాత్మజులుఁ దనుగొల్పఁ గౌరవ

గ్రామణికోటుకూటమున గౌరవమొప్పఁగ దానునప్పుడు

ద్ధాములు భీష్మముఖ్యులగు తక్కటిబంధులన్లుఁజూచి తా

మోమునహాసమొప్పఁగరముఁ ఘనశబ్దముఁజోడనిట్లనుఁ.

శా. ఓహోహో! యిదివింటిరాయపుడుమతోన్స్వర్వీకువీటన్వరా

రోహంగీచకుఁడోర్తుఁగోరఁగడు ధీరుల్ మానుషాదృశ్య స

న్నాహుల్దానిహృదీశులేవురగు గంధర్వుల్నిశితముట్టినం

దేహంబప్పుడవీడినాడటకదా దీపించు పిండాకృతిఁ.

252

క. మతియును దానికి ద్రోహము

నెఱపినతదవరజులట్లనేయెరటయీ

తెఱఁగుజనశ్రుతి నెంతయు

నెఱిఁగెంగర్జుండునేను నెఱిఁగితి నిపుడుఁ.

53

చ. వినుఁడిది నిక్కమేని యిఁకవేరె విచారములేదుచూడఁగాఁ

దొనగెడు వేడ్కతోనది చతుష్పథమంటపసాలభంజికం

జనుజనలోకహస్తపరిచర్యకు భాజనమైన కృష్ణ వా
రణయముబాండునందనులునాదురుసంశయమేలనిమ్మొయిన్.

క. ఆమానినికై కీచక

నామములడంగించువాడు నై జముబలియు

డామహితాత్ముల లోపల

భీముడుగాంగలడు గోపభీకరుడగుటన్. 255

ప. ఓహోహో ! యెల్లవెంట విశ్వంఖిలంబు వీరల
దౌర్జన్యం బది యెట్లంటేని 256

ఉ. మారుతిక్రొవ్విరాజ్యమునమాగధముఖ్యులగూల్చెగానఁగి
మ్మిరహిడంబముఖ్యులను మృత్యువుపాలుగఁజేసెగూఢసం
చారములోనఁగీచకులఁజంపె నొకానొకనాఁడు నెయ్యెడన్
బోరడిగావసించెనొకొ పుట్టినపుట్టుక యిట్టిదేకదా. 257

చ. ఇదితిగు లెన్నవాలకము లేవురు గించనవృత్తిఁబూని యా
ముదిమడితప్పికన్నఁగవమూయుచునుండును మాత్స్యఁడె
య్యెడన్
ముదుసలివానిప్రోలఁ గడుమోసములేదని యుండిరంచుమై
గదలఁగఁ గర్ణజేజఱచి కౌరవుఁడార్చినగెల్ సమున్నతిన్.

చ. మనము విరాటు గోగణము మానకవట్టిన నందువార లుం
డిన చనుదెంతురాజికిదిసిక్కిము వారలఁ గాంచినంత మీ
కునుసమయాబ్ధభంగమిదిగొబ్బునఁగ్రమ్మరఁగానకేఁగుండం
చునుజెవిచాటిచెప్పనగునూ! పవరంబులమాటలేటికిన్.

గీ. అని సుషేణునిఁ బయనమై చననొనర్చి
కార్యగతిసెప్పి మేమునీకడన నడుతు
మనుడునతఁడట్లు గోవుల సపహరింతు
ననుచు బలయుక్తుడై రాత్రియందు వెడలె.

260

వ. అంత.

261

సీ. దిగుబసనూళ్ళుల దెసవోయికుండలు
కసవుకట్టియకూర గాయకలుపు
లకుఁబ్రజ పీడనేయక నడవులదిగి
చిటుతబియ్యంబాని చేతవండి
కుడుచుచుఁదమునెందు నడచెదరనతప్ప
తెరువుచెప్పచునేమి దెలియకనీక
విడియుచోనెత్తుచో వీళ్ళపొందుననేని
తూర్యముల్ చిటుకున దొరలకుండ

గీ. నలుపు సొలపును నాకలి దలపమాని
షగలురాత్రియు నొకవిధంబుగఁ ద్రిగర్త
బలముబఱతెంచి వేగులవలన మాత్స్య
పురికి దక్షిణమైనట్టి పొలముసొచ్చె.

262

వ. అంత దీర్ఘదరుణకిరణ పుంజమంజులాయమానంబ
గుట నొక్కట నిమగ్న జమదగ్ని కుమారోష్ణ నిశ్వాసవిటుత
ద్విచిత్రదీచీ ప్రపంచంబగు శరత్సమయంబునుబోలి నీలోప
లజాలపలాయమానంబగుట నొక్కట మదకండుయ వేదండ
శుండావిధూత విటపిమూలంబగు తమాలవనంబునుబోలి పరి

స్ఫురద్ధవళాయ మానంబగుట నొక్కట మందరగిరి మధనపరి
 క్షుభిత మండ డిండిరమండలంబగు క్షీరసారావార మధ్యంబు
 నుంబోలి వివిధవర్ణ పూర్ణవిరాజమానంబగుట నొక్కట సంత
 త వసంతసమయ సౌభాగ్య సంభృత సంపుల్లకుసుమ విసరం
 బగు నందనోద్యానాంతంబునుంబోలి యుత్తమిత హుంకారం
 బును, ఉన్నమివలాంగూలంబును, ఉద్దామ ఘంటారవంబును,
 ఉల్లలితధూళికంబును, నగు గోధనంబాకృమించి త్రికరేశ్వరుం
 డు చనుచున్న సమయంబున నచ్చటిగోపాలురు వెఱపునంబఱు
 తెంచి తద్విధంబు విరటునకెరింగించిననదరిపడియతంసును26కి

సీ. తతచమూకుంభిబృంహితముల సౌధాగ్ర

మణిసింహముఖములు మానముడుగ

సైంధవఖురరజస్సంగతులనదీ నదములాత్మ

నీచరూపములువదల

రథచక్రచక్ర చంక్రమణములనిబద్ధ

భూశిలల్ కఠినతఁజోవిడంగ

వీరభటైకదుర్వారాట్టహాస

దీప్తులనీలవజ్రముల్ మలినమెడవ

గీ. నరులఁడునుమను యమునిలమ్మనిన గతుల

వలనదనుకూల మారుతోచ్చలపటాత్త

కేతుదండ్రాగ్రకాననభూతగగన

వేటుఁడువిరాటుఁడా హవపాటిఁజూపె

గీ. గురురథారోహణంబుల కోర్కెగలుగు
 సూతులకుగురముల గోష్ఠిచేతనెనఁగు
 నట్టి గంధర్వశబ్దంబులాత్మకరయఁ
 గడిఁదిగరళీయమానముల్ గాఁదనర్యై. 265

గీ. సూతులకుఁజిక్కియును దమచురుకునడక
 నలువుమీర సమగ్రకండకమహోగ్ర
 కీచకకఠోర దండపీడాచయముల
 దవులవయ్యెను గంధర్వతతిదళమున. 266

వ. అప్పుడు 267

క. కంఠుఁడునృపుఁగనిహయగో
 కింకరులును వలలుఁడాజికిందలఁపనిరా
 తంకులు ధర్మజుకడ మీ
 రింకన్ రప్పింపుఁడనుడు నేతెండంచున్. 268

చ. సురుచిరులై నసభ్యులును సూదతురంగకగోపకుల్ మహా
 త్తరబలమొప్పనింద్రకరిదంత చతుష్టయలీలతోడరా
 విరటుఁడువేగనేగిరిపువీర నిరోధముఁజేసెఁదాపరి
 స్ఫురితజవప్రవాహమును భూరినగంబరికట్టుచాడ్పునన్.

గీ. కడఁకదృఢకల్పఁడై న త్రికర్తవిభుని
 చెంగటను జంగలిడువ సిజేయువీచి
 పెలుచసహదేవుఁడైతి పిలుచునంత
 వచ్చిమాత్స్యని మూకల వలనుజేరె. 270

వ. ఇట్లు కదుపులఁబెట్టించి తెరువుబట్టించి వేడుకఁబెట్టిం
పఁ గదనంబునకుఁ బట్టించునంత. 271

చ. వినమితచాపదోర్జనిత విక్రములై పటుబద్ధపంక్తులై
ఘనవిరటతిక్ర ర్త నృపకాంతులనేనలు రెండునుం ద్విష
జ్జనభయదైక భూరితర శంఖరవప్రణవ ప్రధానమై
యనువగుసంగరాధ్యయన మద్భుతమొప్పనుపక్రమించినన్

గీ. సామజము సామజము సాదిసాదిరథము
రథియుభటుండు భటుండెదుర్పడుచుయెమ్మి
బోరఁ దెరలోనిబామ్మలువోలె ఖచర
తతుల కనిమిషనామ సార్థకతఁబొందె. 273

చ. బలిమిగనొక్కఁడేపురను బల్వరునొక్కనినొక్కఁడొక్కనిం
దలపడిపోరుచుందు నిమిదర్పముఁజూపుచు నేర్పుమీరగా
గలహముపైరుగోయుగతి గాఁదగెనంకులుమీద బీరముల్
బలుమరుబల్కు దీరకనుపారక ఘోరముగాగ నత్తఱిన్ 274

శ. అసిధేనులోలిఁ గుమ్మర
నెసగెన్ సమరముననప్పు డిరువాగునకున్
వెననిజనామపదార్థము
వనచే నిఖిలంబుగొనను భావింపంగఁ. 275

శ. పాండుకుమారకులునుదో
ర్దండంబుల కొలఁది తమకుఁ దగుతెరుగుల నా
భండనమున రిపువీరుల
ఖండించిరి విరటుహృదయ కొతుకమొప్పఁ. 276

గీ. ఓలిన్యవుబాసనపుటింట నొండిపెట్టి
నిచ్చనిచ్చలుగనిచ్చ వచ్చుదిండి
నందువలలునివేడ బొబ్బవలనఁగరుల
దుండియలదొడ దెసలును బెండువడియె.

277

చ. పడియెడుమొండెముల్తలలు బాహులుకంకటముల్

సిడంబులుక

వెడలెడు నెత్తుటేరులకు వేగనిరోధములై న పీనుగుల్
పుడమినిసూదిమోప నెడముంగడులేక నొటంగిరిందునా

దడములమేటిమానసుల తండమఖండముగాగఖండమై 278

వ. ఇట్లు వివిధవిధంబుల దన విపనక బవరంబు మహాభైరవం
బుగాజేయు సమయంబున.

279

చ. సమరధరిత్రికిన్ సరభసంబున సంబరవీధివచ్చున

య్యమునిమహోగ్రకాసరభయమ్మును నమ్మునఁబుట్టికాంది

శీ కమలయిదురముంజనిన కై పడిబళ్చిమలై లశ్యంగముం

శ్రమమున జెందెసూర్యతురంగంబులుద్రధమున్ పహింపుచున్.

చ. అలరవిగల్గినంధ్యవడునప్పుడు పాటలచారువర్ణ సం

కలితముగాగఁదద్దిశకుగట్టి మొగుల్ కనుపట్టె నెట్టనన్

గొలిచియునాయహర్నిశలకుఁబొలిమేరలమధ్యమంబునన్

నిలిపిన కెంపెచట్టుకరణేన్ ధరణింబురణింపవేడుకల్. 281

చ. సమరములోనివీరభటసంఘము గొంకకనికనాదుబిం

బముబగులించునంచు భయభావమునంగడగట్టుఁజేరి తా

గ్రమముననగ్నిదేయమగు కాంతినిమింటనడించుగ్రుంకెనో

కమలహితుండునాఁగఁగడుగానగనయ్యెనుసంధ్యయ్యెనన్.

గీ. చదలుమున్నీటివడంబు జవులనంగ
నలరునాసంజకృశీమానమయ్యె వరుణ
నీరసంబెత్తి కుపితతబోదురెండు
దళములొగివంచికొని కంటఁదాల్చినట్లు. 283

గీ. అంధకారంబులప్పుడు బంధురీతు
లమరసైన్యరజోరీధ కారములనలమి
కొఁగిటనుజేర్చవచ్చిన కరణినమర
జగతికొయ్యనడిగెను సాంద్రగతుల. 284

గీ. పత్రికులమువక్ష పంక్తిసంకోచము
జేసిపొందుపట్లజేరెనొండు
పత్రికులమువక్షిపంక్తి వ్యాకోచంబు
జేసిపొందు పట్లుబాసితరిగె. 285

ఉ. వారకభూరిఘోరశరవర్షభయంబున సర్వకంకనం
చారముకిల్లదూరముగ చన్నతరింగడునొక్కకంక సం
చారమునిర్భయంబుగను సంగరరంగమునందుభీమ వి
స్ఫూరితపక్షపాతములు భాసలగుమ్మరెనద్భుతంబుగన్.

చ. క్రమములరంబరస్పరవిఘటిత పట్టెసజాతవిస్ఫులిం
గములొగిరాతెనొడి మిరకర్దమితాహవమేధినింబ్రతా
వములనువృక్షబీజముల భావిమహోజ్వల సంగరాధమై
యమితములొటకుంబట్టు భటావళివితైడుమాత్రనయ్యెడన్

ఉ. తమ్ములరేడుగుంకుటను డత్పృథుబింబపదంబులేకపై
గుమ్మరువీరనవ్యసురకోటుల వేలుపుగన్నియల్ కరా

జమ్ములువట్టినిగి తమసంగతికోలిసవత్తులై స కో
పమ్మునరేలుసంగరము బాటిలకుండశపింతురెంతయున్.

చ. చెలువుగనుల్లలత్తు తజసి క్త పటవ్రధిమానహైమికో
జ్జనరథకేతురాజదగె సంగరరంగమహాద్భుతక్రమం
బులు వీనికొంతదవ్వుసనిపోవక క్రమ్మరవచ్చినిల్చెనో
కలహధరిత్రికింబయినిగా నలసంధ్యయనంగన త్తరిన్. 289

క. అనిశినై నను బవరము

జూనకమత్స్యత్రికర్త మనుజేంద్రుల యా

నేనలటఁబోరె నోటమి

జూనకచెదరకయు వీగిపోవకపెలుచన్.

290

వ. పెడియు నొండొరులుద్దండత భండనంబుసేయు
సమయంబున శత్రుశర పరంపరల నికృతమత్తగజ సుప్తికం
బులు సముత్తీర్ణ నరర క్తసి క్తంబగు రణచత్వరంబున రోషకహ
యుతలోచనుండగుచు సంవర్త సమవర్తి మూర్తిందసరిత్రికర్త
పతికై వర్త పతిగతి యామత్స్యచక్రసర్తి ముహూర్త మాత్రం
బున నాక్రమింపం బ్రవర్తించి బెట్టంపకట్టియు నిట్టలంబుగా
తథరథ్యకీడు సారధుల మట్టాడి యతనింబట్టుకొని. 291

గీ. అతులసేనాపయోధి మధ్యమునఁబెలుచ

వీరవరుఁడునుశర్మ యావిరటుఁబట్టి

యవుడుబెనకేలుగట్టి సాహసముమీర

సరదమునఁబెట్టికొన లజ్జనతఁడుమునీఁగె.

292

క. రాజిటులయుద్ధధరణిఁబ

రాజితుండై పట్టువడినరహిధర్మజుచే

నోజఁబవచూసనుతుండ

య్యాజింబతికొఱకు నన్ననాజ్ఞోపితుండై

295

శ. అరదముదోలికొంచుఁ దనకగ్గముగాఁబఱతెంచు వీరులన్

శరములనొంపుచున్ సమదసామజవాజిశతాంగసంహితుల్

కరమొగిఁజూర్ణమెవిరియఁగాఁగడు గట్టినుశర్మతోడ సం

గరమొసరించివాని తురగంబులఁజావఁగమోదెఁజెచ్చున్.

క. మదమున సతఁడుచు బావని

యెదవ్రయ్యక నిశితశరము వేసినవానిక

జిదిమిరిపువిల్లువిరుగం

బదిభల్లములేసి యార్చి పవననుతుండుక.

295

గీ. వానియరదంబుపై నెక్కి వాలువిఱిచి

విరటుబంధముఛేదించి వేగనతనిఁ

గట్టితనతేరుపై నిడఁ గనిరయమునఁ

బఱచెదత్సేన ధారుణీ భాగమదుగ్రవ.

296

శ. బెగడినమాత్యుమూకలకుఁబ్రీతియొసంగగనానుశర్మనిం

బగగొని కేలుగట్టఁగను బాటవయుద్ధమహీతలంబునం

దొగిఁబటుచాప దండముననొప్పెడు తద్గుణమేవహించెబో

తగనటుకర్తృకారణ విధంబులురెండును విస్మయంబుగక.

గీ. ఆతమంబునుబోలె జన్యమునుదృష్టి

వికచసంకోచసంబులు వెలయనప్పు

డాసుశర్మ విరాటుల కనువువడ స

మానరూపఫలంబును బూనియొనఁగె.

298

వ. ఇవ్వీధంబున విరటువిడిపించి నుశర్మంబట్టుకొని సిం
హనాదంబుసెలంగ వృకోదరుండన్నకడ కేతెంచిన మత్స్య వి
భండు కంకుంజూచి భవదీయశాసనంబున వలలువలనఁ బగ
ఱకుఁబోవక నేనుగ్రీష్మరంగంటిఁ గావున నీయభిమతంబడుగు
మిచ్చెదనని వెండియుకయి దామగ్రీంధి తంత్రీపాలుర కలను
జేర్కొనిరెట్టించినఁ బ్రియంబున రోమాంచసమంచితండగుచు
నాకుంగల శకలధనంబును మీయదియగు నింకేల యేనును
మీసామ్మగుదు నిట్టిపరిభవంబుదలఁగఁజెట్టితిరని ముహూర్ముహూ
రాలిఁ గనంబునేయ నృపునకుఁ గంకుండిట్లనియె. 299

ఉ. అక్కటవీరుగెల్పుట మహేశ్వర! నీదయపేర్నిగాక నేఁ
డెక్కడనుండివచ్చితిశు డిట్లునుతింపఁగ లాతురేనినుం
జక్కఁగఁ గొల్చువారికొక సంపదచాలదె వింతమాటలీ
విక్కడఁ బల్కఁగాఁదగునె? యీగతి నెమ్మదినుండబోలునె

క. వినుమేమియువలవదు నీ

పెనుపది పదివేలుచూవె పృథివీశ్వర! నే

నినువరమిక్కటివేడెద

ననుమానముమాని కరుణ నదికూర్పవనా.

301

చ. పరహితముకా యశంబు నరపాలకశాత్రవుఁడంచునెంచుకన్
గరమునుశర్మనికా విడువఁగాఁదగునొకొనఁగంగన్వహి

వరమికనొందుమాటయనువాడవె కోరికలిత్తునంటి నా
విరటుండువిస్మయంబునను వేమరుసన్నుతిజేసెధర్మజున్.

మ. కరుణాశీలుండుధర్మనందనుండు వేగంబావిరాటావనీ
వరునెయ్యంబుననియ్యకొల్పి పటుదుర్వారై కబంధంబులన్
బరగంబుచ్చినయాత్రికర్త ధరణీపాలుండుసంక్షీణ సో
దరసేనాయుతుడై పరాభిముఖుడై డవ్వేగినిల్చెంగడున్.

చ. విలులితమస్తకాక్షసరవిభ్రమమున్ విశదాస్తిదంతమున్
సలలితరక్తసింధుపదశాటియు సశ్యండునకేతుదండముం
దళిదరిపుప్రపంచమునుదత్కల హంబుశమాస్పదంబుగా
నిలఁదగుకంకునట్లుగనియె జరమాశ్రమసంప్రదాయముల్.

స. అప్పుడు కేవలవలలావలోకనలోల కుతూహలంబు
సం బొలుచు పోలిక బలశాసన దిగ్విలసితుండై న కలువలకేసి
వలస వెలువడు చలివెలుగులు మదకరటి ఘటావిషాణాంకణ
ప్రతిఫలన సతగుణిత ధవళవీచీచయంబుల నీనుచుండఁ బరిని
పతితగజవాణభటకబంధరధసంధుల నొయ్యననిరకటంబువెడలి
విరటుసేనలుమరలి మున్ను పసిచన్నతిన్నని యిసుకనెనఁగూ
త్రోవఁబట్టి యర్థక్రోశమాత్రం బేతెంచి పోటుల నాటుల
నొచ్చుట కతన నవశిష్టరాత్రం బచ్చట వెడలింపు తలఁపున
వెడిసి కూరుకలవీఁగు కనురెప్పలఁ గూడుకొమ కలనిదువ్వలు
నిద్రాముద్రకు సహాయంబుగా నుచితక్రమంబున నువ్వాసక్తులై
వాహనాధికంబుల తగునట్లు పొందుపఱచి శయనించిరింత.

ఉ. ఆదినమట్లుపోయినయనంతరమా మరునాడువేగ సూ
ర్యోదయవేశభీష్మముఖయోధులతో బలయుక్తుడై యమ
ర్యాదనుధార్తరాష్ట్రమువిరాటుపసిక్ మరెయుంగ్రహింపనం
పాదితకౌతుకంబలర మాతస్యపురోత్తరసీమకుం జనెన్.

గీ. ధార్తరాష్ట్రనిప్రజలెల్ల దవ్వనడచి
దైవమునమేనులాయీనపడి విరాటు
గొల్పలియచెంగట మెల్లవిడిసె
తద్భృతామోదమరికట్ల దవలినట్లు.

307

క. ప్రల్లదుండగు నృపువెనుకొని
కొల్లకుజనుడెంచినట్టి కూటువమూకల్
వల్లవగృహములఁబడి తమ
యుల్లములారంగఁబాడి యూటిరికోర్కిన్.

308

గీ. దండముల యోధులుంబశు తతులరోప్ప
బిదుకమిగిలి పాలచేబొదుగువట్టి
గోవులంభారవంబుల ఘోషభూమి
ఘోషమొనరింపఁ బెగడిరి గోపకులును

309

చ. భ్రమగొనిసందుగొందులనుబల్మరుగ్రుమ్మరువల్లవాంగనా
నుమహితమైన చారుకుచశోభఁగనుంగొని మాటిమాటికిం
బ్రమసి నిపాదలోకము శుభప్రథిమాన మదేభకుంభదే
శముల కథాంకుశంబులొగి జారఁగవై చిరి పూనిరొయ్యనన్

చ. దలముగనప్పరంబునకు దక్షిణపార్శ్వమునందుఁబుట్టియా
వలలునివేరి నెజ్జకరవై ఖరిచే శ్రమమొంది క్రమ్మరం

గలిగె సదుత్తరంబు ననుగౌరవబాధ జవంబుతోడుతఁ
 బలువగు పక్షపాతమను భంగిని నాళ్ళులు సంచరింపఁగఁ
 ఉ. క్రేవులుగూడ మాపనుల కృత్రిములై కొని మీదిమిక్కిలిన్
 బాపమునూడుడాక దువుబాయక రొప్పడటంచు వీరల
 య్యోవసిగావుగొల్లలనుయోధన ? యిట్లుకళాభిఘాతముల్
 జూపుదుఁద్రొబ్బఁజూచిరనుచుక రొదజేసిరి పెల్లువల్లవుల్
 గీ. అపుడుపసిగాక యున్న యాయలఁతిమూఁక
 లడ్డవడ సడ్డసేయక నదిమి మోది
 కౌరవులు మత్స్య సరపతికదువు నెల్ల
 నాక్రమించి ప్రియంబున నరుగుచుండ

313

చ. తడయక నిట్లుబుట్టిన విధంబెఁచింపఁగ నొక్కగొల్లఁడ
 య్యోధఁ బఱతెంచి వేగధరణీశ్వర సందనుఁడు తరుండునుం
 డెడునగ రొప్పసొచ్చి యతనిఁగని చెప్పనెలుంగురామిఁజే
 నుడవరియెట్టకేలకుబా మంగునఁ బల్కెను దొట్రుపాటునన్
 నీ. దేవరకౌరవుల్ గోవుల మనవానిని
 వుడాదరించి తారేఁగుచుండ
 మీరశక్తులవోలె మిన్నకయుండుట మే
 రయే పగదుల మీఁదనురికి
 భవదీయభుజము బలిమి సూపఁగ ని
 దితరియయ్యెఁ బరులకుఁ దాల్పరాని
 యశముజెందుము సమరాంగణంబుల వే
 గఁగట్టయితము గమ్ముకదనమునకు

గీ. కంకటంబుఁదాల్చి కై దువుల్ చేకొను
మరదమెక్కు లేక యాత్మజాత
నికనువీరమాతలకు శిరోరత్న త్తము
గానొనర్చుమయ్య గౌరవమున.

315

క. నినుఁగై కకాన్పులోపల
ననుపమబలుఁడనుచు విరటుడనుటకు నదినే
దసవుగనిక్కముగా నీ
పనియెనఁగందీర్పవయ్య బాహుబలమునన్.

316

గీ. ఇపుడునీయీడుదొరబిడ్డవేమిఁజెప్ప
వచ్చినారదె సురభులహెచ్చిపట్ట
నకట నీవింటవినుచుండ నగడుగాదె
లెమ్ములెమ్మిటజాగున సొమ్ములేదు.

317

వ. అని మరియు ననేకవిధంబులఁ గై వాగంబునేసిన

అ. వె. ఆడువారిలోన నంకించితన్నిట్లు
పొగడ రెండునాల్గు భుజములగుచు
నొడలునుబ్బిమోమ్ము వెడవెడవిచ్చుచు
చిత్తమలరియప్ప డుత్తరుండు.

319

చ. తెరవలసన్నిధానమున ధీరతయొప్పఁగగోటయెల్ల నే
మురిమురిమీసముల్ గిరిపి మోదముచేనుపధానపాల్గిపై
నొరిగివిలాసవై ఖరులయొప్పిదముల్ తలమున్నగాఁగమై
మరచియుఁబల్కెనంతిపురిమాత్రము ధీరుఁడతండునయ్యనన్.

చ. కలిగెనునాకు నేటికొకకయ్యము భాగ్యవశంబుచే బురిం
దెలియుదునన్నుబోలనగుధీరుడు సారథిగల్గునేని గో
పులపనియంతచిచ్చు బరిపుట్టెగఁ గౌరవనేనకెల్ల చే
కొలఁదులెఱుంగఁజూపి యిదిగోకురమయ నిమేషమాత్రలోన్.

క. రథికునకుఁ జొక్కమగు సా

రథిదొరకినఁ గలనజయమురాదే మదిలోఁ

బ్రధనముగని బెగఁడెను సా

రథిగొనిచనుగధికునకును రణజయమగునే ? 322

గీ. సూతకృత్యముఁజేయుచు సొరిదిరణముఁ

నలువఁజాలుదుశత్రులసరకుగొనక ములనుచు

నొక్కపుయిలోట మదియందునున్న కతన

వలయునంచు విచారింప వలనెనాకు. 323

ఉ. కావునసస్మదీయభుజగర్వము సూపఁగఁగోరియున్న నా

కేవిధినైన నిప్పుడొకఁడిమ్మగుసూతుఁడుగల్గ ధార్తరా

ష్ట్రాఁలినూచిభీతిమెయి నారవపాండవుఁడంచు ద్విక్కులన్

వావిరిఁబారఁజేయుదునవశ్యముగా సమైక్యరాంగణంబునన్.

* వ. ఇట్లు బల్కు నతని వచనంబొకర్థించిపాంచాలియిం

చుక నగవునరయంబున సరిగి తదవృత్తాంతంబు బృహన్నలకె

ఱింగించిన నతండునువేగంజని నృపనందనుండుతన్ను సూతకృ

త్యంబునకుఁ గైకొనునట్లుచేయుమనిపించిననట్లకాకనియయాడి

సనుడెంచి యుత్తరుండు వినునట్లుగా నచ్చట్టికాంతా జనంబు

తో నిట్లనియె.

325

గీ. అతయరే ! యాబృహన్నల యర్జునునకు
ఖాండవంబేర్చుతిరి నిట్టికార్యమునకు
బూని గెలిపించెనీపనిఁ బూనునేని
యుత్తరునకు నొసంగఁడే యోజజయము

326

క. ఆమాటవిని నృపాత్మజఁ

డేమో! సై రంధ్రి వండుఁడీ పని దీర్చు

గా మరి జాలునె యాతని

మోమేగనఁజాల జయముపొసఁగుటయెట్లొ.

327

వ. అనిపలికి.

328

చ. ఇక నిటువంటినంకటము లెన్నఁగ గర్జముబోలదూరిరో
నొకఁడరయంగలేడుకురుయోధుడుదవ్వునవంగఁచిమ్మలం
వికలము సర్వయత్నమును వేగమెతోడ్కొనిదెమ్మటంచుఁగొ
తుకమున నుత్తరంజ నవుతోడుతనంపె నొకండు లేమిచేసే

గీ. ఇట్లు బంచిన నాచెల్వయేగినరునిఁ

గాంచి తద్విధ మెల్లను శ్రమముతోడఁ

దెలిపి యన్నకుఁ దగసారధిత్వమున

తగిన మానిసి లేడని తరుణిఁబలికి.

329

సీ, వినుమేనునీకుఁ గూర్చినదాననని

నన్నుఁబంచెనీకడకొరుఁబంచ కిప్పుడు

కూరిమినామాటగురువర్యపాయక

కృత్యంబుఁగై కొనుకృపదలిర్చు

సై రంధ్రసెప్పెనీజాడయిమ్మెయినొండు
 తెరఁగునఁదప్పింపఁ దీరబోవ
 దనుచునిర్బంధింపనతఁడెన్ని భంగుల
 నొడఁబడమియుఁజూపియుచితమెఱిగి

గీ. నమ్మతించి యుత్సాహంబునెమ్మనమున
 నిగుడిబవరంబువేడుక నిండియుండఁ
 వనదుసమయాబ్ద గతివోలెదాచివచ్చి
 నిలుచుఁఫల్లుచుగనిపల్కె నృపనుతుఁడు.

331

క. రారమ్ము రథముబున్నుము
 సారముసై రంధ్రసెప్పె సకలమునింకన్
 వారకనర్జునుఁబోలిన
 యమకాయేమునీకు వంచనయేలా.

332

వ. అని సలికి రథరథ్యకేతుతను త్రాణ బాణబాణాస
 నంబులు లోనగు వలయు సాధనంబులు దెప్పించి ముందటం
 బెట్టించి.

333

చ. అనువగునాటపాటపనులా! ననుఁబూనుమనంగ మీకుమా
 రనఁదగదేమిసెప్పిననటంచును మెత్తనసమ్మతించెగా
 దనికడఁదప్పఁ ద్రోచికొనఁడయ్యెను కవ్వడి కాదు కూడదం
 చును వచియింపవేరొకనిఁజూచునొయిపనికంచుశంకచేక

చ. తొలుతనురేంద్రనందనుఁడుతోయజలోచనలకనగింపఁగా
 దలఁచిబృహన్నలంగనఁగదాయను సుత్తరుఁడామెతంగరఁ

బలమిహిసంగనబ్బరము నై వెలిలోవెలిగాఁగ జోడుమైఁ
దలనారగం గిరీటమునుదాల్చెను నేరనిభంగిన త్తరిక్. 335

క. కంకటముబొమిడికంబును

వంకరతానట్లుమీను వాసవికవుడుం

బొంకమున నృపకుమారుఁడు

సంకోచముమాని మేన సవరణజేసెన్.

336

చ. పదపడిక్కిడి తేరొసరఁబన్నిమ్మగాదన కేతనంబొగిం

గుదిరిచిక్తై దుపుల్ నిలిపి గుట్టుములన్ నెలవొప్పఁబూన్చితాఁ

బదిలముమీరఁగా నొగలపై నొరపై నడలించిప్రగ్గముల్

ముదమునఁబుట్టునంతనృపముఖ్యుడుతద్రథమెక్కెఁజెచ్చరన్

క. వేడితనంబున సారథి

పోడిమియుంగాంచి తేజమునగవ్వడితా

వేడుకలియ్యడె గుంపులు

గూడితనుంజూచుశత్రు కోటికిన్లెన్.

338

గీ. శూలితామరచూలిని బోలెరాజ

తనయుఁడాతనిసూతుఁగాఁ, గొనియుమదిని

దలఁచెఁబగతుర నవ్వింతుఁ వొలుతఁబిదప

భేదములఁజెందిపోవఁగా గెలుతుననుచు.

339

క. మాలినితాదృశుఁడగుపతి

యాలముతమకంబుఁగాంచి యాత్మదలంచెన్

వాలాయమంతయాకచ

జాలమునిర్మూలమగునసంశయమనుచున్.

340

ఉ. ధర్మముమీఱజాలక వృథాసుతులేవురు మీరకున్న నా
ధార్మికులై నకొరవులు తత్సతివస్తుమునూడ్చిరట్ల నీ
ధర్మముమీరఁజాలక వృథాయనితెల్పినవారిచీరలీ
వర్మిలిబొమ్మపొత్తియలకన్న దయంగొనితెమ్మునాకొగి.

క. అని యుత్తరవలికిన నగి
ధనంజయుండిటులఁబలుకు ధరణీశసుతుం
డనినల పగతురఁ గెలిచిన

వనితా నేనై నఁదెత్తు వలసినచీరల్.

342

వ. అంత.

343

సీ. అమృతానయన వినిర్యత్థగేశ్వరునకు
మహితమావినతసుమంగళంబు
దైతేయహరణ తత్పరపురందరునకు
మాన్యమానదితిసు మంగళంబు
వనవాసయత్న ధూర్వహరఘూర్వహునకు
మలయుకౌసల్య సుమంగళంబు
ఖండవదాహక క్రమపాంశుసుతునకు
మరియు బృహన్నలమంగళంబు

గీ. నెట్టిదట్టిదయగు నీకుఁబట్టియనుచు
నేనబొట్టిడివేల్పుల జేర్చిమొక్కి
వెలయరక్షింపుమని బృహన్నలనుబలికి
వేగఁగై కేయి వారలవీడుకొలిపె.

344

వ. తత్క్షణంబ యతాయాత సరభ సరాజలేఖ

వాహముఖశ్రుతవ్యక్తోదర భుజావలేప వృత్తాంత మోదమాన
 సూదకులంబును, వీరపత్నియు వీరమాతయు నన నీకు నొక్క
 టఁబ్రసిద్ధంబుగాఁదగునూతిమాసవాసరంబదినమకూడెననినుదే
 వ్దంబేర్కొని పోగడు ముదుసలియైదువుల కలకలంబును,
 మస్తకస్యస్త హస్తలగుచు సమస్తవల్లవ పల్లవాధరులు వేడున
 భయ యాచనావచనంబులకుఁ బ్రతిశేబ్ద దానదక్షంబులగు
 గవాక్షంబులయందు నుపలక్షించి కుమార ప్రయాణమాత్ర
 పరిహార్యమాణ శతాంతఃపుర వధూజనంబులవలన నముద్దిన్న
 సన్ననవ విలాపంబునుం గలిగి యప్పురంబొప్పె నంత. 345

ఉ. మంగళలాజలక్షతలుమానినులోలి సమంచితప్రభో

త్తుంగరధస్థుడై జయరతుండుగు నుత్తరుమీదఁజల్లి యు
 ప్పొంగుచుమూల్యమారిపులపుట్టములంగొననిచ్చినట్లు నం
 తంగడుదీవనల్ బహువిధంబులనిచ్చిరి మోదమొప్పగన్.

గీ. కరితురంగరధ నికాయయోధాదిక

వివిధగతులచేతవెలయు చిత్ర

కుడ్యమహిమఁజూచికొనుచు పోటానమే

తంబుగాఁ బురంబతండువెడలె.

347

సీ. అత్తరిదక్షిణా శాంకణోదయమాన

పవమానములు శుభాస్పదములగుచు

బృందారకవిమృత్తమందార సుమవర్ష

మందాయత్తైక ధూమప్రగంధ

మగుభీమకచబంధ మ్రాక్షాణమొనరించి
 యారాత్రియతని జయంబుఁదెలుపు
 పోల్కెధనంజయ భూమింజయుల సమీ
 పంబున మెల్లనఁ బరిఢవిల్లి

గీ. నీరణంబున స్వపితుతావైరి నృపుల
 కతమున స్వజాతి వర్గంబు గలుగునంచు
 సంతసంబున నాట్యంబు నలుపుకరణి
 నాడెనెంతయు వారిశతాంగశాటి.

348

గీ. వెదురు మలవోలెఁ గుంతముల్ వెలయనినుప
 నెడలడచురీతి దడములు నడచురిపులఁ
 బరగ దవ్వలఁగని మోముపల్లటిల్లె
 నుల్లమునుదల్లడిల్లె నయ్యుత్తరునకు.

349

గీ. వాహినుల పొంగుఁగని మత్స్యవల్లభుండు
 చటులగతిమెను జళిపించు సరణిఁగాంచు
 వాహినుల పొంగుఁగని మత్స్యవల్లభుండు
 చటులగతిమెను జళిపించు సరణిఁగాంచు

350

చ. తెఱవలకొల్పకూటములఁయార్చినబొమ్మలపోరుఁజూచియు
 తెఱఁగునవచ్చి యచ్చటనుదీర్ణచమ్మాస్థితిఁగాంచదాని క
 త్తఱిభయమంత రంగమునఁ దద్దయునశ్రుకణాళికన్నులక
 మజపుమతిన్ వడంకు నలమందగె దేహమునందునెంతయున్

చ. కురువవిభూతి కంఠమునకుందగవా తెఱ యెండగన్నులం
 బరగను బాష్పవృష్టి చెవిఁబాయకయొప్పెనుధార్తరాష్ట్రబం

ధురతతనాదముల్ మనముదూగధనంజయ సేవకంగముత్
 కరమువడంకను త్తరునిఁగాంచెనొగిన్ ఋతుషట్కమిగతిన్
 గీ. చకితుడై యిటులా ధనంజయునిఁ జూచి
 నుడివెనాతఁడు పెదవులు దడిపికొనుచు
 మలుపుమలుపుము సేవిక మనరధంబు
 నిలుపునిలుపుము మనప్రాణముల నటంచు. 353

క. కడిది యని మదినిఁదోచిన
 నడతునె యీపనికి వెట్టినాకనుఁ గొనుమా
 కడుగంపసిడియె గాలము
 సిడినూకొరవదళంబు చింతింపంగన్ 354

ఉ. ఒక్కఁడు వింటికిన్ గురుఁడునొక్కఁడుచావొగిలేనివాఁడువే
 తొక్కఁడు భార్గవుం గెలువ నోపినవాఁడొకరుండునాజిలోఁ
 జిక్కఁడు జామదగ్న్యునకు శిష్యుఁడొకండుదలంపసేనలోఁ
 దక్కినవారులోకముల దర్పముచేగెలువన్ సమర్థులున్.

క. పడుచుపనిగాదెనే నె
 క్కడ వారెక్కడతలంపఁగా నీకై నన్
 బొడమదె యీలోచనమిది
 దుడుకుపనుల్ తగవు రథము దోలుముపురికిన్. 355

క. అనవుడు వినువినములుగాఁ
 గొనికవ్వడినగవునిగుడుకొనుమొగమున వే
 రొనరఁగ సేనలదెసకై
 చననిచ్చినను త్తరుండఁ సహ్యముతోడన్. 356

చ. చిలుకకుజెప్పినట్లు తగఁజెప్పిన వీనులబెట్టవక్కటా
పలుకకతేరుదోలెదను బాణియేనేపసిపాపనేమి లోఁ
దలఁచితో? కారవావళికిఁదద్దయునివ్వడు గోరువెట్టఁగా
నెలకొనె నీమనంబుతుదినిందలకోర్చెదవో బృహన్నలా!

వ. అనికినిసి భయసంభ్రమంబులుబెనంగ నరదంబువ
లన డిగ్గనురికిపఱచు నయ్యుత్తరుంగని కటకటంబడి కవ్వడి ప
గ్గంబులు నొగలముడిచి యతనితోఁ దనపశ్చాద్దమనంబున
శతపదపరిమాణ ధరణితలంబున భూమింజయుంబట్టుకొనితెచ్చి
స్యందనంబునంబెట్టిన నయ్యెడ పురాతనఛిద్రంబునుంబోలె వి
వర్ణుండై జీవచ్ఛవంబునుంబోలెఁ బ్రాణమాత్రావశిష్టుండై
కొంతవడుపునకు దీనవదనుండగుచు హీనస్వరంబునఁ బాండవ
మధ్యమునకు వెండియునిట్లనియె.

359

ఉ. ఏమిమనంబునందలఁచితీవుబృహన్నల! యక్కటా! కురు
గ్రామణిసేనకన్నులకగణ్యముతేరుమరల్పునాశనం
గ్రామముమీఁదికోరికలికంగడుఁజాలెడునిల్లుజేర్పు మెం
తోముదమందుచుంబ్రదుకుదుంగడవందగునాయువొందగన్
గీ. చెనఁటివై నిన్ను సూతుగాఁగొనిన నాదు
తప్పసైరింపు కలనైనఁ దలఁపనిట్లు
ప్రజలలోఁగూర్చునాకు నాబ్రహ్మయొనఁగు
నాయువాకాదు నీవిచ్చు నాయువగుచు.

361

ఉ. గోవులువోయినకరిపులు గొల్లలుమోదిన గొల్లపల్లియల్
లావరికాలినన్ మదిఁదలంపఁగదానినువేడెదక ననుం

బోవఁగనిమ్ము ధాత్రిఁదలపోయఁగఁ బ్రాణముకంపెఁదీపితే
దేవరణీయమూర్తిగదేయను ధానమొసంగనీయెడన్. 362

ఉ. ఇమ్మొయినెద్దెసంగనిన నేమనిచెప్పదునాదుకోర్కి మూ
యమ్మమొగంబ మాటికిటనట్లదె ! కన్నులఁగట్టినట్లు దా
నిమ్మగునామెచెంతఁకిపుడీవుననుంగొని చిన్నతల్లి స
త్యమ్ముగబొక్కసానఁగలయర్థం. నీకభిషేచనంబిడున్ 363

గీ. చిత్రయుద్ధముఁగని చలచిత్రమొంది
మోసపోయితి నెఱుఁగక మొనయవలదు
శంఖకాహళభేరికా చటులసింహ
నాదములు వాజిగజసమున్నాదమిట్లు. 364

క. ధారుణివిడిచిరథంబే
తీరున నేనధివసించితిని ముత్రాప్రాణం
బారీతిహృదయదేశము
గౌరవమొగివదలి కంఠగతమయ్యెఁజూచి. 365

వ. అని యిట్లు సలుఁదెరంగుల దీనాలాపంబులఁ బల
వింపుచు పాదంబులంబడిన మేదిసీ నాయక కుమారుని వెన్ను
కరంబున జఱచి వెఱపుదీర్చుచు హాసమంజుల వదనకంజుడై
యిట్లనియె. 366

గీ. ఓమహాధైర్య ! విరటునకుదయమయ్యు
నిట్టి పిఱికితనంబు నీకెట్లుగలిగె
పగఱమూర్కొనివేడుక మిగులఁబోర
నీడిదియెగాక ముదిసిన గూడదయ్యె. 367

క. సారధినేగతభ యుడను

గారధికుడ వీవుపగరంగనిబెగడెదు హ

స్తానూథఃసత్యకేకయ

ధారుణులభరంబులెల్లు దాల్చెదొయింకన్. 368

ఉ. మున్నుటపోటుబంటతనముల్ ప్రకటించితి వింటనింతబో

నున్నతీదక్కికయ్యమున కోపగజాలక పారజూచినన్

మిన్నకనీదుకంపమునుమీయగు నొజ్జలుగ్రేణిసేయనీ

క్రొన్ననబొండ్లచన్దవలగూడిన వలనరీతికియ్యెడన్. 369

మొత్తముమీరుశాత్రావచమూసముదాయముగెల్పితెచ్చుదా

చిత్తముమెచ్చబొమ్మలకు జీరలను త్తరుడంచుబోంట్లతో

ను తరమిచ్చును తరగుణోత్తర యి త్తటిదానికిచ్చున

య్యత్తరమెత్తెరంగనుచును త్తరత త్తరమేది చెప్పమా 370

చ. కనంగను నీదుతండ్రి బహుకాలము మానిసిపెద్దవాడెదు

ర్మనమునజచ్చిరొక్కమొగిమామలునూర్వురుతోడబుట్టువుల్

గనంగనిరర్థులింకీట నొకండవు నీవుప్రమోజకుండవ

య్య మరణభీతిచే నొదుగనుర్విపశంబుననుండనేర్చునే 371

గీ. కావునను శంకడక్కుము కార్కుకంబు

కరముననుబూను బూనుమ కౌరవాళి

స్మృణముగా నీదుమత్స్య పతిత్వమెల్ల

వాహిసీముఖములఁ జూపువల్లనముల. 372

వ. అనియిట్లతడు బల్కుచు పితృవననికట శమీస
మీపంబున రథంబునిలిపి కిరీటి కిరీటశంఖచాపతూణీరాది సాధ

నంబులు గైకొని విజయ లక్ష్మీపరిణయయోగ్యత్వంబు సంపా
దించ ఖండితపండ వేషుండుగాఁ దలంచివై రాటికిట్లనియె. 373
ఉ. పాండవులిమ్మహానగముపైఁ దమకై దువుకట్టయుంచి భూ
మండలిగూఢ చర్యకుఁ గ్రమంబుననేగిన వారలివ్వడి
భండన కేళికింనగునుపర్వలనైన జయింపజాలుకో
దండశరాదిశస్త్రములు దద్దయుఁగైకొని తెమ్ము తెమ్మిటన్
క. అనుచు తరుడట్లనయా

ఘనవృక్షారోహణంబు గావించియుండ

ద్వనతరికుణపావృతమై

తనరెను సస్త్రతతిగని వితాకుండగుచున్

375

చ. వెఱచుచుఁగన్న మూయుచునువిచ్చుచునబ్బలభేదినూతిక
త్తఱినను నోమహామహా ! మదంబున నిట్టిదిసెప్పఁబాడియే
చిఱుతఁడరాచబిడ్డఁడను, జెల్లునెవీనుగునంటనక్కటా
యెఱిఁగియు దీనిఁజేయుమని యెట్టులనాడితివీవు నావుడున్

ఉ. రాజకుమార! నిన్నుఁజొరరానిప్రయోజనమైనఁబంపనిం
దేజనులై నడాయమికినిట్టియుపాయమునేతగాని వి
భ్రాజితతేజ! దాపరముబన్నఁగనేటికినింకునీకు నే
నే జయమెట్టిజన్యధరణింగొనుతద్విజయాభిధానుఁడున్.

క. ఆయెడఁదానర్జునుడను

నూ! యనుతద్వచనమధిపనుతునగువరుసన్

సోయగమునఁదగుకర్ణర

సాయనమైనందియంబు సవరించెమదిన్.

378

వ. అప్పుడు తుత్తరుండు కవ్వడింగని నీవర్జునుండవగు
చేని యమ్మహాత్మునకుఁ బది నామంబులుగల వవి దెలుపు
డనిన నగుచు నతండట్లకాకయని యర్జున, ఫల్గున, పాథక,
కిరీటి, శ్వేతవాహ, బీభత్స, విజయ, జిష్ణు, సవ్యసాచి, ధనం
జయులను బేళ్ళను గ్రీమంబునఁ దన్నామనిమిత్తంబులను ధర్మ
రాజాదులయునికియు భీమసేనుండు గంధర్వవ్యాజంబున నూత
జులఁజంపుటయును తేటపఱచిన సంతసిల్లి కైదువులకట్ట నడ
లించిన నందు మహారంగంబుక్రియనున్న యాయుధంబులఁ
గని వెఱచిపొదిగిపట్టి వై రాటి కిరీటికిట్లనియె. 379

క. పెనుబాములు కైదువులని

ననువంచిం చెదవ దేలనావుడు నరుఁడో

యనఘా! యితరుల కట్లుం

గనుపించునుగాని పన్నగములవియగునే? 380

వ. అని వెఱచుదీట్టి యయ్యత్రుశస్త్రంబులు క్రీమం
బునం దెలిపి గాండీవాది సాధనంబులు గొని యక్కట్టుతోంటి
తెరంగుననలవరించి రమ్మను డతండట్లచేసి వృతావతరణం
బొనర్చి కీడికిఁ బ్రణతుండై నిన్నెఱుంగమి నాసేయుతప్పు
పై వ్రుమని వేడుకొనిన సుస్మితవదనుండగుచు బాలుని గాఢా
లింగనంబునఁ గారవించెనంతఁ గిరీటి దేవదత్త కపిధ్వజంబులు
నభంబువలన నాసన్నంబులైనఁ బరిగ్రహించి సన్నద్ధుండై
యాఖండలనందనుండు భూమింజయుని సారధికృత్యంబునకు
నియమించి కౌరవచమూసమ్ముఖంబుగాఁ దోలించునాలోస.

సీ. సిడములు పుడిమిపైఁ బడియెను మిన్నక
 ఖండంబులను నివృత్తులుదొలగె
 కడును త్తమాశ్వముల్ కన్నీరునించెఁజ
 మూముఖంబునఁ గరుల్ మ్రొగ్గదొడఁ గె
 దముతామతూర్య సంతతి యవధ్యనులిచ్చె
 సూర్యునిఁ గ్రమ్మెర జోవజమ్మ
 పిడుగులువడె నక్కలడలె యోధాదుల
 యుష్ణీషములు నేల నొరిగెనిట్లు

గీ. దుర్నిమిత్తంబు లీక్షించి దోలుడవుడు
 సేనలకు నెల్ల ధైర్యంబుజేసికొనుచు
 నద్దునుడు వచ్చుటకు సమయాబ్ధిభంగ
 భయముగ దురగ భీష్మునిఁ బలికెఁజీరి

382

ఉ. వీడతిసాహస్రుండొకడు వీరిడియోవివరింపఁడేమియొ
 క్కాడునువచ్చెమీఁదెదురుగానడువ్రేఁగుదలంపడేమియున్
 వాడిమిసూషగా నెదిరివారినిఁ దన్న నెఱుంగబోలడి
 వేడిమినేమిగాఁగలఁడో? వెక్కనమావడకందలంపఁగన్ 383

వ. అనిన గాంగేయుండు తద్దూడ వచనంబు దెలిసి
 గురుండు ఫల్గునకు సమయ లంఘనంబగునని సంశయించెనని
 విచారించి యజ్ఞతవత్సరంబతిక్రమించుట తెలిసినవాఁడు గావు
 న నా చార్యుసందియంబువాయమరుగువడ సుయోధయండు
 విననిట్లనియె.

క. నడచితిమిగాదె మనమె

క్కుడుదవ్వగ నింకవెంతకును బనిలేదె

వృడు వచ్చునేమి మార్కొని

పొడుచుటయుం గోగణంబు పొదవుటయొప్పున్ 385

క. అనితెలియనాడనంతన

మున వదనము వింతకాంతి మునుకుఁ గొనఁగన

య్యనఘుండెల్ల జనంబులు

వినఁబేరెలుఁ గెత్తిపలికె విదితముగాఁగన్. 386

మ. సురరాట్టండవ దాహకుండఱుల రక్షోవాతజీమూతదు

ధరఝుంఝానిలుండభ్ర మత్స్య దళనాత్తద్రాపదీకుండుశం

కరశీర్షాప్రతికల్పితక్షతుండు సంగ్రామాస్థచేవీడెను

స్థిరుడై పాండుకుమారమధ్యముండువచ్చెన్ ఘోరసింహాకృతిన్.

క. నరుండరదంబునవై శ్యా

నరుడాయుధములను గేతనంబునఁబటువా

నరుండును భీషణవృత్తిం

గరమటముచ్చిచ్చువచ్చు క్రమమునఁ గదిసెన్, 388

చ. పెద్దకాలంబు రణంబు లేమింజేసి నిజయశంబు

తెసవోయి దై వవశంబున నేడుగల్గెనెట్టిది పుట్టునోయని గురుం

డునరునగ్గించిన సహింపక కర్ణుండిట్లనియె. 389

క. బలభేదిసుతుండటంచును

బలుమారుం గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి పలికెదవిపుడ

బృలియుండును నీవును మము

గలుగానఁగలాడఁగలరు గాఁబోలుఁజుమీ. 390

.గీ. పాండవేయపక్షపాత మింతియకాక

పోటుమాచికాదె పొగడనెందు

నర్జనుఁడగునేమి ? పర్జన్యుఁడగునేమి

మచ్చరాహతులను మదమడంతు. 391

చ. అసిననుయోధనుండతనికయ్యెడనిట్లనుగర్జ ! యింతకుం

బనిగలదే ? కిరీటియగుపట్టుననాతని రూపెఱింగిమీ

కును సమయాబ్ధభంగమదిగో వనికింకనహూదరుండవై

చనుమనిచూపిచెప్పటకు సంగరమేటికి గోవులేటికి. 392

.గీ. అనినఁ గృపగురునందచులాదియైన

పాండవేయహితుల్ రాజుపలుకుమేలు

మేలటంచును హాసంబుమీరననిరి

గురుఁడుగ్రమ్మరఁగురు భూమివరునకనియె. 393

చ. గొదకొనియాలకుం గవియుఁ గోర్పులిచాడ్పునఁ ద్రోక

ద్రొక్కుచో

నదరినపాపజేనివలె నాకలినేనుగుపిండుకడ్డమై

పొదవెడుసింగమట్లగడుఁ బూనికవచ్చెను వీడుమూకలన్

జెదరిఁగనీక వీకమొనసేయువిచారముజూడముందరన్. 394

శ. రి త్తవివాదముచేఁ బని

హత్తునె ? బీరములుగల్గినట్టి రథికులన్.

మొత్తముగ మోహరింపఁగ

నిత్తఱినొనరింపు శార్వమిదియనిమరియున్. 395

వ. కృపాశ్వత్థామాదియోధుల నవలోకించి దున్నిమి
త్తంబులగుచున్నవి గెలుపనుమానంబుగాఁ దోచుచున్నయ
ది గావున శత్రుండుముట్టిన సమయంబున మొగమొగంబులు
జూచికొన బనిగలదె ముందరరాజుంబుచ్చి యతనిపిఱుంద గో
వుల రొప్పనియమించి వెనకగట్టి మొనతెఱిపియిడక నడవ వల
యు నిట్లైన సందడింబడక పనులంగడపికొని చననేర్తుము. మీ
కిదిబోలునేని విచారింపుండని సుయోధనుండిట్లనియె. 396

సీ. మునుసెప్పితిమిగాదె యనుమానమేటికి?

నర్జునుండగునేని యడవికేఁగఁ

గలవాఁడుగాఁడేని బలియుఁడెప్పండేని

ప్రాణంబులిచట నప్పనమునేయు

విరటుపాలనుబొండ వేయులుండుటనిశ్చ

యించివచ్చుటకింత యెన్ననేల

ఘనమోహముననొలేక నుపమలోభంబు

వలననొయిప్పుడు వచ్చుటకును.

గీ. దీననెక్కువతక్కువల్ దీర్చభీష్ము

లగుదురర్హులుగాండీవి యయ్యెనేని

కార్యమిడేరెనిందు కాచార్యుఁడింత

పూని వందితెఱంగునఁ బొగడవలెనె?

క. ఆచార్యులెపుడుకార్యా

లోచనమది దూరముగవిలోకింతురుగా

శేచినబవరవుతెరఁగులు

సూచింపుడనంగమనది సూతప్పరయన్.

398

చ. ఆనయముబుద్ధిమంతులగృహంబులనిష్ఠములై నయన్నముల్

గొనునమయంబులన్ నృపులకొల్పిలనీతులచెప్పనంగతిన్

మనమలరంబ్రినంగమగు మాటలుపొందికఁజెప్పవారుగా

కనుకదనంబువార్తలనుగన్ వివరింపుటలెట్లువారికిన్. 399

గీ. కడిదిపోట్లాడఁ గలవారుగారువారు

గలయకపిరుంద నిలిపినగౌరవమున

ధృతిగెలుపుడనియాశీర్వదింపలెన్న

అనినఁగురునందనుఁడు సుయోధనునకనియె.

400

ఉ. గొల్లలఁబారదోలిపసిఁగొంటినటంచు మదిందలంచికా

యల్లసమాడెదిట్లు బలియుండవె యెక్కటినిట్లువచ్చునీ

బల్లిదునోర్చికాక యొకపట్టుననింటికిఁబోవుమాడ నేఁ

డెల్లవిధంబులం గురుకులేశ్వర మిన్నకపోవువాడవే. 401

క. జూదపుసిరినిక్కంబని

కాదేనీతలఁచదేల ? కానేర్చిడునీ

జోదుచెయితప్పిచనఁగా

మీఁదనుతలతవిడికొనుము మేదినినాథా.

402

ఉ. అర్జునుడా సురేశ్వరునకై ననజేయుడువీడుపోరికి

ట్లార్జవలీలనొప్పినన్మహా ! యిటుజొత్తుమెరితమాటలన్

గర్జయునేదుగోసమితిఁ గె కొనమాత్మస్యఁడువచ్చునేనిహ
 స్తాజితవిక్రమంబలరనాహవకేళికిఁజొత్తుమిమ్మయిన్. 403

గీ. పాండవులనాజిఁగెలిచిన బాహుబలము
 కతనగద నీవు ద్రుపదభూకాంతసుతను
 సభకుఁదెచ్చుట సౌబలువిభవమట్ల
 నాతఁడీవచ్చువీరుని నాపుఁగాక. 404

వ. అట్టి పరిభవంబును బొంది ధార్తరాష్ట్ర చయం
 బునకు కృష్ణమేఘంబేతెంచె నేరికి సమర్థింప దరంబుగాదు.
 నీతివిక్రమంబుల సప్రతిముండగు నతండు ముజ్జగముల యం
 దును బొగడ్తకర్తుండు నదియునుంగాక పుత్రుకంటె సతిశయం
 బుగాఁ దలంపుచుండు గురుండు ప్రియశిష్యునకు నగ్గించుటకు
 దగవు గానితెఱంగిది వింతయొప్పు నింక లజ్జలేమిచేద్రోణుండు
 నీకుఁ దోడుసూపిఁ సూపుగాకేమి? మాకు నింతియచాలునని
 నఁగర్హుండు గనలి యిట్లనియె. 405

ఉ. సంగరకేళికింబొడవజాలుదురంచుమ నచ్చితెచ్చెనే
 వెంగలిరాజులోకమున విప్రులపోరొగిజన్మ ? యెల్లవెం
 టంగడుచీలికంటు జగడంబులనై నను తప్పఁజూడ కీ
 భంగిమహాగ్రవిగ్రహముబాల్పడ మీకునిదేలచెప్పడి.
 క. ఘోరాహవమనుచోధృతి
 చేరారిటపసికిఁ గొల్పుసింగారముగా

గీ. జన్నముల భక్ష్యభోజ్యాది చవులెఱుంగఁ

దగును మీయట్టి పూజ్యలెంతయుఁ దలంప

జన్యముల వాడియచ్చుల చవులెఱుంగ

బోలుదురె రాజునకు వెఱ్ఱిబుట్టెఁగాక.

408

ఉ. అన్నలుదమ్ములిష్ట జనులొండ్రును బిడ్డలు దారుచుట్టముల్

మన్నననెల్లకాలమును మానవనాధుని సొమ్మురిత్తగాఁ

బన్నములేక పండుగలు వర్వములంచు భుజించునాఁడుగా

కెన్నఁగ నిట్టికార్యముల కేటికిఁజొత్తురువారలొక్కెడన్.

క. ఒక్కవిలుకాని కిందఱు

పెక్కుతెరంగులను మీరుబెగడవ రిదియున్

నిక్కమొ ? నరుపైఁ గలమీ

మక్కువయోవెరపు మాకుమదిగరవఁగనో?

410

చ. అధిపురణంబుఁదీర్ప నరునందులనాయెడఁదారతమ్యముల్

ప్రధనములోనసంశయము బాయఁగభార్గవరాముఁడిచ్చుమ

త్పృథుశర విద్యపెంపుభువిఁజేటపడం గురురాజు తోడనా

ప్రథితముగాజయింతుననిపల్కుట చెల్లఁగనీల్లునొక్కటన్

క. ఒనగూడ నేను పలువురు

పనిలేదొకవీరునకును బాల్పడినేనే

తునిమెదనిందఱు నిచ్చటఁ

గనుఁడావెరపై న నింటికడకుంజనుఁడా

412

న. అనినఁ గృపాచార్యుండిట్లనియె.

413

క. ఆర్చినమూరెడు పెరిగెదు

వేర్చినఫల్గునునకిప్పు డెదురెవ్వఁడు బో

నేర్చును విభుఁడుబ్బఁగనీ

నేర్చినపలుకింతఁగాక నిజముగఁగల్గా !

414

క. సాండుకుమారకులలఁతులె

భండసమున నొక్కఁడొకఁడు పలువుర నోర్వం

జండపరాక్రములందు న

రుండతిశయ బలుఁడు గలఁడు రూపింపంగన్.

415

ఉ. కాండవమేర్చుచోనతికిగాయదు సేనలనోర్చుచో సము

ద్దండతద్రాపదింగొనినఁదార్కొను మీకునెదుర్చుచో ధరా

మండలిఁగెల్చికబ్బములు మాటికినన్నకుఁజేర్చుచోను నా

ఖండలుపంపునంగదలిగల్గునురారులనెల్లఁ దీర్చుచోన్. 416

ఉ. వెండియునిట్టికృత్యములువేయును గల్గునువీనికెల్ల నొ

క్కండనితోడుసూపితివొకా వినునిన్ననెకాదెచిత్రసే

నుండునృపాలయు క్తముగనూర్చుకఁగై కొనఁగ్రమ్మరించెనం

దుండఁగలేవో ? నీవెచటనుంటివిగొందినికర్ణ ! చెప్పమా !

వ. అదియునుం గాక నునాసీరహర ప్రముఖులమెప్పించి

సమగ్ర దివ్యాస్త్రసంపన్నుండై తొంటికంటెగలండు.

418

క. నిలుపుదుగాదేక్రీడిం

బులివలెమార్కొని కడంగిపోరంబతిసీ

తలయందకార్యఖడ్గం

బులుబెట్టెను రిత్తయేల బోయెదమిచటన్.

419

వ. అని యివ్విధంబున నందఱు నన్నితెఱంగుల పరు
 పనిపల్కుల గలహింప గాంగేయుండాకర్ణించి సుయోధను ను
 ద్దేశించి దోజుండు నీతిపథంబుఁజెప్పిన రాధేయుండిట్లుబల్కు
 లగ్గునే నీమందెమేలంబుమూలంబగు వీనియహంకారంబున
 కునై న నాచార్య లర్హవచనంబున కర్హులుగాక గర్హింపంబడు
 వారేయని కృపాశ్వత్థామలదెనకుఁ జేతులుసాచి యోషినంతప
 నిగల డద్దునుండేతెంచెఁ బరస్పరవిరోధంబునకుఁ గర్హంబుగాదు.
 మనమందరముంగలసి భేదమోదంబు లొక్కటిసేయుమని ప
 లుకుదురదియునుంగాక పౌరవకులంబున నెద్దిపుట్టిన నదిమీతల
 న నిలుచుఁగావున సైరింపవలయు బ్రహ్మ క్షత్రంబులు రెండు
 నొక్కరూపునం బ్రవర్తింపఁదగు మీయట్టి మహాత్ములు లేరే
 యనివేడికొని రాజుకార్యంబు నిర్వహింపుడనుడు సైరింపనెం
 తవారము రాజుకార్యంబుఁదీర్ప నెట్టికొలఁది మాయెడంగలదు
 గురుని చిత్తశాంతియ మాకలుకదీరుట, యింతయేల మమ్ము
 నగ్గించెదవనిట్లు కృపాశ్వత్థామల మనస్తాపంబుదీర్చె. సుయో
 ధనుండును గర్హగాంగేయులగూర్చికొనివారియలుకఁబాపె, మ
 రియును భీష్ముండు దోజుంబ్రార్థించుకొని పాండవులకు నధిక
 మానంబులతోడ నిన్నటికిఁవదుమూఁడు సంవత్సరంబులయ్యె
 నని సుయోధనుని సందియంబుఁబాపి సైన్యంబు బంచియిచ్చి
 ముందరఁబోవనియోగించి దక్కినచతురంగబలంబును నియత్తి
 జేసికొని గురుకృపాశ్వత్థామ కర్ణవికర్ణ దుశ్శాసన శకుని సైనిధ
 వ సోమదత్త బాహ్లిక భూద్రశవః ప్రిముఖయోధుల మొగ్గరంబు

న వలయునెడల నెడనెడఁదా నియమించి తాలభ్యజంబెత్తించి
తానును వెనకయై నడపించుచుండె నయ్యవసరంబున. 420

చ. ఒకవిలుకాడుబల్వర మహాద్ధతి మార్కొనఁబూనునిట్టి
వీరకుఁగఁపవేడ్కజూడవివిగ్ర మ్మొనిలింపుల పంక్తివజ్రయుం
బ్రకటితపుణ్యమూర్తియగు పాండుమహీశునితోడఁగూడివు
త్రకునిదెసంభయంబలరఁదద్రథముంగననుండెనచ్చటన్.

మ. తగున్న హద్వయమొప్పనార్ద్రమగునాత్మయైమఖండంబునన్
నగజాతైకచికిత్సితవ్రణుఁడుమానాధుండువీతాత్ముడై
యొగినేవిల్లునుతిం చెనట్టివిలుఁదానొప్పారఁగాంచెనరుం
డగమంబై తనరారుకొరవసమూహంబున్ విలోకించుచున్

వ. అప్పుడు.

423

సీ. దేవేంద్రనూతియై తైనుదేవదత్తంబు

దద్ధోషమునవియత్తలము పగిలె

మొగ్గెను గజములుమార్చిలై సశ్వముల్

రథికసంచయములు మ్రోనుపడియె

భటకొటివివశమై పరగనుత్తరుఁడును

నొగలపై వ్రాలెను జగతివడకె

జలధులురొంపులై కలిగెమేఘాఘంబు

దూలంబుగతిఁజాలఁ దూలందొడఁగె

గీ. గిరులునోరగిలై సురలునుభీతచే

తస్కులగుచుమింటఁ దలఁకియెట్టి

దగునొతమకటంచు దిగులునుఁ జెందిరి

కురుచమూచయములు గొనబుఁగొనియె.

424

క. పగ్గములు నడలినొగలకు

మొగ్గికడిఁది మూర్ఛగన్ను మూసినసూతున్

దగ్గరిఘల్లునుఁ డొయ్యన

తగ్గతెరంగులను భయముదలగించియెనున్

425

ఉ. అక్కట రాచపట్టివిరణావనిసీక్రియఁ దూర్యశబ్దముల్

పెక్కుతెరంగులన్ మొరయభీతివినన్ సగరే రిపుల్ మదం

బెక్కుడుగాఁగఁజక్కనిలుమీ! యనిలగ్గగుచూటలాడుచున్

మక్కువఁజూపనారథికమాళికె గ్రమ్మరను త్తరుండనున్.

గీ. సంకునద్దులు వినమె? నిశ్చంకమేము

కక్కనపుటులివు లిట్టుల గలుగదెందు

ప్రాణములుననకేమూర్ఛ బరగిమగుడ

బ్రతుకుటకుధీరుడనినన్న బలుకవేల.

427

శం. అనవుడు నగిక్రమ్మర నిదె

ఘనతరయగుదేవదత్తగర్జకుఁబదిలం

బుననిలుమనియెతెను సిడ

మునవనచరవతియుభూతములుబెట్టార్వన్,

428

వ. ఇట్లు క్రమంబున నతని వెఱపుఁదీర్చి గుఱ్ఱంబుల

కలకఁదేర్చి దుర్జయుండగు నయ్యర్జునుండుత్తరుంగాంచి కురు

బలంబు మూడు మొనలై నడచుచున్నయది మనలం గ్రుచ్చు

కొనియినాయత పదంబు విడుచుజను నిది గట్టి మొనతక్కునవి

యలంతిమూకలు మన మిచ్చట చేసూపిన జిమ్మిరేగికయ్యం
బునకుఁ దొడంగి నిలిపెడు నీచుండగు సుయోధనుండును జే త
ప్పించు గోవులను మరల్చ నేరముగావున నిమ్మొగ్గరంబు డగ్గర
కవెగ్గలంబునఁ బనులుబెట్టించి పిదప రాజుబోవు నెలవు దెలసి
పొదవవలయువాఁడు చిక్కిన మూఁడు మొనలు నొక్కటిగాఁ
గలనికి రాఁగలవు గాడేని పలాయనంబైనఁగాగలవతనితోడనే
కార్యసాఫల్యంబగునా బారి బడిన నెందుననవచ్చు బవరంబు
న కిప్పుడకర్జునబుగాదు మున్నుగ వచ్చిన పనిదీర్పవలయు నీమో
హరంబుపజ్జన మెదుంగు తెరంగున నరదంబు దోలుమనుఁడు త
రుం డట్లచేసిన

429

గీ. కవ్వడియుఁ గన్నువిచ్చి యగ్గలికనిగుడఁ
గురుబలంబెల్లఁ గని యందు గురుకృపాప
గానుతుల పాదముల చెంతగాగ రెండు

వీనులొరసి చనన్ రెండు విశిఖములను

430

ప. ఇత్తెరంగున నాలుగేసి యమ్ములేసినఁగని ద్రోణుం
డు తనచెంగటి వారలతోడ సంతనంబున నిట్లను పాండవేయుం
డింతయొప్పునే? నాకుఁబ్రణామంబుగా రెండును గుళలప్రశ్నం
బుఁజెప్పరెండునుగా నాల్గుకోలలు నియోగించెనని చెప్పెఁగృపా
చార్య శాంతనవులు సంతరంగంబుల సంతియనిశ్చయించి సంత
సిల్లిరంత బలాంతకనూనుండు సంతనంతనడచు రాజులోకం
బు సడ్డగొనక సంగరంబు తలంపులేనివాఁడుం బోలె జనుచు

న్న భీష్ముడు వాని పోవుటకు యోధవీరులఁ గలయం జూచి
రాజరక్షణ పరుండై యిట్లనియె. 431

క. మనలం గ్రేగంటనఁగనుఁ

గొనుచున్ మిన్నకయ కలను గోరక రథమున్

జననిచ్చెను కేడించియు

ఘనుడారాజుకొరకుఁ గావలయుఁ జూచి. 432

చ. పెలుచినెక్రోడైత్రాచుబునపెట్టుతెరంగునూర్చుచున్ రయం

బలరఁగరాజుదిక్కునకునర్జునుడేగెను వీమరెండుమూఁ

కలనడుమన్ జొరంబిదపఁగార్యముదప్పు నుయోధనుండు నీ

బలియునిచేతఁజిక్కునడఁబట్టిన గోవులవేలచెప్పడా 433

గీ అనుచుఁబురికొల్పికొనుచు రయంబుతోడఁ

గోశయుగ్మమునడిపించెఁ గురుబలముల

గ్రీడియునువేగఁబసుల వెన్నాడి పాదవి

యుత్తలముమానిపలికె నయ్యుత్తరునకు. 434

మ. ఇదె గోబృందముజేరవచ్చితిమి భూమిశుండునావాఁడెపెం

పాదవన్ వచ్చినపూన్కిదీర్చియటపై నుర్వీశుమార్కొందమ

మ్మదనారాతియునై ననడ్డమగునేమచ్చార్చసంపత్తి కిం

గడువుందాటఁగఁదోలుతేరు వెలిగాఁగొశల్యమేపారఁగన్.

వ. అనిధనంజయుండు నియోగించినయట్లు భూమింజ
యుండు తేరుగడప బరపి గోగణంబునకు సమ్ముఖంబుఁజేసె
నంత.

క. నడుండదలింపుచుఁ జీరెను

గరమరుదుగ బెమరుసేయఁ గనియునుగేతు

స్థిరవనచరభూతార్భటి

నగునవినిపనులతోంటి బాడంబుఁచెన్.

437

ఉ. వాలములెత్తిబల్పెదరు పాటునఁగన్నులు విచ్చియఱ్ఱులా

భీలగతిన్ నిగుడ్చి బునవెట్టి వెనంజిరకొట్టి దూడయుం

జీలక నొక్కపోవుఁగని చెచ్చెరఘాత్రిచడంక మన్వ్యభూ

పాలునిపోలికె పనులుబారెను బారవసేనబెల్లెన్. 438

క. పనులన్ మరలించినమదిఁ

బనచెడికొరవులుమగుడి పార్థునితోడన్

వెనఁగలనికిఁగదియంబడి

కసిమనఁగన్ వ్రేసిరలఘుకాండశ్రేణిన్.

439

వ. ఇట్లు కదనంబునకుఁ గొరవులు గదిసిమరియును.

సీ. మొనసియావివ్వచ్చు ముంజేతివోయినిః

గ్రామముననొరవులు గాంచుగుణము

గలుగుగాండీవంబు గంధర్వయుద్ధము

మొదలుగాఁగై కొన్న మూగతనము

మానిపాణిద్యయ మంటపంబుననన్తు

నట్టువనల్ప దన్నాదభణితి

నెట్లరుమనముల నితఁడుపాండవుఁడయ్య

పుయిలోటదక్కి నిశ్చయముఁజేసి

గీ. గడువదు స్తరంపు ఘనచమూవనరాశి

తరమె? వీనికవుడుదాటననెను

తలఁపుఁబూనియుద్ధతత్పరులై యధ్య

వ్యతనొసంగు నీర్వ్వనావహించి.

440

క. సిద్ధాంతము బైకొని బహు

పద్ధతులంగడగు పూర్వ పక్షములగతిన్

యుద్ధమునకు నక్కవ్వడి

నుద్ధతినివిపక్షచయములోలిక మూగెన్.

441

చ. దశమునఁ బొండుసందను రథంబునవై రిస్సపాలకాండముల్

బలిమి సహస్రసంఖ్యలు సభంగురభంగిదొరంగజొచ్చెన

య్యలఘుజగద్భయంకరమహాహితతుల్ జనమేజయావనీ

తలవతియాగవేది కనుదారముగాఁబడుమాడ్కి నెంతయున్

ప. అంత.

448

గీ. జంభరిపునూనుఁడును మహాజన్యమునకు

జృంభణఁబుననేగ నారంభయయ్యె

విమతర క్తనదీన్న పనమునవిశిఖ

పితృవనవాసదోషంబుఁ బెంపననఁగ.

444

మ. వలదుత్తుంగమతంగజార్వరథ దుర్వారోద్ధతై కాపనీ

తలధూళిక వరణస్రగుద్భవమరందస్ఫూర్తిచేబాప న

క్కలహంబుందమకెల్లు సుస్థితిఁగనంగానబ్బెనట్లప్పురో

లలనన్గై కొనగాంచిరభ్రమున మేలంబొప్పఁగావీరులన్.

మ. ధృతిగ్రీడిశ్రవణద్వయాంతమనుజ్యోతిష్కోక్తలగ్నంబునన్
గృతసమ్యక్పటుజైత్రయాత్రములుభీకృచ్ఛాంతశల్యంబులున్
దతభల్లంబులుద్ధృరారిజనబృందప్రౌఢియేకాదుదం
చితరీతిన్ గడురాజనాశయునుముంచెన్ రాజరాజాశయున్.

క. కడుశత్రుమిత్రభావము

లడరిన యారాజరాజులాసలరెంటన్

నడచెనొకరూపుననెక

వృడినునిశితనివిడవిశిఖవారము బెలుచన్. 447

మ. పొదలంబాయుటహార్షినంధిగొనుటన్ బోవన్ విడంగంటనీ
విదితంబైతగు మూడుసంపదలనావేశన్ శరాదృష్ట్యం
బదిసాయుజ్యముజెందెనోజనుసముద్యద్యృత్తిబాధ్యండును
నృదచక్రీకృతచారుచాపధరుడై నంజన్యధాత్రీస్థితిన్. 448

గీ. కలనభుజగర్వ కణములువెలికిజమ్ము

కరులకటకస్రతాంబువుల్ గలుగుశైల

తతినిదనదాతగతి నుద్ధతినినరుడు

కడఁగిలక్ష్యములొనరించె గాండములకు. 449

ఉ. చండభుజుండుపాండునృపచంద్రునుతుండగుఘ్నానుండు ను
ద్దండశరంబులంగరుల తండముతోండము తుండైమైపడన్
భండనసీమయందుఁబడఁ బల్మరువేయును దీప్తినిద్రచే
నుండు రిపుక్షితీంద్రులకునొప్పపధానములిచ్చుచాడ్పునన్.

గీ. విజయశరదత్తమగు మహావివరమొక్క

గజముదేహంతరంబునఁ గాంచిగుహిని

శక్తిచేతుకలకాప్తి జగతిఁబరగు

కొంచగుబ్బలిన్వై ఖరి మించెనపుడు.

451

ఉ. పెక్కుతెఱంగులంబడిన పీనుఁగులందిగదొక్కి వెన్క వా
రుక్కునఁబోటుసూప సమరోజ్జ్వలుఁడప్పుడునంపవానపై
గిక్కిటియక నిగుడ్చి మడగించిననించుక చంచలింపక
దక్కుడడంబునుంగదిసితాడితమైకడుచాపకట్టునక. 452

క. జలవిధిసీరము బడబా

నలముఁగొనెడుకరణినిశితనారాచమహా

నలమునదశమున బలమునఁ

జలముననానవ్యసాచి సమయించునెడక.

453

వ. ఆచార్యనందనుండుమందస్మిత వదనారవిందుండై

యంగరాజునక్రిటినియె.

454

చ. పలుకుదుగాదెరజ్జవులు పార్థునినేనజయింతునంచు భూ
తలపతిమోలరచ్చలను దద్దయునిచ్చకమార నివ్వడీ
కళవళమందసేనలను గల్చిమెకంబువనిందెరల్పుచో
ప్పలరెడువీడుమూఁకలకు నడ్డపడంజనదేమహూగ్రతక.

చ. వినుజనములు కలిగినచో

నినునీవయఁపొగడుకొనఁగ నేర్తువుగాకీ

తనిమార్కొన నేర్తువె యా

మనమెఱిగినపనికినిన్ను మరియననేలా?

456

క. నావినికర్ణుఁడుగన్నులఁ

గావిగొనంబలికెవిప్ర? కాంతేయునకుక

నీవైనఁ దోడుననినిలు

చేవచెడక మచ్చరాన్ని శిఖలంగాతున్. 457

క. ఓడకవలుమరు పరుసము

లాడెదవొకయలఁతి వానిననుగతిసీవుం

బోడిమిచెరచెద నరు నది

చూడకమునుమున్నయుడుకు చూరెదెవేలా? 458

వ. అనిరోషంబున నతండు గడంగిన ద్రోణాశ్వత్థామ
శారద్యతులును శాంతనవ సుయోధనులును, దుశ్శానన ద్రు
ప్సహ, దుర్వేషహ, శకుని, సైంధవ, బాహ్లిక, సోమదత్త ప్ర
భృతికురుకుమార బంధుమిత్ర సామంత నికరంబును, దక్కటి
యోధులును మాతంగ తురంగ శతాంగ సంఘంబున నొక్క
పెట్టంద్రొక్కి నడచి వివిధాయుధంబులు వరపిన. 459

సీ. విజయుండు శాత్రువ వివిధాస్త్రచయముల

నరకి ద్రోణుని మూడు నారసముల

నాచార్యసూను నైదారు గృహచార్య

గాంగేయు నిరువది కాండములను

రాధేయునొకట రారాజును మూటను

బాహ్లికుఁ బదియారు బాణములను

మరియుఁదక్కిన యోధమండలి నమి తాస్త్ర

చయముల బరగించి జవమడంచి

ఆ. వె. కరులహరుల రథనికాయంబులను బదా

తులను నుగ్ధనూచములుగఁ జేసి

స్పృతనునొకర్తుచూల్యమిడుచోనదిబల్కకయున్న భీతిచే
గడులకుఁబారెఁబీనుఁగనుగామదిరోయుచుగన్నమూయుచున్.

సీ. దూరంబులనుగొన్ని తూగిచెండాడును

చేరువనుగొన్ని బారిచెమరుఁ

గడుమధ్యములఁగొన్ని పొడవడంగఁగఁజేయుఁ

బల్లంబులనుగొన్ని బడలుపఱచు

మిట్టమిట్టలకొన్ని జెట్టనమట్టాడు

నాశాంతములఁగొన్ని యాగిపొదువు

ధాతీస్థలులఁగొన్ని తడయకబగులించు

నింగికినొకకొన్ని చెంగలించు

గీ. పరిపరిపిధంబులఁ గిరీటిబాణపటలి

చటులపర్యటనముల ద్విట్చటల నిటుల

సురగిచననందుగానీక చుట్టిచుట్టి

సురిచెఁగరికరిమెరయ నుక్కరి రణమున.

469

ఉ. ఉన్నతసామంజంబులును నుత్తమజులు వీరయోధులున్

గగ్గిన్ననఁగ్రీడిచేనిహతిఁగాంచి రణావని వేగ్రవాలు నం

దున్నిబిడంపు నిద్రఁ గనుదోయి మొగిచ్చిన రాజిరాజిచే

మున్నుగ నిష్టమైనతలమున్గొనఁగాఁ దలపోయుచాడునన్

తా. గంగంబాండురవర్ణ గారవిసుతంగాలప్రభంగాఁబిశం

గింగాజారుసరస్వతిన్మొదలఁబంకేజోద్భవుండొప్పుదా

నంగావించియుశోనకాంతి నదినెందుంజేయకమానెనం

చుంగల్పించెనరుండు నాతగినదేస్తోతస్విస్త్రివాతముల్. 471

చ. శకునిదివాకరాత్మజుని జాడ యెఱుంగక చీరితానువే
 రొకగతిఁబొందగ్భ్రమలనొందుచునుండవరేశుఁడత్రమున్
 వికలముగాఁగ ద్రోణసుతు విల్లుదెగం గురుకేతనంబరం
 చకితపు భీష్మమూర్ఖుఁగని జన్యమునంగురుసేనబెగ్గెలెన్.

గీ. కౌరవవ్యూహకింశుకకాననంబు
 దోహదముఁజేసె ఘల్లున దోర్మ్యగమున
 వెడలు మాన్గణపంతులు వేయుగతుల
 భూత బేతాళమధుకర జాతీయలర.

473

శ. గుఱ్ఱంబుల సారథినట
 జిఱ్ఱునఁ జీదంగనీక సిడమున్ రథమున్
 గఱ్ఱఁ బొరనీక విజయుం
 డెఱ్ఱని జీరయును మేననెఱుంగక నొడిచెన్

474

గీ. నారదుఁడు నరు బవరమింపార నిబిడ
 భావమునఁగాంచి యానంద భరములగుచు
 గరములనుఁబడు బాష్పోదకంబులననొ
 నర్చెనాహ్నికకృత్య మెంతయుదివమున.

475

శ. అచ్చెరువుకడలి శశి వి
 వ్వచ్చు ని భుజవిక్రమంబు వెడికనికనియా
 యచ్చర లూర్వశి యాదిగఁ
 జెచ్చెరఁ దలయూచి రభ్రసీమం బ్రేమన్.

476

గీ. విశిఖముల నంగములు చన్న వీరఁడుల
 పరణమాలికలకు దిన్యవారయువతి

తతికేగునుమము లిచ్చియు దళములిచ్చి

శాఖలవశేషముగ నిల్చె పారశాఖ

477

ఉ. ఉత్తరనాత్మలోఁడలఁచి యుత్తరుచిత్తముగాంచిబాణసం

పత్తిని శత్రుకోరికొక భంగమొనర్చి చనంగఁ బోలునే

నితఱినంచు నర్జునుఁడహీనజవంబగు మోహనాస్త్రము

ద్వృత్తినివై చె భూతములుదేవతలున్ వడకంగనయ్యెడన్

ఉ. వేలుపుగుంపుచే గునుమవృష్టి కరంబులఁ బెల్చుకఱ్ఱియా

వేశనుస్వోపనాస్త్ర మరీచిరులపై నిగుడింపనిద్దురం

బోలె నమస్తసేనధరఁబొందెఁడిదాశ్వగ వైభవంబుచే

నాలములోనమున్నుదమకై నగతిందొలగించుచాడ్పునన్ 479

సీ. అంతనావివృచ్చుడాత్మ వధూవస్త్ర

ములుమునుసభఁ గొన్న ఫలముమగుడ

నొసఁగుకోరికవోలె నుత్తరుచే నిఖ

లారాతి వసనంబు లపహరించి

యాచార్యుఁడాదిగాఁ నగువారలకుదివా

స్వోపంబు వలదనుశాంతచిత్త

మునఁగృపమన్నించి మొనయుతదస్త్రము

క్షణమున మరలను గ్రమ్మరింప

గీ. మూయుటను గావిగొన్న కందోయి వరుస

బలుమరుఁగరాంచలంబుల నులిమికొనుచు

నాస్యబిలమొప్పుగావించియాపులించి

నీలుగుచు నెల్లఁగురు సేనమేలుగాంచె.

480

ఉ. అహవకేళి శాస్త్రపులయందుఁ గిరీటి సమస్తబాణ సం
దోహము దీర్ఘనిద్రఁగనెఁ దొల్దొలుగాంచువిముక్తమోద స
న్నాహము బొందునట్లు గడునన్నపదంపడి వై చెనంచు న
మోహసశస్త్రమిర్వ్యమదిఁబూనుగతిన్ మగిడెన్ రయంబునన్

గీ. చీరలటపోయిసిగ్గున గూరునృపుల

గాంచిమోములు మరలింపఁగా విమర్ద
మగుట దేవసమూహంబు మొగపులేని

తెర కనుంగవనెల్ల నిందించి కొనియె.

482

గీ. మేనుగడుడస్సి ప్రాణంబుమీఁదవచ్చి
యాలమున మాత్యుచే చీరగొలుపోయి
మున్నగంధర్వచేఁ గట్లుగన్నయట్టి
ఘోషయాత్రకు మెచ్చెనా కురువిభుండు

483

ఉ. అత్తతీనిట్లు సిగ్గు చెడినట్టి సిరింగడుగూర్చుభాగ్య సం
పత్తులు పుట్టముల్ పగరపాలయి నిచ్చులమైన నెత్తుటన్
జొత్తిలి తెక్కెముల్ నరునిచూడ్కి నగ్గమునేయజంక్షిపై
కెత్తగపారఁజూచెఁ బురకేగు మతిం గురుసేనభీతిచే

484

వ. అసమయంబున.

క. నరపతిగని భీష్ముండును

గురునాయక చండకీర్ణుని ముకుందాక్ష నీ

వరయక కారియ పాటున

నరునకు నిటువెఱచి పర్వనాయంబగునే ?

485

క. నాకఱపిన పలుకొకటియుఁ

చీఁకునకున్ నీకుమదిరుచింపదు పుడమిం

గై కొని యెడమనుతలఁపునఁ

బై కొనియొరయంగ నగునె ? పాండవులననిన్ 487

చ. అనివినిమారుమాట యొకటాడనెఱుంగక విన్నవాటునన్
జనునెడవారిఁజూచి బలశాసనసూతిరథంబు తోడనే

వెనుకొనఁదోలియోలిఁ గురువీరులగ్రమ్మరుండంచు నార్చుచుం
దుసియలుగాన వెల్లబిరుదుల్ దిగప్రేయుచుఁగేరడింపుచున్

గీ. జూదమాకాదు కురురాజచూడుమరలి

వాదమాకాదుకర్ణ యిప్పాటనిలుము

బోధములుగావు సాబల! పోకువెఱచి

మగుడుదుశ్శాసనా! రచ్చమగువగాదు. 489

చ. నెఱిగగుకుంతిబిడ్డలకునే గడు చిన్ననునన్నుమార్కొనిం

వెఱచిపురంబుఁజేరఁగనివేయువిధంబుల నాడువారలే

మఱినగరే? రణంబనిన మానఁగవచ్చునె రాచవారికిన్

బఱవకగ్రమ్మరుండుమదిపౌరుషముల్ దలపోయుడిమ్మొయిన్.

వ. అని పలుదెఱంగులం దెగడి పలుకుచుఁ గొంతదవ్వు

తఱిమి మగుడి పురాభిముఖుండై వచ్చునెడ కాలు తక్కువం

బఱవనేరక తనకెదురఁజేతులెత్తి మొక్కు కాలుబలంబులం

గరుణసేసి చంపక హరిదంతవిశ్మంఖల విశ్రమిత విజయశంఖ

రవంబులనిజాయుధనిజేపరక్షిత భూతకుటుంబంబునునవనమర

కుధిరసానంబు సేయ రమ్మనునడువున మొరయు చుండ పను

లంబెట్టించి పగరధట్టించి ప్రాతిననెఱపితి నీయట్టిబంధుండు
గలండేయని బహువిధంబుల నుత్తరుచే నుపలాతితుండగుచుఁ
బిత్పననమధ్య సమీపంబుఁజేరి గాండివంబుతోనగు వానినెల్ల
మునుపటియట్లు పొందుపఱచి నమస్కరించి తాను సంగీకృత
సూతకృత్యుండై సింహధ్వజంబెత్తించి తేరు దోలుచుండ
నిర్జరసంఘంబు నర్జును నుతింపుచు నిజనివాసంబున కరిగె నవ్వు
డు ధనంజయుండు భూమింజయున కిట్లనియె.

491

ఉ. రాజకుమారి! పెన్నెఱులురాజులఁజక్కఁగఁగట్టు మానసాం
భోజమునందుఘర్మజలపూరముదూరముగానొనర్చుమీ
యోజనుజాపముందొనలునూనుము కేతురధంబుమీఁద వి
భ్రాజితమైనశస్త్రములరాశిపయింగడునుండు నెమ్మదిన్.

గీ. ధీరుడవుగమ్ములెమ్ము మీవారిసభను
పగఱగెలిచితినేననిపలికికొనుము
జననికినిఁదండ్రికినిమంత్రిజనులకై న
నాదుపాలకువసూచింపఁగాదువత్స.

493

క. అనియాతని నొడఁబాటుగఁ

గొనితమకెదురేఁగుదెంచుగోపతతుల నొ
క్కనిఁగని నీవీయుత్తరు
ఘనజయమెఱింగింపు రాజుకడనని పనిచెన్.

494

గీ. అంతకయ మున్ను విరఁపెంద్రుండరులగెలిచి
నగరుసాత్రెంచి యుత్తరుపగిదియడిగి

వానివృత్తాంతమచ్చటి వారివలన
విని విషాదాత్ముడగుచు నిట్లనియె నతఁడు. 495

గీ. కొండెకాఁడు కలని గొడవలెఱుంగఁడు
పెక్కునమరములను బేరుపెంపు
గలరుదండిమగలు కౌరవవీరులు
పమలఁగొంటకేల నినువుననియె. 496

ఉ. గ్రక్కునమంత్రులార ! వడిఁగల్గుగజాశ్వశతాంగసంహతిఁ
మిక్కిలి శూరులంగొనుచుమీరటదోడుజనుండునావుడుఁ
మక్కువఁగంకఁడిట్లనియె మానవనాయకయేలయింత దా
నుక్కునశత్రులంగెలిచి యుత్తరుడేచనుడెంచువీటికిఁ 497

క. నీదుజయంబిది మున్నగ
గాదాయుత్తరునకట్లగాఁదగు మధిలో
భేదముమాను బృహన్నల
యేదిక్కుననిలుచునచటనే విజయుడగుఁ. 498

క. అనిబహుభంగుల నూరడ
జనపతితోఁబలుకుచున్న సమయంబున వే
చనుడెంచెను త్తరుఁడు బం
చినవల్లవుఁ డవని విభుని చిత్తంబలరఁ. 499

చ. ఒగిచనుడెంచిమొక్కినృప! యుత్తరుడెల్లపసిఁ యరల్పియా
పగతురనోర్చినన్నఁగడుఁబంచెను దద్విజయంబుమీకు సె
ప్పఁగననుడుంబ్రీమాదమునఁబట్టుపటంబులు భూషణంబులున్
దగునవివానికిచ్చిపురిఁదద్దయఁరఁ గయిసేయఁబంచియున్

సీ ధర్మజుఁగాంచి యత్తరినొకయొడ్డునె
త్తంబాడుదమునాకతండునీవు
గోమునగలదనిగురుసేననొడుచుట
వెరుతునాపుడునగివేగపలకఁ
దెప్పించియాడుచు నప్పడప్పడునుత్త
రునిగెల్పుఁబ్రకటింప విని నగవున
గాదుబృహన్నలగావలయునటన్న
తనచేతిసారెచేఁగినిసివేయ

గీ. నదియొకించుకనొప్పించియస్రముగల
ద్రుపదకన్యకయానల్లదుడువదానిఁ
జూచిదికలురిడుమదిలోనఁ జొద్యమంది
మాలినీయిట్లుదుడిచెదవేల ? యనియె.

501

శ. నావిని మానిని వినుమో

భూవర ! యీర క్షణము బుడమింబడినన్

భూవలయుమున విపద్దశ

లావటిలుక వీరుపెద్దలగుటం దుడుతుక

502

గీ. అనుచుఁ బలికెఁగంఠుఁడాక్షతంబర్జునుఁ

డెరుగునేని నృపునికెట్టి దగునొ

యనుచు సంశయించి యాచ్ఛాదనంబున

మాటుఁ కీసియుండెమరియు సంత.

50

వ. తత్క్షణంబ శోణిత పంకారుణితనేమిరేఖలంబొల్పి
భివుజనోత్పాత కాలాతచక్రంబులపగిది పరిభ్రమించురథాంగం

బులతోడ నొప్పు శతాంగంబున నుదయ శీఖరి శీఖర మండిత
చండమార్తాండ మండలంబు కరణిం బురిణించుచు సగ్రనరణిం
జను గోఖుర పుటత్రుటిత కట్టిమ ధరణి తలోచ్చలిత రజోభారా
క్రమణంబు వలన వ్రాలురెప్పల నప్పళించియును కనువిచ్చియొ
చ్చెరువున బృహన్నల నాదరింపక కౌరవజై తుండీ బాలుండని
మాటిమాటికిం దనుజూచు పౌరజనంబులఁ గ్రేగంటగాంచుచు
నయ్యత్తరుండు నలకూబరుం డలకాపురంబును బోలెనిజపురం
బు బ్రవేశించి యన్యోన్యపమర్దంబున రెట్టింపంబడు నందివా
డితనాద మేదురంబగు మహారాజ మార్గంబున జనకుండగు
విరటుకొలువు కూటంబుఁ జేరె నయ్యవనరంబున. 504

ఉ. చివ్వును మున్నగా జయమఁ జేకొనుతఁడ్రీకి వీరుమేలు క
ల్లెవ్వియొధూపముల్ విరులు నెవ్వియొ? ముంగిటనొప్పుముగ్గుచా
ల్లె వ్వియొ రత్నతోరణములెవ్వియొ? కేతువులెవ్వియొకరం
బివ్వియు నయ్యెడత్సతుసకై మరలం గయినేయ నేటికిన్
గీ. ఆజి సశ్రద్ధయంబున నార్ద్రమైన

బత్తళంబొప్పు నతుండైన పట్టినవని
భర్త పూహస్తాదభాగ్భావముయగళి
జేతఁ గొంగిటఁ జేర్చెను బ్రీతియొనఁగ

506

చ. నరఁడును దద్రథాంతరమనం బటుపట్టడుకూలజాలమా
నరమలరారఁగాఁ దిగిచితండ్రినమీపమునందు నున్న యు
త్తరకు నొసంగెనయ్యెడ ముదంబునగాఁగలయాత్మనూనున
త్పరణయ కాలద త్తమధుపర్కముపాలిక యొప్పనొప్పగన్.

మ. పురినాభేటముగాఁగ నెల్లప్రజకుంబొల్పొందఁగాఁగేకయే
 శ్వరజాతాదియునై నయంతిపురి రాజస్త్రీలకుంబంచియు
 త్తరుఁడాచీరలొసంగె మేనమయిలందాఁ బూనుసై రంధ్రికం
 బరమియ్యంగనుమానెవస్త్రుఖనితన్మధ్యంబటంచు మదికా

గీ. ఫల్గునునిఁదక్కొల్వినఁ బాండవులను
 జోద్యమందుచుఁ బలుమారు జూచుచున్న
 తనయు చికురముమూర్కొని ధరణిపతి ని
 జాననార్థంబొసంగి యిట్లనియె నపుడు.

509

క. అడవికిఁ బాండుకుమారుల
 నడచి నపత్ని త్వరహితమగు కురుతతికే
 మెడకణిఁతిని నీవయ యొ

క్కడనై తివి పట్టి యెల్లకాలంబింక.

510

అ.వె. ఉత్తరకుఁగొత్త యొజ్జలునోజనూతుఁ
 జేసికొనియట్టికలన రక్షించితెట్లు
 కన్నియలకెల్ల వలువలగమియొసంగఁ
 గౌరవులనెట్టి బల్మిడగఱతికూన.

511

వ. ఇట్లు ప్రమాదచంచలంబగు కరాంచలంబునఁ దన
 వెన్ను పునుకుచు బుజ్జగించి యడుగు తండ్రికి నుత్తరుండును
 బిత్తువాక్య ప్రవాహంబున కభిముఖంబుగా నిలువ నశక్తుండుం
 జోలె వివర్తిత వదనుండై యిట్లని విన్నవించె.

512

గీ. కౌరవులమోలదివిభువిఁ గ్రొక్కటిల్ల
 నురకబెట్టిలుపుగఁబూని యఱచితేను

వినుము నా తహతహ యెంతవేగనయ్యె

నంతలోపలనేకాంచ నయ్యెనందు.

513

క. అపరులచే నొడఁబడదో

స్వపనర! రధిసారధిత్వ రీతియొకటనే

సుపమంగై కొంటినిఁ ద

ద్విపులతరాయోధనమున విదితముగాఁగఁ.

514

వ. జేవా! యింకబొంకుచెప్పనేల?

515

క. భూదయిత! రిపులకలనఁ

గాదాయనునాకపార్థకర్మమునటపై

సాదరమున విజయస్థితి

మోదమునఁ మోలనమరపురిసారగంటిఁ

516

వ. అని యిట్లుబల్కు నతని వచనరచనా చమత్కారంబు విని ద్యూతప్రహరక్షత జనితాయానంబున నిరసించి శంకుండు దలయూచి మెచ్చె. వాసరవిరామంబుచెప్ప యామ శంఖరవంబాకర్ణించి యధోచితముగా సభాసదులం బోవం బంచి యుత్తరునిఁగారవించి యామేదిసీవల్లభుండుఁ దత్కాలోచిత కృత్యంబులు నిర్వర్తించి పరమహర్షంబుతోడ సుధేష్ఠయుండు మేడకుంజనియె నంత.

517

గీ. తోడఁబుట్టువులడుగుటతోనయశ్రు

కణములన్నియునన్నటి కన్నుఁగవను

బొడమె నతివృష్టి సంపదపుత్తుఁజూచి

దేవికి విభాండసుతుఁగన్న దేశమట్ల.

518

శ. ఆరాతిరియాకంకు న

గారము సంకేతతలముగాఁ గొనిపురియుం

దారెగులహెచ్చరిక ప్రజ

గూరుకునుంగాంచివేశఁ గుంతితనయుల్.

519

క. తారేవురు ద్రావదియును

భోరుననటఁజేరి యుబునుపుచ్చుచువరునం

గౌరవులనోర్చివచ్చుట

గూరిమినొండొగులుజెప్పికొను సమయముసన్.

520

వ ధనంజయుండు వడముడి నుద్దేశించి యిదియేమి
యన్న నన్నుఁగనక మార్మొగంబుఁజేసె విరటుకొల్పిన ననిన
ధర్మజుండు నగి యతనికెల్లనియె.

521

చ. అలిగినవాఁడగానువినుమర్జన ! నేవలదన్నమత్స్య భూ

తలవతి నెత్తమాడుటను దద్దయుఁదాఁబురికొల్పియాడుచోఁ

బలుమరును తరుండుకురుపంతులఁ గెల్చెనటన్ననే బృహ

న్నలగడుగెల్చెనంటివినినాయెడఁ గోపముజేసివేసినన్. 522

క. చేసారె చేతఫాలము

గాసిలనొకగంటువడినఁ గడుదాచుటకై

చేసితి మార్మొగమచ్చుట

నీసేటికినిన్నుఁజూడ కేమరలంగఁ.

523

సీ. అనితలచీరగొబ్బునఁదొలగింపఁద

త్రణమువీక్షించిన తమ్ములెల్లఁ

గోపించివిరటునిఁ గూల్చెదమనవుడు
 ధర్మతనూజుండు దమ్ములకును
 సతఁడునన్నీర్వ్యచేనడచుట గాదది
 పొద్దుగుణంబునఁ బుట్టెఁగాని
 సమయమో జనపతిచాటునఁ బుచ్చియి
 ప్పాటనీతనినొక్క చేటుఁదలఁచ

గీ. గూడునేకుడిచిన యిండ్లుగుద్దలింపఁ
 దగునె? చూడఁగనని చాలఁదగవునెఱసి
 బుద్ధిఁగఱపుచు నాగ్రహబుద్ధి యుడిసి
 శాంతులనుగా నొనర్చె నేకాంతమునను. 524

ఉ. అంతఃబ్రభాతమైనతఱినన్న యుదమ్ములుగృష్ణయుంగడున్
 సంతసమొప్పఁగాఁదగినతొమముల్ దొడవుల్ ప్రహునముల్
 వింతలొసంగ మేనులనువేయువిధంబులఁ దాల్చిమత్స్యభూ
 కాంతసభాగ్రమందతని కన్ననుమున్నగఁ గొల్పిదీర్చినన్

వ. విరటుండు సహర్ముఖ కృత్యంబులు దీర్చి కుమార
 మంత్రిసామంత ప్రభృతి నిఖిల బంధుమిత్ర సమేతుండై రచ్చకు
 వచ్చియచటఁ బొండవులఁచూచి యచ్చరువునరిచ్చవడి యుత్త
 రుచేతఁ దత్ప్వత్తాంతంబంతయునాద్యంతంబుగానెఱింగి క్రమ
 రవృకోదరువలన విడితుండై భయసంభ్రమంబుల నొంది నా
 మాంతరంగుల నొక్కవత్సరంబు సన్నిభానులయ్యు ససన్నిభా
 నులట్లు గొలిచి తదవసరాంశీ కృత స్వవేషంబులఁ దగు సోద
 రులచే నేవింపంబడి కొలువున్న యధిష్ఠురు చరణారవిందంబుల

యందు పలిత కేశపాశ ప్రకాశంబు సగు శరంబు మరాళంబు
కరణి శరాళంబుగాఁ జేర్చి మొక్కునంత. 526

గీ. నగవునిగుడెడు తరి ధర్మ నందనునకు
నెనఁగు నక్ష తుతంబు గ్రహేతువయ్యె
నరునికన్నులశోణిమాన స్థితికిని
మతియుమాత్స్యని మదిసీలిమానతకును. 527

క. వారలవిరటుఁడు గనినా
నేరముపై రింపుఁడెఱుఁగ నేరమిచే మి
మ్మారయవరపుడు పణులం
గౌరవమెడలించి పాపకర్ముఁడనై తిక్క. 528

గీ. తప్పబాయంగనిత్తు నుత్తరను సరుస
కనవుడభిమన్యునకు నీదుతనయ నిమ్మ
టంచుధర్మజు ననుమతిగాంచికీడి
పలికెనందఱునానంద భరితులై రి. 529

వ. అంత నిఖిలబంధుమిత్ర భృత్యజనంబులను, పాం
చాల చేదియదువులు, లోనగువారిని సుభద్రాభిమన్యులను
రావించి పురంబలంకరింప నియోగించిన నెల్లరులు పరమ
హర్షంబున నుండు సవనరంబున. 530

మ. క్రమమొప్పన్ విరటుండునొక్క శుభలగ్నంబున్ విచారించిమో
దమునంబంధులతో శిరీషనుమసౌందర్యాంగియానాత్మజుఁ
సముదారుండగు పార్థసూనునకు నోజంబెండ్లిఁజేసెందదీ
యమహోద్యత్ప్రధమాశ్రమావనికీసీమాశ్మక్రియంబొల్పఁగన్

క. కల సడువల్లను వియ్యం

బులు జుట్టలు నితరులై న భూమిశులుభృ

త్యులు మొదలగు వారలచే

మెలఁకువను విరాటుడోలి మెచ్చులువడసెన్.

532

గీ. వెండియును మత్స్య సరపతిపాండవులను

గంసవై రినిఁ దగునట్ల గారవించి

వారిచేతను దానును వేరవేర

గౌరవముఁగాంచె నెనరులు గలిగివరుస.

533

వ. ఇట్లు పరిణయంబు నాల్గుదినంబులు జరిగినపిమ్మట
విరటు కొల్వకూటంబునఁ బాండవరామకృష్ణ పాంచాలవిరాట
ప్రభృతి రాజులు సుఖాసీనులై యుండు నమయంబున హరి
పాండవ హితార్థంబుగా వారలఁ గలయంగనుంగొని యుధిష్ఠి
రున కిట్లనియె.

534

క. కడపితిరిడుముల నొకగతి

నడచితి రిన్నాళ్ళుపాండునందన ! మీపా

లడుగుట కొక్కనిఁ గురుపతి

కడకుంబుచ్చంగవలదె? గౌరవ మెసఁగన్.

535

గీ. బలములేకున్న మీరెంతబలియులై న

మర్రిబాలిడఁబోడు సుయోధనుండు

నిన్నగోగ్రహణంబునఁ గన్నపాటు

మఱువకుండునె ? వాడతిమదము కతన.

536

ఉ. కావునమీరుఁమున్నఁగనుగల్గిప్రియంబునఁగూర్చు నట్టియు
 ర్వీవరులుండు నూళ్ళకునువేగమ బుచ్చుడుతగ్గవారిసం
 భావన మీఱఁగార్యగతి పద్ధతి యిట్టిదనాకుఁ జూడగా
 నావుడుమాత్స్యఁడాదినరనాథులుసంతసమంది రెంతయున్.

వ. అని హరియానతిచ్చి ద్రుపదువురోహితుని కరినగ
 రంబున కరుగ నొడంబఱచి ననంతరంబ పెండ్లికేటెంచినరాజు
 లెల్ల వివాహంబుజూడవచ్చితిమి తీరమిగలదిండ్లకుఁబోయివచ్చె
 దమనుడు ధర్మజుడు వారలకుఁ గట్టనిచ్చి తగుసట్లు సంభావిం
 చిపంచె. పాంచాలవిరాటులు బాండవులకుఁ దోడుసూపునన్నా
 హంబున నాయతంబైరి. కృష్ణుండు రామసహితుండయి ద్వార
 కకేఁగ గమనోన్ముఖుండై య్యె సంత.

538

గీ. పాండవులకతిమోదంబు బరఁగఁజేసి
 మాత్స్యపురిఁబాసి చనియె నమ్మాధవుండు
 పారిజాతాదులకు సూనపటలమొనఁగి
 నందనునిఁ బాయు మాధవుచందముచను.

541

క. విశ్వనిదానవరద పర
 మేశ్వరవినిహతకుజన సమేధిత సుజనా
 విశ్వస్వరూప నిర్మల
 శాశ్వత సర్వైకసాక్షి సైవరవిహారా.

542

భుజంగప్రయాతము.

ఉదాసీనభావస్థిరోధారకీర్తి
 పదాబ్జాహతౌఘాఘభవ్యప్రవర్తి

సవోపాసికస్వాంతసంగాదిమూర్తి
యదభక్రియాఖండతాదానవార్తి.

౩౫౩

గద్యము.

ఇది

శ్రీమద్రాజగోపాల కరుణాకటాక్ష వీక్షణానులబ్ధ
కవితా విశేష మతుకుమల్లి వెంగళయామాత్య పుత్రి

వినయవిధేయ మాదయనామధేయ

ప్రణీతంబైన యభినవ

భారతంబునం విరాటపర్వంబు సర్వంబును

చతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

మంగళంమహత్.

(35)

అ భి న వ భా ర త ము .

—:0:—

పంచమాశ్వాసము.

ఉద్యోగపర్వము.

క. శ్రీనిత్య విశక సత్య

స్థానక కనదేశపంచ చతురానన వి

జ్ఞానమయ ! విహితనారద

గానా ! హరిహర హిరణ్య గర్భైకాత్మా !

1

గీ. అవధరింపుమట్టులంబు జాతాక్షుండు

తమకు హితముగాగదగు విధముల

తెగు మీరనపుడు తెలియఁజెప్పియు నిజ

పురముఁజేరవేడ్క నరిగెనంత

2

క. హరియానతిచ్చు పగిదిని

ధరశీశులతోడితేరఁ దగుమానసులన్

గరము రయంబునఁ బంచెను

చిరయశుడాధర్మసూతి సిరిఁబెంపారక

3

గీ. కారవేశ్వరుండును వేగుకతనఁ బాండు

నందనులరీతి యెఱిఁగి యందందఁదనకుఁ

గూర్చురాజులఁ బిలిపించుకొనియె రయము

నిగుడఁజారులచేఁ బెంపు నెగడ నపుడు

4

శా. జ్యోనారింగలనం ప్రకోష్ఠభువిఁదానాడింపఁగోరలబృథా

సూనుజ్యేష్ఠుసమజ్ఞ వచ్చు నృపతిస్తోమంబిభ్రత్రేణితో

నానాటకవిరచేం ద్రువీటఁ దగెవిన్నాణంపువర్షర్తువెం
తే నీలాంబుదరాజచే నగతటిందీపించు చందంబునన్ 5

గీ. దళములను నెన్నియఁజేహిణులను గలని

కాయితము జేసె ధర్మజుఁడంతకంటె.

నాలుగఁజేహిణులఁ గురునాయకుండు

గూర్చె నెక్కుడుగా నొప్ప గురుతరముగ 6

వ. అఁజేహిణి సంఖ్యవివరించెద నదియెట్టిదనిన 7

సీ. గజమొక్కఁడును దురగత్రయంబు నురధ

మొక్కఁడేవురు కాల్పరక్కజముగ

బంతినాఁదగుదీనిఁ బరఁగ మూటనుబెంప

సేనాముఖంబుండు దానిమగుడఁ

ద్రిగుణింపగుల్మంబు దీనిముమ్మడి సేయ

గణమాగణంబు ద్రిగుణితమైన

వాహినియగుదీని వడిమూటఁబెంచినఁ

బృతనత తృతన సమ్మతినిమూట

గీ. బెంపజేదల వగు మరియదిసాంపుదార

ముమ్మడింపననీకిని క్రమ్మరనది

తగునుదశగుణితము సేయఁదత్తణంబి

పరఁగ నఁజేహిణియు ననఁబడెడుసంఖ్య. 8

వ. ఇట్టి యఁజేహిణికి నిరువది యొక్కవేయి నెనమ

న్నూటఁబెట్టిది యేనుంగులును నఱువచేను వేలు నార్నూటపది

గుఱ్ఱంబులును గజంబులన్నియ యరదంబులును లక్షయుం దొ

మ్మిదివేల మున్నూట యేబ్రాడు వీరభటులును గలిగియొప్పు
కతన కౌరవ పాండవులకుం గూడిన పదునెనిమిది యక్షాహిణీ
చతురంగ బలంబులును ముప్పది తొమ్మిది లక్షల ముప్పది
యారు వేలున్నార్నూరునం దనరుచుండ నప్పుడు.

క. బలభేది తనయుడంతం

గలహమునకుఁ దోడునూపఁ గమల దళాక్షుక

దలఁచి యుద్ధిష్ఠిరు వాక్యము

వలన సముత్క్లేతునై న ద్వారకకేగెన్.

10

క. టంజరకుమార విక్రమ

మంజుడతఁడు తడవునకును మరివచ్చుటనాఁ

గంజవిలోచన లెల్లను

బుంజములై రోలిఁ జూడఁ బురవరవీధిన్.

11

గీ. తగసుభద్రాహరణమున నగుయతిత్వ

శుద్ధిహేతువుమది నేయుచును గవాక్ష

ముల వలనఁజూచు జవరాండ్ర మోములనె డు

చందురుడుగానెఁ జిఱునప్పు చంద్రికలను.

12

వ. అంత.

13

మ. సారిదిన్ ద్వార్ధులునోరసిల్లిచనుడంచున్ మార్గముంజూపఁగా

నరుడంతఃపురిఁజేరియందునిదురన్ నారాయణుండుండఁద

చ్చరణప్రాంతమునందుసింధువున నోజంబాయుకూర్మార్కక

స్థిరశోభంబగుపాదపీఠముననానీనుండునయ్యెందగన్.

14

ఉ. అంతకమున్నవారణపురాధివిభుండొకపాటివానిగం
సాంతకుపాలికింబనుప నర్హముగాదనితాన ద్వారకా
భ్యంతరమొందియాహరినుఖాప్తిని నుప్తియుండనుండె న
త్యంత ముదంబుతోడఁ దలయంపిదెసంగనకాసనోన్నతిన్.

గీ. అహవసహాయమడుగ మున్నటకువచ్చి
హరికిఁదలయంపిగూర్చున్న కురువిభుండు
తనరెనాతనియలికముతనదు మనము
లందు వక్రిమఁగనువేడ్కఁ జెందుకరణి.

16

సీ. వినిమీలనమునఁదార్కొనుకన్నుగవవాఁడు
మేనుబల్లరుజాఱఁబూనువాఁడు
ధ్యాననుభైకర్షితతిపోల్కెఁదగువాఁడు
నిడుదనొక్కొకయూర్పునెఱపువాఁడు
దేవీకుచావృత్తిబోవుగంధమువాఁడు
నవ్యక్తుఁడునుబొలెనమరువాఁడు
నపరంజివలిపైపెనలవరించినవాఁడు
కలువపూసెజ్జనొత్తిలినవాఁడు

గీ. షత్స్యకేతనశత్రు దుర్మదవిమథన
శాలి విజయునిపనిసేయు సావియనుచుఁ
గర్జమునఁజెప్పచుండినగతిఁగపోల
ఫలకమునఁజెందు మకరకుండలమువాఁడు.

17

క. జలనిధిచెంగటికినిడిగి

సలిలముచేఁగడుపునించి జాతినమూహం

బులఁబొసియున్న మేఘము

చెలువునఁదగువాఁడునై న శ్రీహరియంతన్. 18

వ. తనయంతన మేల్కని కన్నువిచ్చి యయ్యిరువురం
గని తదాగమనం బెఱింగియు నెఱుంగని వాఁడుంబోలె
వారలచేఁ దెలుపంబడి దురంబున గృహీతహేతిపాణులగు
నారాయణ గోపాలురు నొక్కఁడొక్కండ చాలుమానసులు
బలంబున నాయట్టివారు నవకోటి సంఖ్యఁదగు దళంబొక్క
యుద్దియు నిరాయధుండనై కేవలసన్నిధానంబున హితం
బుపదేశించుచుండెద నేనొక్కండ నొక్క యుద్దియు, నీరెం
డుద్దులయందు మీకిద్దఱ కెద్ది యభిమతంబు గోరుండైనను
నరుండు నాకు మొదలం గానంబడియె నిదియునుంగాక పిన్న
వాఁడు గావున నతండు మొదట నేర్చికొనవలయు ననవుడు
ఫల్గునుండు సమ్మదంబునఁ గృష్ణుం గోరుకొనియె. అందులకు
నుయోధనుం డతిప్రీతుండై నారాయణ గోపాలురఁ గోరు
కొని పదంపడి బలదేవు పాలికరిగి సహాయంబడుగ నతం
డుచితాలాపంబులఁ దనసాహాయ్యంబు పొనఁగదనిననంగీకరించి
కృతవర్ముం గనిపించికొని యట్లన పల్కరించిన నేకాక్షాహిణీ
బలంబులతోడఁ గలియవచ్చెదనని యూరడిలంబల్కి పుచ్చిన
రామకృష్ణుల వీడ్కొని ప్రమదంబునకుఁ జేరె. ధనంజయుం
డును సాత్యకిం బయనంబుసెప్పి కృష్ణుండోడ్కొని పురంబు
వీడ్కొని మాత్స్యనగరంబు దరియ నేతెంచె నంత.

ఉ. అంతకమున్నవారణపురాధివిభుండొకపాటివానిఁగం
సాంతకుపాలికింబనువ నర్హముగాదనితాన ద్వారకా
భ్యంతరమొందియాహరిసుఖాప్తిని ను ప్తినియుండనుండె న
త్యంత ముదంబుతోడఁ దలయంపి దెసంగనకాసనోన్నతిన్.

గీ. ఆహవసహాయమడుగ మున్నటకువచ్చి
హరికిఁదలయంపిగూర్చున్న కురువిభులడు
తనరెనాతనియలికముతనదు మనము
లందు వక్రిమఁగనువేడ్కఁ జెందుకరణి.

16

సీ. వినిమీలనమునఁదార్కొనుకన్నుగవవాఁడు
మేనుబల్మరుజారఁబూనువాఁడు
ధ్యాననుభైకర్షితతిపోల్కెదగువాఁడు
నిడుదనొక్కొకయూర్పునెఱపువాఁడు

నవ్యక్తుఁడునుబొలెనమరువాఁడు
నవరంజివలిప్పెనెనలవరించినవాఁడు
కలువపూసెజ్జనొత్తిలినవాఁడు

గీ. మత్స్యకేతనశత్రు దుర్మదవిమథన
శాలి విజయునిపనిసేయు సామియనుచుఁ
గర్జమునఁజెప్పచుండినగతిఁగపోల
ఫలకమునఁజెందు మకరకుండలమువాఁడు.

17

క. జలనిధిచెంగటికినిడిగి

నలిలముచేఁగడుపునించి జాతినమూహం

బులఁబొసియున్న మేఘము

చెలువునఁదగువాఁడునైన శ్రీహరియంతన్. 18

వ. తనయంతన మేల్కని కన్నువిచ్చి యయ్యిరువురం
గని తదాగమనం బెఱింగియు నెఱుంగని వాఁడుంబోలె
వారలచేఁ దెలుపంబడి దురంబున గృహీతహేతిపాణులగు
నారాయణ గోపాలురు నొక్కఁడొక్కండ చాలుమానసులు
బలంబున నాయట్టివారు నవకోటి సంఖ్యఁదగు దళంబొక్క
య్యుద్దియు నిరాయధుండనై కేవలసన్నిధానంబున హితం
బుపదేశించుచుండెద నేనొక్కండ నొక్క యుద్దియు, నీరెం
డుద్దులయందు మీకిద్దఱ కెద్ది యభిమతంబు గోరుండ్డెనను
నరుండు నాకు మొదలం గానంబడియె నిదియునుంగాక పిన్న
వాఁడు గావున నతండు మొదట నేర్చికొనవలయు ననవుడు
ఫల్గునుండు సమ్మదంబునఁ గృష్ణుం గోరుకొనియె. అందులకు
నుయోధనుం డతిప్రీతుండై నారాయణ గోపాలురఁ గోరు
కొని పదంపడి బలదేవు పాలికరిగి సహాయంబడుగ నతం
డుచితాలాపంబులఁ దనసాహాయ్యంబు పొనఁగదనిననంగీకరించి
కృతవర్ముం గనిపించికొని యట్లన పల్కరించిన నేకాక్షౌహిణీ
బలంబులతోడఁ గలియవచ్చెదనని యూరడిలంబల్కి పుచ్చిన
రామకృష్ణుల వీడ్కొని ప్రమదంబునకుఁ జేరె. ధనంజయుం
డును సాత్యకిం బయనంబుసెప్పి కృష్ణుండోడ్కొని పురంబు
వీడ్కొని మాత్స్యనగరంబు దరియ నేతెంచె నంత.

శా. సేనాసామజదానసౌరభిలవీచీవేగనిర్ధూతదు
 రానాభేదశవాత్తగో గ్రహణజన్యతోణ్యసద్గంధ సం
 తానంబవ్విరతుండ్రువీటి బహిరుద్యాసప్రదేశంబునన్
 దానారాయణుడున్ సరుండుయమజున్ సానందులై కాంచినన్.

క. కుంతీతనయుండును గడు

సంతసమున గారవించి శౌరియనుజ్ఞ

దంతిరథాశ్వాదులతో

సంత నుపస్థావ్య పురమునందు వసించెన్.

21

గీ. శమనతనయుండుబంచిన చారుడో జ

మద్రపతిఁ గాంచి తావచ్చుమాటఁదెలుప

సతఁడుసల్లుకు సహాయఁగు తలపున

పై న్యములతోడవచ్చుఁ దద్దమయమునను.

22

సీ. దిగుపట్లపెండ్లిండ్ల తెఱఁగునఁగయినేత

తూములమాంగళ్యతూర్యములమోత

నెఱిమీఱవలయుపానీయశాలాతతి

ప్రతిపదంబుననత్రపటలనియతి

కలితవర్మోపరికాయ మాసప్రాధి

దళితనిమ్నోన్నతస్థలనిరూధి

గజవాజివృషభాదిక గ్రాసవిస్ఫూర్తి

వాంఛితాఖిలసముద్యస్తపూర్తి

గీ. నెయ్యి నూనియకట్టియల్ నీటిపాలితి

కూరగాయలు కలుపు లవ్వారిఁగాని

వెల్లతెరువున నొడగూర్చి యెఱుకపడక
నడచె శల్కునితోఁగురునాయకుండు.

23

ఉ. అత్తటి మద్రభూపతి సమగ్రతరంబగు మార్గవస్తునం
పత్తికి మెచ్చి యెవ్వఁడొకొ? వద్దతినిట్లొనఁగూర్చెవానికే
నిత్తు నభీప్సితంబనుడహిధ్వజుఁడొయ్యనఁగానిపించెదత్
చిత్తమునండునంతసముజితయువితయుముప్పిరింగొనన్.

గీ. అట్లుపొడసూపశల్కుఁడయ్యధిపుఁ గౌఁగి
లించికోరుము నీకోర్కెనంచుఁ బలుక
నందులకుఁబొంగి హస్తపురాధినాథు
డడిగెనాయోధనమున సాహాయ్యకంబు.

25

ఉ. నావినిశల్కుఁడిట్లనియె నాగపురీశ్వర ! నాకు బాండవుల్
నీవును నొక్క రూప యగునేకద మున్నుగ వారుబిల్వసం
భావనబోవుదల్లురని పక్షముగాదిపుడీవు వచ్చినన్
గేవలమిటువేడుట నక్కత్వమునె నను రాదలంచితిన్.

26

క. కాపునధర్మజుఁ బొడఁగని
వేవేగనుపత్తుననుచు వీల్కొల్పి ప్రియం
బావహిలఁబొందునృప తన
యావలికడకేఁగె వారలనుమోచింపన్.

27

వ. ఇట్లుపట్లావ్యంబుఁ బ్రవేశించి ధర్మజు నివాసంబు
దరియవచ్చునెడ నజాతవైరి యనుజ తనుజ సుహృద్భవ సహి
తుండై యెదురవచ్చి మ్రొక్కిన దీవించి యతి స్నేహంబునఁ
గౌఁగిలించుకొనియె నంత సముచిత ప్రకారంబుగాఁ దోడితెచ్చి

కొల్వొ కూటంబున నుఖానీనుంజేసి తారును సతని పనువున
నుచితాసనంబుల నలంకరించిన సమయంబున మద్రపతి కాం
తేయగ్రజునకిట్లనియె. 28

చ. పడితిరిపెక్కుబన్నములుపాండుకుమారక! యింకమీఁదఁబెం
పడరఁగ నవ్వరందరుని యట్లు నునేంద్రుని గారవంబునం
దడబడకుండ సంపదలు తమ్ములు పుత్తులు దుష్టచిత్తుడై
చెడఁగల డానుయోధనుఁడు శిష్టునకిట్లపకారి గావునఁ. 29

వ. మున్ను హరిపంపున బలభేది వృత్తు నిర్జించి
తద్భ్రహ్మహత్యాపాతక నిర్ముక్తుండగుటకు నిషధనగంబునఁ
దపంబునేయునెడ సురలు తమకు రక్షకుండు లేమింజేసి సహు
షుండను రాజ్ఞికి నిజతేజోబలవిశేషంబులొసంగి యింద్రపదవి
కభిషిక్తుంజేసినవాఁడొక్కనాఁడు దైవయోగంబునఁబులోమజం
జూచి యాముద్దయను దగులునేయునది యని మునులఁ బంచి
న వారు బృహస్పతి కడకేఁగి పులోమజ విన నవ్వీధం బెఱిం
గించిన వాచస్పతి యనుమతి నయ్యవతి కపటమతియై సహు
షు పాలికేఁగి వానితమకంబుఁ గని కతిపయ వాసరంబులునెడ
గలుగు సమయంబు జేసి యొడఁబఱచి క్రమ్మర నిజనివాసంబు
నకుఁ బోయి నిశాసమయంబున నుపశ్రుతి నారాధించినయద్దేవి
దాని పాతివ్రత్యంబునకు మెచ్చి పొడసూపెం మహేంద్రుండు
నెలపునకుఁ గొని చని యంతర్ధానం బయ్యె ననంతరంబ తన
కాంత వలన సహుషు వృత్తాంతంబెఱింగి వాసపుండు నిజపాత
కంబున విముక్తుండయ్యును బలంబున వానింగెలువలేమి విచా

చించి పులోమజకిట్లనియె.

30

సీ. నాతిక్రమ్మరసీపు నహుషు పాలికిఁబొమ్ము
గామాంధుఁడై వాఁడు గవయఁదలఁప
మునివాహనుండనై చనుదెంచునాఁడునీ
యభిమతంబీడేర్తుననుడు దానిఁ
గావింపఁదలఁచిన కష్టాత్ముతేజంబు
దలఁ గిపోయెడు సంతబలముమెఱిసి
పొరిగొందు పుయిలొట బొందకచనుమను
డట్లన పఱతెంచియతనిఁగాంచి

గీ. పలికెనీవును మునివరవాహనంబు
గాంచుటనుగాని నీతోడ గలసియునికి
యగునె? యదియునుగాక ననన్యతోక
విభవమదిగాదు గావున వేగఁజెందు.

31

క. అనవుడు నహుషుండిట్లను
మునులెల్లరు వాహనంబు మోయఁగఁ జనుదెం
తును వీని కింతమదిలో
వసజాయతనేత్ర తలపవలెనే? యనుచున్.

వ. మునులరప్పించి తద్వాహనుండై చనునవసరంబున
వారు బ్రహ్మ్యంబులగు మంత్రంబులు నీకుఁ బ్రమాణంబు
లగునే యని యడిగిన వాఁడు తన్మంత్రంబుల నిషేధించి
పలికె నందులకు గొండొక తడవు వివాదంబు నడచిన గోపించి
యగస్త్యమస్తకంబుఁ దన్నిన నమ్మహాముని యలిగి వాని నహి

మాపంబున నిహలోకంబునం బుట్టుమనిశపించె. మగుడఁ గరుణించి కొండొక కాలంబునకు భవదీయ వంశజాతుండైన యజాతశత్రువు వలన శాపవిముక్తుండవగుదువని యానతిచ్చె. సత్తణంబ వాఁడు నురగరూప ధరుండై యింద్ర పదంబునకుఁ బాసి వుడమిం బుట్టి సుర ముని గంధర్వాది సంఘంబు లింద్రునారాధించిమగుడ నమరావతిం బట్టంబుగట్టిరి. కావున నీచుండగు సుయోధనుండు నహుషు తెఱుంగునఁ జెడగలండు సత్య సంధుండవగు నీవు మహేంద్రకరణి నెల్లధరణిం బాలింపఁగలవని వెండియుఁ బొందువాగ్రజున కిట్లనియె.

33

క. హరి నీదెస గలుగను దు

స్తరమెయ్యది గలదు నీకుఁ దలపోయఁగ నో

కురువంశదీప మదిలో

గరము విచారంబుమాను కౌరవులయెడన్.

34

గీ. అనుచుఁ బలికియుఁ దావచ్చినట్టి తఱినిఁ

గౌరవేశ్వరుఁడును ద్రోవగానఁబడుట

నతనికిచ్చిన తన వరం బవుడు సెప్ప

విని ప్రమాదంబుతోఁ బొండవేయుఁడనియె.

35

క. మంచిది యొనరించితిరిది

కొంచెవు చూపతనినిఁ గనుఁగొనమియ తగు నొ

క్కించుక నే వేడెద మ

న్నించి మముం గరుణ జేసి నిలుపుము మదిలోన్

36

క. హరి నరునకు సారథియగు

దురమునఁ గర్ణునకు నట్ల తోడగు నెడ నీ

వెరవగు తెఱఁగుననాతనిఁ

బరిభవ మొసరించి పార్థుఁ బ్రతికింపనగున్. 37

వ. అని పలికి భోజన శయనాసనాధి కృత్యంబుల శల్యు
నకు సాకల్యంబుగా వై కల్యంబు నేసి యతండు పయనంబై
కడలి వచ్చునప్పుడు దమ్ములుం దానును గొంతదవ్వనిపి వెండి
యు మద్రేళ్ళరునకుఁ బొండవాగ్రజుండిట్లనియె. 38

ఉ. చెప్పగనేల? నింకఁగృహచేఁ గురురాజునకున్ వరంబుమీ
రొప్పుగఁద్రోవనిచ్చితిరియుద్ధమాహీన్ మముమీ మనంబునన్
దప్పక నిల్పి మావరము దప్పక కర్ణునకుం గలంకగా
నొప్పనిమాటలాడి యతఁడోడుటగాఁదలపోయుమాతులా!

గీ. అనిన ల్లునరపై నెన రతిశయిల్ల

నత్య సంగర కానిమ్ము సంగరమున

నీదుమేలునకై గత నిమ్రుఁగాగఁ

దలపుమీ నన్నటంచును బలికియంతం. 40

క. పాండుకుమారుల వీడ్కొని

చండాంశ నిభుండు మద్రజనపతి జని వే

దండ పురాధీశ్వరు కడ

నుండెం గడు సతనిమనము నుత్సాహింపన్. 41

ఉ. మాశవ కొంకణ ద్రవిళ మత్స్యకరూశ మరాటలాట నే
పాళ విదేహ పార్వతిక బర్బర కోసల ఘూర్జ రాంగ పాం

చాల వుళింద సింధు కురు జాంగల వంగ కళింగచైద్యభూ

పాలకులేగుదెంచిరొగి బాండవ కౌరవ పక్షపాతులై 42

వ. మరియు సకల దేశంబుల వలన ననేక రాజలోకం
బులుచతురంగబలసమన్వితంబులై చనుదెంచి తమకుఁగూర్చు
దెసలఁ గలసి విడిసె నయ్యవసరంబున బ్రతిదినోప చీయమాన
నానావిధ భూనాధ వరూధినీ కలకలాడంబర సంభవ సమాగత
కంకకాక సాలవృక జంబుక నికురుంబ నాద కటూక్యత నిక
ట స్థలంబులం దగికురూపస్థావ్య నగరంబు లొప్పెనప్పుడు 43

గీ. సోమకేంద్రుఁడు పంచిన భూమిదేవుఁ

డిభపురంబున కేఁగి విహిత గతులను

గురుని భీష్ముని ధృతరాష్ట్రధరణివతిని

విదురునిం గృపుఁడాదిగా వెలయు దొరల

44

వ. సమయంబు లెఱింగి నగళ్లలోఁ బ్రవేశించి యొంటి
పాటునఁ దగుతెఱంగున బొడఁగని విహితాలాపంబు లాడుచు
నీక్రమంబున వచ్చుచుం బోవుచుఁ గొన్నిదినంబుల సందఱి
వలన మన్ననలు వడసి యొక్కనాఁడు మంత్రిసామంత బంధు
మిత్ర కుమార గురుప్రభృతి నిఖిల జనంబుగొలువఁ బేరొలగం
బున్న ధృతరాష్ట్రకొలుపుకూటంబునకరిగినమ్మానితుండగుచు
సాసీనుండై యందఱు విన రాజనకిట్లనియె. 45

సీ. గంగలోఁ ద్రోచియు గరళాన్నమిడియును

పెను బాములను గఱపించి లక్క

గీముల నిశియందుఁ గృత్రిమ గతిఁ జిచ్చుఁ
దరికొల్పియునుమాయ దగు దురోద
రంబాడి సభను వస్త్రములూడ్చి యడవుల
కనుచుటయును నివి యాదిపెస్కు
కడగండ్ల పెట్టితిరెడవక నక్కటా !
పాండవేయులనింతపాపమెందు

గీ. గనమువినముగదా మీరుగన్నకాన్పు
గాదెమీతమ్ముఁ డరయంగఁ గన్నకాన్పు
దండ్రెడప్పినకూనల దయనుమాలి
కాటియనుబెట్టఁ జెల్లునా ? కౌరవేంద్ర.

46

క. వారలుమీయెడ నొక కీ
డారయఁజింతింపఁ జూడ రనిశమువీరే
యూరకలోభము చేడెగ
బారుదురెన్నెంటికై నఁ గౌరవముఖ్యా !

47

క. అది యటులుండెను ద్రిజగ
ద్వీతితుండగు పాండువసుమతీ విభునగ బా
లిదె కొమ్మని రమ్మని నె
మ్మదిచే నికనై ననిచ్చి మరుపగరాదే ?

48

క. పాండవులు కౌరవులు నీ
రెండుదెఱంగులను నొక్కరీతియ మదిలో
నొండువిచారము బూనుట
సుండి కలహమునకిట్టి చొప్పై యొప్పెక్.

49

వ. వార లలంతురనితలంతురేని.

50

మ. హనునా లంబుననోర్చిపాశుపతనామాస్త్రంబుగై కొండెనం
గర భూమింగడుచిత్ర సేనముఖు తా గంధర్వలంగెల్చి యీ
కురుకోటికవిడిపించె నిన్ననకదా గోబృందముండిప్పె నొ
క్కరుండేకాడెనరుండు? మీకునొడువంగా వచ్చునే పోరునక.

క. నరుండననేటికిఁ దత్తో

దరులఁ దలంపంగ నొకఁడు తక్కువగలఁడే?

వరశౌర్యశాలులయ్యే

పురునిదియును గాక మాధవుఁడు గలఁడచటక.

52

మ. సకలలోపాయపరుండునై సచివుండై సర్వజ్ఞుడామాధవుం
డొకఁడచ్చొటను వారిమేలునకుదా నుద్యోగియైయుండమీ
కొక సందేహముబొందదే గొలుతు మేమేయంచుదుర్భాంతిబో
వక పాండుక్షితిసాలపుత్తులకు పాల్పించిచ్చుటొప్పందక.

గీ. ఇన్ని బాములబడియు నొక్కింత మనసు

గందకయమిమ్ము నొక పెద్దగాఁ దలంచి

తండ్రిపాలిచ్చయించిరి తగవుమెరిసి

కానఁబరువున మురిపంబు గనంగ వలదే?

54

క. అని బహువిధముల నాతఁడు

చనుతెఱుగున వెరపుమిగుల సభనందలు నొ

య్యన వినఁబల్కిన గంగా

తనయుఁడు ధృతరాష్ట్రతోడఁ దగనిట్లనియెక.

55

ఉ. అక్కట! పాండవేయులదియశాతమభాగ్యమువీటఁబుచ్చితా
 రొక్కటనిట్టియాపదలనొందఁగఁ బాల్పడువారెసీమదిం
 గక్కనమయ్యెదైవము మొగంబయినంగలబోలదే సుతుఁ
 వెక్కనమైనరీతిఁదగునే? యని మాన్వఁగఁజాలవెన్నడున్.

క. పాడియని వెన్నముందుం

జూడక లోభమునకెపుడు జొచ్చెదుకాదుం

గూడదని వగవుమై తెగ

నాడవు పక్షమున నీ యనర్థమే పొనఁగెన్.

57

క. వగదెంచి వారిఁ బితృ ధన

మగు రాజ్యము బంచియిచ్చి యనవుగబోరుం

దెగటార్చిన మనములబో

నొగ వదలఁగ వారు వీరునున్నప ! మనరే.

58

క. ఈవిప్రుడు సెప్పినగతి

భూవర ! పాండవులఁ బిలిచి పొందొనరింపం

గావలయునట్ల యేనిన్

వావిరిఁబాల్మీరు గలయువలెనై యుండున్.

59

ఉ. నావినికర్ణుఁడెట్లనువినందగు లోకములోన జూదముల్
 భూవరులాడరే? యటులపో తగనాడిరి సౌబలుండు దా
 నీవిధుఁగొల్వఁజేసెదమరిప్పుడు దత్తమయంబుభంగమై
 పోవఁగనిచ్చి పాలడుగఁబోలునె? నేరమిగాదె వారికిన్.

క. కూటవమూఁకలఁగొని తమ

పాటియొకింతయును మాని బల్లినడుగ ని

చోటనె? వరపతులయ్యెడ

రేటికి ధరఁబాలొసంగు నీకురు విభుఁడుకా. 61

చ. అనవుడు భీష్ముఁడిట్లనియె నక్కటనాఁడెఱుంగంగఁజెప్పనే?
జనపతితోడనిన్నఁటికి సంకటముల్ కడముట్టెఁబొందునం
దనులకటంచు నిప్పుడది తప్పనిరేచెడు నీచ! నీకుసి
గ్గెనయఁగలేదు బంటువలెనే వెడమాటలుప్రేరెదిచ్చటకా.

వ. అనవుడు. 64

గీ. అంబికేయుండు నివియెల్ల నాలకించి
కర్ణుఁగోపించి భీష్ముని గారవించి
సుతునిదెస నేరమెంచి భూసురునిమంచి
మాటనగ్గించి యిట్లనిమందలించె. 65

క. ద్విజవర ! నీచెప్పినగతి
సుజనోత్తములై న పాండుసూనుల నిటకుకా
నిజముగ రప్పించిమదికా
గజవిజలేకుండఁ బ్రియముఁ గావించుఁజుమీ ! 66

వ. కావుననీవుమున్నగుగమని వస్త్రమాల్యాభరణంబు
లొసంగి వీడ్కొల్పిన నాబ్రాహ్మణుండు సంతసంబున నుపస్తా
వ్యంబునకు వచ్చి యచ్చటి తెఱంగుఁ గాంతేయులకుం జెప్పె
నంత నిచ్చట ధృతరాష్ట్రుండు కొల్వొ పారల కిట్లనియె. 67

క. నాకొడుకు దుడుకులన్నియు

లోకము నాతలను జుట్టిలోభియనుచు నీ

కాకునకు వగతుమదిని వి

వేకము గానఁడు సుతుండు వెంగలి యగుచున్ 68

చ. అనలము చీరచే ముడిచినట్లన కాదగు వాండ్రతండ్రిపా
 లనయము మేరదప్పి మనమచ్చి కొనందలపోయనబ్బునే?
 ఘనభుజులొక్కఁడొక్కఁడుజగంబులనొక్కటిసేయమృత్యువుం
 దునుమఁగనై నఁ జాలు రణదుర్జయులూర్జితవిక్రమంబునన్.
 క. మునుదెసలఁగుడుచు కతమున

మనముల మనములచు నమ్మచూనుదురై నన్

నెచరుగలఁడయ్యుధిష్ఠిరుఁ

డనుజన్ముల కలకఁబాప నగు సంధికినై. 70

వ. అని సంజయురావించి యతని కిట్లనియె. 71

ఉ. భవ్యచరిత్ర పాండునరపాల కుమారుకులిష్టడయ్యవ
 స్థాస్యముఁజేరిరా విభుల పాలికిఁ గ్రన్నననేగి వారి చి
 త్రవ్యధఁబాయునట్టు లుచితస్థితిఁ జల్లనిమాటలాడికా
 రవ్యులతోడిపొత్తునకురాజులఁజేయుముపొమ్ము నెమ్మదిన్.

క. అని కుశలము సెప్పియుఁ బం

చిన సతఁడు ప్రసాదమనుచుఁ జే మొగిచి రయం

బున రథమెక్కి యువస్థా

వ్య నగరమున కేఁగుదెంచి యధిక ప్రీతిన్. 73

వ. వలనగు నొక్క గృహమేధి మందిరంబున విడివ
 లగా విడిసి నగనారాయణు లభ్యంతర నిశాంతంబున నొక్క
 సెజ్జనుండుట ప్రతీహారుల వలనఁ దెలిసి తనరాక చెప్పివుచ్చి

తదనుమతిఁబడసి సమీపంబున కరిగి భయ సంభ్రమంబులు
 బెనఁగొన నంతనంతఁ జేరి వినతుండై యథోచితాలాపంబులఁ
 గొంతప్రాద్దు గడపి మరునాఁడు సమయంబెఱింగి ధర్మజు సం
 దర్శించి ప్రణామంబాచరించి యతని యాదరంబున సంతస్థిల్లి
 యాసీనుండగుచుఁ గేల్మొగించి యిట్లనియె. 74

క. కడుఁగవ్వమ్ముల నెడవక

కడపి వునర్జన్మమట్ల గావచ్చిన మి

మ్మడరఁగఁ బొడఁగనఁ గంటిని

గడుముట్టెను నాతపంబు గౌరవ మెసఁగె. 75

గీ. వినము మీతండ్రి ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు నన్నుఁ

బంచె మిమ్ములఁ దమ్ములఁ బరమభాగ్య

పతియుఁ బార్వతిలోనగు వారిన్లెఁ

గుశలమడిగెను నెయ్యముకూర్చు కతన. 76

వ. అనిన సూతనందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 77

క. అవిభుని కరుణ నిప్పటి

కీవిధమున నున్నవార మిటవారల కం

దావిదురునకును భీష్ముము

భావళికే నేమమేకదా ! సూతసుతా ! 78

సీ. పుడమివేల్పులువృత్తి నడుపుదురే? తమ

శ్రీతులభృత్యులఁబ్రీతిఁ జేయుచుండ్రె

గాంగేయుఁడాదిగాఁ గలకురువృద్ధుల

మాటఁ జెల్లింతురే? మనవిగలదె?

కడుఘోషయాత్ర గోగ్రహణంబులొక్కొక్క
తఱినైన నెమ్మది నెఱుంగఁగలరే?
కార్యఖడ్గంబులఁ గలఁడనికర్ణుని
మన్నింతురే? బహుమానములను

గీ. పగర దురమున గెలువనిపట్టునేని
మన వ్యకోదర నరులున్నఁ గినిసి వీర
లనుజయింతురటంచుఁ గూర్చినిఁదలఁతురే!
యన్నదమ్ములు నొద్దిక నున్నవారే?
వ. అనిన సంజయుండిట్లనియె.

79

80

క. దేవర! మీచెప్పినగతి
నీవరకొక్కింతయిట్ల నెసఁగెడు నిటపై
నే విధమగునో! యైనను
నే విధమేమిటికి మీర లింక నరయంగఁ.

81

గీ. వినుఁడుధృతరాష్ట్రవిభుఁ డతివృద్ధుఁడగుటఁ
బడుచుకాపురమయ్యె నప్పార్థివునకు
మంతులంతకుఁగలరు దుర్మతులుగాన
నొకనిపలుకొక్కనికిఁ గాకయుండునయ్యె.

82

క. ముదిమదితప్పినమాటని
గదురుదు రాసుతులు వారిఁ గాననలేడా
పెద దొర మోహంబున నా
పదలకుఁ దుదినగ్గమగుట భావింపఁడెదఁ

83

వ. కావున నతండేమిసేయు గురు భీష్మాదుల కెట్లుదీర్చు
వచ్చుఁగొడుకుంగినిసి చెప్పినవినండేనియని సంజయుండు వెండి
యునిట్లనియె నమ్మహారాజు మీతోడ విన్నవింపుమను నుడు
వులు గొన్నిగలవు చిత్తగింపనగునని భీమాదులగు తమ్ములు
ను వాసుదేవాదిబంధులును, తక్కటి వీరయోధ నికాయంబు
ను విన నిట్లని విన్నవించె. 84

సీ. వత్సలుండవు నయ స్వాంతుండవును సమ

దర్శనుండవు నింగితజ్ఞమతివి

పరునతనంబు నీ పజ్జలనున్నవా

నికినేని లేదిది నిక్కువంబు

విపరీతమగుతోవ విహితపథంబని

మీయట్టిపజ్జనుల్ మెలఁగఁదగునె?

గుణవృద్ధుండవుపొద్దు గుణమునఁబుట్టిన

పనులుచిత్తంబున నునుపవలదు

ఆ.వె. గానవేయుఁజెప్పఁగానేల? సంజయుం

డెద్ది గఱపునట్టు లెసకమెనఁగ

నడువ నడుపదగిన యొడయుండ విందుల

వేరుగలదె? నీదు విధము గడవ.

85

వ. అనిచెప్పెననిచెప్పి మరయు సంజయుండిట్లనియె.

క. ధృతరాష్ట్రమశాంతత దన

మతి నలవడఁజేసెనింక మముబోటులకున్

హితమయ్యె సకలజన స

మృతమయ్యెను మీరలిది సమర్థింపనగున్. 87

గీ. సకల భూతచయంబున సమతఃజేయు

నట్టిశాంతులు మీయట్టి యనఘమతులు

కడిది కర్జము నెమ్మది నుడువఁదగునె?

పోందునకుమాలి యవకీర్తి జెందనేల? 88

శ. బాలుర బంధుల వృద్ధుల

నాలములోఁజంపికాంచు నై శ్వర్యము మీ

కేలా? యిప్పట్టునఁగడు

మేలా? వనవాసమైన మేదినినాథా! 89

ఉ. పెద్దవుగావె? కూర్చినడిపింపఁగ బాధ్యములేదె? నేరమిం

దిద్దగఁజెల్లవే పరులుదీర్తురె వారిల దూరు మీయెడం

గద్దగదా జగంబులను గౌరవులిట్లని కాననిష్ఠఁడీ

నుద్దులునాలకింపు తెగఁ జూడకుమీ ఋజుబుద్ధిపార్థివా. 90

శ. ఒకకష్టాత్మునకై తన

సకలజనంబులనుద్రొంపఁ జన దెలుకకునై

యకట! యిలుజిచ్చువెట్టుట

ప్రకటగుణా! సైరణంబు భావింపుమదిన్. 91

శ. నీవెంతదలఁతువదియెటు

గావింపఁగఁజాలుదెట్టి కడిదియునై నం

గావున శిశిరాత్ముడనై

భూవర! నీతమ్ములట్లఁ బోవుమువారిన్. 92

గీ. బచ్చె మొకని కతంబున వచ్చునేని
యడచి నడించుచ్చి సై రింప నగునుగాక
వెన్ను వెలిజేయుకార్యము వెలితిగాదె
యమలచారిత్రులై న మీయట్టి ఘనులు.

93

సీ. మిత్తినై ననులాపు మొఱసిభంజింపఁగఁ
జాలును వడముడి శౌర్యశాలి
దేవానురులనాజి దెగడినవాఁడు వి
వ్వచ్చుఁడు బాహుదుర్వారబలుఁడు
సంగరంబున నడినన్న వీరులు కవల్
రిపులఁ దా రెపుడుఁ జీరికినిగొనరు
తక్కినయీయున్న ధరణీశులొకరొక్క
రావరించెదరు ముల్లోకములను

గీ. వీక నఘటితఘటనాక్షమైకచతురుఁ
డిముకుందుండు మీయందు నెపుడుగలఁడు
పరగ నిటువంటివారిఁ జేపట్టుమీకుఁ
గలన జయమననేపెద్ద గలఁదుచెపుమ.

94

సీ. ఇంతవారనిచెప్ప నేరికిఁగురుల శ
రాసనాచార్యు లత్యంతబలులు
చిరకాలజీవి సంగరకోవిదుఁడు దొడ్డి
పట్టిబల్పిడుగై నఁ బట్టఁగలఁడు
పరశురామోదుల భంజించి నడినన్న
వాఁడుశాంతనపుఁ డెవ్వరికినలవి

సహజ కుండలకపచ స్ఫూర్తిదగుకర్ణ

నోర్వంగజాలునే యుగ్మిడై న

గీ. శకునిసైంధవ బాహ్లిక శల్య సోమ

దత్తభూరిశ్రీపులు నాది ధరణిపతులు

దా రొకళ్ళకు దురమునఁ బోరు మేటి

మగలు కన్నెత్తిచూడఁగా నగునెఱెలియ.

95

క. ఈ రెండు తెఱంగులగల

వీరులపోరితము లోక విపరీతముగా

నారూఢిజనక్షయమగు

వారక నిదిగాకయుండ వారింపవయా

96

వ. అని పెక్కు తెఱంగుల వేడికొని ముక్కి కొల్వ

నంగలవారలగలయం గనుంగొని వేర్వేరఁగేల్పొగిడ్చి లగ్నగు

శాంతివచనంబుల నొడంబఱచు సంజయునకు ధర్మనందనుం

డ్చిట్లనియె.

97

క. వింత వినంగను సంజయ

శాంతిమెయిన్ నెయ్యమునకె సమకూడెను నా

స్వాంతంబొందుదలంచునె

యంతలు గౌరవులుజేసి నప్పడయేనిన్.

98

క. నాయందుఁబథ్యమెడలిన

నాయెడనొక యాడికోళ్ళు నరయ రొకటికిన్

రోయరు భీమాఝను లవి

జేయరె? దుష్కర్మమైన సిద్ధముగాఁగన్.

99

వ. కలహంబు సంతాపకారియగు నై నను తొత్తంబున
గాని క్షత్రియున కెద్దిసమకూడనేర దధర్మంబున కోడుటగదా
మాయందశ క్తత వాటించి కొడుకుంబట్టి యింతలుజేసె నిది
యునుంగాక. 100

గీ. వినుము సౌబలుండును సుయోధనుండుదుస్స

సేనుండును గర్జుండును నెద్దిసెప్పిరట్ల

సేయు నారాజు మరియొండు జేయఁజెపుడు

నదియ గురుమంత్రమట్ల నెమ్మదిఁదలంచు. 101

వ. అట్లు దలంపండేని. 102

క. కొడుకు వెడమాటలనుబ్రിയ

మడరంగ నూకొనక కుంగ నాడినయంతక

సడియుడిగి చక్కఁబడు న

వృషమివిభునకట్టి తలఁపుబుట్టునె? లోనక. 103

క. కొలువున మమ్ముల నాకియ

తులువతసంబట్లసేయఁ దుదినై నను దా

వలదని పలికిన నెమ్మిని

గలకంబడదేల? యింతకార్యము పొసంగక. 104

క. తనకొడుకుచేయుకృత్యము

లనువుగ నవియెట్టివై న నధిపతినమ్ము

వినువిషముమింగినన్ మరి

జనదనఁడుహరించికొనంగ శక్కుండనుచుక. 105

ఉ. కావున రిత్తవచ్చితివిగాక ప్రయోజనమెట్లుపొందు నీ
వా విభుచిత్తముదెలియవా? యదియుండఁగనిమ్ముసంజయా!
యేవిధిపక్షపాతమున నెన్నితి మమ్ముల మున్నుగా సమి
తోవిదులంచుచిమ్ముటను గొప్పఁగవారలనెన్ని తెట్టులకా.

క. గురుకృప భీష్మాదులకును
కరణియెయాయూరుగెల్పు గనుటేయూహా
విరటుని పని కడఁదెలియదె?

తరమే యర్జునునిచేతి తడియాతినదే?

107

ఉ. వారలుపోటుబంటులన వల్వదటుండఁగనిమ్ము మమ్ములం
దూరెదవేని దూరుమొకతోవను ధర్మమధర్మమంచు నీ
నేరము మాతలం గలుగ నిల్పుము రిత్తనెపంబులెన్నఁగా
గోరకు నీకు నెక్కటియగున్ మొగమొటపుమాటలాడకా

గీ. జూదమాడరే? నృపులునెచ్చోటనైన
కృతకముననిట్లు నిలిచిరే? గెలువనిమ్ము
తెఱవనెవ్వఁడు రచ్చకుఁదెచ్చుఁ దెచ్చెఁ

బుట్టమాడ్చినదుర్బుద్ధి భువినిగలఁడె?

109

ఉ. అక్కట! యాలిచీర సభనాగతిఁ దారొలువంగ ధర్మపుం
జిక్కినవారమై యొకటిసేయఁదలంగితి మాడుకూయికిఁ
దిక్కుముకుందుండయ్యెనట దేవనదీసుతుఁడుకాగురుండు నా
తక్కటివారు నేమియనఁదక్కిరి సంజయ! యేమిచెప్పదుకా.

గీ. అట్టిపరిభవమునకు నాయంతరంగ

మవయుచున్నది యిప్పటికై న నీదు

ప్రియముచే సంధికంగీకరింపవలసె
 మాయునే? వారికృత్యముల్ మా మనముల. 111

చ. అనవుడుసంజయుండు దనయాస్యమువెల్లనఁబోవ నేమియుం
 దొనఁకక నిట్లుబల్కున్మృప! దుర్జనుడై న సుయోధనుండు సే
 నీనవనుగ్గడింప నిఁకఁజెల్లునె? మీరుదయాభులీసుఁ బా
 పిఁ గడులెన్న యిన్నిదలపెట్టిన కార్యము హత్తనేర్చునే? 112

గీ. కురువిభుఁడు నెయ్యమున కియ్యకొనఁడయేని
 పుడమిపాలునకై కదా పోరితంబు
 కడిది నెత్తురుకూడిది కుడుచుకంటెఁ
 బుడుకుగూడై నమేలు మా నడవడికిని. 113

చ. నలుపుగరాజసూయ సవనంబొనరించి ప్రసిద్ధిఁగాంచి వి
 పులకు సమస్త వస్తువులు పొందగనిచ్చి నికృష్టులైన యా
 తులువలతోడిజూదమున దుఃఖములంగడముట్టినోర్చి పెం
 పలరి యనిత్యసౌఖ్యమున కందఱినిం దుదిఁజంపనేటికె.

క. గరళము కన్న వ్రేఁగై
 పరగెడుకోపంబుమ్రొంగి పరమంబై ను
 స్థిరమగుతాలిమిఁబూనిన
 చిరయశుఁడవు రిత్తనిందఁజెందగనేలా? 115

వ. అనిన ధర్మనందనుండిట్లను నీ చెప్పినంతవట్టు నై జం
 బైనను విపులకు యజనాదికర్మంబులట్ల రాజులకు సంగ్రా
 మంబు లవశ్యక ర్తవ్యంబులని పెద్దలవలనవిందు మిదిగాదని నీ
 పనిరూపింపుము. మనకుఁధర్మంబేల్ల? ఉచితానుచితప్రదర్శకుం

డగు నుదర్శనాయుధుండుండ నతంఁడెద్దిచెప్ప నట్లగుంగాకయని
నఁ గృష్ణుండు సంజయునకిట్లనియె. 116

క. కౌంతేయులమేలునకై
సంతతమేగోరుదివుడు శాంతమర్తిమా
కాంతుండుదెలివిని వీరల
చింతంబౌపగనుబంచెఁ జిత్తమువచ్చెన్, 117

గీ. నీవు నుచితజ్ఞుడవు గడు నీతిపరుడ
వెల్లభంగులసంధికి నుల్లసిల్లఁ
బొసఁగఁబలికితి నెయ్యముఁబుట్టఁ బొండు
నుతుల నిందుకునాకు సమ్మతమునయ్యె 118

క. యమతనయు పల్కుబడి విన
నమరనితెఱుంగయ్యెఁబొత్తు నటకౌరవులం
గ్గిమమున నెఱుఁగుచునే యుం
దుము పొసఁగుట సంశయంబు దోచెన్మదికిన్. 119

చ. వినుమొకయింతద్రవ్యకొన వీరలకేటికి? తాల్మొబూని తా
రనయముబడ్డబన్నముల నాత్మదలంపక పొందుసేసినన్
జనునిదిగాకతక్కి మదిసై రణమాని మహాగ్రవృత్తిచే
నెసయఁగఁబాలికై పయికి నెత్తిన నెత్తిరిగాకదోషమే? 120

గీ. వీలసంజయ ! వారలనెద్దినేయ
దోహమగుటెట్లు సతించెచ్చి చోయకిట్టి
పరిభవంబొనరించిన పాపకర్ము
లక్కటా! సంధిపిగా నాడెదీవు. 121

క. మేలేధృతరాష్ట్రునకీ

కాలమునకు నెనరుబుట్టెఁ గౌంతేయులపై

నాలమువలదని తీయని

యాలాపములొనరమెచ్చు లాడెదవిచటక.

122

గీ. విషము నిడునాఁడు గంగలో వేయునాఁడు

నిండ్లఁ జిచ్చిడునాఁడు నయ్యింతి వలువ

గొనెడునాఁడును గానకుఁ బనుపునాఁడు

లేకపోయెను విభునకీ జోక మదిని.

123

క. వినుము యుధిష్ఠిరుఁ డడిగెను

జనపతులకుఁ బొడిచికొనుట జను బ్రాహ్మణులుకొ

బనుపడి యడిగికొనందగు

ననయం బన్యాయమగునె? యాహవమెందుక.

124

అ.వె. అయిన వీరు వారు నన్యోన్యమును నెమ్మి

జేసిరేని మనకు వాసి గాడె?

మేలు జూడఁగోరఁజాలు వారలు గాక

చేటుగోరఁడెట్టి చెనఁటియైన.

125

సీ. విను మాన్య! నీవు చెప్పిన దారిఁ బోవక

తుది రిత్త యారడి తోవ యేల?

నే నచ్చటికి వచ్చి నీతియు భీతియు

నొనరఁ గొరవులకు నొత్తిబుద్ధి

గఱపి చెప్పదునట్లు కాదేని యప్పటి

తెఱఁగుచింతింపక తీరఁడెట్లు.

బేలతనంబున బిరుదు లుపచరించి

యింతవారమనంగఁ బంతమేల?

గీ. నొడఁబడమి లేనిచో వారి పడెడుపాటు

లేరికినిలేవు పాండుకుమారు లొసర

సభను బల్కిన ప్రతిసలు సలుప కేల

యూరకుందురు మిన్న పై నొరంగఁబడిన.

126

చ. పనివడనేర్పనంబొనంగఁ బట్టెద నోపినయంతయుం దుదికొ

వినక తలంగరేని యింక వేయన నేటికి భూరి భీమ ఫ

ల్లన పటుశౌర్యవహ్ని దరికొల్పకపోవునె? నీవు మున్నగాఁ

జని నయమొప్పఁజెప్పుమట సారెకు నూరకబల్కజూడక

ప. అనిన సంజయుండు ధర్మజుం గనుంగొని యిదివో

లునేకదా యింకఁ బనివినియెద నావచ్చినకార్యంబు సఫలంబ

య్యె నని భీమాక్షున నకుల సహదేవ సాత్యకి పాంచాల విరట

ప్రభృతులగు వారలంజూచి మీయందఱచేత నామంత్రితూ

డనకదా యను నప్పుడు యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె.

128

సీ. ఇడుములు సస నేమ మడరనున్నామని

గాంగేయునకు నమస్కార మనుము

గురు కృపాశ్వత్థామ కోవిదులకునెల్లఁ

బ్రాణుతిఁ జేసితినిని పల్కవయ్య

దుర్యోధనాదులతోడ నే నడిగితి

నని చెప్ప సామంతులై న దొరల

నితః భూపతుల నీ వేయేవిధంబులు
 బల్కఁగాఁదగు నట్ల పల్కు పీఠి
 గీ. నెల్లరకు నెయ్య మాత్మల నుల్లసిల్ల
 వలయు వెరవున మాటాడవలయుఁ జమ్ము
 వినుము మాతండ్రి ధృతరాష్ట్రు విభునిఁ జేరి
 ప్రాణతి నా మారుగాఁ జేసి పలుకు మిట్లు. 129

ఉ. పిన్నట నాట నుండియును బెంచితి వెత్తితి విప్ప డీ గతి
 మన్నన దప్పియుండుటకు మంచిదె పాడి ప్రభుత్వమిచ్చి య
 భ్యున్నతిఁ జూడఁగావల దెయ్యార్జితపుణ్యచరిత్ర మమ్మునీ
 కన్నది కాన్పుగాదెయనఁగాఁదగునూ! దయఁబుట్ట నెమ్మది.

వ. అని మరియు నిట్లనియెఁ బెద్ద యియ్యనోపంఢేని
 గుశస్థలంబును వృకస్థలంబును వారణావతంబును నింద్రప్రస్థం
 బును నింక నొండెద్దేని గ్రామంబునుంగూడ నేనూళ్ళియఁ జా
 లుగాన నట్లు తన తోఁబుట్టువుల కొనంగి శాంతిపరుండగుట
 మేలని సుయోధను నొడంబఱచునది యిదియ మదీయేష్పితం
 బును సకల సమ్మతంబును నగుననిన సంజయుండు దేవా! దేవ
 రచిత్తంబు వచ్చునట్లన వివరించెద మీయయ్యయు మీరును
 వాసుదేవునకును హితంబగు ప్రకారంబున నడవఁగలండునిపలికి
 కిరీటి ప్రముఖులతోడ పలయుతెఱంగున వార్తలాడి ధర్మజాను
 మతంబున నన్న పానాది కృత్యంబు లాచరించి యారాజొసం
 గ వస్త్ర మాల్యా భరణాది వస్తునిచయంబు గైకొని మొక్కి
 పనివినియెదనని వీడ్కొని రయంబున హస్తీపుర మార్గంబువట్టె
 సంత.

క. కరి నగరి కరిగి యభ్యం

తరమునకుం దనదు రాకఁ దగుమానిసి చేఁ

గురుపతికిఁ జెప్పి పుచ్చియుఁ

గర మతని యనుజ్ఞ వడసి గానఁగ నేఁగెన్. 132

వ. ఇట్లు చనుదెంచి పదముల కెరగు సూతసుతునిఁ గ
ఘటించి నంబికాసుతుఁడు తనదు పజ్జఁ గూర్చుండఁజేసి య
పాండవులకు సేమమే యనుఁ డతఁడును సేమమనుచు. 133

చ. మఱియును బల్కెనిట్లునృపమండనపాండవులెల్ల నీ దయన్
నెఱిగి గు సేమమిచ్చుటను నీసుతులు బురి దక్కు వారి నం
దఱిఁ గడుఁ బేరు వేరనుముదంబున భద్రముగోరి రాస్తతో
నెఱయఁగధర్మసూతివిను నీకు నమస్కృతిఁజేసెనెంతయున్.

గీ. భోగ మొల్లఁడు ధర్మపు బూనుపట్ల

నతఁ డహింసాపరుండు నీయట్టియగునె?

నీవు నీసుతు తోవను బోవుదెట్టి

కర్మమైనను దులువలు గఱపినట్ల. 135

క. బిడ్డలు గనరే లోకులు

చెడ్డ తెఱంగైన బుద్ధిఁ జెప్పరే? యాలుం

బిడ్డలు నెల్లరు ద్రిమ్మరి

గొడ్డెనను నియ్యకొనునె? కొవిదములకున్. 136

గీ. శకుని కర్ణుండు ననుఁగు దుశ్శాసనుండు

బొమ్మలను బోలె నాడింపఁ బుత్తుఁడీవు

నామచుండెదరక్కట కీడునేయఁ

బొండవులు జూడ రటు గాన బ్రతుకు గలిగె.

137

క. సైరణచేత యుధిష్ఠిరుఁ

డారసి తన తమ్ములకును నడ్డపడంగా

వీరలు బోయెడు తెరవులు

వేరయ్యె నతండు గినియఁ బెందెరువు నుమీ.

138

చ. తలఁపఁగ మేక వన్నె పులి ధర్మతనూజుఁడు సాదురేగినన్

దలపాలిమేర నిల్చునది తధ్యమె యంతట నీకు నాకునున్

మలపఁగవచ్చునే? వెడఁగుమాటల నేటికిఁగౌరవేంద్ర యు

జ్వలమతినెయ్యిఁగూడు దినువాడవరాధమొనర్పఁజూచునే.

న. దవ్వు జనువెంచిన యాయాసంబున దేహంబు నొ

చ్చుచున్నయది పొద్దునుంబోయె రేపకడ వచ్చి బంధు మిత్ర

సహితంబుగా నెల్లరు విన నచ్చటి వార్తలెఱింగించెద నని సం

జయుండు నిజ నివాసంబునకరిగిన యనంతరంబ ధృతరాష్ట్రం

డు సత్వరంబుగా విదురుని రావించి సంజయుం డాడిన మాట

ల తెఱంగుఁ జెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

140

క. ఏమనిచెప్పదు ననఘా

యామాటలువినిన నాకు సంగములెల్లన్

వేమటు వడఁకెడు నిష్ఫల

పై మేనుం బడినగతినిఁ బరితాపమునన్.

141

వ. అనిన విని విదురుం డతని కిట్లనియె.

142

సీ. బలియుండు పై నెత్తు పట్టున నల్పుండు
 నుడిక మొక్కనికే గోల్పడిన పట్ల
 ముచ్చిలఁ దలపోయు ముచ్చునకును గామి
 యగువానికిని నిట్లు దగునుగాక
 భవదీయసంతాప భరమున కీయెడ
 నెట్టిది తలపోత యిభపురీశ!
 నావుడు ధృతరాష్ట్రుఁ డావిదురున కిట్లు
 బలికె ధర్మజుఁ డెద్ది దలచె దాని

ఆ.వె. దెలియుదేనిఁ జెప్పి దిగులు నివారింపు

నీవి లోన ముల్లు నెరసినట్లు
 సతని మాట మదికి నగ్గమికామిచే
 బాగిలెదేను నిద్రఁ బూనకిపుడు.

143

క. అనినచు విదురుం డిట్లను

ననఘాత్మక! యకట! పాండవాగ్రజుఁ డొక కి
 డెనయఁగఁ దల చునె మదిలోఁ

దనుఁజంపఁదలంచు నాకృతఘ్నున కైనకా.

144

ఉ. నీవిషయంబతండు నొక నెచ్చెలియై నుతుండై భటుండునై
 సేవ యొనర్చుగాని వనిఁజేయఁదలంచునె? కర్ణ సాబలుల్
 చేవలు బుట్ట నెట్లు చెలిఁజెప్పదు రట్లన పూని ధర్మవుం
 బోవఁగఁ దోచి కార్యగతి బుద్ధిఁ దలంపపు కారవేశ్వరా.

గీ. చిలుక నాఁకొని కబళించు చీలిగాన

రీతి ధరయెల్ల నీవాచరింప నగునె?

నగము వారికి విడు పుత్తు) మొగమునందు

కార్యగతి నడిపింపక కారవేంద్ర.

146

క. ఆన విని ధృతరాష్ట్రుండును

విను సంజయు వలన నచటి వృత్తాంతంబుల్

మన మెఱిగి బోలుతెఱుగున

నొనరింతము రేపకడ సమున్నతి ననఘా!

147

వ. అని మఱియు నిట్లను నీవు నీతిపరుండవు నీ మధు
ర సంభాషణంబుల వలన చిత్తంబు గొంత కలంక డేరుచున్న
యది. ఇంకను భవద్వచనామృతవృష్టి దడవుచు నాదువెతం
బావుమనిన విదురుండిట్లనియె.

148

సీ. ఒకరి కల్మికి లోన నుడుగక పాపంబు

వచ్చు త్రోవను బుద్ధి జొచ్చి చనక

జనులకు నెల్లను సమ్మత మగు రీతి

నడచుచు లోక నిండలకు లోఁగి

కోపంబు గర్వంబు గుటిల వర్తనముల

మాని బంధుల పట్ల మాన్యుడగుచు

కసరు ప్రల్లదము దుర్వ్యసనంబులును వీడి

తగునని తను దానఁ బొగడికొనఁక

గీ. నొచ్చియును గీడు నేయక నిచ్చు దుఃఖ

మైన నోపికఁ జేకొని యరికి నేని

వేడుచో నర్హ వస్తువు వెలయుఁ బెట్టు

నిట్టివాఁడు బొగడ్లకు నెక్కు నధిప!

149

ఉద్యోగపర్వము

గీ. చెల్లుబడి గల్గి సైరణఁ జేయవలయు
దురితములు వచ్చు తోవకుఁ దొలఁగ వలయు
కొంచెమైనను దగఁ బంచి కుడువ వలయు
నీతి దప్పక భువియందు నెగడవలయు. 150

వ. ఇట్టి సజ్జన ప్రవర్తనంబు లెన్ని గలవన్నయుఁ గాం
తేయునకుఁ గలవని ప్రసంగవశంబునఁ బ్రశంసించి వెండియు
నిట్లనియె. 151

క. కడుఁ గూనలఁ బెనిచియు నొ
ప్పుడరెడు మానసులఁజేసి యకటా! వారిక
గడ నునుపఁ దగునె? పాలిడి
కొడుకులతో పాటు జూడు కురువంశనిధి. 152

క. భూవర! తమ్ముని భాగము
నీవిటు మ్రింగంగ నరుగ నేర్చునే? మీనున్
వేవేగను మాంసేచ్ఛను
వావిరి గాలంబుమ్రొంగు వలె నగుఁ జమ్మి! 153

వ. అనిన విని వెడవెడి నూకొనుటయు మాని నిరుత్త
రుండై మేనుమాన్పడి కొంతవడి నూరకుండి యాంబికేయుం
డు గ్రమ్మట నతని దిక్కు మొగంబైన యానయంబుల తెఱం
గెఱింపుమనుడు విదురుండిట్లనియె. 154

మ. అలినూనంబున వ్రాలివువ్వలను నొయ్యంజేయక య్యాసవం
బలరం గోలిన రీతిఁ గార్యము నయంబారంగ నీడేర్పగా

వలయున్ లోకులకిష్టమున్ నిజములేవంబధ్యముంగాఁగబొ
 గ్గులకుంబోలెనునిట్టలంబుగ మొదల్ గూల్పంగగాదయ్యెడిన్
 ౧. విను మొకశృకుఁ గల్లు విద్యకు సిరికిని
 ధనమునకును మనస్తాపమొంది
 యసహిష్ణుడై బుద్ధి నెనఁగక నేనుఁగు
 తోనై నఁ గడు దోమతోడనైన
 వైర మెత్తక చెల్మి వరులఁ బాటింపుచుఁ
 దులువతనంబులు తొలఁగఁజెట్టి
 యఖిల భూతంబుల యందును సమ దర్శ
 నుండునై తగవుమై నుండవలయు

గీ. నయము మీరంగనేకొఱంతయునులేక
 నిట్టి సద్గుణపుంజంబు నెనయు సతని
 కెట్టి కిడును బుద్ధి నూహించు పాల
 నుని శవంబును దినపు శునకములును.

56

క. కట్టా! ధర్మజు నోరను
 బుట్టదు పల్లదము నీదు పుత్తులు వారిక
 జెట్టాడెద రవి నీచెవిఁ
 జెట్టియు వారింప వెవుడుఁ బృథ్వీ రమణా!

157

చ. నటికిన్ మ్రోడు నొక్కగతి నాటఁనునాటజిగిర్చిశాఖలక
 వఱలునుమాటలం జిమడవచ్చిన కార్యము వన్నెకెక్కునే?
 గుఱుకొని మేనికిం దగులు కోలలదీయఁగ వచ్చుఁగాక లో
 నెఱిమఱి పల్కుముల్కులనునేర్తురె? పాపఁగఁగౌరవేశ్వరా

గీ. కాలు జారిన మరలింపఁ బోలుఁ గాక

నోరు జారిన మరలువు వారుగలరే?

న్యాయ పథమునఁ గల్గు నిహంబు బరము

ప్రల్లదంబునఁ గల్గునే? ఫలము జెప్పుము.

159

ఆ. వె. తగవు మెఱసి చేయఁ దగు కార్యమునకును

యశము గల్గు సౌఖ్య మమరుఁ బుణ్య

గతియుఁ గానఁ బాడి గలిగి పాండునృపాల

పుత్త్రకులకుఁ బంచి పుడమి యిమ్ము!

160

న. మఱియు వారలు దమ తండ్రి భంగి నీకు సముచి

తంబులగు పరిచర్యలు సలుపుదు రిదియునుంగాక పాండురాజు

మాకుఁ బరమ భక్తుండు నతనినై నఁదలంచి వారలయెడ గుణం

బులేనియెడ నేనియుఁ దమ్ముని బిడ్డలని యాదరింపఁదగదే య

ని వెండియు నిట్లనియె.

161

క. నీ వీ తర్జువున నుండియు

నావిభు కొడుకులకు నిట్టి యులజడి జెట్టం

గావలెనే నీ పుత్తుల

తో వారిం జూడుమయ్య దురితము బాయఁ.

162

క. కయ్య మనఁ గాలుద్రవ్యము

జయ్యన వ రించు కొడుకు జాడల నీవున్

నెయ్యమునఁ బోయెదవు వెను

దియ్యరు దుర్మంత్రములకుఁ దెగబడి మ్రొదుల్.

163

ప. పాండవులు బరాక్రమసంపన్నులయ్యును నీయం

దతి స్నేహంబునేని లోకనిందకతంబుననేని పాపభయంబుననేని
 కారవులతోడి భండనంబున కొడంబడక యాగి వేడుకొనిన
 చులకన చూచుచు నావరింపక కడత్రోవం దగడు దాయాదు
 లతోడి పోరితంబునఁ కొఱంతయ కాని వాసి గలుగ నేరదు,
 శాంతి మార్కొని నీతిపథంబున లోభం బుడిగి వారలం గల
 పిఁకొనుమట్లేని సిరికిం దానకంబై యిరుదెఱంగుల వారలొం
 డొరులకుఁ బ్రావు దావులగుచుఁ గలిమి బలుములచే నుక్కు
 మిగిలి దేవానురులకై నం దేరి చూడరాక మనియెదరు, నిక్క
 మ్మలైన కొడుకులం బట్టి యుత్కృష్టులగు వారి విడుచుట
 మార్జాలంబులం బట్టి సింగంబుల విడుచునట్లగు నయ విక్ర
 మంబున నప్రతిములగు పాండవేయు లొక్కెడ భూమండలంబు
 శాసింపను బ్రజామండలంబు బాలింపను భవదీయ వంశం
 బుజ్జ్వలంబు గావింపను జాలునమర్థలు, నా వచనంబు నీకు
 రుచింపదేని యొక్కటి వుట్టినపిమ్మటఁ దల్లడిల్లెదవు. ఒక్కనికై
 కులంబు నిర్మూలంబు నేయగాదు. వారెత్తివచ్చినఁ గౌరవులకు
 బేరుపెంపు వుడమిం బొడవడలగు, వైరమెత్తక యూరకుండిన
 నీసుతులచే ధరిత్రి బాలింపంబడనేరదు. నా పలు కాలకించి
 పొందెనేయుటయ లెన్న యన్ది నానావిధంబుల బోధించుచు
 విదురునకు ధృతరాష్ట్రండ్రిట్లనియె.

164

శ. శుక్కు ప్రియములచేతనె

నిష్కర్మంధై న పాండున్యవతితనూజున్

నిష్కారణముడికించితి

మువ్వురుఁడగు సుతునిమీఁది మోహము కతన్. 165

చ. విమలచరిత్ర ! నీవిపుడు వీనులకుం గడుఁ జల్లఁగా ననుం
గ్రమమునఁబల్కు నీవననగౌరవమొప్పెడునై నఁ బుత్రమో
హము దెగఁబాఱినీయదు దురాత్ముకుఁడై తగుమాటవాఁడు కా
ర్యముదెన యందనున్ వినఁ డహంకృతి నిందుకులోనఁ

గుండెదన్. 166

వ. అనిన విని విదురుం డిట్లనియె.

167

అ.వె. అధికులై న నల్పులై నను జ్ఞాతుల

విడువఁ జనదునూ ! వివేక బుద్ధి

దూర దృష్టిచే విచారింపు నీలోన

వారి వీరి భ్రమల వరల కధిస!

168

క. పోట్లాడుట పువ్వులతో

ప్రోట్లాడుటె కీడు మేలు వెలయఁగ నటపై

నెట్లగునో నాకఱపిన

యట్లన కడు పొత్తునేయుమయ్య నయమునక.

169

క. మీఁకై హితంబు సెప్పెదఁ

గైకొని యెల్లరకుఁ బ్రియముగాఁ గులమెల్లక

బోకుండ మదిఁ దలంపుము

కాకున్నం దొడ్డ చేట్టు గాఁగలదు సుమీ! 170

వ. అనిన విని వైచిత్రీవీర్యుండు సంతసించి నీ పలుకు
ల కలంకదేత. నీచెప్పినట్ల నవశ్యంబు గావించు ననియె. అం

త నొక్కొంత తడవు చింతించి వెచ్చనూర్చి నిన్నేమనగలదు
దైవంబున నడఁగుంగొకయని 171

క. సమ్మిక్తమును సమ్మమియును
సమ్మదమున సమ్మదమును సందడిని మదిం
గుమ్మరఁ గ్రుమ్మర విదురుం
డమ్మనుజేందునకునిట్టు లనియె నయమునన్. 172

గీ. ఇంత కాలమునకు నేమి పుణ్యవశంబొ
నీమనంబు శాంతి నెరయఁదాల్చె
నింకనై నఁ బుత్తుఁ డేఁగుతోవను బోక
కార్య మెఱుంగుమయ్య! కౌరవేంద్ర! 173

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండిట్లను ధర్మవిధంబును నీతి
ప్రకారంబును దెలిపి సంతనంబొనరించితింకఁ బరమార్థ దృష్టి
యెట్టివాక్యంబులం గలదద్ది తెలిపి కృతార్థుం జేయుమనిన విదు
రుండన్న కిట్లనియె. 174

నీ. నే నెఱింగినయంత వృష! నీకుఁ దెలిపితి
వేదాంతపద్ధతుల్ విస్తరింప
నొనరంగ నే శూద్రమోనిజాతుఁడఁగాన
తగ దుచ్చరింపను ధారుణీశ!
విన నిష్ఠమగునేని ఘనుఁడు సనత్కుజా
తునిచేత వినఁదగు ననుచు సపుడు
తద్దివ్య మునిని లోఁదలఁచినయంతనే
పన్నిధిఁజేసె నయ్యున్న తునకు

గీ. సర్వవిధిబూజజేసియు నాంబికేయు
 సతనికిం జూపి యారాజు హితము సెప్పఁ
 దలఁచితిని మిమ్ము ననుఁడు సత్తాపనుండు
 నామహారాజు సందియం బాలకించి

175

వ. మఱియు ధృతరాష్ట్రం డెద్ది యడుగు తత్సూక్ష్మం
 బులగు సద్గంబులను గుహ్యంబులగు వానిని నానావిధంబు
 లగు రహస్యంబులనెల్ల దెలిపి యమ్ముని యంతర్హితండయ్యె
 విదురుండు నన్నచే నాజ్ఞాతుండై నిజనివాసంబునకు నేగె
 సంతఁ బ్రభాత సమయంబున ధృతరాష్ట్రండు తత్కాలోచితా
 చారంబులు తీర్చి మొగసాలం బేరొలగంబున ద్రోణ కృపా
 శ్వత్థామ కృతవర్మ ప్రభృతులగు దొరలును భీష్మవిదుర సోమ
 దత్త బాహ్లిక భూరిశ్రవ ప్రముఖులగు బంధువులును దుర్యో
 ధన దుశ్శాసనులలోనగు కుమార వర్గంబును కర్ణ సౌబలులు
 మొదలగు తత్సహచరులును బరి జనంబులును బరివేష్టించి
 కొలువఁ గొలుపుండునెడ సంజయుండును జనుదెగిచి సముచితా
 నీనుండై తనమాటలు వినఁ జిట్టాడు కొల్వఁ గలయం గనుం
 గొని యిట్లనియె.

176

సీ. ఈ దొరపంపఁగా నేను బాండున్నపాల
 పుత్రులపాలికిఁ బోయి యుండు
 ధర్మజుఁగంటి నా నిర్మలయశుఁడుకా
 రవుల సేమము లెల్లఁ గ్రమముతోడ

- నడిగె బాంధవమున నాదరంబున నెయ్య
మున భీష్మగురులను మొదలుగాఁగ
గలుగువారలఁ బ్రీతిఁగావించె నేనును
బంధుత్వమొయ్యనఁ బ్రాకటముగ
గీ. నెవ్వ రెవ్వరితోఁ దగ నెట్లు పల్కు
దగునో? యాగతి నీవిభుం డొగినిఁ గఱపు
పగిదిని గొఱంత లేకుండఁ దగిన మాట
లాడితిని సంధికై కవగూడునట్ల. 177
- గీ. అయ్యధిష్ఠిరుఁ డాడిన యట్టి పలుకు
లచటఁ దక్కిన వారునునట్టి మాట
లందులకుఁ దాను బొసఁగఁగా నాడుటయును
నన్నియును సెప్పి మఱియు నిట్లనియె నపుడు. 178
- క. వినుఁడు మును నేను గృష్ణా
ర్జును లొకచో నొంటి నుండుచో నయమారణ
గనుపించికొంటి వారను
చనునయభయములను జూపు నల్లాపములక. 179
- వ. అనినఁ గృష్ణుని చిత్తం బెట్లుండె నేమనియె నెద్ది నేయఁ
దలఁచెనని యడిగిన భృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె.
- చ. కడు బహుమానమొప్ప ననుఁగల్గొని రేనునువీరలిర్వరున్
నడతు రజాతశత్రు వచనంబున నాతని కెట్టికార్యముం
గడు నగునంచు నెమ్మడిఁ దగం దలపోసితి నంత వారలుం
గుడిచెడి యన్న పానములు గోరిక నాకిడి రాదరంబునన్.

గీ. క్రమము నే నాడు పోయిన కార్యమెల్ల
విన్నవించిన యంత నవ్విజయుఁ డవుడు
బలుమొగంబున నేమియో పలుకఁ జూడ
హరియు నాతని వారించి యనియె నిట్లు. 182

ఉ. నీటను నివ్వ బుట్టు వలె నిక్కము ధర్మజుఁ డలెనేని నె
ప్పాటను నార్పఁగాదనుచుఁ బౌరవసంచయముల్ వినంగ నా
మాటలు దెల్పుమింకను గ్రమంబున వారటజేయు కృత్యముల్
సాటి నుఖంబులుం గొనుఁ డపారముగా నను నేటరేపటన్.

చ. చెలులను గారవించి దయచేఁ దగు వారల నాదరించియుం
దెలివిగ నప్పసప్పలను దీర్చి కరం బటచేతఁ బ్రాణముల్
నిలిపికొనుండు సంగరము నిశ్చయ మెల్లి కిరీటి మార్గణో
జ్వల దహనార్చులం బడక వారికి నెయ్యడకేఁగరాదికన్.

ఆ. వె. పరమ సాధ్వీయైన పాంచాలి సటువంటి
బాము పెట్ట నన్నుఁ బలువరించె
సదియు నాకు నెవుడు హృదయ శల్యమువోలెఁ
బగలు రేయు నిద్రబాపి బొరయు. 185

క. నాచేయు సారథిత్యము
నీ చతురు రథిత్యమున్ మహిం బొసంగఁగ మే
మేచి కురు తతుల నుగ్గున్
మాచము సేయంగ నెందునుఁ దెనగలచే? 186

చ. గిటికొను కోపవేగమునఁ గృష్ణుల యాతమకంబు నీనుతుం
డుటక ధర్మిఁ దావిడువకుండెడు లోభముగాంచి నామన్.

బజవజలై భయంబుగొని యంగములెల్ల వడంకెదయ్యమే
యెఱుంగు నదేమి సెప్పదు నిశేంద్రపురీశ్వర! నీకునిమ్మొయిన్.

వ. అనిన విని నరుండేమనియె నని యడిగిన ధృతరా
ష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 188

క. అవిజయుఁడు దనకన్నులఁ

గావింగొని యారసంబు గ్రక్కెడు పోల్కిన్

గేవల మొప్పగ నాతో

భూవర! పలికిన తెఱంగుఁ బాలువుగ వినుమా? 189

ఉ. పాండునరేంద్రపాలికయి పట్టితి మిమ్మె యి మేమువార లు
ద్దండతఁ బంచిపెట్టకయ తక్కిరయేని సహింప నేర్తుమే?
భండనకేళి కెత్తెదము పాపము! పుణ్యము! యెట్టులైనగా
నిండిక నొండుగల్గదిది యెంతయుసత్యము సూతనందనా.

గీ. వినుము దుర్యోధనుఁడు భూమి విడువఁడేని

దాను మును మాకుఁ జేసిన వానికెల్ల

మేము నన్నియుబుట్టఁగా మెఱుగువెట్టు

వారలముగాక యొండు విచారమగునె? 191

మ. గురు భీష్మాదులు వారికై కడగిరా ఘోరాహవక్రీడలోఁ
బరంగం దత్ప్రుథులాశ్రు శాస్త్రములుమాపై రావదెట్లన్న ను
ర్వర ధర్మోజయమంచుఁజొచ్చెదము పోరంబాడిమైమాకునే
డరయక గీడగుటెట్టు లట్లయిన నన్యాయంబు మేలేమొకో.

క. దొనలను బలుచివికినను

క్షుణ్ణ తోరములు వెలికిబాగు గాఁడేవంబుం

గొనయం బెక్కిడికొనియెడు

మునుకొని తనుదాన యడిదమును నొక వెడలుక. 193

గీ. తెగువఁ బీనుఁగు అొమ్ముపైఁ దిండి రోసి
యేము జేయొగ్గి పాలుదన్నిమ్మనంగఁ
గురువింభడిఁడు నెత్తురు కూటికింకఁ
గడఁగియొడిగట్టి బ్రమటుట గాదుమాకు.

194

సీ. గద సాచి భీముఁ డగ్గలిక నేనుఁగు పెండు
చెడఁ బిండిపిండిగాఁ బొడుచుచుండ
మామకీయాశుగ మండలి సాదులు
గూడ ఘోటకములఁ గూల్చుచుండఁ
గవలు దావాసలు క్రమమునఁ బరిపంథి
తేరులు నిత్యంబుఁ దీర్చుచుండ
దుఃపద విరాటులు దొడరి కాల్బలమెల్లఁ
గుదియించి పుడమిపైఁ జదువుచుండ

గీ. శినివరుండును దుఃపదుని తనయ సమితి
ద్రోపదేయులు సభిమన్యుఁ ధనయుఁడును గ
డంకఁ బగతుఁ దున్ని నిశ్చంకనొదవఁ
గాంచి పిమ్మటఁ బాలిచ్చు గౌరవుండు.

195

గీ. కొడుకు లభిమన్యునకు దారువడముడికిని
ద్రోణ భీష్ములు నాపార్వతులకుఁ గర్ణ
నాకుఁ దగు వారికిని దగు మూకనెల్ల
పాలువెట్టిన పిమ్మటఁ బాలువెట్టు.

196

వ. మేము దైవంబు మొగంబు చూచి గురు భీష్మాదు
లగు పెద్దలకు నమస్కరించి మాతండ్రి పాలికై న్యాయంబు
తప్పక చొచ్చి నడచెదము. శక్తిదులైన ధర్మంబున కడ్డంబు
చొఱవెఱతురు చొచ్చిరేని నిహతులగుదురుగాక మొన మిగు
లు వారుగారు. కౌరవు లెంత యటుండనిమ్మనియె ననిన విని
గాంగేయుండు గాంధారేయున కిట్లనియె. 197

శ. నర నారాయణులనంగను

పరమ మునుల్ దేవహితము బాటిల సుజనో

త్కర రక్షయు జనశీక్షయు

గర మొనరితపగ జనించు ఘనులు నృపాలా! 198

గీ. మును నివాత కవచులను జంపి వజ్రకి

సంతసంబు సేసె సవ్యసాచి

కంసుఁ డాదియైన ఖలులఁ ద్రుంచుట మన

మెఱిగి యుంటకాదె కృష్ణు తెఱఁగు. 199

శ. ఆ పురుషు లిర్దు రొక మతి

నాపోరికిఁ బెరుగ గెలువ హరునకు వశమే?

నాపలుకుఁగొనవు వినియెదు

తీపులుగా వారు వీరు దెగిరనుమాటల్. 200

గీ. పట్టివలననే తెకతెక బుట్టినీకు

దుష్ట కష్ట నికృష్టులౌ తులువలైన

కర్ణ సౌబలు లొనరించు కానినడితి

కానఁ గై కొనఁజోవుగాఁ గ్రౌర్య మెసఁగ. 201

చ. అన విక కర్ణుడిట్లనియె నక్కట! నాయెడ నెగ్గుగల్గునే ?
కొనకొని భూపతిం గడుపు కూటికే గొల్చిన వాడఁగొల్పునం
జనుఁ జనదంచుఁ జూడక యసహ్యము లాడెడు గానఁదోపలే
వసయము జెప్పినం బతి తనంతటి మానసి సేల సేసెడిన్

సీ. అనుటయు విని నదీతనయుండు ధృతరాష్ట్రుఁ

గనుఁగొని క్రమ్మఱ ననియెనిట్లు

నాపాండవుల పదియారవ పాలక్షఁ

బోలఁడు గడు సిగ్గుమాలి వీఁడు

గెలుతు వారలనని కొలువున రజ్జులు

బచరించినది నచ్చి పార్థులకును

దుర్యోధనుఁడు పగఁ దొడరి కావించును

బెక్కుదురంబులఁ బేరు పెంపుఁ

గీ. గనిరి తానొక్కఁ డేమి సేసెను గడంగి

తులువ దుర్జాతి యవినీతి బలుకుచుండు

మెచ్చుగా నీవు వినియెదు మేలుగాక

ననుడు గురుఁడాంబికేయున కనియె నవుడు.

203

క. గాంగేయుఁడు చెప్పిన తెఱఁ

గంగీకారంబుసేయ నగుఁ గురు తతికిన్

మంగళమ కోరుఁ దక్కిన

సంగరమున సవ్యసాచి సామాన్యుడొక్కో !

204

గీ. వీర మన వారిలోఁగాదు లోకములను

కవ్వడికి సాటి యగు విలుకాఁడు లేడు

తెగువ సంజయుతోఁ బల్కు పగిచి సల్పఁ

గలఁ డమానుష శౌర్యంబు గలుగువాఁడు.

205

వ. ఖాండవ దాహనాది కృత్యంబులెల్ల మనమెఱింగిన
వికావె కావున ధర్మజుతోఁ బొత్తువాటించుట లెస్సయని గురు
భీష్ము లొత్తి చెప్ప వారల నుడువులయెడ ననాదరంబుగాఁ జె
డ చెవులం బెట్టి విని వినమిగా నుండి వెండియు పాండవుల
వలని వార్తలడుగ సంజయుదిక్కు మొగంబైన కురుపక్షవీరుల
ప్రాణంబుల యందనాస్థాపరులై నంత ధృతరాష్ట్రుఁడు సంజ
యున కిట్లనియె.

206

గీ. సూతనందన! ధర్మజు రీతి యెట్టి

దిచటఁ గూడిన నేనల నెల్ల నెఱింగి

నెమ్మనంబునఁ దా నెద్ది నిశ్చయించె

నెవ్వరినిఁ గొని మనవీటికేగుదెంచు.

207

వ. అనిన విని సంజయుండు నిరుత్తరుండై యెద్దియుం
బలుకనేరక వెచ్చనూర్చి యమ్మనుజపతి యంత వెఱ్ఱియగునే
యని కొంత తడ వూరకుండియు నైన నితని వచనంబులకుఁ
బ్రీతివచనం బీయఁదగు నని యిట్లనియె.

208

క. వినుము సరేశ్వర! ధర్మజుఁ

డనయము పాలడుగు వీరలట్లాడఁ బడమిం

జనుదెంచు దురమునకు దుడు

కన గాలమువేయఁజూడఁ దాతడుతోల్పా.

209

వ. ఎవ్వనిం గొనివచ్చునంటి రందెవ్వరు రూరెఱుంగ
ని వింత వార లె న నాకర్జింపుము. 210

నీ. చండ సత్తుడు జరాసంధమర్దనుడును
బాకారి నొడిచిన బల్లిదుండు
నరి వీర యములగు యములును బరిపంథి
చయ గోత్ర దంభోలి సాత్యకియును
ఘన శౌర్య నిధులు కేకయులు శాత్రువ నాగ
చక్రకేసరులు పాంచాలపతులు
పర వాహినీ భయంకరులు మాత్స్యలు, ద్విష
దంబుదానిలుఁడు హిడంబ కొడుకు

గీ. కలనఁ జొత్తుము నొత్తుముగాక యెండు
గలదె ధర్మజునకు భూమిఁగట్టిపెట్టు
వారమని కీడు మేళలో వారలగుచు
వచ్చు సకలోపవిషయ భావరులు మఱియు. 211

క. ఓలిక ఘటనాఘటనతఁ
జాలి పృథానుతుల కెలమి నచిప్రండగుచున్
మేలొనఁగఁజాలియుద్ధవుఁ
గీలొనరఁగఁ ద్రిప్ప వాఁడు కృష్ణుం డధిపా! 212

వ. వీరలంగొనివచ్చుననిన ధృతరాష్ట్రుండతనిక్రిట్లనియె.

క. వినువారిదెసను నీచె

ప్పిన రథికులు నొక్కయెత్తు భీముండొకయె

- తనఁదగు శౌర్యోన్నతులగు
దనుజులఁ గీటడచె వాఁడు దర్పం బెసఁగఁ. 214
- గీ. వానిఁ దలఁచిన నామేను వడఁకుచుండు
బక హిడంబ జరాసంధ పతుల నొక్క
చిటిక వ్రేసిన మాత్ర) నిర్జించె నతని
కీడు ముల్లోకములనై న లేడు సుమ్ము. 215
- క. గుదె యడిదము గద గొనినన్
మద గజమును బోలె రివుల మర్దింపఁడె యె
య్యది తెరువు నాదునుతులకుఁ
గదరెడు శోకాగ్ని మనసుఁ గాల్పఁగఁజొచ్చెన్. 216
- క. పిన్నప్పడు నాశిక్షకుఁ
గన్నన బడఁ డట్టి వాని కయ్యమునకు వీ
రున్నడచి యతనిచేఁ జెడి
ఱున్నతఁగనియుండు) పగకుఁ గేవల మిదిగా. 217
- గీ. కడు ధనంజయునకుఁ దోడు వడముడియును
నలిని జనుదెంచు కరణి ధనంజయునకు
వడముడియుఁ దోడు నూప దుర్వార భంగి
మొనసి కౌరవులకుఁ జేటు మూడఁగాదె. 218
- క. నరునకు నొక లెక్కయగాఁ
బరగునె? కురుబలము దైత్య పతులను దేవో
త్కరపతిని గెల్పు వీరుఁడు
కర మతనికిఁ గలన నెదుర్కుగలఁడే హరుఁడు. 219

వ. ఇదియునుంగాక.

220

చ. అమరవరేణ్య పుత్తుపయి నావటి గాలియు సోకకుండ ని
క్కము హరి యెట్టివేళలను గంటికి రెప్పయిపోలి కాచు వ
జ్రమునకుజోడునుందోడుగుచండమకాదోకొవారలిర్వురుం
గ్రమముననొక్కతేరున దురంబున, రా నొరు లాగనేర్తురే?

గీ. మతియు నందలి రాజకుమారులెల్ల

గండు మిగులంగఁ గల రంతకంటె నింక

సంజయా! యేమిసేయుదు చనుడు నెందు

నకట! నాబిడ్డలకు నెవ్వఁ డడ్డపడునో?

222

వ. గురు భీష్ము లెఱుంగుకంటె భీమార్జునుల మగంటి
మియుఁ బొండవుల సారంబు నెక్కు డేనెఱుంగుదు. వారలు
మానవులచేతం బోవరు. సుయోధనుండు దురాశాపరుండై
కార్యంబు దెన గననేరండు. నే నొత్తి చెప్పనుం జాల. భీష్మ
ద్రోణులకుఁ బాత్రులును శిష్యులును నగుట రెండుతెఱుంగు
ల వారు నొక్క రూప యగు మనముండుటంజేసి యవకీర్తికి
వెఱచి మొనవాయించడి చచ్చు వారుగాని పోట్లాడి గెలిపింపఁ
గలవారుగారు, కావున నిట్టి తఱిఁ బరువున మురిపెంబుగని న
కల ధర్మపరుండగు పాండవాగ్రజు రావించి యుచిత గతిఁ బు
డమి పాలొసంగుట మేలతండు నానుతు నట్టివాఁడు కాఁ డమ
లహృదయుండగు నిట్టి సమయంబున ధర్మంబు వాటింపకుం
డిన విరుద్ధంబుగాఁ గురు కులంబు నిర్మూలంబు గాఁగలదనిన
ఛిని దుర్యోధనుండు తండ్రికిట్లనియె.

223

గీ. గదకు నానముడగు వానిఁ గాన నెందు

బెదరెదవు రిత్తభీతిచే భీమునొక్క

కొండగాఁ దలపోసి నా కొలఁది లావు

గుఱుతెఱింగిన వాడవు కురుకులేంద్ర!

224

క. అడవులఁ గాసిలి తేజము

బొడవడఁగిన వారు మమ్ముఁ బొడతురలే మా

కడిది గన నచటఁ గృష్ణం

డడరఁగఁ గైలాటమునకు నందఱఁ గూర్చెన్.

225

క. కూటువ మూఁకలఁ గొన్నిటిఁ

గైటభ రివుఁ డోజ గుంపుగాఁజేసి మముం

బోటని బెదరించి ధరం

బాటిని సగ మిమ్మనంగఁ బాలిత్తుముకో.

226

గీ. కినిసి రాముని గెలిచె గాంగేయుఁ డాజి

నితని పై నెత్తి వత్తురే? నృపులు బోర

దోణ కృపులును మరియు నీ దోణ సుతుఁడు

కేవలులె? వారి ననిలోన గెలుచుటెట్లు?

227

క. కలనన్ ఫలునునకు హరి

గలఁడనియెద వతఁడు కర్ణ ఘన బాణాన్నిం

దొలఁగింపఁగలఁడె? పైఁబడు

బలు పిడుగును మేలుమునుఁగుఁ బాపునె? చెవుమా! 228

క. నలుగురు నవ్వంగ వగ చెడి

తలవంపులుగాఁగఁ బొండు తనయుల గొలువం

గలమే? పుట్టముజాలని

బలె పాలొగి నిచ్చి వారి బతి మాలుదుమే. 229

వ. వినుము దుశ్శాసన దుష్ప్రహ ప్రిముఖులైన నీ కొడుకులెంతకుఁ జాలరు. మనకుఁ బదునొకండఁడై హిణులును వారికి నేఁ డఁడై హిణులును గూడ మన నేన గల దండిమగలు నిలింపులనైన నొడువఁగలరు. పాండవుల వీరలు కొక్కెత్తునకుఁ జాలుదురే? చింతింపవల దూహకుండుమని తండ్రి నూహింబలికె యుద్ధిష్ఠిరుం డెట్టి తెజంగున నున్న వాడనిన సంజయుం డిట్లనియె. 230

వ. జనవర ధర్మజుండు సహజన్ములు వేమక లుల్లసిల్లఁగా

ననియెను మాటమాత్రముననార్చిన మూరెనుబేర్తురెప్పు భీముని గద పెంపు నర్జును సముజ్జల దివ్య శరాలి నై భవంబును మురవైరి పాపుదమభూపకుమారులలావుచుండగ

వ. అని మఱియు భీమార్జున నకుల సహదేవ సాత్యకేపాంచాల విరాటాది వీరుల పరాక్రమంబులును దత్తద్రివ్య సాధన సంపత్తులును, వేరు వేర విన్నవించిన విని ధృతరాష్ట్రుం డెందెవ్వ రెవ్వరిచేత సాధ్యు లసాధ్యులని యూహించిరిని యడుగుటయు శాంతనవుండు శిఖండికి ద్రోణుండు శృష్టద్యుమ్నునకును, కర్ణుండు త్రిగర్తులును సవ్యసాచికి, దుశ్శాసన ప్రభృతి కుమారులు పడముడికి, శకుని నకులునకు, శల్యుండు ధర్మజునకు, సాధ్యులగుదురు. మఱియు నెవ్వరెవ్వరి కష్టపడుదుర్లు వారువారికిం జాలువారై యుండుదురని నిరూపించిరిని

విని నుయోధనుండు గనలి సంజయున కిట్లనియె. 232

చ. ఎఱుగఁమొసాండునందనుల నెచ్చటనుండిపుడేఁగుదెంచి రం
దఱు బలశౌలలంచుఁ బటు దర్పముచేమముగెల్తురంచునుం
గుఱుకొనిచెప్పెదీవిపుడు గొన్నిదినంబులుగూడియిచ్చటన్
మొఱసిరి మమ్ములం గెలువ మిక్కిలిసత్త్వములెట్లు గల్గెడిన్.

క. సారెకు నూఱక సంజయ !

వారిన్ మరి వారివారి వలసిన గతిఁ గై

వారము సేయుము కడు మా

వారిం దలఁపకుము తెలిసి వచ్చెను మాకున్. 234

గీ. అనుడు ధృతరాష్ట్రుఁ డానూత తనయు పలుకు

నుస్మదాలాపముల బ్రేలుచున్నవాడు

నానుతుం డింతియే సత్య నయపరాక్ర

మములఁ దగు పాండవుల సాటి మహినిగలరె ! 235

వ. అది యట్లుండె. మమ్ముఁ దలంచినఁ గారులాడుచు
నెవ్వొడందు సహింపడనిన సంజయుం డిట్లనియె. దేవా ! పాం
డవులయెడ నేయేప్రస్తావంబు లిచటివి బుట్టిన నాజ్యంబు చల్లిన
మహానలంబు చందంబున మండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడతండు కురు
బల సముద్రంబును జెలియలికట్టతెఱంగున నిలిపెదనని బీరంబు
సాటుచు నన్నుఁ గని సంజయా ! మీవారితోడఁ జెప్పము
హరిహరాదిదేవతలు సమకట్టిన సవశ్యంబుఁ గౌరవులజయిం
తుము గావున సకల భూత దయాభుండగు నజాతవైరి మరువు
పొచ్చిన మున్ను వారొనరించిన కొరగాములు దలఁపక మన్నిం

చు బ్రతుకుపై నాశ గలదేని యిట్లు చితంబనియెనని చెప్పిన
వై చిత్రవీర్యుఁడు గాంధారేయున కిట్లనియె. 236

క. పెనకువకు నొక్కవీరుని

పెనుప్రాపున నలఁతులైనఁ బెరుగుదు రనికిన్

మొనవడి భీమార్జునులను

గనికొని నడవడెఁ గడంకఁ గాల్చులమైనన్. 237

చ. అనుచిత వృత్తిగాన గరుడాది మహాత్ములు ధర్మసూతిపై
ననికెఁ గడంగఁజూడరుభయంకరశౌర్యులఁ బాండవేయులం
బెనకువఁ గెల్వఁగాఁ దరమె? బేలపుగాక ధరిత్రిలో నగం
బును నయమొప్పు వారికిఁ జి పొత్తొనరించిన మేలు జెందెడిన్

చ. అనుడు సుయోధనుండనియె నక్కట! పెద్దలు శౌర్యవంతులీ
ఘను లనిసేత కోటమియగై కొనువారపె యిట్లయేని నే
నినజుని దుస్ససేను నట నేడ్తెరఁ దోడుగఁబూని పాండునం
దనుల జయింతు నొంతు నిదిదక్క ధరిత్రినొసంగువాడనే?

క. నను గాసిపెట్టకుం డింక

నొనరఁగ నాముక్కునందు నూరువు గల యా

దినముల పాలని పంపని

మును వారికొసంగ సూదిమోపిన యంతన్. 240

చ. అని పలికి యూరకుండిన కొడుకునకు ధృతరాష్ట్రం
డిట్లనియె. 241

క. నీపోక కింత వగవను

నీపోయెడు తెరువుం బట్టి నృప సంఘములున్

రూపడఁగెద రటు గావునఁ

బాపము చలముడిగి కులము బ్రదికింపవనా. 242

వ. అని పలికి కొడుకు వలన మగుడఁ బలుకమి నెఱు
గక నుతుండు గెలుచునో యను దురాశాపాశంబు మానసం
బున నొక్కింత దవిలి సంజయు దెనకు మగుడి రెండు తెఱంగు
ల వారి బలాబలంబు లడిగి తన యాలోచనంబులకుఁ బొండ
వు తెక్కుడుగా నిశ్చయించి క్రీమృత నెట్టు లెట్టులని యుగ్గడిం
చుచుఁ దడవు విచారించి కౌంఠేయులకు దేవశక్తియు గాంధా
రేయుల కదేవశక్తియుగాఁ దెలిసిన వాడై పుత్రుని నుద్దేశించి
యిట్లనియె. 243

క. యమ పవన వాసవాశ్విను

లమరఁగఁ బార్థులకుఁ గలన నగుదురు తోడై

కృమమున నెన్నిన నర్జునుఁ

డమరనిభుఁడుగాడ వేతె యమరుండేలా! 244

గీ. జాతవేదుని మెప్పించి సాధనములు

గాంచె వానికి నెదిరెడు ఘనుఁడు గలఁడే

కదన ముడుగుము నామాట గౌరవమునఁ

దనయ! చెల్లించి ధర్మజుఁ గని బ్రదుకుము. 245

చ. అన విని తండ్రికిట్లనియె నాహవకేళి సురాళి పాండు సం

దనులకుఁ దోడుసూపుదురే దైవతముల్ తమపాలఁగల్గిన

మునుమనచేతబన్నములమొగ్గుదురేప్రియమీరసంబులు

ఘనమగుదేవకోటికిని గల్గెధు కల్గిన వేల్పుతాడురే? 246

క. రాగ ద్వేషము లుండిన

నేగతి దేవత్య మదియు నేడైఁ దోడై

రా గణుతింపము త్రుంపమె

నాగపురీ రమణ ! దేవనాథుల కై నక.

247

వ. మఱియుఁబక్షపాతులై నిలింపులు గడంగిరేనియట్టి
నిందిత దేవతలచే ఫల్గుసుండు రక్షితుండు గానేర్చునే? వినుము
కార్చిచ్చు గబళింపను శిలా వృష్టి విరళింపను గాలి నిలువను
సీరంబు ఘనీభవింపను సింహశార్దూలాది వివిధజంతు సంతా
నంబును భూత బేతాళాది నానా పిశాచ నిచయంబును నా
పంపునఁ బ్రవర్తింపను శత్రు మిత్రోపాయంబులు లోనగునవి
యెల్ల నెఱుంగుదు. నిఖిల మంత్రానుష్ఠానంబుల నొక్కఁడు
గొఱంతలేదు నీ చెప్పిన యగ్ని ప్రముఖదేవతలు నాకుం బ్రస
న్నులు వేల్పులచే రక్షితుండుగాని వాని రక్షింప నేర్తు గర్వం
బునఁ జెప్పికొనుటకా దెన్నడేని నన్ను నేనా పొగడికొనుట
గలదే? పాంచాల విరాట కేకయాది ప్రతి పక్షవాహినులు
నాకెదిర్చి సముద్రముఁ జొచ్చు నదులవడుపునఁ బొడవడంగెడు
కృష్ణ సహితంబుగాఁ బొండవుల నొక్కయెత్తునం గొన నాకొ
లందికిఁ జాలరప్పంటికి భవదీయ చిత్తంబున నవధరించెదవు
గాక నింతవాడనన నేటికి నింక గురుభీష్మాది వీరుల శస్త్రా
స్త్రంబు లటుండె నిట్టిదెఱుంగక బేల విధంబున బెగడెదవు
నెల్లకార్యంబులు సమర్థింపఁ జాలుదుము, నీయెడరు వారింపనే
తము, నిమిషంబున సకలంబును చక్కనగు నూఱుకుండుమని

తండ్రి కలంక బాయ నూటడం బల్కి సంజయుతోడ భండ
నంబు వలని వార్త లాడు గాంధారేయునకుఁ గానీనుండు ముప్పు
న నిట్లనియె 248

చ. మునుగురుఁడీరనంబుగొనిమోఘములై చననస్త్రుశస్త్రముల
నను శపియించె నగ్రు కురునాయక క్రమమనమ్మహాత్ముఁడెం

పునఁ గనినాడ శాపమదిబోవఁగఁ గావునఁ బార్థుఁగిట్టి మ
త్సునిశితఁదివ్యబాణముల సొంపుదలిర్పఁగ రూపుచూపుదున్
గీ. అనినఁ గర్జున కాపగా తనయుడనియె

నోరి దుర్జాతి మానపు నోరి కెంత

వచ్చు సంతయుఁ బ్రేలెద విచ్చ నిపుడు

నిన్ను మృత్యువు ప్రేరేచుచున్నదిట్లు.

250

శా. నీ చేఁ జావఁడ నిక్కువంబుహరుఁడేనిం బార్థు నిర్జించునే
నీచా! సర్ప శరంబు శక్తిగల యాసీ గర్వ మారెండు బా
నే చందంబున మోఘమైచనఁగ నాకృష్ణుండు గావించునో
యేచేటుందుదిగాన కిచ్చకము నీవిట్లాడె దివోఁగన్. 251

వ. అని పలికి ధృతరాష్ట్రుం గనుంగొని జ్ఞాతు లనోయ్య
న్య మైత్రిం బ్రతికిన సకల సంపదలకు స్థానంబులగుదురు వి
దోధంబునం బొందిన విభూతి కెడసి చెడుదురు. కావున నిట్టి
దుర్మతుల దుర్మంతంబు లంగీకరింపక పాండవులతోడి సం
ధి లగ్గగు ననిన బాహ్లికుండు నట్లన పలికినవిని యాంబికేయుం
డు గాంధారేయున్ కిట్లనియె. 252

క. శాంతనవుడు బాహ్నిక్షాదును

నెంతయు నాయట్ల నీకు హితులు దలంపక

వంతంబడమికి జెప్పెద

రింత చలం బేల వినమ హితమైన నుతా.

253

వ. అని పలికి కొడుకు నొడ బాటెఱుంగక కినిసి
వెండియు.

254

ఉ. ఘోరదవాగ్ని చందమునఁ గ్రమ్మరుకవ్వడి కోర్వజాలకే
వారకబాటుమూక నిలఁబాటలు సావగ నెట్లు రచ్చు
బారలు చాచినట్లగునె? పాల్పడి గోవులఁ గ్రమ్మరింప నీ
వారును నీవు గర్జుడట వచ్చుట లేదొకొ! పోరుగాదొకొ!

గీ. అని మఱియుఁ గర్జు దెస మొగ మగుచుఁ బల్కె

నప్పటికొలందిగా దిప్పు డర్జునుండు

హరి రథము ద్రోలఁ గ్రేవల ననుజ తనుజ

గణముతో వచ్చు మార్కొనఁ గలఁడె యొరుండు. 256

ఉ. అక్కట! చేటుపాటెఱుంగఁ డట్టిసుతఁ గొఱగాములూరకే
యెక్కులుబెట్ట వారలొక యీష్పితమారయఁగూర్పువారలే
కక్కన మొప్పఁ జావ నొడిగట్టితి రింతటి మేలు నోర్చి నా
రెక్కడ మీరు వీనికిపుడిష్టులు చూడఁగ సూత నందనా.

చ. అను డినసూతి హేతిగతి నప్పతిమాట చివుక్కునన్ మనం

బునుదునియంగశంతనునిపుత్త్రిండుకొల్వినమున్నుదన్నుఁబ
ల్కిన పలుకెంచి యిట్లను నకృత్యములాడెనుభీష్ముడింక నీ
తనికిని నాదుబాసటలు దప్పఁగఁగై దువు లూన మానితిన్

వ. అని యస్త్ర సన్న్యాసంబుఁజేసి యచ్చోట నిలువక
చనిన కానీనుం గని గాంగేయుండు నగుచు గాంధారేయున
కిట్లనియె 259

గీ. అంత మానిసిగాఁడ పీడడవి నడుమ

బఱచె నాచిత్రసేనుండు బట్టువేళ

నట్టి బలియుండు గదయిప్పు డరిగె నింకఁ

బాండవేయుల కెట్లాకో! బ్రతుకుఁ దెఱపు. 260

చ. బవరముదక్క మాన వెటు బాస్థాక ముఖ్యులుజూచుచుండఁబాం

డవ బల మేనుమున్నగఁ గడంగి యనేకముగావధించెదఁ

రవి తనయుండు బిమ్మటనరాతులఁ జంపుట నీవకాంచెదో

యవనిప నాపుడిట్లనియె నాతఁడు గడ్డుని పక్ష పాతియై.

క. రవి సూతి దుస్ససేనుఁడు

బవరము నకుఁ దోడుగల్గుఁ బైకొని కడుఁ బాం

డవులను గెలిచెద నిక నా

కెవరేటి కిఁ బోటు సూపు టింతియ చాలు. 262

ఉ. నావినియాంబికేయుండుమనంబునఁ గుందుచునిట్లుబల్లుఁదా

నా విదురుం దనూజుఁ డకటా! రవిసందనుఁగూడి దుర్మతిన్

జాపున కిట్లు పాండవుల సంధికిఁ బాసెను మీఱి తమ్ముఁడ

యేవిధిఁ బొత్తుఁ బెద్దలకు నెగ్గులు పల్కెడు బుద్ధి సెప్పినన్.

క. అని పలికి దైవ కృత మిది

చనున్నే? తల్లఁగిండు నింక సంజయ! తుదినే

మని వల్కె మఘువు కొమరుఁడు

నిను వీడ్కొను నపుడు తనదు నిశ్చయ మెఱుంగన్. 264

సీ. అనవుడు సంజయుం డాతనికిట్లను

వినవయ్య ఫలునుఁ డనిన తెఱఁగు

మాతండ్రి పాలు ధర్మజున కొసంగిన

చలమని మా యంత నిలువఁగలరు

దానికి నొడఁబాటు దక్కిన మద్దివ్య

ఘోరాస్త్రములచేతఁ గౌరవులను

దునుముదు నని పల్కిననుఁ గొంగిలించి వీ

డ్కొనిన నేనును బాండు తనయ కృష్ణు

గీ. లాది యగు వారి చేత నయంబుమీఱ

నంపకము గాంచి వచ్చితి అంత వట్టు

విన్నవించితి దేవర ! యున్నరూపు

పోలుగతిఁ జూడు మింక భూపాలవర్య.

265

వ. అని సంజయుండు చెప్పిన విని యేమియుం బలుకక
బలుమొగంబులతోడధృతరాష్ట్ర ధార్తరాష్ట్ర సంజయులుదక్క
తక్కినకొలుపునం గలవారు నిజనివాసంబుల కరిగిరింతకొడుకు
గెలుచునో యను నడియాసచేఁ గ్రమ్మఱ సంజయు దెన
మొగంబై రెండు సేనల బలాబలంబు లెఱ్ఱెట్లుండు ననుచు
నడిగిన వాఁడు సాత్యవతేయుం డెఱింగించు నమ్మహాత్ము
దలంపు మిదియునుంగాక గాంధారియు దెలియంగలదనిన
ట్లు కాకయని గాంధారిని రావించి వ్యాసుం దలంచిన నమ్మ

హాత్ముం డాగతుండగుటయు సర్వస్వ సాద్యాది విధులఁ బూ
జించి సుఖాసీనుం జేసిన నతని తలంపెఱింగి వ్యాసుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 266

క. ఈ సరనాధుం డడిగిన

దానినెఱింగింప నీకుఁ దగఁజెమహాత్మా

మానుగ ననవుడు సూతుని

సూనుఁడు ధృతరాష్ట్ర విభునిఁ జూచియుటులనెన్. 267

చ. వినుము సరేంద్ర! నీవిపుడు వీరల వారల తారతమ్యముల్
గనఁబలుమారు నన్నడుగఁగాఁ బనియేమి జనార్దనుండుదా
ననయము వారినేనఁగలఁడట్టి మహాత్మునిఁ జూపుమిందునె
మ్మనముననాతనికొమనుజ మాత్రుఁడటంచుఁదలంచిచూచెదో

క. శైశవము తఱినిఁ గ్రీడలఁ

గేశవుఁ డేమేమి సేసె ఖితి నాయక లో

కే శాదుల వంచింపఁడె

యీశుం డిఁక వేఱకలఁడె యెఱుక గలిగినన్ 269

గీ. ఇట్టి జగదీశ్వరుండై న కృష్ణుఁ డెపుడు

పాండవేయుల కెక్కుడు బలము నూపె!

వాసి వారికి వీరికి వలవ దడుగ

బుద్ధిచే నూహనేయుమో! భూప వర్య! 270

క. అని మరియుఁ బెక్కు తెఱఁగుల

దనుజాంతకు మహిమ దెలియఁ దగఁజెప్పిన న

- జనపతి తన సుతునకు ని
ట్లనియె నయంబొర బుద్ధియగు వచనములన్. 271
- శ. మనకుఁ గడుఁ గూర్పు సంజయుఁ
డనఘా యితఁడొనరేఁ జెప్పె నట్లన శౌరిన్
జను నాశ్రయింశ మనవుడు
జనకునకు సుయోధనుండు సయ్యనఁ బలికెన్. 272
- శ. విను హరి నరునకుఁ జెలికాఁ
డనఁ జెవులారంగ వినుచు నకటా! యతనిం
జనదనుసరింప ననువులు
చని నం గడులెన్స శౌరి శరణము దగునే! 273
- శ్రీ. అనిన గాంధారి కిట్లను మనుజ విభుఁడు
వెలది! నీకొడుకింత దా వెట్టియయ్యె
మానఁ డెవ్వరు వలదన్న కాని తెఱువు
చేరి నీవై న నొక బుద్ధిఁ జెప్ప రాదె! 274
- వ. అనిపలికిన గాంధారియు ననేక భంగుల భోధించి
న సతండు పెడ చెవులం బెట్టి యూటకుండుటయుఁ గృష్ణు వ
లనఁ గార్యంబు చక్కఁబడునని హితం బుపదేశించు పారాశ
ర్యునకు ధృతరాష్ట్రుంజిట్లనియె. 275
- శ. మునివర ! నీ చెప్పినగతి
వనజాక్షుని పదయుగంబు పదలక భక్తిన్
గని కొలిచి బ్రతుకు వాడను
వినయము మీఱంగ నింత వేడుక ననినన్. 276

వ. అనిన నంతసించి వ్యాసుండంతర్హితుండయ్యె. సరా
జయ సుయోధనులు నిజ నివాసంబున కరిగిరి. గాంధారీనహి
తుండై ధృతరాష్ట్రుం డంతిపురంబు జేరి మరియును 277

చ. అరయఁగఁ బొండవేయులమహాహావకౌతుకముగ్రవృత్తిగా
జెరకను సూతనందనుఁడు చెప్పటకుం గురువంశ కేతువ
ట్లురకను రత్న సాధ తటి నుండియు మారుత జాతరీతులం
గురుకొనియు వడంకెఁగొడుకుందలపోసియహర్నిశీధముల్

గీ. పాండుసుతునకు ధారుణిఁ బంచియిమ్మ

టంచు నేకాంతమున నయమారఁ బలుకు

తండి! వచనము కర్ణము దప్పఁ గర్ణ

వచనము సుయోధనుఁడు మధు రచనఁ జేసె. 279

వ. అంత నెడలేదు కతివయ దినంబులలోన నేవురగు
మహావీరులు కౌరవ సామ్రాజ్యలక్ష్మిని నిక్షేపింప నయ్యెదర
నుజనవాదంబు లగువలై చెలంగ ధర్మజుఁడు క్షీణధైర్యం
డై నిఖిల బంధుమిత్రులతోడఁ గేశవు సదనంబున కేఁగి య
తనిచే సమ్మానితుండగుచు సకలపరిజనంబు నొక్కకెలనఁ బా
ర్శ్వియును బరివేష్టించి కొలువ సుఖాసీనులై సహోదరసమక్షం
బున దీనాక్షరంబుగా సరోరుహాత్ముని నీక్షించి యిట్లునియె.

శ. అదనయ్యె హితుల కార్యము

పొధిపెట్టఁగ నీకు నేము పుత్రుల సరియా

గద తండి! చని తుదినా

పదలడఁప సుఖంబుఁగూర్చ బాధ్యుడవు హరీ! 281

వ. అని పెక్కు భంగుల నగ్గించి కురు నగర ప్రయా
ణంబున కొడంబఱచి వెండియు నిట్లనియె. 282

గీ. కృష్ణ! యందఱ బంధులఁ గీటడంచి
యిట్టి భువిచేత నేనేమి కట్టికొనెద
గాయగరుబులు వాగులఁ గలుగుఁ నీరు
గానలను లేవె మెనఁగఁగఁ బూనినవును. 283

గీ. నీరు సంతాప వేళను నెఱయుఁ గ్గిందఁ
దగు బ్రసిద్ధంబుగద విరుద్ధంబుగాఁగ
జిహ్వ నెడఁబాసి జలమీది చిత్ర మివును
నాదు ద్విష్టుల నానోహణంబు సేసె. 284

గీ. గాలి నీనెను కరి కర్ణ తాళ చయము
చేత నట్టున పచరించు సిడమువలనఁ
దాం॥ మగు నాదు మేలు నితాంత కంప
మిప్పుడభ్యాస మొనరించు చొప్పు దనరె! 285

చ. అమరఁగ నెల్ల జంతువుల కాదట లెస్సయ్య కోరులోన నా
క్షమయవిమానిబంధువులఁజంపిరచోబహుమతిఁఖిపుంజమున్
గ్రమమలరంగఁదాచిదుకఁగాఁగలయిట్టిబహిఃక్షమ౯మది౯
మమతను గాంక్షఁజేసితిని మాధవ!నన్నిఁకనేమి సెప్పుదున్.

గీ. గరుడ కేతన నీవుదక్కంగ నొంచు
గతియు మాకెయ్య దివ్వాడీ కష్ట ముడుపు
నడవి వలగొన్న చిచ్చున నిడుమఁగుడుచు
హరిణమున కంబుదము కంటె శరణమెద్ది? 287

చ. వినుమిటు కృష్ణ! యింకఁబదివేలన నేటికిఁబల్కెదన్ మనం
బున వెలి నేకభావమునఁబొందిన వాడను సుమ్ము గావునన్
జనములు సంతసింపఁ గురుజాతి ధరిత్రిని నిల్పునట్లుగాఁ
జనుగతి మాకువారికిని సంధియొనర్చుము నేర్పుపెంపునన్.

గీ, తెలిసెఁగద నిన్న సజయు వలన నచటి
తెఱఁగు మాతండ్రి రీతి వాఁడెఱుఁగు కొడుకు
చందము నెఱుంగు నెట్టిదో పొంచటంచు
నొకటిఁ బలికి చనియెఁ గడు నుచిత సరణి.

289

క. పదుమూడేండ్లునుఁ బెక్కా

పదలం బడి తుదిని సిరికి బంధుల నెల్లం
గదనమునఁ జంప నకటా!

మదిఁ దలఁపం బావ మింక మఱిగలదె హరీ !

290

గీ. గ్రాస మొకమాత్రముగ మాకుఁ గడుచునట్లు

నేవురకు నై దువల్లియ లిచ్చునేని

సంతియే చాలుఁ బుడమిఁ దా నావరించి

యేలుకో నిమ్ము కదనము జోలిమాని.

291

క. పగయున్నం దలపడకయ

నగముండిన యట్లు గాన నది నెవ్వరికిం

బగఁదలఁచి నిడుద యీసునఁ

దగదు ప్రవర్తింపఁ గీడు తప్పదు దానఁ.

292

క. ఎన్ని యుపాయము లై ననుఁ

బన్నుము పోరితము గాని పద్ధతిని మముం

గ్రన్ననఁ బాపము లంటని

తిన్నని నడకలకుఁ దిప్పి దిద్దుము కృష్ణా ! 293

చ. గరువతనంబుచే నెదురు గానక కౌరవ భర్త కారులుం
బరుసనఁ బల్కమాకునయి పట్టి చలంబున మించనాడకే
సారిదిని నీతివ ర్తనము చొప్పునుఁ దప్పక పల్కనెంతయున్
వరుసను వారిమాటలవి వారికిఁజాలుట గాఁగఁజూడుమీ.

ఉ. వారక తల్పడియుంగొడుకువాడయి పక్షములాడఁజూచినన్
వారిజనాభ! నీవు తెగవారకతాలిమిఁ బూని నేర్పునన్
సారము లేనిదేనియునుఁ జక్కగ నూకొని యేరికిన్ నయం
బారఁగమారుదోఁచుమిగనాడుములోకమునిన్ను మెచ్చఁగన్

వ. అని పలికి కొండొక విచారించి వెండియు నిట్లనియె

క. కురువతి మన్నన మానెడు

నరయఁగ దుర్బుద్ధులగుదు రటు గావున ని

న్లరి పురికి నరుగు మనఁగా

భరము నగుం జోకయున్నఁ బనులెల్లఁ జెడున్. 297

చ. అనవుడు ధర్మనందనున కల్లన యోగి విచింత్య నై భవుం
డనఘుఁడు కృష్ణుఁ డిట్లును మహాత్మక! కౌరవులిట్టి వారలే
యనఁదగు నై ననేమి వినుమప్పటఁ గోలెను నీవుపల్కు న
జ్జన చరితంబు యుక్తమగు సాధులరౌ మిముబోటివారికిన్

గీ. వెలయు సంధికి మన మొక విహితరీతి

నాడఁ దగుమాటలాడుట లంతె కాని

పదునెఱుంగుదు మాతఁడుఁ బట్టుపట్టి

కానిదేనియు గెలిపింపఁ బూనువాఁడు.

299

గీ. హితము గాంగేయుచేత శాసితఁడు నగుచు

దురము త్రోవక దప్పఁడు కురు విభుండు

ఇది విచారించి నామది నిపుడు సంధి

సందియము దోచుచున్నది పొందుటకును.

300

క. మనమే నూళ్ళని నుడివిన

తన పౌరుష మెన్ని మిగులఁ దప్పింపఁడొకో!

విను చెఱుకుతీపియని వే

ళ్ళును గూడక నమలఁ జూచు లోలుఁడు నుమ్మి. 301

చ. అయినను బోయినచ్చెద మహాత్మక! సద్గుణశాలివైన నీ

ప్రియమగుకార్యసిద్ధికినిఁ బెంపునసత్త్రియఁజేయఁబూనుచో

గయికొనితాఘలించు నొకకాలమునకా ఫలియింపకుండునె

ట్లయిననదేమిదోషమగునయ్య! యొనర్పఁదలంచువానికిన్.

వ. కావున కౌరవ సభకుం జని వలయు మాటలాడి

భవదీయ సదుణ విశేషంబులు గొనియాడెద నందుల కనూ

యాపరుండ్డై సుయోధనుండు తెఱఁగుమాలి పల్కెనేని జూదం

బునాడు కోలె మీపడునిడుమలును యుష్మత్ప్రతాప వై భవం

బునుం జూపి మోపి యందఱు విన నుగ్గడింతు నంత నచ్చటి

సభికులు పుయిలోట దక్కి యతని నిందింతు రైనఁ బొందను

మానంబు సంగరం బవశ్యంబు నగు నేమరియుండ ననుచితం

బుగాన జితనంబునఁ జతురంగంబుల నాయితంబు నేయు

పు మనుత్సాహివి గాక యుత్సాహంబు నేయుమనిన వానుచే
పునకు వాయుసూనుం డిట్లనియె. 303

క. మరిమరి దురము దురంబని

వెరపించెద వేల మమ్ము విశ్వంభర ! యి

త్రతీఁ బోటరితనమునకై

యులుకుట కేమిప్పుడది యటుండగ నిమ్మా! 304

చ. అనియగునేని రాచకొలమంతయు నంతయు జేరు నొక్కడు

ర్జనుండగు నానుయోధనుఁడు చచ్చుటగాదదికావునన్ జనా

ర్దన! వినుమా దెసల్ మరచి తాలిమిఁబూని కుదుప్రవీరులున్

మునుపొనరించు నేరములు మూలకుదోచి యుఁబొత్తుగోరుటల్

గీ. ఏటి కెన్నియుఁ దలపెట్ట నిపుడు వారు

మేము నొకపొందు గై కొని మెలఁగుటెల్ల

నకల సమ్మతమును జనక్షయముగామి

గాన యిది మేలు గావింపు కంసమథన! 305

వ. అనినవిని యితం డనుత్సాహియయ్యెనని యుత్సా
హంబు బుట్టించువాఁడై కృష్ణుండు వృకోదరున కిట్లనియె. 307

చ. గరళమునీరమట్ల నెఁ గాదనయోగ్యము జెందె నో వృకో

దర ! యిపుడీవు పౌరుషము దక్కి భుజోన్నతిఁ బేదనీసి నం

గరమున వెన్నదొక్కి నిజగౌరవముల్ సడలంగఁదాల్చి నీ

కరణిని బల్కఁజూచితివి కాలము ద్రానెటు వచ్చునోకదా!

గీ. అరులఁ జక్కాడి ప్రాతినలఁ గరము నెఱిపి

యన్నకీదగు పుడమి నీ యట్టివాఁడు

పిఠికితనమున నూజకఁ బెగడదేని

యవల ననఁ బనియేమి కయ్యంబటంచు.

309

క. నరుడు ననుఁ గోరికొని తా

నరదము గమవగను దెచ్చి నరి సేనా స-

గరమున గిరిక్రియఁ దిప్పగఁ

గర మేపునఁ జంపు నెల్ల కారవసేనక.

310

క. నా విని మారుతి యిట్లను

నీవును బాధ్యుండు రివుల నిర్జింతురటే !

చేవ చెడి మేము నూరక

హోవుదుమటె వింతమాట పుట్టెను గృష్ణా !

311

గీ. కదన మగుపట్ల మద్దదా ఘనత హతి గ

జేంద్ర కుంభ వినిర్గత రుంద్ర మౌక్తి

కాఘములు ధారుణీ సతి కొనర గున్చ

మాలికలానర్తు సూ వనమాలి! యోలి.

312

వ. అని యట్టి మగఁటిమి గలవాడవెఱుంగుదును గా

దె. అందులకు బలుమొగం బేల చేసెదవు అని పలుకు హరికి

నరుం, డిట్లనియె.

313

గీ. క్షీతి విభుం డతిభోభ దూషితుడు మరియు

నలని కొడు కున్మదుడు నికృష్టాత్ముడెట్లు

సంధిగా నేర్చు విహితము జరపు కొటకు

బోవఁ దగు రీతిఁ బోవకడ బానగఁ డెట్లు.

314

క. తగుమెయిని నీవు ధారుణి

నగమొగి నిప్పించి పరగ సఖ్యము జేయం

దగ నొసరింపుము తక్కిన

తేగువం బోరింపు నీమతిం గడచెదమే?

315

గీ. నీకు నిట్టట్టు లొసరింపుమీ కడంగి

యనుచుఁ గఱపెడు వారమే పనిచినట్ల

చేయువారము గాక నీ చేయుటకును

దక్కి యొండెట్లుగా నేర్పు దనుజనైరి.

316

క. నా విని హరి యిట్లను గడు

చేవను మనుజుండు గృహికిఁ జేతుల పాటుం

గావింప దైవయత్నము

చే వనుధ ఫలించుఁ దప్పి చెడు విఫలంబై.

317

ఉ. కావున నోపినంతయును గార్యమొనర్పఁగఁబూనియున్నచో

దైవ కృతం బదెట్లులునుఁ దప్పదు కౌరవ రాజు దుర్మదుం

డే విధిపాటు దానెఱుంగఁజెన్ను తెరంగులఁ జెప్పినఁ గణం

బీ వసుధాతలంబు విడఁడిగద్రతనూజ! రణంబుదక్కఁగన్

వ. మున్ను గోగ్రహణంబునాఁడు గాంగేయుండు పాం

డవులఁ గలసి మనుట మేలనిన వారితో మనకుఁ బొందుపాస

గ నేరదని కొన్ని యుతరంబులాడె నది పిదప మనమెల్ల నెఱి

గితి మట్టి కురువతి నెయ్యంబున కియ్యకొన నేర్చునే? యని

పలుకు హరికి నకులుం డిట్లనియె.

319

చ. మునునొకయర్జునుం డెకురుముఖ్యులగోగ్రహణంబునాండునో
 ర్చెనుగద యిప్పడిందటముచేవమెయిన్ బహుసై న్యయుక్తిచే
 ననికిఁ గడంగినం దమ జయంబనుమానముగాఁదలంపఁ డే
 వినుమని భీష్ముఁడాది కురువృద్ధులు చెప్పరె నీవు పోయినన్

గీ. ఆచటి పెద్దల నీవు సాహాయ్యకంబు

గూర్చికొని సాము భువి యిమ్ము కురునరేశ!

యనిన మెత్తగిలం బడి యట్ల నేయు

మరల బడనేరఁ డరుగుమీ మధుపిదారి !

321

చ. అనవుడు వానుదేవునకు నా సహదేవుఁడు పల్కు నోజనా
 ర్దన! వినుసంజయుండుఁ గడుదై న్యమునం దగ నర్థసిద్ధియౌ
 నని యొడఁబాటు నేయుటకు నన్నమదిక్ నిజమంచునంతని
 ట్లనయమువారుజేయుభ్రమనందుటసూ దెనవీరుచెందుటల్.

క. పలుమరు వలదని చెప్పక

గలిగినచో బిగువు గొండు గద కుమతులకుం

దల మరలపకునికియె య

గ్గల ముడుపుట తాకి మ్రొగ్గఁగాఁ దెలియుఁ దుదన్. 323

క. పొందని తలఁపడు కురుపతి

సందియ మేమిటికి దురము నమ్మదమగు నీ

వం దరుగవలదు లోకువ

జెందిన క్రియ సూపె పెద్ద నేయఁడు నిన్నున్.

324

గీ. కావునను గెల్చి కొంటయె కార్యసిద్ధి

యవుడు సాత్యకి యిది లెస్సయనియె నచటి

దొరలు నిదివోలునని రంత ద్రుపదకన్య
యనియె గడ్గద కంఠియై హరినిఁ జూచి.

325

సీ. తమ్మునిపైఁగల నెమ్మిచే నీరాజు
తొలుతన బన్నముల్ తుడిచినై వ
నేనూళ్ళ మాత్రమ యిచ్చిన సంతియ
మేలని పలికె నిమ్మొయినిఁ దనదు
తక్కువ యెక్కువ దగ విచారింపక
యారడిఁ బోవుట యగున కాదె
యన్నదమ్ములు గూడి యన్యోన్యమున నొక్కఁ
డై యున్నఁ జాలు నెయ్యంబుఁ గలిగి

గీ. నే నొకటిబల్కి నిందలఁ బూసనేల
సిరికి నుజనత్వ మేటికేఁ జెడఁగ వలయు
దెసలగుడిచిన దాననై తెరవనగుట
నూకకుండక యనియెద నోమురారి !

326

చ. పటు బలశాలులై తగిన పార్థుల నేవురఁ జెట్టఁ బట్టి య
క్కట! సభ నట్టియాపదలఁ గొరపుచేఁబడి వేరుపెంపు నొ
క్కటఁ జెడిపోక వేదనలఁ గ్రాగుచు నే నొకబోటివోలె నీ
పటిమదలిర్పఁగ మృదుదుఁబంకజలోచన! యేమిసెప్పదున్.

వ. అని పలికి నిబిడంబగు శోకంబు నిగుడ నెలుంగు
రాల్వడి నేడ్చుచు దుశ్శాస నాంగుళి త్రుటిత కేశ పాశంబు
హరి ముందటం బెట్టి కొలువున నన్నిట్లు వంతం బెట్టిన పాప
కర్ము కరంబు దండింపం జనదే? కొరవులు సేయు తప్పిదం

బులు సైపని పాండవుల కేమి గతం బప్పుడు ధర్మం బడ్డపడియె
సందు రెంతయేనిం బంచి యిచ్చినం జాలునని పలుక నిప్పుడే
ధర్మంబు తమకడ్డంబయ్యెనని తదీయావరాధంబు లుగ్గడించుచు
దుఃఖించు ద్రౌపది నూరార్చి కూర్చుండ నియోగించి మఱి
మెల్లన నిట్లనియె.

328

క. ఎడలేదు లలన! శోకం

బుడుగుము కౌరవుల సతుల కొనరెడు పెక్కా

నిడుమలఁ బడ వై భవమున

నడతువు వల్లభులతోడ నాతీ నీవుకా.

329

గీ. అట్టి యెడఁ గ్రీడి హరిఁ జూచి యనియె నిట్లు

పౌరవులు బాండవులు కృష్ణ బంధు రీతి

నొక్క గతి యగుఁ గాదె! నీ కుచిత వృత్తిఁ

బొందు నేయింపు కలఁతను జెంద కుండ

330

వ. నీవు బంధుప్రియుండవు చుట్టంబుల కొక కీడు రా
కుండ వీచారంపవలదే? యనిన హరి నరునఁ కిట్లనియె.

331

గీ. కౌరవులకు మీకు నారయ హితముగాఁ

జేయఁ బూని పొత్తు నేయుటకును

ధర్మసూతి పలుకుఁ దప్పక యచటికిఁ

జనుదు ననిన శమన తనయుఁ డవును.

332

వ. హర్షంబునం బొంగి దేవా! యట్లన కావింపుమని
యె నంత నిట్లు కార్యంబు నిశ్చయించి దినశుద్ధి విచారించి
వలయు తెఱంగున వాతకలాడి యుధిష్ఠిరాదులును దక్కిన

వారలును నిజనివాసంబుల కరిగిరి. మరునాఁడు ప్రభాత సమ
యంబునఁ గేశవుండు తత్కాలోచిత కృత్యంబులు దీర్చి
భూసురాశీర్వచనంబులు గైకొని సాత్యకిని రావించి మర వా
రిలోఁ గరి పురంబునకు రాఁదగు ప్రజలఁ పయనంబు సేయింపు
ము రథంబు బన్నించి చక్క) గదాద్యాయుధంబులు నందులఁ
బొందుపఱుప నియోగింపుము. సుయోధనుండు దుర్లలితుం
డై యగునో యని పల్కిన నతండట్ల సేయించె. సైన్య సుగ్రీవ
మేఘ పుష్ప వలాహకంబులం బూనిచి తేరుదెచ్చి దారకుండు
కేలోడ్చి పాడనూపిన.

గీ. దారుకానీత రత్నంపుఁ దేరు మోల

మొనయఁ జిటునవ్వు మోమున మునుకు వడఁగ

నా రథంబెక్కి యాశీతాధారుడైన

శౌరి కురుపురి త్రోవను జరుగు నపుడు.

334

క. పాండవ పాంచాలాదిక

మండల పతు లొరసి నడవ మాధవు చేరం

బాండుకుమారాగ్రాని వే

దండము గతి నఱిగి కోర్కె తగ నిట్లనియె.

335

గీ. హరియు వేంచేసె ననిన మాయమ్మ మిగుల

సంతసింపుచు నుండు నక్కాంత నీవు

నూటడింపుము కృష్ణ నామారుగాఁగ

శోకమునఁ జెందు మదియందు సుఖము దక్కి.

336

క. గురుఁడును లోనగు నచ్చటి

కురు వృద్ధుల నెవ్వీధమునఁ గొనియాడఁ దగుం

గర మొనరింపఁగఁ దగునో

పురుషోత్తమ! నీవు నన్నుఁ బోలెఁ బ్రియమునన్. 337

క. దుర్యోధను చందము మా

మర్యాదయు నడుచు రీతి మరి నెఱుఁగుదువే?

కార్యముల తెఱఁగు నెఱుఁగుదు

వార్యస్తుత! యెంతవాడ నరు గిఁకఁ జెప్పన్. 338

వ. అని పల్కినంత భీమార్జునాదులగు తక్కిన వారలు

వెరవునం బలికి కార్యంబు సఫలంబుఁ జేసికొని రమ్మ పొమ్మ

ని రప్పడు హరి వారల వీడ్కొని సాత్యకిం దన రథంబెక్కించు

కొని పరిమిత సేనాసమేతుండై కదలి తన తోడ నడచు ప్రజ

ల తోడ సరస సల్లాపంబు లాడుచు సూర్యాస్త మయంబునకు

గుశ్థలంబు ప్రవేశించి మరునాడు నటఁ గదలి వారణపురం

బునకు వచ్చుచున్న సమయంబున జారులచేఁ గేశవుండు దన

వీటి కేతెంచుచున్న వాడని ధృతరాష్ట్రుండు విని గాంగేయ

గురు విదుర కుమార ప్రభృతి జనంబునెల్ల రావించియిట్లనియె

సీ. కృష్ణుండు మన వీటికేతెంచుచున్నాడ

టంచుఁ జారులచేత నఱిది వింటి

నమ్మహాత్మున కిప్పు డభిగమ్యముగఁ బోవు

కంటెను బుణ్యంబు గలదె యెందు

బోల్లిలు శృంగారింపఁ బుచ్చుడు గ్రక్కున
నింపు మేల్కట్లఁ గట్టింపుఁ డోలి
వలయు ప్రయోజనంబులఁ బంపుఁడొనర దు
శ్శాసనాది కుమార సంచయమును

గీ. బాసనంబున కెయ్యవి వానిఁ గూర్పుఁ
డాముకుందుండు నన్నుఁ దానడుగునెద్ది
దాని నిచ్చెద వేడుక దడయు కనుడు
తండ్రి కయ్యెడ నగి నుయోధనుండు పలికె. 340

గీ. పూజనీయుఁ డగును బుండరీకాక్షుండు
నైన నేమి యతని కధికభక్తిఁ
గోర్కు లొనఁగ వెఱచి కొని యిచ్చిరని మన
కొక్క లోకనింద యొనరుఁగాదె. 341

క. అనవుడు విదురుం డన్నకు
ననియెన్ నీతలఁపు దెలిసె హరికిని మెచ్చుల్
చన నిచ్చి భేదకార్యము
బని బూనితి వేలనరునిఁ బాయ నతండున్. 342

గీ. అతడు పూని వచ్చు నక్కార్య మీడేర్ప
నదియ నీకుఁ దలఁచ నధిక శుభము
నతని కదియ నుమ్ము హితమును గావున
నట్లు నేయుమయ్య! యవనినాథ ! 343

శా. గాంధారేయుండు దండ్రికిట్లనియె నిక్కంసాంతకుంబట్టి ని
ర్బంధంబొప్పఁజెఱుగ వసింపనిడినంబొద్దుల్ దెనంగూర్చి తా

రంధీభూతులునై గరుద్రహిత పక్ష్యపమ్ములై చిక్కి మా
సంధిం జేరిన యట్లు వాటిలెదరోజం జేయుదే నాక్రియన్.

గీ. అనుడు ధృతరాష్ట్రు డప్పుడు తనయుఁ గినిసి

యోరి దుర్మార్గు? హరి యపకార మెద్ది

చేసె నీకెట్టి దుర్బుద్ధి సెడఁగఁ బొడమె

ననుడు భీష్ముండు నట్లన గనలి పలికె.

345

వ. అంత మురాంతకుండు కరిపురప్రాంతంబున కేతెం
చునెడ ధృతరాష్ట్రు పనువున గురు భీష్మ బాహ్లిక ప్రభృతి
కురువృద్ధులును దుర్యోధనుండు దక్కఁ దక్కిన కుమార వర్గం
బును సకల రాజలోకంబును గజతురగ రథారోహణంబులు
నేసి యెదుర్కొని కానుక లొసంగుచు నుచితక్రమంబునఁ
బొడఁ గనుచు నిష్టాలాపంబులాడుచు రాజమార్గంబునం
దోడి తేరఁ జొర జనంబులు హర్మ్య ప్రదేశంబులందుండి శైశ
వం బాదిగాఁ గేశవు క్రీడలుగ్గడించి చెప్పకొనుచుఁ గన్నులు
పండువునేయు నాసమయంబున హరి కొల్వకూటంబున
కేతెంచి ధృతరాష్ట్రునకు నమస్కరించి యతనిచే బూజలు
వడసి సుఖాసీనుండై యథోచితాలాపంబులఁ గొంత ప్రోద్బ
చెవులకు విందులొనర్చి విదురాదులగు వలయు వారల యిం
డ్లకుఁబో వలయు నని యమ్మహారాజు ననుమతి విదురు సద
నంబున కేతేర సతండు హర్షంబున నెదుర్కొని పూజించి
పాండవుల కుశలంబడిగిన సంతయుం జెప్పి కుంతీసదనంబున
కేఁగువాడైన విదురుండన్నప్రయత్నంబు నేయింతు నన

పుం డట సేయింప నియోగించి మరియును.

346

సీ. దామోదరుండు పృథా మందిరముఁ జేర

నరిగిన నాయమ యతని గాంచి

తన బిడ్డలట్లు బడినవిపత్తుల నెల్ల

నాత్మలోఁ దలపోసి యడలు బొడమ

శోకించుచున్న నచ్యుతుండు నొయ్యన శాంతి

నలవడఁ దగిన మాటను దేర్చి

వలికిన నప్పొందు పత్ని దుఃఖము మాని

యొక కొంతవడి యూరకుండి నిడుద

గీ. దోచ నూర్పుచుఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు

నుచిత పూజలొనంగి నమున్నతాన

నంబుఁ బెట్టించి తా సమీపంబునందు

నొనర గద్దియ నుండి యిట్లనియె నపుడు.

347

గీ. తండ్రి చనిన పిదపఁ దల్లియు లేనట్ల

కొడుకు లెంత యిడుముఁ బడిరి కృష్ణ

యమర నీడు శిక్ష నలరిన వీరులు

పరమ ధార్మికులును బాండు సుతులు.

348

క. వారలు సుఖులే? ద్రావది

కారయ భద్రంబె? పుత్రులందఱ కంటె

గూరిమిఁ గోడలిపైఁ గల

చారీతిని నాకు గోడలట్ల నడచు.

349

గీ. అట్టి సాధ్వీని సభ నాడు నకట! యట్టి
వంతఁ బెట్టిరి కౌరవు లంతకంటెఁ
గలదె యంచు నవియునెల్లఁ దలఁచి త్రవ్వె
కొంచు నడలున మఱియు నక్కుంతి పలికె. 350

క. కొడుకులుఁ గోడలుఁ బడియెడుఁ
నిడుమలు నొకయెత్తు నాకు నీపదమూడేం
డైడఁబని యధమపు కూడుం
గుడుచుట యొకయెత్తు బావ కొడుకులచేతక. 351

వ. అని మఱియుఁ దన దురవస్థలం బేర్కొని చెప్పు
కుంతికి హరి యిట్లనియె.

క. దేవీ! నిఖిల నృపులు సం
భావనఁ గొలువంగ సిరికిఁ బట్టయి నీ పు
త్రావళి విభవముఁ జెందఁగఁ
గేవల మికఁ జూచె దింకఁ గృత కృత్యమతిక. 352

ఉ. నా విని కుంతి యావనజనాభునకిట్లను మోమువిచ్చుచుక
దేవ ! భవత్కటాక్షమునఁ దీరదె వారికి సంకటంబు నీ
బానను నీమఱిందులనుబల్కుము నావచనంబు శ్రుతియుల్
చేపఁదొలంగినం బనులు నేకురనేర్చునె? దైన్యవృత్తులక.

గీ. రాచ బిడ్డ కడుఁ బరాక్రమం బెడలిన
నింగలంబు వేడి నెడసి నట్లు

గాన భుజబలంబు గలిగివ రింపుచుఁ
బొదలఁ జేయు నాదు పుత్రకులను.

వ. అని వలయు నుత్తరంబులు సెప్పిన సంతసించి యు
సంతుం డసంతరంబ నుయోధను నిశాంతంబున కేగిన నందు
శకుని సైంధవ ప్రభృతి బంధుజనంబును దుశ్శాసన దుష్ప్రహ
ప్రముఖ సోదర నికరంబును మరియు ననేక నానాదేశ రాజులో
కంబును గొలువ నాగ కేతనుండు హరికిఁ బ్రత్యుద్గతుండై విహి
తగతిం బూజించె సాత్యకియుం బూజతుండయ్యె నయ్యెడ ను
ఖాసీనులై యెల్లవారు వేడ్కలం దన్నుఁ జూచుచుండ మధురా
లాపంబుల సభాసదుల వీనులకు విందునేయు గోవిందు వదనా
రవిం దబుఁ జూచి సుయోధనుం డిట్లనియె.

356

క. సూద జనము నాయింటను

స్వాదుస్థితిఁ బాకములను సమకూర్చెను లె

మౌద్గళముఁ గుడువ నోదా

మోదర! ప్రౌద్ధయ్యె జాగు నొందఁగ నేలా?

357

ఉ. నా విని కేశవుండు గురునాథున కిట్లను నోన్మపాల! సం

భావన వచ్చినట్టి పనిపాటిలకే మును నారగింపఁగాఁ

గేవల ధర్మమెట్లు కృతకృత్యుండనై పిదపన్ భుజింతునా

నావనజాయతాత్సునకు హస్తపురాధిపుఁడిట్లనుందగన్.

358

క. చను దెంచిన కార్యంబది

విమా మరకాకపోవు వేగిర పడఁగాఁ

జనునే? యదిగాక భుజిం

పను నేనన నుచితమెట్లు పంకజనాభా.

359

- చ. వడిఁ బయనంబుచే నడచివచ్చినవాఁడవుమాగ్యహంబునం
గుడిచినపిమ్మటంబ్రియముగూర్చిప్రయోజనమెల్లదీర్పఁగాఁ
గడుఁదగుఁ! గాకముందుడుకుగానిటు గుఱ్ఱముమీఁదనీవు గా
లిడికొని మాటలాడఁ బనులెట్లొనఁ గూడును గంస మర్దనా;
ఉ. చుట్టటికంబునం దలఁచి చూచినఁబొండు కుమారు లేమునీ
కెట్టును నొక్కరూపయగునిష్పడుకవ్వడి కారయంగఁ దోఁ
బుట్టువునిచ్చుటెంత యది పూర్వముబంధుత నెంచఁబోలదే
చెట్టనె విందు యత్నములు చేసితి వల్పదసంగ నేటికిఁ.

గీ. అనుడు వానుదేవుఁ డధరణీపతి
చేయివట్టి తెలియఁ జెప్పనలెనె
యనుచు బయలుమెఱసి యందఱు వినుచుండఁ
బలికెఁ గన్నువొడుచు భంగినపుడు.

362

నీ ప్రియముచే భుజియింపఁ బెట్టిని పెట్టిది
పెట్టుగా దరయంగ రట్టుగాని
యిదిగాక శాత్రువు నింట నన్నముగొన
నగునో నేరవుడనా యంటివేని
మత్స్యాణములకు పమస్థితిఁ దగుపాండు
రాజసూనులకకారణముగీడు
తై శవం బాదిగా నల్పైడు నీవు శ
త్రునికంటెఁ గొఱతగాఁ దోచునెట్లు

గీ. కాన మీయన్నములు గొనఁగాదు దుష్ట
ములు దలంపఁగ భోక్తవ్య మెలమి విదురు

నిలయమున నంచుఁ దెలియంగఁ బలికియతని

యనుమతంబున నచటికి నరుగునంత.

363

వ ద్రోణ భీష్మాదులగు తగు వారలు తన తోడలేచి
చనుదెంచి దేవా! మదీయ గృహంబుల కేతేరవలయుఁ గానుక
లాయితంబు జేసితి మనుషు మీయందఱ నివాసంబులకు వచ్చి
తనికదా యింక నిలుపుండని వీడ్కొల్పి పుండరీకాక్షుండు వి
దురు సదనంబునకుం జనియె నయ్యవసరంబున.

364

గీ. ఇరుల వంగడముల గుంపులెల్ల నెదుర

నమము గొనఁజాలు మేడలు గమించి పెరుగ

విదురు నిల్లు ప్రవేశించె వెన్నుఁ డపర

శైల కందర మరవింద సఖుఁడు వోలె.

365

క. హరి యంత గృహము జొలునెడ

నరుదగు మద నృత గీత మతిశయమయ్యెన్

పురహరుని సాంధ్య తాండవ

గరిమ మరిం గుఱుచఁ బఱచు కరణిన్ వరుసన్.

366

ఉ. అంతటఁజిత్రమైతగిన యన్నము నవ్వీదురుండు నెమ్మిఁ గం

సాంతకుఁ బూజనేసియిడనావులు డమ్ముఁడుదాభుజించి య

భ్యంతర మందిరంబునఁ బ్రియంబగు పాన్పున నత్తమిల్ల నే

కాంతమునందునాతఁడుము రారినఁబల్కె నయంబుమీరగన్

గీ. సతతమును ధార్తరాష్ట్రులు జడవిచారు

లతులమలినన్వభావులు నగుదు రట్టి

వారి కడకేగుదేర మీవంటివారి

కర్పమగు తెట్లు గోవింద ! యర్థి గోరి.

368

క. మాధవ ! వచ్చిన బలమును

రాధాసుతు చలము నచ్చి రారాజును దు

ర్శేధం బొండవులకు నా

యోధనముం దక్క సుర్వీయొనంగడు సుమ్మి

369

గీ. పాండు సుతులకు ధరఁబాలుఁ బంచుననుచుఁ

బూని యొనఁగము గెల్తుము పోర వారి

నిట్లు కృత నిశ్చయంబుగా నెసఁగి గండు

మిగిలి యున్నార కౌరవుల్ మృదువు గలదె ?

370

చ. అనవుఁడుగృష్ణుఁడిట్లనుమహాత్మక ! యింతయునై జమేయగున్

వినుమట్టులై నఁ జుట్టలొకవీరిఁడిచెయ్యలఁ బోవుచున్నచోఁ

గనఁదగుతెట్లు బుద్ధినవుగాదని యోపినయంతఁదీర్పఁగాఁ

జనునని మిమ్ముఁబోటి గుణశాలులు పల్కుదురేకదాభువిన్

గీ. మఱియు నిదియుఁ గాక మాధవుం డిది చక్కఁ

జేయఁ దలఁపఁ గార్య సిద్ధిగాదె ?

యనెడు లోకనింద నడఁపఁగ వచ్చితఁ

గాని పొత్తుగాని దేనెఱుంగనే

372

క. అని యుచితరీతి నాతని

మనమలరం బలికి వుచ్చి మధుసూదనుఁడున్

జను తెఱఁగున సుఖ నిద్రం

దనరం గైకొనియెఁ దానుఁ దమ్ముఁడు నెమ్మిన్.

373

వ. అంత బ్రభాతం బగుడు మరునాఁడు తత్సమయఁ
 సముచిత కృత్యంబులు నిర్వర్తించి దరదరుణ కిరణ పరిస్ఫుర
 ణంబు వలన వలనగు వలాహకునట్లు ఘుస్మణ మస్మణితపాటీ
 ర పంకాంకిత తనుండును నంచల లిఖిత సమంచిత రాజ మరా
 శంబుల పిండుమెండు కొను పుండరీకంబులును సందియంబు
 డెందంబునం బొంది ప్రపదవల్లవంబుల నల్లనల్లన నందికొన
 వట్టుసాచి యుబుకు సాబగున జగజంపుఁగొను తెఱంగున బం
 గరు దువ్వలువ జెరంగు జంగదరి రంగులీనుచుం దూఁగనేఁగు
 రమణీయయానుండును నిజోదరానంతరానవ కాశత్వంబున
 బహిర్గతంబులై న జగదండ శిశువుల పిండుల కరణింబురణించు
 నమూల్యముక్తామణి గణప్రణీత మేఖలా ముఖ భాగుండును
 పర్వాపీఠమంత సమయంబుల నెఱి మించక యించుక కొంచె
 పుఁ దనంబునం బొరయు చంచలా కరాంచల లీలాంచిత కాం
 చన కమలంబు నుజ్జగింపఁ బజ్జకేతెంచు మార్తాండ మండలం
 బునం బోలు కాస్తుభరత్న భాసిత భుజాంతరుండును దనుజ
 రాజ పరిషదాత్పాతిక పరివేష యుగళ విశేషంబు చాఢ్యునఁ
 బద్మరాగ కేయూర పరిమండిత బాహుదండుండును నగుచు
 నలయుభాషావిశేషంబులనలంకృతాంగుడై విదురుమందిరద్వా
 రంబు నిర్గమించి వినమితపూర్వకాయుండ్లై విదురుండు గైదం
 డయొసంగ గురు కృప ప్రముఖ బ్రహ్మ సంఘప్రతివాద్యమాన
 జయాశీర్వచన ప్రయుక్తా నందంబు లాదరింపుచుఁ గుశలప్రశ్న
 లొసంగుచు దేవప్రతుండు నిజ సదనాభి గమనంబునకై వేడు

చుండ నుయోధన సంచార దుర్వాసితంబగు నగర భూమి
 ర్శన పరిహారంబు నేయుటకుంబలె సవినయంబుగా దారుక
 సంయోజిత మణి పాదుకా విరాజమాన పాద పద్ముండగుచు
 సమయంబు గానకెడుళ్ళు చూచుచు నెట్టకేల కవనరంబు గని
 నిఖిలాక్షౌహిణీ పతులిచ్చు మ్రొక్కుల మక్కువ సంభావింపు
 చు వంది బృందామందవరిపత్యమాన కంసాది దుర్జన హననా
 ర్జిత్తార్జవ బిరుదావళి ప్రబంధజంధుర శబ్దంబులతోడ మంగ
 తార్థప్రోక్షిప్త ప్రసవ సంపదంధీభూత పుష్పంధయ ఝుంకార
 సహచరవాదిత్ర రవంబులు చెలంగ మేఘగర్జావర్జితంబై విల
 సిల్లు తట్టిల్లెలలతెలుగున మెఱుంగు లీను బంగరు బెత్తంబు
 లచే వ్యాకీర్ణంబగు మహారాజ పథంబు పట్టి జనంబులకు
 గన్నుల పండువు లొసంగుచు నల్పదూరంబు పాదసంచారుండై
 నడిచి తదనంతరంబు దారుకుండు గరుడధ్వజంబు గ్రాలు తేరు
 సమ్ముఖంబుజేసిన నహస్కరుం డుదయశిఖరి శిఖరంబునుంబోత
 సయ్యరదంబు నెక్కి కృతవర్మ సాత్యకు లొక్క రధంబునను
 డుర్యోధనాది దుష్టచతుష్టయం బొక్క యరదంబుననుఁ దగు
 వారుఁ దమతమ వాహనంబుల నధివసించి యెడఁగూక నడవ
 సభ్యంతరులగు మానుసులు తనుం బొదివికొని యేతేర శంఖ
 మృదంగాది తూర్య రవంబుల మిన్ను భేదిలు నానావైభవం
 బులచే గోపాలదేవుండు రాజమందిర ద్వారంబు పొచ్చి పూర్వ
 శభామంటపంబు మెల్లమెల్లనఁ బ్రవేశించె సంత.

గీ. అందు రయమున రత్న సింహాసనంబు

వెట్ట నాసీనుడై నట్టి వెన్నుఁడొనరఁ

దత్తురోహిత సీతాగ్రతల సవర్య

లెనఁగఁ గైకొని యనుమోద మిచుమడింప.

375

క. కొలువునఁ దలముగఁ గాంతులు

చిలికెడు హరిఁజూచి చూచి చీఁకునకునుఁ దా

నలవడదు మోదమట్టుల

కలవడదే నగరజనుల కందఱు కెలమిక్.

376

ఉ. గద్దెయ డిగ్గ వ్రాల్చి పదకంజము నవ్విదురుండు పున్నగా

సద్దులు దక్కి కొల్వ దనచారు వచస్థితి గోరి కర్ణముల్

తద్దయునొగ్గగాఁ బరమ ధార్మికుఁ డాయరవిందనాభుఁడుక్

నిద్దము మీరు గర్జ కరణిక్ ధృతరాష్ట్రునిఁ బల్కెనిట్టులక్.

గీ. వినుము కురునాథ కుల గుణ వృద్ధుడవగు

నీవెఱుంగని పాడి గణింప వసుధఁ

గలదె యైనను నెటువంటి ఘనులనై న

తెఱఁగు చూలిన తఱిఁ బిన్న దీర్ఘ భాష్ప.

378

వ. అదియెట్లంటేనిసావధానచిత్తుండవై యాకర్ణింపుము.

ఉ. కొంచెపువాసరింబులను ఘోరరణంబున నైందవాన్వయం

మించుక యేని లేక చెడునేఁజ్జెరనంచుఁ దలంచి నీప్రజా

సంచయ మాప్యథా సుతుల సంధికోడంబడు నట్లుసేయఁగా

నెంచి భవత్సమీపమున కిప్పుడు వచ్చితిఁ గౌరవేశ్వరా.

గీ. నీ శతశతంబుతోడఁ బృథానుతులునుఁ

బొందుఁ గూర్చిన మేలు కళిందజాత

రంగతతితోడ గంగాతరంగములనుఁ

బోలెఁ గుశలంబుఁ గలిగెడు పుణ్యకీర్తి.

381

గీ. పాండుతనయులు నీవద పంకజముల

కెలమి శతశతంబులు శిరంబులును మొక్కి

విసయపూర్వకముగ నిట్లు విన్నవించి

రవధరింపుము సర్వసహాధినాథ !

382

చ. అడవిని బుట్టి యేము భవదంకతలంబున వృద్ధిఁగాంచిపెం

పెడవక యాజ్ఞనాదల వహించి రణాబ్ధుల నెల్ల మాటికిఁ

గడపిన వార మీరిపుడు గౌరవనాథ! యథాంశమిచ్చియిం

దిడుము మహావనిం బొసంగదేని మహావనికేనిదోవవే ?

(క. వనిఁబుట్టిన నా తమ్ముని

తనయులకుం బిన్ననాడు, ధాత్రి, మనుషఁగా

నొన గూడమికి మనంబున

వనరుదువు, తదర్థమొనగ వాంఛింప వొకో.

384

గీ. ఇవ్విధంబున వచియించు కృష్ణతోడ

నిడుద నిట్టూర్పు విడిచి, మన్నీడు, పలికె

బిడ్డ, దుర్యోధనా, నీవు చెడ్డతోన

విడిచి మనుమని శాసించి, యుడిగినాడ.

385

గీ. పుత్రవత్సల, సాతల్లి మున్ను వ్యాస

మునిఁ గనుంగొని, కన్నులుమోడ్చె, దానఁ

బుట్టు గుడ్డినై, మూర్ఖుడౌ పట్టి మొగముఁ
గాన కతిమోదమొందు చున్నాను, గృష్ణ.

386

శ. ఈనా కొమరుఁడు, తనకుం

దానై తెలియఁడు, బుధవతంసుల మాటక
వీరులఁ జొనువఁడు నుగుణ ని

ధానా ! కురుకులశుభార్థిఁ దగనల్పగదే.)

387

వ. ఇటుల బద్ధాంజలియై ధృతరాష్ట్రుండు, సిద్ధాంతిం
పఁగా నిజాననార్థభాగంబున హస్తతలంబునిచి, ఇంచుక వా
మ బౌహుళిఖరంబెత్తి, గండ మండలంబున మకర కుండలం
బులు మునుంగ నగుచుఁ గటిచలన కందళిత కనక పట మ
శ్మరారవవ్యాజంబున నట్టుఁ ద్రిప్పి యప్పుడు.

388

చ. కరముఁ గరంబునం జఱచి కర్ణునితో నగి దున్నసేనుతో

నరిపడ నేర దేల నిక నంధి తెఱంగని యేవగించి వి

స్ఫురదధగప్రకంపమునుబూనుచుమామమొగంబుగాంచు నా
కురుతనయాగ్రజంగనిముకుందుఁడుకొల్వినఁబల్కెనీగతిక.

గీ. పార్థులకు వారి ధారుణి పాలొసంగు

తలఁపుచేఁ జెప్పచున్నమీ తండ్రి పలుకు

వినమి నీ కెట్లు దగుఁ జందురుని కొలమున

నిట్టి పుట్టువు వెలితిగా నెనఁగ నధిప !

389

చ. చెలువగు నీకులంబు పృథుశీలము నట్టిది యాలకింపు ము

జ్వల తరుణుండువూరుడు వెసంగొనఁడే తమతండ్రి జీర్ణతం

జెలంగిపితృప్రమోదమొగిజేయఁగ రెండవయాశ్రమంబునన్.
దలంగినవాఁడువీడె పట్టుధైర్య ఘనుండగుభీష్మఁడిచ్చటన్.

చ. నెఱిగి తనోక్తిచే ననుచు నీచెవులార మనోరథంబు న
త్తటి సఫలత్వమొందెనుఁగదా! మునుభర్తనిమస్తకంబు వేఁ
జఱచిన విల్లుఁ దా మగుడ శక్ర తనూజునిచే రణావనిం
గుఱుకొని కుండలాకృతినిఁ గూర్చిన కుండలిరాజకేతనా !

చ. వలసగు నీ కురూర్వహులవంశమునంగుటిలాత్ములైన దు
ర్గలితులు శత్రులిరువురు కళంకముఁ జూపహరింపఁబొల్పి నా
రలవడ నొక్క క్రేవఁగు ముదాపుఁడు రెండవ క్రేవ నీవు గాఁ
దలఁచితి నందు నిందులనుఁ దక్కిన వారల నెన్న నేటికే.

గీ. ఏను నిను జక్క సేయ నేఁడెంత దవ్వు
వలవ దది రాజు డెందంబు వమ్ము సోఁకు
గోరుజమ్ముచుఁ బెనువ్రేలు గోసినట్లు
పరగు నని సామమే కోరి పలుక వలసె.

394

క. తత శౌర్య ఘనులు కుంతీ
సుతులు నినుం గోరి పొత్తు సారిది దలంపన్
హిత మెఱుంగ వేమియును దు
ర్మతము మదిం దలంప వలదు మానవనాథా !

395

వ. వినుము బలంబు నచ్చి చలంబు డింప నేరవు.
వివ్వచ్చుతోడ నుద్దియగు వీరుండు నీమొనఁగాను ముల్లోకం
బులనేనిఁ గలంఁడె? అతని మగఁటిమి దెలిసియుఁ దెల్పి నూల్కా
నం జాలవు. వీరటు పసి నొక్కరుండుకదా మగిడించె నవ్వడి

బిరుదు లెందు ననిరి. ప్రత్యక్షంబునకుఁ బ్రచూణంబుఁ గోరుట
జేలతనంబగుఁ గావున సంధి కియ్యకొని పొందు నేయుమని
యొత్తి చెప్పనడ గాంగేయుండు గాంధారేయున కిట్లనియె. ౩96
చ. జనవర! నీదు తండ్రియును శౌరియుఁజెప్పినమాటనేయు మి

య్యనఘుండుకౌరవాన్వయహితార్థముగాఁజనుదెంచి నాఁడుగా
దని వల దిప్పు డీ విహ పరాది నుఖంబులు జెందు కృష్ణ ఫ
ల్గునులకు శత్రుభావమొగిఁ గోరుట కీడునుమితలంపగఁ.

గీ. నీదు తలిదండ్రిలు ముసళ్ళు నృపవరేణ్య!

వారి పాణము గలిగిన వాసరముల

నుల్లములు చల్ల నేయుచు నెల్ల వెంటఁ

బలుకుఁ జెల్లించి కీడున బాయుమయ్య!

౩98

క. అనవుడు దోణుండు దుర్యో

ధనుఁ బల్కెను హరియు నీపితామహ ముఖ్యుల్

చను దెఱుగునఁ జెప్పెద రది

యనఘా! రుచియింపఁ దాఁ బ్రియంబునఁజేయుఁ.

౩96

గీ పాండవులు మీరు నెవుడునుఁ బరగు సిరులఁ

గలసి తామర తంపరగాఁ జెలంగ

నేము చుట్టలు దలిదండ్రి లిష్టజనులు

బ్రీజలుఁ గాంతుము కన్నుల పరిశువులుగ.

400

చ. కొలువుననున్న యీనృపతికోటికి సంధియ ప్రీతియయ్య నిన్

బలిమిగ నొత్తిచెప్పఁ జొరఁబార రదెట్టుల నంటివేని యు

జ్వల రణసీమకై పిరికి చందము గాంచె నటంచు నాడికో
 శృలకును నీమనస్థితికిలోఁగివృథాగతి జావఁజూచుటల్.

వ. అను నప్పుడు వైచిత్ర వీర్యండు సుయోధనున
 కిట్లనియె. 402

క. వీరందఱు నొక తలఁపున

గౌరవమున మేలు సెప్పఁ గైకొన వకటా!

కూర్మరుల పలుకులు తుది నిం

పార్థ విడఁజాల వింత యవమతి గలఁడే? 403

క. చెడు తెరువుఁ జూపు జనులను

విడువుము మది నించుకయు వివేకము చేతం

కొడుకా! హరిచెప్పిన గతి

నడువుము మన కిహముఁ బరము నలునై యెనఁగున్. 404

క. మీయన్న యైన ధర్మజుఁ

బాయక నేవింపు కులము బ్రతికింపుము ని

న్నాయన గౌరవమున ను

స్థేయంబుఁగ యావ రాజ్య సీమ నమర్చున్ 405

వ. అని యిట్లనేక విధంబుల నందఱిం గూర్చుకొని
 బుద్ధి గరపు హరికి మహాక్రోధనుండగు సుయోధనుం డిట్లనియె.

సీ. ఆచార్యుఁడును భీష్ముఁ డాంబికేయుఁడు నన్ను 406

దినమును దూరెడు తెఱఁగువోలె

సీవును దెలియక నిందింపఁ జూచెదు

కలిగెనే? యొకట నావలనఁ దప్ప

- గడు జూదరితనంబు గలవాఁడు గావునఁ
బొండవాగ్రజుఁడు దర్పమున గెలిచి
మా సిరిఁ గొనుటకై మది నుత్సహింపుచోఁ
దానొందు దలఁచిన దై వమొండు
గీ. దలఁచె నప్పట నోడియు ధర్మరీతిఁ
గాన కేఁగుట లింతియ కాక మరియు
గరమునను వారికినిఁ గీడుగాఁ దలంచి
నారమే ? తారు నిష్పడా యీరసమున. 407
- గీ. మాత్స్య సోమక ముఖ రాజ మండలంబుఁ
నూర్చికొని యెత్తి వచ్చి సంకోచ ముడిగి
పాలికై రాయబారము బంపుటెట్లు
కుత్తుక విషంబు నంగిట గుడముఁ దనర. 408
- వ. ఇదియుంగాక. 409
- చ. చిటుతనుగానమున్న ననుజేకొనకే జనకుండు భీష్ముఁడున్
నెఱి భువి పాలొసంగి రధినేడిటు నొచ్చెము వచ్చెనాచవిన్
మఱఁగిన వారలై యిపుడు మానక వచ్చిరి గాకయింక నె
త్తెఱఁగున రాజ్యమే విడువ ధీరగుణా ! రణ సీమదక్కఁగన్.
- క. దురమున నెవ్వరు గెలిచిన
ధర వారికి ననుచు నిశ్చితముఁజేసితి నే
గురు భీష్ము లిచటఁ గలరిక
నరిపోరుదు నొడుతు గెలుతుఁ జంపుదు నరులన్ 411

గీ. అనిన నొక వింత కెంజాయ నతిశయిల్లు
కన్నగవ యొప్ప హరి చిన్ని కటికినవ్వు
నగుచు వేగిర పాటుపై నిగుడసీక
పన్నగ ధ్వజుఁ గని యిల్లు పలికె నపుడు. 412

ఉ. తప్పొక యింతయేని గలదా వివరింపఁగ నీకు లక్క యి
ల్నిప్పురగల్పుటల్ సభను నీతిఁదలంగియు నన్న యాలినా
చొప్పున భంగముంబఱుపఁజొచ్చుటగానకుఁదోడబుట్టులన్
రొప్పుట రాజ్యముంగొనుటరోయనిసేతల కెవ్వరోనుమీ.
వ. అది యట్లుండ నిమ్ము. 414

గీ. అన్న దమ్మలు మీరె అన్యోన్యముగనుఁ
గలసి మనుడని బుద్ధిగాఁ గఱపు నన్నుఁ
గన్నుగానక నొక పోటు కాని రీతిఁ
జేరెదూరక బిరుదులు బెటిలివడఁగ. 415

క. ఎడలేదు రణము మొన తల
బడియెదులే యప్పడేను బలికిన పలుకుల్
తడవెదవు గాక బుద్ధికి
నొడఁబడుదువె? నేఁడు రి త్త నోకురునాథా! 406

చ. అనవుడు దుస్ససేనుడు దురాగ్రహమొప్పుగ నన్నకిట్లనుం
జనవర! దోణుడున్ నవుడు శాంతనవుండుమనిన్ను శౌరికి
ఘనముగఁ బట్టియొచ్చుగతిఁ గన్పడె నేమరీబేలరీతి నీ
యునికి పొసంగునే వలవదుండుటనమ్మకులెమ్ములెమ్మిట.

వ. అనిపలుకు తమ్ముని వచనంబొకర్ణించి మహాగ్రం
 డగుచు దురాగ్రహంబునలేచి గోవిందునిఁగాంచి యో నంద
 నందనా! విరటు కొడుకు సశ్రమంబగు గెలుపుచేతఁ దాము
 కృతకృత్యులుగా నూహించికొను కుంతి తనయులకును నానా
 డౌహిణీపతులచేతఁ బ్రతిక్షణంబు నావేద్యమానాంజలి ధోర
 ణిం గాంచుటకై లభావసరులమగు మాకు నెట్టి సంధానంబు
 నీ దూతకృత్యం బెట్టి దిట్టిదియకదా వట్టి యాయాసంబు దల
 పెట్టుకొనక పొమ్మని పలుకుచు ధృతరాష్ట్రుండది యాలకించి
 దీనవదనుండై భయభ్రాంత చిత్తుండగుచుఁ గర సంపుటంబుల
 చే వీనులు మూసికొన నలంఘ్యుండగు నారాయణుం దృణం
 బునుంబలె గణించి కొలుపు వెడలి రభసంబున నక్కురువిభం
 డరుగు సతని వెనుకఁ గర్ణుండును ననుజ తనుజ సమాజంబును
 వారికిం గూర్చు దొరలును దిగ్గన లేచి తోడన చని ముంగిట
 నొక్క పోవు గట్టి నిలిచిరంత.

418

ఉ. శాంతనవుండుశౌరేగనిచయ్యనఁబల్కువృథాభిమాని భూ
 కాంతుండనంచు నీతఁడతి గర్వితుండై చన తోడి చూపులం
 జెంతలనున్న యీన్మృపతి సింహులు పోటరులట్లవోలెఁ గం
 సాంతక! పోయిరక్కట! ప్రియంబునకిందుల కేమిసెప్పుదుక.

గీ. అవుడు హరి రోషహాస లేశావలేపి

తా ధరుండయి యాతని యట్టి గర్వ

భాషణంబున భీతులై తోషముఁ గు

సఖల సభికులఁజూచి యిట్లునియె మగిడి.

419

చ. నరవరుచేత నేమియగు నాకథునీ సుతుచేత నేమి యా
 పరవడి దూతకృత్యమునఁ బాటిలి యిచ్చుటనున్ననాదు చే
 పరగఁగ నేమియకానలఁపఁ బార్థులకుఁ ధర పాలొసంగఁగాఁ
 బూరిఁబూరిఁ బోరగంధవహువు త్రాకునాగదయొండుదక్కఁగఁ.

గీ. వినుఁడు కంసుఁడు నీరీతి వెలసె మున్ను
 వాని నేనశ్రమంబునఁ బ్రాణమునుపఁ
 దత్కులంబెల్ల వర్తిల్లి తనరెనట్లు
 వీని మానుప వంశంబు వెలయుఁగాదె ! 42,

క. మీ రిందు కియ్యకొనినన్
 గౌరవ కులమొప్పు నంతఁగల యాపదలున్
 వీరికి వారికిఁ దీరును
 గౌరవ మగునట్లు చేయఁగాఁ జనదొక్కో ! 422

గీ. అట్లు బల్కెడు శౌరి వాక్యములు వినియు
 సాధ్యసాక్రాంత చిత్తులై నభికు లెల్ల
 నొనరు నిజదేహ కంపము లుత్తరముగ
 నొక్క మొగి నిచ్చి రందఱు నుక్తిఁ దక్కి. 423

సీ. హరి మాటకదరి యయ్యాంబికేయుఁడు వేగ
 విదురునిచేఁ దనవెలఁది నటకు
 రావించి కొమరుని రప్పించి యాయమ
 చేతనాతనికి సంప్రీతి మెఱయఁ
 గడుబుద్ధి బహుభంగిఁ గఱపినఁ బుత్తుఁడు
 వినివినములుగ దుర్వృత్తి నచటఁ

గ్రమ్మఱఁబాసి క్రోధమ్మునఁజనుదెంచి
దుష్టవర్తనమున నిష్టమగుచు

గీ. సంగణంబున నధిక బలావలిష్ట
మైన మంత్రి త్రయంబుతోనవుడు కలసి
మున్ను గంధర్వచేఁ దానుఁ గన్నదశను
ధార్తరాష్ట్రుఁడు చక్రికిఁ దార్పఁ దలఁచె. 424

క. ఉక్కున హరిఁ జెఱఁ బెట్టిన
తెక్కలు విఱుగువులుఁగుల నెరినిఁ బార్థు లటం
దక్కుదు రాపైఁ గార్యము
చక్కంబు మనకు మేలు సమకట్టుఁజూడీ. 425

వ. అని యిట్లాలోచన తత్పరులై యక్కారవృత్తులు 426

సీ. వడివడిలోనికి వచ్చుచుఁ బోవుచు
వచ్చివచ్చియు రాక రిచ్చపడుచు
నొండొరుల్ కనుసన్న నుండుచుఁ దీటుచు
గుసగుస వీనులు గొఱికి కొనుచుఁ
పెరవారి పొడఁజూచి పెరజోలిఁ గొనుచుఁదా
రంత నంతను గుములయి తలఁగుచుఁ
జూడఁగా గూఢోస్తులాడుచు దిగ్గన
లేచుచుఁ దోపని లీలఁ గనుచు

గీ. మనము లురియూడఁ దమకంబుమట్టుమీరఁ
గొంకు వెనుకకు ద్రొబ్బ సంకోచమడఁపఁ

బ్రీతిమొనఁ జూపఁ గాళ్లుల భీతి బొదువ

కౌరవులు హరిఁ బట్టని కలఁకఁ దగిలి. 427

గీ. చిడిముడినిఁ జెందు కురుతతి చేష్టలెల్ల

సాత్యకి యెఱింగి హరిఁబట్టు సన్నయంచు

దెలిపి కృతవర్మునికి బహిష్కరిని బలము

తోడ నిలు మేను లోపల దురమునకును. 428

క. చాలుదునని వేగమ చని

యోలగమున హరికిఁ దెలిపి యొగిఁదదనుమతిఁ

గీలియ పోలుచు నందఱ

నాలోకింపుచునుఁ బలికె నధిక రయమునఁ. 429

చ. ఎదురునుఁదమ్రొలుంగ రిపుడికురువీరులుమర్త్యచూత్రుఁడా

మదిఁ దలపోసిదుర్మదము నూనకయచ్యుతుఁబట్టునూహచే

బొదలెద రగ్నిఁజీరగొను పోలిక గాలమునేర మేలు మీ

రిదియదియేమినావలవదన్ని యుఁజయ్యనఁజక్కనయ్యెడున్.

వ అనిన విని కొలుపు సంచలించె ధృతరాష్ట్రండులికి

సుయోధను నచ్చటికి రావించి కటకటంబడికాలపకవ్వంబయ్యెం

గాక నీకిట్టి దుర్బుద్ధిపాడమునేయని కోపించి పల్కె. బాలకే

లిం గోపాలదేవుం డెట్టి పరాక్రమంబులు సూపె నవి నీవెఱుం

గవేళి ఇంత బేలతనంబేల కలిగెనని విదురుండుఁ గెరలె. భీష్మ

బాహ్నికాది వృద్ధులునుఁ దగువారును లగ్నగుతెఱంగున నేవగిం

చి రంతఁ దన కట్టెదురం గూర్చున్న పన్నెగ కేతనుఁగనుంగొని

వెన్నుండు నన్నొక్కడునిగాఁ దలంచితే యని యమర్షహాసం
బాసర్పిన 431

శా. ఆరీతింగలుషించితానునొకరుండయ్యున్ సమస్తాత్ముడౌ
నీరేజాత్ముఁడు శైలసాగర వనోన్నిద్ర గ్రహిం తారకా
సారంబై తటి బాజ్జడాల్పునవ భూషామంజరిం బోలు ను
రీవ రాజ జ్జగ దండ మండలిని ద్రిప్పెన్ సభ్య దృక్పథతిన్.

సీ. అంగుష్ఠ మాత్రమా నండంబు నను బలె
నతని యందు జగంబు లన్నిఁ గాంచి
విస్మితులై సిద్ధ విబుధ గంధర్వాది
సంఘంబు పుష్ప వర్గమును సాంద్ర
మోహంధకారము మునులును భీష్ముఁడు
సంతోష బాష్పాంబు సంతతులను
విదురుఁడు కనుఁగవ నొదవు కంపంబును
ద్విప పట్టణ ప్రజ నృపుని ప్రీతి
సడలిరా హరి యట్టహాస ప్రఘోష
మప్త దిశలను సభమున నడ్డులేక
కాల్చి దిక్పాల సౌధాళి జాలకముల
వ్యాపకత్వము నొందె నవ్యాహతముగ.

గీ. పెలుచ ధృతరాష్ట్రుఁ డంత నక్కలకలంబు
వినియు హరి దివ్య మంగళ విగ్రహ ప్ర
పంచమిది యంచు భావించి పద్మనయనుఁ
గిరముఁ బార్థింఁచె గన్నులఁ గనఁ దలంచి.

మ. నతలోక స్తవనీయ సచ్చరితుఁడుం డైలోక్య సాధారణీ
 కృత కారుణ్య కటాక్ష వీక్షణుఁడునౌ కృష్ణప్రసాదంబుచే
 ధృతరాష్ట్రుండును దక్షణంబునను దా దృక్స్పింధితంజెంది వి
 స్మృతదివ్యాంగునివిశ్వరూపమొగిం గాంచెంజాతరొమాంచుండై
 గీ. అట్లు గనుఁగొని యారాజు హరి గురించి

నిరతిశయహృష్టి నినుగన్న నేత్రములను

బరులఁ గనఁ జాల దృష్టులు బాపుమంచు

వేడికొన నట్లానర్చె నవ్విభుఁడు పేర్ని 435

మ. హరి! నీయీ వెలుఁగింకమానువఁగ దేయంచున్ మహాదీనతం

గురు భీష్మ ప్రభృతుల్ సుతింపుచుఁ గడున్ ఘోషింపు

చుండన్ భయం

కర తేజంబు నిమేషమాత్రమునఁ గ్రుంగజేసి వెన్నుండు దా
 వర గోపీ కుతుకై క హేతుకరరూప స్ఫూర్తిజెందెన్ దయన్.

వ. తదనంతరంబ నిరుపమానుండగు పుండరీకాక్షుని
 తో దృఙ్మహిను ననుభవించి చిరితార్థులై ముని సార్థంబుగా
 శాంతుండగు నయ్యనంతుఁ గొంత కొంత యనుసరింపుచు
 నుతులు నలుపుచు నోమహత్మా! మహానీయయోగిజనా
 విదిత ప్రభావుండవును భగవంతుండవును నగు నిట్టి నీకొఱకు
 నమస్కరించెద మనియు మఱియును. 437

చ. కలశపయోధిరాజసుత కన్గవతోడ నమాకృతిం దదు

జ్వలమహిమోన్నతింబెరియుచందమునంబృథుమత్స్యభావముం

దలముగఁబూని రాక్షస హృతశ్రుతిసంతతి నెవ్వఁడేమహా
జలనిధి మధ్యసీమను వెనన్ భువిమున్నెడలిం చెనెంతయున్
ఉ. మవ్వములౌ తరంగకణమండలి గుండలి కండబాయఁగాఁ
జివ్వనఁ జంద్రమార్గమటు జేరి నిరోధముగాఁగ మున్ను న
క్కవ్వపుఁగొండ నా చరమ కాయముచేధరియించి కూర్మమై
యెవ్వఁడు జీవనౌషధమునిచ్చె నిలింపులకుం బయోనిధిన్
చ. పనుపడదొడ్డ యేకలము భావముచేవెలుఁగొందునట్టి యే
యనఘుని కొమ్మునంగువలయాకర కోమలకాంతిసీనుచుం
దనరు ధరాతలంబు సముద్రగ్ర సదంబుద బింబనైఖరిం
గనియె సభాపదంబున సుఖస్థితి నా ప్రళయాంత వేళలన్.
చ. విదితహిరణ్యనామమున వేర్కొంగుచున్న పురందరారియున్
మదకరి మాంసగుచ్ఛ రసమాధురి భేదమెఱుంగఁబోలెనిం
పొదవఁగ సింహభావముననొప్పుచు స్తంభములొననెవ్వఁడే
యుదయముగాంచివానియెదయున్ స్వసఖంబులఁజించెనుగ్రతన్
ఉ. ఎంచఁగ వామనత్వమున నెవ్వఁడు జన్నముఁజేరియాబలిన్
వంచన యాచనావశత వారకబద్ధునిఁజేసి సజ్జనో
దంచిత సౌఖ్యముం దనపదక్రమముంబలె బెంచిదేహమున్
గురుతరమైయెసంగు తనగుజ్జతనంబునుబోలెఁగుంచెదాన్
చ. హరిమును జాగ్రదగ్రసముద్రగ్రత రెండవ మూర్తిఁజెందెనో
స్థిరమతిసన్న సందియ మశేష జనంబునకిచ్చినే మహా
పురుషుని సత్కుఠారమును బూని సమిద్ధరణీ తలాంగణో
త్కరకరతాండవంబొనరఁగై కొనియాన్మపకోటిద్రుంపుచున్

ఉ. అత్తతనంబుఁ జెందె ముని కాదట నెవ్వని పాదధూళి యు
ద్యోతి శరవ్య మెవ్వనికి నీశ ధనుర్దణకృష్ణమయ్యెఁబే
తెత్తిన భీతివారినిధి యెవ్వనిచేతఁ జలాచలత్వ సం
భృతగు లంకనేలెను విభీషణుఁ డెవ్వని బాణసంపదన్.

ఉ. నేన వధించితిన్ రిపుల నేన వధించితిఁ జివ్వనంచు నె
వ్వనియయోగ్రసీరములువాదమొనర్పంగఁబూనుచుండు నె
వ్వని దుకూల మాతృ రుచి వై ఖరికిం బ్రతిమల్లవర్ణ మె
వ్వని మనోఽనురక్తి మధుపాన విశేషముగాఁదలంచెదన్.

మ. చనుజోకే తఱిఁ బూతనాసువులఁ దేజం బెవ్వఁ డాకర్షణం
బొసరించెం బరమోపదంశముగఁదానుద్యస్మహేంద్రుంగరం
బును మోసంబుననొందఁజేసెదరుణీమోదంబుఁగూర్పంగ న
వ్వన భూ ధూళులఁబాదచిహ్నములనెవ్వండర్థిఁదార్చెందగన్

క. తతపాత్రివ్రత్య సము

న్నత గుణ దైత్యాధినాథ నారీజనతా

వ్రతవిచ్ఛేదన పటు బు

ద్ధతనుం డెవ్వండు గాంచు ధాత్రిముకుందా?

447.

మ. వరయోగీంద్ర మనః ఖలీనములచే వార్యంబునై చిక్కి వే
మరులోకాత్తిమయైకఘాసములఁబ్రేమన్ మేయుమాయాలస
తురంగం బైవ్వఁడొ యాత్మశృంగమునకుం దుల్యప్థితింజెందుని
ర్జరవిద్యేషి తురుష్కసీచులను వేఁజంపన్ జనించున్ రుషన్.

గీ. అట్టి భగవంతుఁడవు నీవ యంబుజాక్ష !

నిన్ను నినుతింప నజుడును నేరఁ డనఘ !

మమ్ముఁ గేగింటఁ గని దయ మనువువయ్య
 కనకమయ వాస ! ముని మనః కమల వాస ! 449
 వ. అని పొగడునంత. 450

గీ. సత్య మగు నిట్టి సుతిచేత సంతసిల్లి
 యలఁతినగు సంపదలు మధురాధరోష్ఠ
 మామతింపఁగ హరిలేదె నాననమునఁ
 గనక గిరి తటమునఁ బాయు ఘనము కరణి. 451

వ. ఇవిధంబున నవ్వండరీకాక్షుండు కొలువువెడలి ధా
 ర్తరాష్ట్రుల దౌష్ట్యంబున కసంతృప్త హృదయంబున నొండుఁబ
 లుకక మొగంబులు దిగిచి పట్టి కొనిపోవుచుండఁ దనతోడ న
 ధృతరాష్ట్రుండు లోనుగాఁగలవారు చనుదేర దవ్వేతెంచితిరింక
 నిలువుండనుచు నెడనెడ నిలిచి పలుక వారు నట్లకాకయని కృ
 మ్మర వెంటనంటినడువఁ గుంతి గృహంబునకుఁ బోయి యద్దేవి
 చరణంబుల కెరిగి కురుసభంబుట్టిన వృత్తాంతంబంతయు నిన్న
 వించి తదుత్తరంబులకు సంతసిల్లి పోయివచ్చెదనని వీడ్కొని.

మ. అతఁడాగేహమునిర్గమించి యటభీష్మాచార్యులంకొఁగిటం
 గుతుకంబొప్పఁగజేర్చి రాజుమదిసంకోచంబుఁ జెందఁగ వె
 న్నతిహాసంబునదువ్వె యవిదురమూర్ఖాఘ్రాణముంజేసి యు
 న్నతిఁ గౌరవులకెల్లఁ జెప్పిచనునన్నాహంబుచేవీడ్కొనన్.

వ. రాధేయ కరంబు పట్టి నన్ననిచి వత్తువు గాక
 రమ్మని తన యరదంబునకుఁ దిగిచొని యుపప్లావ్య పురంబు
 మార్గంబునం జనుచు నతని కిట్లనియె. 454

క. నూతజుడని నీకు వి

ఖ్యాతిఁ బుడమి గలిగె మిథ్యకాఁ దలఁపుము కం
జాతహితు దయను గుంటి

సుతుండ విది బయలు మెఱయఁ జనకి ట్లయ్యెన్. 455

ఉ. కావున నీవు ధర్మజునికంటెను బెద్దవు విశ్వ భాత్రీ సం
భావన మీరఁదమ్ములెడఁబాయకకొల్వఁగఁజేయుమంచునా
నావిధి బుద్ధిసెప్ప యదునాథ శిరోమణిఁ గాంచి పల్కెనో
పావనమూర్తి ! నాకిటులు బాడియె ? ధర్మపునీ వెఱుంగవే.

గీ. మన్నన యొనర్చు దమ్ముల కన్న నన్ను

నట్టి కురుపతి నెడఁబాయ నర్హమగునె?

నేన తమప్రాణముల రీతిఁబూని కాంచు

తల్లి దండ్రుల నెడఁబాయ ధర్మమెట్లు?

457

క. కవ్వడికి నుద్ది యీతఁడు

చివ్వఁ గలఁడనెడు పలుకు చెల్లక రాజుల్

నవ్వఁ నాచనుదెంచుట

లెవ్విధి నొడఁగూడు నుచిత మెన్నఁగఁ గృష్ణా !

458

వ. ఇదియునుంగాక.

459

గీ. సత్య ధర్మ మూర్తి శమనజుం డిల యెల్ల

యేలవలదె ? నాకు నిష్ట మిదియ

యీరహస్య మెఱుంగునేని సామ్రాజ్యము

బూనఁ డీవు బయలు పుచ్చవలదు.

460

వ. అని పలికి కర కమఱింబులు ముకుళించి పనివనియె

దనని మగిడె హరి యను సాత్యకిం దన రథం బెక్కించుకొని
 యిష్టాలాపంబు లాడుచుఁ బొండవుల సాలికిం జనియె నంత ని
 చ్చటఁ బుండరీకాక్షుని వలని వార్త లాడుచు గురు బీష్మాది స
 కల జనంబును నిజ నివాసంబునకుం బోయె నయ్యెడ విదురుం
 డుఁ గుంతి యింటి కేఁగి కౌరవులు సంధి కియ్యకొనమియుఁ ద
 ద్దుప్తవర్తనంబును నద్దేవియుం దానునుఁ గొంతపొద్దుగడింపుచు
 పగచుచుఁ దన నెలవున కరిగెఁ దదనంతరంబ 461

క. ఇనజుఁడు పుట్టువు దెలిసిన

ననుజులపైఁ బ్రియము పుట్టి యని మానెను నం

తన కార్య సిద్ధి యగునని

తన మదిఁ దలపోసి గుంతి దగ నటు చేసెన్. 462

ఉ. అంతటనొక్కఁగాఁడు సమయంబగుచుం గడుఁగృత్యవేది నీ
 కాంతల కగ్రగణ్యయనఁగాఁ దగు పాండువధూటిజాహ్నువీ
 ప్రాంతవనికా నునిష్ఠమెయిఁ బాటిలు కర్ణునిఁజేరి యూరకం
 జెంత వసించె నజ్ఞపము చెల్లుతఱిం దన రాక తెల్పినన్.

గీ. కలిత యశుఁడగు పట్టి సత్కవచ మెడలి

జర్జరాంగుఁడు నైన నా సాధ్వీ నళిన

దళము కంటెను మృదుళమౌ తనదు నయన

మతనిపైఁ దడ వెనయంగ నలువరించె, 464

వ. అంత.

465

చ. చెలఁగు మరుత్పరి త్రదభిషేకమునం బరిశుద్ధుడైన యా
 నళినహితాత్మజుండు నిజ నైష్ఠికముం గడ ముట్టువేళఁదా

సాలవకనుంచి నయ్యననుశ్రోతమునన్ స్ఫటి కాక్షమాలికం.
 దెలియఁగఁగాంచెఁజెంతన్యపదేవినినేత్రములారనొయ్యనన్.
 మ. కనిపాదంబులయందువ్రాలివినతుల్ గావించునప్పత్తునిన్
 వనజాతేక్షణ శౌఁగిలించి దయ దైవారంగ దీవించియున్
 సనయఁబొప్పఁగఁబల్కునయ్యభయ పంచత్వంబునాధర్మనం
 దనముఖ్యస్వతనూజసంచయము వంతంబౌపుచిత్తంబుగన్.

గీ. ఓకుమారక ! నాయందు నుష్ణ
 కరుణ సద్గుణ భాగ్యమై కలిగినావు
 రహినిఁ దనురక్షణైకకారణులు గాని
 ప్రీతిఁ దలిదండ్రుగారు రాధాతిరథులు.

468

గీ. విడువు రాధాత్మజత్వావివేకబుద్ధి
 తోడఁగూడ సుయోధనుతోడి చెలిమి
 పట్టి నాధర్మవాక్య సంపదలతోడఁ
 గూడు ధర్మజముఖుల సైదోడు లనుచు.

469

సీ. ఎవ్వని కైన నేమీవు వేడిన యట్టి
 తఱి సమర్పింపఁగఁ దగని సహజ
 కవచ మిచ్చితివి తత్క్రమ మిటుండఁగ నిప్పు
 డర్థి సాక్షాత్కార మరుగుదెంచి
 యున్న తల్లిని నాదు సన్నిధానంబున
 మంద భావము బాస మానుమయ్య
 గురు జన వచనముఁ గూరిమిసేయక
 యెవ్వని చిత్తంబు నివ్వటిల్లు

గీ. నతఁడు నింద్రుఁడుగాఁ దగు ననుదినంబు

తల్లిదండ్రుల పలుకు లెంతయు నొనర్చు

వానికి నుఖంబుచేత సర్వమును జగము

నందుఁ జేకూరు సత్కిర్తి నందు పుత్త్ర ! 470

వ. అనియిట్లనేకప్రకారంబుల దశనకిరణవాహజంబువలన
సంతశ్చిరరక్షితంబగుతదంశ స్తనయంబుప్రకాశింపఁజేయుచాడ్పు
నఁ బలుకు సత్తొయ్యలి పలుకు లొయ్యన సన్నిధానుండగు
కర్ణుండు కర్ణ దేశ మార్గంబునఁ ద్రావి యంజలి పెట్టి సముచి
తంబుగా నిట్లనియె. 471

చ. గరిమను భోజ వంశము జగద్విదితంబుగ నొప్పుచుండు న
క్కురుకుల మెన్న నట్టిదయగుంగద యమ్మరొవీటరెంట నీ
వరయఁగఁ బుట్టువుం బరిణయంబును గంటివి నీమనంబునం
గరముచితజ్ఞ భావ మొగిఁగల్గెడు జాగ్రతమీరనెయ్యెడన్

శా. నాయంగద్వయ మింక నెయ్యెడను గర్ణాపాలనీయంబుగాఁ
జేయంగాఁ బడు నిర్జితారివగు నీచే నందు నన్నెప్పుడుం
బాయంగా దలపోయఁ డట్టి నృపుతోఁబాటిల్లు సఖ్యంబునే
బాయంగాఁ దగుటెట్లు నీవచెపుమా? భావించి చిత్తంబునన్

క. మల మూత్రము లెత్తిననున్

వెలయంగాఁ బెంచి పుత్త్ర విధమున వేడ్కన్

గలవాకి నిపుడు విడి నా

తలి దండ్రులటంచు నొండు దలఁచం దగునే?

గీ. కరము విఘ్నంబు బరలోక గతికి నిష్ఠ
డతి కృతఘ్నత యని బుధులందు రట్లు
గాక యుండఁగ నీవు నా కడిచి మాన్వి
యమ్మ! మన్నింపు నన్నుఁ గృపార్ద్ర మతిని. 475

శ. నరుచే జచ్చిన కీర్తియ
కర మతనిం జంపు నట్లగాఁ దగునేడి
పరకింప నీకు నుతు లా
ర్వురు గారే గూడ నైదువురు గలరెపుడు. 476

గీ. ఇట్లు బలికెడు రవి నుతు హృదయమా ను
మోధనునిఁ బాయ నేరక యుండునంత
వర భుజండగు నిజపుత్తు వలన నొక్క
కోర్కి నిట్లని కోరె నా కుంతి యపుడు. 477

గీ. దైవ కృత మెవ్వరికిఁ దీర్చు దరమెయైనఁ
దనయ ! నినువేడెదను నరుదక్క తక్కు
తమ్ములను సంగర స్థలి దయను మనువు
మనుడు నాతఁడు నందుల కనుమతించె. 478

వ. ఇవిధంబునఁ బాండు మహిషి గోరు వరంబొసంగి
కర్ణుతల భారతంబను నుడువు జగ ద్విదితంబు సేయం దలంచు
వాఁడునుం బోలెఁ దన పాండవుల కలయమి కంగీకరింపక నమ
స్కరించి తదనుమతి నిజ నివాసంబునఁగరిగె బదంపడిపృథయు
నుఁ గొడుగురామికి వసటంబొందుచు నింటికిం బోయె నంత
నక్కడ నచ్యుతుండు ఘముచిత ప్రయాణంబుల నుపస్థాన్యం

బుఁ జేరి ధర్మరాజుదులచేఁ బూజితుండై యారాత్రి పయనం
పు టాయాసంబుఁ బుచ్చికొని మరునాడు నిత్య కృత్యంబు
నివర్తించి సభకు వచ్చి వేరోలగంబున నుండి కౌరవ సభం
బుట్టిన క్రమంబు విన గోరు సభ్యు లందఱు వినఁ దాఁ బోయి
వచ్చుట సవిస్తరంబుగాఁ బొండవ్రాగజన కిట్లనియె. 479

చ. వినుము నరేంద్ర ! కౌరవుల వీటికి నేఁజనియందుముందుగా
సనయత నంబికాసుతుని సన్నిధికేగితి నమ్మహాత్ముడున్
ననుగడు గారవించెఁ దగనాటిదినంబుక్రమంబుతోడుతం
జనఁదగు వారియిండ్లకును సమ్మతితోఁజనిపూజలందియున్
గీ. విదురు నింటఁ గుడిచి ముదమున నారాత్రి

వేగునంత భూరి విభవ మెసఁగు

కౌరవేంద్ర నోలగంబునకుం బోయి

యచిత వృత్తి మెఱయ నుండి యపుడు. 481

క. కౌరవ నాథునితోఁ గడుఁ

గౌరవ మెసఁగంగ సంధి కార్యమునకు నిం

పారఁగ నెయ్యంబున నా

నేరుచు గతిఁ బలుకు బెల్ల నెఱపితిఁ దెలియన్. 482

గీ. పలు తెఱంగులఁ బల్కునా పల్కులెల్ల

నీరసంబునఁ గేరడగ బార నతఁడు

నేర శన్నుగ ననుజౌక చేసి మదము

బెరయఁ బొలిపుచ్చి పెడచెవిఁ బెట్టె ననఘ! 483

మ. గురుభీష్మాదులునాంబికేయుఁడుననేకుల్ నేర్పుచందంబునం
గరమొప్పు దగు బుద్ధిసెప్పిన వినంగా నేరకున్నంత వే
మరునాయోపిన యంత పెక్కుగతులన్ మందాత్ముడౌనాతనిన్
సరసంబున్ విరసంబు జూపి వరుసన్ సంబోధముండేసితిన్
వ. ఇట్లెవ్విధంబున నతండెవరు చెప్పినఁ దనవూన్కి తక్క త
క్కునది కైకొనండయ్యె నని మరియుఁ దద్దప్పు ప్రవర్తనంబును
గుంతీ విదురులాడిన మాటలతెజంగును సవిశేషంబుగా నెఱిం
గించి కలహం బవశ్య కర్తవ్యంబుగా నిశ్చయించి పాండవుల
యెడఁ బాపంబు లేమిగా నిరూపించి యింక టూకుఁజేయందగు
నది విచారింపుడనుడు ధర్మజుండు నిరుత్తరుండై తమ్ముల మొ
గంబు జూచిన నర్జునుం డిట్లనియె.

485

క. హరి మనకు నేడుగడయును

బరమ హితుం డధిక ధర్మపరుఁ డీయనచే

సరిపడని సఖ్యమునకుం

గర మిట మనకెద్ది సేయఁగాఁ దగునింకన్.

486

గీ. పృథయు విదురుండుఁ బలికిన విధము దెలిసెఁ

దలఁప సంగర మింకఁ గర్తవ్య మనుడు

ధర్మసందనుఁ డట్లన తమ్ములకునుఁ

దనయులకుఁ దెంపు సెప్పిన తత్త్వమున.

487

చ. నభినదభాక్షుచేతఁ గురునాథుని మార్భ్యము నట్లెఱింగి యు

జ్జ్వలనమరోజ్జ్వలంబునకుజాగ్రతనూనివృథా కుమారకుల్

నలుపుగ మున్నుఁదత్పితృవనంబునఁద్రావిన ధూమకాంతివె
గ్గలముగఁ గ్రక్కురీతి రుచిగల్గెడు కైదువలోలిఁగాంచగఁ.

వ. అసమయంబున ధర్మనందనుండు ముకుందునిజూచి.

చ. గురుతరశౌర్యశాలి రణకోవిదు నొక్కమహాభుజుం జమూ
చిరతర రక్షణంబునకుఁ జేయఁగ నొప్పును గాన వాని నీ
వరసి యొనర్పు మియ్యెడఁ జరాచరవేదివి నీదు పంపునన్
బరగుట లెస్సయంచుఁ దగబల్కిన నవ్వనజాతుశిట్లనుక.

చ. సరవర నీదుయోధులఁ గనంగలడే యొకఁడల్పు డెన్నఁగా
వరబలుడైన భీషణుడు వహ్నిముఖంబుఁబుట్టె సాయకో
త్కరములెఱుంగువ్రాహ్మణములఁగట్టగనేర్చునుశౌర్యశాలియా
గురునకుశత్రుఁడాదుఁడదుకూరిమిపుత్తుఁడుజాలునిందుకున్

వ. అని యిట్లు ధృష్టద్యుమ్నునకు సేనాధిపత్యంబు నొ
సంగు మును నట్లకాక యనిన నతని నభిషిక్తుండేసి హరిశాస
నంబున విరాట ప్రభృతి ట్కోణీనాయకుల నక్షోహణీ నా
యకులగా నియోగించి వారలను సేనాపతికి నతని నర్జునునకు
ను నరుని హరికిని నప్పగించి యొండొరులు నొండొరులకు
గంటికి టెప్ప చందంబున గావందగు నని పలికి యొక్క శుభ
ముహూర్తంబున పయనంబై చతురంగబల సమన్వితంబుగా
ననుజ తనుజ బంధు సమాజంబులు పొదివికొని నేల యీనిన
తెఱుంగున నడువ శుభసూచకంబులు గైకొనుచు మాంగళిక
వస్తువు లంగీకరింపుచు సితచ్ఛత్రము లుల్లసిల్ల ధర్మనందనుండు

సమరోన్ముఖుండై కురుక్షేత్రంబునకుఁ బోవప్రస్థాన భేరి మ్రో
యింప నియోగింపు నప్పుడు 492

సీ. తతమహార్షటి పటు ప్రతిరటద్భహ్మండ
భాండ కోటర ముఖ్య బంధురంబు
సాధ్య సాధత్య విస్ఫార హతాత్పత
ద్వివిధజంతు వితాన విభ్రమంబు
లలిత కందుక సమోల్లలద గింద్రాఘాత
పాటిత దిక్చటాపాటవంబు
సద్యోవిగతజలస్థలదంబునిధివేష్టి
తావని చక్ర భ్రమించితంబు

గీ. ఝడితి నికట ప తన్మహాశని సమగ్ర
ఘోషశంకిత పరవీర శోషణంబు
ప్రళయ భైరవ సంగరభయద గమన
భేరికాఢాంకకృతధ్వని బోరుకలగె.

493

చ. హరియు యుద్ధిష్ఠిర ప్రముఖులై న సృధాసుతులెల్ల వాహినీ
వరులు దరంబులొత్తిరి భ్రువంబుగగాహళడిండిమాది తూ
ర్యరవములుల్ల సిల్లెనపుడా ధ్వని రోదసి నింజి దిక్కులు
ద్ధురగతి చేబగిల్చెఁగుతిదుర్గహతంజడమయ్యెలోకముల్

వ. ఇట్లు సమరసన్నాహంబుచే నానావై భవంబుల నరు
గుదెంచి హిరణ్యతియను పుణ్యనదీ ప్రాంతంబున విడిదలగా
విడిసి యుచిత క్రమంబున బట కుటీరంబు లమర్చికొని యొ
శుర్కకృతంబున రాజమందిరము పన్నిధిప్రద్యమ్ముండును.

నెల్లవారలకుఁ జాగ్రత్తఁ బురికొల్పు శిబిరంబు చుట్టునుఁ దిరిగి
తగు వారి నందంద గావఁ నియోగించి వచ్చె రాజునుఁ
దమ్ములు దొరలునుఁ బరివారంబులును వలయు విధంబులనుండి
రి. సమస్త వస్తునంభార మహాదరంబగుచుఁ బొండవనై న్యం
బు రమణీయంబై యొప్పె నంత నక్కడ. 495

గీ. కారవాధిపతియుఁ జారులచే బాండు

నుతుల చందమెల్ల సారిది నెఱిగి

యోలగంబునందు నుండి కర్ణాదుల

క్లిష్టు పల్కె గర్వ మిచుమడింప.

496

చ. వనజదళాక్షుఁడోజఁ దనవచ్చినకార్యము నాదరంబునన్
మనమొనరింపఁగా నట సమత్సరుఁడై చని లేని పోని వ
ర్తనములు గిన్నపుట్టను బృథానుతపంక్తికిఁ జెప్పి సేనతోఁ
గొని చనుదెంచి సంగరముఁ గోరి వసించె హిరణ్యతీతటిన్.

క. అని నగి పలికి నుయోధనుఁ

డనుజన్మునిఁ జూచి నీవు నాయత్తముగా

నొనరింపు మన దళంబును

ఘనమగు కలహమున కేగఁగాఁ దగు నిపుడున్. 498

వ. అని నియోగించిన దుస్ససేనుండు కర్ణ శకుని సహి
తుండై దండు చాటించి తగునది యెల్ల సమకట్టె నంత. 499

సీ. దోణుండు కర్ణుండు దోణతనూజుండు

బాహ్నిక శిల్పులు ప్రకటబలులు

అభినవభారతము.

లోనుగాఁ గలమేటి మానవేశ్వరుల న
 డైహిణీ పతులఁగా నూహఁ దలఁచి
 రయమున వారల రాపించి తగునట్లు
 ప్రియములుచెప్పి సంప్రీతి వెలయఁ
 బరఁగ నడైహిణీ పతులను గావించి
 గంగాతనూజుని కడకుఁ గొంచు

గీ. నరిగి యుచితప్రణామంబు లాచరించి
 యీన్మపాలుర నడైహిణీశ్వరులుగఁ
 జేసితి నటంచు నతనికిఁజెప్పి పిదప
 హస్తములు మోడ్చి కురుపతి యనియె నిట్లు.

క. పడవలుతనమునకు మీ

రడరంగఁ దగును జంద్రుఁ డత్రారలకుం
 గడు నొడయుండగుఁ గతి ని

య్యెడ నింకొక్కరుఁడు గలుగునే యిదిపూనక 501

ఉ. నా విని కౌరవేంద్రునకు నాకథునీ సుతుడిట్లు పల్కు నో
 భూవర ! మీరు పాండునృపపుత్రులు నాకొక రూప, సం
 భావన మీఱ మీయెడను బాయక యుండిన కారణంబునన్
 నీవు నొనర్చుమన్న పని నేనొనరింపఁగఁ బోలుఁ గావునన్.

క. నేనొండె రవితనూజుడు

తానొండెను మున్నుఁ బగరఁ దరమిడి పాడువం
 బూనము మేమిరువుర మొక

పూనిక ననిసేయ నిజము భూప వరేణ్య !

ఆ. వె అనినఁ గర్జుఁ డిట్టు లనియె నిప్పుడు వేరె
 చెప్పనేల? మున్న చెప్పినాఁడ
 భీష్ము పాటుఁ గాంచి పృథ్వీశ యని నేయ
 నిలుతు నిదియ నాకు నిశ్చయంబు.

504

వ. అనిననట్లకాకయని సమ్మతించె. దుర్యోధనుండును బితా
 మహుని సర్వసేనాధిపత్యంబున కభిషిక్తుండేసి యక్షాహిణీ
 పతుల సతని కప్పగించి గాంధారీ ధృతరాష్ట్రుల కడకేగి వార
 లకు నమస్కరించి యాతాయాతంబుగాఁ బోయెదనని పల్కి
 యట దునల నొల్లక వార లడరున డిల్లపడ వీడ్కొని వెడలి
 సకల బల సమన్వితుండై భేరీ శంఖ కాహళాది తూర్యం
 రవంబులు చెలంగ దున్నిమిత్తంబు వీక్షించి సడ్డనేయక వివిధ
 వైభవంబులఁ గురుక్షేత్రంబునకరిగి యందు వినిర్మిత విశాల
 వీధి సహస్ర విరాజమానంబును విశంకట విపణి విస్తారిత వివిధ
 వస్తు సమృద్ధంబును, విట కులానుసార్యమాణ విలాసినీ జన
 నిబద్ధ వేశ్యవాటంబును, బాణ కృపాణ కుంత శక్తి ప్రముఖ
 నానావిధాయుధ సంస్కార పరవశ యోధ యూధ సంబాధం
 బునునై, కురు నగర మిత్రంబును బోలె వీడు విడిసి తానును
 గర్జుండును వీధి చుట్టునుం దిరిగి దండనాధునకు జతనంబుఁ
 చెప్పి రిభవురంబున నెవ్వ రెవ్వరి నివాసంబు లెట్లెట్ల నొప్పు
 తత్కమంబున విడుదులు గైకొని రిట్లు కారవేశ్వర స్కంధా
 వారంబు మహనీయంబై యొప్పెనంత.

505

గీ. రాజసింహుల పట మందిరములు శిఖర

కోటిచే మార్గమరంబు దీటుఁగాంచె

నాత్మదూష్యత్వ మడగించి యతి పవిత్ర

తను వహింప వియన్నది మునుగు కరణి.

506

చ. హలియిదియెల్లదానెఱఁగియాత్మనుహృత్తతిచేటుకెంతయున్
దలఁకుచువారివీళ్ళకునుదార్కొనినత్కృతుఁడయ్యునచ్చటన్
నిలువకతీర్థయాత్రకుఁ జనెంగడుఁ జౌరవ పాండవేయ కృ
ష్ణులు నతి గౌరవంబుననుజూచి ప్రియంబున నంప నత్తటికా

సీ. రుక్మిణి సైదోడు రుక్మి యశోహిణి

బలయుతుండై వచ్చి పాండు సుతులఁ

గాంచి నేసాహాయ్యకంబుగా వచ్చితిఁ

గై కొనుడనుడు నాకవ్వడియును

దనరు గంధర్వ యుధమును గోగ్రహణంబు

నాఁడు దప్పెను నీదు తోడుపాటు

హరితోడుగలఁడు నీవరుగు మంచును నవ్వ

వాఁడు గోపంబున వాడిమెఱసి

గీ. కౌరవాధినాథుఁ గానంగఁ బోయిన

నతఁడు నట్ల పల్కు నాత్మ రోసి

తనకు రణము లేమి తలపోసి వగచుచు

బలముతోడ నేగె నిలయుమునకు

508

వ. అంత.

509

చ. కురుపతి కర్ణ సౌబలులఁగూడి విచారముచేసి గర్విముం

బరగ నులూకుఁగాంచియట్లఁ బౌర్ణులపాలికి నీవుపోయి యా

మురిపునన్నిధిద్రుపదముఖ్యస్వపుల్ విసఁ బల్కుమంచుఁదాఁ

బరుసని మాటలం గఱపి పంచినవాఁడునుదత్తమంబునఁ

గీ. పోయి సభను ధర్మ పుత్త్రునిఁగని నుయో

ధనుఁడు గొన్ని సెప్పి యనిచె నన్నుఁ

గినుక మాని వినిన వినిపింతు నాపుడు

ధర్మనందనుం డతనికి ననియె.

511

క. నీపయి నలుగం దీరునె

యాపగిదిం బలుకుమన్న నాఘనుమాటల్

రూపింపు మన్నియును నీ

వేపారఁగ నను డులూకుఁ డిట్లని పలికెఁ.

512

చ. కలహముబూచిపట్టి బహుకాలమునం గడువచ్చినాఁడ వో

తొలుతను మీరుసంజయునితో నలుకింతయులేక నెక్కువల్

బలుకుట కొన్ని యుంగలవు భాగముగొంటకు నాలినాగతిం

గలఁచుటకుం గడంగి నిలగా దగు చివ్వకుమంచిబంటవై.

క. గురు భీష్ముల శర సంపద

లరయంగా రండు నిఖిల మమృతుచేతఁ

బరిసక్కు చేసికొనుఁడి

పురుషులచేఁ బడిన కీడి పోవంగలఁడే?

514

చ. అని పవమాన పుత్త్రు దెన నల్లన చూచి యితండు నాజి నీ

మనఁ గడు దుస్ససేనుతిగు శోణితముం గొని త్రొవు వాఁడ నే

ననియెను శక్యమేని తడయం బనీలేదట సేయఁ బోల దే

పిఱునకువ నాడుచేత నొకపెట్టు నవిం గొనిగాని మానునే.

గీ. అనుచుఁ బలికి కీడిఁ గని గాండివంబను

పెద్ద వింట నొక్క పేరు మోసి

శౌరితోడటంచు జలిపింప వచ్చిన

వెఱచి పాలువెట్టు వెట్టి గలఁడె?

చ. గరువతనంబునక ద్రిపదుకన్నియకొప్పడియంగనాసభం

దరమగు భీమపార్థుల గదా ఘన గాండివముల్ దలంగి యే

కరణిని బోయె నిప్పుడవి కృష్ణుడెనో యిటువంటి మాయలా

హరి పచరింపఁ బాలొనఁగ మచ్యుతులున్ నరు లేగుదెంచినన్

వ. అనిన విని భీమార్జున నకుల సహదేవులు గోపంబు

నిగుడ నొండొరుల మొగంబులు జూచికొనినం గని నగుచుఁ

బురుజు త్రముం డులూకిన కిట్లనియె.

ఉ. ఈవునుయోధనుం బలుకు మెల్ల నృపుల్ విన నెల్లి సంగరం

బేవిధిఁ బోవవచ్చు నిక నీ కురు వీరుల కర్జునాస్త్రముల్

వావిరిఁ గూల్చు రిత్తయనువాడటె పావని దుస్సనేనునిన్

నీవును జూడ నిక్కముగ నెత్తురు ద్రావును వేగ మేటికిన్.

చ. ఆనవిని సవ్యసాచి యపుడాతని కిట్లను రేపె యుధముల్

నునిశిత వృత్తి నౌ నుడుకు జుట్టెడు వారును వీరు మాయెడఁ

బైనకువ కుండిరంచుఁ గనుపించెడి శివుని వృద్ధ భీష్ముని

దనమొనగాని జేసె నివి తప్పగదా మును మున్ను గూలఁగన్.

గీ. నదితనయు నండ గొని మమ్ము నఱకి వుడమి

నేలు తలఁపూనెఁ దన పూని కెట్లు పొసఁగు

నతని తొలు ముద్దగాఁ గొని యనుజ తనుజ

గణము చెల్లింపఁ గని యంత గడ నడంగు.

వ. అది యట్లుండె నీవు రభసంబున గాంధారేయు కడ
కరిగి రేపకడ జగడంబునకు దడంబు నడిపింపు మెవ్వరి జయం
బును దెల్లం బయ్యెడు ననవుడు యుధిష్ఠిరుం డులూకునకు,
దాంబూల జాంబూనదాభరణంబు లొసంగి వీడ్కొల్పె ధృష్ట
ద్యుమ్నాది రథిక నికరంబు సంగరంబెల్లి యయ్యెడు నని వెడ
వెడ మొగంబు వికసింప నమర సన్నాహంబు సమకట్టు తలంపు
నొప్పి కొలుపు విరిసి చనియె. అంత నులూకుండును గురుపతిఁ
గాన నేఁగి పుయిలోట దక్కి తద్విధం బెఱింగించిన నతండు
రేపకడ దురంబని సమస్త పై న్యంబునకుఁ జెప్పివుచ్చె నిట్లుభ
య బలంబు లుల్లసిల్లె నయ్యెడ మందాకినీనందనుండు గాం
ధారీనందనున కిట్లనియె.

52౪

క. మొన నడిపింపం బగతుర

ననిఁ బొడిపింపఁగను నేన యగుదును నీకుం

బనిలేదు కొంచె తనమును

నెనయఁగ ననుడతనికమ్మహిపతి పలికెన్,

52

గీ. కలన నీదు చెంతఁ బులి ప్రక్క నున్నట్లు

వెలయు నాకు నొక్క వెరపు గలదె

యిది యట్లుండె వారి యెడ మన యెడలను

గలుగు రథిక వరుల బలము చెవును?

524

వ. అనిన గాంగేయుండు రాజున కిట్లనియె.

525

సీ. భూపర నీవును భూరిశ్రవుండును

గృతపర్మ గురు కృపు లతిరథులరు

సమరథుల్ భగదత్త శక్తుని హలాయుధ
 లక్ష్మణుల్ సీతమ్ము లనుదలంపఁ
 గరము ద్రిగర్తు లేవురు సింధుపతియుమ
 హరథుల్ వివరింప నర్థరథులు
 నల దండధరుఁడు విందానువిందులు నీలుఁ
 డునునువ్వె దురమున విను నృపాల

గీ. గురుతనూజుని సములు నిర్జరులుగారు
 శౌర్య విస్ఫూర్తి నరుతోటి సాటి మేటి
 నన్ను నేజెప్పికొననేల ? నాకొలంది
 యెల్ల వారలు పుడమిలో నెఱిగి నదియె.

526

న. వెండియు శెల్వుండును బాష్టాకుండును సోమదత్తుం
 డును నతిరథులు నచల బృహద్బల సుదక్షిణ వృక్షులు సమర
 థులు సహజ కవచ కుండలంబు లెడలిన కతన రిత్త ప్రేలరియ
 గు కర్ణుం డర్ధరథుం డనినఁ గుంభ సంభవుం డిట్లనియె. 527

క. సూత సుతుఁ డర్ధరథుఁడని

యీతఱి జెప్పంగనేల యిది మనమెల్లక

ఖ్యాతిగ నెఱిగిన పని గం

గాతనుజా! యాన్న రూపు గానం బడదే

528

ఉ. నావినిక్రోధ మానసమునన్రవిపుత్త్రుఁడుజాహ్నువీ సుతుం

గేవల మిట్లు పల్కునతికిల్పివబుద్ధినిఁ బాండురాజ పు
 త్రావళి పక్షమొప్పు నను నర్ధరథుండన నే గొఱింత గా
 బోవును నీదు వెక్కనము బోవని యుందుకచింతఁజేసెదన్.

వ. అని సుయోధనుం గని.

530

ఉ. ఈరస మెన్నఁడున్ విడువఁడితఁడు కారులుబల్కుచుండు నొ
ప్వారంగ నెంత సైప సభ నక్కట కౌరవ నాధ నీదయన్
గౌరవమొప్పి యీముదుకకాని తెఱంగుల కిచ్చగింతురే
పోరికి నేరడిట్టి పాగపాచ్చెము లీగతిఁ బల్కు నెయ్యెడన్.

క. ముది మది దప్పిన ముదుసలి

వదనెఱుంగని పల్కులాడఁ బార్థివ కర్జుం

బది యెట్లు చతురవాక్కుల

విదితుండగు వాని పల్కు విన్నఁ దగు నెందున్.

532

వ. అనినఁ బితౌమహుండిట్లనియె.

533

గీ. తనర ! నీకు నాకుఁ దారతమ్యంబులు

రహినిఁ గ్రీడి యెఱుంగు రాముఁ డెఱుంగు

నీదు పిన్నఁటయును నాదైన ముసలి త

నంబు చూడుమీ రణంబు నందు.

534

క. ఇది యొక్క నెపము గైకొని

కదలంబొరెద వడెట్లుగా నేర్పును బేం

పొదవెను నరుశరముల నీ

మద మడవక నేల మాను మార్తాండసుతా.

535

వ. అని పల్కి సుయోధను సుపలక్షించి.

536

సీ. విను ముత్తమాజాండు విరటుండు ద్రుపదుర్ము

నీలుండు మరి శిఖండియును జిత్ర

నేనుండు జయఁడును జిత్రాయుధుండును
శంఖుండు భోజుండు సత్యజిత్తుఁ
డాదిగాఁ గలరు మహారథు లతిరథుల్
సాత్యకి పాండు్యుండు చంద్రదత్తుఁ
దును ఘటోత్కచుండును ఘనుఁడు సేనాబిందుఁ
డమలుఁడౌ కాశ్యపు సమరథుండు

గీ. నంచు మిగుల ననేకుల నెంచి నేనె
ఱుంగు గతి రెండుసైన్యములంగలిగిన
నృపకుమారులఁ జెప్పితి నృపవరేణ్య!

యనుచుఁ జెప్పియు విభున కిట్లనియె నతఁడు. 537

వ. పాండవుల యెడం గలుగు మహిళు లెంత శౌర్య
సంపన్నులై ననేమి నాబారింబడిన నుక్కడంగెద రొక్కశిఖిండి
జంప బూన ననవుడు శిఖిండి నీచే నవధ్యుండగుటకు గత్తు
బెయ్యది వినవలతు ననినఁ గురుపతికిఁ బితామహుండిట్లనియె.

సీ. కాశీశ్వరుని పుత్రికలు మువ్వు రంబయు

నంబికాంబాలిక లనఁగఁ గలరు

వారలకై స్వయంవరమహూత్యవమున

కర్ణి రాజుల నెల్ల నటకుఁజేరఁ

బిలిపించుటయు నేను విని వేడ్క తోడ వి

చిత్ర వీర్యునిఁ బెండ్లి నేయఁ దలఁచి

రథ మెక్కి చని యందు రాజులఁ జీరికిఁ

గొనక యాకన్యలఁ గొని విచిత్ర

గీ. వీర్యనకుఁ బెండ్లి నేయ నద్యృత్తిఁ దలఁపు
బూన నంబ యనందగు బోటివలికె
సాల్య నృపుమీఁదఁ దనకు నాసాల్వనకును
దనదుపైనిఁ దలఁపు గలదనిన నపుడు.

539

గీ. దానిఁ బోవఁ బంచి తక్కిన యిరువుర
నొనర నీ పితామహునకుఁ బెండ్లి
నేయ నంత నంబ చెచ్చెర సాల్వనిఁ
గని వరింపుమనిన విని యతఁడు.

540

చ. చెఱఁగొనిపోయెభీష్ముఁడిఁక జేకొనఁబాడియెన్నిటంచు న
త్తఱివెడలంగద్రొబ్బుటయుఁ దాలిమిఁదూలంగనా రచిత్తయె
మఱి యొరుసాలికింజనఁగమానిచలంబు మనంబు లోపలం
బెఱుంగఁగనిట్టియావనకుభీష్ముఁడు మూలమటంచు నెంతయున్

వ. తపంబునం గాని గాంగేయు నెవ్వరికి గెలువ
గాదని విచారించి వనంబున కేఁగి యచ్చటి మునులకుఁ దన
వృత్తాంతంబుఁ జెప్పిన వారలు నిది రాజు సేసిన పని మము
బోంట్లచేతఁ జక్కఁ బడనేరదు. కావున మీతండ్రి పాలికి
నరుగు నది పరమ ధర్మంబనపుడు నిట్టి పరిభవంబునం బొంది
యింక నెవ్వని మొగంబుఁ జూడనేర్తుఁ బరు లెఱుంగకుండ
నిందుఁ దపంబు సేయుదు నను సమయంబున నటకు హోత్ర
వాహనుండను రాజర్షి చనుదెంచి దాని తెఱంగు విని యది
తనకూఁతు కూఁతురగుట యెఱింగి విషాదంబునుఁ బొంది
యంబ కిట్లనియె.

542

సీ. భార్గవు పాలికిఁ బడఁతి పొమ్మాతఁ డా
 శ్రిత రక్షణుండు నాహితుఁడుగాన
 నీవుమ దీయ దాహిత్రవి గాఁ దాను
 దెలిసిన రక్షించుఁ దెఱవనిక్క-
 మను నంత నటకు రాముని శిష్యుఁ డేతెంచి
 రాముఁడు రేపిటఁ రాఁగలండు
 నావిని ప్రీతులై యావని నుండిన
 మరునాఁడు భార్గవుం డుఱక వచ్చి

గీ. యంబ చందంబు హోత్రవాహనుని చేత
 నెఱిగి యాయ్నితి నూరార్చి యేను నీకు
 హోత్రవాహను నట్టుల నువ్విద ! నీదు
 పరిభవముఁ బొపుదు నటంచుఁ బలికి మరియు. 543

అ.వె. ఈ పరాభవంబు నిరు దెఱంగుల నొప్పె
 సాల్వుఁ గూర్చుటొండు నమర ధరణి
 భీష్ము నోర్చుటొండు పీఠి యెట్లగు నీదు
 మానసమునఁ గల్గు మాట చెవుమ. 544

వ. అనిన నది యిట్లనియె నింక సాల్వుండుగై కొనచేరిం
 డు. భీష్మున్ జయింపఁ దపంబు సేయ నిటకు వచ్చు నా భా
 గ్యంబున విన్నగంటి ననవు డట్లన గాంగేయుండు నాపంపు సే
 యండేని దురంబునఁ బొరిగొందు నింక సీతవంబు వలదని పలి
 కి పురురాముండు ముని జనంబులతోఁ గురుక్షేత్రంబునకుఁ జ
 నుదెంచి సరస్వతీ తీరంబున నిలిచి నన్ను రావించిన నేనును జను

నమస్కరించి పూజించిన యనంతరం బాతండువిచిత్ర వీర్య
నకు సంబంధించిన బరిణయంబు సేయుమని యనేకవిధంబులఁ జెప్పిన
మెత్తబాటులేమికిఁ గినుకపొడమి నమరసన్నంధుండవు గమ్మని
న నట్లకాక యని సన్నంధుండనై ఘోరంబగు సంగ్రామంబు
సేయుచున్న సమయంబున.

845

క. నారదుడు సురల పంపున

వారించినఁ బోరు మాని వాసములకు మే

మారయఁ జను నెడ నంబయు

నారసి కోపమున నార్తయై కారడవిక.

546

ఉ. ఘోరతపంబు సేసి యది కొంత నదీక్రియఁజెంది తక్కునా
కారముచేఁ దపంబు నధికంబుగ నల్పిన మెచ్చి శంభుఁ డిం
పార వరంబు గోరుమచు డంబయు భీష్ముని జంప వేడుటన్
గౌరవ మొప్పనట్లయగుఁ గాంగల జన్మమునందునావుడుక

గీ. లలన యగుఁ గాక యని చితిఁ బెలుచు బేర్చి

యలుకచే వేగ సొద సొచ్చె నంత ద్రుపద

విభుఁ డసంతతియై వారు వేడి దపము

సేయ హరుడు బ్రసన్నుడై చెప్పె నిట్లు.

548

వ. వినుము నీకవత్యంబు నిజ భార్యయందుఁ గలిగెడు
జనించునాఁడు కుమారియై పదంపడి యొక్క కారణంబునఁ బు
స్త్రవంబుగలుగు శిఖండియనఁ బ్రసిద్ధుడై భీష్ముఁ డీర్పంబాలున
ని యానతిచ్చి యాదేవుం డంతర్హితుండయ్యె నంతఁ బాంచా
ల రాజ మహిషి గర్భిణియై నెల్లలునిండు నాఁడు నయ్యంబను.

బుద్ధిగాఁ గాంచిన శంకరు వచనప్రకారంబున శిఖండియనునా
మంబుచేసి యతి గూఢంబుగాఁ బెంచుచు జవ్వనంబు రాకము
న్న దశార్ణాధీశ్వరుండగు హేమవర్మ కూఁతు నుచితక్రమంబు
నను శిఖండికి వివాహంబు నేయునంతఁ గొలంబున. 549

సీ. తగ శిఖండికి మగతనములేదని హేమ

వర్మయుఁ దనకూతు వలన నెఱిఁగి
యిట్టి తప్పొనరించినట్టి పాంచాలునిఁ
జంపుదునని బలసహితుఁడగుచుఁ
జనుదెంచి సోమకేంద్రుని పురిచుట్టును
విడిసిన నవియెల్ల విని ద్రుపదుఁడు
చింతించి సమరంబు సిద్ధంబుగా నెంచి
సన్నద్ధమొనరించె సైన్యములను

గీ. నిట్లు రెండు పాళ్ళు నెల్లి మార్కొనవేడ్క
గలిగి యొప్పెఁ గ్రుంకె నలినహితుఁడు
నంత నాశిఖండి యతివివాదంబునఁ
గడిదిఁ చావునిజముగాఁ దలంచి. 550

వ. అవ్వీటి క్రేవ నిర్జనంబై న స్థూణ కర్ణుండను నొక్క
యత్సుని నివాసంబు నిశను బ్రవేశించి యందుఁ బ్రాణ త్యాగం
బుసేయు తెఱంగు విచారింపనయ్యత్సుండు నదియెఱింగియిట్టేల
చచ్చెదని యడిగిన వానికిఁ దనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పిన నతండు
గరుణించి యిట్లనియె. 551

గీ. రిత్త సావనేల నిత్తు నా పుంస్తవముఁ

గొమ్ము నీదు మామ నమ్మతింప

నరుగు నీవు వచ్చు నందాక నీయాశుఁ
దనముఁ బూని యిందుఁ దరలకుందు.

552

శ. అని పంచిన నాక్షణమున

చనుదెంచి శిఖండి తనదు చందము జననీ

జనకులకుఁ జెప్ప నలరిరి

వనజాప్తుఁడు పూర్వ గిరికి వచ్చెం బ్రీతిక.

553

చ. సారిది నహర్మృఖంబునను సోమకుఁ డోజ దశార్ణనాధునిం
గరమొక భంగిఁగాంచియు శిఖండికిఁ దత్పురవత్వ మేర్పడం
బరగుట తేటసేయఁ దన పల్కుటకుఁ మదినొచ్చి వీటికిం
బరఁగఁజనెన్ దశార్ణ పతిబంధుతఁ బార్వతునందుఁజూపియున్

వ. అంత నక్కడ నాలోఁ గుబేరుండు గ్రీడార్థంబున

స్థూణకర్ణు నా శంబునకు వచ్చి వాఁడు తన్నుఁ బొడగన రామికి
నిదియేమి కతంబని చెంగటి గుహ్యకులం బంచిన వారిరి
స్థూణకర్ణు విధంబు దెలిసి వచ్చి యాతెఱంగు సెప్పి దేవా !
సిగ్గు పెంపున రానేరండనవుడు నతం డట్టులైన నేమియని వాని
రావించి నీకిట్టిద యొప్పు నిట్ల యుండుమని పలికి వెండియుఁ
గరుణించి శిఖండియాయువు గల యంత వట్టు నిట్లుండి పిదపఁ
బురుషత్వంబుఁ జెందుమరని పలికి కుబేరుండు చనియె నంత.

శ. జానుగ శిఖండి యత్నుని

గానం జని మగతనంబుఁ గై కొను మనుషున్

వానికిఁ దనవిధమంతయుఁ

బూనికఁ దెలిపిన శిఖండి పొంగిన వేడ్కన్.

556

గీ. తల్లి దండుల కత్తెఱంగెల్లఁ జెప్ప
 నెఱిఁగి సంతసమునఁ జెందిరిట్లు కాశి
 రాజు కూఁతు విధంబన రాజు మదిని
 వగచి మెచ్చెను వాని నిర్వహణ శక్తి

557

క. మరియును భీష్ముండట నే
 డైర వ్రతమేనూని వానిఁ దీర్చును నృప యి
 త్తరిఁ బెర వీరుల నెల్లఁ
 నరుకుదుఁజెఱుకుల తెఱంగునన్ రణసీమఁ.

558

క. నావిని విభుఁ డిట్లను విను
 దేవనదీనుత శిఖండి ధృతి నీకన్నన్
 పై వచ్చువాఁడె యీరధి
 కావలిచేఁ దప్పి కడఁక నాహవ కేళిఁ.

గీ. అనుచుఁ బల్కె నప్పు డఖిల జనంబును
 సంతసించె నుభయ పై నృ మట్లు
 సోరు వేడ్కలోనఁ బాలుపొంద నా రాత్రి
 నధిక సుఖముచేత నలరె నెలమి.

560

నా గ బ ం ధ ము.

చ. అనఘ మహావిభిన్ననిగమాగమ నిత్యనిరంజనా చిరం
 తన ! భవకాన నానల సదాసముదగ్గి విభై కమానితా !
 జనన జరాంతహీన తతచాతకస్థన సోమసుందరా !
 నన ! శుకమాని మానస ధనాధవ చిత్తత భావభానకా.

క. సరసిజగర్భాదిసురో

త్కరసేవిత నిర్విషయ వికల్పవిరహితా

శరణాగత పరిరక్షణ

పరమోజ్జ్వలధామ నిఖిలవాహన నామా.

562

భుజంగప్రయాతము.

సముద్యద్రజోభావ సర్గాధిరూఢా

సమీచీన సత్యత్వ సర్వావనోఢా

తమోభావ విశ్వ ప్రతాపైకబాధా

ప్రమోద స్వరూప త్త్రివస్థావలీఢా.

563

గద్యము.

శ్రీమద్రాజగోపాల కరుణాకటాక్ష వీక్షణానులబ్ధ

కవితా విశేష మతుకుమల్లి వెంగళయామాత్య పుత్త్ర

వినయవిధేయ మాదయనామధేయ

ప్రణీతంబైన యభినవ

భారతంబునన్ ఉద్యోగపర్వంబు సర్వంబును

పంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

మంగళంమహత్.

అభినవభారతము

:-0:-

షష్ఠాశ్వాసము.

భీష్మపర్వము.

క. శ్రీమానిత మకదోరగ

హైమ స్ఫుట చారు కుండ లాంచిత కర్ణా
హేమాజిన కాశేయ

డౌమా హరి హర హిరణ్య గర్భైకాత్మా !

1

గీ. అవధరింపు మట్టు లాదళంబులు రెండు

గయ్యమునకుఁ బెలుచు గాలుద్రవ్య

చుండె సంజయుని నియోగించె వ్యాసుండు

దురము తెఱుగు చీఁకు దొరకుఁ దెలుప.

2

వ. అంతఁ బ్రభాత సమయంబున సుయోధనుండు మహాత్ముండగు పితామహుం డిందున్నవాడని తన్మందిరంబున కరిగి యతని నవలోకించి మీరు వివాహవిముఖులు నయ్యును మదర్థంబుగా వీర భుజ వినోద కాలంబునందు బ్రత్యర్థి పార్థివ హరణంబునకై సేనాధిపత్య లక్ష్మీనిఁగైకొంటి రింక సమరంబు నకు మన మొన నడిపించుట దగునని విన్నవించి యతనిపాదంబుల కెఱుగిన.

3

గీ. పౌరవేశ్వరుఁ డీరీతిఁ బ్రణుతిఁ జేయఁ

బురుష సింహుండు సురనదీ పుత్రుఁ డనియె

స్వప చమూపతిన్వై యున్న నేన వైరి
భటుల సురపురి కనిచెద బాహు శక్తి.

4

సీ. రహి మున్ను సభ మహారథ పరిగణనచే
దన్నర్థ రథుడని యెన్ని నట్టి
కతన రోమాత్ముడై కర్ణుండు కలన నా
దురము నన్నాళ్ళును దోడుపాటు
సేయనంచుఁ బ్రతిజ్ఞ చేయుటచే మదిఁ
జింతింప వలవదా చిటుతకుఱ్ఱ
కడు మహాభుజులై నఁ గానిమ్ము రిపుమహా
భుజుల సంఘంబులఁ బోరిలోన

గీ. ఘనతరవిశిఖముఖమునఁ గడఁగి మింగె
దను గలంకకు మనము నంచును మహీశు
నెమ్మనం బలరంగఁ బల్కి నెమ్మిదనదు
సేన నడిపించె సురనదీసూనుడవుడు.

5

చ. కరము హిరణ్యతీ తట వికాస లస త్పుష్పనన్దుగంధమున్
సరవిని విందుగాఁ గొని వెసంబ్రతిఁగా బహు గంధబంధుర
స్ఫురణనొసంగుదాన జలభారినదుల్ ప్రవహింపఁజేయుచుం
గరిఘట లుల్లసిల్లెఁ జెలికత్తెల నన్నదికిచ్చుఁ బాడ్పునన్. 6

ఉ. మామకజన్మభూముల విమానిత సింధువు లింతెగాక యీ
భూమిని గల్లు సింధువులు బోలునె సాటికి నంచు పైంధవ
స్తోమ మసూయచేబలెఁ బృథుక్షురికా భఖురాలిచేభువిక
వేమరుసింధువుల్ స్కలనవృత్తినిఁ జెందఁగ రేచెధూళులన్

గీ. ఆ కురూర్దవహ కలహాదయంబు కంటెఁ
దొలుతఁ గరి బృంహితములు తేరుల యులివులు
వరలె దిశలెల్లఁ దమకును నశముఁ జెందు
కొఱకు నన్యోన్య కలహంబు కొనినయట్లు. 8.

చ. మమతసహించినాము నవమగ్రహనామమునస్మదాఖ్యకున్
సమముగ నింక నున్నతిని సైపము మేమనిఁ బోరి కాగ్రహ
క్రమమునఁబోలె దండములు గైకొని తేరులనుండి విన్నొగిం
గమిచి గ్రహస్థలాతిగముగాఁ గనుపట్టెను గేతుజాతముల్. 9.

చ. కని తురగావళుల్ గలుగఁగా రథముల్ పరిఘల్ శరాస నో
త్కరశరముల్ కృపాణము లుదారముతాగొడుగుల్ సిడంబులుం
బరిపరి సాధనంబులొగిఁ బండ్లనుఁబూన్చి మహాముదంబుచే
నిరుదెసవారు సంగరమహీస్థలికింగొని తెత్తురొయ్యనకా. 10.

వ. అప్పుడు

11.

శ్రీ. వేదికా కేతువు విలసిల్ల దోణుండు
కృపుండు గోవుషరత్న కేతు వలరి
సింహలాంగూలంపు సిడమొప్ప ద్రాణియూ
మణికదళిసిలంగ మద్ర విభుండు
కాంచన మణి మయ కలిత పతాకలు
విలసిల్ల నల్లెడ వివిధ నృపులు
మహనీయమగు తాళమండిత ధ్వజ మొప్పు
సెన్ద్ర మధ్యంబున శాంతనవుండు

గీ. బరంగి ఖచరాళి కన్నుల పండువులుగ
బహుళ తూర్య నినాదముల్ పరిఘవిల్లఁ
బెండ్లి కేగెడు చందానఁ బ్రీతి నెనఁగి
కొమరు దైవారఁ బాలించెను గురుబలంబు.

12

సీ. గంధ బంధుర మహా గజ బృందముల తోడ
భగదత్త కాళింగ పార్థివులును
గొడుకులు తమ్ములు గొల్వ గుఱ్ఱులు బిందు
సంరంభమునఁ గ్రాల సౌబలుండు
బహు చక్ర చంక్రమార్పటి మిన్ను బగిలించు
స్యందన వితతితో సైంధవుండు
దర్ప మొప్పుగ సముద్ధతి యాదవాసీక
పరివృతుడై కృతవర్ముడలర

గీ. ద ముతో బాహ్నికుండు సోమదత్తుఁ డుగ్ర
వైరి మథనుండు భూరిశ్రవనుండు గోన
లాధిపతి యాబృహదృష్టుఁ డధిక శౌర్య
శాలి యగు నాసుదక్షిణ జనవిభుండు.

13

ప. మతియుఁ ద్రిగ్రరేశ్వరుండగు సుశర్మయు రక్షో
వీరులగు నలంబున హలాయుధులును సాల్వ సౌవీర శూరసేన
యవన సాతి భూపతులు లోనగు నానా దేశంబుల రాజులు
తమ తమ చతురంగబలంబులతోడ నవరణంబుల రణంబునకు
మెరసిరి. దుశ్శాసన దుర్మర్షణ వివింశతి ప్రభృతీ సహనాదర
పరివృతుడై మణి మయ భుజగ కేతనంబు గ్రాల రారాజు

నుం బొలిచె నిట్లు గూడి కొనిన పదనొకం డక్షాహిణీబలంబుఁ
గలయం గనుంగొని దొరల నుద్దేశించి గంగా నందనుండు. 14
గీ. తెగులు నగిలి యింటఁ దెగటారి దుర్గతిఁ

బడుటకంటె మనకుఁ బరమలోక

కారణంబు రణము గావున నొండెదఁ

దలఁప వలదు కీర్తి ధరణిఁ గలదు.

15

గీ. అనుడువారలెల్ల నాపగేయనిఁ జూచి

యింతకంటె సుకృత మెందుఁ గలదు?

గెలిచి పుడమి, చచ్చి కీర్తియుఁ బుణ్యంబుఁ

గాంతు మింక నొండు గలదె యనఘ.

16

వ. అని పలికి యేక నిశ్చయంబునం బలికి రట్లు సకల
శమూ సమేతంబుగాఁ బితామహుండు సమర సన్నద్ధుండై
నిలిచి మానుష వ్యూహంబుఁ బన్ని దానికి వలపటఁ గృపాశ్వ
ధామలునుఁ దాపట శల్య కృతవర్మలును వెనుక బాహ్లిక
భూరిశ్రీవసులును నడుమ కురుకుమార సమేతంబుగా సుయో
ధనుండును నతని యగ్రభాగంబున సంశప్తకవతి యగు సుశ
ర్ముండును వలయు చోట్ల బలవంతులగు దొరలును ముందర
కనకమయ తాళ వేదికాధ్వజంబులుఁ గ్రాల నోహరి సాహా
గాఁ దానును ద్రోణుండును బడమటి మొగంబుగాఁ బొలిచి
యుండి రట్టి మొగ్గరంబు గాంచి వేల్పు లచ్చెరువడి రంతకు
మున్నక్కడ.

17

సీ. గంధవారణ మద గంభీర నదులచే
 గడలియుఁ జెలియలి కట్టఁ గడువఁ
 గంఖాణ ఖురవుట ఘట్టనొద్దత ధూళి
 స్వర్ణది నిర్జల స్థలి నొనర్పఁ
 బటు రథ చక్ర విభ్రమ పాటితాతవనీ
 చక్రంబు శేషునిఁ జదియనొత్త
 విలయ కాలాంతక తులిత భటార్భటి
 మాటి మాటికి మిన్నుఁ బీటఁబఱప

గీ. నలరు రత్నపు టవరంజి యరదమునను
 లలితధవళాతపత్రింబు పాలుపుమీఱ
 చారువై భవ మొప్ప నజాతవై రి
 వెడలె జన్యంపు వేడుక ముడిఁ గొనంగ.

18

క. కాంచన మణిమయ మగు గద
 చంచద్భుజ దండమునకుఁ జపు లిడ శౌర్యో
 దంచితఁడు వెడలె భీముఁడు
 కాంచన గిరి వోని మేలు కనక రథమునన్.

19

సీ. గాండీవమహనీయ కాంతి పుంజంబులు
 కనదండ చాపంబు ననుకరింప
 మెఱుగారు కృష్ణుని మేని నల్లని జిగి
 ఘన ఘనాఘన లక్ష్మీఁ గడకు నొత్త
 భూరి వానర కేతు భూత జాతార్భటి
 పలుమారు గర్జలఁ బరిహసింప

దివ్య కిరీట దేదీప్య ప్రభాచ్ఛటత్

తొలుకరి మెఱుపులఁ దొడరిఁ గెలువ

గీ. నుర్విఁ జెందిన పర్జన్యఁడో యనంగ

కవ దొనలు మీఱ వెలిమాపు గమినిఁ దనరు

రథము మీఁదను దేవతారాజతనయుఁ

డనికి నడచెను వేడుక లావహిల్ల.

20

గీ. పురహరుఁడు మున్నుఁ గమలజఁ బోలె నినుఁడు

వైనతేయాగ్రజునిఁ బోలె వరిలి యపుడు

మ్రోల ధృతి తోత్రుఁడైన గోపాల డొప్పఁ

బ్రథన రంగమునకు వచ్చె ఫల్గునుండు.

21

క. వివిధ విభూషణ జాలము

లవిరళ రుచినీనఁ జంద్రుఁడన సూర్యుఁడునాఁ

గవ లేతెందిరి చూపఱు

లపు నపు నసొయ్యచ్చ మెచ్చ ననికి రథములన్.

22

వ. వెండియుఁ బ్రతివిందు్యుండును శ్రుతసోముండును
 శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును
 లోనగు కుమార వర్గంబును ద్రుపదుండును శిఖండియు విరటుం
 డును సినివరుండును, మున్నగు బంధుగణంబును చేకితాన్యు
 డును మాగధ సహదేవుండును, దృష్టకేతుండును, మలయ
 ధ్వజుండును, కేకయపంచకంబును, శైబ్యుండును, కాశ కరూశ
 నృపతులును మొదలగు నానా దేశ రాజులును దమతమ

చతురంగ బలంబులతోఁ గూడికొని సవరణంబుల రణంబునకు
నడచి రప్పను. 231

ఉ. కాటుక కొండలట్టి నిజ కాయములందగు కాంతి దిక్కులం
గాటముగాఁగఁజీకటులుగ్రమ్మఁగఁజేయుచుదానవోత్తముల్
కోటుల సంఖ్యలంబలసి కొల్వఁగ దంష్ట్రులు కాంతులీనఁగా
బోటరి యాఘటోత్కచుఁడుభోరునఁ బోరికివచ్చెనయ్యెడన్.

ఉ. చండ విరోధి కాననము సారెకుఁ గాల్పఁగ జన్మ వేళ దో
ర్దండమునం బ్రసక్తమగు దావము దాను బ్రతాపదంభమై
యుండఁగడంకమందుశుచినుజ్జ్వలుండై ద్రుపదేంద్రపుత్రిడా
పాండవ సైన్యనాయకుఁడు. భండనకేళికివచ్చె సేనతోన్.

సీ. ధరణీ పరాగంబు కరి దాన ధారల
చేత నొగ్గిలియునై చిదుకురనఁగ
ననోన్య దష్టంబు లగుచుఁ గోటిరంబు
లొరసి నావడితోవ కొప్పఁజేయఁ
గొమరారు ఛత్రంపు గొడుగుల చీకట్లు
విరియ వర్మ ద్యుతుల్ వెలసి వెలుగ
ఘోటక స్యందన కుంజర ఘంటికా
శబ్దంబు లోలి హెచ్చరికఁ దెలుపఁ

గీ. బాండవాగ్రజు బలము లప్పాట నిట్లు
బాటుతెంచెను గన్నుల పండువగుచు
వేల్పు గుములకు నవ్వేళ విస్మయంబు
బాదలఁ గడుఁ జారు భీషణ స్ఫురణఁ దనరె.

వ. ఇవ్విధంబున శుభ నిమిత్తంబులు గైకొనుచుఁ జని
కురుక్షేత్రంబునకు నుత్తర ప్రదేశంబున శమంతఁ పంచక్
సమీప స్థలంబున సమర సన్నద్ధంబై నిలిచె నయ్యుభయబలం
బులును గరిఁ తురగ రథ పదాతి రమణీయంబులై శైల తరంగ
దీప్తి జలచర విరాజితంబులగు పూర్వాపర సముద్రంబులనుఁ
బోలె నానాషర్ణ కేతు పతాకఛత్ర చామర వర్మ చర్మ శస్త్రా
స్త్ర భానురంబులై వసంత సమయ పుష్పితా భూమంబులగు
నందన చైత్ర రథంబులం బోలె శంఖ భేరి ప్రముఖ తూర్య ర
వాడంబరంబులై వర్షావసర గర్జా విజృంభిత మేఘ మండలం
బులంబోలె గండుమిగిలి యుండు నవ్వుడు ధర్మజుండు దొరల
రావించి యిట్లనియె.

27

సీ. గెలుపు నోటమియునుఁ గలవు రెండునుఁజూడ

నొక్కని యెడ నవి యుండఁబోవు

దైవ వశంబునఁ దాన జయించును

దప్పిన నోడును దధ్య మిదియుఁ

గావునఁ గీడెన్నఁ గాఁదగుఁ బిమ్మట

మేలెన్నఁ దగు నెందు మీర లిపుడు

కలనిలోఁ బోవక నిలిచెడు ధైర్యంబు

గలిగిన మాతోడ నిలువుఁ డనినిఁ

ఆ.వె. బోవఁ దలఁతురేని పొండు గొఱంత లే

దింత నిజము చెప్పడిక నొకండు

గెలిచి సిరులు గొనుడు పొలిసిన పట్టున

మొనసి కీర్తి పుణ్యములనుఁ గొనుడు.

28

క. అన విని వారందఱు ని

ట్లనిరా ధర్మజునిఁ జూచి యనఘా ! వేయేం

డ్లనువుగఁ బ్రదుకుదుమే? యీ

యనికిం జొరకుండి బిడ్డ లాండుక్ర మేముక.

29

వ. అదియునుం గాక రాజులను రణంబుకంటె నుత్తమ లోకంబు వడయ నుపాయంబు గలుగ నేరదది యట్లుండె నొండు గలదే యెట్లైన లెస్స యని రన్పడు ధర్మజు ననుమతిని.

ధృష్టద్యుమ్నుం డచల వ్యూహంబు సంఘటించి దానికి నగ్రంబున నభిమన్యు ప్రభృతి కుమారులును నకుల సహదేవ భీమ సేన సహితంబుగా మేటి మగలతోఁ దానును చేకితాన సాత్యకి మాత్యు పాంచాలురును వారి వారి బలంబులతోడ దక్షిణోత్తర భాగంబులను నడుమ కరిఘులతోడ రాజును ముందర నర్జును పెను బ్రావున దేవప్రతున కభిముఖుండై శిఖండియు వెనుక మాగధ సహదేవ ధృష్టకేతులును మఱియు నెడనెడ యోధవరుల నిలువ నియోగించె నట్లు రెండు మొనలు గండు కొని యహమహామికల నొప్పె శంఖ ప్రముఖ తూర్య రవంబులుఁ జెలంగె. శుభాశుభ నిమిత్తంబులు పాండవ కౌర్వ వాహినులఁ గానం బడియె సంత.

30

ఉ. మైత్రికి మాలి యిట్లు కురు మానవనాథుల రెండుసేనలున్

మిత్రుడుపూర్వ పర్వతము మీద నెసంగెడు వేళ నా కురు.

క్షేత్రము నందు నిల్పె ననినేయఁ దురంగ శతాంగ సత్సమి
 త్రాపిత మతంగజ ప్రథితపంక్తులు చెంతల నావరింపగన్
 చ. అమర నదీ సుతుండు ద్రుపదాధిప నందనుఁ డగ్రసిమలం
 గ్రమమున బాహుదండధృత కార్ముకులై కడుప్రాపులై తగన్
 సమర ధరిత్రి సయ్యభయ సైన్యములం గల వీరవర్యులుం
 దమతమవేరుపెంపు బిరుదంబులు పల్కుచు నిల్చిరుద్ధతిన్.

వ. అట్టి యెడఁ గైదువులేనివాని నుబుసువుచ్చవానిని,
 దప్పినార్చువానిని, వాహనరహితుని, విడిదలవానిని, వెఱ
 చినవానిని, పఱచినవానిని, నేమఱినవానిని, లోనగువారినిఁగడిఁ
 దిశత్రుండై నఁ జంపమియు, విలుకానికి విలుకాఁడును, హస్తీకు
 నకు హస్తీకుండును, ఆశ్వికున కాశ్వికుండును, రథికునకు రథికుం
 డును, భటునకు భటుండును, నెట్టివాని నెట్టివాఁడు దలపడుటకు
 సమయంబు సేసి రంతఁ గాంతేయాగ్రజుండు కవచం బూడ్చి
 యాయుధంబులు గూడ రథంబునం బెట్టి తేరు డిగి పాదచారి
 యై మోడ్పుఁగేలు ఫాలంబునఁగీలించి నిభృతావయవుండగుచు
 దండు వెల్వడి భీష్మున కభిముఖంబుగాఁ బోవు నతని చిత్త
 వృత్తిఁదెలియక వెఱగుపడుచు భీమసేనాది సోదరులును, వాను
 దేవుండును దక్కటి బంధు మిత్రజనంబులును వెనుకొని
 మిన్నక చనుచుండ నవ్వడు.

83

చ. జనవర! పాదచారివయి శత్రులపాలికి నిట్లు బోయినన్
 గనుఁగొనియీవిభుండు రణకంపముచేజనుదెంచెనోయటం

చును నగరే భవద్బలముఁ జూడక నీవు నశక్తు పోల్కెఁగా
నని మొనకొనఁటించుఁబలె నాయుధహీనతఁబోవబాడియే.

క. అని బహు భంగులఁ దనతో

ననుజన్ములు బలుక మాటలాడక చను న

జ్ఞన విభుని నెమ్మనముఁ గని

వనజాక్షుఁడు నగుచు నిట్లు వారికి ననియెన్ 35.

గీ. ఏల గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి యిట్లాడ నీతని

చిత్తవృత్తి దెలిసెఁ జెప్పదేను

పెద్దలై న ద్రోణ భీష్మముఖ్యులచేత

నని కనుజ్ఞ వడయ నరుగు నిపుడు 36.

వ. అని తెలిపిన భీమార్జునాది సోదరులును కృష్ణ సా-
త్యకులునుఁ దక్క నతనితోడ మున్ను పాదచారులై వచ్చుచు
న్న దొరలు క్రమ్మరి తమతమ వాహనంబుల నలంకరించి రి-
ప్పుడు, కౌరవులు ధర్మజురాక కచ్చెరువుపడి. 37.

సీ. ఏమి కతంబొక్కొ! యితఁ డని మొనను వ

చ్చుట కని యత్తైత్తి చూచువారు,

భీమార్జునులు తక్కు పృథ్వీశు లుండంగఁ

దమకేమి భరమని దలచువారు,

నొచ్చిన పిమ్మట వచ్చినఁ దగుఁ గాక

తొలుత నిట్లేమని పలుకువారు

పిఱికిగాఁ డాహవ భీషణుం డిదియేమొ

యత్యద్భుతం బంచు నాడువారు

గీ. సంగరం బగు పట్టున సకల బంధు
నాశనంబను మెరమెర నాటి, వుడమి
సఖిలమేలుండు తపసిన్ యడవి కేను
జనెద నని చెప్ప వచ్చెనో యనెడువారు.

38

వ. ఇవిధంబున నానా ప్రకారంబుల నూహింపు
ముండ ధర్మనందనుండు గాంగేయు పాలి కరిగి నలగొని ప్రణా
మం బాచరించిన నతఁ డాదరభరిత చిత్తుండై దీవన లిచ్చి
వత్సా ! నీవిచ్చటికి రానియెడ శాపంబిత్తు వచ్చి మేలు జేసితివి
సంతసంబయ్యె. నీకై పెనంగుట దక్కనెద్దియేనివరంబుఁ గోరు
మిచ్చెద ననుటయు దేవా ! నిన్ను గెలుచు నుపాయంబు
బ్రసాదింపు మనవుడు నన్నుఁ గయ్యంబున నింద్రాదులు నొడవ
నేర రెవరై నఁ జుట్టటికంబునఁ బగదీర దిప్పనికిఁ గ్రమ్మర
విచ్చేయుదువుగాక యని పలికినఁ బ్రసాదంబని ద్రోణాచార్యు
కడ కరిగి నమస్కరించి తదీయాశీర్వాచనంబును గైకొని గెలు
వుమని దీవింపు మనిన నవ్వి గురుండు.

39

క. భూమిశ ! గెలుపు లిచ్చుట

కేమెంతటి వార మరయ స్తపులమె? పటు సం

గ్రామము చూ కులధర్మమె

భూమినురోత్తముల మెన్నఁ బూజార్హులమున్.

40

వ. అని పల్కి.

41

అ. వె. ధర్మ మెచటఁ గలదు దైవ మదైన నుండు

గానఁ గృష్ణుఁ డచటఁ గలుగ నింక

సందియంబు లేదు జన్య జయంబు నీ

యందుఁ గలదు తేలనాడ నేల?

42

శ. అన విని భవదీయ వధకు

ననువెట్టులొ తెలియ నిష్ప డానతి యీయం

జను ననుఁ డాచార్యుండా

జనవల్లభుతోడఁ బలికె సమ్మదమారణ.

43

వ. విను మేను శస్త్రాస్త్రంబులు బట్టిన సురానురులుగె
లువనేరదుగావునకై దువులువిడిచిపొయోపవేశంబుననుండుతఱి
సమయింపనగు నట్టిపనికి దొడ్డకొడుమాటనమ్మికపుట్ట నాచెవిం
బెట్టినపట్టుననాయుధంబులు విడతునని తగువాఁడు వధింపనగున
నివల్కిన నట్లకాకయని కృపాచార్యుఁ జేరంజనియట్లన విన్నవిం
చుటయు నతం డేనవధ్యుండ ననియును గెలిచెద వనియును
జెప్పిన శల్యు నొద్దకుఁ బోయి మహాత్మా! కర్ణ సారథ్యంబు
మీరంగీకరించునది సమర సమయంబున నతని జేజో విశేషం
బులు గుంగ నాఁడు నది యనవుడు మద్రీపతి యీ వరంబు
మున్నద్యోగ వేశన యొసంగితి గాదె యట్ల చేసెద పొమ్మని
వీడ్కోల్పిన నట్లందఱ చేత నునజ్ఞాతుండై మగుడు సంతకు సం
గర వినోదంబుఁజూడ నేతెంచియున్నకర్ణునకువెన్నుం డిట్లనియో

గీ. భీష్ము మీఁది యలుకఁ బెట్టి సంగర మీవు

మానినావు పాండు సూనులందు

గలసి నదిసుతుండు పొలసిన యెందాఁక

కలను నేయఁ దగవు గాదె నీకు.

45

క. అన విని కర్ణం డిట్లను

వసజాయతనేత్ర! కౌరవ ప్రభునకు నే

మును బ్రాణము లమ్మితి నిఁకఁ

జనునే? మీలోనఁ గలసి జన్యము సేయఁ.

46

వ. అని పలికిన నిది లెస్స యని హరి ధర్మజ భీమాద్భు
నుఁ గలయ నరిగె నంత నజాతవైరి యుభయ సేనా మధ్యం
బున నిలిచి కౌరవుల దెసకు మగిడి పెద్ద యెలుంగు సేసి యెవ్వ
రేని నన్నుఁ గలసికొను తలంపు గలిగిన వచ్చునది వారిని నా
తమ్ములట్ల నడిపింతు ననుటయు ధృతరాష్ట్రుని సవతాలి కొమ
రుండు యుయుత్సుండనువాఁడు నిజబలంబులతోడఁ దూర్య ర
వంబులు సెలంగఁ గలసిన బహుమానించె నట్లు గలపికొనినై
న్యంబుఁ బ్రవేశించి రథంబెక్కి జోడు దొడగి విల్లందిన నెల్లవా
రును నన్నద్ధులై తమతమ నిలుచు రావులం బొలిచి శంఖంబు
లు బూరించి రిట్లుభయ సైన్యంబులు భేరి నిస్సాణ ప్రముఖ
తూర్యఘోషంబు లుప్పరంబుఁ గప్ప నప్ప డర్జునుండు గాండీ
వంబుఁ బుచ్చికొని గుణంబు సారించి కృష్ణు నుద్దేశించి తొలుత
మనకుఁ దలఁపడఁదగువానిఁజూచికొన వలయునరదంబు రెండు
మొనల నడిమికిఁ దోలు మన నతం డట్లచేసిన తేరు మీఁద ని
లిచి యందఱఁ గలయం గనుంగొని.

47

సీ. గురువులు బంధులు గొడుగులు నల్లుండ్రు

మామలు తాతలు మఱిదుల్లిట్లు

లాఠ్యులు బావలు నన్నలుఁ దమ్ములుఁ
 దండ్రిలు పునుమలుఁ దగు జనములు
 వీరల నిందఱి వెన గిట్టి చంపెడి
 కంటెను బాపంబు గలదె చూడ
 నెవ్వఁ డేనియు నూట యేబది యేండ్లు జీ
 వించునే ధృవమె యీ విభవ మెందు

గీ. శాశ్వతంబుగ నిలయేలఁ జాలె నెవ్వఁ
 డఖిల నృపులకు మున్ను రాజ్యాభి కాంక్ష
 లేదె వారలు పోక యేలిరె ధర్మి

రిత్త నుఖమున కిట్టి దుర్వృత్తి తగదు. 48

వ అని తలంచి. 49

చి. బచరమునందు భీష్మముఖబంధుజనంబుల హానినెంచి లోఁ
 దవిలిన సంజ్వరంబునఁ బృథానుతుఁ డక్షియుగంబునందున
 శృపులన్ననామునందుఁదలుచుంగొనునిశ్చసితంబులన్ స్వభా
 హువువలనన్ ధన్యుఁ డికనోజ మనంబున ధైర్యమున్ విడెన్

ప. ఇట్లు శోక దందహ్యమాన మానసుండై కన్నీరు
 రాల నరదంబు మీఁదఁ జదికిలం బడి గాండీవంబు ధైర్యంబు
 తోడన విడిచి వివృణ్ణుండై హరి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 51

గీ. వనజనేత్ర యెల్ల వారిని వధియించి
 కులము నీరు సేయు క్రూర కర్మ

మునకుఁ జొరఁగఁ జాల ముజ్జగం బేలుట
 గలుగునేని యెఱుఁగి కాంక్ష లేదు.

క. నెత్తుటఁ దడసిన యీసం

పత్తియు వలదింక నడవి ఫల మూలంబుల్

జిత్తం బలరంగఁ గొని ముని

వృత్తిం జరియింతు రాజ్య విభవం బొల్లన్.

53

గీ. వనములోపలఁ బండ్రొండు వత్సరంబు

లుంటి మెచ్చట నగునొ పొద్దుదయ మగుట

తెలియ కట్టిది సుఖముగాదే తలఁచినఁ

జుట్టములఁ జంపి తుదనేమి గట్టికొందు.

54

క. పరిలోకము శాశ్వత మ

స్థిర మిహ లోకంబు దీనిఁ జింతింపక సం

గరమున నిందఱఁ జంపిన

దురితంబును దూఱు రెండు దొరకొనుఁ దండ్రీ!

55

వ. అని యనేక ప్రకారంబులఁ బలవరించుచుఁ బ
ల్కుచు దీనవదనుండై యున్న యన్నదనకు లోకేశ్వరుడగు
కేశవుండు నగుచు నిట్లనియె.

56

క. దెప్పరమై మొనఁ దలఁపఁడు

నిప్పుడు దయనేని భీతినేనిఁ దొలఁగినక

జప్పటులు జఱచి లోకులు

నిప్పగతురు నిన్ను నవ్వరే? గాండీవీ.

57

గీ. విపులకు నధ్యయనమట్ల విహితకర్మ

మనని పతులకు సంగ్రామ మంకు బుధులు

కలహమునకును జొరకున్నఁ గలదె కీర్తి

పుడమి యందున నృపులకు భూరిశౌర్య.

58

వ. ఇదియునుం గాక దేహాభిమానంబునఁ బుణ్యంబు దొరుకొన నేరడు సమయంబు దెలిసి మెలంగంబోలు నది యట్లుండె ట్లేత్రజ్ఞుం డవధ్యుండగునే యని చెప్పి మఱియుఁ జంపె డివాఁడును జంపంబడువాఁడును లేడనియు నాత్మకు నాశంబును దేహంబునకు స్థిరతయు లేదనియుఁ బనులయందు నరుఁడు కారణమాత్ముండుగాని స్వతంత్రుండుగాడనియును నానా ప్రకారంబుల నుపనిషదర్థంబులం గల పరమరహస్యంబులు బోధించి వెండియు సచరాచరంబులగు భూతంబులు మదీయ రూపంబులు మద్వ్యతిరీక్తం బణుమాల్కింబులేదు చూడమని దివ్యదృష్టిఁ బ్రసాదించి నిజ విశ్వరూపంబుఁ జూపిన నప్పరనున నెందును అనేక బాహు పాద శీర్షంబులును అనేక నేత్రంబులునుఁ గలిగి గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాది దేవయోనులును గురు పాండవాది సకల జన నిచయంబును గిరి పరి దరణ్య సముద్రంబులునుఁ బృథివ్యాది భూతంబులును నిఖిల లోకంబులును లోకస్థ పస్తు జాతంబులును తదీయ దివ్య మంగళ విగ్రహంబై కానంబడిన వెఱగు పడి కరకమలంబులు ముకుళించి ఫల్గునుం డిట్లని నుతియించె.

59

దండుకము.

శ్రీమణిముకుందా! జగజ్జాల తుందా! త్రయీ మూల
క్షందా! నమన్మోని బృందా! మూరారీ! హరీ! వాసుదేవాభిధా

నంబునం బొల్పు నిన్నెన్నఁగా శక్యమే? యాదిమధ్యాంత ఘో
 న్యుండ వాఘార భూతుండ వత్సంత భిన్నుండ వై యుండియున్
 సర్వ భూతాత్మ కత్వంబుచే సంస్మృతిం బొంది నట్లుండుచుం బూ
 ర్ణ కుంభంబునం దోచు చంద్రుండు తద్వారి వాతాహతిం
 జంచలంబై నదానల్లనే కంప్రముం జెందు పోల్కిన్ సదా సా
 క్షివిన్ భర్తవున్ లోక సంహర్తవున్ సచ్చి దానంద రూపుం
 డ వాద్యుండ వార్తా మర వ్రాత రక్షామణీ! దంభ గోపాలభా
 లుండవై చేయు నీలీల లగ్నింపగా వెగ్గలంబుల్ గదా ఘాతు
 క వీరిచే వ్రేతయై వచ్చు నా పూతనం జంపవా! తుంపవా!
 బండి నా దండి సర్జంబులం గూల్పవా! కాళియుం బొల్పుదూ
 లించియున్ నిల్పవా? కైలముం దాల్పవా! ఛత్రమై మిత్రమై
 మించ గాలించవా! బ్రహ్మనున్ వంచవా! ఆలం బాలించవా! భో
 జనిం దుంచవా! తండ్రీ బోషించవా? భీష్మ కన్యక వరిం
 చన్ నృపాలిన్ వెసం గిట్టి నిర్జింపవా? చూడఁగా మానుషంబే
 భవల్లీల కూఁడుండ సంసార మగ్నుండ దీనుండ నన్నాదరంబా
 ప్పఁగాఁ దెప్పఁగాగొబ్బునం బారముం జేర్పవే? కోర్కు లీడే
 ర్పవే! యాపదన్ దీర్పవే, దేవదేవా నమస్తే నమస్తే నమస్తే న
 మస్తే.

60

శ. వనజాక్ష! నీదు రూపము

గనుఁగొంటిం గనటు వాసెఁ గారుణ్య ముచే

ననుఁ గావు తొంటి క్రమమున

జను నీమూర్తి వహింపు శౌరి మురారీ!

గీ. చుట్టమనుచు నిన్నుఁ జూచితఁ గాని నే
నెఱుంగ మూఢబుద్ధి నెఱుకమాలి
కరుణ నేయునన్నుఁ గన్న వారినిఁబలె
కంసమధన చారు కంజనయన. 62

గీ. నాకు నెద్ది గతియొ నభినాక్ష ! యానతి
యిమ్మ నడుతు నట్ల యేను నీకు
శిష్యుడను గృతార్థుఁ జేసితి పరమ గు
హ్యంబులై న యట్టి యర్థములను. 63

క. అన విని హరి నిజరూపము
గొని పార్థునిఁ జూచి పలికెఁ గురుకుంజర న
న్ననిశముఁ గొలుపుము భక్తిని
మనమలరఁగ నిఖిల భూత మయుడని వత్సా ! 64

వ. అని. 65

గీ. ఇంద్ర నందను నిట్టు లుపేంద్రుఁ డర్హు
భావణంబుల నూరడఁ బల్కు నతఁడు
తడవునకు నూఱడిల్లి కోదండ మొనర
గైకొనియెఁ గ్రమ్మరను రణ కౌతుకమున. 66

వ. ఇట్లు ఘల్లునుండు శర శరాసనంబులు గైకొని రణం
బునకుఁ దొంటికంటె గండు మిగిలె నయ్యుభయ బలంబుల
సమర కౌతూహలంబుల నుల్లసితై సంత. 67

వ. కరి మతి దీర్ఘ భావమునఁ గన్నడు దేవనదీకుమార దు
స్తర జయ కేతనాంకఘన తాళకుజాసిత కాంతియొప్పె సంత

గర ధరణీ స్థలిం జెలిమి కత్తియ బిడ్డని బాహువీర్య మా
దరమునఁ గన్గొనన్ సురపథంబుననిల్పుకళిందకన్యనాన్.

మ. సమరారంభ భటార్భటీ పిశునతా సంవర్ధ మానంబులై
శమితాన్య ధ్వనులై న జైత్ర ఘన నిస్సాణాది వాద్యైకశ
బ్దములోలిన్ బహుదీర్ఘ మార్గములచేతంబొందునాయాసమున్
శమియింపంబలెఁజక్రవాళనగభాస్వత్కందరాళింబడెన్. 69

చ. ఘన రణ భేరికారవము కర్ణములం బడ నెల్ల వేలుపుల్
మునుగృహముల్ కవాటములమూసిమహారభసంఘతోడసం
దన వనపుష్ప సంచయముఁదద్దయుఁ గై కొనిమింటనిల్చిరా
జని బహు వీర కోటి నభిషేచన మొప్ప నొనర్ప నత్రతీన్.

చ. మఱియుఁ బరస్పరంబగు విమర్దముచేఁ గడుఘర్మబిందువుల్
తఱుచు జనింప నంగములఁ దజ్జల మెల్ల నడంపఁగా దివిన్
నెఱిఁ బురుహూతముఖ్యులగునిర్జరులందఱు తాళవృంతముల్
తఱిఁగనిపూనవాయువులు బూనెను దామును దత్క్రమంబునన్.

గీ. గర్జితంబులు ధనువులు గ్రాల నుభయ

బలము లంతంత చివ్వకై కలయఁ బారె

సారిది బ్రాకృశ్చి మాఖల చోదనమున

ఘనము లొండొంటి మింటను గదియు కరణి.

72

ధావత్స్వందనకేతనాంశుక మరుద్యాధూకృతౌఘోజ్జ్వల
దేవదీప్తవతీ పయః కణములుం దీప్తచ్ఛరత్నామల తా
రా వాహభరణ ద్విపేంద్ర కరసాంద్రక్షిప్తదానాంబువుల్
దైవారం గన నొప్ప భేద మలినం తానామరోధ సితి.

క. పాండవ కౌరవ సేనలు

భండసమున కప్పుడు ది బడి కడువడి ను
ద్దండతఁ బోరగఁ జొచ్చెను
జండతర ప్రభల సత్తు శత్రుము లొప్పు.
న. అంత.

74

75

సీ. ప్రథనమేదిని నెదుర్పడి మార్కొనఁ గడంగు
పృథు గజేంద్రము నొక్క ప్రథిత బలుఁడు
కని నేగ రథ పథంబున మీఁది కెక్కి త
దా రోహకునిఁ జంద్రహాసమునను
నటికి క్రిందికిఁ ద్రొచి నెటి నట్టహాసంబు
నెఱయ స్కంధంబున నిలిచి కుంభ
యుగ సమాస్ఫలన మొగిఁ బలుమారునుఁ
జేయు నప్పర వీర సింహుఁ గాంచి

గీ. మింట నొప్పెడు నిర్జర మీన నయన
కఠినతర చారు వక్షోజ కలశ యుగళ
పాళి యందులఁ గంఠాతి భారమగుచు

దళము కొనియెను కడు నద్భుతంబు మీర.

76

క. కరి యొకఁడర్యసిచేఁ దన

కరము మొదల్ ముట్టఁ దెగినఁ గడు క్రుంగిరిఁ
గిరము నిపాదిక రమ్యత
వర సృణి రదనమును ముగుడి వానికి నిచ్చెన్.

77

గీ. భసిత లేప సితోన్మదే భములు రెండు
తత పరస్పర దత్త దంతములఁ బోర
హరి సమారూఢ వాహనుం డయ్యుఁ జూచి
నరభనంబున నటనిల్పె సకలదృష్టి.

78

గీ. ప్రతి గజాఘాత భగ్నైక రదన ముసల
చారు కుంభాగ్రగత సృణి చంద్రరేఖ
యగుచు నొక్కింత శివు సమమై గజేంద్ర
మొప్పె గణపతి సారూప్య మొందినట్లు.

79

సీ. మరి యొక్క సామజం బుటికి వే పటతెంచి
పరిపంథి నృపవర బలము నందుఁ
దన యేలికను బుడమినిఁ బడవైచి య
చ్చట నిజ స్కంధ విశాల తలము
నధివసించిన యట్టి యరి మహిమతిఁ దెచ్చి
యాత్మ సై న్యమునందు నట్లవైచి
దురమున నిబ్బంగి దుస్సాధరోధమై
దవ్వుగా నంకుశ ద్వయము విఱచి

గీ. పారవైచి మీఁద భయ విభ్రానంబులు
గల నిషాది వరుల కాళ్ళు సెదరఁ
దిగిచి సకల జనుల నగవున కెంతయుఁ
జాలఁబ్రాత్రమగుచు నంచరించె.

80

గీ. లగుడ తాడన వీడితు లగుచుఁ గరుల
తలల తలక్కిందుగాఁ బడు తన్నిషాదు

భీష్మపర్వము.

లోప్పి రావ్యధఁ బాప మదోజ్జ్వలస్ర.

గంధము లవంగి మూర్ఖును క్రమము దోఁప. 81

వ. వెంశియుఁ బ్రచండ వేదండ మండలంబు నుద్దండ
భండసంబులనొండొండు నండ విడక శుండా దండంబులు శుం
డా దండబులఁజుట్టి, దంతంబులు దంతంబులం బెనిచి కర్ణంబులు
కర్ణంబులఁ సమకట్టి, పదంబులు పదంబులందొక్కి వాలంబుల
వాలంబులఁ గీలుకొల్పి రెండేనుగులు నలఁపడి శిక్షితంబునుంబో
లె నంగ యుద్ధంబు సమృద్ధిగాఁ జేయునెడ నిశిత రిపువిశిఖము
ఖాపహృత మస్తకులగు హస్తీపుల కళేబరోత్కాంత ప్రాణ
వ్రాతంబులు కరటి ఘటా మదజల సౌరభ సంవర్థమానంబు
లై కపోలస్థల కుచ కలశ సైవీరవారి ప్రవాహం బప్పటప్పటికిఁ
గోరిలుచు నభంబున సమృద్ధంబుగా నెసంగు దివిజ గజ రాజ
యానల తాలవృంత కృత్యంబు లొనరించె నంత. 82

గీ. హరులు రెండాజి నాభి ముఖ్యముగ నిలిచి

యగ్ర పదయుగ్మ మెత్తి యన్యోన్య హేతి

పతనములు సాదులకుఁ బాపు భంగి నూర్ధ్వ

కాయములు నిక్కఁ జరమాంఘ్రి కవను నిలిచె. 83

చ. ఉరురిపుఖడ్గధార తగనొక్కటియయ్య రణంబునందుఁ బా
సరగున నైదుధాగలఁ బొసంగు హరిం దలఁదెంచె నన్యదు
స్తర తరమైన ప్రాణముల వ్రాలెనుగాని తదీయరక్తము
గరముకలేశమాత్రమును గైకొని కోరిలఁగ మానెనత్తఱిన్

చ. మరకత నూత్న రత్న రుచిమండిత సాది విభూషణావళీ
 స్ఫురదురుకాంతిమధ్యమునశోభిలెనొక్కమహాహయంబుభా
 స్కరునిరథంబుఁ బాసి భటసంఘ సముద్ధత చంచలక్రియ
 ధరణితలంబునంబడిన తన్మహనీయ తురంగమో యనన్.
 మ. వరసంగ్రామ ధరాంగణోల్లసిత దుర్వారా సృగంబూల్లస
 త్సరిదావర్త గభీర గర్త పతి కాశ్వస్థూల కాయావళుల్
 కరమారం దిరుగంగఁజొచ్చె మును శీతాప్రాశ్నిచేఁగాంచుదు
 స్తమామండలచంక్రమభ్రమమునోజంజూపుచందంబునన్
 మ. ధృతివిల్కానినిజాపవంతుడునుగుంతిగుంతిఁజక్రాయుధుం
 ధృతచక్రాయుధుఁడున్ గదింగదిఁగృహణింఖడ్గియన్యోన్యము
 ద్యతశస్త్రాస్త్రదృఢప్రయోగములచేతన్ హంతృవధ్యత్వమున్
 జతనంబై తగయోధవం క్తియుఁబ్రతిష్ఠంబోరెద్వంద్వస్థితిన్.

వ. అట్టి సమయంబున.

ఉ. భీముఁడురౌద్రమూర్తియైపేర్చి మహార్భటిఁజేయ విద్విష
 త్సామజ ఘోటకంబులకు సారెకు గుండెలుఁమోది కౌరవ
 గ్రామణియల్లి తమ్ములను గాఢ్మకుమారునిఁజంపఁబంపుమన్
 స్తోమముగా గడంగిరని చూవరు లెల్లను నన్నుతింపగన్. 89

వ. ఇట్లు దుశ్శాసన దుర్ముఖ దుర్మర్షణ దుష్ప్రహ
 వివింశతి వృషసేన, చిత్రసేన పురమిత్రులెదిర్చిననా వృకోద
 యనిఁ దలఁగఁడచి నకుల సహదేవ ధృష్టద్యుమ్న సౌభద్రుల
 క్కురుకుమారులం బొదవి శరంబులు బ్రజపిన' నయ్యలుఁగుల
 పుక్తి పరిగర్హంబుఁ జూడ నుప్పరం బెక్కిన కాళిందీ ప్రవాహం

బునుం బోలె బదంపడి నుయోధనుండు తఱిమినఁ గరి తురగ
రథంబు లొక్కపెట్టునఁ బెంపరంబుగా నడిచిన గని ధర్మజు
పనువునఁ బొండవ బలంబు నురవడించె నంత. 90

సీ. అత్తొలి తాఁకున నడరిన పెంధూళి
మేలుకట్టె యొప్పె మిన్నఁ గలయఁ
కరి శీకరంబులం దురగలాలాతతి
నస్రధారల చేత నదియడంగె
విరిగెడుచాపముల్ వ్రేలెడి సత్త్వముల్
తూలెడు ముండెముల్ దొరలు తలలు
నొకఁడు పదుండు నూల్గొలి సుద్దులుగాఁగఁ
దొడరిన పోరాట తుములమయ్యె

గీ. దళిత కుంభ స్థలాశ్వ మస్తక కపాల
చటచట ధ్వనిములు సింహ శంఖ నాద
ములును శస్త్రాస్త్ర ఘట్టనోద్భూత రవము
లాకసమఁ దూటుగట్టె నయ్యాజిఁబెలుచ. 91

వ. మరియుఁ గృతవర్మ సాత్యకులును, బృహద్బలాభి
మాన్యులును, దుశ్శాసన నకులులును, దుర్ముఖ సహదేవులును,
శత్రు యుధిష్ఠిరులును, ద్రోణ ధృష్టద్యుమ్నులును, భూరి శ్రవో
మాగధ సహదేవులును, బాహ్లిక ధృష్టకేతులును, అలంబసము
టోత్కచులును, అశ్వేత్థామశిఖిండులును, కృప బృహత్తతులు
ను, వికర్ణయుధామన్యులును, సుశర్మచేకితానులును, సుదక్షిణ
శ్రుతసోములును శ్రుతాయుఁలొనంతులును బిందానువింద కుం

తిభోజులును గలసి యివ్విధంబున రెండుసేనల గల దండిమగ
 లొండొరులును గరి తురగ రథ పదాతులును దలపడి రవ్వడు
 రథరథ్య సారథులతోడఁ దొండంబునఁ జుట్టిపట్టి కాలంబెట్టినేల
 జమరుచు మట్టి మల్లాడు మాతంగంబులుచు తెక్కలు గల
 పెనుబాముల కై వడి దాటుచు రేచిత వల్లిత ప్లుతంబును లో
 నగు ధారావిశేషంబులను మండల భ్రమణంబులను ఖురపుటం
 బులచే రిపుల తలలూడఁ జిమ్ముచు గ్రమ్మరు తురంగంబులును
 యిరకటంబులఁ జాపకట్టువడు ప్రజల నుఱముగా నక్రభ్రమణ
 వేగంబునఁ దిరుగు తేరులును సాదన మేరువడి దిరిగి పరశశ్రు
 ప్రహరణంబు లఁ దప్ప నుడ్డికొని పొడుచు వీర్యభటులును దల
 గయు మున్ను కన్నిడిన ప్రతిభటునిఁ బొడుచు వారును కాలు
 దుసిసియుఁ ద్రెళ్లక శత్రుని లంఘించు వారును భుజదండం
 బులు ఖండితంబులయ్యును బద ఘట్టినంబులు చూపు వారును
 దెగిపడియు నవుడు కఱచు తలలును బామముడిగొను తలలును
 నావులించు తలలును మెడదెగియు సాదినివై వక గతి విశేషం
 బుల మెరయు హయంబులును దునియు విండ్లును దుమురగు
 శస్త్రంబులును తుండెంబులగు సిడంబులును నీరగు తేరులును
 మ్రొగ్గుసామజంబునును మ్రగ్గుభటులును పరియలగు గొడుగు
 లును శకలంబులగు మైమఱుపులునునై నెత్తుట జొత్తిలివండ
 దరిగిన మాంస ఖండంబు చందంబున ననేక బలంబుమడిసె
 నయ్యవనరంబున.

క. పలపలని మూఁకబోనక

తలపడి పోరాడ శోణితపు వెల్లువ మూ

కల ముంచి తేరులను నా

వల క్రియఁ దేలింపఁ బోరు వరదం బోయెకా. 93

ఉ. పట్టెన నైపుణంబు గనుపట్టఁగ సాదులు బోరుచుండ న

ప్పట్టున శాత్రవుండు తలబాయఁగ నైచిన నేల గూల క

ప్పట్టెననైఖరుల్ నెఱప వాజిని వాని దళంబులోపలం

బెట్టిన నాత్మసైన్యముల పించ మడంచెను దేవతల్నగన్.

వ. అప్పడు.

ఆ వె. సింహ కేతనంబు చెలువార భీముండు

భీష్ముతోడ ననికఁ బేర్చుటయును

వారి ఘోర విశిఖ నైఖరు లమరులు

చూచి రాత్మలందుఁ జోద్యమంది. 96

క. కృపుండు బృహత్తైత్రుండును

విపు లాస్త్రము లొండొరులకు విఱుగ విరఘులై

చపలాభ ఖడ్గములు గొని

విపులకు వడిదాఁటి పోరు వెస నల్పిరొగి. 97

గీ. భీష్ము గడఁకఁ దాఁకి బీభత్సు సుతుఁడభి

మన్యుఁ డతని సిడము మ్రానుదునిమి.

కారవేంద్ర భూరి గర్వంబు ద్రుంగిన

భంగిఁగూలెఁ దాడి పడగ భువిని. 98

క. సుర సరిదాత్మజుఁ డుద్ధర

శర సంహతిచేత నపుడు సౌభద్రుని దు

స్తర కేతువు నఱికి యతని

యుర మనయఁగ గ్రుచ్చెఁ బెలుచ నుగ్రాస్త్రములన్. 99

క. తనయుని కడఁ దిగుచుచు బా

వని గంగాసుతుని విశిఖ వర్షంబున వే

జొనిపెను శల్యుఁడు విరటుని

తనయుని నుత్తరునిఁ దాకె దారుణ భంగిఁ. 100

గీ. వార లిరువురు ననోన్య వర్మ చర్మ

కార్ముకంబులు దునియ సంగరమొనర్చి

మద్ర నాయకుఁ డురుశక్తి మాత్స్య నుతుని

వైవ నాతఁడు గూల్చెను వైరు లార్చు. 101

వ. ఇట్లుత్తరుండు బడిన తదీయ సోదరుండు శంకుం డ
నేక రథ ప్రతతితోడ నురవడించుటయు శల్యుండు కృతవర్ము న
రదం బెక్కి భీష్ముం డతని కడ్డనడినఁ గిరీటిం గాంచి యాపితా
మహు నెదిర్చిన నతండు బాణాసారంబులు బరగించె నంత మ
ద్రవతి గదా దండ మండిత భుజుండై శంకునిఁ బరిమార్చినఁగ
నలి ధృష్టద్యుమ్నుండు మార్బలంబులం బొదివి కార్పిచ్చువని
నేర్చు చాఱున నప్పు డబ్బలంబు సాయవడి భీష్ము మఱువు
సొచ్చిన. 102

గీ. ద్రుపద నందన బాణ పంక్తులను నొచ్చి

మోల నార్తనిఁ బడు తన మూఁకఁ గాంచి

- ఘోర ఘోషంబు గావించి గుణము మోయి
నలుక భీష్ముడు పార్థ పై న్యముల కెదిరె. 103
- గీ. వృథులతర సింహనాదుడై భీష్ము డపుడు
వింటి తెగ నిడ బాణముల్ విడిచి తొలుత
వరుల నిర్జించె సప్తరశి పంక్తి పిదప
వరులు నార్జించె నెమ్మది వచ్చు నట్ల. 104
- గీ. పాండు పుత్రుల సేన లోపలను గడఁక
వేరు వేరుగ నాతని విశిఖ వితతి
గజములొక వేయు ఘన తురంగములు వేయు
భటుల నొకవేయు ధాత్రిపైఁ బడఁగ విడిచె. 105
- గీ. అనిమొనమున్న భార్గవుని ప్రాణము మూర్ఖుని చూచి రోషి !
యనుచును గ్రమ్మరక విడుచునట్టి నదీసుతు బాణజాలముల్
మునుమును వైరి మస్తక నమూహములంబడవై చి పోవగా
గొనియెను దచ్చిరంబులను గొబ్బున భూతములాహవస్థలిన్
ధృష్టద్యుమ్నుని సమరా
వప్తంభత గుంచి మించి వరభుజ శక్తిక
దృష్టిం బడురిపు నృపులను
నప్తము గావించెఁ బెలుచ నదికొడుకు వడిక. 107
- గీ. ఇట్లు సోమాన్వయుం డనినేచె ననెడి
తలఁపుచేఁ బోవు మాడ్కిని ధరణి వేగ
గ్రుంగె బొండవ పై న్యంబు పంకజంబు
భంగితోవభంగి పోరవ బలముం దనరె. 108

ప. అంతః దమం బగుటయు జయవంతుండగు శాంత
నపు తోడం గలసి కురువతి హర్షాయత్త చిత్తంబున నిజబలం
బుల మరల్చికొని శిబిఁ ప్రవేశంబుచేసి యథావిధిం బ్రవర్తించె
పాండవులును విన్ననగుమూఁకల తోడ విడిది కరిగిరవ్వుడు 109.

క. ఆరాత్రి ధర్మ తనయుడు

భారంబగు చింతతోడఁ బద్మదళాక్షా

గారంబు న కరిగి నయం

బారంగ దైన్యమున నిట్టు లనియె నతనితోక

110

సీ. కార్పిచ్చు కాననంబేర్చు చామృత భీష్ముఁ

డేవున మన సేననెల్ల నడిచె

నలవి యెఱుంగక నతని సామాన్యునిఁ

గాఁజూచి కడఁగితిఁ గలహమునకుఁ

గ్రీడియామేటిని గెలుచునంచును నమ్మి

కనియుంటి నితఁడేమి గాక పోయె

నొక భీముఁ డొడలు దావక పోరె బోరిన

వాఁడేమి సేయు దుర్వార బలుని

గీ. రాచ కొమరుల నెల్ల నరాతికిట్లు

కోరువెట్టంగ జాలనో వారిజాక్ష

యడవి కేఁగెదఁ గ్రమ్మర నచట మెలఁగి

కాయ గరుబుల ప్రాద్దులు గడవువాడ. 111

ఉ నా విని కృష్ణుఁ డిట్లనియె ధాకధు నీనుతఁ డంత వంతలం

బోవకు సాత్త్విక ప్రభృతి భూమితుల్ భవదీయ సోదగుల్

కేవలులే? శిఖండియును గేకయులుం ద్రుపదాత్మజుం డనిం
బోవరు మిన్నుపైఁ బడిన భూవర సంపదఁ గూర్చుండగఁ
క. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం
డనియెను ధర్మజుని తోడ ననఘా! విమమీ
యని మొన నా మొగమునఁ బడి
చనఁ గలఁడే రుద్రుడై న సమయక పెలుచుక. 113

క. అని యందఁ జిన్ని తెఱఁగులఁ
జనుదెఱఁగులఁ బలుక ధర్మజాతుఁడు కృష్ణుం
గనుఁగొని నీచెప్పిన తెరు
వనయము శుభమగును దాన నలరుదునేనుక. 114

వ. అని పలికె నట్టి సంగర సముత్సాహ వాక్యంబులఁ
గలంకఁదీరి సంతసిల్లి ధర్మజుండు దామోదరు వీడ్చొని వొరల
నిజావాసంబులకుఁ బోవం బనిచి యభ్యంతర మందిరమున ను
ఖనిద్రఁజేసి మరునాఁడు ప్రభాతంబున మేల్కొని కాలోచిత కృ
త్యంబు లాచరించి బల సమన్వితుండై పారిగలనం బొలిచె.
ధృష్టద్యుమ్నుండు నృపుననుమతిచేఁ గొంచ పూహంబునమ
కట్టి తోటిఁ గిరీటియు, నేత్రంబులు గుంతిభోజ కై బ్ర్యులును,
చూడా కలాపంబు ద్రుపదుండును, కంఠంబుదశార్ణ కిరాతాధి
పతులును, పక్షద్యయంబు ధృష్టద్యుమ్ను భీమసేనులును, సా
భద్ర సాత్యకిఁ ద్రాపదేయ పుండ్రగోళ పాండులును, నకుల
సహదేవ శంబరమాత్ములును, వారి కిద్యుతకుఁ బ్రాపైఁ బొలి
చిరి. పాదంబులు కేకయ విరాటులును, హూణపతి ప్రముఖుల

తోడ యుధిష్ఠిరుండు వెన్నుగానున్న నయ్యెడ్డాణంబుఁ గని
 కౌరవులును మూఁడు మొసలుగా నొడ్డి దుశ్శాసన వికర్ణ నం
 దోపనంద సూరసేన యవన త్రిగర్తులు దాఁపటను, ద్రోణా
 చార్య పుంతల దశార్ణ విదేహ గాంధార సింధుపతులు వలప
 టను, గాంగేయుండు చతురంగ బలసమేతుండై నడుమను
 కృతవర్మ శల్య శృంతకులును, గొందఱు తమ్ములును, గూడి
 రారాజు వెనుకను నిలిచి రయ్యభయ సైన్యంబులు తూ
 ర్యంబులు మొరయ మంధరమంధానమధిత మహాసముద్ర
 ఘోషంబుగా నొండొండు గదియ నడచి తలఁపడిన సంగ్రా
 మంబు భీమంబై చెల్లె నాసమయంబున. 115

క. ఎఱకలు కంఠము ముక్కును

బఱియలునై యొక్క పాయఁ బడ భీష్ముఁ డొగిం
 గొఱియల పిండున బెబ్బలి
 యుఱికి తెరల్చిన విధంబు నొనరించె వెనన్. 116

క. బలితంపుఁ బోర నెట్టన

వలలోపలఁ జొచ్చి చించువలె భీష్ముండా
 బలములఁ గలచినఁ గవ్వడి
 యలిగి రథం బతని దెనకు నడరించె దగన్. 117

గీ. ఇట్లు మార్కొను నర్జును నేచి దోణ

శల్య కృప ముఖ్యు లత్ర వర్షముల ముంప
 నీటుపైఁ గప్పియున్నట్టి నిప్పు వోలి
 మధిత రిపుఁ డయ్యెఁ బొగలేని మంట వోలె. 118

- క. మాద్యద్గతి సాత్యకి ధృ
ప్తద్యుమ్నులు మత్స్య పతియు సౌభద్రుండున్
ప్రద్యోతన మూర్తులగతి
నద్యాత్మజ ముఖ్య శత్రు నాధులఁ బొదివెన్. 119
- క. సురసరి దాత్మజుఁ డర్జును
నిరువది దన్నడరు నృపుల నేసిన రుధిరో
త్కరము దొరుగంగఁ గునుమిత
వర కింశుక తరువు లట్ల వరలిరి వారల్. 120
- గీ. నరుఁడు బెట్టల్కచే దొడ్డ నారసముల
నొంచి కృష్ణుఁ డాతని యోధవరుల
నిడుద వాలంబులను గేతు నిచయములను
వై వఁద్రేరులు మోక్షులై వారి కమరె. 121
- క. అక్కవ్వడి గాంగేయుఁడు
నెక్కువ తక్కువలు లేక యేవునఁ బోరం
గ్రొక్కున మారుతి నదినుతు
నక్కజముగఁ దాఁకెఁ గ్రీడి యాతనిమానెన్. 122
- గీ. ఫల్గునుఁడు శత్రు బలములపైఁ గడంగి
యంప గమిచేతఁ గరచరణాదిగాత్ర
ములను ఖండింప గోవులు పులినిఁ గాంచి
బెదరుగతిఁ గౌరవావళుల్ చెదరి పఱచె. 123
- గీ. అట్లు బారి యోడ యంబుధిఁ బగిలిన
దీవి చేరు ప్రజల తెఱఁగు దోచ

ఁ డండఁ జెంది బెగడక యుద్ధతిఁ

గాలు దన్ని నిలిచెఁ గయ్యమునకు.

124

క. పెలుచ నదీనుతు సూతుని

తల మారుతి నిడుద కోలఁ దఱగిన రథమా

కులత హరుల్చిక్కికొని పాలి

కలనికి దూరముగఁ బఱచె గర్వము దూలన్.

క. కలభతతిం గాళింగుఁడు

గొలుపుచుఁ బఱతేర నిడుద కోలల నతనిం

బాలుపఱ నేయుడు మఱి న

బృలియుఁడు పావని రథంబు భగ్నము సేసెన్. 125

మ. విరభుండై గదకేలఁబూనిపెలుచన్ వేదండ తండంబులన్

గరముల్ కాళ్ళనుస్కంధముల్ జదియదోర్గర్వంబునన్ మోదిభీ

కరుండై గిట్టి కళింగ నాయకుఁడు శోకంబందఁదత్పుత్ర సో

దరులంద్రుంఁచెనుభానుమత్ప్రముఖులందర్పంబుదై వారంగన్

గీ. పులుఁగు వీఁగిన కై వడి నిలను జడియుఁ

బాలిసియును బారియును జెడిపోయి కరులు

చెల్లె, దళములు నవ్వుడు డిల్లవడియు

బల్లటిలి తల్లడిల్లియుఁ బఱచె నఱచె 126

న. ఇట్లు భీమ విహారంబున భీమసేనుఁడు మార్బలం

బులదోర్బలంబులఁ గుంచి నొంచిన నొచ్చియు విచ్చియుఁ

జచ్చియు నుబ్బు సెడిన ధృష్టద్యుమ్నుం డతని నగ్గింపుచుఁ దన

యరదంబున నెక్కించు కొను నంత నొండు తేరాయితంబు

చేసికొని సూతుండు దెచ్చుటయు నధిరోహించె నప్పుడు, 129

క. గురుసుతుండు కృపుడు మద్రే

శ్వేరుండును మిఱుమిట్లు గొనెడి శాతశరములన్

సరగునఁ బొండవ బలములఁ

బరిమార్చుగ నలిగి వృషత పౌత్తుం డలుకన్. 130

అ. వె. పెలుచ వెన్ను దన్ని భీముండు పఱిలేరఁ

దేరు బరపి వారి తీవ్ర బాణ

సమితి రా వడిగను జక్కడగింపుచు

ద్రాణి రథ్యములను దలలు నఱికె. 131

క. సరభసమున మద్రేశ్వరు

నరదము గురుతనయుఁ డెక్కి యలుఁగుల పోనల్

సరగువను గురిసె నమ్ము

వృష కృష్ణద్యుమ్నుఁ డట్ల పురికొని పోరెన్ 132

గీ. అనిని లక్ష్మణుండు నభిమన్యుచే జిక్కు

బడిన కురువిభుండు వాని మీఁద

గురు కృపాది యోధ వరులతోఁ దాఁకిన

నతఁడు పోరె శౌర్యమలర నపుడు. 133

క. తనయునిఁ బలుపురు పొదివినఁ

గనుగొని ఘల్గునుండు తేరు గగనంబువ వ

చ్చిన క్రియఁ బఱపుచువారల

నని మార్కొని పెనఁగఁ జొచ్చె నలఘుస్ఫూర్తిన్. 134

వ. అట్లు గడంగి. 135

క. కరములు శిరములు కంఠము

లురములు కరితురగ చయము లుజ్జ్వల నానా

శర చాప శస్త్ర కేతన

పరికర ఖండముల భూమి భాగముఁ గప్పెన్. 136.

వ. అంతః బ్రాద్దు గ్రుంకుటయు భీష్ముం డతని విక్ర
మంబు మెచ్చుచు నృపసహితుండై బలంబులఁ దివిదికొని
శిచిరంబునకుఁ బోయె. పాండవులును సముత్సాహ సమేతంబు
గా విడిది కరిగిరి. మరునాఁడు గాంగేయుండు గరుడ వ్యూ
హంబుఁ బన్ని దానికి గురు కృత వర్ములు కన్నులును, కృపా
శ్వత్థామలు శిరంబును, త్రిగర్త భూరిశ్రవులును, శల్యభగదత్త
జయద్రథులును కంఠంబును, అనుజ సహితుండై రాజు
వెన్నును, విందానువింద కాంభోజ శూరిసేనులు పుచ్చంబును,
మాగధ కళింగాదులును, కర్ణాట కోసలాదులును, రెండు
తెక్కలును, దాను జంచూపుటంబును, దక్క వారు గలయ
నంతటనుగా నొడ్డి నిలిచిరి. పాండవులు సర్థ చంద్ర వ్యూహం
బు సమకట్టి భీమసేన పాండ్య మాగధులు దక్షిణ శృంగం
బును, ద్రుపద విరాల సీల కాశ కరూశ ధృష్టద్యుమ్ను లుత్త
ర శృంగంబులును, నచ్చటన కిరీటియు ఘటోత్కచ ప్రముఖు
లును, వేదండ తండంబులును యుధిష్ఠిరుండు సదుమను వల
యునెడఁ దగువారునుగాఁ బన్నిరి. శంఖ భేరీ ప్రముఖ తూర్ణ
రవంబులు మిన్ను దీటుకొన నారెండు సేన లొండొంటిఁ
దాకు నప్పడు. 137.

గీ. ధూళి పెల్లు రేగి హేళిఁ గప్పిన నపు
చూపు లడర కుండఁ దూపు లడరె
బేరు బిరుదు వెలసి పెఱ వీరు లంచును
బలము పోరుచుండఁ జలము మెఱసి. 138

క. అయ్యెడ నెత్తురు చేతం
జయ్యన నాదువ్వ యడఁగ సై న్యంబులకుం
గయ్యము సేతకుఁ జొక్కం
బయ్యను ఖచరులకుఁ జూడ నయ్యెం బేర్చి. 139

గీ. బలిమి సరవాయిఁగొనక యప్పొండవేయు
లొండొరుల కంటెఁ దల మీఱి యుగ్ర భంగిఁ
గురు బలంబుల నొక సడ్డ గొనక నామ
లడవఁ జొచ్చిరి గుండియ లవసి పఱవ. 140

క. నెత్తురు టొగ్గిలి వుట్టెల
బొత్తల పడి డొంకి పోవ భూతము లార్వన్
జిత్తములు దలఁకిఁ గౌరవు
లత్తఱి గడుగుడును వడిరి హాహా యంచున్. 141

చ. ప్రతి దమ కెందులేక వడిఁ బొందునుతాగ్రణి సేనల్లిట్టు ను
ద్ధతిఁగడుదొంగిలించి బెడిదంబునఁజంపఁగఁ బీనుడొక్కలన్
వెతలను గుంది పెల్లొదిగి వీఁగుచుఁ బారెడు సేనఁజూచి తా
నతి రభసంబునం గురు సరాధివుఁ డా నదిపుత్తునిట్లనున్.

గీ. కర్ణు విడిచితీవు కలన జయించి యీ
వృధివి యెల్లఁ గట్టి పెట్టు దనుచు

నేను గార్య భరము నీతలఁ బెట్టితి

నమ్మి యుంటి రిత్త సుమ్ము చూడ.

143

క. మన బలము మిడుకమిడుకఁగ

జనవల్లభ ! మార్పు రిట్లు సంపఁగ నీము

క్కున నూపిరి గలిగియుఁ బై

కొని పొదువక యుంట మేలె ? కురుకుల వర్యా ! 144

వ. అనిన విని పితామహుల డిట్లనియె.

145

క. భూనాయకఁ నను నూరక

పోనాడకు మోపినటు పోరాడుచు ను

న్నానివ్వ డెనకమెనఁగఁ

గా నానా శస్త్రములను గొంతేయులతోన్.

146

చ. పగవకు చూడు నాబల మవారణతం వర వీర కోటులం

దెగిపడ నేతునంచును నదీతనయుండుమహోగ్రమూర్తియె

పగరపయిం గడంగి శరపంక్తులు గుప్పచు వాజివారణా

దిగణము గుప్పగూల్చెను విదిల్చెనువీరభటప్రతానమున్

క. గిటికొన్న కాలు బలములు

పటియులు బడు తేరుగములు పరిపరి గతిచే

నటిముటిఁ ద్రొక్కు గజంబులు

గుఱుకొని తెగి కూలు భూరి ఘోటక తతులున్. 148

గీ. అతని కోహటంచి యడరున విజిగిన

బలము కాలి మట్లఁ బడిన ప్రజయుఁ

జదిసి సమసెఁ బెక్కు సామజ ఘోటక

ప్రతతి తోడఁ గూడ భండనమున.

149

వ. ఆయ్యసరంబునఁ దునిసిన విండ్లును దునియలగు
సిడంబులును గొడుగుల శకలంబులును జర్మంబుల పటియ
లును వర్మంబుల తునుకలును అడంబుల ఖండంబులును, ఆ
యుధంబుల నుగ్గులును మేదోమాంసంబుల రొంపులును తొ
డవుల రత్నంపు టినుక తిన్నెలును శిరోరుహంబుల నాచును
ఏనుఁగుపీనుంగుల గండ శైలంబులును తురగ కబంధంబుల
మకరంబులును జనభుజంబుల మీసంబులును భేరీడిండిమా
దులు మండూకంబులును నిస్సాణ్ణ ఝిల్లీ రవంబులును పుండరీ
కంబుల డిండిరంబులును కపాలంబులు కమతంబులునురు ధిరం
బు నీరంబునుంగా నవూర్వ శోణిత సింధువు బోలిన నందు
భూతంబు లార్పులు సెలంగఁ జుట్టంబుల విందులకుం బిలిచి
నంజుళ్ళు నమల నిచ్చుచు మెచ్చులు వడయుచుఁ దద్రుధిర
ప్రవాహంబుల నోలలాడుచుఁ గురుపాండవులమని రెండు తె
ఱంగుల నిలిచి నెత్తుటం జల్లు పోరాడుచు నెప్పటికిట్టి కలను
వలయు నని కోరుచుఁ గోలాహలంబులునేయు నమ్మహాభైర
వ సంగ్రామంబునఁ బఱచు పాండ్య మాతస్య కేకయాది నా
నా భూనాయకులఁ గని సాత్యకి యదలించి మున్నిచ్చిన బా
సలు వీటం బుచ్చి పారెద రిట్లులగ్గగునే ? ఏను గలుగనేల వెర
చెదరు మరలుండని చే. వీచి పురికొలుపుచుఁ దన యరదంబు
వివ్వచ్చు రథంబునకుఁ దలమీరి భీష్ముడెనకుఁ దోలించిన త

మ్మునిఁ గనుంగొని దామోదరుం డిట్లనియె. 150

గీ. వెఱచి పాటిపోవఁ బిఱికిమానినుల నీ
వేల ? పొడుపుడనుచు జాలివెట్ట
బోవ నిమ్ము మరియు నీవును వారును
పోవ నేమి వలదు పొడుపుమనఁగ 151

గీ. పూటఁబడితి ధర్మ పుత్తుని సిరులకు
నివుడ శత్రుఁ ళోటి నేపడంతు
ధార్తరాష్ట్రుఁ డెట్లు ధారుణిఁ బాలించు
వాఁడో దీనిఁ జూడవలయుఁ గాక. 152

వ. అని పల్కి సురంభించి 153

సీ. పుండరీకంబును బోసి కనుంగవ
కెందమ్మి రేకులఁ గ్రేణినీయఁ
బలుచని చెమటలఁ బొలుచునాసిక నును
మంచొందు తిలకుసుమమును సవ్వ
జాబిల్లితో నెకసక్కెమాడెడు మోము
గండుగాఁ గోపాగ్నిఁ గడకు నొత్త
విగియించి చుట్టిన పీతాంబరము చెంగు
తొలకరి మెఱుపుల త్రుళ్ళడంప

గీ. బొమ్మలు ముడివడఁ దను యష్టదైమలఁజేతి
కశయు మునికోల సడలి పగ్గములు నొగలఁ
గట్టి తలఁచిన యంత నగ్గలిక వచ్చి
నిలుచు చక్రము సంకించి యిలకు దాఁటి 154

మ. జిత శత్రుండగుభీష్ముచేదెగుమహీక్షిద్రాజనీక్షించిపా
గ్రత సారథ్యముమాత్రమాత్మకృతసంగ్రాముండునయ్యున్
మహా

ధృతభీతిందగశౌరిస్యందనసముద్యన్మూల భాగై కసం
స్థితినే కాదు రథంబుమధ్యసరణింద్రిప్పెన్రథాంగంబొగిన్.

క. దుర్జనుడైన సుయోధను

కర్జంబునకై కడంగు గాంగేయుని నే

నార్జవ మొప్పగఁ జంపియు

నర్జున ! ధర్మజున కఖిలయగు నిలయిత్తుక. 156

వ. అని కడంగి భీష్మ భీష్మ చక్కన గుము మదీయ
చక్క భూరిధారా విదళిత మస్తకుండ వైతివింక నెందు బో
వచ్చు నను నెడ గురుకృపాశ్వత్థామ ప్రభృతులును నిఖిలరా
జబోకంబునునుయోధనుండునుదదీయులునుబ్రతివిధానంబును
నిజశరీరంబులును మఱచి దృష్టి మాత్రా వశిష్టలై చేష్టలుడిగి
పురాతన చిత్రంబులు బోలె వివర్ణలై మిన్నకున్నఁ దదనం
తరంబ గిరి శృంగంబు సింగంబు దాటు తెరంగునఁ బ్లవంగ
కేతనుండు రథంబున నుండి యిల కుఱికి నారి చరమ భాగం
బు దననిడుద కరంబులఁగొఁగిలించిపట్టి మహావాత వేగంబునఁ
బోవు భూరుహంబు చాక్షునఁ జనుచు దశపద పరిమాణ ధర
ణితలంబున నెట్టకేలకు నిలుచు నట్లు గ్రుంగిలంబడి యనున
యించుచు నిట్లనియె.

అ.వె. మీరు ప్రాజ్ఞు లిట్లు మేర దప్పిన పట్ల

నొకడు గలడె? కోప ముపశమింపు

నీదు పలుకు నిలుపు నాదెసఁ గరుణించి

కలని కీర్తి నాకుఁ గట్టి పెట్టు.

158

క. దామోదర ! మీ యలుకకు

నేమియు నడ్డంబు గలదె? యీ కారవులన్

నే మడమడచెద నిప్పుడ

నేమముచే నీవు ప్రాపుఁ జేసిన కతనన్.

159

వ. అని యనేక భంగులఁ బ్రసన్నుం జేయు నప్పుడు

ప్పుడు.

160

క. తీవరమును దిగులుడిగియుఁ

బావనుడగు శౌరి కిట్లు పలికెను భక్తిం

గేవల మిపుడు కృతార్థుడ

నై వెలసితి నీదు కోప మడరుట. కతనన్.

161

వ. అని పల్కె ఫల్గునుండు మరియు నుద్దేశించి భవదీ

య సాహాయ్యంబునఁ గౌరవుల రూపు మాపెద, మదీయ ప

రాక్రమంబు పొల్లునేయకు మింక నిటఁ గడలిపోయి తేని సా

త్యుక్తిజంపిన యట్టులని యొట్టువెట్టిన హరియును మఱిందినమ

య నిష్ఠకు సంతసించి రోషంబు డించి యతని తోడన నరదం

బెక్కి శంఖంబు పూరించె నప్పుడు.

162

గీ. పరఁగ భీష్మ ధనంజయ ప్రార్థనముల

తద్విధము దక్కి హరియు శాంతత వహించె

సంత దేవవృతుండుఁ బురాంతకుండుఁ
బోలెఁ బాండవ సేనలఁ బొదిపెఁ బెలుచు.

163

క. కడిమిఁ దలఁపడిన భీష్ముని
బెడిదంబున కలిగి సరుఁడు పృథు శరములచే
నడవినిఁ జిచ్చేర్చు క్రియన్
సుడుములు సుడుములుగ మడవఁ జొచ్చెం బరఁగన్. 164

క. ఇంద్రాస్త్రము ముష్టిం గొని
యింద్రజుఁ డడరింప నది యనేక శరములై
సాంద్ర కరి తురగ రథ భట
తంద్రములుగఁ గురు నృపాల దళములఁ దుంచెన్. 165

వ. మరియు నప్పరమ సాధనంబు. 166

సీ. కచ కలాపము నాచుగా మాంసమేదంబు
పంకంబుగాఁగఁ గబంధ తత్తులు
జలచరంబులుగాఁగ ఘట్రముల్ సారస
ములునుగాఁ జామరావళియు సంచ
పిండుగా శంఖముల్ డిండిరములుగాఁగ
నురుగధంబులు దొడ్డ యోడలుగను
గడు భూత బేతాళ గణములు ప్రజలుగా
నెఱిబారు ర కముల్ నీరుగాఁగ

ఆ. నె. నద్భుతంబు మీఱ నద్భుతాస్త్రమురణ
భూమి శోణ నదినిఁ బాలుపెసంగఁ

జేసె వేల్పు గములు జిత్తంబులనునవ్య

సాచి విక్రమంబు సన్నుతింప.

167

క. తరణియు సంతటఁ గ్రుంకిన

నిరువాగును రణము మాని యేలంబులకుం

గర దీపికల వెలుంగున

సరిగెన్ హత శేష సేన లరుదేరంగన్.

168

క. ఆ రాత్రి నక్కడక్కడ

కొరవ విభుఁ డఖిల రాజ గణముల్ రచ్చన్

సారెఁ దమ యోటమియు గాం

ధారేయుని దుర్జయములు దలఁచిరి వంతన్.

169

వ. తదనంతరంబ వేగిన నుభయ సైన్యంబులును

సన్నద్ధంబులై సాగర తరంగంబులం బోలెఁ జతురంగంబులు

ననికి వెడలి తలఁపడియె నప్పుడు.

170

క. అదదులు చదరంగఁ గైదువు

లద నెఱిగి పరస్పరమ్ము నాకంపింపన్

గదసమున రాహుతులు రివు

మదమడఁగఁగ వ్రేయుదురు సమగ్ర ప్రాధిక్.

171

గీ. పోరు నొకచోటఁ బిరిదికిఁ బోవు నొకట

బొడుచు నొకచోటఁ బురికొని పొదువు నొకటఁ

దెరలు నొకచోట వెండియుఁ దిరుగు నొకటఁ

బలు తెఱంగుల బెనఁగె నాబలము లిట్లు.

172

శ. ద్రోణ ప్రముఖులు సమరభు
 రీణులు వడి నేడ్చు రని కిరీటి సుతునిఁ బ
 ల్బాణంబులఁ గప్పిన వి
 న్నాణంబునఁ బెనఁగె నతఁడు నానా గతులన్. 173

శ. తమ వారికి బాసటయై
 సమరమునకు సౌమ దత్తి శల్య సుతాదుల్
 గమించిన నభిమన్యుఁడు నగ
 వమరఁగ నయోధవరుల నందఱ నోర్చెన్. 174

శ. ఒక్కకుమారునిట్లు బహుయోధులు ముట్టినఁ జూచిక్రీడిపే.
 రుక్కుననంటనార్చుచుమహాగ్రతవారలమార్కొనంగఁబెం
 పెక్కిన ఫల్గునుంగడచి యేచిరయంబునఁబార్వతుండు దా
 గ్రక్కున శల్యముఖ్య రథిక వ్రతతిన్ విశిఖాళిఁ గప్పినన్.

శ. మద్రీపతి తనయుఁ డవుడు న
 ముద్రీకము మీఱ నతని యురము దెరల్పన్
 రాద్రీకృతి యొప్పారఁగ
 నాద్రీపదాత్మజుఁడు శల్యు నాత్మజఁ గడమిన్. 176

శీ. విల్లు దునియ సిడము విరుగ నూతుని తల
 మల్ల హరులు చావ భల్ల చయము
 బఱువ నలిగి వాలు చిలుకయుఁ గొని శల్య
 జాతుఁ డడరె హృదయ శల్యమట్ల. 170

వ. ఇట్లు కృపాణ భేటంబులు గొని మద్రీపతి తన
 యుండు భృష్టద్యుమ్నుపై కి నుటికి చొత్తెంచిన. 178

గీ. కాల సర్పము బోని యవ్వలు మేఘు
మండలము బోని పలుక యుద్దండ గదను
మోది రెండవ వేటలున మేద మురుల
శిరముఁ బగులింప నాతఁడు ధరణిఁ గూలె. 179

క. తనయుని పాటున శల్యుఁడు
గనలుచుఁ బాంచాలుఁ దాఁకి గాసిలఁ జేయం
గనుఁగొని సౌభద్రుండా
యనఁదలఁపడి ద్రుపదజుని సహాయతఁ జేసెన్. 180

వ. అయ్య వసరంబున సుయోధనుండు పొంగు సము
ద్రంబును వెలియలికట్ట వోలెఁ బర వీర వాహినీ నికరంబును
వెలువరించి తనవారిం బురికొల్పుటయు దుర్ముఖ దుర్ముఖప్ర
ముఖులు భీముం దలపడిన నతని విహారంబు నిజ నామంబు
నుం బోలి చెల్లుచుండ భృష్టద్యున్నాది రథికులును గౌరవ
యోధుల మార్కొని పెనంగి రంత. 181

సీ. మగధుగడు శుండాల మండలంబులు గాలి

చూలిపై నురువడిఁ జూపుటయును
నావృకోదరుఁడు మహాద్రులఁ బై కొను
కులిశ హస్తండునఁ గొమరు మిగిలి
తనభుజాదండ గదాదండ రోచులు
దిక్కులు గ్రమ్మఁగాఁ ద్రిప్పి కొనుచు
నరదంబు డిగి యుబ్బి యార్చుచునేనుఁగు
పిండున కేచియఖండ బలము

గీ. మోఱయఁ గొమ్ములు నెమ్ములు మేను లవయ
 నడచి యేనుఁగు పీనుఁగులైన మగధుఁ
 జంపి నెత్తుటఁ దోఁగి ప్రజ్వలిత మూర్తి
 యగుడుఁకొరవృత్తి లొదిగిరి దిగులు నెరయ. 182

మ. మగధాధీశునిఁజంపి సామజములన్ మద్దించి రాద్రాక్షతిన్
 దెగువఁ సంగర ధారుణీస్థలిని గుంతీనూనుఁ డొప్పారఁగా
 భగదత్తప్రముఖుల్ గడంగి రతనిన్ బాహుబలం బార్పఁగా
 జగతీవల్లభు నాజ్ఞచేఁగరిఘటా సంరంభ దుర్వారులై. 183

క. భీమునిపై భగదత్తుఁడు
 సామజముం గొలుప నవుడు సమకట్టిన సం
 గ్రామమ్మునకు ఘటోత్కచుఁ
 డామెయి నెడసొచ్చె దా మహా గజ యుతుండై. 184

గీ. తగ ఘటోత్కచు నేనుఁగు దారసిలిన
 విరిగి పఱచెను భగదత్తవిభుని గజము
 సంత నచ్చట బయలైన ననురవరుఁడు
 ధార్తరాష్ట్రునిఁ బొదువంగఁ దలఁపుఁ జేసె. 185

వ. ఇట్లు మేఘ మాలికాకారంబులగు చేనుంగు గము
 లతోడన భగదత్తుండఁ నమీరకుమార కుమారకు రయంబునం
 బఱచిన నంశుమాలియుఁ జరమ గిరి మాటుఁ గొనుటయుఁ
 జిన్నవోయిన మొగంబులతోడఁ గొరవృత్తులు గాంగేయ సహి
 తంబుగాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించిరి. పాండవు లుత్సాహంబున
 విడిదికింబోయిరంత.

సీ. ఆరాత్రి సహికేతుఁ డాపగేయుని తోడ

నిట్లను ద్రోణుఁడు నీవు కృపుఁడు

లోనుగా యనమొనలో దండి మానును

లొండొరుచే బోవ రోడఁగార

ణంబెద్ది? నావిని నదినుతుఁ డిట్లనుఁ

బరమ ధర్మాత్ములు పాండుసుతులు

గావున గెలుపటఁ గల్గును నీవుదు

శ్రీలుండవగుటనుఁ జెందు నోడు

గీ. మున్ను కమలయోని సన్నుతిచే భువి

భరముఁ బాపఁబుట్టు పరమమునులు

నరుఁడు ననఁగ గ్రీడి నారాయణుఁడు హరి

వారిభక్తిఁ గొలువ వరలు శుభము.

187

గీ. కావున నీవిక నై నను

నావిభులను సంశ్రయింపు మందెదు శుభముల్

నావిని వినివినములుగా

భూవల్లభుఁడుండి లేక పోయెం బిడవన్.

188

ప. యథావిధి నారాత్రి గడపి ప్రభాత సమయంబున

రెండు బలంబులు కట్టాయితంబై కలనం బొలిచి మకరవ్యూ

హంబుగాఁ గొరవులును శ్యేనవ్యూహంబుగాఁ బాండవులును.

తలపడి యొండొరులం గెలుచు తలఁపునఁ దుములంబుగా

ఘోరంబగు పోరుసలుపు సవనరంబున సంవర్తనమయ రుద్రుం

బుధునిచు సశ్వత్థామ రోషారుణిత లోచనంబై.

189

శ. నర నారాయణులను బహు
శర వితతుల గ్రువ్వ నవ్యసాచి యలుక నా
గురు సుతు మైమఱువఱు ని
వ్వర శరములు మేనఁ జొనిపి స్రుక్కించె వెనక. 190

శ. భూరి శ్రవనుఁడు వృష్టి కు
మారులపైఁ దొడరి పెలుచ మార్గణ పంక్తుల్
సారెకుఁ బఱపుచు విండ్లను
సాగధులను వారి నుఱక నమయం జేసెక. 191

శ. కొడుకులు బడుటకుఁ గోపం
బడరఁగ శై నేయుఁ డప్ప డక్కారపుపైఁ
బెడిదంపు టలుఁగు లేసిన
బొడి పొడి గావించె నతఁడు పోవక పెలుచక. 192

ల య గ్రాహి.

ఒండొరులు కోపములు. మెండుకొన గుఱుములు
మొండెములు గాఁగ రథ మండలము లంతక
బిండియయి సారథులు గండడఁగఁ గేతువులు
ఖండితము లయ్యి వెనఁ జండగతి విండ్లుం
దండెములు గాఁగఁ గురు పాండవుల చిత్తములు
బెండు పడి భూరి భుజ దండముల కాంతిక
మండిపడు ఖడ్గముల గండెనఁగ నందికొని
భండనము జేయఁ గడు దండితగి తాకక. 193

గీ. కసిని శినివర భూరిశ్రవనులు గదిసి
కాల జిహ్వలఁ దగు కరవాల రోచు
లొలయ మాఁగొన భీమ సుయో ధనులును
బాయగా నిర్దురనుగొని పోయిరనిని. 194

క. ఆదినమున సరిఁబోరిన
మోదంబునఁ జెలఁగె రెండు మూఁకలు మరి య
య్యాదిత్యుఁ డస్తమించిన
జే దివియలు వెలుఁగఁ జనిరి శిబిరంబులకుఁ. 195

వ. ఇట్లరిగి యిష్టవిలోదంబుల నారాత్రిఁ గడపి యాట
వనాటి యుదయంబున నుభయ సైన్యంబులు వెడలియు
చితవ్యూహంబులు సమకట్టి తలపడియె నంత. 196

గీ. వెన్న దన్ని పాండు విభు పెద్ద కొడుకురా
రాజు నూలుకొల్పఁ ప్రబల మొంది
భీమ భీష్మ ముఖముగా మొనల్ రెండును
బొదివి పెనఁగఁ జొచ్చె బొల్లపోక 197

గీ. శంతనుని సుతుండు సాహాయ్యమొనరింపఁ
జాప గురుఁడు ధర్మజాతు సేన
బడలు పలువ నవుడు వడముడియును గురు
సేనఁ కనుపు గొట్టఁ బూనెఁ బెలుచు. 198

వ. తత్సమయంబున దుశ్శాసన దుర్విషహ దుష్ప్రహ
జయతేన వికర్ణ నుదర్శన సుపద్మలు లోనగు ధార్తరాష్ట్ర

లోక్క మొగి వృకోదర్శుపైఁ జతురంగ బల పరివృత్తబుగా
నురవడించిన నతండు. 199

క. తనసూతు విశోకునిఁ గని

యనఘా! తేరిచట నిలుపు మరుగకు నెటు నే

చని యీపొదివిన శత్రుల

పని చక్కఁ జేసి వత్తు బాహుబలమునన్. 200

వ. అని చెప్పి గొదగొనిన తెఱంగునఁగదఁగొని రథం
బు డిగ్గ నుఱికి. 201

సీ. కుంజర చయముల కొమ్ములు నెమ్ములు

నుగ్గునూచమ్ముగా మ్రగ్గఁజఱచి

కంఠాణ సంహతి కాళ్ళు నొడఘ్నును

దరతరం బవయంగఁ దాచి తాచి

తేరుల బారు లేడైఱ సూత కేతన

స్తోమంబు గూడఁ దుత్తుమురుఁజేసి

భట కొటి నుద్ధతిఁ బ్రక్కలు చెక్కులు

నజ్జ నజ్జై చావ నలఁగ మోది

గీ. హస్తీకుల రాహుతులను సమగ్రరథిక

వరుల నెల్లను బిండిగా బారి సమరి

అత్మ నామంబు నన్వేర్థమై చెలంగఁ

జేడఁడియుఁ గీడఁడియుఁ గురుసేన బెదరె. 202

త. కడుఁ గుంభజుఁ బార్వతుఁ డ

ప్పుడు బోరుచునుండి భీముఁ బొడఁ గానక తా

నడరున నతని విడిచి యా

వడముడి సిడమరిసి యటకు వై శమ వచ్చెన్. 203

గీ. రిత్త రథము సూచి యుత్తలవడుచు వి

శోకు నడిగెఁ బవననుతుఁడు జీవ

ములను గలఁడె యెచట మెలఁగెడినా విని

వాఁడు నతని పోవువలనుఁజెప్పె. 204

క. ఏనుఁగు డెక్కెలు గుట్టపు

పీనుఁగులుం దేరుగముల వికలాంగములన్

బూని శవవితతి మేదిని

గానంబడుచున్న జాడగాఁ బార్వతుఁడున్. 205

క. అదె భీముని మునుమని న

మృదమున నత్తెఱువుబట్టి మారుతిఁ గలయుం

బదిలంబుగఁ జని యాతనిఁ

గదిసి నయంబారఁ భౌగడె గారవమెనఁగన్. 206

గీ. అంతఁ జేరువ మడుపున నంబుపాన

మాచరించియు దప్పియు నార దుగ్ధపద

నుతుని బాసట వడిముడి ప్రితి బలముల

మారి మనఁగిన చందానఁ బారినమరె. 207

శా. ఆలోదోఁబుఁడుసోమ కేంద్రునిసముద్యుత్ప్రేక్షివారించిము

న్నాలంబున్ విడిచున్ దత్తుతునిపై నత్యుగ్ర విస్ఫూర్తిచే

నోలిం గౌరవసేనలన్ నడిపి యుద్యోగించె బోరాటకా

భీలాత్మప్రతతుల్ చెలంగరిపులంబింఛంబుఁదూలించుచున్

వ. ఇట్లు గురుని ప్రాపునఁ గౌరవయోధులు గడంగు
టయు ధర్మజుండు ద్రావదేయాభిమన్య ధృష్టకేతులు లోనగు
యోధులఁ బంపుచేసిన సేనలఁ బురికొలిపిన నయ్యిరు వాగు
ల సంగ్రామంబు భీమంబయ్యె నాసమయంబున 209

గీ. అపుడు పాంచాలు ప్రార్థన ననిల సుతుండు
తేరు తగ నెక్కి కౌరవ త్మారముఁబుడు
దాకుటయు భూరి నారాచ తతుల నతని
మూర్ఛ ముంచినఁ గలఁగె నమ్మొనలు బెలుచు. 210

క. కృపుఁడు రయంబునఁ జనియా
స్మపునిం దన తేరు మీఁద నిడికొని తొలఁగెన్
విపులానలఁ గంపింపఁగ
నపుడార్చెను బెద్ద పొంగి యనిల సుతుండున్. 211

వ. అంతఁ గొంత వడికిఁ దెలిసి కురువతి బలుమొగం
బున యోధవరులఁ బురికొల్పిన భయద్రుండుండును చిత్రుండును
చిత్రాంశుండును చిత్రదర్శనుండును జారుచిత్రుండును లోనగు
ధార్తరాష్ట్రులు సౌభద్రుం బొదివిన నక్కుమారునకు బాస
టయై భీమసేనుండు నానా విహారంబుల నక్కొరవ్యల బడలు
పరచియు నొంచియుఁ ద్రుంచియుఁ దెలియుఁ బొరిపుచ్చె
నంత. 212

క. మించి శతానీకుండును
బాంచాలుర ప్రోవుఁ గాంచి పటుభల్లములం

ద్రుంచెం గౌరవ బలములఁ

జంచ ద్గతి విల్లుమెరయ శౌర్య ఘనుండై . 213

గీ. అంత ప్రౌద్ధ పశ్చిమాంబుధి జేరిన

నెల్లవారు పోర నుల్ల ముడిగి

నిజ నివాసములకు గజ వాజి రథ భట

సమితి దొలువఁ జనిరి చని తెఱఁగున 214

గీ. నాటి రాత్రి శాంతనవుఁ జేరి కౌరవ

భర్త యిట్లు పలికెఁ బ్రథితులై న

మన యనీకినీకు లని బోదు రరిసేన

గదిసి యభిఁ జొచ్చు నదులఁ బోలి. 215

వ. అదియునుంగాక. 216

సీ. మన మొనలో సొచ్చి ఘనుల రాకొమరులఁ

బెక్కండ్రఁ దెగటార్చె భీముండలుక

నంతటఁ బోక నీవరయుచునుండ న

న్నా భంగి భంగించె నలఘు శక్తి

దేవతలకు నైనఁ దేరిజూడఁగ రాఁడు

నిన్నును గలశయోనినిఁ దలంప

పట్టి మీ రిట్లు పొల్లగుటకు నామది

ననుతాపమయ్యెడి ననుడు నవ్వి

గీ. సురనదీ సూనుఁ డిట్లను ధరణి నాథ

యొడలు దాపక పోరెద నొదిగి చనక

సేవు దూరుచు నింతన నేలననుచు

నూరడలఁ బల్కుటయును సుయోధనుండు. 217

వ. సమ్మదంబున నారాత్రి జరపి యంత మరునాఁ
డుభయ బలంబులును బవరంబునకుఁ దీర్చి మండలవ్యూహంబును
వజ్రవ్యూహంబును నమర్చికొని తాఁకిన పోరు
ఘోరంబయ్యె నాసమయంబున. 218

క. గొనయము సారింపుచు ఫ

ల్లనుండట శాంతనవు మేనఁ గ్రూర శరములం
జొనిపినఁ ద్రిగర్తపతి శాం
తనవునిఁ తలకడచి నరునిఁ దాకె రయమునన్ 219

గీ. ఇంద్రసూనుఁ డప్పు డైంద్రాస్త్ర మడరింప

నమ్మహాస్త్ర మరుల నంగములనుఁ
దలలు దులుపుటయును దళములు భీష్ముని
మరుగు సొచ్చి నిలిచె చిటిగి చనక. 220

క. వెఱచఱచిన మొనఁగై కొని

తరిమిన నదినుతుని మత్స్య ధరణిపనుతుఁ డే
డైర మార్కొన నాతని తల
పరియలుగా వైచె భూరి భల్లమున వడిన్ 221

వ. మరియుఁజేకితానుండు కృపాచార్యుని విల్లుదునిమి
సిడంబు ఖండించి సారథిం దెగటార్చి హయంబులఁ జంపి మై
ముఱువరవళ్ళు జేసి విరఘునిఁ గావించిన నతండును నతని నట్లనే

సిన నయ్యిరువురు కరవాలంబులు గని తెక్కలు గల నాగంబుల వడువునఁ బుడమికి లంఘించి కృపాణ లాఘవంబులు మోరసి పరస్పర మహా నిపాతంబుల మూర్ఛిల్లి పడిన శకునియుఁ గర్షణుండును దమరథంబులమీఁద వారినిడికొని తొలఁగఁ ది విచికొని పోయిరంత.

222

క. సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నులు

నత్యూర్జిత విక్రమముల నలఘు శరాళిం

బ్రత్యర్థి సేన కుఱికి దు

రత్యయులై బాని సమరి రాహవకేళిన్.

223

క. గురుఁడును బౌండవ బలములఁ

బరిపరి గతిఁ తలలు తాళఫలముల కరణిన్

ధరణిన్ డొల్లఁగ నానా

శరములు నిగుడించెఁ దనదు సై న్యములార్వన్.

224

వ. భీమార్జునప్రముఖ యోధులును జయద్రథాది కౌరవయోధులఁ బెక్కండ్రఁ జక్కపఱచిరంత పొద్దుగుంకుటయు రెండుతెరంగుల వారును దీసి చని శిబిరంబుల నుఖ నిద్రలం జెంది తెలతెల వేఁగిన సన్నద్ధులై కలనికి నడచి కమత శృంగార పూహంబులు పన్నుకొని శంఖ భేరి రవంబులు దెసలు దీటికొన దాకి రప్పడు.

225

ఉ. దేవనదీకుమారుఁ డతి వీర గతిం దన సేన దాటి పెం

పై విలసిల్లుగర్వమున నారిపునేనలఁ జొచ్చునంత న

ప్పావని యార్చిదర్పమునఁ బై కొనియాతని సూతుఁజంపినన్
వావిరిఁదేరుగొంచు హయవర్గము గౌరవ సేనఁజొచ్చినఁ.

క. సుడివడిపోయిన భీష్ముం

దడయక కని పవనసుతునిఁ దాఁకి సునాభుం

డడఁగెను వడి నారసమున

వడముడిచేఁ గురుబలంబు వడవడ వడకఁ.

227

వ. ఇట్లు సునాభుండు వడినఁ దదీయసోదరు లాదిత్య
కేతుండును, నపరాజితుండును, బహ్వశియుఁ బిండితకుండును
లోనగు ధార్తరాష్ట్ర లార్వురు మారుతిని మార్కొని ము
క్కాక రెట్టింప దట్టించిన నమ్మేటి మగం డందఱు నన్ని తూ
వుల రూపు మాపినం గని కురువతి భీమసేనుం బొడువ నవేక
యోధ వీరులఁ బంపువెట్టి గాంగేయు పాలికరిగి శోక విహ్వ
లుండగుచు నతని కిట్లనియె.

228

గీ. నీవు జూడఁ బాండు నృప నందనుండు న్నా

తమ్ములను వధింప దానలేమి

దలపఁ వెల్లఁ గౌరవులు కోరుబెట్టఁగా

గట్టినావో వీరఁ కంకణంబు.

229

క నావిని నాతం డడలుచు

భూవల్లభ ! గురుఁడు నేను పూర్వమె జూదం

బావహిలు న్నాడ తెలిసిన

నీవు వినమి నింతఁ బుట్టె నేడడలేలా ?

230

గీ. అయిన భీము ప్రతిన యట్టిద కాంగు
బవరమునను వాని పాలఁ బడినఁ
గురు కుమారులకును గోల్లలఁ జేయఁగా
వశమె చూడ నెట్టి వారికైన.

231

క. అని పులికి యతఁడు పార్థుల
మొన గురు వనముననుతోడ ముట్టిన నపుడా
వనజాక్షుని తమ్ముడు మా
క్కొని నిలిపెను ప్రదరతతులు గుప్పఁచుఁ బెలుచన్. 232
వ. తత్సమయంబునఁ గిరీటి తనయుం డిలావంతుండు
వాహంబెక్కి పురుగు పడుపు డగరు డేగ చందంబున గురు
విభుల మొగ్గరంబు ముట్టిన శకుని తమ్ము లార్వురు తురగా
రూఢులై కడంగిన.

233

క. ధారాప్లుత గతులడరఁగ
వారువముం ద్రిప్పి దాట్లు వైచుచు వడిగా
వారి కుమారుల శస్త్రము
లారూఢిని నరుగుచున్న నలుకను వారున్.

234

క. మేటి శరతతుల నాతని
హోటకముం గూల్పు వాడు గుంభినికి వెనక్
దాటి కరవాల నిపుణతఁ
బాటిగ దచ్చస్త్రనిహతి వడిబారిగొనుచోన్.

235

ఆ. వె. వార లపుడు దుర్వీచారంబు తోడుతఁ
బాద చారి వీనిపై గడంగి